BIBLIOTECA VITT. EMANUELE ROMA
255
3 — B
15

6-36-F-52

6-36.F.48

MARMORA
FELSINEA

BONONIA
FELSINA
VOCITATA
CVM PRINCEPS
ETRVRIAE
ESSET.
Plin. Lib. III. Cap. XV
NONIA
RESTITVTA

MARMORA
FELSINEA

INNUMERIS NON SOLUM
INSCRIPTIONIBUS EXTERIS
HUCUSQUE INEDITIS

Sed etiam quamplurimis Doctiſsimorum Virorum
expoſitionibus roborata & aucta.

ILLUSTRISSIMO AC AMPLISSIMO

BONONIAE SENATUI

DICATA

A CO: CAROLO CAESARE MALVASIA
V. I. ac Sac. Pag. Doct. Collegiato:
In Patrio Archigymnaſio Horis Veſpertinis Legum
Interpreti Primario ac Emerito:
Nec non Cathedralis Eccleſiae Bononienſis
Canonico.

BONONIAE Studiorum. Anno CIƆIƆCXC.

Ex Typographia Piſariana. Superiorum permiſſu.

ILLUSTRISSIMI
AC AMPLISSIMI PATRES

BIBLIOTECA NAZIONALE V. E.

SUSCEPTA toties à Majoribus meis interpretandarum in hoc Patrio Archigymnaſio publicè Legum prōvincia, jure, penè dixerim, haereditario mihi pariter tranſmiſſa, adeò grata ſemper viſa eſt

IL-

ILLUSTRISSIMIS ac AMPLISSIMIS DOMINATIONIBUS VESTRIS, Sapientiſsimi PATRES, ut cum meo labore in docendo, pari munificentia in remunerando, unquam certare non deſtiteritis. Quum ergo nihil mihi magis in votis eſſe debuerit, quàm opportuna grati animi ſignificatione tantae humanitati Veſtrae reſpondere, poſt emenſum tandem in hoc almo Lyceo STIP. XXXX. curriculum, obvia fiunt MARMORA FELSINEA & alia Bononienſium Antiquitatum Fragmenta, quae horis ſubceſivis, animi cauſsa, undequaque ſparſa colligere, ac in unum cogere occoeperam. Opus quidem, ut verum fatear, cùm ab inſtituto meo prorſus alienum, tum meis viribus diſpar, ſed quod in me ſaltem erga Vos aeternum teſtari valeat obſequium. Erit fortaſſe (ut exopto, ac futurum praevideo) qui uberiori eruditione praeditus, validiorique robore fretus, hanc Spartam, cui non modicam hìc lucem praefero, meliùs exornet, ac pro dignitate im-

impleat. Vos interim, Sapientiſsimi PATRES, quicquid in majus Patriae Veſtrae decus, in tam ſenili aetate promere potui, laeta fronte ſuſcipere ac fovere ne dedignemini, dum toto ſtudio enitor, & ſemper enitar ut appaream

ILLUSTRISSIM. AC AMPLISSIM. DOMINAT. VESTR.

ROMA

Humillimus Cliens
Carolus Caeſar Malvaſia.

Vidit D. Fulgentius Orighetus Rector Poenitentiariae pro Eminentiſs. & Reverendiſs. D. D. Cardinali Angelo Ranuccio Bononiae Archiepiſcopo, & Principe.

15. Martij 1689.

Illuſtriſsimus D. Dominus Comes Valerius de Zanis (ſi placet) videat praeſens Opus inſcriptum *Marmora Felſinea &c.* pro S. Officio, & referat.

F. Paulus H. Inquiſitor Bononiae.

Iuſſu Reverendiſsimi Patris Magiſtri F. Pauli Hieronymi Giaconii Inquiſitoris Generalis Bononiae attentè vidi Librum, cui titulus *Marmora Felſinea &c.* Authore Comite Carolo Caeſare Malvaſia, nilque in eo Decretis Sacrae Indicis Congregationis repugnans reperi. Ideoque, ſi ſic Eidem Reverendiſsimo P. Inquiſitori videbitur, imprimi poſſe cenſeo. 30. Martij 1689.

Valerius de Zanis.

Attenta ſuperpoſita atteſtatione, & à nobis viſo & conſiderato Opuſculo, cui titulus *Rifleſſioni &c.* dicti Domini Illuſtriſsimi Reuiſoris,

Imprimatur.

F. Paulus Hieronymus Giacconus de Garrexio Inquiſitor Bononiae.

TO-

TOTIVS OPERIS RATIO ET OECONOMIA.

BIBLIOTECA NAZIONALE

C*Ogitanti ſaepè mihi quid ſit cauſsae cur Bononia Antiquarum Inſcriptionum ita inopem noſtris temporibus ſe praebeat, occurrit primò noſtratis materiae, in quâ inciſae fuerunt, arenulenta nimis ac friabilis natura, quae ſcilicet facilè vergit ad interitum. Marmore enim non conſtant proximi montes, immo neque ſilice, neque ullo alio duro lapide, ſed incompoſito ditantur gypſo, ad perpolitionem, ac longevam caelaturam inepto; ſeu ſabuloſo vix ſcatent toſo, in nativam tandem arenam, è quâ coagulatus induruerat, brevi ut plurimùm diſſolvendo. Id, praeter exciſas Epigraphes, quae hac de cauſsâ coroſae penitus & complanatae è detectis ruderibus crebrò educuntur, quotidie ob oculos ponunt, tum ALFENII Cyppus ad Divi Nicolai de Albariis humi ſtratus, tum GAVIAE Signum è regione RR. PP. Diſcalceatorum Divae Thereſiae poſitum, utrumque radentis unguis tentamini ita cedens, ut molle potiùs figulorum intritum, quàm ſolidum lapicidae redoleat opus.*

Non me quidem fugit, ob magnifica Tabularum Fragmina, è convoluto ſolo in dies eruta, non paucos, divitiis praecipue affluentes, ſeu dignitate praeſtantes, huiuſmodi lapicidinarum piduiſſe, ac propterea durioris apud nos ſaxi caritate non territos, nec mollioris noſtri proximitate copiâve allectos, è longinquis regionibus peregrina marmora quovis pretio advexiſſe; ut defunctorum memoriam dignius perennarent; ſed hanc vel egregiam liberalitatem in majus damnum (quod idcirco hic pro ſecundo numeramus) fuiſſe tandem verſam, fateri cogimur. Siquidem inferioribus hiſce temporibus Majores noſtri, hanc eandem marmorum penuriam vehementer paſſi, raritatemque cupidius admirati, eadem docta fragmina, undecunque avidè conquiſierunt, ac veluti pro derelictis habita, ſuo quaſi jure occupaverunt, ac tandem in privatos uſus, non ſine venerandae Antiquitatis jacturâ, quam perpetuò Felſina defleat, tranſtulerunt.

Et ex his tertium emanat Inſcriptionum noſtrarum detrimentum, nimirum impia, ferè dixerim, Exterorum pietas, qui tot caſuum miſeratione tacti, hinc eas quandoque ſubtraxerunt, ad nativas urbes proximas tranſvexerunt, atque in domeſticis pinacothecis honorificè collocari juſſerunt; quum ſic eas tanto ſtudio ab excidio redemptas oſtendere nequeant, quin eâdem operâ quantùm eas parvifecerimus nobis exprobrent, qui à noſtris auferri Laribus deſidiosè permiſimus. Quid enim prodeſt quod clariora purioris elegantiae, nec non uberioris eruditionis lumina, Sigonius inquam, Bononiae tamdiu Lector, ac Sadoletus ejuſdem quondam Praetor, Concivem Caſtelvetrum ſequuti, nonnullas earundem neglectas hìc collegerint, atque in Patriam religiosè ſervandas advexerint, dum originem ſuam adhuc detegentes (quamvis Mutinenſibus immixtae) noſtram nobis incuriam objectant?

Optimè quidem novimus, de ſuperſtitibus in unum cogendis, ac memoratorum Mutinenſium inſtar, per plateam majorem, ſive circà Divi Tutelaris Templum diſtribuendis, pluries inſtetiſſe doctiſſimum Achillem Bocchium, eandemque petitionem renovaſſe, ſupplici porrecto libello, nobiliſſimos itidemque providos Viros Fabium Albergatum, Bartholomeum Blanchinum, ac Caeſarem Napeum, ſed quid profecerint, quidve obtinuerint, ab effectu potiùs conjectandum aliis relinquere, quam moleſtè in praeſenti renunciare juvat. Sane Antiquis Marmoribus paullò ditior deprehenditur Petroniana Baſilica, quàm ſit modò Cathedralis Eccleſia noſtra, quae in ſui nuperâ reaedificatione hujuſmodi direptionem paſſa, nullum omninò ſervat è tot Monumentis & Antiquitatum fragminibus, quibus antea refertam eouſque ſe oſtendiſſe fertur, ut in ſui admirationem quoſcunque harum lautitiarum cupidos traheret, nec eos niſi opiparè ſaturos dimitteret.

Harum igitur, ſicuti per totum Metropolitanae praedictae ambitum ne fruſtulum quidem reliquum fuiſſe jure ingemiſcimus, ſic prae foribus Patronalis illius Eccleſiae, haud plures quam duas numerare nunc poſſe dolemus; ſiquidem hae ſunt, quae de caeteris inibi quondam ſitis, nunc verò diſperſis, nos tacitè interrogant, ubi modò reperiantur tot Gentium Auguſteo praeſertim ſeculo apud nos floreſcentium Memoriae: Laciniarum *veluti*, Gaiſſidiarum, Calvediarum, *ac ſimilium, in Magno Reineſii opere hoc tempore reviviſcentium, nec minus argutiſſimo ejus calamo, quàm egregio olim Artificis ſcalpro penè ſpirantium; ut tot Gruterianis, funditus hodie diſperſis, ſuperſedeam.*

Sed

Sed querelarum jam ſatis, quum de deperditis jacta ſit alea, de noviter verò detegendis longè majus ſtudium ſperandum ſit à nonnullis inter Patricios noſtros, quos in rem deditos, non ſine moeroris noſtri levamine, deprehendimus. Quandoquidem non paucos hujus cenſus Lapides à praedictis ſervatos, ſuppeditare poſſunt Aldoſio noſtro, primo verè Collectarum Epigraphum Bononienſium promocondo, Coſpiana Curia, Muſeum Coſpianum, Bevilaqueorum Tuſculanum, ac demum (ſi adiicerere licet) aedes noſtrae, non in Patriâ tantùm, ſed quas Romae quotannis hyemali tempore inhabitabam, & quae pariter, ut mea curta ferebat ſupellex, eruditis hujus generis per me coactis quiſquiliis, non parum ſibi decoris foenerabantur.

Dum igitur haec, atque conſimilia deſcribere conſilium mihi eſt (ne, ſi pari Vetuſtatis damno ipſa quoque perire contingat, eorum ſaltem obliteretur recordatio) quomodo aliorum etiam praeſidio ea undequaque ſparſa in unum cogere, & quâ methodo ſuis locis diſtribuere decreverim, adaperiam. Nam quod ad ſubſidium aliorum, ſive hi ſint alieni, ſive noſtri, qui ad rem praeſentem facientia quaedam quandoque ediderint, quaedam edenda reliquerint, nequaquam erubeſcemus doctiſſima haec eorundem ſcripta exilibus noſtris dictiunculis inſerere ac addere. Idem enim non pauci, licet eruditione propriâ conſpicui, egerunt; ac hos inter tria in obſcurioribus irradiandis Inſcriptionibus primae magnitudinis ſydera. Primus eſt Urſatus, qui in ſuorum Patavinorum expoſitione Monumentorum frequens non ſolùm accedit ac haeret conterraneis ſuis Marcanovae, Scardeonio, Cavacio, Portenario, Tomaſino, ac aliis, ſed integras ac de verbo ad verbum tranſcriptas Monumenti Maguriani enodationes à noſtro Eminenti quondam Liceto, & ab Holſtenio habitas, propriis apponere minimè abnuit.

Alter eſt idem Reineſius, qui ad amuſſim ejuſdem Liceti atque Holſtenii explanationes declarationibus propriis, quibus proculdubio cunctis anteit, commiſcere non eſt dedignatus: Tertius denique Prideaux, qui in Marmorum Oxonienſium exactiſſimâ, quam edidit, expoſitione, verſionibus quandoque, atque annotationibus Sildenii ſe accomodat atque annectit.

Proinde ego tantorum Virorum fretus exemplo, ea repetere non gravabor, quae in hujus Patriae ſimul & rei Antiquariae emolumentum concinnavit Reineſius in ſuo Opere Magno e quo ſeptem antehac ignota prodiere Bononienſia

Epi-

Epitaphia: *Non ea ad literam deſcribere abnuam, quae modò publici juris fecere, modò in domeſticis relegata ſorulis, in hunc vſque diem ſilere permiſerunt Licetus, nec non Cottunius, in hac Civitate olim Eminentes ſeu primarii: ac tandem quae in Muſeo Coſpiano elaboravit Legatus, in eadem Vniuerſitate Graecarum Literarum fidus Interpres.*

Idem erit de notiſſimo Lapide Maniliano, aliàs typis mandato ab olim Canonico de Nigris: de Aviaſiano Balneo à Caponio evulgato, deque Fragmento Iſiaco à P. Kirchero expoſito, nec non à Montalbano Elogiis elato, deque aliis fragminibus ab iiſdem Concivibus meis utcunque exhibitis. Idem denique de notiſſimo, ac per totum Orbem Terrarum celebrato, Aeliae Laeliae Criſpidis Aenigmatico Epitaphio, à duobus diſertiſſimis popularibus olim meis, dicto Canonico de Nigris, & Priore Mengolo noviter declaratis. De Statianis Sarcophagis ab doctiſſimo aequè ac nobiliſſimo Viro, Illuſtriſſimo ac Reverendiſſimo Abb. Antonio Felice Marſilio, Bononiae Archidiacono, majorique Archigymnaſii noſtri Cancellario plenè expoſitis, mihique humaniter elargitis; nec non de Pelvi ad D. Stephani, quam mirâ eruditione enucleatam atque digeſtam, pari humanitate mihi indulſit, ſummâ doctrinâ non minùs, quàm nativâ generis claritate conſpicuus, Illuſtriſſimus D. Valerius Comes de Zanis.

Ex horum enim omnium tam multiplici, tamque variâ eruditione opportunè per me adhibitâ, ſuiſque aptè inſertâ locis, magis Miſcellaneum hoc Opus noſtrum cunctis probatum iri confido; non ſecus ac inſigniores pinacothecae, quae tum ſpectabiliores ſe praebent, cùm pictas tabulas, pluribus atque diverſis manibus elaboratas, oſtentant.

Quoad Ordinem denique in diſponendo ac in ſuas partes ritè dividendo Opere, quem ſequar anceps haereo nec reperio. Quum enim Inſcriptiones noſtrae, vt monere caepi, Dominum ſeu ſitum quotidie variantes, nullo unquam certo loco ſiſtant, ſtabilive ſede morentur, non ea arridere poteſt diſtributio per regiones urbis, vulgò i Quartieri della Città, *quae placuit praedictis Vrſato in Monumentis Patavinis, Prideaux in Oxonienſibus, & ſimilibus. Praeterea, quum non ex integro Hiſtoriam Bononienſem hìc ego moliar (& ſi quamplurima ad eandem impoſterum ab hiſce Marmoribus, veluti ab Ovo deducendam, neque ab ullo alio hactenus excogitata, detegam) non ea hìc aptari poteſt partitio, quâ non pauci propriorum annalium Conditores, nativos Lapides opportune diſpertitos, ſuis ſcriptis, veluti acu delinitis, inſeruere; ut exempli*

cauſ-

cauſsâ. Welſerus *in ſuis Auguſtanis*, *Pierius Valerianus in Bellunenſibus*, *Cattus in Peruſinis*, *Antoninus in Saſſinatenſibus*, *Spon in Lugdunenſibus*, *Andreantonellus in Aſculanis*, *Onuphrius in Auximanis*, *Vidrianus in Mutinenſibus*, & *ſimiles alii*, *ab hiſce remotis extraneam quodammodo ſuarum Epigraphum diſtributionem mutuantes*.

Ab intimâ ergo potius, & *intrinſecâ*, *ut ita dicam*, *ratione noſtrarum; hoc eſt*, & *à Rebus tantùm Publicis*, & *à Perſonis tam Publicis quàm Privatis*, *quas ipſi revelant nobis* & *exhibent Scripti apud nos Lapides*, *fluit illicò ac ſponte emanat Ordo noſter*, *ſeu totius Operis Oeconomia*: *Quòd nimirum*, *quum dictarum Rerum Publicarum*, *aliae ſint Sacrae*, *ut Templa*, *ac Numina in iis olim impiè culta*, *ut Collegia ſeu Scholae Sacerdotum ſeu Magiſtrorum*, *ſacros ritus* & *caeremonias tractantium*, *eaſvè alios tractare edocentium*: *Aliae verò Profanae*, *ut Fiſtulae ſeu Aquaeductus communes*, *ut Thermae ſeu Balnea gratuita*:

Quumque ſimiliter Perſonae, *ſi Publicae ſunt*, *tales appellentur*, *vel ratione Dominii*, *ut Conſules primò*, *deinde Imperatores*, *inde Magiſtratus municipales*, *ac poſtremò Reges*: *Vel ratione publici nominis ſibi acquiſiti*, *tum in Literis*, *ut Virtute praediti*, *ut aliquâ Arte excellentes*: *tum in Caſtris*, *ut Milites pro bono publico certantes*, *ac Militari ſaepè munere praeſtantes*.

Si verò Privatae ſunt Perſonae, *tales conſiderentur*, *prout ſui juris erant*, *ut Patresfamilias*, *ut ingenui Domini*, & *prout alieno juri ſubjicebantur*, *ut Filiifamilias*, *ut Uxores*, *ut Servi; quò fit ut ſemper poſitae cernantur hae privatae Inſcriptiones Filiis à Parentibus*, *ſeu Parentibus à Filiis*: *Uxoribus à Maritis*, *ſeu Maritis ab Uxoribus*: *Servis à Dominis*, *ſeu Dominis à Servis; idcirco in totidem etiam dividi debeat Sectiones praeſens Liber*, *quot ſunt differentiae quae dictas Sectiones efformant* & *conſtituunt*.

Quumque harum denique cunctarum Epigraphum, *quaedam dentur quae dignoſci nequeunt cui ſeu à quo dicatae fuerint*, *quae proinde Dubiae ſeu Incertae appellantur*: *Quaedam ſint quoad earum captum difficillimae*, *nempe Aenigmaticae*: *Quaedam imaginariae ſeu ſuppoſitae*, *ideoque Spuriae ſeu Apocriphae vocitatae*: *Quaedam tandem exterae*, *ad nos aliunde profectae*, *nilque ad rem Bononienſem facientes*, *quas propterea Adventitias vocare juvat; ideo praedictis Sectionibus*, *aliae binae*, *has quatuor differentias comprehendentes*, *jungendae veniunt*, *ſicque*

que in totum denarium numerum conſtantes, modo & formâ, quae ob oculos poſita ſequitur :

Prima Erit Sectio, Inſcriptionum Templis, ſeu Falſis Numinibus, in iis olim cultis, appoſitarum, ut Iſidi, Baccho, Fortunae, Paci &c.

Secunda, Erit Inſcriptionum nobis indicantium Collegia, ſeu Scholas Sacerdotum, ac Magiſtrorum, falſis Idolis olim miniſtrantium, atque alios miniſtrare edocentium.

Tertia, Fiſtularum ſeu Aquaeductuum, communium Thermarum ſeu Balneorum gratuitorum, ab Imperatoribus quandoque excitatorum, quandoque refectorum.

Quarta, Inſcriptionum Conſulibus, Imperaroribus, deinde Seviris, & aliis municipalibus Magiſtratibus, ac poſtremò Longobardorum Regibus dedicatarum.

Quinta, Inſcripta regeret Marmora, quandoque Scientiâ Praeditis, ſeu aliquâ Arte excellentibus, paſſim verò Virtute Bellicâ Praeſtantibus poſita.

Sexta, Erit Privatorum, qui ſibimet adhuc viuentibus de Sepulchro providerunt.

Septima, Privatorum, qui mortuis ſuis Sepulchrales Lapides erexerunt : Et primò Parentum qui Filiis, nec non Filiorum qui Parentibus.

Octaua, Inſcriptos Lapides continebit, poſitos Uxoribus à Maritis, Maritis ab Uxoribus, nec non Dominis à Servis.

Nona, Earum Inſcriptionum erit, quas ignoratur quis poſuerit, ſeu cui poſitae fuerint.

Decima, Erit Inſcriptionum Aenigmaticarum, Apochripharum, ac tandem Adventitiarum, hoc eſt aliunde ad nos profectarum, nilque ad rem Bononienſem facientium.

SECTIO

SECTIO PRIMA

Inſcriptionum Templis, ſeu falſis Numinibus, in iis olim cultis, appoſitarum; ut Iſidi, Baccho, Fortunae, Paci &c.

CAPUT I.

Vetuſtiſſimum Templum Iſidis, ibidem olim excitatum, ubi nunc extat inſignis Baſilica D. Stephano dicata.

INTER tot vana & iridenda Numina, quibus olim ſacros decrevere honores, aſtu Doemonum illuſi, infelices Ethnici, Iſidem nemini poſtpoſitam cernimus, Hanc adoravere potiſſimùm Aegyptii, hanc coluere Graeci, hanc ſibi in Deam aſcivere Quirites; totque Nationes eandem ſumma veneratione proſequutas fuiſſe legimus, ut non hyperbolicè, ſed ſcitè admodum videatur à Diodoro ſcriptum: *ubiquè ferè terrarum Iſidem cultam*. Quid mirum igitur ſi tam longè latèque diffuſa haec falſa religio, in noſtras uſque regiones irrepſerit, ac proinde Bononiam, primam ac vetuſtiorem inter Etruſcos rituum & caeremoniarum matrem ac magiſtram, impetens, eam pariter communi hâc ſuperſtitione foedare valuerit? Sanè etiamnum durat ipſius apud nos inſtauratum pluriès Delubrum, ſingulare ac miran-

De quibus Tertull. in Apologet. D. Auguſt. de Civit. Dei Voſs. de orig. & progreſ. Idolatr. & caeter.

Lib. 1. cap. 2.

randum Antiquitatis verendae ſpecimen, Romae Pantheoni, ferè dixerim, in hoc ſaltem aequandum, quòd tot inter aerumnarum excidiorumque myriades, Aevi dentibus perinde ac Barbarorum manibus ſe mirè ſubtraxerit. Viſitur adhuc non profanum ampliùs Fanum iſtud, atque Septem Eccleſiarum, queis componitur, totaque clauditur Protomartyris Stephani Baſilica, medium tenens, cordis ad inſtar, à caeteris ſe circumdari gaudet. Gloriari ſcilicet videtur, inter traducta ad nos è Hieroſolymis peractae Redemptionis noſtrae tranſcripta myſteria, ſex aliis novo veroque ritu circumſcriptis, Chriſti Domini Servatoris noſtri ſibi obtigiſſe ex Sepulchro apographum, cuius ideo inſigni nuncupatione celebratur.

Templi formam, rotundam quidem, ſed faciebus interruptam, comparatione inſtitutâ, cum eâdem congruere ad unguem agnovi, quae Romae quondam extitit, prout ſolertiſſimè delineatam, vericuloque ſcalptam, noſtris ſubjecit oculis unicus harum rerum ſcrutator eximius R.P. Kircherus. Vacuam olim Iſaei proximiorem aream, quam occupant modò ac replent ſex Eccleſiae, impiè tenebant olim ſex alia portentoſa Idola, principi ſuae conſentanea: Baier ſcilicet, Mendes, Oſiris, Amum, Apis, & Canopus, ore ferino timorem veriùs quàm reverentiam puераſcenti tum maximè Mundo ingerentia. Cornutâ fronte hîc quoque tumebant, utpotè quae hircinam, quae taurinam, quae caprinam imaginem certatim induerent. Modò Canis, modò Lupi, modò Felis, aliarumque tot beſtiarum ſpeciem referebant, ut ex his etiam aſtrui potuiſſet, quod metuebat olim Ioſeph Hiſtoricus, *Orbem* nimirum *terrarum*, *ſi Aegyptiorum Sacra ſuſcepiſſet, breui beſtiarum plenum, inanem hominum futurum*; quum vel ſuis temporibus ignoraverit Moſes, inter eoſdem Vero Deo imolaturus, quamnam ex victimis deligeret, *ne*, ajebat, *ſi mactauerimus ea, quae colunt Aegyptii coram eis, lapidibus nos obruant*.

In ſuo Oedipo. nec non in expoſit. Obeliſc. ad Minervam, cap. 2. pag. 2.

Lib. 2. con. Apion.

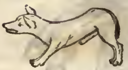
Exod. c. 8.

Emergunt adhuc ex agro Bononienſi aerea hujus cenſus mon-

monſtra, quorum non exiguam partem proprio, immo Aldrovandi Muſeo addidit patruus olim meus amantiſſimus, Marchio, Senator, ac Bajulivus Ferdinandus Coſpius, ut è ſequentibus icunculis tum temporis editis, mihique, ut opportunè eas hîc repetam, ab humaniſſimo aequè ac doctiſſimo Medico Sylveſtro Bonfiolo, duplicis ejuſdem Muſei Praefecto digniſſimo, creditis.

Quandoquidem Apis in erecto Bove, Mendes, ſeu Amun in jacente Capro, Oſiris in irruente Lupo, Annubis in expanſo Cane repraeſentabantur, myſticis ſignificationibus, & obumbratis arcanis copioſè, ac eruditè in dicto Muſeo Coſpiano expoſitis, & quae, ne crambem recoctam oleant, praetereo. Harum vice addam citiùs & noviter marmoreum, quod ſequitur, Capitulum, penes dictam Baſilicam aliàs detectum ac effoſſum, nec non ab Excellentiſſimo Sacchio, celeberrimo tunc vulnerario, acquiſitum, hodie apud DD. *de' Monti* aſſervatum. Ibi enim cornigera ipſius Iſidis

Lib. 5. cap. 4. 5. 6. &c.

Iſidis facies, quae in medio laudatorum animalium in unum coactorum conſtituitur, id omne non ſolùm innuit, ſed quòd confuſè pariter & unitim, ut hîc cernuntur, haec Idola adorarentur, oſtendit; quare *Symbomoi & Synnaoi* graecè vocabantur; quòd nimirum *ad idem, altare & in eodem templo colerentur.*

Artemidor. Oneirocrit. Spon. Erudit. Antiq. pag. 19. col. 2. in prin.

Pars altera

Huic reſpondent alia, quae ſubnectimus, minoris formae Capitula ex eâdem humo tum eruta, quum Periſtyli cohaerentis excavarentur fundamina, ad Columellas propterea ſuperioris Ambulacri opportunè adhibita, ſuiſque locis aptè appoſita, vt è ſubjectis Icunculis conſtat:

Siquidem Bovinum Caput iſtud, Binique Humani Vultus, belluinis auribus, caprinisve cornibus portentum redolentes, nec ab Iſaeo diſtant, nec ab Iſide diſcrepant. Qui verò diſtortis repagulis (ni potius Loti ſeù Perſici, huic Numini dedicatarum, ſint folia, linguae figuram exhibentia) os clauſum, ſeu impedita labia geſtare ſimulat, Harpocratem ſilentii archetypum, eiuſdemque Iſidis germen oſtentat.

Qua de re, poſt omnes, Spon. d. Miſcell. pag. 18.

tat. Hinc commodè aſſequimur quid importent ſequentia, quae hîc ſimiliter ſubjicimus, monſtra, quatuor jam adductis aſſocianda, comparibuſque columellis ritè aptata; nam cujuſvis ſexus, nec non aetatis turbas indicant, quae luxatis ac informibus, ut apparet, membris, opem ab Harpocrate aequè ac ab Iſide ejuſdem matre imploraturae, huc conveniebant:

Valetudinarii ſiquidem apud Ethnicos, ab Iſide non ſecus ac ab Harpocrate ſalutarem opem praeſtolabantur; ideoque templis omnibus, quibus coleretur Iſis, colebatur D. Auguſt. loco quo ſu-

item

pra. Voſs. lib. 1. cap. xi. ex Varr. item Harpocrates, quibus etiam quandoque vota inſimul nuncupabantur.

LXXXII. 8.

Vrſat. Mon. Patav. aliqu. varianſ. pag. 312. 3.

Patavii apud Baſſianos.

ISIDI
SIGN. HARPOCRATIS
C. DIDIVS
ACVTIANVS
DON. DED.

Plutar. de Iſid. & Oſir. ex Eudoxo. Memores, Iovem ipſum Numinis huius auxilio indiguiſſe quondam, dum fabulabantur, eundem pedibus inter ſe connatis feriantem, ab Iſide ad greſſum expeditum fuiſſe, ejûs exemplo confugere ad Iſidem non ambigebant. Pictis idcirco tabellis, tum implorandae ſanitatis cauſsâ, tum, eâ adeptâ, voti ſolvendi gratiâ, totum adeo replebant templum, ut Satyrico ſcomma illud ſuggeſſerint: Iuvenal. Sat. 12.

---- *Pictores quis neſcit ab Iſide paſci?*

Non abludunt, à me itidem poſſeſſa, antiqua numiſmata pro SALute AVGVStorum ſignata, noviterque addenda aureo Claudii Imperatoris, à Pignoriâ adducto, & in quorum aversâ parte cernitur haec Deaſtra, ſeu in Templo Tetraſtylo haereat, ſeu Lupo inſideat: conſentiuntque, tum Gruterianae, tum Reineſianae Inſcriptiones ejuſcemodi votis ad ſatietatem refertae, quibus hae duae noſtrae opportuniùs accedant, veluti bina teſtimonia priſcae venerationis huic noſtro Templo vel ab ipſis Quiritibus praeſtitae, & qui hucuſque vota mittebant. Altera eſt, quam, ſive Sadoletus Bononiae tum Praetor, ſive Sigonius ibidem Lector, è ruderibus huius Baſilicae ſublatam, ſecum aſportavit, & quae nunc in viâ RR. PP. D. Franciſci Mutinae, ad domum DD. de Zanettinis ſic habet: In Menſ. Iſiac. pag. 2. verſa.

MAR-

MARCVS AEMILIVS
PHOEBVS
SACRORVM AB ROMA
ISIDI DONVM D

Refert etiam Vidrian. Hiſt. di Modona, lib. 2. pag. 120

Altera, quae in eâdem Baſilicâ, ſic etiam ab Aliodoſio noſtro enunciatur:

Inſtrut. delle coſe notab. di Bologna pag. 64.

Nella Muraglia della Porta Santa di detta Chieſa:

PERMANSIT BIS DENIS IN VIDV
ALIBVS ANNIS
IAM IAM SANCTA PARENS
QVARTAM NVNC RES
PICE PROLEM
ACCIPE PERPETVO QVAE DAT
TIBI MVNERA NATVS
ROMVLI . . . .
. . . .

Ad exorandam NATO ſalutem videtur poſitum Epigramma iſtud, ſed fortè votum exhibet pro QVARTA PROLE ſuſcipiendâ: Quandoquidem, & ſi praefuerit haec Deitas praecipuè morbo laborantibus, non eſt quin ad obtinendam prolem etiam ſupplicari conſueverit: Si enim Dianam & Iſidem eandem fuiſſe voluere Antiqui, quem fugit, parturientes paſſim hanc Venatricem Triviam, ſub Iunonis Lucinae nomine, inter puerperii dolores ſuppliciter invocaſſe? Quare Catullus:

Montium Domina fores
Sylvarumque virentium,
Saltuumque reconditorum,
Amniumque ſonantum,
Tu Lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis &c.

Quanquam, attentâ hoc loci proprietate verborum, in lege

L. non aliter ff. de legat. 3. l. nepos Proculo. de V.S. & ſimil. lib.

toties praecepti, immo in Inſcriptionibus, quae nativâ quâdam puritate gaudent, ſervandâ, appareat, QVARTAM hanc PROLEM editam jam fuiſſe, non edendam fore: Conſtet inquam, hanc poſt VIGESIMVM VIDVITATIS fortaſsè annum denuò nuptam, quartum ſuſcepiſſe filium. Quod ergo hunc RESPICERE, hoc eſt tueri & ſervare non abnuat, Iſidem orat, hâcque de cauſsâ oblata ei MVNERA PERPETVO ibi remanſura, ACCIPERE ne dedignetur. Sic expreſsè clariùſque aliàs nec non alibi actum novimus, ut hiſce votivis pariter duabus tabellis marmoreis:

Albae Iuliae Transſilvanorum.

Rein. Claſſe prima. CXXXII.

ISIDI ET SERAPI
SACRVM
EX VOTO
PRO FILIOLI SALVTE
SVSCEPTO
SAVRANA FECIT

A Zara.

Spon. Inſcript. Antiq. que ſont citee &c. pag. 76.
In Sched. Vatican. eſt QVINTILIVS.

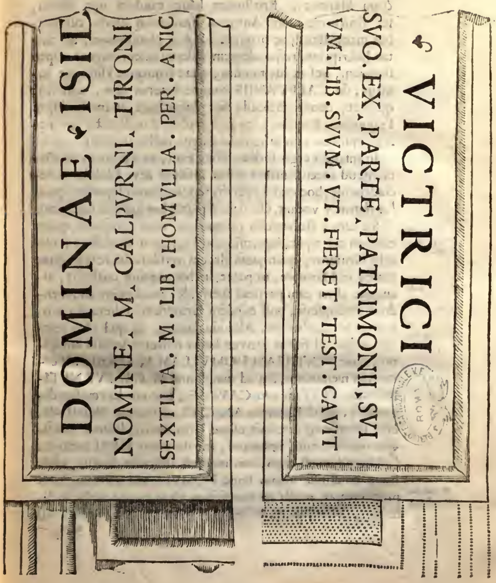
ISIDI SERAPI LIBER
LIBERE VOTO
SVSCEPTO PRO SALVTE
SCAPVLAE FILI SVI
P. QVINCTIVS PARIS
S. L. M.

Alia miſſa facimus votivarum id genus epigraphum hoc eodem loco ſparſa fragmenta, adeò in praeſens contrita & exeſa, ut in verbis ſupplendis, ſenſuque expiſcando non ſemel ego inani labore perterritus, veluti deſperatione in transverſum actus, ulteriùs hariolandi munus lubentiſſimè pituituſiori cuipiam relinquam. In ſequenti potiùs inſiſtam, quae in medio fracta, atque in duas partes inversè erectas (ut ad unguem repraeſentabimus) diviſa, utrumque latus oſtii Aedium Principis Apoſtolorum hâc in noſtrâ Baſilicâ ineptè fulcit, atque perversè exornat.

CA-

CAPVT II.

Inſcriptio olim appoſita ſupra januam eiuſdem Templi: nunc muniens vtrumque latus oſtii Eccleſiae D. Petri in eadem Baſilicâ.

Viſis hactenus ſpectabilioribus, nunc Effigiatis, nunc Inſcriptis Fragminibus, antiquiſſimum nedum ſitum, ſed priſcam adhuc Iſiaci Templi exiſtentiam adumbrantibus, ſuccedit, ritè nunc cunctis anteponendum, iſtud in medio fractum Marmor, ſtructuram hanc eandem non ſolùm, ſed ſtructurae etiam Autorem ditiſſimum literis cubitalibus manifeſtans; ac proinde à nobis pleniſſimam, ac tantae Inſcriptioni reſpondentem diſſertationem exigens. Opto ſiquidem, vel ex his tantùm, quae Romanae Hiſtoriae innixus, de CALPVRNIIS commentaturus ſum, agnoſcat quilibet, quanti facienda ſint deſpectiora etiam Inſcripta Fragmenta, & quàm ideo jure probris & maledictis figi mereat, qui hoc tam inſigne ſic ineptè collocari juſſit.

In infandis ergò foribus iſtius Fani, an veriùs in os Orci, quod caecutientibus illius infelicis aevi Idololatris recludebatur, hoc erat hyperthyron, ſeu limen ſuperum, quod *l'Architrave* vocant, ubi haec Epigraphe junctim legebatur. Sic eam è Rubertello, Bononiae tunc temporis quum eandem exſcripſit, humaniorum literarum Profeſſore, obtulit Gruterus, quanquam decem verſibus diſcretam, quae tamen in Marmore, ut patet, tribus tantùm coaleſcit, utcunque aliter eam partitus fuerit, &, quod pejus eſt, mendosè deſcripſerit, poſt eundem Gruterum, Gherardacium, & ante Montalbanum, Alidoſius noſter. E quâ ideo rejectâ, atque ad fidem nativae hujus reſtitutâ lecturâ colligitur, hanc SEXTILIAM HOMVLLAM M. SEXtilii LIBertam, in memoriam, ſeu ad mandatum M. CALPVRNII TIRONIS, TESTamento CAVISSE, hoc eſt decreviſſe, diſpoſuiſſe, quod LIBertus ANICIVS, utriuſque NOMINE, hoc Templum, à primis uſque Etruſcis conditum, ISIDIque nuncupatum, reſtaurari, ſeu de novo FIERI curaret.

De Vit. & Vict. Pop. Rom.

In Diis dedicator. LXXIV. 2.

Hiſt. di Bolog. p. 1. lib. 2.

Dicendum eſt ergo, non modicis affluxiſſe divitiis, virilique conſtitiſſe animo hanc HOMVLLAM noſtram, non propterea *ex argilla & luto fictam*, dum tantae molis aedificium, collatâ in eo tollendo, PARTE PATRIMONII

Vt Iudebat Cic. in Piſon.

SVI,

SVI, conſtrui mandavit. Quapropter, ob tantum in ISIDEM ſtudium, aequiùs fortè cognomen ISIDIS promereri poterat HOMVLLA noſtra, quàm Iulia, cujuſdam SEXTILII uxor, de quâ in ſequenti Elogio:

DCCXCIII. 2.

D. M
IVLIAE ISIADIS
CONIVGI. B. M
P. SEXTILIVS TITIALIS
P. S
P. C. R
IN. F. P. CLX. IN. AG. P. L.

Pecunia Suâ Ponendum. Curauit Requietorium.

Sic alibi, *Materæ* ſcilicet in *Apulia*, liberalem ſe praeſtitiſſe intelligimus *Datam* SEXTILIAM quandam, quae De Suâ Pecuniâ neſcio quid in *Templi foribus* tacitè deſignatum (ni Templum fuerit ipſum) Fieri Curavit, ita eodem ſtrictè nimis referente Grutero:

DCLXI. 14.
C. MANILIO. C. F
HOR. RVFO
SEXTILIAE. F. P. L
DATAE VXORI
SEXTLIAE. D. L
PRIMIGENIAE
ANNORVM. XIII
DELICIO: EORVM
DATA
D. S. P. F. C

De Sua Pecunia Faciũdum, ſeu Fieri Curavit.

ubi ex oppoſito tota ac minutatim ſe ſe aperit liberalitas L. SEXTILII *Seleuci*, de quâ penes eundem elegans & erudita Inſcriptio, antiquarum more, rei ſummam mirabili compendio explicans:

CLXXV. 4.

COLLEGIO
CENTONARIORVM
....

CVM

CVM. BASI. MARMOREA. ET. CERIOLARIBVS
DVOBVS. AEREIS. HABENTIBVS. EFFIG
EM. CVPIDINIS. TENENTES. CALATHOS
L. SEXTILIVS. SELEVCVS. DECVRIO. D. D
HOC. AMPLIVS. ARK. RET. P. COLLEGII SS
DONVM. DEDIT...X...V. VT. EX. VSVRIS
CENTESIMIS. EIVS. QVANTITATIS
QVAE. EFFICIT. ANNVOS..X..DC. DIE
VIII. KAL. OCTOBR. NATALI. DIVI
AVGVSTI. EROGENTVR. EX. ARK

ARKae RETro Poſitae COLLEGII Supra Scripti.

At ſi una HOMVLLA, ſi LIBerta inquam, eâ pietate praeſtitit, ut portionem ſuarum facultatum in hujuſmodi aedificium lubens inſumpſerit, quare non magis, ſi id in vitâ ei licuiſſet, tantumdem exequi juſſiſſet CALPVRNIVS profuſiori vel munificentiâ, quae non ſecus ac ſuarum vi opum, antiquiſſimae Atavorum propriorum nobilitati reſponderet? CALPVRNIA ſiquidem haec gens noſtra, nativa tamen Romae, ſeu origine Sabina, & ſi inter plebejas in Vrbe recenſeretur, nulli tamen cuivis alteri invidenda poterat jactare natalia. Si enim a CALPO denominationem traxit,

Ant. Auguſtin. in hac gente, poſt Vrſin.

....nam quid memorare neceſſe eſt,
Vt domus à CALPO nomen CALPVRNIA ducat?

CALPVM, Numae Pompilii Regis filium, regalem ſanguinem genti huic inſtillaſſe fas fuit. Teſtatur Plutarchus, egregièque favet nummus argenteus per me poſſeſſus, cui comparem addit aeneum Vrſinus, ubi CN. PISO. PRO Q. ut Piſonum familiam per CALPVRNIOS à NVMA Rege derivatam innueret, ejuſdem NVMAE Caput in poſticâ parte cudi juſſit.

In Numa.

Fam. Rom. in hac gent.

Divitias porrò tantae amplitudini conſentaneas in CALPVRNIOS exuberaſſe, non eſt cur ambigamus; quotieſcunque lucroſas aequè ac decoras, & ideo quamcumque vel infimam domum ditare pollentes, extra Romam praeſertim Legationes pro Republicâ, Praeturas, Magiſtratus certatim in eos confluxiſſe, ex hiſce vndique collectis per

Gru-

Gruterum Literatis Marmoribus deducere haud pigeat.

LXVI. 3.

Ariona Hiſpaniæ, eique ſimile Gienii.

LIBERO PATRI
AVG. SACR
IN. HONOREM
PONTIFICATVS
L. CALPVRNI L. F
GAL. SILVINI
II. VIR. BIS. FLAM
SACR. PVB. MVNICIPAL
PONT. DOM. AVG
D. S. P. D. D

CCCLXXXII. 4.

Aletri in extremis Latii finib. in hoſpitio quodam.

L. CALPVRNIO L. F. PAPIRIA
ASELLIO

VIVIR. AVGVSTAL. ET. PONTIFICI. MIN. DEI. LIBERI.
INVICTI

CALPVRNIA. HILARA MARITO
OPTVMO SANCTISSIMO
BENEMERENTI FECIT.

CCCLXXXII. 5.

In Villa prope Cordubam.

CALPVRNIO
GAL. DANOVINO
IIVIR. MVNICIP
ET. INCOLAE

CCCLXXXII. 6.

In agro Comenſi.

C. CALPVRNIVS. L. F. OVF
FABATVS
VI. VIR. IIII. VIR. I. D. PR. M
PRAEF. PRAET. TRIB. MIL.
LEG. XXI. RAPAC
PRAEF. COH. VII. LVSITAN. ET
NATION. GETVLIC. ARSEN
QVAE. SVNT. IN. NVMIDIA
FLAM. DIVI. AVG
EX. PATRIMONIO. T. F. I

Sextum VIR Quartum VIR. Iuri Dicundo PRaefectus MILitum

CCCLXXXII. 9.

Tarracone.

M. CALP. M. F.
LVPO. FLAM. P. H. C
EX. CONVEN
CAESAR. ERCAVIC
OMNIB. HONORIB.
IN. REPVBLICA SVA
FVNCTO. PRAEF
COHOR. PRIMAE
BITVRICVM
P. H. C

CCCLXXXIII. I.

Sagunti, in turri juxta januam ſecundae arcis.

M. CALPVRNIO. M. F
GAL. LVPERCO
AED. II. VIR. PONTIFICI
MANLIA CN. F.

L. FIL.

CCCLXXXIII. 2.

Verona, in Coemeterio D. Petri incarnarii.

CLAVDIAE
L. FIL. FIRMAE
L. CALPVRNIVS. L. F.
MARCELLVS
VI. VIR. AVG
CONIVG. B. M
ET. SIBI

CCCLXXXIII. 3.

Beneventi, ſupra januam Templi D. Lupi.

C. CALPVRNIO. PANCARPO
AVGVSTALI
CALPVRNIAE. C. L. FAVSTAE
L. VISELLIO L. L. LYGDAMO. F
CALPVRNIAE. NOMADI. F
ET. SVIS

CCCLXXXIII. 6.

In Valle Pulicella dition. Veronen.

CALPVRNIA. L. F. PRISCA
SIBI. ET
L. CALPVRNIO
QVADRATO PATRI
VALERIAE. C. F
SECVNDAE MATRI
L. CALPVRNIO
PVDENTI. FRATRI
IIIIII. VIR. AVG

Ex Antiquario

P. Ferrarini Regienſis. M. S. cujus compos fui factus ab humaniſſimo R. P. M. Gaudentio de Robertis, Parmens.

Verona in Lapide penes. S. Nazar.

L. CALPVRNIO. L. F. PVB. SQVILLIO
Q. IMPERATOREM. TRIB. PL. PRAEF
D. D
PATRONO

Hinc pluries, ob munera tam ſaepè, ut conſtat, extra Vrbem egregiè geſta & peracta, decreta ſunt ipſis monumenta publica, ſtatutae ſtatuae, donata praedia, ut ex his praecipuè ab Hiſpaniâ (ubi praeſertim pro Republicâ dominati ſunt) ad nos advectis deſcriptis Lapidibus ab eodem Grutero collectis, deduci poteſt:

CCCLXXXII. 7.

Extra Tarraconem, in aedibus Soldenillę.

C. CALPVRNIO
P. F. QVIR. FLACCO
FLAM. P. H. C
CVRATORI. TEMPLI
PRAEF. MVRORVM
COL. TARR. EX. D. D
C. CALPVNIVS. FLA
CCVS. HONOREM. AC
CEPIT. IMPENSAM
REMISIT

CV-

CC-

CCCLXXXII. 8.

Barcinonae, in turri de Terra de pitalques.

Q. CALPVRNIO
Q. FIL. GAL
FLAVO. ANN. XXIX
AED. ĪĪ. VIR .....
POST MORTEM ORDO
BARCEN. HONORES
..... DECREVIT
.... ANEREIS
.... D. D

CCCLXXXIII. 7.

In Hiſpali nova, in ambitu D. Salvatoris.

M. CALPVRNIO. M. F. GAL
SENECE. FABIO. TVRPIONI
SENTINATIANO
PRAEF. CLASSIS. PR. MISEN
PRAEF. CLASSIS PRAET. RAVEN
PROC. PROVINCIAE. LVSITAN
ET. VETTONIAE. P. P. LEG. I.
ADIVTRICIS. ORDO. D. C. R. M
M. CALPVRNIVS. SENECA
HONORE. VSVS. IMPENSAM
REMISIT

CCCLXXXIV. 3.

Paenii Hiſpan.

D. M. S

CALPVRNIAE. L. F. SCVNTVRAE
HVIC. ORDO. MENTESAN. FVN
DVM. PATRIAE. PVB. OB. MER
DEDER

PVBlicè OB MERita DEDERunt.

CCCLXXXIII. 5.

Romae, in vinea Card. Carpenſ. baſis mar.

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO
QVESTOR. PROP. EX. S. C.
PROVINCIAM. HISPANIAM
CITERIOREM. OPTINVIT

In Urbe verò Conſulari dignitate bis & vicies eos claruiſſe, indicant Faſti Conſulares, per Panvinium & alios ritè diſpoſiti, quibus accedunt Tribunitiae Poteſtates, Magiſtratus Equitum, Cenſurae dignitas, aliaque publica officia meritò praeclarae huic Stirpi crebrò delata; quippe quae Literis & Armis conſpicua, haec ſpectabiliora munera, jure quaſi ſuo, ſibi vindicare poſſet. Quandoquidem, ſi Scientias ſpectemus, una lex Calpurnia à L. CALPVRNIO Trib. Pl. lata, quantùm in Legali facultate ipſa praeſtiterit, ſatis admonet. Quid in Oratoriâ, quid in Lati-

Cicer. pro Fōteio. Alex. ab Alex. lib. III. cap. 17.

Tacit. lib. 1. 19. In Piſon. nis Graeciſve Literis valuerit, ejuſdem Tullii tyrocinium, apud CALPVRNIOS actum, indicat, quoties Aſconio id paucis referenti fidem adjungamus: M. CALPVRNIVS *Pupius Piſo fuit iiſdem temporibus, quibus Cicero, ſed tanto aetate maior, ut adoleſcentulum Ciceronem pater ad eum deduceret, quod in eo, & antiquae vitae ſimilitudo, & multae erant literae: orator quoque melior quam frequentior habitus eſt:* immo & ipſi Ciceroni ita ſcribenti: *M. Piſo quicquid habuit, habuit ex diſciplina, maximeque ex omnibus, qui ante eum fuerunt, Graecis doctrinis eruditus fuit.* (In Brut.)

Militari verò gloriâ pluribus eos praeſtitiſſe, decantant Hiſtorici, celebrantes potiſſimùm CALPVRNIVM *illum aquiliferum, qui ni vim extremam arcuiſſet, Legatus Populi Romani, Romanis in caſtris ſanguine ſuo altaria Deûm commaculaſſet:* CALPVRNIVMque *Flammam*, qui in Punico bello, ut ex obſidione circumventas legiones eriperet, propriae ſaluti haud parcens, *pulcherrimo*, ait Florus, *exitu Termopylarum & Leonidae famam adaequavit.* Capitoliumque ovantes conſcendiſſe quondam CALPVRNIOS, teſtatur triumphus C. CALPVRNII Piſonis, qui de Luſitanis ac Celtiberis victor, coronis LXXXIII. nec non duodecim millibus pondo argenti ditatus enituit. (Tacit. Ab exceſſ. D. Aug. lib. 1. ſub nu. 39. — Lib 2. cap. 2. — Liuius. Decad. 4. lib. 9. nu. 42. Adde Panvin. Faſt. pag. 101. 480.)

Quòd ſi eorum neminem, per tot meritorum gradus, in ſupremi Principatus apicem Sors unquam evexit, Fatorum invidiâ contigit, quum ſcilicet memoratus mox L. CALPVRNIVS *Piſo Frugi Licinianus*, ut ſibi in Imperio ſuccederet, à Galbâ adoptatus, Caeſarque appellatus, acerbâ nimis morte unà cum adoptante praeventus, miſerrimè occubuit. Aut quum CALPVRNII *Galeriani C. Piſonis F. nomen inſigne, & decora ipſi iuuenta rumore vulgi celebrabantur. Erantque in Ciuitate adhuc turbida, & nouis ſermonibus laeta, qui principatus inanem ei famam circumdarent.* Inanem dixit Tacitus, nam zelotypi juſſu Muciani *cuſtodia militari cinctus, ne in ipſa Vrbe conſpectior mors foret, ad quadrageſimum ab urbe lapidem Viâ Appiâ, fuſo* (Panvin. Faſt. Conſul. pag. 30. — Tacit. lib. 4.)

per

per venas ſanguine extinguitur.

Quanquam Principatus omninò expers Gens iſta dici nequeat, quandocunque veros inter Auguſtos annumerare deceat L. CALPVRNIVM *Piſonem*, qui inter triginta Tyrannos, à quibus ſub Gallieno Romanum invaſum fuerat Imperium, regeritur. Seu quoties eiuſdem Familiae foeminas per conjugia Imperio aſſociatas meditari placeat: occurrunt ſiquidem binae (nec verò eodem ſeculo) hujus inclyti Germinis matronae tantâ dignitate conſpicuae. Altera eſt CALPVRNIA filia *L. Piſonis* ad Conſulatum Iulij Caeſaris promovendi, quam primus omnium Imperator, ſuâ vel repudiatâ Iuliâ, uxorem duxit. Altera eſt CALPVRNIA *Tito* pariter Tyranno deſponſata, de quâ proloquitur Trebellius Pollio: *Huius uxor CALPVRNIA fuit, ſancta & venerabilis foemina, de genere Cenſorinorum, ideſt Piſonum, quam maiores noſtri uniuiram ſacerdotem inter ſanctiſſimas foeminas adorarunt. Cuius ſtatuam in Templo Veneris adhuc videmus Argolicam ſed auratam. Haec uniones Cleopatrae habuiſſe perhibetur: haec lancem centum librarum argenti, cuius plerique poetæ meminerunt, in qua maiorum eius expreſſa oſtendebatur hiſtoria.*

Poſt Ocoon. Co: Mediobarbus, in Imper. Roman. Numiſmat. pag. 387 ad fin.

Sveton. in Caeſar.

In Tit. Tyran.

Sed verò ſtirpem hanc, tot viſis dignitatibus conſpicuam, ipſa etiam foecunditas commendavit: propterea fieri potuit, ut Latio deductum Genus remotiſſimae etiam regiones, nedum noſtrae, certatim exciperent. Certè foecunditatem teſtantur, non ſolùm Reineſianae Inſcriptiones noviter ſuffectae, ſed quae ſequuntur publici juris nondum factae:

Romae, in Aedibus DD. de Caſalib.

D. M
CALPVRNIA. NATIO
NE VERNACVLA. VI
XIT ANNIS XV. MEN
SIBVS XI. APPOLLONIVS
SORORI. DVLCISSIMAE

Romae, penes DD. de Bolis in urnula

DIS. MANIBVS
C. CALPVRNIO. QVARMONI
CASSIAI. L. F. MATRI
CASSIAE. Q. L. PRISCE
OLLA III

Romae, Vinea de Nobilibus, ad D. Petri in Montorio.

L. COMINVS. ANTEROS
MINOR
CALPVRNIA APOLLONIA
FECIT. SIBI. ET. SVIS
LIBERTIS LIEERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM

Romae, in Cyppo, Via Rondanina.

D. M
CALPVRNIAE. L. F
NICES
SER. CALPVRNIVS
HELIVS
SCIPIONIS. ORFITI
ATIAS
CONIVGI. KARISSIMAE

Romae, Via Lata, in Vinea Fratr. SS. Apoſtolor. Cyppus.

DIS MANIBVS
C. CALPVRNI. SCIATHI
PROCVRATORI
C. PISONIS

Romae, Vinea Amiana.

CALPVRNIAE FOR.
TVNATAE COIVGI *sic*
SANCTISSIMAE
Q. PICARIO HELI
ODORO SPATA
LVS F. PIENTISSIM
MVS. PARENTIBVS. F

Romae Apud Cl. Fabrettum.

DIS MANIB
Q. CALPVRNIVS VOLVSIO
VIX. M. VIII.
APROSIDIVS ET DIONYSI
AS PARENTES

Extr. Rom. ſub Villa Celleſia, cyppus ex tiburt. lapid. detectus ad rip. Tiberis anno 1685.

AB ANGVLO
QVI RIPAM
CONTINGIT
VSQVE AT VIAM *sic*
FLAMINIAM
CALPVRNIAE
M. F. MESSALLAE
PRIVATA

Extr. Romam, Via Appia, ad Divi Pauli.

D ❦ M
TITIAE. Q. F. LEPIDAE
VXORI. SVAVISSIMAE
M. CALPVRNIVS. M. F. SERGIVS.-
IVLIANVS.

Extr. Romam, ad D. Pauli.

CALPVRNIVS DEPOSITVS IN
PACE. DIE XV. KAL. MART
QVI. VIXIT ANNOS
P. M. IX

Ro- *Extr.*

Extr. Romam, ad D. Laurentij, Cypp. ex Tiburt. lapid.

FELICITATI BENE
MERENTI. DE. SE. FECE
RVNT CALPVRNIA E
VPOSIA. ET. A
RISTIDES. VIX
A. XXII. M. III. D. X.

Romae, in Hortis DD. Vrſinorum, ad Arcum Neronianum.

DIIS MANIBVS
CALPVRNIAE
GRAPTAE.

Extra Romam, Via Tiburtina, trans pontem Mammaeum.

Q. AEMILIVS
AMOENVS
CALPVRNIAE
P. F. MACRINAE

E ſchedis Vaticanis; Tom. dicto le Aldine.

M. IVLIO. SEVERO. MIL
COHO. VII. VRB
CALPVRNIA. VOLRESA
MATE.... E.

E ſched. Vatican.

CN. POMPEIVS BITHVS SIBI ET CAL-
PVRNIAE OPTATAE
CONCVBINAE SVAE. SVI. AMANTIS-
SIMAE
CALPVRNIA CN. POMPEIVS
CN. L. OPTATA IVCVNDVS

Ex iiſdem.

L. CALPVRNIO. NICEI. F. COR. AN-
TIOCHO
MARGARITARIO. DE. SACRA. VIA
L. CALPVRNIO. L. L. STRATORI
CALPVRNIA. L. L. EGLE PATRO. SVO
ET FRATRIBVS SVIS &c.

Ex iiſdem.

ASPERNAS
CALPVRNIVS
TORQVATVS
PATRI SVO

Ex iiſdem.

M. CALPVRNIVS
SEXTIO SIB. ET COI
SVAE VELINIAE
T. L. FAVSTILLAE

Ex iiſdem.

CALPVRNIA
L. L. FLORA

Ex iiſdem.

CALPVRNI
MARSI

Ex iiſdem:

L. CALPVRNIVS
L. F. CAM.
MEMOR. TIBVR
M. COH. I. PR. 7. VISINII. BENE-
FICIAR
MIL. ANN. VIIII. VIX. ANN. XXVI
T. F. I

Miles cohortis PRimae Centuria &c.

E Sched. Io: Zaratinii.

D. M
CALPVRNIO TRYGEIO
CALPVRNIVS TRYGEIVS
ET CALPVRNIA HERMIONE
PARENTES INFELICISSIMI
FILIO PIISSIMO
VIX. ANNIS. X. MENSIB. VI
D. X. H. XI

Ex iiſdem.

CALPVRNIA RESTITVTA
EMIT DE SYNEROTE COLV
MBARIA NIIII. OLLAS. N. VIII
ET CINERARIVM ME
DIANVM. ET. PHOEBO. CONIVG. SVO
ET. LIBERTIS. ET POSTERIS QVAE SV *&c*

E Sched. Barberinis.

D. M
CALPVRNIAE
L. F. DEVTERAE
VIXIT. ANNIS IIII
MENSIBVS III
DIEBVS IIII.

E Sched. Fabrettan.

A. MAMILIA
CHARITHONIS
CALPVRNIAE
Ↄ. L. HILARAE
A. MAMILIAE
CERDONIS ET
LIBER LIBERTAE
IN FR. P. XII. IN AGR. P. XVI

Ex

Ex iiſdem.

Aemonia, nunc Cività nova.
Miſit Epiſcopus Pharen.

C. CALPVRNIVS. CVPITVS. V. F. -
SIBI ET
L. CALPVRNIO. DEXTRO. F. AN. -
XVII. ET
CALPVRNIAE. SP. F. PROCVLAE. -
FECIT. VXORI

Ex iiſdem.

D. M
INVENTIAE. EPICT
ESINI MATRI
DVLCISSIMAE
C. CALPVRNIVS LVCIVS
FILIVS

Ex iiſdem.

D M
CALPVRNIO FELICIA
NO. QVI. VIXIT. ANN
MENS. TRES. DI. XVII
FECIT CALPVRNIA. THAL
VSA, MARITO BENEMERENTI

Ex iiſdem.

DIS MAN
L. CALPVRNI FESTI

Ex iiſdem.

MANIBVS CAL
PVRN. PROCVLAE

Ex

Ex iiſdem.

D M
L. CALPVRNIO IOCVNDO
FECIT
LVCRETIA MARVLLA
CONIVGI

Ex iiſdem.

C. CERTIO
NERONIANO
L. CALPVRNIVS
L. L. ANTHVS
AMICO FECIT

Ex iiſdem.

CALPVRNIAE DONATAE
DECESSIT . IIII . NON. SEPT
BLANDO . ET . POLLIONE COSS.

Ex iiſdem.

L. CALPVRNI
PAVLI
LOC

Ex iiſdem.

P. CALPVRNIO
ARMONICO
AN. XXV.

Ex Aerea Lamina Palotolae Col. 3. inter PEDAN.

SEX. CALPVRNIVS AEMILIANVS.

Ex:

Si quis modò à me exquirat, quo nam tempore, quâve occaſione ſedem hîc fixerint ex CALPVRNIIS nonnulli, ac domum hîc collocaverint, aqua haeret, quidve certi ſtatuam non comminiſcor. Si in re tam obſcurâ ac remotâ conjectandi datur venia, nam *in rebus antiquis* (cum Livio loquar) *ſi quae ſimilia veri ſunt, pro veris accipiantur ſatis habet*, dicerem, hanc gentem à Numâ, vt innuimus, derivatam, huc deſperanter ſe tum contuliſſe, cùm ſeptem Regibus exactis, per tringinta annos ſupra tria ſecula dignitatibus prorſus vacuam, in nullo apud Rempublicam fuiſſe numero ſe agnovit. Eâ forſan aetate huc conveniſſe, quâ noſtram in Galliam Ciſalpinam ſe transferens CALPVRNIVS *Caeſonius Gallus*, Placentiae conſtitit, ubi cum *Caluentio* Mediolanenſi (cujus natam filio proprio in ſponſam obtinuerat) ſe affinitate devicit. Ibi poſitis ſedibus, ad proximas deveniſſe urbes, ac noſtratem per cognationes effectam, non aegrè mihi ſuadeo; praecipuè quum ad conterminam nobis acceſſiſſe Ferrariam, ex hac nuperâ Reineſii Epigraphe poſſit non obſcurè deduci. *Fer-*

Lib. 5.

Ant. Auguſt. in hac gent. poſt Vrſin. pag. 316. ut ex Puccinel. Inſcript. Mediol. pag. 10. n. 29. 37. n. 8. 42. n. 32. & alibi. Claſſ. Nona. 12.

Ferrariæ, in ara Templi.

C. CALPVRNIO. SP. F. COL. APOLINARI APPA
RITORI AVG. PRAECONI. PECVLIARI IVLIAE M. FVL
LITAE. MATRI. CALPHVRNIAE C. F. TELLVRI CAL
PHVRNIAE C. LIB. DAPHNE FECIT. C. CALPHVR
NIVS QVIRI POLLINARIS MIHI POSTERISQ. FA
MILIAE NOMINIS NOSTRI HVIC MONVMEN
TO. IVRIS AGRI IN FRONTE P. LXX. IN AGRO P.
LXX. CVI DEBEBITVR AB OMNIBVS POSSESSO
RIBVS EIVS

Dicerem Calpurniorum quempiam, nativae pietatis tuendae ſtudio, Româ poſthabitâ, ad nos tunc ſe recepiſſe, quando ei tam conjunctus conſanguinitate, quàm religione disjunctus laudatus ſuprà CALPVRNIVS *Piſo* vnà cum Aulo Gabino Conſul, infanda Iſidis ſacra ab Urbe eliminavit. Quòd propterea ſub hujus, immo ſub aliorum ſubſequentium Conſulatu, de colendo alibi, ſicque Bononiae, (ubi idem praecipuè florebat cultus) hoc Numine is cogitaverit, quum in Romano pomoerio jam erecta Fana demoliri juſſerat M. Agrippa Aedilis, novaque in ſuburbio intra D. paſſuum ſpatium aedificari edicto vetuerat. Dicerem denique, hunc eundem, licet nomine ignotum, CALPVRNIAE gentis apud nos aſſertorem, de numero eorum fuiſſe, qui Antonianae parti haerentes, Ciceronianae adverſabantur, ideoque alteri CALPVRNIO *Piſoni* penitus inſenſum, quem primum in M. Antonium Conſulem inſurrexiſſe, & memorat, & laudat idem Eloquentiae Pater; hunc inquam, uti ejuſdem M. Antonii intimum & aſſeclam, huc forſan cum eodem eo tempore acceſſiſſe, ſuaeque familiae germen noſtris poſtmodum inſerendum reliquiſſe, quo Heros iſte de Galliâ Ciſalpinâ nimis anxius, Romano Senatu invito, Bononiam, in clientelâ Antoniorum poſitam, venit; ibique, tanquam in ſuâ ſede, ſubſtitit, vt Brutum, & ſi profugum, Conſulem tamen deſignatum, intra Mutinae moenia obſideret. Con-

Arnob. lib. 2. adu. gent. & Tertull. in Apolog. 611.

Dio. lib. 40. 42. 47. 54.

Conſueviſſe namque hunc divulſum à Latino ſtipite CALPVRNIAE gentis ſurculum, per duriora belli diſcrimina Antonium militibus imperantem ſequi, viciſſimque Antonium ſe ſuique exercitus tutamen ac regimen CALPVRNIORVM horum virtuti ac fidei commendare, autor eſt Appianus; oſtenduntque duo nummi aerei ab Urſino adducti, & à me poſſeſſi, ubi in anticâ parte Antonius, quà ſolus, quà ſuae Cleopatrae jugatus; in poſticâ vero navis modò remigiis, modò velis acta, indicat L. *Bibulum* inibi inſcriptum, & à CALPVRNIA ſobole provenientem, Antonianae claſſis Praefecturam geſſiſſe, ac veluti aemulaſſe Cn. CALPVRNIVM Piſonem, Cn. Pompeii Legatum, cujus gloria illuxit in bello Piratico. Bell. Civil. lib. 1. 3. & 5. Appian. in Mithrid.

Et ex his conjicere licet, quo jure ſuffulta adeò conſtans ubique perſtiterit haec CALPVRNIORVM omnium in Numina religio, ab Autore Numâ tracta, ſed praecipuè in Iſidem, cui proinde conſtructum fuit, ſeu reſtauratum vetus iſtud Delubrum: quia nimirum, quum hanc Deam tempeſtatibus pariter, & navigationibus praefuiſſe ac imperitaſſe voluerint Aegyptii, quandoquidem, Hygini fide, *velificia primum invenit Iſis, nam dum quaerit Harpocratem filium ſuum, rate velificavit*, conſequenter haec Gens eadem, per maria conſilio aequè ac armis praeſtans & admiranda, huic Numini prae caeteris ſe vovere debuerat. Rationi ergo fuit conſentaneum, ut hoc loci CALPVRNIVS noſter, majorum ſuorum, Iſidi mordicus addictorum, ſectator & ſequax, ſeu ANICIVS, ipſius juſſu ac nomine, in Inſcriptione ſupra Ianuam ejuſdem Templi inciſâ, Iſidem titulo decoraret DOMINAE; dum iſtud eſſe ſolet nautis, caeteriſque Pelago ſe credentibus, hocque Numen ſuppliciter implorantibus, familiare ac praecipuum epitheton. Sic Zephirus quondam ad Notum, de Iſide cum eo diſſerens, apud Lucianum: *Atque admodum, Note, imperitabitque* (inquit Mercurius) *navigantibus, ac noſtra erit DOMINA, ut quemcunque noſtrum velit, emittat, vel prohibeat ſpirare*. In Fabul. Fabul. 277. Dialog. Zephir. ac Not.

Non enim, ut plerique opinantur, inſolens adeò ac inauditum ſe praebet tale attributum, quin eodem alia Numina quandoque gaudeant: Sic penes Gruterum, DOMI-
XXXIII. 4. NVM SOLEM, DOMINVM SILVANVM habent Inſcri-
LXIV. 9. pta Marmora: & Virgilius non ſolùm de Cybele ita cecinit:

Aeneid. 3. *Et iuncti currum DOMINAE ſubiere Leones;*

deque ipſa Iunone Reginâ:

Ibid. *Iunonis magnæ primum prece numen adora:*
Iunoni cane vota libens, DOMINAMque potentem
Supplicibus ſupera votis;

ſed de Altitonante Ovidius:

.... *& DOMINO ſoluere iura Ioui.*

Quare, ob ſui moderationem animi potiùs, ac tanquam quid Coelitibus tantummodo debitum crediderim ego, hunc DOMINI titulum reſpuiſſe Auguſtum; quicquid contra ſenſerit Svetonius, ideo cauſans, veluti tumidum, Imperatorem, in caeteris ab eo lenem & mitem commendatum: DOMINI *appellationem, ut maledictum opprobrium ſemper exhorruit. Cum ſpectante eo ludos pronuntiatum eſſet à mimo: ò Dominum æquum & bonum, & uniuerſi quaſi de ipſo dictum exſultantes comprobaſſent, ſtatim manu, vultuque indecoras adulationes repreſſit, & inſequenti die grauiſſimo corripuit edicto,* DOMINVM*que ſe poſthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus ſuis, vel ſeriò vel ioco paſſus eſt.*

Rectè igitur DOMINA hîc appellatur Iſis, quae à CALPVRNIIS toties vela Ventis glorioſè dantibus, ſupplicibus expetita votis, non potuit non pluries hoc ſuavi ac blando haud invocari nomine. VICTRICI adjicitur, ſeu quòd in hac novâ ſui cultus ac Templi reſtauratione mirificâ, jam averſos ſibi Romae Conſules tandem vicerit; ſeu, & forſan aequjùs, quòd eoſdem concitos Ventos viciſſet ipſa, atque ab Antonianâ claſſe avertiſſet, qui non ſemel Octavianum, Antonianis iiſdem infeſtum, propè perdiderunt, non
Sveton. in Auguſt. lib. 2. 15. 25. &c. tantùm in bello Siculo, & alibi, ſed poſtremùm, quum Italiam repetens, *tempeſtate in traiectu bis conflictatus, primò in-*

ter

ter promontoria Peloponeſi atq; Aetoliae, rurſus circa montes Ceraunios, vtrobique parte Liburnicarum demerſa: ſimulque eius, in qua vehebatur, fuſis armamentis & gubernaculo diffracto: Quare non injuriâ ludens quandoque, ludicrum & illud audire meruerit:

Poſtquam bis claſſe victus naues perdidit, Id. Ibid. 70.
Aliquando vt vincat, ludit aſſidue aleam.

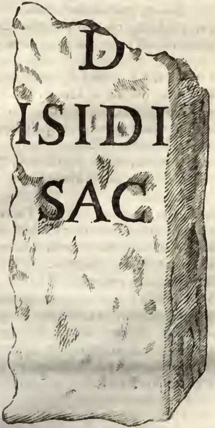
Et ipſe jure meritò (redditus proprio periculo cautus) *nepotes* non ſolùm *literas*, ſed *natare, aliaque rudimenta per ſe plerunque docuit*.

Sic & Veneri VICTRICI (quòd ſcilicet, non tantùm Martem blanditiis non raro lenierit, Iunonique de pulchritudine contendenti praeſtiterit, ſed eo quòd, ut coniicio, ſuum undis agitatum Aeneam inexpiabili Ventorum irae, quamvis reluctante ipsâ Iunone, ſubduxerit) dicatum fuiſſe templum Romae à Pompeio, refert Plutarchus. VICTRICIS que Veneris ſimulacrum, immo titulum paſſim nobis, In Pomp. Vit. lib. 8. cap. 7. praeter modum rei nummariae ſolicitis, obtrudunt antiqua numiſmata Caeſaris, Caracallae, Gordiani, Gallieni, Carini, Numeriani, quos longè numero excedunt Imperatorum uxores, in poſticâ nummorum parte eandem imaginem, eandemque epigraphem exhibentes.

Conſentiunt Inſcriptiones nonnullae Gruterianae, quae In Dijs Dedicator. pag. LIX. 16. LX. 1. 2. 3. cognomento VICTRICIS & ipſae Venerem illuſtrantes, exemplo tacitè monent, licuiſſe CALPVRNIO noſtro idem adjunctum, quod primo aſpectu videbatur improprium, pro Iſide uſurpare; ex quo Venerem & Iſidem unam eandemque fuiſſe, ſoloque nomine inter ſe diſſidere, re verò & eſſentiâ non item, docet Apulejus. Lib. 11. Metamor.

CAPUT III.

Cyppus Iſiacus, extra Portam D. Mammae olim repertus, nunc in mei Suburbano.

INſcripto Hyperthyroni jam expoſito, cognatum & affinem eſſe quem noviter hîc damus, rudem penitus,

atque

atque vertice diminutum Cyppum, nemo erit qui non illicò agnoſcat & non fateatur. Exhibet ſiquidem in ſe pictum ejuſdem Iſidis nomen, ab unâ ac eâdem petrâ videtur exciſus, & eodem eleganti, ac magnifico charactere, quo antedictum Limen Superum, exſculptum ſe manifeſtat. Extra portam D. Mammae, ad foſſae Civitatis ferè labrum, ubi (& ſi averſo tandem Conditorum fato) in ſublimè nunc fertur ampliſſimum D. Hieronymi ac B. Colombini Templum, à Ieſuatis, priuſquam ſupprimerentur, excitatum, fuit adinventus. Inter diſruptas atque aggeſtas, ut novae huic conſtructioni opportunè accederent, antiquae Eccleſiae parietinas jacebat hoc grande Saxum, adeò dentibus Aevi, non ſecus ac ictibus mallei, deformatum, calciſque interliturâ undique ita contaminatum, vt quam prius formam induiſſet, vix conjiceretur. Cerdoni cuidam ſedile fuit. Proh quam ridendae noſtrarum rerum vices! Ego Lapidem ab indigno miniſterio redemi, ac caeteris Suburbani mei Inſcriptionibus addidi.

A quo primò in titulum erectus ſteterit iſte Lapis, mihi prorſus ignotum, quum nullius qui eundem incidi, ponive juſſerit, ſubſcriptum uſpiam appareat nomen. Non iiſdem omnino tenebris aetas involvitur, quoties hae praegrandes literae, ad miraculum aequè quadratae, praeſtantibuſque linearum inaratae ductibus, expendantur. Sic enim incomparabiliter, ad formamque aliarum antedicti Hyperthyronis exſculptae, ſeculum arguunt ab Auguſto non longè diſtans; & ſi Imperator idem monſtruoſae huic religioni euſque reluctaretur, ut aſſerere non dubitaverit, *ſe Deos, non boues adorare*, quare Servius ad illud Virgilii: Dio. lib. 5.

Omnigenumque Deum monſtra, 8. Aeneid. in fin.

ſacra Iſidis ſub Auguſto Romae nondum fuiſſe recepta hinc deduxerit, aſſerente Dione de hoc Imperatore: *Aegyptiis Diis ſacra fieri intra pomoerium non fuiſſe paſſum*.

Cauſſa verò, cur antiquitus ibi fixus haeſerit Inſcriptus hic Stipes ſeu Terminus, nulla ſuppetit, nec quidquam nobis

bis ſuggerunt antiquiſſima quaedam rudera, à Majoribus noſtris jam tunc quidem conſpecta, ſed quae nullam retinere formam, nullumque penitus praebuiſſe inditium retulerunt. Aut eundem locum ubi reperta Inſcriptio, Divae ſeu Dominae ISIDI fuiſſe SACrum, aut aliquod aliud eminuiſſe ibi Delubrum huic falſo Numini dicatum, non leve per ſe ſatis ſubminiſtrat argumentum.

Adverſari quidem videtur huic conjecturae, quòd ſacra irridendae huic Deitati in urbe non in agro conſtituerentur: Sic Romae, intra moenia, non extra ipſius ambitum, Ruf. Vict. Marlian. & caeteri. recenſeri olim *Aream Iſidis Aelianae: Aram Templa & Aediculas* ejuſdem: *Iſidem Patritiam: Vicum Iſidis: Iſaeum: Iſidem Athenodoram: Aedes Iſidis: Iſaeum Metellianum: Templum Iſidis & Serapidis propè Ouile*, de quo Iuvenalis:

Iuvenal Satyr. 6. *A Meroe portabit aquas, quas ſpargit in aede*
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit Ouili &c.

ſed tum primis, tum extremis temporibus obtigiſſe dicimus, queis Aegyptiacus hic cultus ſeu primùm floruit, ſeu ommiſſus ad conſuetudinem rediit: ſecus autem medio tempore, quando ſcilicet minùs viguit, & ab Urbe tantùm, & ſi ad tempus, rejectus eſt; quòd non ſolùm ſub Auguſto, ſed ſub CALPVRNII *Piſonis* & *Auli Gabini* Conſulatu evenit, vt diximus.

Tunc enim quid obſtare potuit, quin extra urbium moenia ſimilia conſtruerentur Templa, quae immo à Civitate procul aedificari praedicti ſancivere Conſules? Eo profectò caſu, Urbis ad exemplum, hoc quoque non inconſultò fingimus extra portam, quae Divi Mammae dicitur, ſicque DIII. paſſus à primis moenibus conditum: quod & ipſum CALPVRNI TIRONIS nomen ſuadere videtur, ni ſcilicet Conditor iſte CALPVRNIVS à legislatore CALPVRNIO Conſ. (forte agnato) diſſentiret.

Cur autem adeò fluctuaverit Aegyptiorum cultus, ut penè perierit apud Quirites eoſdem, qui nulli unquam vel deteſtabiliori adverſabantur ritui, exiſtimantes, *magnam*

ſibi

ſibi aſſumpſiſſe religionem, ſi nullam reſpuerent falſitatem, ſatis percipere poſſumus ex eo, quod ſubobſcurè notat Ovidius ibi: D.Leo. Pont. in Natal. D. Petr. & Paul. ſerm. 1.

Ne fuge Niliacae, Memphitica ſacra iuuencae
Multas illa facit, quod fuit ipſa Ioui:

adulteras nimirum propter ſtupra, quorum praeſertim inſimulabantur cultae hujus Iuvencae Sacerdotes, qui ſacrilegis auſibus operam dare haud verebantur. Unum prae caeteris ad memoriam revocaſſe ſuffecerit, execrandum talium facinorum ſpecimen, à ſapientiſſimo Kirchero deſumptum; *Ioſephus commemorat, iuuenem quendam nomine Mundum, Paulinam generoſam, & pudicam alioquin matronam, cum impatienter amaret, Sacerdotes Iſidis pecunia corrupiſſe, qui nouo religionis commento mulierem in Templum vocarent, eoſque finxiſſe per noctem cum Oſiride collocutos, perſuaſiſſeque eam à Deo deſiderari, illam verò, cum in Templum veniſſet à iuuene tanquam ab Oſiride compreſſam, & cum mox petulantius ſtuprum ei exprobaſſet, mulierem marito rem detuliſſe, maritum Tiberio Caeſari, atque ipſum indignatum, Sacerdotes cum Mundi liberta, quae facinoris fuerat conciliatrix, crucibus affixiſſe, Temploque Iſidis euerſo, ſimulachrum eius in Tyberim praecipitari iuſſiſſe.* In Obeliſc. ad Minervam pag. 13.

Atque ita Conſulum decreto, quod poſt quattuor annos demolitione Templorum auctum eſt, ſub M. Agrippae Aedilitate repetitum, memoratoque tandem Auguſti moderamine firmatum, acceſſit impetus Tiberii, qui tamen non ita ſive callidum, ſive ignarum Populum terruit, quin ſenſim ad primaevum cultum redierit, tum verò impudentiùs, cum per totum irrepſit impiae hujus religionis execranda libertas; nec ſolùm de plebe homines, ſed Imperatores inquinavit. Refert Svetonius, eundem Domitianum è Capitolio ante Solis ortum ſe ſubtrahentem, Iſiaci ſacrificuli velatum amictu, inter ridiculam ſacrificantium turbam ſe commiſcuiſſe, atque unà cum caeteris litaſſe. Idem ferè egiſſe Commodum (& proinde forſan hâc tantùm de cauſsâ Bono- Pred. A. V. DCXCVI. An. V. C. DCC. An. V. C. DCCXXXII. In Domitiano.

no-

nonienſibus adeò acceptum) non ignoramus: deque Caracallâ (quem poſtmodum imitatus eſt Alexander Severus) ſcriptum reliquit Spartianus: *Sacra Iſidis Romam deportauit, & templa vbique magnificè eidem Deitati fecit*.

Quare quando, ob dictam antecedentem Templorum everſionem, novamque poſtremo loco eorundem refectionem, aliud ſeculum, praeter Auguſteum, duabus hiſce Inſcriptionibus noſtris tam mirificè delineatis & inciſis, tribuere mallet aliquis, vix in Domitiano, nunquam verò in Caracallae, ſeu Alexandri Severi praedictum Imperium aſſentirer. Quis enim ignorat, poſt Antoninos, Artes necnon Artifices plurimùm declinaſſe, unàque cum ſignis marmoreis, penè ſpirantibus, ſpeciem pariter, ac florentem literarum formam, tam affabrè & ad amuſſim ductam, ut in praedictis apparet, exaruiſſe?

CAPUT.

CAPUT IV.

Aegyptiacum Fragmentum Iſiacum, à Cl. Montalbano repertum, nunc in Muſeo Aldrovandeo aſſervatum.

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

TOt inter Iſiaca hucuſque recenſita Fragmina, non ultimum ſibi adſciſcit locum, & ſi poſtremo hîc additum, egregium iſtud, quod primùm, in excavandis quibuſdam fundaminibus in Iſeo olim magno, nunc *la piazza di S. Stefano*, detexit doctiſſimus Montalbanus, deinde ſui

juris fecit, ac demum Aldrouandeo Muſeo, cujus erat Cuſtos, dono dedit. At quoniam illius imaginem, ad fidem archetypi delineatam, docto viro Laurentio Legato communicavit non ſolùm, ſed etiam ſagaciſſimo P. Kirchero Romam tranſmiſit, indeque doctiſſima commentariola, repetitione quidem digna, reportavit; ideo quae ipſe edidit, binique Viri commenti fuerint, opportunè ſubjiciam, vt exiles à me hactenùs traditas annotatiunculas magis roborent, pleniùs adaugeant, clariùſque illuſtrent.

Pag. 71. Sic igitur Montalbanus in Bibliothecâ Aproſianâ relatus:

Nullum eſt ſine nomine ſaxum.
Lucanus lib. 11. B. c.

Ἱερόγλυφα *Hæc vetuſtiſſimorum*
Ægyptiorum Γράμματα
Duriſſimo licet in Lapide, quæ vides,
diffracta,
E profundiſſimis Obſcuritatis eruta
Fortunatè abditis Ovidius Montalbanus
Phil. & I. C. Bononien.
Doctorum Collegiatorum Decanus,
Antiquitatumque omnium inueſtigator
acerrimus
In plurimos perennare contendit annos
M. DC. LXIV.

Et ſaxo longa ſenecta nocet. Ovid. 5. Faſt.

Lib. 2. cap. xxix. Sic Legatus in *Muſeo Coſpiano:*

Tal' è fama che foſſe la Statua d' Iſide di Baſalte, che al tempo del Gentileſmo adoravaſi in Bologna. Alla quale pare c' habbia relazione certa Lapida di marmo nero, che, longa cinque cubiti, & alta uno, mà rotta per traverſo in due parti incentrate, una per lato in quella Porta dell' antichiſſima Baſilica di S. Stefano di detta Città, ch' è dirimpetto al Palaz-

lazzo del Sig. Co. e Senatore Ceſare Bianchini, contiene queſta Iſcrizzione, cui ſuppliſco di caratteri minuti le mancanze di maiuſcoli nella frattura della Pietra:

DOMINAE ISIDI VICTRICI &c.

Anzi concernente alla medeſima Statua, come per avventura parte del di lei piedeſtallo congetturaſi da gli eruditiſſimi Atanagio Chirchero, & Ovidio Montalbani il qui figurato Frammento di Baſalte intagliato di Geroglifici Egizij trovato pure in Bologna, dieci anni ſono, nel cavarſi un ſotterraneo in Straſteſano, e ſpiegato dal medeſimo Chirchero nel Commentario dell' Obeliſco Ghigi, a cui mi rimetto: e dal Montalbani (che ſimilmente lo figurò nelle Cure Analitiche) ſupplito col Diſegno di tutta la Statua nel II. Volume della Dendrologia, che manoſcritto col ſudetto Frammento trovaſi oggi appreſſo il Marcheſe Montalbani di lui Nipote. Alla quale Antichità dal di lui Zio deſtinata al Muſeo dell' Aldrovandi, ed a tal fine incaſtrata in un gran Quadro, parvemi di poter ſottoſcrivere que' verſi, che leggonſi nella prima parte della Biblioteca Aproſiana, cioè:

Qui probat, & fundat priſca hic Monumenta Baſaltes,
Iſidis eſt Index, & fuit ante Baſis:
Sic Montalbanus tot lapſa redire coëgit
Tempora, dum Saxum repperit, hucque tulit,
Anno Dom. M. DC. LXIV.

Sic denique Kircherus in dicto Obeliſco ad Minervam: Pag. 111.

Ad doctiſſimum Eruditiſſimum D. Ouidium
Montalbanum Phil. & I. C.

Ath. Kircherus.

Quod ad me miſiſti hieroglyphicum ſchema, ea qua potero breuitate tibi exponam. Fuit hoc Fragmentum deciſum ex Statuæ Iſiacæ poſtica parte, cuiuſmodi in noſtro Oedipo multa ſpectantur huic prorſus conformia ante, retro, & à lateribus

ſacris ſculpturis referta, quæ quidem more noſtro legi non poſſunt, ſed ſunt magica quædam ſyntagmata ex Mercurij, vti Aegyptij loquuntur, columnis, ideſt Obeliſcis, veluti primordialis ſapientiæ prototypis deprompta, neque hiſtorias, aut geſta rerum continent, vt nonnulli perperam cenſent, ſed ſunt notæ ſacræ iuxta analogiam quandam Deorum ad Mundi ſuperioris, inferioriſque ordines, facultateſque conſtitutæ tantæ efficaciæ, vt nihil non ijs ſimulacris iuxtà intentam ab ijs analogiam inciſis, impetrare ſe poſſe ſibi ſuperſtitioſiùs perſuaderent; creduntur que exorciſmi quidam ad Numina characterum ſimilitudine attrahenda, & ad fauores gratiaſque quaſcunque ab ijs obtinendas potentiſsimi: ſed iam præſentis fragmenti hierogrammatiſmos, quantum eius corruptio permittet, paucis exponamus.

Ab hâc tamen expoſitione, quam doctiſſimè, more ſuo, ac exactiſſimè proſequitur, non injuriâ hîc me tempero, aptiori eam loco repoſiturus. Quum enim obſcuriſſimi, quibus hoc involvitur Fruſtum, characteres, aenigmata penitus olcant, ad *Aenigmaticas Inſcriptiones*, tractandas ad finem Libri, aequiùs eam remittendam cenſeo.

Et haec interim ſunt praeſtantiora, nedum primae conſtructionis Etruſcorum tempore, ſed alterius etiam reaedificationis ſub Romanorum dominatu, Iſiaci iſtius Templi argumenta; utriuſque aetatis diſcrimen approbantibus, quas ſubjungimus, inibi ſparſis quiſquiliis: Quandoquidem, ubi primum hoc grande Capitulum, tribus aliis minoribus aſſociatum, opus Etruſcum in ſe oſtendit; alterum quod ſequitur pariter Capitulum, cui Frondeſcens Fragmen Anaglyphum additur, Romanum ſeculum optimum in ſui elaboratione oſtentat & aperit:

Iſiacum

Iſiacum Capitulum, Etruſcorum tempore, è finibus dictae Baſilicae in D. Ioannis in Monte translatum, & in medio Eccleſiae collocatum, quod il Capitello del Tempio di Salomone *vulgò vocant.*

Eiuſdem

Ejuſdem Templi Iſiaci, & ejuſdem primae aedificationis minora Capitula, cunctis alijs inibi appoſitis praeſtantia, & quae prorſus informia, Barbarorum aetatem, & ineptiam referunt.

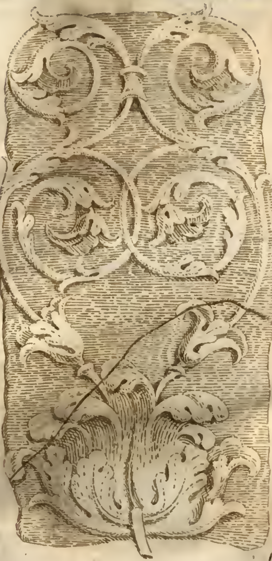

Iſiacum Capitulum, ſed optimi ſeculi; hoc eſt ejuſdem Templi reaedificati Romanorum Imperatorum tempore.
Viſitur in Eccleſia D. Petri in eâdem Baſilicâ.

Frag-

Fragmentum optimi ſeculi & ipſum, eiuſdem Eccleſiæ D. Petri pavimento inſertum & commixtum.

CA-

CAPUT V.

Vetuſtiſſimum olim apud nos Bacchi Templum, ex Inſcriptione indicatum, quæ reperitur hodie in Domo DD. de' Monti.

QUòd in hac inſtitutâ à nobis Templorum falſis Numinibus dedicatorum, ac Idolorum quae in eis colebantur diſquiſitione, Iſidi immediatè adjungamus Liberum Patrem, omnis ratio poſtulare videtur: quandoquidem ſi Templum Iſidi *Calpurnium* olim noſtrum dedicaſſe vidimus, alibi etiam LIBERI Patris Templum muneribus cumulaſſe quondam alium *Calpurnium*, haec indicat ſuperiùs adducta Inſcriptio:

LXVI. 3

Ariona Hiſpaniæ, eique ſimile Gienii

LIBERO PATRI
AVG. SACR

IN. HONOREM
PONTIFICATVS
L. CALPVRN L. F
GAL. SILVINI
IIVIR. BIS. FLAM
SAC. PVB. MVNICIPAL
PONT. DON. AVG.
D. S. P. D. D

* GALeria hoc eſt Tribu Duum VIRI. BIS. FLAMinis SACrorū ſeu SACerdotum PVBlicii. MVNICIPALis PONTificis Domus AVGuſtae De Suâ Pecuniâ Dono Datū, ſeu Dedicatum.

Diodor. Sicul. in 5. bibli.

Appul. xi. Metam.

Poſt omnes D. Auguſt. de Civ. Dei cap. 27.

Si Bacchum, qui idem eſt ac Oſiris, Iſidique germanus, eidem Iſidi (quae alia non eſt quàm frugifera Ceres) connubiali jugatum foedere decantant Mythologi, cur non hîc ſuccedaneus frater ſorori? cur non uxori maritus? praeſertim quum ex hoc duplici, & ſanguinis & corporis nexu, magè flaventibus intumuerit campus ariſtis, ulmoque nupta vitis, levando, blandiendoque Mortalium aeſtui, meliore auro conflatos emiſerit botros? nam

Tibul. lib. 1. Eleg. 7.

Primus aratra manu ſollerti fecit Oſiris,
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ;
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem,
Et vir idem dura cædere falce comam.

De præſt. & uſu numiſm. diſſert. 5. pag. 356.

Si denique praetioſiſſimarum copiâ uvarum luxuriat Bononienſis ager, quare, ſicuti è quodam numiſmate referente Bacchi imaginem, atque *Megaræ in Sicilia percuſſo, cultum per ea loca Liberum Patrem ſatis arguere, cum ſit ille ſitus vino ferax*, cultiſſimus ſcripſit Spanhemius, ita mihi non liceat, tanti Viri exemplo hîc arguere, eidem Libero divinos apud nos antiquitùs decretos fuiſſe honores? quòd ſcilicet & ipſa, vitibus aptiſſimā ſe profiteatur potiſſimùm Felſinea tellus?

Sanè id ultrò fatentur exteri omnes, noſtras permeantes regiones, quibus ſtatim ſe ſe offerunt hi noſtri colles & agri, tantā vi ſelectarum, atque miro ordine diſpoſitarum undique propaginum referti, ut non alibi, ad ponen-

das

das vineas, magis foecundum ſolum, propitius Coelum ſe inveniſſe fateantur. Non ignorarunt id olim Galli Boii, quos tradit. *fama dulcedine vini apprimè captos*, Alpes tranſiiſſe, numeroque trecentorum mille hominum in fines noſtros irruiſſe, ac Etruſcos, qui ante ipſos hîc dominati, Felſinam eorum Regiam conſtituerant, expuliſſe. Liv. lib. 1. Decad. 5. Plin. loc. citat. ſupra.

Tum Galliae nomine huic Italiae parti generaliter impoſito, eandem Felſinam, quae *Scutum* ſonat *& propugnaculum Regionis* (aliarum nempe undecim Etruriae urbium, quibus ipſa eminebat) à proprio Boiorum cognomento, *Boioniam* dici voluerunt, eandemque pariter centum duodecim eorum Tribuum Metropolim ac Dominam aſſeruerunt. Lett. Monſig. Agocch. poſt Dulcin. pag. 375.

Stetiſſe igitur apud nos quondam Bacchi Templum non injuriâ hinc credimus, conjecturamque mirificè inſtaurat, non quidem diſſidens à ſe ipſo Gruterus, in hâc eâdem bis ab eo regeſtâ Inſcriptione noſtrâ, dum in ſuâ Claſſ. *Operum & Locorum Publicorum*, hîc extitiſſe quondam huic Numini excitatam BASILICam, ſibi quaſi perſuaſum ita oſtendit:

CLXXI. *6.*

Bononiæ in Domo Marcelli Gargionii, in Lapide Cyppo ſimili.

MEMORIAM. P. CORNELII. SATVRNINI. MAGISTRALIS. COR
NELIA. PRIMA: VXOR. EX. INDVLGENTIA. COLLEG
SIGNVM. LIBERI. BASILIC. AVLAS. D. D.

ubi ex oppoſito in antecedenti Claſſ. *Dijs Dedicatorum*, nullâ penitus memoratâ Baſilicâ SIGNVM LIBERI BASIMque Cum AVLIS ibi tantùm extitiſſe monſtraverat:

LXVII. 5.

Bononiæ in Sacello D. Virginis.

P. CORNELII. SATVRNINI
MAGISTRALIS

CORNELIA. PRIMA. VXOR
EX INDVLGENTIA. COLLEG
SIGNVM. LIBERI
BASIM. C. AVLIS

Sed quia ſincera prorſus ac literalis (ut ita dicam) archetypi noſtri lectura id omnino exigit : Sive enim inſpiciatur LIBERI Statua ſuae BASI impoſita ; ſive proſpiciatur quae ſtatim ſequitur AVLA, utrobique occurrit menti tacitè ſuppoſitum ac ſubintellectum Delubrum ſeu Baſilica, & in quâ SIGNVM iſtud, cunctorum venerationi expoſitum, conſervabatur, & ante cujus introitum plebs, Fanum illud ingreſſura, commodè recipiebatur.

Id porrò ritè ac aequè conſequitur, ſive lapicidam inſcium in hoc tantummodo caecutiſſe velimus, quòd voci AVLA ſequentem literam S ineptè alligaverit, ac pro AVLA (hoc eſt cum AVLA Suâ) AVLAS monſtruosè conflaverit; ſivè ab integro potiùs vocis ſignificatu deceptus, pro ARA AVLAM dederit, ex quo ARAM à BASI non ſolùm diſtingui, ſed eidem BASI quandoque adjici in uſu fuit, ut ex hâc, quae ſequitur, Epigraphe:

XLIV. 8.
M. MARCELLVS. M
FIL. CELSVS
HERCVLEM. CVM
BASI. ET. ARA. ET SVB
SELLIS. SVO. ET. M. MARCI
ANTONINI FILI SVI
NOMINE
D. D

Semper enim ſacra tecta inibi fuiſſe dicendum eſt, ubi unà convenirent COLLEgia, & conſequenter iſtud, cujus INDVLGENTIA, hoc eſt permiſſione, licentiâ, conceſſione, (vt in XIX. 7. X. ij. & ubique paſſim) haec CORNELIA, cùm in iſtius Semeleiae Prolis obſequium, tum ad perpetuan-

tuandum nomen & MEMORIAM CORNELII SATVRNINI conjugis ſui, praedicta omnia Dono Dedit, ſeu De Dicavit; non diſſimili modo, quo aliàs & alibi CORNELIVM quendam *Fauſtum* Silvano Deo ita aram dedicaſſe, refert Gruterus:

LXIII. 3.
P. CORNELIVS FAVSTVS
SILVANVM
CVM. BASE
D. D
DEDICAVIT
IDIBVS APRILIB
IMP. CAES. M. AVRELIO
ANTONINO III. IMP. VERO
AVGVSTO. COS. II

Dono Dedit.

Nec poterat quidem adverſari pio foeminae voto, juſtaeque petitioni, horum Corporatorum Ordo, cujus potiùs munus erat Collegae ſuo communibus expenſis haec eadem & majora etiam perſolvere; praecipuè quum eorum eſſet CORNELIVS tunc Rector ac Templi MAGISTer, ut in cccxv. 1. Q. *Petitius*, Magiſter Fani Dianae: ut in xxv. 12. *Hermeros Theamidianus*, Magiſter Feroniae: MXVII. 5. M. *Laelius Maxſimus*, Magiſter Herculis. Hoc enim, neque aliud quidpiam importare hoc loci poſſe judico, rarum quidem, ne inſuetum dicam, in Lapidibus τὸ MAGISTRALIS, hoc pacto productum atque alteratum, ut aliàs forſan in cccxvii. 5. Magiſter Mercurii, & Auguſti dicitur MERCVRIALIS & AVGVSTALIS. Sic Ordo Sacerdotum quid ſimile perſolvit cuidam *Iunio Poſtumiano* Quindecimviro & Dei Solis Pontifici, in cccxiii. 3. Sic actum fuiſſe videre eſt cum quodam C. *Voconio* Saliorum Magiſtro, in ccccLxxxix. 10. & cum aliis paſſim, quos referre omnes, nimii eſſet laboris & moleſtiae.

Sit ſatis ergo frequentem admodum CORNELIORVM in Numina ſuperſtitioſam religionem à longè ſalutare, eam è Gruterianis Epigrammatibus leviter libando, ut in v. 4.

ubi

ubi Iovi, Iunoni, Mineruae dedicat Q. CORNELIVS *Silvanus*: in VI. 2. ubi Ioui Iunoni, Herculi, & Genio loci CORNELIVS *Secundus*: XLI. I. ubi Dianae, Q. CORNELIVS *Theophilus*: XXIV. I. Iunonibus, Cn. CORNELIVS *Nikanor*: XXVII. 3. M. D. M. I. & Attinis, L. CORNELIVS *Scipio Orphitus*: XXXI. 9. Soli, Serapi, Iovi, Libero Patri, &c. C. CORNELIVS *Honoratus*: XXV. 7. Apollini, Magiſtri anni ſexti, inter quos A. CORNELIVS *Niſus*: XXXVI. 15. Belleno Aug. L. CORNELIVS *Secundinus*: XLII. 8. Herculi & Mercurio, CORN. *Demas*: LXII. 4. Neptuno, CORNELIVS *Aliquandus*: LXV. 5. Silvano, CORNELIVS *Repentinus*: CVII. 5. Genio Loci, Fortunae Reduci C. CORNELIVS *Peregrinus*: CX. 9. Genio Municipi Neſanienſis, M. CORNELIVS *Niger*.

Magnae Deum Matri Ideae.

Quam in poſticâ parte Baſis noſtrae, flexo poplite curvatam cernimus, vix adumbrata nudi Pueruli effigies, non priſcum, ſed recens eſt tentamen Artis: inſignis inquam Statuarii Iulii Caeſaris Conventi, qui opus quidem moliri coepit, ſed abſolvere nequiit. Id ei vetuit Antiquitatum harum ſtudioſiſſimus olim Doctor Sacchius; paſſim etiam conqueri aſſuetus, quòd alia non pauca hujus cenſus Inſcripta Marmora in eandem audacem manum miſerabiliter inciderint, neque immanibus hujus ſcalpri ictibus ſe ſubtrahere valuerint.

CA-

CAPUT VI.

Sigillum aheneum Fortunae, apud nos repertum ann. 1548. Ex quo arguitur ipſius olim Fanum Bononiae.

Ex Libro cui titulus:

ACHILLIS BOCCHII BONON. SYMBOLICARUM QUAESTIONUM &c.

BIBLIOTECA NAZ. NALE V. E. ROMA

ue LVII. 4. & paſſim.

HOc duplex AHENEVM FORTVNAE SIGILLVM, hoc eſt exiguum ejuſdem Numinis Signum, ſeu diaglyptica Icuncula, BONONIAE INVENTA ANNO SALVTIS OMNIVM M. D. LVIII. & quam eâdem formâ, quâ delineatam repreſentavit eruditiſſimus Bocchius, hîc ad unguem deſcribimus, ejuſdem falſae Deitatis apud nos quondam extitiſſe Fanum, ſeu ſaltem in his regionibus eandem fuiſſe cultam denunciat.

Declararet id etiam pleniùs aliud SIGILLVM AHENEVM MALAE FORTVNAE, quod ADINVENTVM BONONIAE pariter aſſerit is Autor, anno ſequenti M. D. XLIX. quodque ad formam quodammodo primi ac veri archetypi jungere placuit, quoties hoc alterum diſertiſſimi ejuſdem Viri animi gratiâ, exercendive ingenii cauſsâ, more

re Poëtarum, vera fictis perſaepè miſcentium, commentum non ſuſpicaremur. Conjecturam ergo noſtram ſatis ſit ad Patriae ſplendorem ornare, quam ſatis roborare haud poſſumus: & hoc memorando atque mirifico FORTVNAE munere, quod olim apud nos obvenit Auguſto. Is enim monitorum memor, quae à Pansâ Bononiae defuncto perceperat, initâ pace cum Lepido, & Marco Antonio, ad Rheni noſtri confluentes (in Inſulam videlicet Lavini) prima jecit tanti, ac tam longi & felicis Imperii fundamina, ac proinde proſperam ſupra caeteros mortales nactus eſt FORTVNAM, cui verè immolaſſe, aut Templa conſtituiſſe dicere non auſim, quamvis huc reſpicientes vir bonus Alidoſius noſter, & poſt eum Montalbanus rati ſint, Inſcriptionem, à Grutero in *Diis Dedicatorum* Capite recitatam, atque *Lavinii* poſitam, ad Lavinum hunc noſtrum ſpectare &c. Pag. 74. LXXVIII. 5.

Quum ergo alia, neque ex eodem Bocchio, neque aliunde prodeant huius Deaſtrae veſtigia, moralia ſaltem, quae eleganti metro inde traxit idem Phiſiologus & Muſagetes, addemus:

SIGILLVM AHENEVM BONONIAE INVENTVM
ANNO SALVTIS OMNIVM
M. D. XLVIII.
SYMB. LXIII.
FORTVNA ALEXANDRI INCLYTA
FARNESII MINORIS ATQ. MAXIMI

Quae Dea? ſeruatrix Fortuna eſt, optima ſummi
Nata patris, qua nil certius orbis habet.
Aſtrifer impoſitus capiti polus ille ſupremo,
Hoc eſt diuini numinis auſpicium.
Collecti in nodum cur ſtant ceruice capilli?
Nempe ſuo capit hanc qui ſapit arbitrio.
Tum modus, atque pudor luxum moderantur inertem,
Hinc tetricae filo eſt virginis & ſpecie.

G *Aſpe-*

Aſpectu vehemens, & formidabilis acri,
Non humilis, neque atrox, ſed reuerenda magis,
Læta bonis, truculenta malis, erecta, ſeuera,
Caſta, grauis, verax, ardua, magna, potens.
Omnia perluſtrans oculis mortalia, clauo
Inſiſtens terris imperat, & pelago.
Nanque duces bello regit, alma in pace ſenatum.
Hæc adſit, nullum numen abeſſe poteſt.
Regnorum hæc columen, ſancti prudentia iuris,
Hæc auguſta dice, hæc Eunomia, hæc Nemeſis.
Diues opum hæc ipſa eſt variarum copia: felix
En cornu præfert interiore manu.
Otia blanda animis poſt dura negotia vitæ,
Aeternáque pios mortę carere facit,
Denique magnanimi Herois ter maxima ſurgit
Farneſi hic virtus, gloria, Iuſtitia.

SIGILLVM AHENEVM MALAE
FORTVNAE ADINVENTVM BONONIAE:
M. D. XLIX.
SYMB. CXIX.
FORTVNA NOSTRI SECVLI
FERENDA QVANVIS PESSIMA

Fortunæ quondam Auguſtæ hæc fuit integra imago,
Iſto ambas duro tempore trunca manus.
Vt leua amiſit cornu, ſic dextera clauum
Sola gubernacli en infima pars reliqua eſt.
Otia digna viris periere, negotia vitæ
Plena periclis ſunt exitiabilibus.
Fex poſtrema hominum ſupereſt. polùs ille faceſſit
Aſtrifer, & ſummi numinis auſpicium.
Compoſitis fuerat, paſſis nunc crinibus illa eſt,
Nam modus omnis abeſt, & pudor ingenuus.
Fert præ ſe obſcænam faciem meretricis auaræ,
Luſca, procax, petulans, improba, triſtis, atrox,
Im-

Impatiens iuris, mendax, furibunda, ſuperba,
Sæua, maligna bonis, læta, benigna malis.
Ante pedes vacui veſtigium inanis, & vmbra
Reſtat, vbi ſolidus, verus & orbis erat.
Quid plura? expreſſa hæc noſtrorum temporum imago eſt.
Auguſtam ergò colas qui ſapis, hanc fugias.
Quin imò, vt veteres olim fecere, ne obeſſet
Huius perſanctè numen & ipſe colas.

CAPVT VII.

Fragmentum Templi Pacis, è Gherardaccio Lib. 2. Hiſtoriarum Bononiae.

. . . .

TEMPLVM PACIS. . . . .

. . . .

Ex Montalbano, *nelle Antichità più antiche di Bologna pag. 41.*

Templum Pacis, Auguſto curante, intra fines noſtros olim extitiſſe non diffitebitur is, qui ſupra dictum Templum Fortunae, eodem Imperatore mandante, nos apud ſurrexiſſe quondam non dubitavit. Neque enim nullius momenti argumentum eſt Inſcripti iſtius Lapidis exigua portio, in quâ adhuc legitur: TEMPLVM PACIS.

Sveton. in eiuſd. Vit.

Id. ibid.

Id. ibid.

Sanè ad memoratum Lavinum, Fortuna PACEM, PAX verò Imperium peperit Auguſto, qui quantâ fuerit in Deos colendos religione, aut, ut meliùs dicam, ſuperſtitione, ſatis conſtat: Nam *Tonanti Ioui aedem conſecrauit liberatus periculo, cum in expeditione Cantabrica, per nocturnum iter, lecticam eius fulgur perſtrinxiſſet, ſeruumque praelucentem exanimaſſet:* Ampliato vetere Apollinis *Templo, locum caſtrorum, quibus fuerat vſus exornatum naualibus ſpolijs Neptuno ac Marti conſecrauit: Ob ſimilia benefacta Forum cum aede Martis Vltoris, Templum Apollinis in Palatio: Aedem Tonantis Iouis Capitolio extrui curauit.* Non immeritò ergo adſcribendum videtur hoc TEMPLVM PACIS Auguſto, aut ſaltem indigenis noſtris, ut gratiam referrent eidem Principi, quòd Orbi univerſo PACEM reddidiſſet, ac proinde tertiò Iani Templum clauſiſſet; ita ut Populus & Urbes poſt belli aerumnas, peroptato tandem PACIS foedere in ſpem felicitatis erexerit.

Et

Et haec tandem ſint profana Delubra, primis temporibus Bononiae inędificata, nec non falſa Numina à primis Majoribus noſtris impiè venerata, quorum extantes adhuc reliquiae nonnulla praebent nobis deteſtandae Idololatriae argumenta. Alia interim, quae nudâ praeſumptione nituntur, quovis funditus verendae Antiquitatis veſtigio deſtituta, miſſa facimus. Non moramur inquam *Iouis*, quà *Soſpitatoris*, quà *Hoſtifugij*, quà *Buligaſtri* Aedes, ab exactiſſimo Montalbano non minùs eloquenti ſtylo exaratas, quàm diligenti verriculo exſculptas. Non *Palladis*, non *Apollinis* Fanum, quorum fama ita ab Hiſpanis uſque reſonat oris:

Nelle Antichità più antiche di Bologna pag. 8. 10. Id. ibid. pag. 11.

Adde quod altiloquis gaudebat Pallas Athenis
Sortilegis pulcher Delphis gaudebat Apollo
Numina Felſineos hac iam coluere Penates.

Hermic. Ca iad Syln 2.

Non pia, ſeu veriùs impia, modò *Priapi*, modò *Vertunni*, tum *Dianae*, tum *Veneris*, tum Gratiarum tecta, aulas, atria, Panthea, & ſimilia, nullo parietinarum ſeu ruderum fragmine, ſed ſolâ cupidiſſimi hujus Concivis noſtri enarratione & delineatione conſtantia; quae ideo ſicuti approbare non valeo, ita infirmare non audeo.

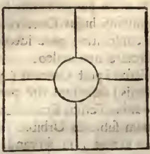
d. Montalb. ubi ſup. pag. 41.

Quoniam verò Etruſci poſt Graecos (praeeuntibus tamen ſemper Aegyptiis) ſacrorum ritè peragendorum Magiſtri extiterunt, quid ni Felſina Etruſcorum Caput & Princeps praeſtiterit etiam ſubjectis Urbibus (dum tamen praeſtare ſit excellere in errore) in ſervandâ & praecipiendâ Ethnicorum religione? Ex Templis porrò & Idolis, ab hoc graviſſimo Autore conquiſitis & collectis, ſuſpicari datur viguiſſe hîc admodum Idolatriae cultum, & conſequenter Idolis, ſi quam aliam, redundaſſe hanc urbem. Utcunque verò ſit, meretur non modicam laudem tam anxia ſollicitudo in evolvendis Antiquitatis quiſquiliis; dignuſque eſt Vir optimus titulo, quem ſibi vindicavit *Antiquitatum omnium Inueſtigatoris accerrimi*; quem hoc pariter Muſivi Strati Fruſto, inter monumenta Aldrovandi Studii repoſito, ſibi comparare curavit:

D. Fulgent. lib. 1. de Dii cap. de I. Alex.: lex. lib 19. Val lib. 1.

ÆNEA-

ÆNEADVM MAGNÆ MATRIS
DELVBRI MARMOREI
A BONONIENSIBVS
FELSINEÆ IVXTA VALLEM
APOSÆ IN VICO BARBARIEI
NVNCVPATO
VNA CVM CVRIA, ATQVE
THEATRO
ROMANOS AD EXCIPIENDVM
DIGNE CONSVLES,
ET IMPERATORES
OLIM EXTRVCTI
LITHOSTROTHEVM HOCCE
INTER ALIA PLVRIMA NON
MVLTO ANTEA IBIDEM
PROFVNDISSIME REPERTA'
SEMIPEDALE QVADRATVM
FRAGMENTVM
VERSICOLORI MYRTVM, ROSAS
DICTAMNVM SPECIE REFFERENS,
QVI HVC APPELLIS, INTVERE

ET BONONIENSI CIVITATI
RECONDITA NON DEESSE
RVDERA ERVDITA,
QVEIS MAIORVM
ANTIQVITATVM NIMIA
OBSCVRITAS ILLVSTRETVR
VLTRO FATEBERE.
Ouidius Montalbanus Bonon. Philoſophus
Ab ſe cuſtodito MVSEO ſeruandum Addixit
A. D. M. DC. LIIX.

SE-

SECTIO SECUNDA

Inſcriptionum nobis indicantium Collegia, ſeu Scholas Sacerdotum, ac Magiſtrorum Falſis Idolis olim miniſtrantium, atque alios miniſtrare docentium.

CAPUT UNICUM.

VISIS hucuſque profanis Templis ac Idolis, quae in iis à caecutientibus Ethnicis colebantur, recto ordine ſuccedere videntur iiſdem Templis ut plurimùm annexae Scholae ſeu Collegia, ſub Romanâ pariter ditione, ad ſimilitudinem eorum efformata, ad quae antea divertere non dedignabantur priſci Quirites ipſi, quum *in prima eorum ruditate, quando ex abditis literarum fontibus nihil, aut parum hauſerant, liberos ſuos in Etruriam, tanquam ad Academiam & Scholam publicam, tum literis, tum moribus imbuendos amandare fuerunt ſoliti; uti poſt in Græciam, nugis ac fabulis Græcorum capti.* Dulcin. de var. Bonon. Statu. lib. 1. pag. 4. 5. Ex Beroſ. Cald. pag. 120. Valer Max. lib. 1. in prin. Iuſtin. & Aliis.

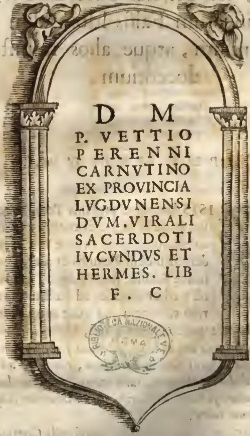
Quanquam enim ſapientiſſimorum hujuſmodi Coetuum argumentum ſufficiens praebere nunc poſſet antehabita MEMORIA EX INDVLGENTIA COLLEG. poſita P. CORNELIO SATVRNINO, ejuſdem Collegii LIBERI Patris MAGISTRALI, ſeu Magiſtro, à quâ in totum non abſcedit, ob

Cui cõſentit C. *Thiphernius* SACERDOS, de quo infra ſect. 5. cap. 2.

ob inibi memoratum SACERDOTIVM, ſequens Lapis adventitio cuidam DVMVIRALI, hac in urbe vitâ functo, ab ejus LIBertis ita inſcriptus.

In Domo DD. olim de Achillinis, hodie DD. de Riariis.

Gammarus in ſuis Sched pag. 103. verſa ait, inventum fuiſſe hunc Lapidẽ ext. portam S. Felicis, in fundinis argillae fornacum, & abs ſe emptum à Iudeis qui dabant operã literas delere, ut in memoriam affinis eorum mortui alias ſubſtituerent

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. ROMA

id tamen evidentiùs nobis aperit, & Inſcriptum, & Effigiatum iſtud grande Saxum, ad poſteriorem Petronianae Baſilicae januam, quam *la Porta delle Scuole* vulgò vocant (ut hîc ad fidem archetypi ſedulò delineatum ac deſcriptum damus) collocatum. Non

C·CORNELIVS·FVLLONIA·CORNELIA
C·L· HERMIA·SA·L·L·OFFICIOSA·C·L·PRISC
V V Θ
H

Non tantùm enim in frontis apice, ut apparet, Sacris undequaque diſpoſitis Inſtrumentis, inſtrui fingitur, atque doceri Sacrificium, verùm etiam ſubtus in toto corpore Lapidis, quà Sacerdotis, ſeu Magiſtri, quà Initiatarum, ſeu Alumnarum eadem effigies exprimitur, quam aliàs in ſubjectis Icunculis aeneis, ex agro Bononienſi quondam erutis, nunc in Muſeo Coſpiano aſſervatis, obſervaſſe licuit:

☞ Muſeo Coſpiano pag. 463

☞ ibid. pag. 512.

Nam

ibid. pag. 508

Nam ubi harum primam, Sacerdotalium munerum alumnam, ad ſacros ritus addiſcendos allectam atque ductam, repraeſentari arbitramur (quicquid eandem junctarum unà Iſidis & Oſiridis imaginem referre tenuerit in hujus expoſitione, doctiſſimus Legatus) binas ſequentes velatas, ſeu velari aptas, pateramque porrigentes, ſe ſe aliarum extitiſſe duces ac Magiſtras, revelare credimus. Muſeo Coſpian. lib. 5. cap. 3.

Sed ad noſtras in Saxo ſculptas accedentes, dicamus, Epigraphem iiſdem ſuperimpoſitam, ni reconcinnata, neque ad ſuum germanum verborum ordinem redacta (prout primum omnium me aſſequutum fuiſſe, non ignorat nemo) accipiatur, ſed incomptè atque confusè, prout in Marmore jacet, explorarique poteſt, legatur, mirum in modum torſiſſe ſemper Noſtratium ingenia. Ovidius Montalbanus, Ioannes Baptiſta Caponius, & Alexander de Nigris Literatorum id genus Lapidum conſultiſſimi, ut commodum inde

 ſen-

ſenſum eruerent, remque rectè tenerent, non ſemel incaſſum ſibi roderunt unguem. Patavinus ipſe Oedipus Sertorius Urſatus, de genuinâ hujus Epigrammatis lectione à D. Valerio Com. de Zanis, de patriâ noſtrâ, immo de Literariâ Republicâ praeclarè merito, per epiſtolam requiſitus, reſcripſit, vel Epitaphium, ceu ab imperito commentatum, inter apocripha reponendum, vel amanuenſem in deſcribendo, pluſquam dici poſſet, erraſſe. Gruterus ipſe adeò incomptâ verborum diſtributione territus, falculâ quodammodo deſperanter arreptâ, monſtruosè ſic reſecatum dedit:

In Epiſtol. MS. ejuſdem Vrſati, penes d. Co: Valerium.

DCCCLXXII. *6.*

T. FVLLONIVS. CORNELIA. FVLLONIA

At quid non ſuperat labor improbus? Diutina inquam, nec unquam perterrita rei tam involutae inveſtigatio? Illuxit mihi tandem obumbratus iſte ac turbatus verborum ordo, ac demum innotuit, quamlibet ex his Tribus Figuris ſuam ſibi expoſcere ſejunctam Epigraphem; ideoque non unam, ſed tres hîc repraeſentari Inſcriptiones, ab inſcio, ſeu indiligenti marmorario in unam ſimul commixtas, quum eas ſic inter ſe diviſas reddere debuiſſet:

C. CORNELIVS	FVLLONIA	CORNELIA
C. L. HERMIA. SAC.	Ɔ. L. OFICIOSA	C. L. PRISCA
V	V	

Huic affinem prorſus & cognatam ſe manifeſtat, quam idem Gruterus ita recitat:

DLXXX. 14.
ADRASTVS. SOPHE
LIBERTVS. ADRASTI
COCVS. COCI. L
VXOR

quae, ni eodem modo ita in duas dividatur:

AD-

ADRASTVS	SOPHE
LIBERTVS	ADRASTI
COCVS	COCI. L
	VXOR

pari obſcuritate laborat, ac ab omni ſenſu diſcedit. Quare ſcitè egerunt lapicidae, qui duas ſeu tres Inſcriptiones in uno ac eodem marmore ſcalpere juſſi, lineâ rectâ interjectâ, ſeu hiatu intermedio, alteram ab alterâ diſtinxerunt; quod non ſemel factum videmus in eodem Grutero, ut exempli cauſsâ in CCCCLXXXIX. 7. in MCXVIII. 2. & in Opere magno doctiſſimi Reineſij obſervare eſt in Claſſ. undecimâ. XXXVII. LXXIX. Claſſ. decimatertiâ XVI. & alibi paſſim.

Sic igitur ad ſuum nativum ac germanum ſenſum revocatâ Inſcriptione noſtrâ, Tres ſubtus eandem repraeſentari Libertos (& ſi non Phidiacâ manu effictos) planè intelligimus; quorum primum ac alterum vitam vixiſſe, tertium verò poſtremum jam obiiſſe diem, cùm inſcriberetur ac effigiaretur Lapis, ſatis innuunt ſingulae V.V.⊖. quas ideo non Vniverſis Defunctis, ut idem reſcribebat Urſatus, ſed Vivens Vivens Mortua interpretor. Quòd nimirum CORNELIVS & FVLLONIA, CORNELIAE jam vitâ functae non ſolùm, ſed ſibimet adhuc viventibus praegrandem hanc Memoriam ponendam ſuſceperint. Sic aliàs explicabam ego Romae Lapidem in Vineâ Boſiâ, nunc Caeſarinâ ita Inſcriptum: in d. Epiſt. MS. penes d. Co: de Zanis.

M. VALGIVS. M. F.
MEN. RVFVS
M. VALGIVS
M. F. HIDARVS
FECIT. D. S. ET. SIBI
V. SEMPRONIA. C. L. MOSCHIA
V. M. VALGIVS. M. F. ET
SEMPRONIAE L. DAPHNVS

quum τò V. in principio ſexti nec non ſeptimi verſus, VI-

VENS

VENS importare dicebam. Ad hoc enim ita diſtinctè ſignificandum, non alibi tantùm, ſed Bononiae pariter, hanc in uſu quandoque fuiſſe formulam, me obſervaſſe memineram: ſive ante nomina, ſicque à latere ac ab initio verſuum hæ collocarentur ſiglae, ut in hâc Bononienſi, de quâ
Sect.6.cap.1. infra ſuo loco, & quae in Grutero eſt ſub pag.

DCCCCLXII. 12.
V. SEX. AVIDI. SEX. L
THEOPHILI
V. SEX. AVIDI. SEX. L
PATIAE
V. SEX. AVIDIA. SEX. L
PRIMA
Θ. AVIDIAE. SEX. SEX. L
FAVSTAE. IN FR. P. XIII

cui mirificè ſequentes exterae adhuc ineditae concinunt:

Romae, extra Portam Flaminiam, Vineâ Ceſarinâ olim Boſiâ.

V. BAEBIA. Ɔ. L. ASIA
V. C. BAEBIVS. Ɔ. L. REGILLVS
Θ. Q. PLOTIVS. Q. L. NICEPOR
V. Q. PLOTIVS. Q. L. ANTEROS
V. Q. PLOTIVS. Q. L. FELIX

E Sched. Vaticanis.

EGNATIA. SEX. L. AVGE
SEX. EGNATIVS. SEX. L. NEICO
EGNATIA. SEX. L. APOLLONIA
P. CAECILIVS. P. L. FAVSTVS

Ex iiſdem.

A. CENNIVS
MENOPHO SIBI
Θ. A. CENNIO A. L. ORENTE
SVLPICIAE Ɔ. L. SALMAE
ET POSTERIS SVIS
IN FR. P. XII. IN AGR. P. XIIX.
E Sched.

E Sched. Io: Zaratinii Caſtelinii.

P. AVILIO MENANDRO PATRONO
POST MORTEM LIBERTI FECERVNT
ET SIBI. I. QVI INFRA SCRIPTI SVNT
Θ. AVILIA. P. L. PHILVSA
P. AVILIVS. P. L. HILARVS
P. AVILIVS. P. L. ANTEROS
P. AVILIVS. P. L. FELIX

Ex iiſdem.

Θ. CN. STAIVS
CN. L. SERVIVS
STAIA CN. THALIA
STAIA CN. L.
MAXIMA
CN. STAIVS
CN. L. CASTVS
IN. FR. P. XIIX
IN. AGR. P. XII

Sive

Sive poſt eadem nomina, & tunc, quà in medio, quà in fine verſuum pingerentur ipſae, ut è tribus è Grutero deſumendis, nuperâ in fine additâ.

DCCXXXVI. 13.

Iggi ſive Emonae.

PLOTIO . MAXIM
F. . Θ. ET
QVARTAE. VOLTREGIS. F
V I V E *ſic*
SABINVS. ET. GEMINVS
ET. FRONTO. FILII
FECERVNT
ET. VOLTRICI. SI
FRONTONI. FI Θ
AN. L.

DCCVIIII. 2.

Blanchenhemiae apud Vbios.

D hic conſpiciuntur M
capita tria.

SVPERINIO. RVSTICO
ET. SVPERINIAE. SVPE
RBAE. INGENVINIA
IVNIA. MATER. FILIS. DVL *ſic*
CISSIMIS. ΘΘ ET. SEBI *ſic*
VIVA, F. C.

DCCLVIII. 4.

Salisburgi, propè S. Maximilian.

AQVILIAE. Θ. AN. LXV
AQVILIAE. GALLAE. Θ. AN
LX
ALBIA. MELITANA
BENEMERENTIB. F.

Ex Antiquario
P. Ferrarini Regien. MS.
Veronae,
in hortulo D. Zenonis.

GLAVCO ..... N̄.
REGIENSI.
PVGNAR VII. Θ
QVI VIXIT ANN
XXIII. D. V. AVRE
LIA. MARITO. B. M
ET AMATORES HVIVS
PLANETAM
SVVM
PROCVRARE
VOS MONEO IN
NEMESE NE FIDEM
HABEATIS.
SIC SVM DECEPTVS
AVE. VALE.

DCC-

Quanquam poſtrema haec eadem, quam beneficio praeſtantiſſimorum DD. meorum, Illuſtriſsimi, ac Reverendiſsimi Praeſulis D. Canonici Emanuel à Scheleſtrate Praefecti, nec non Illuſtriſsimi D. Abbatis Laurentii Zacagna Subpraefecti, è Vaticanis Schedis, ubi unà cum tot aliis millibus hanc mihi pariter decerpere datum eſt, habeat ipſa

in

in ſecundo verſu MVTINENSI, non REGIENSI: plagium aliquantiſper ignoſcendum Reverendo huic, nimiâ libertate uſo licentiâ Platonis, *bono* etiam *viro Reipublicæ cauſa mentiri* permittentis.

Characteribus explicitis, ſi quis ſubjectas ibi Imagines expendens, arbitrari vellet, hanc CORNELIAM, quae ore juvenilem praefert aetatem, ejuſdem CORNELII, ſenium praetendentis, fuiſſe filiam, ſeu ſaltem aliquo conſanguinitatis nexu eidem junctam, non irem inficias, quum ejuſdem Gentis nominentur ambo, amboque ejuſdem Caii dicantur Liberti. Solùm adderem (ſi ab indumento ſtatum alicujus conjectari lubet; quare Ovidius:

Triſt. 1. Eleg. 1. *Vade, ſed incultus, qualem decet exulis eſſe*
Infelix habitum temporis huius habe)

utrumque conſuetâ talari veſte, atque togâ amictum, non è vulgo extitiſſe; praeſertim FVLLONIAM, quae inter alios medium tenens, ſeu ſtolatam ſe manifeſtat, prout ſuam Coeliam Gemellam, ſic opertam oſtendit nobis Urſatus; ſicque tectam non diſſimilem aliam Humprid. Prideaux ſuis *Marmoribus Oxonen.* ſeu capitale eo contectam, quod *Sacerdotale etiam nunc in capite ſolent habere*, ait Varro de *linguâ Latinâ*, à quo non diſſentit Feſtus: ſeu velo obductam eo Sacerdotali more, quo ſolebat (prout in hâc forſan apparere potiùs quis dicet) rejci *pars togæ ſuperior ad ceruicem; quæ nempe ſiniſtro humero inſidebat, & dextro deijciebatur, ea trahebatur in caput cum ſacra fierent*, erudiſſimus his adſtruit verbis Ferrarius.

Monvm. Patav. pag. 23. pag. 145. Marm. XCI. lib. 4. Antolog. De Re Veſtiar. lib. 1. cap. 10.

Et ob hunc venerabiliorem amictum evidentem, FVLLONIAE magis quàm CORNELIO admotum, aliquantulum, ſi opus eſſet, excuſari poſſet lapicida noſter, ſi percontaretur, cur FVLLONIAE iſtius nomen ſuperimpoſitâ in Epigraphe nullo SAcerdotii titulo auctum dederit, quia ſcilicet, quum eam Sacerdotis in morem velatam finxerit, non erat cur verbis declararet, quae ob oculos poſita, qualis jam eſſet aſſequebatur: ſecus in CORNELIO, qui ex adver-

adverſò detectum caput oſtendens, convolutumque codicem ſiniſtrâ ſtringens, Oratorem aequiùs, quàm Sacerdotem agere ſimilat: quamobrem, quòd & ipſe hoc in ſacro munere praeſtiterit, anteſcripto programmate manifeſtari decuit.

CORNELIO ſiquidem, non FVLLONIAE crederem aptandam fore protruſam ultrò nimis ab inepto marmorario particulam SA, quam SAC. hoc eſt SA cerdos hìc ſignificare, ſubjecta materia omnino poſtulat; & ſi poſtremam ſiglam C conſuetae particulae SA. nedum abſtulerit (illius ad inſtar Inſcriptionis, quae, Grutero teſte, habetur in Aequicolis, ubi SA. R. SA cerdotem R omanum CCCIV. 4. valere vult Scaliger) ſed idem SA. ſequenti literae L. quae ad FVLLONIAM ſpectat, ferè junxerit, tranſcurſuque diſſentaneo ultra ſedem locaverit. Non adeò tamen, ut ad credendum τò SA. ad FVLLONIAM pertinere potiùs quàm ad CORNELIVM me inducere quiverit; quippe optimè noverim, talem SA cerdotii notam nequaquam nomini & cognomini intermediam, ſed in fine tantùm cognominis immutabiliter collocari; quamobrem CORNELIO veriùs, non FVLLONIAE annectenda venerit.

SA cerdotem ergo hunc Togatum pariter mihi pronunciare fas eſto; immo vel ipſorum SA cerdotum eum nuncupare Archiereum aliquem, Directorem, Magiſtrum quempiam è tot aliis, qui, retento extinctorum Etruſcorum more, noſtros non tantùm populares dictos Sacrificandi ritus docere, ſed exteros ad Metropolim Felſinam, ut haec & alia pleniùs ediſcerent, confluentes, erudire perexerant, ut ab initio ſatis monuimus.

Favet mirificè praeſumpto ac aſſerto CORNELII Magiſterio Involutus, quem ipſe ſiniſtrâ ſtringit, Codex, ritus haud inveriſimiliter, ſeu leges continens, quae in Sacrificiorum caeremoniis requirebantur; ſeu ſcriptam, dicamus quoque, praecationis formulam, pro quâ ad unguem ſervandâ in Sacrificiis peragendis, *ne quid verborum prae-*

 teri-

Roſin. lib. 3. cap. 33. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 17. *teriretur, aut præpoſtere recitaretur de ſcripto præire aliquem, rurſuſque alium cuſtodem, qui attenderet ſedulo dari ſolebat.* In his verò cunctis praeſtitiſſe haerentem ei FVLLONIAM, quae ideo, uti jam in numerum cooptatam, ſeu ſaltem ſuccedaneam, velo jure donata fuit, cognomentoque OFFICIOSAE, ejus forſan ſedulitati conſentaneo, decorata; quòd ſecus in ſequenti alumnâ alterâ CORNELIA PRISCA, cui mors acerba nimis, paris in eodem exercitio profectionis laudem importunè abſtulit.

At quid ultra laboramus? Nonne hanc Scholam, haec praecepta in eâ tradita ob oculos ponunt, è ſublimi Lapidis Apice, Inſtrumenta Sacra ad libandum adhibenda? quemadmodum ſunt, Ara, Cultri, Ceſeſpita, nec non Patera ipſa medium tenens parietis ſuperioris, cui affixa fingitur? Quaeque ſingula tali pacto inibi otioſa, clariùs inſinuant, Sacrificium nullum ibi tunc peragi, ſed adornari dumtaxat, atque doceri? Nonne tandem Binae Icunculae hinc inde appoſitae, quarum altera (OFFICIOSA haec iſta forſan, ni potiùs fuerit Magiſter ipſe, CORNELIVS inquam) non ſtat ad Aram Sacrificantis in modum, ſed immo Sedet, non abſimili hypoſtaſi, quâ videas mulierem pag. 81. VII. velatam ita ſedentem in *Marmoribus Oxon.* & ſi noſtra nullatenus velato capite, quid aliud, praeter oblationem hoſtiae, quae ibi nulla apparet, inſtituere contendat? Altera ſtans verò, atque Luſtralem Faſciculum ſiniſtrâ ſtringens, & agitans, eandem Aram aſpergere videtur, quam Sedens mundare forſan ac tergere geſtit?

Non me fugiunt, quae, ad eliminandum ab hoc Saxo Inſtructum Sacrificium, nuperrimè circumferri audio: per dicta nimirum Inſtrumenta inibi efformata, Fullonum potiùs artem, à ſubjectis Tribus Libertis tunc profeſſam, ſignificari; id quod in haud imparibus opificiorum cultoribus vitâ ſolutis non rarò uſuveniſſe, Gruterianae docent Inſcriptiones: uti DCXXIV. 2. ubi *Tito Statilio Apro, menſori ædificiorum*, apponitur decempedae ſpecies, ſeu alterius menſu-

ſurae: DCXL. II. ubi cuidam *Q. Tiburtio Menolano, cultrario*, ſubjiciuntur cultri: CCLV. 3. ubi cuidam piſtori (quem eundem fuiſſe *C. Pupium Firminum*, qui vix inibi enunciatur *Quæſtor*, ex eleganti Marmore effigiato non ita pridem detecto egregiè docet, Vir eruditae ac elegantis induſtriae, Ab. Fabrettus, in ſuâ doctiſſimâ & nunquam ſatis celebratâ Traiani Columnâ) adduntur propriae artis inſtrumenta, modium, ſpicae, & mola verſatilis: DXVII. 7. ubi *P. Aelio Muciano Militi*, annectuntur à lateribus, hinc gladius, hinc haſta, aliaeque conſimiles Priſcorum ritu, apud vel ipſos vetuſtiſſimo, praecipuâ mortuorum ſupellectili exornatos tumulos exhibentes; quo reſpexit Vates in funere Miſeni egregii tibicinis, cujus ſepulchro, praeter remum, ita tubam appendit: pag. 338.

At pius Aeneas ingenti mole ſepulchrum Aenead. lib. 6.
Imponit, ſuaque arma viro, remumque, tubamque.

Ita pariter in dealbandis veſtibus, Fullonum arti Tres iſtos incubuiſſe, nobis innuant ſuſpenſa in ſublimi inſtrumenta praedicta, FVLLONIAE nomini, non ſecus ac operi conſonantia; quaeque ea ſit (ni CORNELIVS ipſe fuerit) quae eodem loco effigiata, non ad Aram, ſed ad Cacabum ſedens, pannos tergere ac mundare contendat.

Sed repugnat nimium tam vili opificio toga, eorum quemlibet ita dignè praecingens: repugnat velum, FVLLONIAE caput ad obtegendum promptum: repugnat denique eadem vel FVLLONIA, gentis hoc loci nomen, non artis; & ſi ab eâdem arte primis temporibus tale cognomentum, Bononiae haud exterum (ut infra ſum dicturus) derivaſſe non negaverim.

Nec quicquam officit, ad validiùs excludendum ab hoc Lapide Sacerdotium, unio illius SA. cum ſequenti L. quae, abjecto puncto intermedio, placuit ſimul jungere Alidoſio noſtro, unde conſletur & exeat τὸ SAL. SAL vii nempe, alterum fortaſſe nomen, manumiſſae FVLLONIAE olim domino additum; quia punctum inter SA. & L. medium, in pag. 80. 1.

marmoreo autographo evidens, hujuſmodi, quanquam aliter ingenioſum, commentum enervat ac deſtruit, neque ſinit conjunctim unquam, ſed vult diſiunctim legi SA. & L. SA que coherere CORNELIO, ſonareque SACerdotem, ut diximus; L. verò alteri L. praepoſitam, FVLLONIAE tribui, Luciique Libertam denotare. Ita millies, ferè dixerim, binas LL. Lucii Libertum, ſeu Lucii Libertam interpraetari apud Gruterum, nec non Reineſium, in Inſcriptionibus obſervare quiſque poterit, dum earum loco, has noviter è MS. atque aliunde per me depromptas, ſubſtituere, jucundiùs futurum humaniſſimo Lectori exiſtimo:

Romae, in Hortis Vaticanis.

L. ALFIO. L. L. PROTHVM
PATRONO. NOSTRO
L. L. ALFIEI. L. L. HILARVS
ET POSTVMVS
LIBERTIS DE SVO
FACIVNDVM COER *ſic*
ET LIBERTIS LIBERTAE
QVE NOSTRIS IN FR. PE
XII. IN AGR. P. XVI

Romae, Hortis Matthaeis.

M. AEBVTIVS. M. L
MACEDO PATER
M. AEBVTIVS M. L. EROS
CALLISTRATVS
V. M. AEBVTIVS M. L. EROS
V. IVLIA. L. L. BERENICE. VE
IVLIA. L. L. SELE N
CLODIA. Ɔ. L. ANTIOCIS E

Romae, Vinea Pamphilia.

L. CAECILIVS. L. L
PRIMVS

Romae, ex Leonard. Auguſtin. Adduct. ſupra ſect. 1. cap. 2.

L. CALPVRNIO. NICEI. F. COR. ANTIOCHO
MARGARITARIO. DE SACRA. VIA
L. CALPVRNIO. L. L. RVFO
L. CALPVRNIO. L. L. STATORI
CALPVRNIA. L. L. E GALE. PATRONO SVO
ET FRATRIBVS. SVIS. &c.

Ext. Romam, ad D. Laurentii.

SERVILIA. L. L
BONAE DEAE
VOTVM SOLVIT
FECIT. ET. SIBI

Extr. Romam, Vinea Albera, ad Viam Salariam.

L. ARISTIVS. L. L. LVCRIO
ARISTIA. L. L. DAPHNAE
M. INSTEIVS. M. L. L. EVSYCHVS
INSTEIA. M. L. ARESHVSA
L. ARISTIVS. L. L. TYRANNVS. V. A

Ro- Extr.

Extr. Romam, Vinea Grappia.

L. POLLIVS. L. L
HILARIO
L. POLLIVS. L. ET. Ɔ. L
ANTEROS

Ex. Romam, Vinea Brunona.

VOLVMNIA. L. L
ET. C. L. CALLISTI

Florentiae, apud Gaddios.

TVCCIA. L. L. MNEME
GRATVS. CONIVGI
SVAE. ET. SIBI
FECIT

Florentiae, apud Guicciard.

PESCENNIAE. L. L. AVCTAE
SEX. PESCENNIVS. PIRATA
SEX. PESCENNIVS. RHODO
SEX. PONTIVS. COMMVNIS
PESCENNIA. MILITIAE

Ex iiſdem.

Liberculo Iacob. Lilii Bononien. MS. ſignat. ab ext. num. 5238.

Verona.

D . M
L. SCAENINIVS. L. L. QVADRA
TVS SIBI ET AVCTAE SO
RORI SVAE

Siracuſis, ex Gualterio.

L. LICINIVS
L. L. DAPHNVS
VIX. A. XXXV

Spoleti.

L. PIPEDIVS L. L
TYRANNVS
ALIA. SP. F. SABINA

In Agro Nepeſino.

AVRELIAE. L. L. ZOSIMEN. COIVGI *ſic*
OPTIMAE ET BENE. MERENTI CVM Q
VIXIT ANN. XL. MESES. II. L. AV- *ſic*
RELIVS. L. L
PHILVMENVS. ET. AVRELIAE PHI-
LVMENE
FILIAE DVLCISSIMAE ET LIBERTIS
LIBER
TABVSQVE POSTERISQVE. H. MO-
NVMENTVM
HEREDEM NON PERTIN

E ſched. Vatican.
Lib. ſignato. nu. 5253. pag. 44.

IIII. TIBVR V. L. CALENVS. C. L
ALSILO
CALENA L. L. AVCTAE VXOR
L. CALENVS II. L. FELIX
T. ANTONIVS T. L. CHRESTVS
T. ANTONIVS T. L. CORISCVS
T. CALENVS LL. HERILCVS.....
ANTONIA CORISCI L. ANATOLIA....

Ex eiiſdem pag. 96.

Scalpellino ſotto la Trinità de' Monti, belle lettere &c. tavola longa.

L. POMPONIVS. L. L
SEXTIO
POMPONIA. L. L
CLEOPATRA
PHIDIA. L. L. LEROTIS *ſic*

Ex

Ex iiſdem.

Liberculo extra ſignato nu. 5326. Valerii Probi &c. pag. 6.

Veronæ in Hortulo S. Zenonis.

L. ECINIVS. L. L. PALDASIVS
SEXVIR VIVOS FECIT SIBI ET
AVGE L.

Ex iiſdem.

Meranci, in ſummo templo, ad uſum Aquæ Luſtralis.

D. M
L. AVIDIVS
L. L. PHILOGENES
MERC. ET. AVG. VIX. AN. LXV.
FILI. PIISS. PATRI

Ex iiſdem

C. PLIMINIO. L. L. EVTYCHIO
LETIC. LEG. X. FRETENSIS
QVI VIX. ANN. XXVI. M. X. D...
Q. PLIMINIVS L. L. NESTOR
FR. PIIS. POSVIT

Ex iiſdem.

IN FR   IN AGR
PED   PED
XVI   XVIII
L. SALLVSTIO. L. L. TESEO. ET
SALLVSTIAE ALIMETAE PATRON
PIIS. S. SALLVSTIVS. TRYPHOSVS.
SER. POS

Ex. Antiquario P. Ferrarini. MS. Regii Lepid. In Societ. D. Auguſtini.

V Ʒ F
L. CAELIVS. L. L
EPERASTVS
SIBI ET LIBER
TIS LIBERTAB
IN. FR. P. XII
IN. AG. P. XII

E Sched. Gamarri.
Ex. Vrbem Ravennam, apud Eccleſiam S. Mammæ in Vrna marmorea ubi duæ Infantum imagines ſculptæ.

OSSA
L. TITINI. L. L. SILLONIS

E Sched. Cl. Fabretti.

L. LATINIVS. L. L
APOLLONI
IN FR. P. XII. IN. AG. P. XIIX

Ex iiſdem.

L. MENENIVS. Ͻ. L
DEMETRIVS
VETTIA. Ͻ. L. HILARA
CALPVRNIA
M. L. SODIA
IN FR. P......
Θ. L. VETTIVS L. L.
ANTIOCHVS
IN. AGR. P. X

Ex iiſdem.

V . F
VERGINIVS . L. L
NVS. SIBI. ET
L. VERGINIO . L. L
NIGRO . FILIO
IN FRONTEM . P . XVI
IN AGRVM. P. L

Ex iiſdem.

V. MARCIA. L. L. APTA
MATRI SVAE ET SVIS
V. SEX. RACILIVS SEX. F. COL
RVFVS. ET SVIS
V. L. MARCIVS Ɔ. L. THEOPHILVS
V. Q. PETRONIVS. Q. L. TENAX
V. L. MARCIVS. Ɔ. L. NICEPHOR

Ex iiſdem.

L. CORNELI. L. L. GISIAE
MAG. VICI. VIRIDARII
MONVMENTVM
CORNELIA . L. L. CALETHICHE
CORNELIA L. L. AMMIA
PATRONIS. SVIS, FECIT
DIGNIS. ET. MERITIS
PRO. EORVM. PIETATI
ET. SIBI. ET. SVIS

Ex iiſdem.

REGEIA . L. L. SOPHE. SIBI. ET
L. REGEIO. M. F. PVP. RVFO. PA
TRON
EX TESTAMENTO FIERI IVSSIT
PER HEREDES
L. LEVCANORVM. NASONEM
T. VELLIVM. TERTIVM. MILITES. ET
L. RVRIVM. VITALEM. L. REGIVM
FORTVNATVM

Ex iiſdem.

OSSA
L. VALERI. L. L. GRATI
LESBIA. L. POSVIT

Ex iiſdem.

ANIA L. L. FORTV
NATA. V. A. XXXV
H. S

Ex iiſdem.
Add. ſupra ſect. 1. cap. 2.

CALPVRNIA. L. L. FLORA

Ex iiſdem.

L. VTTEDIVS. L. L
ALEXANDER

Ex iiſdem.

APOLLINI AVGVSTO
SACRVM
MAGISTER ET MINISTER
ANNI III DD
L. LABERIVS. L. L. FELIX
TERTIVS. Q. Q. NVNNIORVM
LVNENSIS. ET MONTANI

Ex iiſdem.

C. CERTIO
HERONIANO
L. CALPVRNIVS
L. L. ANTHVS
AMICO FECIT

Add. ſup. pag. 23.

Ex

Ex iiſdem.

NIMPHIDIA. L. L
EROTIS
VIX. ANN. XXIX

Ex iiſdem.

PLOTIA. L. L. HILARA
SI. ET. L. PLOTIO. L. L
DASIO. PATRONO. SVO. FECIT

Ex iiſdem.

L. SAVFEIVS. L. L. SCVRRA. FE
CIT
SIBI ET SVIS. IN. FR. P. XVII. IN
AGR. P. XX.

Et haec adeò frequens, adeòque communis omnibus, geminae hujus notae expoſitio, alteri, ſpecificae ac peculiari Latio tantùm, praeſtare omnino debet, quàm repetitae huic literae tribuit quandoque Scaliger ad Gruterum, pag. cccc-LXXXIIII. 3. & pag. MCI. 8. per duplicem nimirum L. L. Laurentes Lavinates illos indicari, à quibus mendicare SAcerdotes minimè decuit Felſinam, quae à priſcis uſque Etruſcis ſuis ſacros ritus ac caeremonias edocta, caeteroſque edocere aſſueta, tantum abeſt ut aliunde SAcerdotes advenas ad ſe accerſere indiguerit, ut etiam nativos exteris abundè ſuppeditare valuerit.

Quoad horum Libertorum nomina, ſeu mavis cognomina, occurrit primò C. CORNELIVS HERMIA. Cornelius à Cornelio domino, à quo manumiſſus, nomen induere debuiſſe, neminem latet: quod idem de CORNELIA PRISCA, ultimo loco poſitâ, dicendum venit. CORNELIAM verò gentem Bononiae tunc temporis floruiſſe, divitiiſque ac dignitatibus claruiſſe, nedum praeſens probat Lapis, neque antea adducta evincit Baſis, nomine inſcripta P. CORNELII *Saturnini* cujuſdam Scholae, ſeu COLLEGii aequè MAGISTri, ſed docere poterit Tabella Marmorea M. CORNELIO Helio poſita, de quà infra. HERMIA quidem, non HERMIANVS, ut legere ſuadebat amicus meus, ita producens, atque integrans cognomen illud CORNELIO tributum, quod ſucciſum ac abbreuiatum putabat:

Sect. 1. cap. 5.
Sect. 7. cap. 6.

Per-

Perperam ſanè, quum ne ullum adinvenire potuerit monumentum tali cognomine inſignitum, toto opere Gruteriano; vixque unum ei indicaverim ego, mutuandum à Reineſiano Supplemento, Claſs. decimaquartâ CLXXXIIX.

Et quare non potiùs HERMA, ſcatens toties è dicto Opere? ut è LXXXVI. 6: CCCLXXII. 2: CCCXXIII. 4: DCXIX. 3: DCCCCXXXVII. 1: DCCCCLXIX. 11: DCCLXXVI. 2: DCCCCXIII. 10: DCCCLXIX. 4: CCLII. 6: DCCCXLVI. 12: DCCCCICI. 9: DCCCXXX. 4: CCCCLXXIIII. 1: DCCCICI. 15: CCCXVIII. 9: MCLIII. 4. Seu quare non potiùs HERMES? quum ferè centies apud eundem Gruterum HERMES ſit cognomen additum gentibus; quodque magis urget, iiſdem, quas Bononiae pariter, noſtri qui remanſere Lapides tunc floruiſse oſtendunt, ut ſunt AVRELIA, CAECILIA, CLAVDIA, praeſens CORNELIA, FLAVIA, IVLIA, POMPONIA, VALERIA, VECTIA ſeu VETTIA, VIBIA? Eodemque propterea cognomine vel ipſae nos apud non inveriſimiliter dotatae? praeſertim ex quo bis quidem habemus τὸ HERMES noſtris praedictis infra recenſendis Inſcriptionibus, additum cuidam M. LATINIO, necnon inclyto & ſemper venerando Martyri noſtro, nunquam verò nec uſpiam τὸ HERMA? Sect.5.cap.1. & cap.3.

Sed ne ulteriori contumeliâ afficiamus, obſecro, marmorarium noſtrum, in confusâ atque indiligenti illâ trium nominum oeconomiâ ſeu diſtributione ſatis ſupra damnatum, quum praeſertim cuicunque aliunde occurrere poſſit HERMIA noſter, duabus inquam hiſce Inſcriptionibus: alterâ pag: DCLXXXIX. 4.

Romę, retro Stabulum Vicecancellarię Apoſtolicę.

C. IVLIVS. HERMIA
EPHEBO. DVLCISSIMO
FILIO. SVO. VIXIT. AN. III
ORCVS. ERIPVIT. MIHI. IN
QVO SPES.

K Cui

Cui miror quomodo tam aptè concinat, quae legitur Neapoli penes Spataphorum, referente Capaccio; ni tamen ephebi huius haec ſit mater, Iuliique uxor:

Hiſt. Neap. lib. 1. c. 21. f. 351.

HEV . VOTA . HEV . PRECES
ORCVS . TANDEM . ERIPVIT
EPHEBO . FILIO . DVLCISSIMO
HERMIA . MAT . INFELICISS . F

Alterâ DCCCCLXI. 14.

ATIMIO . ALEXANDRI
MAIORIS. LIBERTI
HERMIAE . ISIO
LIBERTVS
ET
ALEXANDRO. F. SVO
ET. SIBI. POSTERISQVE
SVIS

Secundum hîc tenet locum FVLLONIA, ab aliquo *Fullonio* libertatem adepta, quem civem extitiſſe noſtrum, eumque non vulgaris, ſed conſpicuae conditionis, ſatis evincunt, & Inſcripta Saxa, & rerum geſtarum monimenta. Inſcripta Saxa, nam praeter hoc praeſens quod eſt prae manibus, tempeſtivè accedit inſigne fragmentum, quod adhuc ad poſtes presbyterii principis ſacelli D. Mariae Majoris ita jacet:

....

☞ .....L O N I A E

....

quod non aliter nec alteri quàm FVLLONIAE adjudicandum cenſeo, fretus exemplo Patavini Oedipi Sertorii Urſati, qui in declarandis egregiè, more ſuo, patriis Epigrammatibus, tenuit, truncam ac dimidiatam ei obviam vo-

vocem ONIA, ad quaſdam gentes referri potuiſſe, quarum Epitaphia eâ in urbe conſpiciebantur, & erant AntONIA, PetrONIA, PompONIA, SemprONIA, & ScribONIA; quibuſq; ob eandem cauſſam addere alias potuiſſet, quae ſunt AfrONIA, AcONIA, AſcONIA CeſONIA, ElONIA, LepONIA, SemprONIA, per totum illud elegantiſſimum opus diſſeminatae. Sic inquam ego, in non diſpari nos apud mutilae vocis reliquo LONIA, ſingulas Inſcriptiones noſtras perluſtrandas ſuſcepi, nullamque inter eas aliam gentem mihi offendere licuit, cui propiùs accederet hujus nominis terminatio, praeter ApolLONIAM, & FulLONIAM, quae ſunt quae ſolùm hac deſinentiâ complentur: Quum autem ApolLONIA, ut ſuo loco viſuri ſumus, unâ tantùm vice ſe ſe nobis offerat, & quod pejus eſt, in cognomen tranſiens cujuſdam liberti, T. inquam VISVLANII T. L. APOLLONII; ubi ex oppoſitò bis habemus in Inſcriptionibus noſtris FulLONIAE, ut conſtat, mentionem, magis placuit huic quàm illi adhaerere; praeſertim quòd praeſens fragmentum literis tam grandibus, tam mirè quadratis, tam aequè ductis, atque candidiſſimo ſelectiſſimoque marmore inciſis, non alteri aequiùs poni decuit, quàm alicui perſonae ingenuae, graduataeque, nec non haud exiguâ nobilitate dotatae. pag. 207. De quo inf. ſect. 8. cap. 5.

Et quidem nimium ſemper decoris ac ornamenti huic genti noſtrae effluxiſſe, tripliciter effigiatum hoc Sacerdotale Marmor evincit: quandoquidem ſi in eo FVLLONIA OFFICIOSA, alios inter conlibertos ſtolâ praecinctam, ſacerdotalique dignitate coruſcam, velato quaſi capite ſe oſtendit, quantò magis quocunque munere conſpicuos non ſe jactare debuerant FVLLONII, Domini, ingenui, hanc urbem noſtram decorantes, ac quoſcunque in ſui admirationem quandoque trahentes?

Quis enim Hiſtoricorum longaevam T. FVLLONII Bononienſis illius non eſt admiratus aetatem, qui *in Claudij principis cenſuram, dinumeratis ab eo diligenter annis, ne* Plin. cap. 48. Fleg. Tralian. de mir. & longev. Fulgoſ. lib. 4. cap. 14.

qua ineſſet fraus, inuentus eſt annos centum ac quinquaginta ſuperaſſe? Quanquam id nullius admirationis eſſe decebat iis, qui optimè noverant, conſimiles protractas atque ad miraculum ferè productas aetates, adeò fuiſſe frequentes ac domeſticas octavae regionis in Italiâ, aequè nos continen-
Id. Plin. ibid. cap. 49. tis, vt ejuſdem paucae ſint urbes, quae, teſte Plinio, cives non jactent FVLLONIO noſtro ſaltem proximos, ſi non eum quandoque aequantes.

Et ſi enim praedictum apud Autorem, Parmenſes praeſertim ac Placentini, caeteros in Longaevorum numerum
De Mirab. & Longev. ſuperaſſe videantur, his tamen praeſtare Bononienſes liquet, Phlegonte Tralliano eos, ut ſequitur, recitante:

Sub Titulo:

pag. 98. *Itali, qui centum annos vixerunt: quos ex ipſis Cenſuum commentarÿs conquiſitos, non obiter deprehendimus.*

☞ C. PORTENSIVS FRONTO SEX. F. BONONIA.

☞ M. ACCELLIVS M. F. BONONIA.

☞ T. VETERANIVS P. F. BONONIA.

☞ T. SERVIVS SECVNDVS T. F. BONONIA.

☞ T. ERVSIVS POLLIO C. F. BONONIA

☞ TVRELLA FORENSIS C. L. BONONIA

Sub Titulo:

Qui ab Annis C. & IV. vſque ad C X. protraxiſſe vitam annotati ſunt.

☞ C. LELEDIVS PRIMVS Annos CI.

pag. 100. ☞ CLODIA POTESTA C. L. totidem BONONIENSES.

P. QVI-

P. QVISENTIVS SPHYRIO P. L. BONONIENSIS Pag. 101. ☞

L. AELIVS DOROTHEVS L. LIBERTVS BONONIENSIS. Annos CVI. ☞

POLLA DONATA SEXT. FILIA BONONIENSIS Annos CX. ☞

Sub Titulo:

Qui ab CXX. annis uſque ad CXXX. vixiſſe annotati ſunt.

L. TERTIVS BONONIA. Annos CXXXV. ☞ ead. pag. 101. Sive Terentius, vt ap. Pliniũ lib. 7. cap. 19.

Quibus nonullos addere liceat, & qui è diariis Patriis quandoque emergunt, & quos meâ aetate vitam viventes ego ipſe videre ſtudui, eos non ſemel alloqui, eorundemque auditâ geneſi, eidem è libris Baptiſmalibus omnem fidem addere.

Quos ergo memorant obiter diarii Patrii:
quoſque frequentiùs à Proavis meis nominari audierim,
hi ſunt:

D. Bononius Abbas, cujus feſtum celebratur ſub ritu duplici 30. Auguſti, annorum 100. Co. de Zanis in ſua *Bologna Sacra* pag. 74. Abb. Caſal. Maſin. & alij &c.

Gratiolus Accariſius legum Doctor, annorum 100.
Iacobus Maragninus, annorum 100.
Lazarus Cardinus, annorum 100.
Iacobus Gargazanus, annorum 100.
Paulus Manzolinus, annorum 100.
Anna Bargellina, Monaſtria, annorum 104.
Ambroſius Vignatus, annorum 105.
Pater Gabriellis Ferrantini, Pictoris, annorum 106. *Felſina Pittr.* par. 2. p. 266.
Antonius Maria Nouarra, annorum 107.
Gozzadinus de Gozzadinis, annorum 108.
S. Guarinus Cardinalis & Epiſcopus, annorum 110. Id. Co. de Zanis ibid. pag. 32.

B. Co-

Maſin. *Bologna Perluſtr.* pag. 573. *B. Cedonius Florentius* Seruita, annorum 112.

Matthaeus à Portâ, annorum 113.

Id. Co: de Zanis pag. 59 *S. Pariſius* Monach. Camaldul. annorum 116.

Qui mea aetate vixerunt, adhucve vivunt.

Margarita Foldghiera, adhuc viuens, uxor olim Io: Baptiſtæ Baldi, nunc paupercula ad D. Petri, cui propterea eleemoſynam petenti eam denegare ut plurimùm nequeo, annorum 98.

Laura Pina, ſeu *Rivâ* de *Stiaticis* in hâc vel poſtremâ ſenectâ tantâ vi animi praedita, ut commiſsos ſibi pueros ac puellas prima elementa docere non deſiſtat, annorum 98.

Antonius de Nadalinis, nulli non plenè notus, annorum 100.

Fr. Innocentius Cantoſolus, nemini noſtrum, quum viveret, non manifeſtus, annorum 100.

Iacobus Caſarolus, quoad vixit, domus noſtrae familiaris, annorum 100.

Iacoba de Menghinis, adhuc vivens, in viâ Angelorum, annorum 100.

Margarita de Baptiſtis, adhuc degens in domo DD. de Lindris, annorum 100.

Ioannes Baptiſta Maſettus, è Valle Lavini, Mortuus & Sepultus in Eccleſiâ Plumatii, annorum 101.

Sabatina de Ambroſiis, nata extra Portam Saragozzae ad Divi Ioſeph, & ſi in Civitate Sacro Fonte abluta: Virgo adeò memoriâ & ſenſibus valida, ut diebus elapſis mihi indicaverit natalis ſui, nedum annum & menſem, ſed ipſam diem, ut ita id omne in Libris Baptiſmalibus eſſe reperii, annorum 102.

Perottus dalla Cà, bajulus in hanc uſque diem D. Iſidori Fa-

Fabri Mercatoris; qui hoc annorum pondere non adeo premitur, quin aſportare pondus librarum 250. pro nihilo reputet: comẽdo magnificus, bibulus incomparabilis, ac quarumcunque ſuae aetatis tempore infirmitatum expers, annorum 103.

Coſtantia Moreda de Pizzolis, è vivis erepta ultimâ Iulii 1649. ac ſepulta in D. Michaelis Bagni de Plano, annorum 103.

Caeſar de Taruffis, amicus & inquilinus meus: vir probus, pius, & adeò ex parſimoniâ dives factus, ut nepotes innumeros, teſtamento heredes nominatos, mirificè ditaverit: E vivis ereptus annorum 103, anno elapſo.

Sabatinus de Raſis, meâ aetate vitâ functus, annorum 104.

Andreas Mainardus, ruſticus, è Caſtro Brittorum, & cujus pater centum decem annos attigiſſe fertur, annorum 104.

Ioannes Paulus Onofrius, ſenex venerandus, quem pluries aſpexi in plateâ majori, veſte tertiarii Ordinis amictum, optimè de cunctis quae in ſermonem caderent, diſſerentem, annorum 104.

R. D. Ioannes Baptiſta Zagonus, cui oportuit Eccleſiam ſuri à ſe rectam, ob aetatem nimiam dimittere, & ſi ſenſibus externis vigeret, ſine baculo ambularet, &, mequandoque audiente, aptè congruenterque confabularetur, annorum 104.

Michael Ballarinus, ruſticus, natus extra portam S. Felicis, loco vulgò *la Cavalleria*; vivens adhuc, & ſtipem petens ſub Cathedralis Eccleſiae porticu, annorum 104.

Paulus Mazza, *Melaranzino* agnominatus: mortuus & ſepultus elapſis menſibus in Parochiali Eccleſiâ D. Chriſtinae de Petrâ Latâ, annorum 104.

Cornelia Orta, uxor Petri olim de Nigris, nata die 7. Maii 1583. & adhuc vivens, ſibi & aliis plenè inutilis; quò fit ut ſit moleſta nimis, & ſi optimè edat ac bibat, nunquam

quam è cubili ſurgens, annorum 105.

Ioannes Baptiſta Spinellus, qui poſtremum clauſit diem tribus & viginti ab hinc annis, annorum 106.

Iulia de Vaccariis, eâdem operâ quâ haec ſcriptito, poſtremum claudens diem ſub Parochiâ D. Petri, annorum 106.

Iulius de Sartis, viginti ab hinc annis in Eccleſiâ D. Damiani ſepultus, annorum 112.

Cauſſam porrò hujus adeò prorogati apud nos ſpiritus in hoſce viventes, praeter ſupradictam Plinii, eam tribuentis regionum ſitui, aërisve ſalubritati (& ſi eam Aſtronomos Coeleſtium corporum influxibus, Medicos verò moderati victus rationi, nec non corporis exercitamento, animique tranquillitati adſcribere conſueviſſe non ignorem) eandem hanc eſſe poſſe dicerem, quâ gloriabatur olim Livia, uxor Auguſti, ſe ad octogeſimum pervenire potuiſſe annum, nimirum levis Panvini vini, quo paſſim utebatur, potum. Sic inquam, vinum noſtrum, in ſui confectione tertiâ ad minus aquae parte paſſim conditum, ſic ſui calidum cum illius lymphae humido adeò efficaciter atque ſalubriter miſceat ac temperet, ut, non ſecus ac in ſitis remedium, in longioris vitae pharmacum tranſeat quotidiana haec potio noſtra. Sanè hanc aliis inauditam, mihi imaginariam prorſus rationem, eâ ſaltem potiorem judico, quam Gammarus elapsâ aetate Antiquarius Bononienſis, è priſcâ, quae hîc ſequitur, Inſcriptione quâdam ſe deducere poſſe credidit; & quam poſtmodum traditam ſimul ac irriſam à doctiſſimo Reineſio invenio:

Plin. lib. 14. cap. 6.

In ſuis Inſcript. MS. mihi dono datis ab Exc. Doct. Laurētio, pag. 350. 87.

Claſſ. prima CXIIX.

Romae

AESCVLAPIO. ET. SA
NITATI
L. CLODIVS HERMIPPVS
QVI VIXIT ANN. CXV. D. V
PVELLARVM ANHELITV
QVOD ETIAM POST MORTEM EIVS

NON

NON PARVM MIRANTVR PHYSICI
IAM POSTERI SIC VITAM
DVCITE

At miſſis jocis, ut tandem unde diſceſſerat revertatur oratio, à tam laeto communique voto diu vivendi allecta, nimis atque diſtracta, ad omiſſam FVLLONIAM noſtram revertamur, cui non ex vacuo OFFICIOSAE additur cognomen, cùm ei proprium tum rei conſonum, ſicque nomen & omen referens: quod ſcilicet in hoc apprehenſo à CORNELIO Sacerdotali munere quidem, ſed potiſſimùm in peculiari hoc vel onere ſibi aſſumpto mundandi atque tergendi inſtrumenta ad immolandum neceſſaria, caeteris praecellere non indignaretur. Ut enim ſupra id indicare hariolabar binas Icunculas, in apice hujus Lapidis effigiatas, nunc pleniùs idem importare ſtatuo Pateram in medio ac ſupra haerentem, Seceſpitam, Cultroſque perpolitè hinc inde paratos atque diſpoſitos, ut aliàs dictum.

De CORNELIA ultimo loco ſitâ, non eſt quòd jam dictis addam aliud, quandoquidem de CORNELIO ſuperiùs notata, huic pariter adſcribi poterunt. De PRISCA ſolùm adjiciam, hoc cognomen adeò frequens, praeſertim Bononiae, me non ſemel in ſuſpicionem adegiſſe, quod in Aenygmatico *Aeliae Laeliae Criſpidis* Epitaphio, aliàs expoſito, & infra ſuo loco regerendo, *Lucius* ille *Agatho* *Priſcius*, non *Priſcius*, ſed *Priſcus* fuerit inibi appellandus; quum nos apud nunquam, immo nullibi in toto Grutero reperiatur *Priſcius*, pluries verò *Priſcus*: atque duos *Priſcos* & unam *Priſcam* Bononienſes detegerit nobis noviter Cl. Reineſius, tribus Inſcriptionibus, inter alias à nobis infrà recenſendis, nempe Claſ. duodecimâ LIV, Decimaoctavâ IX, ac decimanonâ XLI. Sect. 10. cap. 1.

De Lapidis aetate, hoc eſt, quonam tempore ictibus mallei ſe ſummitti ſenſerit, dubius haereo, non ſecus ac de ſimilibus aliis, pari inſcitiâ ſculptis ſive inſcriptis, fluctuare ſo-

ſoleo. Nam ſi dixerim, & Sculptorum inibi Libertorum ruditatem, & Superimpoſitam ibidem Characterum inelegantiam, tempus arguere ab Auguſteo deciduum, quid obſtat, quin vel optimo ejuſdem Imperatoris ſeculo, à quopiam lapicidâ inexperto ac inſciò ſcalpi & inſcribi potuerint? quo caſu quomodo conſtare poterit, an eorum debilitas & inertia marmorario potiùs, an potiùs aetati vitio verti debeat?

Non ſic de Marmoreo FulLONIAE Fruſto, quod extra D. Mariae Majoris Aream Maximam, in Sacelli introitu, cunctos in ſui admirationem trahere diximus. Ipſius enim Literarum elegantia, aequalitas, ac magnificentia, ſeculum, ſi non Auguſteo proximum, ab eo ſaltem parùm diſtans in ſe refert ac aperit, uti Claudii, ſub cujus Imperio floruiſſe FVLLONIOS, ut latè demonſtratum, non eſt haeſitationi locus.

SECTIO

SECTIO TERTIA

Fiſtularum ſeu Aquaeductuum, communiumque Thermarum ſeu Balneorum, ab Imperatoribus quandoque excitatorum, quandoque refectorum.

CAPUT I.

Plumbeae Fiſtulae, repertae ſub Aedibus Ghiſileriis.

MElioris notae Civitates omnes, quae Romano obſequebantur Imperio, in publicis excitandis operibus, ipſius Urbis magnificentiam aemulari ſaltem, ſi non aequare, ſtudebant. In haec uſque tempora id nos docent, Veronae, permanens adhuc Coloſſaeum: Patavii, non pauca Amphiteatri veſtigia: Ravennae, integrum Pantheonis marmorei lacunar: Arimini, Anconae, & alibi, Imperiales Arcus, aliaque conſimilia, cum quibus pari conſtructionum amplitudine Bononiam certaſſe, non eſt ambigendum. Quanquam enim aliqua communium id genus aedificiorum deſiderentur penes nos hodie veſtigia, nonnullae tamen adhuc ſuperſtites remanſere Imperiales Marmoreae Inſcriptiones, quas, tum Praetorii, tum Theatri: quà Arcuum, quà Thermarum frontem exornaſſe decuit; & in qua-

rum ideo fortuito quondam incendio conſumtarum reſtaurationem, *centies ſeſtertij largitionem* à Claudio Imperatore Bonnonienſes impetraſſe quandoque, autor eſt Tacitus.

Tacit. ab exceſſ. Auguſt. lib.12.n.51.

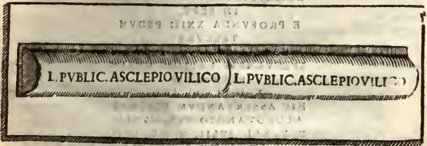
Adſtipulantur vel ipſa publicis ejuſcemodi inaedificationibus impoſita ab initio nomina, quae vulgari, quo nunc utimur, idiotiſmo alterata ſeu corrupta, primaevam nihilominus nomenclaturam reſonant, priſcamque dictorum aedificiorum identitatem olim atque exiſtentiam referunt. Sic exempli cauſsâ, oppidana Communitas, quam binis tantùm hiſce notis CAST NAS appellamus, quod verè quondam fuerint, & ubi verè tum fuerint CASTra NASicae nobis indicat. Via, quae Imperialis prius dicta, poſt expulſos ab hac Galliâ Ciſalpinâ Gallos, GALLERIAE ſibi nomen aſſumpſit, ab duabus illis vocibus ubique inciſis, GALLI ERAnt, hanc novam ſuimet etymologiam deductam nobis detegunt. Per eadem vicinia, Triumphalem ARCVM VETEREM, poſtrema cujus rudera millies conſpeximus, regioni huic ruſticanae dell' ARCOVEGIO nomen indidiſse colligimus. A praedictorum hinc ejectorum BOIorum CAMPO, ſeu Arenâ, ubi fictis certaminibus ſe exercebat bellicoſa haec natio, quem il CAMPO DE BVOI etiamnum dicimus, denominationem duxiſſe intelligimus. Binos vicos, quorum alter MALPERTVSO, alter BAGNO MARINO vocitantur, ad MARII PERTVSVM, adque ejuſdem MARII BALNEVM viam rectam ſtraviſſe aliquando, comprehendimus; ac denique ſtatuimus, jucundum Collem, cui di STIFONTE durat adhuc depravata agnominatio, decantatorum SEPTEM FONTIVM fuiſſe priſcis temporibus receptaculum, quò ad publicas non tantùm lavationes gratuitas, ſed pro quorundam morborum medelâ, Cives omnes certatim confluebant.

Publicis enim praecipuè Fontibus, communibuſque Balneis eò priſcam abundaſſe Bononiam, quò iiſdem haec nupera caret, nemo conjectare detrectaverit, qui ſcaturientium copiam aquarum à conterminis montibus, ad quorum

rum radices ipſa jacet, mentis aciem direxerit. Qui tot arcuata ſubtus eam opera, tot tubos, tot Aquaeductus, ſed praeſertim tot Fiſtulas Plumbeas expenderit, quarum frequentem, ne quotidianam dicam, manifeſtationem, ac inde occultam expilationem non paucos ditaſſe foſſores ſeu furicarios, non deſunt qui optimè norint.

Harum ergo nonnullas recenſurus ego, quae aetate noſtrâ detectae ſunt, quas oculis inquam videre propriis, quas manibus hiſce meis ego quondam contrectare potui, primas illis deferre decernimus, quae primae omnium repertae, atque conſpectioribus locis bis expoſitae, ab duobus itidem clarioribus Popularibus noſtris, Doct. Montalbano atque Canonico de Nigris, quà eleganti elogio celebrari, quà pleniori commentario illuſtrari meruerunt. Sic igitur Montalbanus in Fruſto plumbeo in Pontificiis aedibus Ghiſileriis aſſervato:

HAS PLVMBI FISTVLAS HAEC MARMORA ANTIQVÆ ARCIS MONVMENTA E SVBTERRANEIS HVIVS DOMVS RVDERIBVS CASVS IN LVCEM EXTVLIT ANNO DNI MDCLVI

Reperta eodem Situ fuere tria Maxentij Imp. numiſmata, & unum Gratiani Imperatoris, à latere Capitis inſcript: D. N. GRATIANVS PI. F. AVG.

In parte poſticâ:

REIPVBLICAE S. CON. REPARATIO

Sic

Sic idem in Studio Aldrouandeo, relat. in Bibliothecâ Aproſianâ pag. *69*.

D. O. M.
PLVMBEI AQVÆDVCTVS SVB
FLAMINIA, ÆMILIAQVE
IN VNVM BONONIÆ COEVNTIBVS
VIIS,
ET INGENTI QVADRATORVM
MARMORVM ATTRITO
SVB STRATO PROTENSI
PARTICVLA HÆC EST
INSCRIPTA

L. PVBLIC. ASCLEPIO. VILICO

QVAM
PHILIPPVS CAROLVS GHISILERIVS
PATRICIVS, ET SENATOR
PRÆCL.
EX IISDEM PER TOTAM EIVS
ÆDIVM VMBILICO CIVITATIS
PROXIMARVM
LONGITVDINEM AB AVSTRO
IN SEPT.
E PROFVNDA XXIII PEDVM
TELLVRE
CRASSISSIMVMQ. SECVS
SPECVLARIS LAPIDIS MVRVM
EXTRACTIS
A. D. M. DC. LVI.
HIC ASSERVANDVM PERENNE
ALDROVANDEO PVB. MVSEO
D. X. KAL. IVLII. M. DC. LVII.

Ouidius Montalb. Suprad. Muſ. Cuſtos, & Bibliothecarius.

Sic de Nigris in hucuſque ineditâ ſuâ paraphraſi, quam à cunctis avidè quidem, ſed inaniter expetitam, meis millies repetitis precibus, ſeu veriùs honeſto numeratorum aureorum pretio exoratam tandem, omnibus fideliter, ut ſequitur, communem facio.

AD

A D

PRÆSIDIARIVM AQVÆDVCTVM

LVCII PVBLICII ASCLEPII VILICI

INVESTIGATIO

ALEXANDRI DE NIGRIS IO. FRAN. F

I. V. D

PERINS. COLL. ECCL. D. PETRONII CANONICI

PROTON. APOSTOL.

„ QVo tempore in militarem Coloniam (quæ Ciuilis
„ erat) fuit deducta Bononia; licet Feſtus diuer-
„ ſimode ſcribat, aſſeuerando, Bononienſes tunc
„ iuri municipali obſtrictos, eodem Quirites, qui huic præ-
„ erant Populo, nil magis ſtudebant, quam meliori ipſius
„ commoditati, magnificas ſtruendo Aedes, amplas ſter-
„ nendo vias, e quibus vna tunc Marcus Aimilius Lepidus
„ ſenior in Aquilienſes, & Caius Flaminius C. fil. C. nep.
„ in Conſulatu conſors, alteram ad Ceſenatum terminos (de-
„ uictis Liguribus Apuanis, ne in otio milites tenerent) de-
„ duxere, ab Auſtro in Septentrionem, earum principijs iun-
„ ctis in huius Ciuitatis centro, quo ſitu nuperrimè effoſſa in
„ vigeſimum pedem tellure, ſub quadratorum ſilicum attrito
„ plano detectus eſt præſidiarius Aquæductus, expandens
„ plumbi fiſtulas trium vnciarum diametrales ſignatas chara-
„ cteribus, quibus repetito ſępius nobiliſſimo nomine LVCII
„ PVBLICII ASCLEPII VILICI, ſui Conditoris adhuc clara
„ viget memoria. Extenditur hic Aquęductus per longam
Aedium

Dion. Hiſt. Rom. lib. 9. V. apud VVilhelmũ Godelecneũ Coment. t. Liu. in annot. ad lib. 8. Strab. in 5.

„ Aedium ſeriem pręſertim Philippi Caroli Ghiſilerii Senato-
„ ris prudentia ac merito Illuſtriſſimi, qui ad perennandum
„ hoc inſigne vetuſtatis monumentum, particulam hujuſmodi
„ Fiſtulę in porticu anteriori Palatij , cum portione coin-
„ uenti Lapidis, vt ſupra lineatum exponi mandauit.
„ Et hęc ſatis quoad locum, ſeu ſitum vbi reperta, & nu-
„ perrimè affixa fuit Fiſtula. Modo quoad perſonam, quę
„ eam antiquitus extrui iuſſit, & qua ratione id actum fue-
„ rit plenius vagetur oratio: LVCIVS PVBLICIVS AS-
„ CLEPIVS ab Aug. Flau. Gratiano, ſenioris Valentinia-
„ ni ex Seuera filio, Vmbrię Conſularis datus, abalienatam
„ Bononienſium deuotionem Romanis reſtituit. Imminuta
„ tunc temporis Cæſarum potentia, prius vbique formida-
„ bili, ob remotiorem iam Bizantium deductam Sedem, in-
„ ſtar enim Solis occumbentis, quem ſemper ſequitur vm-
„ bra, recedente ab Italia Imperatoria Maieſtate, tunc etiam
„ ipſius iuſſu bellis ciuilibus, vel externis cogentibus, duces
„ cum exercitu aliorſum retracti fuerant.
„ Tunc cum Vrbes plurimę in ſtudium Libertatis erige-
„ rentur, prior fertur Bononia; ſiue quod cęteris potentia
„ pręcellebat, ſiue Ciuium animi magnitudine: Hęc iugum,
„ ſed non mores Romanos reiciens, multos in Patres legit,
„ binos Conſules, totidemque Tribunos, qui publica iura
„ tum belli, tum pacis artibus tuerentur. Belli prior iniecta
„ neceſſitas; nam, cum regiminis vniformem, & fortunę
„ formam Claterna Ciuitas ſtatuiſſet, iacebat ſiquidem deci-
„ mo a mœnibus noſtris lapide, mox confinium breuitatem
„ odiſſent, vtręque nitebantur ea protendere: Tanta extitit
„ ſemper mortalibus inſita dominandi libido.
„ Anno igitur V. C. MCXV orta eſt diſceptatio, quę in
„ bellum poſtea ingenti ſanguine erupit, ſub initium Impe-
„ rij Gratiani. Bononienſes enim a Mutinentibus, Parmen-
„ ſibus, & Regienſibus percuſſo fędere auxilia collegerunt,
„ ac peditum tribus millibus, equitumque ferè totidem re-
„ pentina vaſtatione hoſtium inuaſerunt agros. Claternates

Ra-

» Rauennatum, ac Forocornelienſium ope ſuffulti nulla in-
» terie&a mora, ſtrenuè ad ſui tutamen egreſſi ſunt. Hinc
» acres inſigneſque pugnæ, Statilij Bononienſis Coſ. mors,
» atque Tribunorum non pauca vulnera. Sextus pariter
» Hoſtium Coſ. interemptus, Philippus Draco ei Colle-
» ga in exceſſu aciei ſauciatus: Sors quæ cuncta verſare
» ſolet aliquantiſper varia, tandem victoriam ad Bono-
» nienſes inclinauit. Claternates enim aperto marte vlte-
» rius diffiſi mœnibus includuntur, propugnaculis hoſti-
» les impetus adacti repellere. Illico pergit Baſſus Coſ.
» (in quo, poſt Statilij vulnus tota belli ſumma niteba-
» tur) muros caſtris circumambit, cuncta itinera cuſtodijs
» obſepit, non prius ab armis receſſurus quàm hoſtes, vel
» longa obſidione deficerent, vel cogerentur ad deditionem.
» Claternates ergo, militię rebus arcti, alij non ſine in-
» genio; periculum metuendum iam putant, alij aſpernan-
» tur. Iſti inulti minimè cedendum, illi, longo vſu noſtro-
» rum clementiam edocti, arma ponenda, pacem obſecran-
» dam in ſalutis remedium clamant. Hęc viſa eſt potior
» ſententia, &, non reluctante Coſ. pacem petitum Bono-
» niam Legati mittuntur; ſed legatione nequaquam beni-
» gnè audita, quinſpe omni pacis, & fęderis adempta. A-
» troci reſponſione tanta Claternatum animis incuſſa eſt
» trepidatio, vt ancipitibus diu curis fluctuauerint, an ho-
» ſtium ſe permitterent arbitrio? an illatis ſibi manibus eo-
» rum ſęuitiem anteuerterent. Tandem Gauia, ingentis ani-
» mi matrona, munia virorum induit, tentatura, ſi quam
» ſalutem tueri nequibant telis muniti homines, inermis
» fœmina lacrumis precibuſque ſeruaret. Lectis eapropter
» ex procerum Familijs tercentum pueris queis ſtipata ad
» noſtri Coſ. Caſtra properat. Horror ſanè obſeſſoribus,
» & obſeſſis, fœminam talem inter ſigna, & erectas acies
» ingredi. Perrexit tamen (quippè amor Patriæ vel imbel-
» les ad ardua quæque vrget) Baſſi genibus aduoluta, ſic
» alloquitur:

„ *Periculum mulier, & mulierem oblita, Dux inuicte,*
„ *acceſſi tuam virtutem deprecaturus, vt in nos iracundiæ*
„ *modum ponas. En proles Claternatum innocua, non ad in-*
„ *uidiam, ſed ad conciliandam miſericordiam huc adducta.*
„ *Quicquid peruicacia deliquere parentes, hi corrigent obſequio.*
„ *Delictum, ſi quod eſt, illis impune, & clementiæ ſimul in*
„ *nos apud te ſit & lenitatis locus, habebis ſemper hoſtes, in*
„ *quos gladium ſtringas, non ſupplices in quos exemplum mi-*
„ *ſerationis exerceas, & modeſtiæ, quæ nec a ſummis mor-*
„ *talium ſpernenda eſt. Si æternitatem famæ præſumis, erit*
„ *profecto tibi illuſtrior ſi ſtabit Claterna. Tu pariter mulcta-*
„ *beris ea excidio ſubuerſa: noſtris enim per iura belli deletis,*
„ *præteribit fama tua ſimul cum armorum ſonitu: Nonne ſa-*
„ *tis ad gloriam ſuperque profectum? Calamitates circumſpice.*
„ *Agri omnes depopulati, foci omnes preſſi, flumina, & viæ*
„ *obſtructæ. Nunquam magis afflicta res Claternatum, qui*
„ *ſeu dedi placet, dedere parati, ſi affici ſupplicio, pœnas ſunt*
„ *daturi. Heu quæſo, generoſe Imperator, ſtatue poſteris do-*
„ *cumentum, Bononienſes non ſecus vincendo, quàm victis*
„ *parcendo nomen quæſiuiſſe.*

„ Efficaci virilis fœminæ prece commota Coſ. maieſtas,
„ curaturum reſpondit a Patribus & Populo in Claternates
„ clementiam, ſtatim ac nouis internuncijs ſupplices pro ea
„ perpetuæ fidei ſacramentum exhiberent. Iugum omni ſe-
„ poſita mora eo magis ſuaue, quo minus ſperatum ſubiue-
„ re victi. Lutium Vettianum in Prætorem excipiunt, qui
„ tanta morum ſuauitate erga ipſos vſus eſt, vt breui o-
„ dium bello partum in exardeſcentem pacis amorem mu-
„ taretur, & varijs ſanguinum affinitatibus inter ſe ſe, ac
„ noſtros initis, huc multi domicilia tranſtulerint. Bono-
„ nienſes igitur fama & numero aucti, pacatiſſimo Gratia-
„ ni genio nimis fidentes, ad nuper deguſtatam libertatis
„ dulcedinem ſeruandam noua moliri excogitabant. Cum
„ ipſe Gratianus de geſtis certior factus, tanquam Roma-
„ næ clementiæ ingratos (tributorum quippe immunitatem,

&mi-

„ & militiæ vacationem nuperrimè a iuniore Valentiniano
„ obtinuerant) vehementer obiurgat, quod non modò
„ Cæſareum Præſidem, hoſtili oppugnatione, omnibus
„ eius detentis fortunis abieciſſent, verum etiam ad id fla-
„ gitij Mutinenſes, Regienſes, Parmenſes, alioſque è finiti-
„ mis ſollicitaſſent. Admonet pares tanto ſceleri pœnas
„ daturos, ni opportunum illicò pœnitentiæ argumentum
„ exhibeant. Minis minimè territi, Baſſum Coſ. compoſi-
„ tis ſignis ad Claternam firmiori præſidio communiendam
„ dirigunt. LVCIVS PVBLICIVS ASCLEPIVS apud Spo-
„ letum Vilumbrorum ciuitatem Imperialis Conſularis il-
„ luc aduolans, caſtra vix metatus prælium aggreditur, &
„ licet ſub primo conflictu brachium tragula confixum ſibi
„ grauiter patiatur, Claternam oppugnat. Mox atrocior
„ pugna ad Bononiam inita Baſſus obtruncatus, exercitus
„ noſter profligatus eſt. Vrbs dira obſidione deuicta Aſ-
„ clepianos excipit. PVBLICIVS ad priorem tributi ac
„ militiæ iugum ciues obſtringit, vtque duriori compede
„ vincirentur, Arcem ſtruit Romano milite cuſtodiendam
„ propè Soterij Portam, vbi modernæ vrbis vmbilicus,
„ quo ſitu inter eiuſdem Propugnaculi fragmenta, nec
„ procul a memorato Aquæductu effoſum eſt æreum nu-
„ miſma ipſius Gratiani caput in antica perhibens cum cir-
„ cumſcriptione: D. N. GRATIANVS. P. F. AVG. in
„ poſtica militarem figuram ſtantem, atque dextera ſibi
„ flexam ſubleuantem, cum notis: REIPVBLICAE RE-
„ PARATIO, ſubtus vero characteris: S.N.R.T. meo iu-
„ dicio extendendi: SVB. NOMINE. ROMANO. TVTA
„ vel melius: SOCIA. NOMINIS. ROMANI. TVTA-
„ BERIS.

„ Modo reuertar oportet ad Plumbeam Fiſtulam L. PV-
„ BLICII ASCLEPII, cuius lympha confuſo nunc oblo-
„ quentium murmure magis fremit, quàm olim proprio
„ labens ſonitu murmuraret (ob inibi adiectum VILICI ti-
„ tulum, vt perperam cenſetur vnico L. ex errato ſculptum,

 quid

„ quid ſi duriori metallo?) ad ſuadendum pro homine
„ ruſticanæ conditionis virum nobiliſſimum; quem in ſum-
„ mos pro Cæſare vtriuſque politicæ gradus vera virtus
„ prouexit. Conſtat ſiquidem eius ſanguinis clariſſima ori-
„ go. Conſtat inter Auguſtæ Domus miniſteria Vilicatum
„ non vltimum, & frequentius vnico L, quam geminato,
„ fuiſſe ſcriptum, prout in Arcis noſtræ fragmentis, vt in
„ paria baſi apud Neapolitanos, quæ prior hanc viciſſim
„ aſſeuerationem patefaciet ſuo palmari ferè cæcis legibili
„ Titulo:

GENIO CAESARVM
DIOGNETVS VILICVS

„ Vilici, forſitan, in priſcorum Cæſarum Curijs ij nuncupa-
„ bantur, qui per modernos Imperatores Fœudis cum
„ gladij arbitrio decorati dicuntur *Villani*. Ipſos tunc au-
„ tem temporis in Vrbe ipſa, & in Romanis Colonijs Pu-
„ blico Ornatui & Aquarum commodo præſediſſe indicatu-
„ rum arbitror ex ijs, quæ de optima Aedilitatis diſpoſi-
„ tione obſeruare breuiſſimo ſtudio potui.

„ Reuocabo ergo memoriæ, quod ab initio Vrbis, vſ-
„ que ad ſubſequentem Annum CCCCXLI. contenti fuerunt
„ Ciues eo aquarum vſu, quem Tibris, putei, ac fontes,
„ natura potius quam arte magiſtra, impendebant: In dies
„ aucto Vrbis ambitu, ob creſcentem Populi multitudi-
„ nem tum ex deuictis, cum ex deuotis ab Orbe vniuerſo
„ gentibus, aquarum penuria laborare cęperunt. Hinc pro-
„ uida magnanimitas immenſis impendijs opportunum
„ haud neglexit argumentum. Hinc deriuatis aliundè aquis
„ tanta redundauit Ciuitas copia, vt ſingulæ ferè domus
„ fontes ſuos habere potuerint. Ex remotis itaque & va-
„ rijs locis vehebantur aquarum fluxus, & alius ductus,
„ qui per arcus fiebat, ſublimior altero conſpiciebatur.
„ Appius Claudius C. f. Ap. n. agnomento Cœcus (qui
„ Cenſura conſtituta, & exercita ſibi Collegam adſciuit C.
Plau-

„ Plautium, Caium inquam illum, qui in ipſo Honore di-
„ ctus eſt Venox & luſtrum fecit vigeſimum ſextum (. pri-
„ mus aquam in Vrbem produxiſſe dicitur An. V.C. CDLI.
„ A Claudio eodem Cenſore ſtratam conſtat Viam cogno-
„ mento Appiam; Conſulare dominium bis rectum cum
„ Volumnio Flamma Violente An: ſcilicet CDXLVI., & ſe-
„ quenti, geſtam & Dictaturam, etiam ſi incertum ſit tem-
„ pus, quod aliqui diuinando in An. DLXVI. retulerunt. In
„ veteri ſiquidem Titulo in Aedibus olim Petri Victorij V.
„ Cl. aſſeruato, hæc enunciata cernuntur:

APPIVS CLAVDIVS
C. F. CAECVS
CENSOR. COS. BIS. DIC. INTERREX. III
PR. II. AED. CVR. II. Q. TR. MIL. III.
COMPLVRA OPPIDA DE SAMNITIBVS
CEPIT. SABINORVM. ET. TVSCORVM
EXERCITVM. FVDIT. PACEM. FIERI. CVM. PYRRO
REGE. PROHIBVIT. IN. CENSVRA. VIAM
APPIAM STRAVIT. ET. AQVAM. IN. VRBEM
ADDVXIT. AEDEM. BELLONAE FECIT

„ Aquæductus in Legibus Auguſtorum vocabulo For-
„ mæ appellabantur, cum re vera Forma ſit ea pars, qua
„ ſcaturigine decurrit vnda; nec attendet eruditus illos,
„ qui ridiculè Forinas pro Formis ſcribunt, Ioanni Moen-
„ næ Cordubenſi Vati non impares, qui Cadini filios pro
„ Cadmi ſcribere auſus.

„ Confluebant vndæ ad Caſtella primo, moxque ab his
„ per miniſtrum Caſtellarium dictum, menſura erogabatur
„ in commoda præordinata. Caſtellum itaque locus erat,
„ a quo aqua publica recepta varia emittebatur in loca.
„ Lege tunc temporis cautum, ne quis priuatus aliam du-
„ ceret quam quæ de lacu efflueret, noſtra tempeſtate ca-
„ ducam nuncupamus, nec ipſa, extra commodum, Bal-
„ neorum, vt omnibus gratuita foret lauationis commodi-
„ tas, aut Fullonicorum permittebatur, Vectigali ſeu Porti-

toris

„ toris aſſignata erat merces; quæ in publicum pendeba-
„ tur, & concedentibus reliquis aliquid in Aedibus Prin-
„ cipum dabatur.
„ Ius diſpertiendæ aquæ, ſeu verius vendendi Cenſori-
„ bus competebat, ſi in Reipublicæ Ordine extabant, alio-
„ quin Aedilibus Currulibus, qui ſingularum aquarum tu-
„ tamen ſuſtinebant. Talium operum quandoque probatio
„ apud Coſs. erat, aliquando Aediles, nec infrequenter
„ apud Cenſores. Tandem in curatores munus independens
„ collatum, vt primò Curator ab Auguſto creatus eſt, iſ-
„ que Meſſalla Coruinus.
„ Aquarum ius ſemel obtentum, neque emptorem neque
„ nouum dominum ſequebatur. Excipiebantur tamen Pu-
„ blica Balnea, quibus ob ſingulare priuilegium ſemel con-
„ ceſſa aqua, ius erat perpetuò manendi, vt & poſtmo-
„ dum cæteris. De balneis acurata hiſtorographia Orbi
„ vniuerſo grata effunditur, quam collegit egregius vir
„ Villelmus Choul Lugdonenſis.
„ Grauiſſimis denique pœnis ſubijcebantur qui Aquædu-
„ ctus violaſſent, vel aquas alior ſum, quàm leges, ſeu Iuſſa
„ Cenſorum Aedilium, & Vilicorum indulſiſſent, deriuaſſe
„ conarentur, vel vltra permiſſa ſumpſiſſe probarentur.
„ Qui circa Aquas fuſiorem indaginem exoptat, accedat ad
„ Sex. Iulium Frontinum, ad Plinium, Georgium Agrico-
„ lam, Roſinum Bartholomęi fil. Auguſtinum Stanchium,
„ Ludouicum Comeſium, Aldum Pauli fil. Aldi nep. Ma-
„ nucium ac ad alios, qui a fluctibus opinionum ignaros
„ retrahunt.
„ At Vilicorum interim firmemus originem de ventre
„ vnici Lapidis gemello partu deducto ex Muſeo Cl. Viri
„ Io. Baptiſtæ Caſalij, nob. Rom. qui antequam fatis vlti-
„ mis ſuccumberet, illud adnotandum putauit in libro,
„ quem conficiebat de Profanis & ſacris Veterum ritibus.

D M

D M
VILICVS . AQVAE CLAVDIAE
FECIT SIBI . ET FABIAE
VERECVNDIAE CONIVGI
SVAE. CVM. QVA. VIXIT
ANN. XXIV . SANCTISSIMAE
ET LIBERTIS. LIBERTABVSQ
EIVS. ET. VIKARIS. SVIS. POS
TERISQ. EORVM. OMNIVM
IN. PARTE. DIMIDIA. SVA

„ A ſiniſtris

D M
SPORVS CAES. N. S
VILICVS AQVAE. CLAVDIAE
HERMIONAE CONIVGI
SVAE SANCTISSIMAE
ET LIBERTIS LIBERTA
BVSQ. EIVS ET VIKARIS
SVIS POSTERISQ.
EORVM OMNIVM
IN PARTE. DIMIDIA SVA

„ Nec prætereamus Vrbem ipſam cęterorum huius mu-
„ neris ommiſſis recordationibus, e Domo namque Del-
„ phiniorum:

D. M
FELICI CAES. SER
VILLICO . HORTORVM
MAIANORVM
IVLIA . MELETINA
CONIVGI
B M

Smet. pag. 106. verſa nu. 37.

„ In Aedibus Rufinorum.

GENIO
COETI HERODIAN
PRAEGVSTATOR
DIVI AVGVSTI
IDEM POSTEA VILIICVS
IN HORTIS SALVSTIANIS

Lipſ. in Auct. pag. 40.

DE-

DECESSIT NON AVGVSTIS
M. COCCEIO NERVA
C. VIBIO RVFINO COS
IVLIA PRIMA PATRONO SVO

Caſalius pag. 261. „ De Vilico autem Publicæ vt puto Familiæ, in prędicto „Caſaliorum Muſeo inter lapides erutos ab eorum vinea „prope Appiam Viam habetur:

G A A
VILICVS

„ Romæ pariter honorariam Baſem cum infraſcriptis notis „ aſpexiſſe referebat Manuius,

Ald. Man. pag. 659.

C. VALIO
POLYCARPO
ORNAMENTA DECV
RIONATVS INLVSTRATVS
A SPLENDIDISSIMO OR
DINE. ARIMIN. PVTRON
VILI VICORVM. ITEM COL
LEGIOR FABR CENT
PENDR COLON ARIM
ITEM. ORNAMENTA DECVRIO
NATVS INLVSTRATVS A
SPLENDIDISSIMO ORDINE PI
SAVRENS PATRONO COLLEGI
ORVM FABR. CENT. DENDR. NAVIC.
ET VICIMAG. COLON. PISAVR
PLEBS PISAVR. OB MERITA EIVS
DEDICAT SPORTVLAS DECVR. XV.
ITEMQ. COLLEGIIS PLEBI I
DEDIT
L. D. D. D. P.

„ Ex quò titulo liquet nobilitatem Vilicatus, dum pri- „ mò poſt Decurionatum, hoc eſt Coloniarum, Senato- „ riam dignitatem, immediatè enunciatur, tanquam di- „ gnior Collegijs Fabrorum, Centurijs Dendrophororum „ &c.

Dapnę

„ Capuę pariter de Villicatu Aldus ipſe ponderabat or-
„ tographiam ex fragmento Saxi ad ædes D. Benedicti:

EVTYCHVS VILIC
A PLVMBO
EVAGOGVS A. F
FECERVNT SIBI. ET. SVIS

Ald. pag. 779.

„ Et quidem a plumbo aurea mihi Vilicatus ſe ſe offert ſpectanda dignitas, dum etiam Vilicos a plumbo cerno tunc temporis illos nuncupatos, quorum intererat, ob publica & neceſſaria Vrbium, voluntaria ſeu Principum commoda, Aquarum gubernio ſtare, menſuraſque è plumbo dare earumdem. Quam verò nobilis foret huiuſmodi auctoritas, ſi ex iam adductis minime ſatiſque pateret, & Antiquarum Legum ſanctione, & Reipublicæ noſtræ inde ſumpta conſuetudine, qua Præſidentem Aedilitiæ Aquarum ſpectamus Senatum, VI uiros ex Patribus Conſcriptis ad I. D. ſcelectos: Quid ni? ſi arguerem Eccleſiaſticam Rempublicam plurimos vetuſtatis Romanæ inſtitutos immitatam, Pontificij Plumbi Præfecturam inſignioribus Prȩlatis ſemper demandare conſueuiſſe. Nec eſt ambigendum, num ipſiſmet formis, quibus Ciues Romani & Coloni regerentur; dum pleriſque Scriptorum teſtimonijs habemus, Colonias quaſi de Populo prædicto propagatas, & legibus eiuſdem adſtrictas fuiſſe.

Cod. Theod. lib. 15. tit. 2. Cod. Iuſtin. lib. ij. tit. 41.

„ His itaque præhabitis, ad dignoſcenda munera, quę LVCIVS PVBLICIVS ASCLEPIVS prȩſtantiora ſubierat, quaſi per gradus eius euectę Familiæ ex antiquioribus Atauis componamus trophęa, memorando prius glorioſum Publicię Sobolis nomen. Exordium feciſſe clariſſimę Tribui, de qua inter alia fulgent memorię noſtrę Epigraphes ab Auctoribus relatæ. Ab Apiano pag. 352. A. Smetio pag. 63. nu. 3. pag. 75. nu. 8. & nu. 9. pag. 80. nu. 8. pag. 81. nu. 1. & nu. 2. pag. 87. nu. 18. ab Aldo pag. 59. pag. 73 &c.

N Sed

„ Sed nullibi copioſius quàm apud Veronenſes de præ-„ ſtantiſſima Tribu Publicia (quæ pariter Poblicia, & Pu-„ plicia, ex vſu frequenti P. pro B, ſcribebatur) durat „ memoria, vt ex Inſcriptionibus Saraynæ, pag. 46. 46. „ 47. 49. 49. & eadem verſa. & pag. 50. verſa.

„ Inſuper Smetius ipſam in Veronenſium Agrum dedu-„ ctam Tribunitiam gentem ab Vrbe Roma indicare vide-„ tur ex Cippo reperto è regione Templi Teutonicorum „ ad Agonem:

Smet. pag. 87. nu. 2.

M. APICIVS
M. F. PVB
PVDENS
VERONA
MIL. COH. XII. PR
MIL. ANN. XVI
VIXIT. ANN. XXXII
H. S. E

„ Magis autem plumbeo pede proceſſiſſe videbimur ſi „ præclaros ſtirpis heroas enumerando, Aſclepij noſtri Vi-„ lici nobilitatem a nimium villanis ignorantiæ tenebris „ vindicabimus. Enimuerò ex ordine Malleorum ſpectare „ par erit Marcum Lucij fil. Lucij nep. An. V. C. DXXI. ab „ Aedilitia auctoritate ad Conſularem promotum cum Marco „ Aimilio M. fil. M. nep. atque a Sardis denuò tumul-„ tus in Rempublicam excitantibus opimę predæ latorem.

Vrſin. in Gent. Publicia.

„ Caium enim Dollabellæ in Aſia Quæſtorem, de quo „ Fuluius triplex numiſma exhibet, Tulliuſque verba; nec „ non & C: eiuſdem filium de quo pariter argenteum nu-„ miſma inſcriptum: C. MALLI. C. F. ex quo metallo „ patet, eos equiuocaſſe, qui Lucij nomine ipſum paginis „ tradiderunt.

Cic. lib. 3. in Ver.

„ Publicium, qui interempta matre, primus omnium „ culeo inſutus in mare proiectus eſt.

Liu. lib. 68.

„ Ex Bibulis Lucium Plebis Tribunum An. V. C. „ DXXXV. Coſ. Publicio Cornelio L. fil L. nep. Scipione

ob

„ ob egregiam Pacis & Belli prudentiam virum vtriuſque „ temporis dictum: hoc ſiquidem anno Punica Acies ſecunda, magnitudine periculi, cladibus & apparatu adeo inſignis, vt nunquam magis laborioſè, ac variè in exteros „ hoſtes Romana ſe geſſerit potentia; quippe quę licet „ triumphum duxerit, victo ſimilis viſa eſt. Ita referunt „ Polibius, Appianus, Plutarchus, Liuius & alij, Lucium „ ipſum memorantes Tribunum militum Legionis ſecundę „ ex pugna Cannenſi An. ĐXXXIX incolumen.

Cic. lib. 2. de Orat.

„ Caium eius genitum Aedilitatis iura An. V. C. DXLV. „ commendabili zelo ſuſtinentem, deque Republica adeo „ meritum, vt S. C. ſancitum ſit, de ſepulchrali loco intra Vrbem, quod ſolis dabatur Imperatoribus, ei donando, vt modo etiam perhibet Titulus inter Capitolium, & „ Forum Traiani ſitus.

C. POBLICIO. L. F. BIBVLO. AB. PL
HONORIS VIRTVTISQVE CAVSSA
SENATVS. CONSVLTO POPVLIQ. IVSSV
LOCVS MONVMENTI. QVO. IPSE
POSTERIQVE. EIVS. INFERRERENTVR
PVBLICE DATVS. EST

Smet. pag. 65. nu. 12.

„ Lucium & Marcum Publicij filios, qui dum ipſo munere fungerentur Aedem Florę, deque mulctaria pecunia „ ludos ſtatui, & etiam Cliuium conſtrui voluerunt.

Tacit. in 2. Annal. Ouid. Faſt. in 5.

„ Quintum Marco Tullio Ciceroni extraneum Vrbana „ Prætura fulgentem.

Cic. pro Cluentio.

„ Caium Q. fil. de quo Gorleus argenteum indicat, cui „ ſculptus Hercules Leonem allidens, ac in poſtica Romę „ caput cum galea binis Spicis inſignita.

Abraham. Gorl. Theſ. num. Rom. pag. 64.

„ Publium & Vibium Magno Pompeo adeo vultibus ſimiles, vt, Valerio teſte, permutata fortuna, & Pompeius in illis, & illi in Pompeio ſalutari potuiſſent.

Val. Max. in 9. cap. 15.

„ Lucium Italicum, de quo in vrbe Rauennæ Inſcriptio „ quam refert Spretus de amplitudine illius vrbis.

„ Flauiam Veſtalem Maximam, vt puto, eorumdem „ Flauiæ Salutaris & L. Publicij filiam, duplici elogio in „ vrbe Roma celebrem.

Macrob. Saturnal. in 1. „ Publicium Trib. Pl. qui tulit, vt in Saturnalium Feſtis Cerei non niſi a ditioribus miniſtrarentur, ne tenues „ clientes ambitione grauarentur ditiorum.

Eutrop. in 4. „ Caium Legatum C. Caſij Coſ. An. V. C. DCXLVII. „ in exilium pulſum a Cęlio Tribuno, eo quod obſides Tigurinis Heluetijs tradidiſſet.

Plin. 9. Epiſt. ad Quadratũ „ Publicium Ceſtum Heluidij accuſatorem a Conſulari „ dignitate per Plinium dejectum.

Liu. in 48. „ Publiciam Poſtumij Conſulis mariti ſui homicidam.

Valer. Max. in 6. c. 3. „ Publiciam Lentuli Flaminis vxorem.

Mart. in 3. c. 13. „ Publiciam Antullam è ſaxo Muſei Carpenſium de qua „ Ald. pag. 201.

„ Publiciam Elpidem ex æde Tranſtiberina Mariæ, & de „ qua Bemb. pag. 25.

„ Decimum Publicium Antiochum, & Publicium Muſam, quorum Lapis recenſetur ab Aldo. pag. 645.

„ His omnibus tandem hi addantur. Ex Appiano pag. „ 132. Q. Poblicius Q. Fil. pag. 344. T. Publicius „ Phornimus. pag. 352 Q. Publicius Tergeſt, E Smetio „ pag. 27. M. Publicius Hilarus. pag. 80. nu. 2. Publicia. M. F. Ex Aldo. pag. 54. Publicia Veneria. pag. „ 201. Publicia Antulla. pag. 645. D. Publicius Antiochus. pag. 646. Publicius. eadem. M. Publicius Sab. „ Sextius. pag. 648. Publicia Tranſteberina. pag. 681. „ M. Cæcilius Publicius Fabianus. E bembo pag. 25. „ Publicia Elpis. pag. 120. Publicia Florentia. pag. 119. „ Q. Publ. Pontifex. pag. 131. verſa. C. Publicius Ampliatus: C. Publicius Proculeianus, & Publicius Dionyſius. E Mazzellio de Puteolanis Antiq. pag. 133. Publicia Albana, & pag. 134. Publicia Braſillea. E Zabarella. pag. 10. Publicia Felicitas: pag. 116. T. Publicius Creſcens. Ex Sarayna pag. M. Publicius Linus, & Pu-

„ Publicia Attica. Ex Adamo de rebus Firmanis pag. 12. „ verſa. Publicius Optatus. In pago Oliua in Ruinis Car- „ penſibus:

L. PVBLICIVS. L. F
PAP. THIAMVS B
MERIT. AN. XXVII
H. S. E. S. T. T. L
CAECILIVS VETTO
SODALI. CIPPVM
D. S. D

„ A præmemorata igitur Vilici noſtri nobiliſſima origine „ Fabio Ambuſto, & Caio Plautio Proculo Coſs. An. V. „ C. cccxciii poſt ſubactos Hernicos cum Pomptina Tribu „ deriuatam cernimus Publiciam, de qua ſupra; nec non „ & legem, ne quis in pecuniam luderet, ſponſionemue in „ ludo, niſi virtutis gratia ſuſcepto faceret, vt in diſco, ha- „ ſta, piloue iaciendo, currendo, ſaltando, atque pugnan- „ do.

Liu. in 7.

Roſin. in 5. Marc. in l. 3. ff. de Aleat.

„ Circa tandem ſecundum L. PVBLICII cognomen ſat eſſe „ putabo, quod memorem illud inter Statios etiam, Pom- „ ponios, Teios, Calpurnios, prætermiſſis ceteris, quorum „ nimis longa progrederetur ſeries (a numinibus etenim „ frequenter cognomina trahebant Familiæ, vt Iouij, Her- „ culei, Herculani, Mercurini, Apollinei &c.) apponam „ monumenta, primo deſumpto ex Romanis Caſiorum Pa- „ latijs.

D. M
L. STATIO. L. ASCLEPIADE
OPTIMO PIENTISSIMO
CL. M. F. INGENTA CONIVGI
KARISSIMO. FECIT. QVI. VIXIT
ANNOS XXV. M. XI. D. XI
L. STATIVS. NORBANVS
CL. INGENVAM. MATREM. SVAM
HIC. CONDIDIT

Habet Grut.

„ Ex eadem Vrbe:

P. POM.

P. POMPONIVS. ASCLEPIVS
PETRONIAE. VENARIAE. FIL. FIL. B. M

„ Ibidem è Regione Columna.

Habet Grut.

TEIAE ASCLEPIO DOTAE
TEIAE. RVFINAE. V. V. LIB
CONIVGI. CARISSIMAE ITEM
P. TEIO RVFO. FIL. DVLCISS.
P. TEIVS. ASCLEPIVS. ET
TEIA. ZOE. PARENTES. B. M
FECERVNT. ET. SIBI LIB. LIBER
TABVSQVE. EORVM. H. M. EXT. N. REC

„ A Valentia Hiſpanię Citerioris.

Habet Grut. & legit. ALIPION.

ASCLEPIO
Q. CALPVRNIVS
ASCLEPION
V. L. S

„ Marcum Aurelium Aſclepiodotem An. Chriſti ccxcII. „ Flauium Aſclepiodotum ccccxxIII, & Flauium Aſcle- „ pium ccccxcIx Conſules legimus ex Panuino.

„ Carpe igitur, Candide Lector, hos, non quidem in- „ culti ingenij mei, ſed cultiſſimæ Hiſtoriæ Flores quos „ poſt vernantem Bononienſis gloriæ hilaritatem æſtuanti- „ bus olim bellis, & hiemante temporis frigiditate, cum „ abeunte memoria LVCII PVBLICII ASCLEPII inter ſe- „ pulchra dirutæ Arcis reperire adhuc languentes potui. „ Gratus tibi potius quàm obſcuri ſtili mei veniat candidæ „ veritatis odor. Felix viue, & Vale.

CA-

CAPVT II.

Plumbeae Fiſtulae repertae ſubtus aedes DD. de Carbonesijs. Anno Domini 1673.

ALtera Plumbearum Fiſtularum vis ingens, quam Anno ab Orbe Redempto MDCLXXIII. (non ſecus atque antea Tubo Aſclepiano contigiſſe vidimus) *caſus in lucem extulit*, reperta eſt ſub uno, ob ſui decrepitatem fatiſcente, angulo antiquiſſimae D. Iacobi parochialis Eccleſiae, quae de Iurepatronatus nobiliſſimae Domus de Carbonesiis, ac ideo eorum aedibus annexa, *S. Iacomino de' Carboneſi* vulgò dicitur. Immanis earum eruta copia ac varietas, incredibili poſtmodum pretio, cuidam cauto emptori diſtracta, Aſclepianum Siphonem longè ſuperavit, ſed ejus ſuprahabitae duorum clariſſimorum Virorum inſigni mentioni multùm inferior. Siquidem ſuperſtites quaedam hujus Plumbi particulae, publicae expoſitioni, ob repetitas meas preces, deſtinatae, privatos adhuc inter parietes deliteſcentes, primaevam in ſe miſerabiliter renovatam lugere coguntur occultationem. Exili ergo acquieſcere compelluntur mentioni, quâ eas Spon excellentiſſimum ita cunctis nunc participaſſe reperio:

TVBI PLVMBEI

Deducendæ aquæ,

Bononiæ reperti.

Miſcell. Erudit. Antiq. ſect. 11. art. 7.

CAMPANO VIL.	PECVLIARE VILICO
T. VALLIO M. MAR. Q.	L. PVBLIC. ASCLEPIO VILICO
Q. VAR. CERT. M. BVR. SIC. Q.	L. CASSIO VERO L. GELLIO VESTAL.

Ex

Ex Ioſepho Magnavacca
Pictore & Antiquario Bononienſi.

Vilici *ſeu* Villici, *utroque enim modo in antiquis inſcriptionibus leguntur, ſunt hic tuborum curam habentes in patronorum ſuorum Villis. Cætera nomina* Titi Valij, Marci Marij, Quinti Varij Certi, Lucij Caſij Veri, Lucij Gellij Veſtalis, *Quæſtorum erarij eſſe videntur, quorum ſumptuum ad opera publica cura erat.*

Quicquid igitur iiſdem occurrit addendum, eſt ommiſſa ſupradictis cognata & affinis Fiſtula, eâdem operâ cum aliis reperta, neque minùs praedictis, ut ſequitur, ſpectabilis:

ut hanc corroſam nimis, ac ferè deletam totaliter, praeteream, aliis tunc temporis aſſociatam:

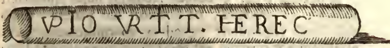

potiuſque plumbeis Siphonibus praedictis à me viſis ac tractatis haerens, in tertio ex adductis iam fragminibus, nec non in ſexto, BVR in BVF vertam, GELLIO què ſuum verum ac nativum CELII nomen reſtituam: Ac denique ab aliis quinque viſis LVCIVM PVBLICIVM ASCLEPIVM VILICVM revocem ac removeam, ut ab exterâ ſibi ſomniatâ Carboneſiâ domo, in patrias verè Ghiſileriorum aedes redeat. Dum interim quae de hoc eodem VILICO ſentit Vir praeſtantiſſimus, nobilitati quam huic miniſterio tribuere nitebatur in anteacto Capite Niger, adverſari quodãmodo, an jure an injuria neſcio, videntur.

CA-

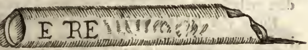
CAPUT III.

Tubi plumbei reperti ſub Domo de Baſſis, anno Dom. 1676. nec non ſubtus aedes DD. de Petramellariis; ineunte anno 1679.

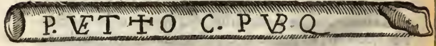

SI quem alium, me ſanè decet Plumbeis jam viſis Calamis hos non diſſimiles ſubdere, eorumque detectionem plenè regerere; utpotè qui eos itidem conſpexerim non tantùm, atque tractaverim, ſed eorum etiam portiones quaſdam, ad publicam expoſitionem, ſervari mandaverim. Quum enim Illuſtriſſimus D. meus Io: Antonius Petramellarius Bononiae Senator, ac pro eàdem Civitate apud Sum. Pontificem Orator, Romae degens, ob mutùam inter nos conſuetudinem, inſigni aedium ſuarum augmento ac ornatui me praepoſuiſſet, reperti fuere. Renunciante ſiquidem mihi quadam die Ioanne Nelvâ, operariorum illorum praefecto, in cellis vinariis ex inopinato ſe offen-

diſſe oſtiolum, quod ad ſubterraneum opus arcuatum aditum praebere videbatur, *dicto citiùs, ocyùs Euro* illuc me contuli, ubi face ſtatim admotâ ac praelucente, Lateritius quidam Fornix ſe ſe nobis obtulit, cujus altitudo utrumque noſtrum ſtantem commodè reciperet, latitudo unum non niſi poſt alium latè admitteret, ac demum longitudo, ob dirutam ab unoquoque capite humum; ducentis paſſibus emenſa, ulteriùs progredi non ſineret:

In dexterâ igitur è duabus reconditi hujus Ambulacri finibus, eò productâ, ut ſuperiori ſibi plateae, vulgò *delle Scuole* reſponderet (quod ex eo conjecimus, quòd plauſtrorum & curruum, per eam tranſeuntium, rumor ad nos ita vivos ſepultos permearet) repertae ſunt hae Fiſtulae humi ſtratae, aquam olim tranſmittentes Fontibus ſeu Balneis, quorum curae praeeſſent memoratus ibi ACVTVS VILICVS, & alii; quibus quum adaptari aequè poſſe cenſeam, quae uberrimè à clariſſimis duobus Viris ſunt in antecendentibus egregiè animadverſa, quidquam ulterius addere erubeſcerem.

Hujus vice ſubdam potiùs tres compares Fiſtulas, repertas tribus annis antea, ideſt ſub anno 1676. ad D. Laurentii Portae Soteriae, in ſubterraneis aedium D. olim Hiacynthi de Baſſis Aromatarii; & quarum praeſertim altera ſic ſignata:

in memoriam nobis illicò revocavit nobiliſſimam gentem & ſup. pag. 56. VETTIAM, Bononiae indigenam, de quâ infra; & ad cujus fortaſſis aedes, ſeu ſuburbanum dirigebantur praeſentis Aquaeductus Lymphae. Quid enim obſtat quin aliquando haec nomina, ſine VILICI adjectione, immo praenomine, & fortaſſe cognomine aucta, non VILICOS, ſed VILICORVM dominos indicaverint?

CA-

CAPUT IV.

De Salubribus Aquis, & Balneis; ac praeſertim de Publico Balneo Bononienſibus ab Imperatoribus elargito, & de quo Imperialis Inſcriptio in Domo DD. de Albergatis.

PLumbeis Arundinibus Aquiferis jam poſitis ſubſequi modò deberent Aquae ipſae, quae earum cavitatem olim replentes, perenni effluvio in varios Fontes, Piſcinas, Balnea, Thermaſve, feſtivè non ſecus ac ſalubriter, effundebantur; ſed antiquus earum uſus inceſſanti Aetatis damno ita diſperiit, ut quò verè tunc diſcurrerent ipſae, ac poſtremò tenderent, inani nunc indagatione requiratur. Ipſas nihilominus eaſdem fuiſſe nanciſcimur, quae in haec uſque tempora à non paucis praediorum poſſeſſoribus coactae, ſtructilibuſque canalibus incluſae, à nativâ tergendorum corporum, immo abluendorum ab iis morborum, veteri conſuetudine diſtractae, ad volvendas piſtrinorum ſive moleſtrinarum molas ſe impiè damnatas, repetito quaſi murmure lugent. Luſtratis ſiquidem non ſemel à nobis priſcis earundem ſcatebris, tantâ ſunt repertae claritate nitentes, ſic exiguo quandoque pondere leves, ut à Tetuccianis, Noceraniſque oenophoris nequaquam ſe vinci patiantur. Tales profectò ſe ſe manifeſtant Barbianae non ſolùm, Porectanae, Fegatellanae, ſimileſque aliae montanae, à Salubrium Aquarum Balneorumque Scriptoribus non in totum praeteritae, ſed quae pariter per Viam Flaminiam, decimotertio ab hac Urbe lapide, totam planitiem Mutinenſibus conterminam inundarent, ni in plures alveos diſpertitae atque contentae, in Plumatii, Manzolini, Rioli, Caſtri Franchi, Panſani noſtri molendina, vagantem

Fegatellanae ſunt extra Caſtrum D. Petri in agro noſtro vulgò *la Baruſſa*.

Io. Zecca de Aqu. Porect. Bapt. Mantuan. in Car. Montalban. Maſin. &c.

tem alluvionem junctim detrudere cogerentur.

Hanc porrò tot Aquarum noſtrarum praeſtantiam haud ignoraſſe antiquiſſimos vel ipſos proceres Felſineos, non ſolùm evincunt per haec eadem vicinia detectae quotidie ſubterraneae concamerationes, muſivo opere variegatae, teſſelataque pavimenta miro ordine elaborata, quorum adhuc veſtigia oſtentant la *Fontana Bianca* DD. de Salarolis, Rioli Fontes DD. de Grimaldis, Panſani jam dicti detecta crebrò rudera, ſed apertiſſimâ declaratione manifeſtant agonizantia vel ipſa Romanae magnitudinis bina conamina, ubique olim diffamata, nunc verò à nobis vix agnita. Alterum eſt monſtruosè terebratum ſub montibus noſtris, lateribuſque firmatum, grande Spelaeum, vulgò *il Condotto di Mario*, à Saxo Gloſſinae per decem milliaria ad haec uſque moenia productum; cujus nunc mirificè petrificata atque in pretioſum lapidem verſa Stillicidia, ſecta, expolita, nec non miro ordine quondam diſpoſita, admiramur adhuc exornare in D. Petronii Sacello nobiliſſimum monumentum Thomae Senatoris olim Coſpii, hujus gemmatae materiei primi inventoris, cultoriſque ſtudioſiſſimi.

Alterum eſt inſignis illa Imperialis Inſcriptio, *il Marmo Auguſtale* paſſim, & jure quidem, vocitata; utpotè quae Balneum Publicum, ab Auguſto in Civitate Bononiae munificentiſſimè à ſolo excitatum, & à Nerone, poſt ſui ipſius corruptionem refectum, aſſerat. Cujus quia, nedum ſtructuram mirabilem, ſed hiſtoriam, ab Excellentiſſimo Caponio nativo idiomatè eleganter ac eruditè jam habemus deſcriptam *Nelle Proſe de' Signori Accademici Gelati*, eandem, ut ibi jacet, hîc tranſcribere non abnuimus.

IL

IL MARMO AVGVSTALE

DISCORSO

DEL SIG. DOTTORE

GIOVAMBATTISTA CAPPONI.

» IO non credo d'eſſermi giammai à baſtanza merauiglia-
» to degli Storici della noſtra Patria, c'hò auuto com- *Occaſione del Diſcorſo.*
» modità di vedere, che nel ricercare lo ſtato di lei ſotto i
» Romani, abbiano più toſto voluto fondarſi ſulle breui
» memorie d' *Appiano*, di *Silio*, di *Plinio*, di *Tacito*, di *Sue-*
» *tonio*, e di *Dione*, che girne à rintracciar la ſodezza nelle
» antiche Pietre, ſoura le quali non v'hà vn dubbio al Mon-
» do, che non debba farſi più ſtabile fondamento. E'l mio
» ſtupore non è caduto ſopra *Frate Leandro*, il quale, per
» altro oltre modo erudito, ſi laſciò nondimeno condurre
» dall'autorità di quegli antichi Scrittori, che ſuppoſti furo-
» no da *Frate Annio* da Viterbo, vno de' ſuoi conſorti; nè
» ſoura *Frate Cherubino*, più intento à ſpoluerare gli antichi
» Archiuij dal Mille in quà, per impinguare i ſuoi volumi,
» che à ricercar' i veſtigi del Dominio Romano; nè ſoura
» *Pompeo Vizani*, che l'antichiſſime coſe molto leggiermente
» toccò, e le Romane alla sfuggita accennando, ſolo à gli
» huomini vulgari (come anche i duo precedenti) forſe eb-
» be animo di ſcriuere in lingua Toſcana: Ma ſoura *Acchille*
» *Bocchi*, di cui ſcritte in penna conſeruanſi più Deche del-
» le Storie Bologneſi; ſoura *Carlo Sigonio*, che vn giuſto vo-
» lume ſulle ſtampe ne publicò; e ſoura *Bartolomeo Dolcini*,
» che del Vario Stato della Città noſtra due volte miſe in

» luce le memorie, e tutti e trè latinamente ſcriuendo. Ra-
» gion pure volendo, che chi della Romana fauella ſtori-
» camente ſeruir ſi voleua, e le geſte ſcriuere d'vna Città,
» che de' Romani era ſuta Colonia, dalle Romane Pietre,
» che ſaldiſſimi teſtimonij ſono di que' tempi glorioſi, le ſo-
» dezze aueſse à prendere della verità. Certo il *Sigonio*,
» tanto benemerito cultore delle Antichità Romane, che aſ-
» ſaiſſime volte s' appella à gli antichi Marmi nelle opere
» ſue, non doueua inuolgere nelle tenebre del ſilenzio vna
» face sì bella delle glorie Bologneſi; ed è ſegno di vna ſu-
» piniſſima traſcuraggine, che nel gir' alcuna volta à caſa il
» Sig. Fabio Albergati dottiſſimo Caualiere, e ſuo intimo a-
» mico, ei non faceſſe alcuna rifleſſione ſulla Pietra, di cui
» io intraprendo à diſcorrere, mentr' ella in viſta di tutti
» ſtaua, e ſtà murata nella parte deſtra della loggia di quel
» Palazzo. Ma del *Dolcini*, poco men, che intiero copiſta,
» in que' primi libri, del *Sigonio*, non farei gran caſo,
» quando io non andaſſi conſapeuole della continua confe-
» renza, ch' egli aueua di que' ſuoi ſcritti con Monſig. Arci-
» ueſcouo *Agucchi*, Prelato di ſomma, e ſquiſita erudizione,
» il quale intento ad illuſtrare gli oſcuriſſimi principij di Bo-
» logna (come molto felicemente gli venne fatto con la
» ſcorta di *Plinio*, di *Virgilio*, e di *Silio Italico* in certa ſua
» Lettera già publicata per le ſtampe) i ſecoli Romani non
» attinſe, e per auuentura non ebbe notizia di queſta Lapi-
» da, di cui pure il *Grutero* nel ſuo gran Volume, l' erudi-
Facc. 36. » tiſſimo *Montalbani* nella *Elioſcopia*, e l' *Alidoſio* nella Iſtru-
Facc. 70. » zione delle coſe notabili di Bologna regiſtrano il tenore.
» Il *Bocchi* non può ſcuſarſi, ſe non ſull' imperfezione dell' o-
» pera; ò per lo meno io non ſaprei come ſcagionarlo in al-
Lib. 3. Symb. 63. e lib. 4. Symb. 121. » tra maniera, poſciache fù egli e in Greco, e in Latino aſ-
» ſai buon Scrittore, e delle antichità ſcoperte a' ſuoi tempi
» ſufficientiſſimo illuſtratore, come da' di lui Simboli può ve-
» derſi.

» Hà gran tempo, che queſta Pietra mi diè di fieri colpi

nel

„ nel capo. Ne ſcriſſi già latinamente alcun mio parere al „ Canonico *Negri* b. m. allora ch'egli, illuſtrando la Iſcri- „ zione di Q. Manilio, mi richieſe quale io credeua che di „ queſta noſtra doueſſe eſſere il ſupplimento delle raſure. D' „ allora in quà vi ſon'ito ſouente fantaſticando intorno, co- „ me quegli, che la ſtimo la più bella gioia d'antichità, che „ habbia la noſtra Patria, ſendo ella Inſcrizione publica, e „ non priuata d'alcun particolare, come ſono tutte l'altre, „ che in queſta noſtra Città m'è auuenuto di vedere.

„ Stà queſto Marmo murato, come dicemmo, nella pa- „ rete della Loggia inferiore del Palazzo de' Signori March. „ Acchille, e Fratelli Albergati, dalla parte deſtra alto da „ terra quattro piedi in circa. La pietra è bigia, e fatta „ ſcabroſa, e mal pulita dalle ingiurie del tempo. E perch' „ è più lunga, che larga, viene à miſurarſi per l'altezza trè „ piedi, e due oncie di miſura antica Romana (ſecondo il „ modello di *Luca Peto*,) e quattro piedi, e vn'oncia ſimi- „ le per lunghezza, che tornano alla noſtra miſura vſuale „ due piedi, e noue oncie di largo, e trè piedi per l'appun- „ to di lungo. Ed eccone il ritratto con ogni puntualità.

Luogo, e deſcrizione della Pietra.

De Menſ. & pond. lib. 5. cap. vlt.

DIVVS. AVG. PARENS
DEDIT.
AVGVSTVS
GERMANICVS.
REFECIT

IN. HVIVS. BALINEI. LAVATION. H-S. CCCC
NOMIN. C. AVIASI. T. F. SENECAE. F. SVI. T. AVIASIVS. SERVANDVS
PATER. TESTAMENT. LEGAVIT. VT. EX. REDITV. EIVS. SVMM.
IN. PERPETVVM. VIRI. ET. IMPVBERES. VTRIVSQ. SEXSVS
GRATIS. LAVENTVR

Exſcripſi.

Diuiſione. » In cui oſſeruo primieramente, che le Iſcrizioni ſon due » nella medeſima Pietra, fatte in diuerſi tempi, il che ſi ri- » conoſce, non ſolo dalla diuerſità de' caratteri de' quali i » primi ſono, ſenza dubbio alcuno, di miglior diſegno; ma » ancora dallo ſcorgerſi leuata via la cornice, che dalle trè » altre parti rimane intiera, certamente per far luogo al po- » terui incidere la ſeconda memoria. Oltreche la prima ſi- » gnifica vna Liberalità Ceſarea, e l'altra vn legato di per- » ſona priuata. Secondariamente oſſeruo due caſſature, e per » così dire, abraſioni manifeſtiſſime, la prima nella terza ri- » ga, auanti l'AVGVSTVS, e la ſeconda nella quarta, do- » po il GERMANICVS.

Spoſizione della prima parte. » E perche non v'hà nota, ò abbreuiatura, che non ſia » ſubito intelligibile à chiunque con le prime labbra hà gu- » ſtato leggiermente il ſapore delle antichità, io non mi » prenderò cura di ſtenderne la lettura, ma paſſerò alle conſi- » derazioni ſopra la prima parte. La quale non è ſtata oſ- » ſeruata puntualmente da quei, che la regiſtrarono, perche » ò non v' han rauuiſato le caſſature, ò le mettono doue non » ſono. Le prime parole altro non eſprimono, che vna gra- » ta memoria de' Bologneſi verſo duo' Imperadori per auer lo- » ro conceduto, e reſtituito quell'edificio, in faccia del qua- » le era fitta queſta Pietra. E perche l'eruditiſs. Sig. *Fran-* » *ceſco Camelli* Bibliotecario della Sereniſſima Reina di Sue- » zia motiuò già meco per lettere d'auer qualche dubbio in- » torno alla voce di PARENS, moſtrando, che l'vſo di que' » ſecoli par, che portaſſe più toſto PATER, con l'autorità » delle Medaglie, che tutte concordemente hanno DIVVS » AVGVSTVS PATER: a mè parue d'auer baſtantemente » leuato ogni ſcrupolo col dire, che tali Medaglie furon bat- » tute da Tiberio, ch'era ſuo figlio addottiuo, ò da Caligo- » la ſuo Pronipote, ò in Roma, che gli hauea dato titolo di » Padre della Patria, e così rimanean tutti coſtoro obligati » à dare ad Auguſto il titolo di PATER, il che non obbli- » gaua nello ſteſſo modo i Bologneſi.

Goltzio in Auguſto. Vico ne' XII. Ceſari Triſtano, & altri.

Quì

» Quì ſegue la prima cancellatura, ch'è la metà della ri-
» ga, e moſtra, che vi manchino almeno tante lettere,
» quante n'entrano nella parola AVGVSTVS: e poi ſucce-
» de GERMANICVS, e dopo l'altra caſſatura, non capace,
» à mio credere, di più, che cinque, ò ſei lettere. Onde
» per conghietturare ragioneuolmente quale debba eſſere il
» ſupplimento di ciò, che manca, e come s'abbian da me-
» dicare le brutte cicatrici, che ſi ſcorgono in faccia di que-
» ſta pouera Pietra, conuiene farci da vn capo, e ridurci in
» memoria chi nella famiglia d'Auguſto abbia portato il co-
» gnome di Germanico. E ſe bene il primo fù quel figliuol
» di Druſo figliaſtro d'Auguſto, e padre di Caligola, che
» trionfò de' Germani, e ricuperò l'Aquile perdute da Quin-
» tilio Varo, di cui abbiamo la belliſſima Medaglia, oue ſi
» vede Germanico trionfante nella Quadriga, iſcritta GER-
» MANICVS CAESAR; e dall'altra parte Germanico ar-
» mato in piedi con vn'Aquila militare in mano, ſcrittoui SI-
» GNIS RECEPTIS DEVICTIS GERMANIS: nondimeno
» di lui non può parlare la noſtra Pietra, perche il noſtro
» Germanico fù Auguſto, oue quegli non fù, che ſolamen-
» te Ceſare.

Supplimento delle caſſature.

Vico nelle Dōne, in Antonia Auguſta.
Triſtan. tom. p. Com. 21.

» Ma concedamiſi per grazia in queſta incidenza vna pic-
» ciola, ma nobile digreſſione, per moſtrare vna egregia
» vtilità dello ſtudio delle Medaglie à prò della dignità del-
» la Santa Chieſa Romana. *Mattia Flaccio Illirico*, quel mi-
» ſcredente, che la feccia del ſuo *Lutero* attinſe con tutto'l
» petto; dopo hauer ben vomitati i ſuoi veleni nelle bugiar-
» diſſime Centurie di Maddeburgo, delle quali ei fù il pri-
» mo, e principale Architetto; in quel mendace, e perni-
» cioſo libro, ou'ei ſi forzò di prouare, che l'Imperio Ro-
» mano a' Germani non fuſſe paſſato per autorità della Santa
» Sede Apoſtolica, ebbe à ſcriuere, che allora quando Ar-
» minio le due Aquile tolſe à Varo, da lui inſieme con le
» trè legioni oppreſſo con quel bruttiſſimo tradimento, che
» ſcriue Tacito, acquiſtò ragioni all'Imperio, e che in pruo-

Digreſſione dell' vtilità delle Medaglie per la Storia Eccleſiaſtica.

Annal. lib. p.

P ua

» ua di ciò, l'inſegna della Imperiale Monarchia traſporta-
» ta in Germania è l'Aquila di due teſte. Io sò bene quello,
» che con ragioni irrefragabili vien riſpoſto a' farnetichi di
» queſt'ebbro, dall'Eminentiſſimo non meno per dignità, che
De transl. Imp. Rom. lib.p. cap.7. » per lettere Cardinale Bellarmino: ma giouami aggiugnerui,
» che, conceduto anche per vero il delirio dell' Illirico, che
» il poſſeſſo, ſe ben violento, delle due Aquile concedeſſe a'
» Germani qualche ragione all'Imperio Romano, eſſi mede-
» ſimi vinti, e domati dall'armi giuſte, e fortunate di Ger-
» manico furono aſtretti à rinunciare, e ſpogliarſi di tale, an-
» corche imaginaria ragione, con reſtituire le due Aquile al
Annal. lib.2. » Vincitore, che in perpetuo teſtimonio di ciò ottenne, do-
» po il Trionfo, che ſi coniaſſe il bronzo, e'l metal Corin-
» tio di sì glorioſa vittoria, SIGNIS RECEPTIS DEVICTIS
» GERMANIS. E così queſta antica Medaglia chiude le
» fauci, e ſtrangola i latrati di queſto moderno Cerbero.
» Ma torniamo al noſtro aſſunto.

Non può ſpettare nè à Caligola. » De gl'Imperadori, che vollon' eſſer' appellati Germanici
» nella diſcendenza d'Auguſto truouanſi Caligola Claudio, e
» Nerone: il primo auuto tal prerogatiua dal padre, che fù
» quel buon Principe di cui veniam da diſcorrere: il ſecon-
Tac. Annal. lib. p. Vico in Claudio medagl. 5. Triſtan. med. 6. com. 19. Erizzo in Claud. med. p. Occon. anno Vrb. 743. in Theſauro. » do come figlio di Druſo (già mentouato, che pure anch'
» egli de' Germani trionfò) e coſtui ne battè in onor pater-
» no alcune Medaglie, oue ſi vede ora vn' Arco trionfale con
» duo' trofei, e vna ſtatua Equeſtre, ora vno ſedente in vna
» ſeggia Curule, in abito trionfale, con vn ramo d'alloro in
» mano, ſoura diuerſe ſpoglie di ſuperati nemici; il terzo
» come figliaſtro di queſt' vltimo, e che coll' addozioni ne
» preſe tutti i titoli della famiglia, e gli onori della perſona.
» Così, dopo le Medaglie battute in que' tempi, ci moſtra-
» no l'Occone, e'l Goltzio, con tutta la ſchiera de gli Sto-
» rici, e de gli Antiquarij. Ora à qual di queſti douremo noi
» riferire la noſtra pietra per medicarne le ferite? Di Cali-
Sueton. in Calig. cap. 21 & 37. » gola non occorre à parlare. Quel moſtro non fè beneficio
» alcuno all'Italia, e benche ſeſſantaſette millioni, e mezo
d'oro,

„ d'oro, già aſſembrati in vintidue anni dall'auariſſimo Tibe-
„ rio, egli in poco men d'vn'anno prodigamente diſſipaſſe,
„ non v'hà però memoria appo il diligentiſſimo Suetonio, che
„ dal Tempio di Auguſto, e dal Teatro di Pompeo in fuo-
„ ri, altra fabrica conduceſſe à perfezione, poſciache l'Ac-
„ quidotto dal Zio ſucceſſore compito fù, alcuni templi, e le
„ mura di Siracuſa ſi ripararono, ma gli altri più magnifici
„ diſegni in fumo ſi ſciolſero. Io ſtetti lungo tempo di pare- *Nò à Claudio*
„ re, che à Claudio lo ſtolido la noſtra Pietra rendere ſi do-
„ ueſſe, e in riproua di ciò era fabricata tutta la mia ſcrittu-
„ ra al fù Canonico Negri: ma l'abraſione manifeſta, di cui
„ io non hò mai ſaputo rintracciar la cagione in Principe tan-
„ to benemerito di Bologna (come più à baſſo diraſſi) è ſtato
„ ſufficiente impulſo al ricredermi, e al diſdirmi. Non può
„ eſſere il Marmo ſpettante à Claudio, le cui memorie an-
„ cora duranti intiere, e conſeruate, moſtrano, che'l di lui
„ nome non habbia giammai patito l'ignominia del cancel-
„ lamento.
„ Io non fò gran caſo del parere d'vn' amico mio, per *Nò à Vitellio,*
„ altro aſſai erudito, che auendo veduto nelle Medaglie di In Vitell.c.8.
„ Vitellio A. VITELLIVS. GERMANICVS. IMP. e letto
„ prima in Suetonio, *Cognomen Germanici delatum ab vni-* p. hiſtor.
„ *verſis cupidè recepit;* e appreſſo in Tacito, *Nam Cæcina*
„ *Cremonæ, Fabius Valens Bononiæ ſpectaculum Gladiatorum e-*
„ *dere parabant, numquam ita ad curas intento Vitellio, ut vo-*
„ *luptates obliviſceretur.* E poco dopo *Exin Bononiæ à Fa-*
„ *bio Valente gladiatorum ſpectaculum editur, advecto ex Vrbe*
„ *cultu*: volea perſuadermi, che in memoria di queſto fatto
„ aueſſero potuto i Bologneſi dirizzar queſto Marmo, auen-
„ do per auuentura ottenuto da Vitellio qualche priuilegio,
„ che già loro conceduto da Auguſto fuſſe poi col tempo
„ ſtato leuato. Imperocche io non sò, che i giuochi de' Gla-
„ diatori ſi celebraſſono nelle Terme, ma ne' Teatri; e ſon
„ certo, che Vitellio *Cognomen Auguſti diſtulit*, e perciò non Sueton.l.c.
„ puote accettarlo prima d'arriuare in Roma; e finalmente

P 2 non

» non poſſo ridurmi à credere, ch' egli aueſſe giammai tol-
» lerato di chiamare Auguſto DIVVS PARENS, con cui e-
» gli nulla auea che fare, e che odiaua sì la famiglia de' Ce-
» ſari, che *Cognomen Cæſaris in perpetuum recuſavit*. Oltre-
» che la fabrica delle Terme non fù coſa da ſpenderui ſi po-
» co tempo, quanto durò l'Imperio ſolſtiziale di Vitellio; e
» ſaria prima venuto il tempo di radere il ſuo nome, che d'
» ereggerne la memoria.

Ma à Nerone » Talche à Nerone finalmente dourà reſtituirſi l'Iſcrizio-
» ne, di cui ragioniamo: e le ragioni ſi porteranno poco a-
» preſſo, quando andremo inueſtigando Doue, Quando, da
» Chi, e A che fine fuſſe ella finalmente dirizzata. Nella
» prima caſſatura per tanto io riporrei NERO. CL. CAES.
Anno V.C. 806. » e nella ſeconda P. M. TR. P. IMP. nè penſarei di
In Theſauro. » dilungarmi dal vero, poiche le Medaglie del primo anno
» di Nerone, e i teſtimonij dell'*Occone*, e del *Golzio* mi con-
» fermano in queſto parere.

Doue poſta. » Doue fuſſe poſta queſta Pietra ſi fà manifeſto dalla ſe-
» conda parte dell'Iſcrizione, che dicendo IN. HVIVS. BA-
» LINEI. LAVATION. paleſa ſubito il luogo, ou'ella era
» eretta, cioè ne' Bagni publici ò nelle Terme, che altro non
» vuol dire, ſe non (trattone i Templi) nella più bella, nel-
» la più illuſtre, e nella più frequentata fabrica publica
» della Città, e di tali prerogatiue dotata, quali in proſe-
» guendo il noſtro Diſcorſo ſiam per vedere.

Quando. » Quando ella fuſſe eretta, hà molto del veriſimile, che
» ciò ſeguiſſe nel primo anno di Nerone, per le ragioni che
» poco appreſſo addurremo. Che però non mettiamo nume-
» ro alla Podeſtà Tribunizia, nè vi ponghiamo Conſolato,
» perch'ei no'l preſe, ſe non duo' meſi, e diciotto giorni do-
» po il principio del ſuo Imperio; nè il P.P. giacche ſi leg-
Sueton. in Neron. cap. 8. » ge in *Suetonio*, *Tantum Patris Patriæ nomine recuſato, pro-
» pter ætatem.*

Da chi. » Non v'hà dubbio che, ſe publica è la Pietra, per ordi-
» ne publico, e da publici Maeſtrati ella non fuſſe affiſſa. Per

ciò

„ ciò è neceſſario riandar' alquanto con la memoria lo ſta-
„ to della Città noſtra al Tempo de' primi Ceſari. Ella
„ era già ſuta Colonia Latina fino dall'anno di Roma
„ DLXIII. dedotta à perſuaſione di C. Lelio Conſolo, e
„ diuiſo il terreno, prima de' Galli Boi, à tre mila abita-
„ tori da L. Valerio Flacco, M. Attilio Serrano, e L.
„ Valerio Tappo, che a' Caualieri aſſegnarono ſettanta
„ iugeri, e cinquanta per ciaſcuno à gli altri, come vuol
„ *Liuio*. Era altresì ſtata aſſegnata a' veterani d' Antonio
„ nella diuiſione de' III Viri, che ſi fece nel ſuo Contado,
„ ed era ſtata in perpetua clientela de gli Antonij, come
„ afferma *Suetonio*; onde non andò ella in preda de' Solda-
„ ti, ma vi furon riceuuti, e aſſegnati loro i beni de' pro-
„ ſcritti amicheuolmente. Come mi gioua anco di crede-
„ re, che Auguſto, allora che dopo la vittoria di Azio,
„ conforme n'inſegna *Dione* nel libro 50. luogo non oſſer-
„ uato (ch'io ſappia) da veruno de' noſtri Storici. *Quos*
„ *Antonius in Colonias deduxerat, eos Cæſar partim metu,*
„ *pauci enim erant, partim beneficio ſibi adiecerat: cuius rei*
„ *cauſſa inter alias BONONIAM quoque Coloniam denuò mi-*
„ *litibus conſtituerat*, con la medeſima amoreuolezza pro-
„ cedeſſe, ſcacciandone ſolo i nemici irreconciliabili, i cui
„ ſtabili à gli amici, e parziali ſuoi per auuentura aſſegnaſ-
„ ſe. E forſe fù allora, che vi paſsò, quel Q. Manillo
„ Cordo Centurione della Ventuneſima legione detta Ra-
„ pace; poi Capitano di Caualli, e Eſattore de' tributi
„ delle Cittadi Galliche, à cui Certo ſuo liberto ereſſe
„ quella pietra ſepolcrale, affiſſa oggi fuori della porta di
„ San Petronio verſo le Scuole; che già fù illuſtrata con
„ giuſto Commentario dal *Canonico Negri*.

Sigon. de Ant. Iure Ital. lib. 2. cap. 5.

Dec. 4. lib. 7.

Appian. Ciuil. lib. 4.

In Auguſto cap. 17.

Niger. de Maniliano lap. Bonon.

„ Mà quì conuiene, ch' io porti il mio parere intorno a
„ vna difficoltà, che veramente è dura, poiche è origina-
„ ta da' ſaſſi. Bologna era Colonia, e Municipio: i ſuoi fi-
„ gliuoli eran Cittadini Romani, capaci di voto attiuo, e
„ paſſiuo: ma per eſſer tale, facea di meſtieri l'eſſere aſcrit-

Dubbio intorno alla Tribu di Bologna.

to

„ to ad vna delle XXXV. Tribu del Populo Romano. Ora,
„ ſi come fin'ora io hò creduto, che Bologna nella Tribu
Doue ſopra facc. 94. 96. „ Lemonia s'annoueraſſe, ſu'l fondamento di alcuni Marmi
Ne' Marmi eruditi lett. 7. facc. 136. „ portati dal *Grutero*, e dall'*Alidoſio*, col teſtimonio mo-
„ derno dell'Eruditiſſimo Signor Caualiere *Orſato*; così
Doue ſopra facc. 95. „ graue dubbio m'hà poſto nell'animo vn'Iſcrizione dal ſu-
„ detto *Alidoſio* traſcritta da *Andrea Fuluio*, che dice tro-
„ uarſi in Roma, dirizzata à Adriano da' QuadrumViri
„ alle ſtrade, nella quale Tiberio Giulio Verecundiano
Scioglimento. „ Bologneſe nella Tribu Stellatina ſi mette. Alla quale dif-
„ ficoltà non parmi, ch'altro ſi poſſa dire, ſe non che, ò
„ queſto Verecundiano era Cittadin Romano *extra ordi-*
„ *nem*, e per priuilegio perſonale, onde veniua rollato in
„ quella Tribu: ò pure, ch'Auguſto nella nuoua deduzio-
„ ne della Colonia Bologneſe, dalla Tribu Lemonia alla
„ Stellatina la traſportaſſe.

Gouerno Antico di Bologna. „ Eſſendo dunque Bologna Colonia, era neceſſario, che
„ col Ius delle Colonie Romane gouernandoſi (di che ra-
De Ant. Iur. Italiæ lib. 2. cap. 4. „ giona diffuſa, & eruditamente il *Sigonio*) aueſſe anch'ella
„ il ſuo Senato, i ſuoi Ordini, e i ſuoi Maeſtrati. Quello
Marci 15. Lucæ 23. „ era compoſto di Senatori, che Decurioni, ancora per te-
„ ſtimonio del Santo Vangelo, eran chiamati; quelli di Pa-
„ trizij, di Caualieri, di Plebei, e gli vltimi di Duum-
„ Viri à render ragione, ò Iuridicundo, come dicono i
„ Latini, ch'era la ſuprema dignità (ſimile a' Conſoli) in
Idem Ibid. cap. 8. „ que' Municipij, che non auean Dettatori; e poſcia di
„ Cenſori, d'Edili, e di Queſtori. Se nella noſtra Patria
Da chi fuſſe eretta la pietra. „ fuſſono i III. IV. e VI Viri, come in altre Colonie, e
„ quale foſſe il loro vficio, non è queſto il luogo da diſ-
„ correre. Baſti per ora, che per commun conſenſo di tut-
„ ti gli ordini, e Maeſtrati fù eretta l'Iſcrizione, di cui
„ fauelliamo, per decreto de'Decurioni, ch'era il Sena-
„ tuſconſulto della Colonia. Perciò ſi come in tutte le Me-
Vico Diſc. delle Medag. lib. p. cap. 5. „ daglie Bronzine battute in Roma ſempre leggiamo S. C.
„ così nelle coniate nelle Colonie ſuol leggerſi D. D. cioè

Decre-

„ *Decreto Decurionum*, e ſpeſſo nelle Lapidi ſepolcrali L. D.
„ D. D. cioè *Locus datus Decreto Decurionum*. Nè veramen-
„ te in luogo così publico, e così riguardeuole aurebbe ar-
„ dito alcun priuato di porre vna ſimil Pietra, ò ſe poſta
„ pur ve l'aueſſe, v'aurebbe ſenza dubbio ſottoſcritto il ſuo
„ nome, per non perderne ò'l merito appo l'Imperadore,
„ ò la memoria preſſo'l Mondo Così pure veggiamo prat-
„ ticato in tutte le Iſcrizioni de' priuati in onore de gl' Im-
„ peradori appreſſo i raccoglitori de' Marmi antichi.

„ Per qual cagione ſi moueſſe il Senato Bologneſe à te- *Perchè.*
„ ner viua ne' ſuoi Cittadini la memoria di Auguſto con ſi
„ ſolenne maniera, altra, per mio credere, ſtata eſſer non
„ può, che la gratitudine d'auer riceuuto da quel buon Im-
„ peradore il beneficio delle Terme, ò Bagni publici; di
„ che, ſe bene memoria appreſſo gli Storici non ſi truoua,
„ ſerba nondimeno queſta Pietra di ciò dureuole, e irre-
„ fragabile teſtimonio. Ma per bene intenderlo è d'vopo
„ ritrarſi alquanto addietro, e ricordarſi, che Auguſto per
„ gratificarſi Bologna, come diceua *Dione*, oltre i nuoui Lib. 50.
„ abitatori condottiui, vi fece ancora di molti benefici, e
„ (come che i Romani già non ſapean viuere ſenza l' vſo
„ de' Bagni, e l'auerne de' priuati non ſi comportaua dalle
„ facoltà de' più) volle egli con Imperiale magnificenza fa-
„ bricar Terme publiche in Bologna, come auea di ſuo or-
„ dine Agrippa già edificate le ſue primieramente in Ro-
„ ma. E à lui, e non à Mario, come fanno con poco fon-
„ damento alcuni, dare' io la gloria d'auer fatto murar quel *Acquidotto antico su'l*
„ grand'Acquidotto, che fin di rimpetto al Saſſo di Gloſ- *Bologneſe.*
„ ſina traendo l'acque del Reno, le portaua ſotto i monti
„ per ben diece miglia coperte, e inuiolabili fino in Bo-
„ logna; come può vederſi tuttauia, già che ne reſta in-
„ tiera così bella, e così gran parte. E' per tanto aſſai ve-
„ riſimile, che nel fronteſpicio dell'Auguſta Fabrica del ſuo
„ edificatore Auguſto il nome intagliato fin da principio
„ ſi leggeſſe; e che queſta non ſia la prima Lapida, che vi fù
poſta.

„ poſta. Imperocche chiunque hà memoria di quello ſpa-
„ uenteuole, e vniuerſale incendio, per cui al tempo di
„ Claudio reſtò abbrugiata la mia pouera Patria; *Bononienſi*
„ *Coloniæ igni hauſta*, dice quel *Tacito*, che con poche pa-
„ role, molte, e grandi coſe comprende; trangugiata (di-
„ re' io) dal fuoco di maniera, che appena i veſtigi vi ri-
„ maneſſono; conuien, che confeſſi non ſolo i priuati, ma
„ i publici edifici eſſere inceneriti rimaſti. Che fecero al-
„ lora gli afflitti Bologneſi? Ebbero ricorſo al giouinetto
„ Nerone addottato di freſco dall'Imperadore, che per in-
„ contrare il di lui genio s'eſſercitaua nell'opera dell' Elo-
„ quenza, e'l ſupplicarono à prenderſi cura d'impetrar lo-
„ ro ſouuenimento per riedificare la deſolata lor Patria.
„ Accettò l'impreſa il giouine Principe, e così egregiamen-
„ te la cauſa de'noſtri miſeri Padri in Senato auanti il Pa-
„ dre latinamente perorò, che ne ottenne *centies ſeſtertij*
„ *largitionem*, dice *Tacito*, che ſono dugento cinquanta mi-
„ la Scudi d'oro, ſecondo il *Budeo*, e gli altri Scrittori
„ delle Romane Monete. Or queſta ſomma non fù data
„ da Ceſare a' Bologneſi al ſicuro perche ſe ne rifaceſſero le
„ caſe priuate, ma le Mura, i Templi, il Pretorio, la Cu-
„ ria, il Teatro, le Baſiliche, le Terme, e l'altre fabriche
„ publiche giuſta la Romana conſuetudine. E allora volen-
„ do i Bologneſi far' apparire in ogni tempo la gratitudine
„ loro, tanto verſo l'antico lor benefattore Auguſto, quan-
„ to verſo il preſente lor Padrone, ed interceſſore Nerone,
„ la noſtra Pietra ſolennemente nella ſuperba facciata del-
„ le rifatte Terme riposero, per cui à tutti fuſſe mai ſem-
„ pre manifeſto, che

Incendio di Bologna.

Doue ſotto.

Lib. 12. Ann. Budeo de Aſſe lib. p. Port. de Seſtertio lib. p. Lipſ. de Num. Rom. c. 2. Alex. Sard. de Nummis.

Sua riſtorazione, e donatiuo impetratolo per ciò da Nerone.

DIVVS. AVGVSTVS. PARENS
DEDIT
NERO. CL. CAES. AVGVSTVS
GERMANICVS. P. M. TR. P. IMP.
REFECIT.

Glo-

„ Gloria veramente picciola, ſe ſi riguarda all'effetto, ma
„ così grande, ſe ſi conſidera la dureuolezza, che baſta-
„ ua à Frine vna ſimile Iſcrizione per pagare la gran ſom-
„ ma d'oro, che coſtei voleua impiegare nel riſtoramen-
„ to delle mura di Tebe.

„ Ma potrebbe alcuno oppormi, che la gratitudine de'
„ Bologneſi douea moſtrarſi verſo di Claudio, co' di cui da-
„ nari fù ella riedificata. Al che riſponderei, che la riſto-
„ razione di vna Città non era, e non è ſi ageuol coſa,
„ che nel brieue tempo, che ſcorſe da quel donatiuo fino
„ alla morte di Claudio, ella poteſſe ridurſi, à perfezione
„ non dirò, ma à poſto conſiderabile. Sicchè eſſendo già
„ ſtato Claudio mandato in Cielo da vn fungo, come dice
„ *Seneca*, i Bologneſi, che ò da Nerone, ò per Nerone
„ tant'oro auean riceuuto, à Nerone viuente vollon pro-
„ feſſar quella gratitudine, che dal morto Claudio non po-
„ teua eſſer gradita. Venuto poſcia à quell'infeliciſſimo fi-
„ ne, che tutti gli Storici ſcriuono, l'Imperio di Nerone,
„ e dichiarato coſtui nemico del Senato, ſeguendo gli or-
„ dini di Roma fù il nome di queſto moſtro così ben raſo
„ dalla noſtra Iſcrizione, che ſe la diſparità, e ſpropor-
„ zion delle righe non ne daſſe vn ſegno manifeſto, dura
„ coſa ſarebbe il riconoſcere le raſure. E con queſte ra-
„ gioni parmi ſufficientemente ſtabilito il mio ſupplimento.
„ E così ſia fine alla dichiarazione della prima Iſcrizione
„ dalla noſtra Pietra.

Perche à Nerone, e non à Claudio.

In Apocolocynthoſi.

„ La ſeconda è queſta.

IN. HVIVS. BALINEI. LAVATION. H.S. CCCC.
NOMINE. C. AVIASI. T. F. SENECAE. F. SVI.
T. AVIASIVS. SERVANDVS
PATER. TESTAMENT. LEGAVIT. VT. EX.
REDITV. EIVS. SVMM.
IN. PERPETVVM. VIRI. ET. IMPVBERES.
VTRIVSQ. SEXSVS
GRATIS. LAVENTVR.

Spoſizione della ſeconda.

Sua lettura. » Cioè. *In huius Balinei lauationem ſeſtertia quadringen-*
» *ta, nomine Caij Auiaſi Titi Filij Senecæ filij ſui, Titus*
» *Auiaſius Seruandus Pater teſtamento legauit, ut ex redi-*
» *tu eius ſummæ in perpetuum viri, & impuberes utriuſque*
» *ſexus gratis lauentur*. Dalla quale ſi raccoglie, che Tito
Sua ſentenza » Auiaſio Seruando, in nome ancora di Gaio ſuo Figliuo-
» lo, fece vn Legato di quattrocento ſeſterzi, acciocche
» del frutto loro perpetuamente gli huomini, e i fanciul-
» li di ambiduo i ſeſſi in queſto Bagno fuſſon lauati ſenza
» pagare coſa veruna.

» Queſta Iſcrizione moſtra, tanto al buon carattere,
Quando poſta » quanto alla corretta ortografia d'eſſere ſtata intagliata al
» tempo di Veſpaſiano, ò in quel torno, quando fioriro-
» no *Suetonio, Tacito, Plinio*, e *Marziale*: perciocchè la parola
» SEXSVS, che hà la S. dopo la X. è ſcritta ſecondo l'
» vſo di que' tempi, trouandoſi nel roueſcio d'vna Meda-
» glia di Galba PAXS AVGVSTA.

» E' ſimilmente veriſimile, che fuſſe intagliata di ordi-
Da chi. » ne publico, sì per eſſer poſta in vna publica Pietra, sì
» ancora perche non è credibile, che alcun priuato aueſſe
» oſato di metterui mano. E ſenza conſenſo publico non
» ſi rende credibile, che veruno aueſſe guaſta la Lapida con
» gittarne via la quarta parte della Cornice, violando in
l. Sacra ff. de » tal maniera vna coſa ſacra; poiche le ſtatue, le Iſcrizio-
rerum diuiſ. » ni, e le altre publiche memorie dedicate à gl'Imperado-
Alex. ab Al. lib.6. cap.14. » ri ſacre veniuano riputate.

» E vi fù poſta, ſenza dubbio alcuno, perche publica,
A che fine. » e perpetua ſi conſeruaſſe la memoria di Legato sì nobile
» in beneficio di tutta la Città, per mantener viuo il no-
» me del Legante; e perche non andaſſe in dimenticanza in
» progreſſo di tempo l'eſſenzione dal pagamento de' Bagni,
» che molto facilmente per ingordigia de gli Vficiali delle
» Terme auria potuto abolirſi: in quella guiſa, che in al-
» cune Cittadi ſi coſtuma ancor'ora d'incidere in Marmo i
» Priuilegi conceduti loro da'Regi, e Principi, ancor che

talora

„ talora male oſſeruati da' miniſtri. Vna ſimil coſa ſembra „ che ſia la Lapida affiſſa nella noſtra Dogana, ò Gabella „ groſſa, in cui ſi regiſtrano l'eſſenzioni de' Dottori, degli „ Scolari, e de' Libri.

„ Ma chi fuſſe queſto Tito Auiaſio Seruando è molto dif- „ ficile il conghietturare. Certa coſa è, ch'ei fù Ingenuo, „ auendo il ſuo prenome, Nome, e Cognome alla Roma- „ na, ſenza coſa alcuna, che odori punto di Libertino. „ Del reſto, quì non s'eſprime verun ſegno di milizia, co- „ me ſarieno lo Stipendio, la Legione, il Cauallo publi- „ co, il Triariato, Primipilato, ò Principato: nè di onor „ militare, come di Tribunato, Centurionato, ò Decurio- „ nato, e altre coſe ſimili, conſuete ad inciderſi dopo il „ nome. Non v'hà nè meno alcun indicio, che coſtui to- „ gato s'intrametteſſe ne' publici affari, non vi ſi facendo „ menzione di Decurionato, Duumuirato, Treuirato, „ Quattrouirato, ò Seuirato, nè di Cenſura, Edilità, ò Que- „ ſtura. Inſomma il nome è nudo, e ſenza luſtro, ò ſplen- „ dore d'alcuno aggiunto, che qualificare in qualche ma- „ niera lo poſſa. Sicchè io ſtimo ragioneuole la mia con- „ ghiettura, che coſtui fuſſe vn Mercatante, che auendo „ ſempre atteſo a' fatti ſuoi totalmente, e nulla à quelli del „ publico, e auendo accumulate groſſe facoltà col nego- „ ziare, voleſſe alla ſua morte (giacchè appreſſo coloro le „ reſtituzioni non ſi coſtumauano) fare vn perpetuo bene- „ ficio alla Patria, e inſemprare nel medeſimo tempo il ſuo „ nome, che fuor de gli ſplendori dell'oro, altro lume auer „ non doueua. E fù certamente coteſta ſtrada à ciò con- „ ſeguire più ſicura, di quella delle iſcrizioni ſepolcrali, di „ cui auuengachè le migliaia ancora ſi conſeruino, non ſi „ sà però chi ſi fuſſono coloro, à chi elleno furon poſte, „ quando alcun titolo d'onore non hanno impreſſo. E „ volle, che il Legato fuſſe fatto con ogni ſolennità, per „ aſſicurarſi, che veniſſe adempito (anche à que' tempi „ doueua trouaruiſi graui difficoltà) poſciache volle, che

T. Auiaſio chi poteſſe eſſere.

„ v'intraueniſse il conſenſo di ſuo figliuolo Gaio Auiaſio „ Seneca, che per conſeguenza doueua eſser l'Erede. Se „ non ſi voleſse giudicare, che coſtui fuſse morto prima „ del Padre, come pare, che dimoſtri la premura del Te- „ ſtatore, à cui non baſta di auer chiamato eſſo Gaio figli- „ uol di Tito, e poco appreſſo figliuol ſuo, che ancora „ torna à nomar ſe medeſimo *T. Auiaſius Servandus Pa-* „ *ter*, e che per immortalar la memoria del morto figlio, „ il legato anche in nome di lui aueſſe intitolato.

Somma del legato ridotta à noſtra moneta.
De Aſſe l. p. Port. de Seſt. lib. p.

„ Se poſcia auremo riguardo alla groſſa ſomma, che im- „ portaua il Legato, ch'era di quattrocento Seſterzi mez- „ zani da mille Seſterzi piccioli per ciaſcuno (ſecondo l' „ oſſeruazioni del Budeo) che faceuano la ſomma di Die- „ cimila Scudi d'oro, biſogna confeſſare, che le facoltadi „ del Teſtatore fuſſono molto grandi. Imperocche, ſe i „ Legati non ponno eccedere la terza parte dell'Eredità, „ come ſanno i Giureconſulti, conuiene che Tito Seruan- „ do aueſſe almeno tanti beni, che arriuaſſero alla ſomma „ di cinquantamila ſcudi d'oro, conſiderato che forſe do- „ uette fare altri Legati minori, dotar figlie, manomettere „ Serui, e altre liberalità coſtumate allora da'ricchi ne'lo- „ ro teſtamenti.

Quanto fruttaſſe.

„ Ma quanto poteua rendere l'vſura di queſta ſomma? „ affinche poſſiamo conoſcere ſe metteua il conto al pu- „ blico l'accettare il Legato con quel carico, ò ſe v'aureb- „ be rimeſſo del propio? Trè ſorti di vſure trouo io prat- „ ticate più frequentemente à que'tempi: le vſure cente- „ ſime, le ſemiſſi, e le trienti. *Ermolao Barbaro* fù il pri- „ mo, che ſponeſſe rettamente le vſure centeſime, cioè di „ dodici per cento, ſcoprendo l'abbaglio di Accurſio, che „ di cento per cento le auea giudicate; e'l ſouracitato *Bu-* „ *deo*, calculando certa ſomma di vn luogo di *Columella*, „ il reſe più manifeſto; e dopo lui il *Porzio*, e l'*Alciato* „ ſcriſſono il medeſimo, e *Monſignor Agoſtini* più chiaro di „ tutti. Sicchè, ſe le centeſime eron di dodici, le ſemiſſi

Vſure di queſte ſorti.

Vſure centeſime.
Loco citato. l. 4. Doue ſop. Dial. 9. delle Medaglie.

di ſei

» di ſei, e le trienti di quattro per cento conuien che fuſ- *Semiſſi.*
» ſono, e così proporzionabilmente di tutte le altre. An-
» tonin Pio ſi contentò di quattro per cento, auendo for- *Trienti.*
» ſe veduto, che Traiano, con tutta la ſua bontà (inſom-
» ma l'intereſſe è il paragone dell'huomo) ſi era acquiſta-
» to l'odio de' Popoli di Bitinia, come gli ſcriue *Plinio*
» iui ſuo Proconſolo, perche ne riſcuoteua dodici intieri, L.10.epiſt.62.
» cioè l'vſura centeſima, e non trouaua chi voleſſe torre
» i denari ad intereſſe così rigoroſo. Ora eſſendo il noſtro
» Legato diuenuto danaio publico, e credibile, ch'ei fuſ-
» ſe dato a vſura piena, cioè centeſima, come facea Tra-
» iano, intorno al cui tempo abbiam detto veriſimilmen-
» te eſser caduto il Legato. Il che ſe è vero, la rendita
» veniua à eſsere di 48. mila Seſterzi piccioli, cioè 1200.
» ſcudi d'oro. Ma io non ſarei però reſtìo à chi alla me-
» tà ridur lo voleſse, e così à 600. ſoli ſcudi; che à man-
» co certamente non pare, che condur ſi poſsano; maſſi-
» me veggendo io pratticate le vſure ſemiſſi in vn Legato
» alla guiſa del noſtro, fatto da vn certo L. Cecilio Opta-
» to alla Città di Barcellona al tempo di M. Aurelio, e
» L. Vero, nel quale laſcia, fra l'altre coſe, che ſi dia l' Mõſig. Agoſtini Dial. 9.
» olio ne' Bagni publici il dì 10. di Giugno della rendi-
» ta di detta ſomma

» ET. EADEM. DIE. EX. X. CC. OLEVM. IN.
» THERMIS. PVBLIC. POPVLO. PRAEBERI.
»

» Queſti 600. ſcudi faceuan 24. mila Seſterzi piccioli,
» de' quali quattro facendo vn Denario, ſommauano ſei
» mila denari d'ariento. Ma perche la paga de' Balneato- Epiſt. 86.
» ri, che *Seneca* chiamaua *rem quadrantariam*, era vn qua-
» drante, fà di meſtieri ridurr'il tutto à quadranti, per ve-
» dere ſe tale entrata era baſtante à pagare la giuſta ſom-
» ma, che ſenza queſta eſenzione auria douuto pagare
» il popolo.

» Il Quadrante vſato al tempo di Veſpaſiano, Domizia- *Quadrante*

no, e

al tempo de gl' Imperadori. lib. 33. cap. 3.

Lipſ. Sard. & alij de ant. nummis Romanorum.

Quadranti nello ſtudio dell' Autore.

Goltzio in Auguſto tab. 23. Vrſin. fam. Silia, & Annia, & Aelia. Idem in Statilia, & Claudia, & Liuineia. Idem in Valeria, & Apronia Goltzius loco cit.

Vico in Calig. med. 9. 10.

Id. in Claud. 20. 21.

» no, e Traiano, per teſtimonianza di *Plinio* il Vecchio
» ſcrittor di que' giorni, peſaua vna Dramma Medicinale,
» che ſono diciotto Carati, ò ſettantadue grani; imperoc-
» chè ſe egli era la quarta parte dell' Aſſe, e queſto, per
» la legge Papiria, peſaua mezz' oncia, biſogna che così
» fuſſe. E in pruoua di ciò conſeruo io nel mio ſtudio va-
» rie monete di rame di vna dramma appunto, battute
» ſotto diuerſi Imperadori, che Quadranti indubitatamen-
» te ſtimo che fuſſono. Tali ſono le coniate ſotto Augu-
» ſto, ora con due mani ſole, ò con vn Caduceo trà di eſ-
» ſe, iſcritte SILIVS. ANNIVS. LAMIA. e dall' altra
» parte S.C. e intorno IIIVIR. A A A. FF. ora con vn
» Lituo, e vn Simpulo, colla medeſima Iſcrizione, e ro-
» ueſcio. ora con vn Cornucopia iſcritto TAVRVS. RE-
» GVLVS. PVLCHER. e nel roueſcio vn'Incudine IIIVIR.
» A. A. A F. F. La quale Incudine è ancora in vn' al-
» tra, e intorno MESSALLA. SISENNA, e dall' altro la-
» to S. C. e intorno GALVS APRONIVS. IIIVIR. e
» in vn'altra con SISENNA. MESSALLA. IIIVIR; e nel
» roueſcio S. C. intornoui GALVS. APRONIVS. AAA.
» FF. delle quali hanno ſcritto alcuni Medagliſti. Quelle
» di *Caligola* con vn Pileo in mezzo al S. C. e C. CAE-
» SAR DIVI AVG. PRON. AVG. e nel roueſcio R.
» CC. (che *Remiſſio Ducenteſimæ* forſe deue interpretarſi)
» iſcritta PONT. MAX. TR. P. COS. TERT. Quel-
» le di Claudio, l' vna con vn Vaſo frumentario TI.
» CLAVDIVS. CAESAR. AVG. e dall'altra parte S.C.
» circondato da PONT. MAX. TR. P. IMP. COS.
» DES. IT. e l'altra con vna mano tenente vna bilancia
» in equilibrio, e tra le lanci P. N. R. e intorno come la
» ſuperiore, come anche il roueſcio, fuorche il COS. che
» dice COS. II. Vna di Nerone con vna Colonna, ſopra-
» ui vn' elmo, e appoggiataui vn' Aſta, e vno Scudo, NE-
» RO. CLAV. CAE. AVG. GER. e nel roueſcio vn
» Ramo di Alloro S. C. P. M. TR. P. IMP. P. P.

Al-

" Altre di Domiziano con la teſta di Pallade iſcritta IMP.
" DOMIT. AVG. GERM. e nel roueſcio ora vna Ci- Erizzo in Domit. med. 19.
" uetta, e S. C; ora vn ramo d'Alloro, ò d'altro Albero;
" ora vna Corona dello ſteſſo, entroui S. C; tutti ſenz' al-
" tre lettere, che S. C. come ancora quella della Cor- Erizzo in Domit. med. 28.
" nacchia ſopra vna fraſca. Quella del Rinocerote hà la
" teſta dell' Imperadore giouine laureata, come queſt' vlti-
" ma, e l'iſcrizione già detta, ma il roueſcio hà il ſolo S. Erizzo in Traian. med. 18.
" C. Io penſaua, che la medagliuzza di Traiano in forma
" d'Ercole col roueſcio, ora di vna Claua, e ora di vn Ci-
" gnale, e S. C. iſcritta ſolo intorno alla teſta IMP. CA- Triſtan. Traian. med. 4.
" ES. TRAIAN. AVG. GER. fuſſe di queſta fatta, ma
" mi ſon poſcia accorto, ch'ella ſcarſeggia troppo nel peſo.

" Ma il Denario, per detto di *Plinio*, valeua ſedici aſſi; di *Rendita ridetta à denari.* oue ſopra.
" maniera che ſei mila denari farieno 96. mila aſſi, e que-
" ſti eſſendo di quattro quadranti l'vno, farieno 384. mila
" quadranti. Oue parmi d'auuertire, che i Romani colle
" loro monete di rame, e d'ariento quello appunto faceſ-
" ſono, che gli Spagniuoli d'oggidì fanno colla loro Pla-
" ta, e Viglione, percioche il valor del rame rimaſe, e *Differenza tra'i denario di rame, e quello d'ariento.*
" quello dell'ariento crebbe, valutandoſi vn denario d'a-
" riento per ſedici aſſi di rame; e nondimeno dieci aſſi di
" rame pur faceuano vn denario, benche co' detti dieci aſ-
" ſi di rame non ſi poteſſe auere vn denario d'ariento. La
" onde chi riduceſſe la rendita, di cui parliamo à denari di
" rame, e non d'ariento, ella non rimarrebbe, che 240.
" mila quadranti, che nondimeno ſarebbono vna gran ſom-
" ma. E ſe l'vſure fuſſero ſtate centeſime, in ariento a-
" urebbono fruttato 768. mila quadranti, e in rame 480.
" mila.

" Mà giudichiamoſe pure la minor ſomma; anzi ridu- *Argomento, e conghiettura de gli abitatori di Bologna.*
" ciamole ancora alla metà per poterne trarre più ageuo-
" le, e più credibile il noſtro Argomento. Ora ſe la ren-
" dita era di 240. mila quadranti (ancorche ſi foſſe pa-
" gato il doppio) faccio io argomento, e conghiettura, che

la no-

„ la noſtra Patria, ancorche aſſai riſtretta di circuito, fuſſe
„ nondimeno popolatiſſima; poiche, dato che ottanta, no-
„ uanta, ò centomila ſoli ſi bagnaſſero tra huomini, e im-
„ puberi, biſognarà pur credere, che le donne fuſſono po-
„ comeno d'altrettante: e non ſi mettono in conto coloro,
„ che non ſi lauauano, che pure anch'eſſi in conſiderabil
„ numero conuien, che fuſſono. Ma non s'ammetta nè an-
„ che queſto, e riducaſi alla più ſottile, che huom vorrà;
„ per verità facendone ragioneuole ſcandaglio ſopra queſte
„ ſomme, la Città di Bologna non poteua auer meno di
„ centomila habitatori in quel tempo. E chi farà rifleſſio-
Liu. Dec. 4. l. 7. „ ne, che oue à gli altri Coloni della Gallia Togata poco
„ più, ò poco meno di dieci iugeri di terreno per ciaſcu-
„ no era aſſegnato, a' Bologneſi cinquanta, e ſettanta da-
„ ti ne furono, potrà raccorre vna forte confermazione
„ del noſtro Calcolo, mentre tanto, e sì vbertoſo terreno
„ puote, non ſolo alimentare la numeroſa diſcendenza, che
„ da' primi Coloni ſi propagò, ma inſieme allettare i con-
„ uicini à portarſi ad abitare così felice ſtanza, e à po-
„ polare ſempre maggiormente la noſtra auuenturoſa Pa-
„ tria.

Donne perche eſcluſe dal beneficio del legato.

„ Oſſeruo per vltimo, che le Donne rimangono eſcluſe
„ dal beneficio di queſto Legato; il che mi muoue à cre-
„ dere, che la modeſtia Bologneſe non ammetteſſe à ba-
„ gnarſi meſcolatamente i maſchi, e le femmine, come s'
„ vſaua in Roma. E chi sà, che queſto T. Auiaſio Ser-
„ uando non aueſſe auuto occaſione per la ſua mercatura d'
„ eſſere ſpeſſo in Roma, e iui auendo vedute, e deteſtate
„ quelle impudiche, e ſuergognate lauazioni, non ſi mo-
„ ueſſe à fare queſto Legato, per impedire (per quanto era
„ in ſuo potere) che queſto abbomineuol coſtume in Bolo-
„ gna non s'introduceſſe? Poſciache douendo le ſole Don-
„ ne pagare il quadrante della lauazione, era ancora con-
„ ueneuole, che ſeparatamente ſi lauaſſono. E forſe fù fat-
„ to, perche quella grauezza, che loro addoſſo rimaneua,

le fa-

„ le faceſſe abborrire il lauarſi nelle Terme publiche, potendoſi giudicare, che in Colonia tanto illuſtre priuati „ Bagni per le femmine non mancaſſono. Ma forſe cadendo il pagare addoſſo à quelle Plebee, e pouere, che luogo alcun'altro da lauarſi non aueuono, non volle T. Seruando, ch'elleno godeſſono delle ſue franchigie per tor „ loro ogni occaſione di proſtituir ſe medeſime, come facilmente doueua auuenire in tutti que'luoghi, oue ſimile „ meſcolanza ſi coſtumaua. Aggiungaſi, che eſſendo i Ginnasij congiunti alle Terme, ed eſſendo quelli di tanta „ importanza, tanto al comune, quanto à ciaſcun priuato, „ come è ben noto, inteſe T. Auiaſio d'animarui, e d'allettarui con tale eſſenzione gli huomini, e d'allontanarne le femmine, la cui verecondia quindi le doueua „ rimuouere, come diceua loro ſeriamente benche ſempre „ licenzioſo *Marziale*. 1.3. epigr.36.

Gymnaſium, Thermæ, Stadium eſt hac parte: recede:
Exuimur: nudos parce videre viros.

„ E con queſto porremo giù il peſo della noſtra Pietra, Perorazione. „ che ci è riuſcito, per ver dire, aſſai più graue, che dapprima non credemmo. Lo ſpazio è ſtato più lungo, e la „ via più intrigata, che non voleuamo, e talora con qualche trauuiamento di più. Ma ſe non vi penſaua io, che „ aueua addoſſo carica sì peſante, ragion vorrebbe, che „ nè anche verun Leggitore ſe ne offendeſſe, non auendo „ egli da porui pure vna mano, e baſtar douendogli d'auer auuto ſolamente à paſſo lento, per ſuo profitto, d'accompagnarmi.

Iam verò ſuppoſitarum an ſiglarum P. M. TR. P. IMP. capacem ſe praebeat altera è duabus jam viſis Abraſionibus, anceps haereo; praeſertim quòd in ipſo Archetypo à me fideliùs, prout ſupra illud retuli, exſcripto, vox GERMANICVS non ita ſe retrahit, ut lacuna remanens cunctas ſingulas, quibus Uir cautus eam replere ſtuduit, admittere valeat. Audiatur interim ejus Aemu- De quibus ſup. pag. 116. pag. 111.

Vt ei objicit Capon. ſupra pag. 112. ad med.

lus Niger, majori quidem audaciâ verborum contextum alterans, ſed Inſcriptionis argumentum ingenioſio ita ſupplemento illuſtrans, ut eruditiſſimo Competitori ſuo hîc anneƈti depoſcat.

EPISTOLA
DE
VETVSTISSIMA
Lapideae cuiuſdam Inſcriptionis Eraſione.

IOANNI BAPTISTÆ CAPPONIO IO. F.

FILOSOPHO ET MEDICO

In Patrio Bonon. Archigym. Profeſs. pract. ord. & Anatom. Præſtantiſs.

S. D.

ALEXANDER DE NIGRIS IO. FRANCISCI F. I. V. D.

Perinſ. Coll. Eccleſiæ Diui Petronij Canon. Prot. Apoſt.

„ PEruigil vehementi æſtu elapſæ noƈtis effeƈtus, colloquium ſub inclinatam diem inter nos habitum de antiquo Balneo, quaſi inopportunè mente reuoluebam. Hinc, vt olim diffluente vnda membrorum ſordes abſtergi conſueuere, itá in eius cogitatu mens ipſa ab omni dubietatis labe purgari mihi videbatur; præſertim circa Principis eraſum à lapide nomen, quod non Claudio (vt tamen ingenioſiſſimè ſcrutaris) ſed Caligulæ adiudico reſtituendum: imò magis atque magis delendum, ſtatimac priſcorum Bononienſium obedienti obſequio perennatam ad rerum ſtatum nouerimus prudentiam.

Cum

,, Cum itaq; intentioni valdè fauere queat, ſatis perpen-
,, diſſe quo verborum ſenſu Auguſti Cæſaris erga eos muni-
,, ficentia celebraretur, hanc dabo notionem, paginæ vetu-
,, ſtum Lapidem referens, prout aſſeruatur in Ædibus Patri-
,, ciæ familiæ de Albergatis, videlicet.

DIVVS AVG. PARENS
DEDIT
• [redacted] AVGVSTVS — Sic reſtituerem • C. CAES.
GERMANICVS
REFECIT

IN. HVIVS. BALINEI. LAVATION. H S. CCCC.
NOMIN. C. AVIASI. T. F. SENECÆ. F. SVI. T. AVIASIVS SERVANDVS
PATER. TESTAMENT. LEGAVIT. VT. EX. REDITV. EIVS. SVMM.
IN. PERPETVVM. VIRI, ET. IMPVBERES. VTRIVSQ. SEXVS
GRATIS. LAVENTVR.

,, Liceat ergo ab hoc Titulo decerpſiſſe ex vi vocabuli PA-
,, RENTIS aliquid argumenti in Romani herois honorem,
,, iuxta Venuſini ſenſum.
,, *Hic ames dici Pater, atq; Princeps.*
,, Enimuero clareſcit, ipſum Caium Cæſarem Octauianum V.
,, Coſ. collega Sexto Apuleio Sex. f. Sex. n. à S. P. Q. An. V. C. DCCXXIV.
,, R. Auguſtum, ac Patrem Patriæ appellatum, ob Rempu-
,, blicam auctam, ob reſtitutum Orbi, & Vrbi decorem. Hinc
,, teſtatum cernimus ex Dione tum idcirco temporis, quaſi Dion. Nic. in Auguſto.
,, humanam exceſſiſſet naturam, à Græcis DIVVM præno-
,, minatum, & cultu digniſſimum exiſtimatum; necnon ex Cornel Tac. Annal. R. lib. 1.
,, Tacito conclamante, Lepidi, ac Antonij arma in eum ceſ-

„ ſiſſe, qui cuncta diſcordijs ciuilibus feſſa, nomine Principis,
„ ac Patris in Summum Imperium ſuſcepit. Id ſimul firmant,
„ vt benè noueris, eruditiſſime Vir, & Lapides, & Numiſ-
„ mata. Quo ad iſta; è Domeſtico Muſæo aureum exhibebo
„ ipſius Auguſti caput in antica, & nomen perhibens IMP.
„ CÆSARI DIVI F. COS. V̄. IMP. V̄I. S. P. Q. R. in
„ poſtica Equeſtrem Statuam Pacificatoris habitu inſignitam
Patri Patriæ. „ cum notis P. P. Tunc enim, & ei Equeſtris aurea in Vr-
„ be decreta.

„ Vt verò ſtabiliori argumento innitamur, ſuper petras,
„ præſertim extra Vrbem, progredi quæſo libeat ad huiuſce
„ venerationis modum è Colonijs recognoſcendum: Polæ
Plin. lib. 3. cap. 19. „ namq; (tunc Iulia Pietas eo quod ſub Iulio Cæſare fuiſſet
„ traducta) patet Sacellum eiuſdem Auguſti cum Epigraphe.

Smetius pag. 179. nu. 16.

ROMÆ
ET. AVG. CÆS. DIVI. F.
PAT. PAT.

„ In Iadra Illyrici pariter Oppido, moderno vulgo Zara,
„ eodem tempore à Romanis exculta, prope Portam ad a-
„ grum vertens alter allegitur.

Smetius pag. 144. num. 6.

IMP. CÆSAR. DIVI. F. AVG.
PARENS. COLONIÆ
MVRVM. ET. TVRRES. DEDIT
L. IVLIVS. OPTATVS
TVRRES. VETVSTATE. CONSVMPTAS
IMPENSA. SVA. RESTITVIT

„ Apud Sedunos in Sabaudia.

Lipſius in Auct. pag. 17.

IMP. CÆSARI. DIVI. IVLI. F
AAGVSTO. COS. XI. IMP. XIIII
TRIBVNICIA. POTESTATE. XVI
PATRI. PATRIÆ
PONTIFICI. MAXIMO
CIVITAS. SEDVNORVM
PATRONO

Tem-

„ Tempus enunciatæ Tribunitiæ Poteſtatis fuit in An.
„ DCCXLII. Monumento concors reperitur aureus Num-
„ mus, cui Auguſti imago circumſcripta AVGVSTVS.
„ PONT. MAX. TRIB. POT. XIII. COS. XI; ex ad-
„ uerſo plano Capricornus cum Globo, & Temone AVGVR.
„ IMP. XIII. P. P, vt cernere eſt à lineato per Goltz. in
„ Faſtis.

Hubertus Golt. in faſt. & triumph. Romanor.

„ In Arula nunc Ariona Hiſpaniarum Oppido.

IMP. CAES. AVG. PONT. MAX
TRIB. POT. XXI. COS. XII
P. P. VICTORI. SACR
IIVIR. D. S. P. F.

Adolph. Occo in lib. Antiq. Hiſpan. Inſcrip. pag. 3. num. 5.

Duumuir de ſua pecunia fecit.

„ Poteſtatem Tribunatus ſumpſit XXI. in An. DCCL.
„ Idem indicat æneum numiſma capite eiuſmet Principis fi-
„ guratum ab vna, & nomine IMP. CAESAR. DIVI F.
„ AVGVSTVS. PONT. MAX. TR. POT. XXI, ab al-
„ tera in medio S. C. circumq; COS. XII. PATER PA-
„ TRIAE IMPERATOR XIIII. Ipſe teneo pulcherrimum.
„ In Bleſſa inter Hiſpanicas Vrbes etiam non incelebri.

IMP. CAES. AVG
PONT. MAX. TRIB
POT. XXVIII COS. XIII
PAT. PAT. TERMI
NVS. AVGVSTAL
INTER BLETIS
SAM. ET. MIROBRI
CAM. ET. SALMAN
TICAM

Adolph. pag. 9. nu. 6.

„ Tribuni munus XXVIII. ex a. d. v. kal. Iul. An.
„ DCCLVII. ſubiuit; quo ex tempore, Senatu Conſulente,
„ aliud æneum nuper adducto omnino ſimile cum notis in
an-

„ anteriori, IMP. CAESAR DIVI F. AVG. IMP. XV. in
„ oppoſita. PONT. MAXIM. TRIB. POTEST. XXIIX.
Liuius in 37. „ Inter cætera aſſeruo. Parens autem à Bononienſibus ſcribe-
„ batur Auguſtus, eo quia hanc Vrbem An. DLXV. in
Dion. in 50. „ Rom. Coloniam deductam denuò ſub Anno DCCXXV.
Feſtus ad 4. T. Liuij lib. „ duxiſſet. Feſtus tamen Iuris proprij municipium ſub Au-
„ guſto aſſerit ipſam euaſiſse.

„ Præmiſſis conſiſtentibus illorum corruit auctoritas, qui
„ aſseuerare ſunt auſi, Octauianum nonniſi ſub An. DCC-
„ LVII Patriæ Patrem, Auguſtum, & Diuum conclamatum;
„ necnon & fragmenti Preneſtinæ Tabulæ in hæc verba de-
„ ſumpti.

Lip. in Auct. pag. 17.

NON. N. CONCORDIAE
IN. ARCE. FERIAE. EX
S. C. QVOD. EO. DIE
IMPERATOR CAESAR
AVGVSTVS. PONTIFEX
MAXIMVS. TRIB. POTES
XXI. COS. XIII. A. SENATV
POPVLOQVE. ROMANO
PATER. PATRIAE
APPELLATVS

„ Quo etenim Anno XXI. Tribunitia refulſit auctoritate,
„ à Conſulari non XIII. ſed XII. iam inde exiuerat.

„ Modo ad Balnearij Monumenti mutilationem vertatur
Suet. in Caio circa finem. „ ſermo. Innixus ipſe Tranquilli auctoritate quemlibet inter
„ antiquariæ rei ſtudioſos hortarer ad fatendum cauſam ta-
„ lem profectam à Senatus Romani Conſulto, quo iuſsum eſt:
„ omne æneum, quod Caligulæ effigiem nomenue referret
„ conflari. Aſsentientibus præterea multis inter PP. CC. vt
„ & Templa diruerentur, atq; omnino Cæſarum abolere-
„ tur memoria. Hoc igitur euulgato ſenſu; ne Romani egrè
„ ferrent, quod Bononienſes in decus confoſſi Tyranni pu-
bli-

„ blicam nimium ex frequentato Balneo ſuſtinerent memo-
„ riam, non inſipientis erit arguiſse, quod Decurionum Or-
„ do (Senatus namq; in Colonijs vices gerebat) nomen
„ exinde tolli mandarit. Aeri tamen in Vrbe collato, ne diu-
„ tius deſeruiret infamiæ, ſors parum mutata eſt. Meſsali-
„ næ ſiquidem voluptas illud in Mneſteris Hiſtrionis, in
„ Caij Salij Gladiatoris Statuas conuerſum voluit. Hinc ra- Adolphus in Caio.
„ ritas Caligulæ Numiſmatum, qui extemporanea prodigen-
„ tia, nondum elapſo anno, Imperij theſauros prodegit vſ-
„ que ad H-S. vicies, atq; ſepties millies. Ita Suetonius De huius ſūmæ va ore, multa & Hērico Glareano in Adonot.
„ deſcribens illius nouos Balneorum vſus, portentoſiſſima
„ ciborum, ac cœnarum genera, calidorum, frigidorumq;
„ vnguentorum lauationes, margaritarum aceto eliquatarum
„ potiones, panem, & obſonia ex auro in conuiuijs appoſi- Suetonio appoſitis in Calig. col. mihi 1692.
„ ta; *aut frugi hominem eſſe* dictitans, *aut Cæſarem*. Quin
„ etiam non mediocri ſumma monetas aureas, argenteaſq;
„ de Baſilicæ Iuliæ faſtigio ſpargebat in Plebem, de cedris
„ Liburnicas gemmatis puppibus, verſicoloratis velis, ma-
„ gna Thermarum, Porticuum, Viridariorum, ac Pomario-
„ rum amænitate ambiebat conſtructas. Vnde nec impro-
„ prium erit Bononienſis Balnei reſtitutionem ab homine de-
„ riuatam coniectaſse, qui in ſtruendis ædificijs luxu adeò
„ tumuit, vt, omni poſthabita ratione, nihil tam efficere
„ concupiſceret, quàm quod poſse perfici negaretur. Ita-
„ que moles infeſto, ac profundo mari iecit, duriſſimi ſilicis
„ rupes non credenda celeritate complanauit; opificum tar-
„ ditatem ſubitæ capitis pœnæ ſubijciendo.

„ Præallegatas euidentius ſolidabit coniecturas altera In-
„ ſcriptio, è Vinea olim Eminentiſs. Card. Carpenſis de-
„ ſumpta per Smetium, ipſam per binas lineas ſtudioſè de-
„ letam commonentem, & Iouis Statuam ſuperimpoſitam
„ inter duos boues capite reſecatam memorantem; vt, ni
„ memoria me fallit anno nuper reuoluto 1655. in Vrbe
„ obſeruabam.

I. O. M.

I . O . M

SACR

VOTO. SVSCEPTO. PRO

SALVTE

* [redacted]

Smet. pag. 17. nu. 11.

AVG. GERMANICI

PONTIFICIS. MAXIMI. TR. POT

D. VETVRIVS ANTIGONVS

Spurii filius; D. VETVRIVS. SP. F. PHILO

D. VETVRIVS. ALBANVS

PATER. CVM. FILIS. POSVIT

„ Hoc pacto reſtituerem

IMP. C. CAESARIS. DIVI

AVGVSTI. PRONEPOTIS

» Itaque Figuræ, & Epigraphis mutilationes, ferro, non » tempore productæ pleniſſimè concludunt, pro ſalute Caij » Caligulæ Vota , & Monumenta ipſa ſoluta Ioui, quem ſi- » bi eouſque familiarem iactabat, vt quotidie ad Capitoli- » num ſimulacrum accedens, cum eo ſabulari fingeret, modo » inſuſſurrans, ſæpius aurem præbens. Immo proceſſit adeo in- » ſania, vt ex Olympia Romam transferri imperauerit ſimu- » lacrum, & capite obtruncato aliud ſibimet ſimile (ſicut per » Latium, & Græciam vniuerſam cœteris huiuſcemodi Nu- » minis Statuis) apponi mandarit. Quid vlterius? Inaudito » inceſtu Sorores in concubinas mutatas quodam infandæ » Deitatis typo cohoneſtauit. Author vt iuramenta per eas

à Ci-

„ à Ciuibus fierent: *Neq; ſe, neq; liberos chariores habere* „ *quàm Gaium, Sorores, & cætera Numina.* Sic, & Conſules „ ſcripta exordiri cæperunt in hæc verba, *Quod bonum ſit* „ *Caio ſororibuſq;*. Hæ propterea ex S. C. cuſione Numiſ- „ matis (quod licet rariſſimum, penes me duplex viſitur) „ condecoratæ ſunt ſub Diuinis figuris; expreſſa nempe per „ Iuliam Fortuna, per Druſillam Concordia, atque Conſtan- „ tia per Agripinam. Fortius tandem veritati conſonam cen- „ ſebo conſiderationem, eo quia, nec vnicum vetuſtorum „ monumentorum Collectoribus de Caligula obuenerit de- „ ſcribendum.

„ De Balneis nihil exiſtimo dicendum, tum quia in rem „ meam non facit, tum quia deſuper, ſicut in cœteris, te „ noui verſatiſſimum: nec deſunt qui non Epiſtolam, ſed vo- „ lumina implent. Non me tamen prætetit Balineum Pa- „ trium, non ex longa æui edacitate contritum, ſed celeri „ aliquo impetu demolitum ſatis lautum fuiſſe, & celebre. „ Licet enim Ceſenate, Bergomenſi, Tifernate, atq; Noua- „ rienſi vetuſtius, modernos in dies fiſtulas emiſit, & alia „ ſui veſtigia, vt proprium nomen ſtudioſius foret ſeruan- „ dum cum illo Titi Auiaſij Senecæ Seruandi, cuius munifi- „ centia decem millibus argenteis ditatum fuit. Publica, vt „ reor graſſante cùm Caio libidine mixtis hominum ſexibus, „ ac ætatibus promiſcuè difluebat aqua, vt nuperrimè co- „ niectatus eſt eruditiſſimus Vir, ex æneæ Lupæ laxatis fau- „ cibus, quæ à celebri Lupa Romana idcirco Vico fecere no- „ men *Bocca di Lupo*.

Apud Aldum Manucium. Pauli F. in Orthog. monumenta horum Balneorum pag. 99. & ſeqq.

„ Fœdo incendio Colonia Bononienſis poſt demptum Ca- „ ligulam abſorpta eſt: nec exinde conſtat Balneum reſtitu- „ tum. Quinimò ipſius qua iterum perijt iacturæ conti- „ nuatio præſumenda. Si enim Claudius ſucceſſor, exoratu „ Neronis, miſerando infortunio pecuniaria liberalitate ſuc- „ currens, refeciſſet, in primas ſaltem Barbarorum inuaſio- „ nes, vt cæteræ reſtitutarum Ædium conſiſtere potuiſſet. „ Ciuium namque, & Principum ſtudijs, ac viribus aucta

A. Bocch. in Bonon. antiq. Hiſt. manuſcripta habet de pub. ædif. ment. non autem de Balneo.

» traditur, & ſeruata Patria noſtra vſque ad Magni Maxi-
» mi ingentem cladem, cuius ſeuiſs. impetu, cum Placen-
» tia, Regio, Claterna, Mutina, Brixillo, & alijs adeò di-
» ruta fuit, vt planè reſtitutio eius deſperata penitus vide-
» retur. Sed quid in ſolis, etiamſi ſolidiſſimis, coniecturis
» moror, dum vltima mutilatæ Inſcriptionis verba quemque
» certiorem efficiunt; Seneceam Familiam, vt Caium Cæſa-
» rem merito, ac virtuti L. Annæi propenſiorem redderet
» (ſpernebat enim huius commiſſiones tanquam meras, &
» arenam ſine calce vocabat, imò, vt habet Xiphil. è Dio-
» ne, parum defuit, nullo commiſſo delicto, quin occiſum
» voluerit.) Publicorum eius operum perennitati ære pro-
» prio in decem millia argenteorum inſtuduiſſe, & genito T.
» AVIASII SENECÆ FRATRIS T. SERVANDI adſcitum
» voluiſſe CAII prænomen, vt ex adulatione de more gra-
» tiam captaret?

Baronius Annal. Eccl. Tom. 4. p. 551. diuiſ. a. ſub anno I. C. 387.

Suet. in Caio. pag. mihi 65. n. 53. Xiphil. è Dione pag. mihi 156.

» Hæc ex candido animo, tuæ præclaræ virtuti obſequen-
» tiſſimo, etiamſi primo calamo deducta, & obſcura, lubens
» accipe, vt conſueti amoris lympidum perhibeas argumen-
» tum. Vale.

» Dat. è Domeſtico Muſæo prid. Nonas VIIBRIS CIↃ.
» IC. C. LX.

SECTIO

SECTIO QUARTA

Inſcriptionum Conſulibus, Imperatoribus, deinde Seviris, & aliis Magiſtratibus municipalibus, ac poſtremò Longobardorum Regibus dedicatarum.

CAPUT I.

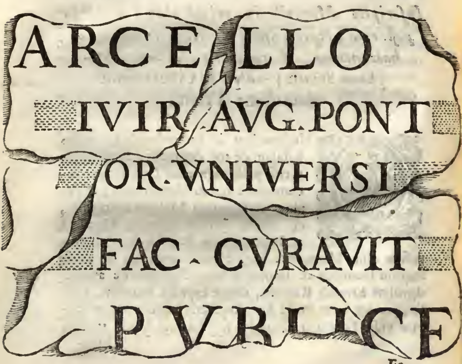
Inſcriptio Marcelli in primâ olim, nunc in poſtremâ è ſeptem dictis Eccleſiis in unam cohaerentibus, & concluſis, Divoque Stephano dicatis; vulgò la Chieſa della Santiſsima Trinità.

QUerimoniam in antecedentibus à nobis habitam de tot deſtructis, fundituſque everſis priſcorum olim Templorum, Sacrarumque rerum Magiſtrorum, ac denique illuſtriorum Molium Epitaphiis, ob amiſſas pariter Romanis Heroibus ac Imperatoribus de nobis benè meritis poſitas olim Memorias, iterare nunc cogimur. Romanis inquam Heroibus ac Imperatoribus, ſiquidem de antecedentibus Etruſcis Regibus, deque expulſis ſucceſſivè Gallis, per tot ante ſecula huc dominatis, quis unquam ſcriptas vidit Epigraphes? quòd ſi viſae ſunt, quis unquam

Etruſcorum characterum illorum, nobis hodie monſtruoſorum, veram notionem aſſequi meruit, de quâ neſcio quo jure glorientur Bernardinus Baldus in *Tabulam aeneam Engubii*, Felix Ciattus in *Memoriis Annalibus Peruſiae*, & alii? Pag.33. & ſeqq.

De poſterioribus ergo Romanis Inſcriptionibus, quas uti nobis proximiores, ac inde captu faciliores, ſpectatuque venerabiliores, plus etiam ac ſit actum cuſtodiri decuiſſet, eſt mihi ſermo: quòd nimirum nos apud hae cunctae pariter, vel adeò exeſae appareant, ut ſaepenumero quid interciſus earum contextus contineret nanciſci nequeat; vel penitus conſumtae, ita diſperierint, ut num verè quandoque extiterint, non levis ſuboriatur dubitatio. Vide Grut. pag. CXLII. & CXLV.

Et primò ex iis, quae undique exeſae emergunt, temporum ſervatâ ſerie, primum ſibi praeripere geſtit locum quam poſuimus, quaeque jacet ut ſequitur:

Ea

Ea ſiquidem tot lituris omni ex parte deturpatam ſe prodit, ut de quo nam MARCELLO verè ſenſerit, minimè ſuppetat. Et nihilominus, ſi magnos magna decent, ingens Fragmenti moles, materiae raritas, literarumque excisarum trabalis amplitudo, non aequiùs alteri adſcribi poſſe videretur, quàm M. Claudio MARCELLO, Aedili Curuli, Auguri, quinquies Conſuli, terque Triumphatori. Qui *exercitatione*, ut refert Plutarchus, *fuit bellicoſus, robuſtus corpore, manu potens, natura vir ad dimicandum ardens, & quod illius certamina declarant, acer ac ſtrenuus: ad cæteras vitæ partes humanus atque modeſtus. Grecæ verò diſciplinæ, ac diſcendi ſtudijs eouſque affectus, vt earum rerum peritos honore & admiratione haberet: Qui ad nullum pugnæ genus, aut ſegnis, aut parum exercitatus, tum vero ad certamen ſingulare fortiſſimus; quo quidem in genere cum prouocatorem neminem fugerit, ceſis vniuerſis Victor euaſerit &c.* Qui profligato quondam Annibale, docuit Romanos inſueto timore correptos, non inſuperabilem hunc ſtrenuum ſe praeſtitiſſe Poenum, quandoque profeſſum, ſe Fabium, uti pedagogum, MARCELLVM verò, uti pugilarem formidare; quapropter gladius Populi Romani vulgò appellaretur. In Vita Marcelli. Plutar. ibid.

Et ratio quidem, ob quam VIVIR etiam AVG uſtalis iſte, immo AVG uſtalium horum PONT ifex, hoc, cujuſvis fuerit generis, nunc à nobis ignoratum opus ſeu aedificium, cui tunc haeſit Inſcriptio, FAC iundum CVRAVIT, hanc fuiſſe conjectari poterat, quòd nimirum, quum infeſtiſſimus iſte Gallorum omnium ubique inſectator, ac totiens victor, eos pluries fuderit, eorum quandoque Regulis ac Ducibus ſingulari certamine victis, à veriſimili abeſſe haud poterat, eundem juſſiſſe, in hac Civitate noſtrâ, eorundem Gallorum, Bojorum inquam Ciſpadanorum, Sede ac Metropoli, proprio vel ſumtu excitatam perpetuò extare Memoriam, non aliter ac patriam reventus, de iiſdem in Capitolio triumphum ageret. Non minus inquam

quam decere videbatur, ad hoc Iſidis Templum, per totum terrarum Orbem conſpicuum, nec non ipſi vel Urbi notiſſimum, ejus famigeratum conſpici nomen, ac ſucceſſivè Romae ad ſacros Feretrii Iovis ſui parietes, ſuſpenſa de Virdumaro, eorundem Gallorum Duce ac Rege propriis manibus obtruncato, opima ſpolia admirarentur.

Vt probant duae Inſcriptiones ſupra adduct. pag. 9.

Plutarch. Ibid. Aurel. Vict. cap. 45.

Sed ex hac eâdem Iſcriptione magnificâ, è quâ adeò validae pro ſuppoſito inibi MARCELLO conjecturae prodeunt, non impares, ad eundem ab hoc Saxo excludendum, oppoſitiones emergunt. Quomodo enim MARCELLI hujus aetate tam grandibus, tam mirè quadratis, tam elegantibus literis praeſens Marmor poterat fuiſſe inſcriptum, ſi incomparabilis haec eadem characterum Symmetria, quâ ipſum renidet, non prius agnita atque uſitata fuit quàm rerum potitus fuerit Auguſtus, quē bina & ampliùs ſecula poſt MARCELLVM imperaſſe conſtat? Quomodo MARCELLI aetate memorari poterant AVGuſtales, quos niſi ab eodem Auguſto nomen primamque originem traxiſſe liquet?

Quum ergo oporteat, inſcriptum extitiſſe hunc Lapidem juniori MARCELLO alteri, & qui juxta Auguſti tempora floruerit, & qui nobiliſſimâ, Caeſareâque hac Epigraphe decorari meruerit, non alius magis propriè occurrere videtur quàm MARCELLVS, ex Octaviâ, ſorore Auguſti, nepos, in quo cuncta reperiantur, quae in jam excluſo à nobis, ſeu deſiderabantur, ſeu non aequè benè adaptabantur: In quo inquam, munera, quae, ſive trunca, ſive in totum detrita, hoc in Fruſto Marmoreo innuuntur, adimplerentur. Hunc enim, uti primus, quem poſt futurum ſui exceſſum, in Imperium ſucceſſorem ſibi deſignaverat Octavianus, cunctis honoribus ac dignitatibus, eâ vel immaturâ aetate, cumulaverat, quae ipſum ſpectabiliorem cunctis redderent, veluti AVGuratus, PONTificatus, Curulis Aedilitatis, & ſimilium, more ſuo, ſtrictim à Tacito memoratorum.

Poſt exceſs. Aug. lib. 1. in princ.

Vt

Ut ideo jam viſis alibi liberalitatibus & gratiis, tum Balnei publici ipſis donati, tum praeſtiti conſenſus conjurandi impunè cum Antonio, impetratis, aliquâ grati animi ſignificatione reſponderent Bononienſes Auguſto; in honorem hujus abs ſe adeò dilecti nepotis, hoc, qualecunque fuerit, novum opus molitos fuiſſe, ſupponere non abſurdum eſt, quodque proinde ProcuratOR VNIVERSITATIS FACiundum CVRAVIT. PVBLICE, hoc eſt publico Decurionum Decreto, communive VNIVERSITATIS ſumtu. De quo ſup.

Haec enim conſueta fuit formula Bononienſibus non ſolùm (ut teſtatur ſequens aliud Fruſtum Marmoreum, pejus quidem ſuperiore habitum, etſi mirabili aequè ductarum atque egregiè diſpoſitarum imperialium literarum elegantiâ ita inſcriptum:

In Tertia, olim Quarta, è ſupradictis ſeptem Ecclesiis:

P V B L I C E)

☞ Alidoſ. etiã pag. 64. 4.

ſed etiam caeteris nationibus quum Imperatoribus dedicarent. Id penes Gruterum obſervare eſt in AVXIMatibus, exempli cauſsâ, dedicantibus PVBLICE ſtatuas L. Aurelio, & M. Aurelio Antonino pag. CCLVIII. 2. & CCLIX. 9. In BREGaetiis PVBLICè DeDicantibus Septimio Severo CCLXII. 8. In PISAVRenſibus PVBLicè, in baſi inſertâ columnae, inſcribentibus M. IVLIO PHILIPPO CCLXXII. 8.. & ſimilibus.

Sic enim nil magè gratum & acceptum Auguſto ſe praebituros fore exiſtimavere forſan Majores tunc noſtri, quàm hac novâ (ignotâ nunc nobis) conſtructione ejus blandiri genio, publicorum aedificiorum utcunque excitandorum eouſque cupido, ut *quaedam etiam opera ſub nomine alieno,* Id. Sueton. ibid. ſub nu. 29. ad finem.

ne-

nepotum ſcilicet, & uxoris ſororiſque, fecerit: non ſolùm *ut porticum baſilicamque Lucij & Caij; item porticus Liuiæ & Octauiæ*, THEATRVMQVE MARCELLI; *ſed & cæteros principes viros ſæpe hortatus ſit, ut pro facultate quiſque monumentis vel nouis vel refectis & excultis, urbem adornarent*. Et haec in tanto Principe ampliandarum aedium nunquam ſatura libido, ab eâ minimè diſpar, quâ ab initio è propriis domibus tot Quirites exulare juſſerat, eadem fortaſſe fuit, quam lepidè carpſit Marianus noſter quum de Auguſti Foro ita cecinit:

Ruinar. Romae lib. 3. epigr. 45.

Perdidit Auguſtus Dominos, Domibuſque pepercit;
Pluris quam Dominos fecerat ergo Domos.

CAPUT II.

Antiquiſſima Triumvirorum Inſcriptio, ad Lavinum noſtrum olim poſita.

IN numerum Heroicarum Inſcriptionum, quas ſecundo loco funditus periiſſe ſupra advertebamus, haec meritò ſe infert, quam, quum aetate noſtrâ nemo ſit qui conſpexerit, utrum verè unquam fuerit in ſuſpicionem nos adigit. Verùm hanc nobis detrahit, Inſcriptionemque extitiſſe quondam, ſuadet nullo modo reticendum egregium illud Triumvirorum, quod in eâ enunciatum videmus, facinus.

Hanc aſſeruerunt centies Majores noſtri, atque hos inter non parum multi, qui ipſiſſimis oculis inſignitum eâ olim Cyppum ſe conſpexiſſe, propriiſque manibus tranſcripſiſſe, literis tradiderunt. Conſentit manuſcriptus codex, ab Excellentiſs. olim Montalbano poſſeſſus, quingentiſque ab hinc annis & eo ampliùs membranâ exaratus, quique ipſam ut infra ſequitur, ex archetypo lapideo deſcriptam, nobis obtulit:

DIVO IVLIO. C. F. OCCISO
M. AIMILIVS M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS. M. F. M. N.
C. IVL. DIVI F. C. N. OCTAVIANVS
AD HVNC BONONIEN. AGRI AMNEM
A. D. V. K. XBR. AD PRID. IAN.
D. R. O. IIIVIRAT. SANCIVERE
C. ALBIO. C. F. CARINATE }
P. VENTIDIO P. F. BASSO } COSS.

Quam propterea recenſuit Alidoſius, & quam nuperrimè, deductam è ſchedis Langermani, improbat Reineſius, Pag. 74. 3. Claſ. II. LXVII.

 uti

uti commentitiam & futilem, ad finem Libri, ubi de ſpuriis ſeu apocryphis agetur, reſervamus, ibique doctiſſimam, de more, tanti Uiri refutationem, non abſque magno rei literariae damno praetereundam, Lectori humaniſſimo communicabimus.

Vt perperam Vidrian. ab Appian. Lib. 4. Bellorum Civil. decept. Hiſtor. di Modon. lib. 1. pag. 71.

Interim quòd audax nimiùm dictorum Triumvirorum Conventus, nec non Provinciarum omnium inter eoſdem triplex diviſio, in agro Mutinenſi contigerit, non attendendum, ſed irridendum venit. Appianus, qui unicus hujus ſententiae autor in hanc fraudem incidit, à ſolidiſſimo non minùs quàm ſinceriſſimo Marmorum teſtimonio exploditur. Marmor inquam in haec uſque tempora proſtat Romae, in ipſis Triumviratus aeneniis incidi, ac in apertum efferri juſſum; quodque hanc diviſionem in agro Bononienſi, non in Mutinenſi ita expreſſis firmat verbis:

In Aedib. Collotian. vide Panvin. Roman. Princ. pag. 18

DIVVS. AVGVSTVS. PATER &c.
III. VIR. R. P. C. CVM M. ANTONIO ET M.
LEPIDO SE IPSE CREAVIT. V. CAL. DECE
MBRIS EODEM ANNO IN AGRO BONONIENSI

Adſtipulatur Dion libro 46. in fin. quum expreſſis ait verbis: *Congreſſi ſunt autem ad colloquium in inſula quadam eius Fluuij, qui præter* BONONIAM *labitur*.

In Vita Auguſt. nu. 96.

Sic in Bononienſi, non in Mutinenſi, ſublime illud accepit omen de hoc diviſo Orbis dominatu, in unum tandem Auguſti Imperium collimaturo, Svetonius, quum *contractis ad* BONONIAM *Triumuirorum copijs, aquila tentorio ſuperſedens, duos coruos hinc & inde infeſtantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu*.

Lib. 4. cap. 5.

Sic denique Civitatem noſtram, non Mutinam memorat Florus, quum *apud Confluentes inter Peruſiam &* BONONIAM *Triumuiros iunxiſſe manus, & exercitus conſalutaſſe*, refert. Quae *Peruſia* tamen nil penitus habet cum Bononiâ, ab eâque diſſidet quantùm ab Heſperiis Gadibus Eridanus. Peruſiam corruptus textus obtruſit pro PETRVSIA,

vulgò

vulgò *la Pietroſa*, ruſticorumque illorum dicturitione *Zola Prdoſa*, LAVINI fluminis Ponti conterminâ; neque minùs hodie trium Marchionum Albergatorum, atque hos inter, Marci Antonii, praecipuo dominatu, nec non immani aedificio, Auguſtorum Heroum capaci, conſpicuâ, ac olim Triumvirorum praedictorum ſtatione memorabili; id quod eleganter ac lepidiſſimè, more ſuo, hoc clauſit diſticho Martialis noſter Rubeus:

R.D. Bonaventura de Rubeis Cur. Paroch. Eccl. S. Agathae Bono. in ſuis Epigrammat. Pag. 4. prim.

Hic Auguſta Domus; procul hinc diuiſus & Orbis:
Quæ capiat digna eſt Tres Domus vna Duces.

CAPVT III.

In Quintà olim, nunc Quartà è dictis ſeptem Eccleſiis, vulgò la Chieſa di S. Pietro.

Nunc eſt hyperthyron januae ejuſd. Eccleſ. ☞

....

.....CAESARI........

.........INCHOAV....

....

INſcriptio quam vidimus in antecedenti Capite Octaviano, uti Triumviro tantùm, ad Lavinum noſtrum quondam erectam, aliam modò ſuccedere, ſibique annecti poſtularet, quae eidem ſucceſſivè, uti integro & abſoluto totius Orbis domino, aequiùs ac digniùs ſibi poni promeruerat: eam ſaltem, quam huic Heroi Bononienſes tum ſacraſſe agnovimus, cùm ab eo Balneo publico donati, incidi juſſiſſe conſpeximus. At quia ſatis ſupra Sectione III. Cap. Quarto propriam, & ſibi quidem dignam ſedem nactum eſt, à viro inſigni expoſitum *Auguſtale* illud *Marmor*, non eſt cur in illo denuò hoc loci deſcribendo deſudemus: praeſertim quum ab eodem Imperatore non eouſque fortè diſtet Fragmentum iſtud CAESAREVM, ut eidem ſecundo Caeſari convenire potuiſſe jure aliquo non reputetur, quoties tamen Claudio itidem illud adſcribi nequeat.

Quandoquidem, ſi in memoriam revocare lubet hanc vel illam è duabus Imperatorum munificentiis, quibus eorum

rum uterque priſcos noſtros ſibi arctè devinxerat: alteram, quâ praefatus Auguſtus *Balnea publica* praedicta ad Gratuitam omnium Lavationem prae moenibus hujus Civitatis aedificari juſſiſſe jam conſtitit: Alteram, quâ dictus Claudius huic eidem Urbi, fortuito incendio ex parte conſumtae, *centies ſeſtertij largitione* ſubvenit; quid prohibet quin de horum altero locutam fuiſſe Epigraphem exiſtimemus? Immo quis arbitrari etiam vetat, eam potiùs Neroni ſtatim fuiſſe à Bononienſibus decretam, ac ipſis innotuit, tantam vim auri in exuſtis tot praecipuis eorum aedibus inſtaurandis, à Senatu Romano obtentam, magis quàm ſtupido ac hebeti Claudio, diſerti ejuſdem privigni eloquentiae adſcribi debuiſſe? Supra Sect. 3. cap. 4. per tot. Ibid.

Sanè paucorum vel verborum, hoc in fracto ac detrito admodum Saxo ſuperſtitum, excedens magnitudo, aequalis diſtantia, quadrata forma, elegantes lineae, ejuſmodi opificium non aptiùs alio quàm Neronis contigiſſe tempore demonſtrant; quippe ſub ipſius praeſertim imperio eximii hujus notae floruerint Artifices, ad Trajanum poſtmodum, vixque ad pauciores alios ultrà producti, ut eorundem numiſmata, ad miraculum uſque ſcalpta & inſcripta, teſtantur.

Et haec eadem Artificum excellentia in anaglypticis vel imaginibus, in hermis, in ſtatuis pari animadverſione luſtratis eſſe ea conſuevit, quae de tempore, quo elaborata extiterint hujuſmodi artis prodigia, nos admonent, ut non inoportunè nunc uſuvenit in hujus, qui modò exit, ac in conſpectu ſe proponit, deformati prorſus Imperialis Signi Trunco, tanto ac tali artis conatu, ut hac paginâ versâ apparet, ſculpto, ut ſi non ejuſdem Neronis, ſeu Claudii, Auguſti ſaltem, & forſan veriùs, de nobis optimè meriti, imaginem retuliſſe ſpondeat. En quomodo Romano turgens faſtu, nec non eleganti ſe movens geſtu, intuentium admirationem in ſe commoveat.

Quod

Anno Domini 1513. adinventum in quadam Domo de Vallatis, emptũ ab Excellentiſſimo Doct. Iacobo de Carpo, nunc in curia aediũ DD. de Fabrettis.

Quòd enim integri quondam fuerit Marij Simulacrum, admirando illi forſan Aquaeductui additum, quem Romanà verè magnificentiâ, hunc Heroëm apud nos conſtruxiſſe ſuprà oſtendimus: quòd imaginem repraeſentaverit Triumviri ipſius Antonii, cujus ergà nos patrocinium improbare non eſt auſus Auguſtus ipſe, quum *gratiam Bononienſibus publicè fecit coniurandi cum tota Italia pro eiuſdem Antonij partibus*: Quòd denique alicujus è *Calpurnijs* noſtris formam potiùs induerit, quos eundem Antonium ſequutos fuiſſe ſuis maritimis expeditionibus, totiuſque formidandae illius Claſſis praefecturam egiſſe quondam, aliàs docuimus (ut Aquatiles Nymphae Marinis Equis inſidentes, in thoracis lateribus ad vivum inſculptae, innuere videntur) neſcio an admittant nobiliores artes, ante praedictum Auguſtum, ut mox dictum, pueraſcentium imbecillitatem nondum exutae, neque adhuc validum ac integrum virilitatis robur, quod ex humano hoc Trunco emanat, adeptae: quapropter in eodem ſemper Auguſti ſigno perſiſtere, ſit magis juri conſonum.

Sect. 3. cap. 1. in prin. & cap. 3. in prin.

Svet. in Aug. nu. 17.

Sect. 1. cap. 2. pag. 25.

CA-

CAPUT IV.

Inſcriptio infixa Arcui olim erecto Imperatori Commodo, ad Caſtrum Galleriae.

L. AELIO AVRELIO
COMMODO. IMP.
ANTONINI. AVG
PII P. P. F

QUòd in rebus etiam inanimis, ſenſuſque omnino expertibus, Sors dominetur ac imperet, oſtendit praeſens Marmor, ſceleſtiori monſtro, quod in humani generis perniciem ac obbrobrium irata Natura unquam ediderit, inſcriptum. Is eſt COMMODVS, cujus famoſum nomen, abraſionis ignominiâ à Senatu Romano damnatum, ac proindè à non nemine, neque ubique locorum certatim non obliteratum, in hoc Saxo eminenti ſitu iterum elato, ſervatum egregiè atque illaeſum audet ſe nobis ſiſtere; ubi ex oppoſito Epigrammata CAESaribus, quandoque nullâ unquam periturâ laude dignis, conſecrata, vel ſunditus conſumta, vel foedè nimis corroſa, non aſſequi poſſe, pridem querebamur.

Aurel.Vict. in eius Vit.

Eſt hoc Marmor, non parum ingens, nec contemnenda

portio

portio integri quondam illius Arcus, quem ad GALLorum olim CASTRVM, hodie vulgò *il Caſtello di Galliera*, poſuiſſe Bononienſes huic Principi, teſtantur adhuc in aſſuetam Triumphi ſpeciem effigiata, quae videri poſſunt, inſpicienda fruſtula, per exteriora illius Eccleſiae moenia inordinatim diſpoſita, nec non inversè quandoque infixa; quum grandiora & ſpectabiliora tantae molis reliqua quotidianae ac familiari quoruncunque inibi circumſtantium, marmorum neceſſitate actorum, impiae depraedationi impunè ceſſerint.

Sed quae cauſſa ad dedicandum COMMODO tam nobile Aedificium antiquiſſimos Majores tunc noſtros impulit? Quodnam munus ab eo ſuſceptum, à quo nemo ſe fuiſſe unquam beneficio affectum gloriari potuit? Num fortaſſe tum extantes etiam, neque ex integro extinctae falſae religionis reliquiae erga nimiùm ab ipſis dilectam Iſidem, ab hoc Imperatore eouſque renovatae & auctae, ut in majus ejus obſequium ipſe ſibi *caput raderet, atque Anubim portaret?* immo ut ipſos vel *Iſiacos pineis uſque ad perniciem tundere cogeret, quumque dum Anubim portaret, capita Iſiacorum obtunderet ore ſimulacri?* Ael. Lamprid. in Com.

Interim binas, quas hîc deſcriptas ſubteximus, ejuſdem Arcus quiſquilias, illinc caſu ad nos profectas, humaniſſimum Lectorem noſtrum aſpicere ne pigeat.

V CA-

CAPUT V.

Inſcriptus Lapis olim Bononiae, Ap. Claudio Cenſorino poſitus.

INſcripta Marmora inconſtantis Fortunae viciſſitudines & ipſa quandoque ſubire, ſicuti agnovimus in antea-cto Lapide Commodiano, per tot ſecula in hanc uſque diem adeo religiosè cuſtodito, ita, oppoſitâ prorſus cataſtrophe, idem experiri nunc cogimur in eo, quod AP. CLAVDIO CENSORINO, in agro Bononienſi fuiſſe olim evectum creditur, quum tamen à nemine unquam conſpectum fuerit, & ſi ab omnibus aſſertum. Idem Trebellius Pollio, dum ejus exiſtentiam aperit, tenorem his verbis operit:

In Trigin. Tyrann.

Extat eius Sepulchrum, in quo grandibus litteris circa BONONIAM *inciſi ſunt omnes eius honores, ultimo tamen verſu adſcripto:*

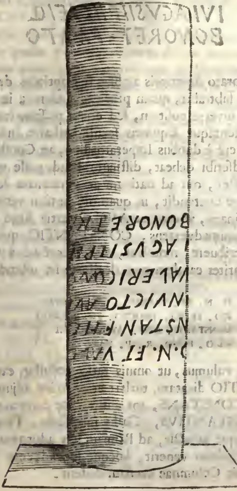
FELIX AD OMNIA INFELICISSIMVS IMPERATOR

Quo circa, quum in pleniori ejus inveſtigatione omnis mihi labor in irritum hucuſque reciderit, ne ad eundem ſcopulum navem offendam, ad quam Montalbanum ſuam afflixiſſe comperio, dum hoc Sepulchrum ad Arcum Veterem, vulgò l' *Arco-vegio*, ſtetiſſe quondam ſomniavit, ac ejus Inſcriptionem ſibi effinxit, id neceſſario obvolutum ſilentio in medio relinquam.

CA-

CAPUT VI.

Columna Inſcripta, Conſtantio poſita, primo ab urbe lapide, ad quoddam trivium in Communi dicto Bertalia.

Nunc Reſtaurata à Io. Maria Callegario, cohaerentis praedii, ac ejuſdẽ Oratorii, ubi clauſa aſſervatur, domino.

Reuocata in rectum, & integ character ſic legitur.

D·N·FΓVALERIOCO
NSTANFHOPIOFELL
CTΓNVICΓO AVG
F LVALERICONSIANΓI,I
IVIAGVSIIPIIΓIEIQ
BONORET·PNATO

A Deplorato ſuperioris amiſſae Inſcriptionis damno vix ea ſe ſubtrahit, quam praeſens Columna in ſe detegit, nedum inverſè poſitam, ſed etiam peſſimo ita charactere, foeculentâque ſequioris ſeculi barbarie infuſcatam, ut cui nam verè è duobus Imperatoribus, an Conſtantio an Conſtanti adſcribi debeat, diſtingui haud poſſe videatur. Alidoſius noſter, qui ad nativam ac germanam lectionem eam reſtituere contendit, in quatuor tantùm verſus eandem diſcriminans, vocemque AVG. e tertiâ lineâ ſibi excidere non animadvertens, CONSTANTIO quidem ab initio eam tribuere monſtrat, ſed ſucceſſivè à CONSTANTE pariter eandem non declinare ſic oſtendit:

Inſtr. delle coſe notab. di Bolog. pag. 67. 3.

D. N. FL. VALERIO. CONSTANTIO
PIO. FELICI. INVICTO. FL. VALERIO
CONSTANTI. DIVI. AVGVSTI. PII
FILIO. BONO. R. P. NATO

Et ſanè ſi volumus, ut omnis ratio poſtulat, eam fuiſſe CONSTANTIO dicatam, turbat non parùm adjunctus eidem illicò CONSTANS, tot annis ante è vivis ereptus, quàm CONSTANTIVS, Gallo interfecto, Tiranniſque caeteris undique ſubactis, ad Romam iter adornaturus, Bononiam Mediolano venerit, hocque ſuo adventu aequiùs Inſcriptae huic Columnae cauſſam dederit.

Pomp. Laet. Io. Bapt. Egnat. in ejus vit.

Si

Si verò Ciccarellum attendere velimus, exiſtimantem, eam potiùs erectam CONSTANTI, *che dopo*, ſcribit ipſe, *hauer vinto i Goti, guereggiato co gli Alemanni, e rimeſſi nella Germania, ne ritornò in Italia, & in queſto ritorno fece alcuni fauori a Bologneſi, ond'eglino, per moſtrarſene grati, gli drizzarono vna colonna con queſte parole*: D. N. FL. Valerio Conſtantino Pio Felici invicto FL. Valerio Conſtanti Divi Auguſti Pij Filio bono R. P. *la quale colonna*, ſubdit, *quando noi quindici anni ſono, ſeguiuamo i noſtri ſtudij in quella Città, poco meno di vn miglio lungi da eſſa ſi vedeua ancora*: quare non ergo in Iſcriptione praetulit, ſicuti aetate illum anteibat, CONSTANTIO CONSTANTEM, cui primas deferre hìc vellet is Autor? Vit. Imperat. pag. 290.

Vel inde colligamus ergo, utrique eorum Columnam fuiſſe inſcriptam, & CONSTANTIO prius, uti adhuc vivo, & ſucceſſivè CONSTANTI mortuo quidem, ſed adeò huic ſuperſtiti fratri conciliato, ut ad ejus vindicandam necem, praeter tot egregia alia facinora, Magnentium bis vicerit, adque ſpontaneum interitum adegerit. Vel ſcrutemur inde, num lapicida in ipsâ literarum inciſione, pugilare non aſſequutus, pro CONSTANTINO patre, CONSTANTEM incautè invexerit, quod indicare non inopportunè videtur deſiderata ibi omnino inter fratres copula ET, poſtremòque appoſitum τῷ FILIO, quod relativum eſſe patri nemo non negaverit. Quapropter ſuppoſitum à nobis autographum, verè ſic ſe habere forſan debuerit. D. N. FL. VALERIO. CONSTANTIO. PIO. FELICI. INVICTO. FL. VALERII. CONSTANTINI. DIVI. AVGVSTI. PII. FILIO. BONO. R. P. NATO. Pomp. Laet. in vit. Magnen. Io. Bapt. Egnat. in vit. Conſtātin. Conſtantis, & Conſtantij.

Sic aliàs & alibi, quum inſcriberetur Criſpo, alio ex primâ ejuſdem Conſtantini Magni uxore infeliciſſimo filio, additum ei videmus patris nomen, immo & avi, hoc modo:

Ro-

CCLXXXIV . 7.

Romæ, in atrio, hortove domus Card. Cęſij. in baſi.

FLAVIO . VALERIO . CRISPO
NOBILISSIMO . CAES . FILIO
CONSTANTINI . MAXIMI
ADQVE . INVICTI . SEMPER . AVG
ET . NEPOTI . DIVI . CONSTANTI
OVINIVS . GALLICANVS . V . C .
PRAEF . VRB . ET . IVDEX . SACRARVM
COGNITIONVM . DEVOTVS
N . M . Q . EIVS

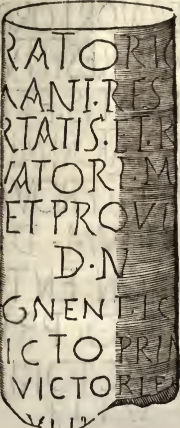
Et hinc conjicere liceat, cur CONSTANTIVS iſte, non IVLIVS, (ut frequentiùs habent priſca numiſmata & Lapides,) ſed VALERIVS potiùs in praeſenti hac Columnâ noſtrâ appelletur; quia ſcilicet, ſi Bononienſibus juſtiùs ac laudabiliùs viſum tum fuit, more Imperialium verè Inſcriptionum dignioris ſeculi, tanti patris nomen notum facere eidemque adjicere, quum communiter VALERIVS CONSTANTINVS nominetur pater, cur non VALERIVS CONSTANTIVS, ſed IVLIVS CONSTANTIVS appellabitur filius? Secus verò ubi iſtius tam MAGNI, immo MAXIMI Patris non adjiciatur nomen, ſed ſolus ſibi haereat filius, quo caſu IVLIVM ad omne ſui libitum ſe dicat, prout opportunè appellatum eum legimus in columnâ, huic noſtrae non abſimili, extra Forumlivii, in viâ Ravennate, loco, vulgò *la Pieve dell' Acquedotto*, ita:

IMP. DN
FL. IVLIO. CONSTANTIO
NOBILISSIMO. CAES.

CA-

CAPUT VII.

Columnae marmoreae Magnentio poſitae, ejuſque nomine circum ſcriptae Fruſtum, in Atrio ornatiſſimarum aedium DD. de Bologninis, ad Plateam D. Stephani.

Su-

SUpradictae *Conſtantii* Columnae haec altera jure ſubnectitur, ſi non eodem diſtorto ac inaequali charactere monſtruosè deturpata, parùm quadratis tamen, neque admodum elegantibus ſiglis, quibus & ipſa ſcatet, inſcripta. Elogium oſtentat MAGNENTII, novem verſibus diſcretum, quorum medietas à poſteriori parte ſuimet peripheriae occultata, anteriori quam cernimus adjecta, ſic junctim ac integrè legitur:

LIBERATORI ORBIS
ROMANI·RESTITVTORI
LIBERTATIS.ET·R·P·CON
SERVATORI·MILI
TVM·ET·PROVINCI
ALIVM·D·N·
MAGNENTIO
INVICTO·PRIN
PI VICTORI R?
V I I I.

Poſt

Poſt Gruterum ergo, à Welſeri ſchedis fraudatum, fallitur quoque Alidoſius noſter, quinque tantùm lineis Epigraphem nedum deſcribens, ſed etiam in earum primâ ſuo marte addens VRBIS, quâ certè voce Marmoreum iſtud Idiographum carere cernimus, ut Excellentiſs. Spon, à Domino meo Co: Valerio de Zanis admonitus, alicubi animadvertit. CCLXXXI. 10. Pag. 70. Voyage d'Ital. &c. tom. 3. pag. 60.

Ob immoderatam propenſionem, ac inde praecox nimis ſtudium, quo ſpectabiliores Romanorum Coloniae ſeu praeſtantiora municipia exceſſere quandoque in plaudendo ſtatim Imperatoribus, ab aliquo exercitu tumultuariè acclamatis, non rarò fiebat, ut antequam Romae probaretur militaris electio, dictis in municipiis erecta conſpiceretur Inſcriptio; quod tali ut plurimùm inſtruebatur ſollertiâ ac ardore à Veteribus noſtris, ut paullò ante viderimus quid ſimile actum in hoc agro noſtro *Cenſorino*, triginta Tyrannis annumerato, vixque poſt ſeptimum Imperii ſui diem ab iiſdem militibus interempto. In hac ergo MAGNENTII id uſuveniſſe ſuſpicor; dum praeter Senatores ipſos ab eo tam malè habitos, *Conſtantis* ejus dolo interfecti alterâ Imperii parte ingratè non ſecus ac injuſtè occupatâ, alteri, quam haereditario jure poſſidebat *Conſtantius*, avidè inhiabat, donec bis fractus, ac denique, tot tantiſque *Romani Imperii viribus conſumptis, ad quælibet bella externa idoneis, quæ multum triumphorum potuiſſent ſecuritatiſque conferre*, victus ac fugatus, voluntariâ ac deſperatâ ſui ipſius caede occubuit. Ciccarell. Vit. Imp. Pomp. Laet. in Magnent. Eutrop. lib. x. idemq; Aurel. Victor. CONSTANTIVS GALLVS.

Qum igitur Tyranni aequiùs quàm Imperatoris nomen ſibi comparaverit, neſcio an ejus nomen ullâ Inſcriptione inſigniri meruerit: video ſiquidem Gruterum, ut aliquâ ſaltem hujus Principis Epigraphe ſuum augeret volumen, hanc eandem à nobis Bononienſibus mendicaſſe, cui vix ea conſentiat, ſi Diis placet, quam modò extra Forum Livii *Conſtantio* praedicto erectam oſtendebamus. Tantam enim ſimilitatem cum hac noſtrâ praetendit, ut ambas gemel- Pomp. Laet. ibid. CCLXXXII. 10.

mellas potiùs quàm germanas dixeris; hoc eſt cùm ab eodem thematis autore, tum ab eodem Lapidis inciſore ſcalptas. Sic & ipſa ſe habet:

LIBERATORI
ORBIS·ROMANI
RESTITVTORI·LIBERTATIS
ET·REI·PVBLICAE
CONSERVATORI·MILITVM
ET·PROVINCIALIVM
DOMINO NOSTRO

VICTORI·ET·TRIVMPHATORI
SEMPER·AVGVSTO

NOBILISSIMO·CAES.
FL. IVLIO CONSTANTIO
IMP. D. N

Non contenti Foroliuienſes abraſionis ignominiâ ab ſe MAGNENTII eliminaſſe nomen, reliquum Inſcriptionis

nis invertere ac terrâ figere ſtatuerunt, ut in alterâ quae ſuperextaret Columnae parte ſucceſſoris legitimi ac dignioris, *Conſtantii* inquam, ſcriberent nomen, ut actum cernimus. Debet ergo ſupponi humo fixum abraſum MAGNENTII nomen cum reliquâ Inſcriptione, ut illud *Conſtantii*, nunc indebitè inverſum, ſuo loco redeat, ac ita dirigatur ut legi valeat. Et tunc ſtupor evaneſcet doctiſſimi unà ac piiſſimi Praeſulis Boldonii, qui hujus caſus ignarus, Principis eiuſdem nomen inverſum intuens, eleganti ſſimè more ſuo ſcripſit, quod quiſque *primo aſpectu mirabundus facilè hæſerit, ni corruptela ſeculi inſpecta, materiam protinus ſubtrahat admirationis*. In ſua Epigraph. pag. 626.

CAPUT VIII.

Eadem Columna, de quâ ſupra actum Capite VI. ſed iterum inſcripta Magno Maximo &c.

Haec

DD NNAN ASN
FT ELVICTORLII...
CECPVS PERI FT...
SEMPFRAVC...
...BOIIRPNII VI...

Haec eſt tertia Columna apud nos Imperiali nomine ſuperbiens, & quae pariter creditur tertia ex iis Inſcriptionibus, quas totaliter periiſſe ab initio diximus. Hodie ſiquidem primo ab urbe lapide, ubi eam prius ſtetiſſe ajunt, eandem fruſtra quaeri blaterant; non ſecus atque binae illae verè deſiderentur, quarum primam *Triumviris* ad Lavinum noſtrum, alteram circa Bononiam *Claudio Cenſorino* fuiſſe collocatas advertimus.

Remanſiſſe idcirco ejus fidem apud Autores aſſerunt, De Occidental. Imper. quorum primus Sigonius de *Occidentali Imperio*, alter lib.9. Ciccarellus in *Imperat*. *Vit*. tertius denique eruditiſs. Rei- Pag. 326. & neſius in *Syntagmate Inſcript*. *Antiquar*. ubi tacitè ap- ſeqq. Claſſ. tertia. plaudens huic Inſcriptioni noſtrae, uti omnibus aliis dili- LXIII. gentiori, immo ipſis antiquis numiſmatibus abſolutiori, quorum nullum hucuſque id habet, legit τὸ C, CLEMENTI, dum ſic ſcribit:

Bononia ad primum ab Vrbe Lapidem

D. D. N. N. MAG. C. MAXIMO
ET. FLAV. VICTORI
PIIS. FELICIBVS
SEMPER. AVGVSTIS

Magnus Clemens Maximus is qui interfecto Gratiano AVG. Imperium invaſit, & FL. Victorem filium Cæſarem fecit, vinctus à ſuis ad Theodoſium A. in campis Aquileiæ du-

ductus carnifici plectendus traditus eſt. In numo apud ſtradam Flavius Magnus Maximus; in libris ſolùm vel Maximus vel Clemens Maximus. V. Epon. V. Clemens & Maximus.

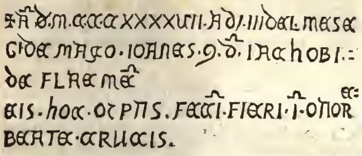
Sed revera reperitur hodie, & eodem loco ſupra enunciato collocata, & foediſſimo charactere, quo ſcalpta cernitur, deformata, & eo ſemper modo, quo aliàs viſum, inversè nunc poſita. Eſt inquam eadem prorſus Columna paullò ante Cap. VI. relata, quae nimirum, ſicuti in anteriori ſuae peripheriae parte, intuentibus ſtatim obviae, exhibet jam dictum *Conſtantii* elogium, ita in alterâ mediâ ſui rotunditate, prædictae oppoſitâ, tot Autoribus ea ignorantibus latentia, continet hujus MAGNI MAXIMI ET FLAVII VICTORIS ejus Filii nomina.

At quum ipſius hodie pars olim ima, nunc ſuperior effecta, ut Redemptionis noſtrae Signum in ſe poſitum nobis ritè adorandum praebeat, hanc nuperam Inſcriptionem, literis quas perperam vocant Goticis ita exaratam, praetendat:

Et

Et quae integra ſic aegrè legitur:

eam propterea, (ne, contra ſancitum inter nos foedus, manum in alienam meſſem conferam) Excellentiſs. in docendis Legibus collegae olim meo Franciſco Mariae Bordocchio, recentium Inſcriptionum noſtrarum in dies edendarum ſolertiſſimo Collectori, relinquo.

Pro colophone potiùs addere juvat mutuum ſtudium, quo poſteriores etiam Imperatores iſtos & Bononienſes inter ſe quandoque certaſſe animadvertimus: nam ſicuti ſupra habuimus in *Conſtantio* che *nel ſuo ritorno in Italia fece alcuni fauori a' Bologneſi, ond' eglino per moſtrarſegli grati, li* Ciccarell. ibid. pag. 290
drizzarono vna Colonna &c. ſic in praeſentiâ de hoc ſubditur: che *quelli che più honori fecero à Maſſimo furono i Bologneſi, i quali oltre il reſto, gli drizzarono vna Colonna, che* Id. ibid. pag. 328.
vn miglio lontano dalla Città ancor ſi troua & à Vittore ſuo figliuolo poſero queſto titolo DD. NN. Mag. C. Maximo & Fl. Vittori pijs felicibus ſemper Augustis Bono R. P.

CA-

CAPUT IX.

Inſcriptiones poſitae Magiſtratibus, ſeu Officialibus Municipalibus jus dicentibus, ut fuerunt Decuriones, Seviri, & ſimiles.

CAeſarum ſeu Imperatorum, de quorum nonnullis ea quae licuit eſt habita mentio, ſuprema majeſtas ac plenum dominium, inferiorem Magiſtratuum in ſingulis Civitatibus dominationem, temporaneumve imperium nunc ad ſe vocat & attrahit. Quo enim pacto Romae Conſulibus, Tribunis plebis, Praetori, atque ſimilibus primae deferebantur, eodem in Coloniis ſeu Municipiis II Viri. IIII Viri, vel VI Viri primatum obtinebant. At quoniam iſti è numero Decurionum ſeligebantur, ut his paucis a-ſtruit Panvinius: *Ex Decurionibus ſingulis annis duo vel quatuor viri omnium ſuffragiis creabantur, iuxta Coloniae magnitudinem ſeu parvitatem, qui II viri, vel IIII viri I. D. ideſt juridicundo vocabantur. Hi Conſulum & Prætorum ſpeciem repræſentabant;* propterea duo in praeſenti Capite indaganda ſe nobis offerunt: Utrum ſcilicet apud nos verè exiſteret hujuſmodi Decurionum Collegium: & num ex dicto Collegio ad juſdicendum deſumti, Duumviri eſſent, an verò Quatuor, an tandem Seviri.

Antiq. Veronen. lib. 2. cap. 12.

Et quoad primum, an Decuriones habuerit Bononia, nullus eſt dubitationi locus, quum cunctae Coloniae, Latinae praecipue, immo omnia Municipia, inter quae praeſertim connumerabatur Bononia, jus haberent hos creandi ſibi Decuriones, qui idem erant quod Romae Patres ſeu Senatores. Et quidem horum apud nos exiſtentiam, ut in pauca rem conferam, evincit Marmoreus Cyppus, cujus deſcriptum ad fidem ectypum, poſt Gruterianas nec non Alidoüanas Inſcriptiones, mihi detegere ac adinvenire da-

ut docet Feſtus de Verb. Signif. verbo Municipium

MLXV. 4.

tum

tum eſt nuperrimè in Bibliothecâ Vaticanâ, beneficio Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Domini mei Praeſulis à Schceleſtrate, in quodam liberculo Inſcriptionum in unùm coactarum à nobili populari meo, ducentis ab hinc ferè annis conſcripto, hoc pacto:

Inſtrutt. delle coſe di Bologn. pag. 77.

In 4. extra ſignat. num. 5238. pag. 3.

Haec reperta juxta torrentem Rauoni: & empta à me Iacobo Lilio. Poſui in Suburbano mei, cuì Lilii nomen impoſui.

I . R
C. VIBIVS
VERECVN
DINVS
V . S
L. D. D. D

Quum enim Iunoni Reginae C. VIBIVS VERECVNDINVS Votum Solviſſet, Locum ubi Cyppum id manifeſtantem poſuit, ſibi conceſſum ſeu Datum fuiſſe Decreto Decurionum accuſans, prout conſuetae hae quatuor contractae literae ſeu notae, in calce Lapidum de more inciſae,

 in-

innuunt, tacitè ſimul nos docet, Decuriones ergo nos apud extaſſe.

Quoad ſecundum verò, num inquam ex iſtis penes nos Decurionibus, Duumviri eſſent, an verò Quatuor, an tandem Seviri, qui ad jus reddendum ſeligebantur, videtur mihi aequè facilè dijudicandum. Quandoquidem ſi è vario ejuſdem Patriae noſtrae ſtatu, non unquam tamen non ſpectabili, ſemperque admirando, id metiri liceat, quòd Seviris potiùs quàm Duumviris ipſa paruerit, argumenta non deeſſent.

Primum eſſet, religiosè ſervanda nativa Majeſtas priſca, quâ ſe praeſtiterat olim Bononia Etruriae Regiam, totiuſque Galliae Ciſalpinae, ſeu togatae cis Padum, Metropolim, à quâ exinde, ne funditus hoc vel poſtremo annuorum Dominantium fluxu decederet, pleniori calculo conſpectiores hos ſibi Magiſtratus decerneret.

Eſſet alterum, ampla Comitatus Felſinei dimenſio, cui major aequè tranſmiſſorum Româ Colonorum reſponderet numerus, grandiorque diviſi inter ipſos agri concordaret portio, huic priùs quàm finitimis urbibus, in eas deducendas Colonias, attributa; ſiquidem, ubi Mutinae ac Parmae, inclytis urbibus, duo millia Colonorum, octonaque & quina iugera tantùm obtigere, Bononiae tria millia militum, eorumque plurium ex ordine equeſtri, quinquagenaque, & ſeptuagena jugera emenſa ſunt.

Liu. lib. 37. in fin.

Tertia tandem deduci poſſet veriſimilitudo ex toties dictâ ingenti vi pecuniae à Claudio Imperatore *Bononienſi Coloniae igni hauſtae* elargitâ, ſcutorum nempe 250. millia aureorum, quae in aedificiis tantùm publicis, magiſque attritis eroganda, Urbis hujus amplitudinem, Populique multitudinem, majorique idcirco Iuriſdicentium numero indigam, arguit.

Vt ſup. pag. 120.

At quoniam expreſſo nullo hiſtoricae autoritatis praeſidio hae conjecturae juvantur, ac inde ad Memorias hanc rem retegentes confugere oportet, egregius occurrit Lapis Se-

Seviratum adeò expreſsè aſſerens, ut nil clarius unquam. Eſt qui ſequitur:

Extra januam Quartae olim, nunc Tertiae Eccleſiae D. Stephani. *Alid. etiam pag. 65. 2. ſed mendoſiſſimè.*

L. VMBRICIO
SECVNDO
VI. VIRO
NYMPHODOTVS

In eo enim alio, quem ita revehit Grut. ante Alidoſium:

CCCCLXXX. 3. *Pag. 77. 2.*

Bononiae.

Q. VALERIVS
PLOCAMVS
VI. VIR. AVG
VALERIAE. LAIDI
CONLIBERTAE
CVM. QVA. VIXIT
ANN, XXX
D. M

(& ubi D. M. hoc eſt Dis Manibus in fronte communiter, & quandoque à lateribus locari ſolitum, hîc in calce pictum, non Dis Manibus, ſed Dedit Monumentum, ſeu Dedit Meritò, importare vult Urſatus) VI VIR, hoc eſt Sevir ille non eſt Iuri Dicundo, ut caſus noſter, ſed Sevir *Marm. Erudit. pag. 189.*

AVGuſtalis, munus & miniſterium ab eo diſtinctum. Auguſtales enim, qui & ipſi à Decurionibus, & è proprio, eorum corpore, digniores tamen ac proinde etiam inviti deligebantur, non propriè ac principaliter (ut Seviri Iuridicundo) jus dicebant: nam ſi in cauſis privatorum, delictiſve & criminibus ſe immiſcebant, de iis non abſolutâ autoritate, neque jure Magiſtratus, ſed lege & conſtitutione municipali jam editâ, tanquam executores agnoſcebant. Proprium ſiquidem, atque praecipuum eorum munus erat Sacris nativae Civitatis ſolenniis operam dare (quapropter Sacerdotes & Magiſtri appellabantur) nec non ludorum apparatum, Spectaculorum magnificentiam, ſimiliumque debitam editionem curare, relictaque teſtamento ad Sacros uſus, ſollicitare.

Quum ergo Bononiae Seviros imperitaſſe quondam evincat manifeſtè dictus Lapis, L. VMBRICIO SECVNDO Inſcriptus, quid obſtare poterit, quin hujus cenſus alii, ob vetuſtatem temporis quae eos eroſerit, muneribus omnibus vacui, ad praedicti normam ſuppleti, Seviratum & ipſos oſtendiſſe conjiciamus? Seviros ſanè potiùs quàm alios exhibuiſſe quondam autumare juvat duos ſequentes,
CCCCXCI. quorum primum, ante Gruterum & Alidoſium, illum
7. *Pag. 72. 1.* MS. pag. LX. enunciantes in Achillinorum domo, P. Ferrarinus in ſuo *Antiquario*, *in Monaſterio Cruciferorum extra Bononiam*; Li-
Dicto lib. ſignat. ab extr. n. 5238. pag. 1. lius ſucceſſivè dictis jam *Schedis in Vaticanâ* aſſervatis, *ad Divi Stephani* ſic collocaverant:

ENTICO. L. Q. F. C B
PRIM. PIL. PRAEF. EQ
VIR. I. D
PIL. III. TRIB. MIL. PRAEF
AEF. FABRVM
VINQ. POTEST
ICVS. DE. P. S D

Alterum verò ita refert idem Alidoſius: *Pag.63. erratatamen. I.*

In prima olim, nunc in Septima Eccleſia D. Stephani. In quodam fragmento ſub Columna poſito.

....
....
.... XII ....
.... DOMVM..............
.... VIR..............

Spatium enim ac lacuna, quae in eorum quolibet particulae VIR antecedere cernitur, alterius particulae iſtius VI capacem ſe latè praebere, nemo eſt qui non videat ac fateri nequeat.

Non me latent quidem alia duo aequè Saxa, binis hiſce primo intuitu obſtantia: Alterum eſt adductum ſuperius Sect. Secunda Cap. unico de quo, duobus ferè ſeculis antequam illud vidiſſet Alidoſius in eadem Achillinorum domo, noſtratem Gammarum ſic retuliſſe diximus: *Pag.56.*

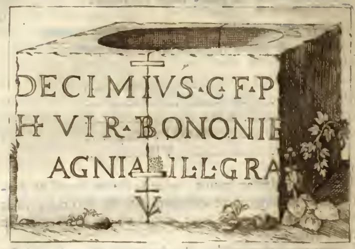
D . M
P. VETTIO. PERENNI. CARNV
TINO. EX. PROVINCIA. LVG
DVNENSI. DVM. VIRALI. SA
CERDOT. IVCVNDVS. ET
HERMES. LIB. TF. C.

Inſcript. MS. penes me. pag.104. ubi ſic diſpoſitú.

In hoc enim expreſſis ac integris literis nos apud enunciari DVM. VIRALEM apertè conſtat:

Alterum eſt, quod dum haec ſcriptito, inopinatè quidem, ſed opportunè erumpit è menſtruis editorum in dies librorum nuntiis, quae *Il Giornale de' Leterati* vocant, quodque pariter II VIR atum tantùm, ut hîc ſubjicitur, Bononiae inuit:

Sed

Sed DVM VIR atus in hoc primo Lapide expreſsè aſſertus, locum potiùs nativum unde diſceſſit VETTIVS, quàm hoc electivum quo ſe recepit, reſpicit: Ad LVGDVNENSEM inquam magis PROVINCIAM, tali officio ab ſe priùs rectam, refertur, quàm ad Bononiam, ad haec praecipua ſui munera civilia exterum veriſimiliter nequaquam admiſſuram. Secus hoc in poſtremò Lapide nuperrimè detecto Parmae, quae & ipſà, (uti membrum illius Galliae Ciſalpinae, cujus erat Caput Bononia) admittens ad hoc ſui regimen DECIMIVM BONONIE nſem, non ad alienam, ſed ad propriam provinciam: non tanquam advenam, ſed tanquam indigenam ipſum evocabat. Quod tamen dictum ſit quoties placeat, DECIMIVM talem II VIR atus dignitatem Parmae potiùs obtinuiſſe, quàm eam priùs Bononiae poſſederit; quod quum incertum hucuſque pendeat, atque pro neutro definiri ritè valeat, nil adhuc certi adverſus priorem ſententiam meam, Seviratui mordicus haerentem, aſtruit.

Attritum denique ſeu minutum valde dextrorſum ele-

gans

gans hoc Marmor, ſicuti ab initio primi verſus amiſiſſe videmus praenomen DECIMIO omnino debitum, ita credimus, idem in principio ſecundi verſus binas ſaltem ammiſiſſe ſiglas, quae duabus ſuperſtitibus forſan junctae, non II VIRum, ſed IIII VIRum, ad minus praemonſtrabant: Quod ne inſuetum reputetur, lubeat aliam promere è noſtris patriis Inſcriptionibus, quae ſimilium antecedentium amiſſarum ſiglarum expers & ipſa, locum manifeſtè oſtendit vacuum, quibus repleta prius, non II VIRum ſed IIII VIRum ad minus oſtendiſſe potuit, ut patet:

Ad Divi Vitoris,
Extra portam D. Mammae, in Communi Barbiani.

..........................LILL..............
...........III. PRAEF................
...........L. ASSI.......IIV.........
...........M. CRYPTAM..........
....

At non diutiùs fraudemus debitâ laude Literatorum ejuſcemodi Nuntiorum literatos aeque ac eruditos Autores Admod. RR. PP. D. Benedictum Bacchinum Caſſinenſem, & M. Gaudentium Robertum Carmelitam, eorum doctiſſimam expoſitionem ad illum Parmenſem Sarcophagum hîc ſubiicientes, quae humaniſſimi Lectoris moleſtiam in hac noſtrâ hucuſque ferendâ quaeſtione relevet, & hiſce exilibus meis pretium injungat:

Giornale ſecondo de' Letterati dell' Anno 1686. pag. 27.

SAR-

SARCOFAGO
Con Iſcrittione Romana

Scoperto &c.

„ NElla Villa di Ramoſcello, in quella parte del
„ Territorio di Parma, che reſta verſo il Pò, po-
„ co lontana dal Fiume Enza, chiamato da Plinio NITIA,
„ in vn Podere delle Monache di S. Aleſſandro della ſo-
„ detta Città, dell'Ordine di S. Benedetto, nominato
„ volgarmente Poſſeſſione del Caſtello, per eſſerui qual-
„ che ſegno di vn'antico Caſtello, e trouaruiſi ſotto terra
„ frequentiſſimi fondamenti di Fabriche; è occorſo di ſco-
„ prire la preſente Iſcrittione Romana, ſcolpita con Let-
„ tere belliſſime in vno de lati di vn Marmo, che ſi acco-
„ ſta alla figura di vn Cubo, cauato nel mezzo nella ſoli-
„ ta forma de' Sarcofagi antichi. La cauità, o loculo è tale,
„ c'hà potuto ſeruir il ſaſſo di margine eſteriore di vn Poz-
„ zo, & hauerà di diametro vn braccio, e mezzo in circa,
„ e ciaſcheduna faccia del Marmo haurà di longhezza due
„ braccia, e mezzo. Erano occulte le lettere, perche la
„ parte del ſaſſo, in cui ſono ſcolpite, reſtaua appreſſo il
„ muro della Fabrica, oltre l'eſſere ſtate riuoltate al ro-
„ uerſcio; ma eſſendoſi turato il Pozzo, ne ſeruendo il
„ margine di pietra ſe non d'impedimento, fattoſi rimo-
„ uere dal ſuo luogo, s'è venuta a ſcoprire l'Iſcrizzione
„ da noi letta, traſcritta, e fedelmente fatta tagliar' in
„ Rame.

„ Non è credibile, che il preſente Marmo foſſe di due
„ pezzi, come hora ſi troua; poiche quando ciò foſſe ſta-
„ to, i caratteri ſarebbero ſtati ſcolpiti in vna dell' altre
„ due faccie intiere; il che ancora ſi rende euidente, dall'
„ eſſere ſtate vnite inſieme le due parti con legami di fer-

ro

„ ro aſſicurati con piombo nel marmo, da perſona, che „ punto non ſi curaua dell' Iſcrittione, onde la legatura „ inferiore è ſtata poſta ſopra gli ſteſſi caratteri con loro „ ſommo pregiudicio, per cui reſtano guaſti, e corroſi al- „ cuni di eſſi.

„ Pare ſimilmente, che nel ſuo primiero ſtato non foſſe „ della figura, alla quale è ſtato dappoi ridotto, da chi „ volle ſeruirſene per margine di Pozzo; imperoche man- „ cano alcune lettere da vna parte, e dall'altra; anzi con- „ ſta dall' infraſcritte rifleſſioni, che ne mancano aſſai più „ nel fine delle linee, di quello che ne manchino nel prin- „ cipio. Perciò ſi può inferirne il loculo non eſſere ſtato „ nel mezzo, e la diuiſione eſſere ſtata fatta non nel mezzo „ della lapida, ma nel mezzo del buco, per diametro, „ ſcalpellando, e troncando dalle parti il Saſſo, e principal- „ mente da quella, che corriſponde alla deſtra di chi leg- „ ge, per ridurre il foro nel mezzo, e per farlo ſeruire al „ ſopradetto Miniſtero.

„ Nella prima linea manca sù'l principio la nota indi- „ cante il prenome. *Decimius* è nome della Gente, & è „ di quelli, ch'erano formati dal prenome, eſſendo fatto „ da *Decimus*, del che diffuſamente, e dottamente il Si- „ gonio, e il Panuinio, oltre i moderni. Alle lettere C. „ F. cioè (*ai Filius*, la P. che ſegue, crediamo eſſer prin- „ cipio del cognome, che puote eſſer *Priſcus*, dandoſi ad „ vna Decimia, Grut. pag. CCCLX. o altro ſimile. Non „ giudichiamo la P. ſopradetta nota del prenome dell' A- „ uo, onde manchi la N., perche oſſeruiamo ſimile diſtin- „ tione eſſer così propria degli Auguſti nelle Iſcrittioni, „ e de' Conſoli ne' Faſti, che difficilmente ſi trouerà vſata „ da altri. La ſeconda linea ſignifica *Duumuir Bononienſis*, „ e queſt' vltima parola puote eſſere ſcritta abbreuiata „ BONONIEN. Mandauanſi i Duumuri alle Colonie dal „ Senato Romano, o pure per legge propria delle ſteſſe „ Colonie veniuano eletti dal Corpo de' Decurioni, per

Praeſertim quum tres habeamus cognomento PRISCOS Bononiae, ut à nobis animadverſum ſup. pag. 81. ad fin.

Z cui

„ cui Pomponio ſcriſſe: *Is qui non ſit Decurio Duumviratu,* „ *vel alijs honoribus fungi non poteſt*. e queſta dignità era „ quaſi ſimile al Conſolato, & alla Pretura, per lo che dal „ ſopradetto Pomponio il Duumvirato viene numerato trà „ gli honori maſſimi; & Apuleio appreſſo l'Orſato. Mon. „ Pat. lib. 1. ſect. 6. *Splendidiſſima Colonia ſumus, in qua* „ *Colonia patrem habui loco principis Duumviralem, eunctis* „ *honoribus perfunctum*. Il reſiduo della lettera E. non la- „ ſcia in dubio douerſi leggere non *Bononiæ*, ma *Bononien.* „ onde pare ſignificarſi non ſolo il luogo del Magiſtrato, „ ma la Patria di Decimio, e per conſeguenza egli eſſere „ ſtato eletto da' Decurioni della Colonia.

„ Il reſto è più difficile di tutto da leggerſi per la cor- „ roſione, e mancanza delle lettere. Si laſcia però al giu- „ dicio de' Letterati il determinare, ſe poſſa leggerſi A- „ GNIÆ. L. L. GRATÆ VL. cioè *Agniæ Lucj Libertæ* „ *Gratæ. Viuens legauit*. Non può certamente impedir' vna „ tal lettione il reſiduo della I. che pare ſi veda auanti la „ prima L. doppo la legatura di ferro, imperoche è così „ corroſa, che appena ſe ne ſcorge alcun veſtigio, che può „ eſſere reſiduo di altra lettera, e qualunque altra lettione, „ è troppo incomoda. Se queſta venga approuata ſarà al- „ tresì probabile, che il prenome di Decimio ſia Lucio, di „ cui queſta Agnia foſſe Liberta. La V., e la L. compli- „ cate ſono inſolite nelle Iſcrittioni de' buoni ſecoli; eſſen- „ do nulladimeno chiaramente ſcolpite, non laſciano di ſe „ ſteſſe alcun dubio, ne pare ammettano altra interpreta- „ tione, che la ſopradetta.

Ni ſit potiùs V.xori Le-ctiſſimae.

Hujus porrò praenominis anteponendi DECIMIO conjecturam, confirmarunt iidem in ſubſequenti *Literatarum Diario Quinto* ejuſdem Anni, quum meam ſupra meritum laudibus efferentes *Aeliam Laeliam Criſpidem* „ communis juris factam, ſic ſubdunt: Paſſa d'indi alla ſe- „ conda parte dell' Enimma, che riguarda chi inſcriue, „ cioè il deluſo deſtinato Marito, e conſidera il nome, l'

pag. 69. in fin.

ade-

„aderenza, e la deſignatione del Tumulo, ſopra di che „incidentemente moſtra quanto frequente ſia il prenome „di *Lucio* ne' marmi antichi di Bologna, e delle circonui- „cine Città, con che ci pare di poter confermare la no- „ſtra congettura, che nel ſecondo Giornale faceſſimo alla „Lapida poſta dal Duumuiro Bologneſe, dando a lui que- „ſto ſteſſo prenome.

CAPUT X.

Marmorea Pelvis in Atrio D. Stephani, revelans nobis duos Longobardorum Reges, nec non ignotum Epiſcopum, hic olim dominatos.

Latini ſermonis elegantiam, unàque Romani characteris majeſtatem, Municipia vel ipſa religiosè admodum ſervaſſe, nedum in Caeſarum ſeu Imperatorum, ſed in ſuorum etiam concivium, eòque magis in Sevirorum ea regentium Inſcriptionibus, hucuſque admirari non ſecus ac obſervari decuit. Modò quòd haec duo praeſtantiora Epigraphum ornamenta funditus exaruerint, ingemiſcere cogimur. Adeò ſiquidem eorundem ac majorum, ſi Diis placet, ſoloecorum corruptarumque vocum illuvie, quâ redundantes ſupra novimus Columnas *Conſtantiis*, *Maguentiis*, *Magnis Maximis*, *Flaviis Victoribus*, ſimilibuſque poſterioribus poſitas, foedatum ſe conſpexit Romanae locutionis candor, ut quid ſibi velint hodie Epigraphes, Barbarorum ſeculis efformatae, ut plurimùm aſſequi minimè valeamus.

Sanè id mihi contigit in hac inſigni Pelvi, Longobardorum temporibus circum ſcriptâ, ad quam exinde ritè legendam & aptè exponendam per me actum erat, ni preſtò fuiſſet grande ingenium ac ſublimis eruditio Domini mei, multis nominibus ſemper colendi, Illuſtriſſimi D. Co: Valerii de Zanis. Doctiſſimâ enim, quae ſequitur, Diſſertatione ſupplicibus votis meis annuere non dedignatus, ſicuti olim oblitae quodammodo Gelatorum noſtrorum Archiacademiae ſe praeſtiterat inſtauratorem egregium, ſic in praeſenti duorum Regum, & unius Praeſulis noſtri ſe oſtendere voluit reparatorem mirificum. Ea nuperrimè inſtaurata, ita ſe nobis exhibet:

RI-

OBVLRVNT VNDE VNC VAS

RIFLESSIONI ERUDITE

Del Sig. Conte

VALERIO ZANI

Sopra una

INSCRIZIONE

ERETTA

DA' RE' LONGOBARDI

Nella Città di Bologna

Ove ſi portano diverſe notizie di alcuni di que' Regi, e riferiſconſi vari riti, e coſtumi di que' Secoli.

AL SIG. CO. CARLO CESARE MALVASIA.

„TRà gli avanzi, che a' denti voraci del Tempo „ ſottraſſe l'Antichità, non riſerbò ella coſa più du„revole de' Monumenti di Marmo; conſervando queſti ne' „lor caratteri illeſe le reliquie più venerabili della mede„ſima. L'erudizione moderna inchinaſi riſpettoſa ad in„dagarli, e a riverir la loro decrepità maeſtoſa, non „avendo l'ardire, giuſta il documento di Plinio il giova„ne, di oltraggiarne la vecchiaia cogli diſprezzi; *Nè deſ-*

ſpi-

» *pietas, quod eſſe deſierit; reverere gloriam veterem, & hanc ipſam ſenectutem, quæ in hominibus venerabilis, in Urbibus ſancta eſt.* Plin. Iun. cap. 24. lib. 8.

» Eſſa commoſſe i petti più barbari, inducendo loro ſentimenti di ſtima, e di riſpetto (s' egli è vero) ciò, che narraſi di quel letterato Principe trà Maomettani, ch'a peſo d' oro ricompenſando il peſo de' libri, ch'erangli offerti, con inuſitata liberalità ancora, e col peſo d' altretant' oro, contracambiò il dono di vna Inſcrizione, ch' in ben groſſo marmo preſentata gli venne; diviſando fors' egli, non eſſer' indegna di minor valore, mentre che colle lettere degli antecedenti Secoli portava deſcritta, & impreſſa una ſicura marca di ſua fedeltà con un'autentica memoria delle antepaſſate notizie. In Hiſtoria Saracenica Cælii Auguſtini Curionis lib. 2.

» Egli è vero, che intenti alla vetuſtà delle più antiche, non dobbiam loro appigliarci in guiſa, che traſandiamo quelle dell' età più recenti, potendoſi per avventura incontrare il biaſimo, con cui Tacito, e deriſe, e deteſtò una tal traſcuraggine del ſuo Secolo, *Dum vetera tantùm miramur, recentium incurioſi.* Tacit. Annal. lib. 2. in fine.

» Mà non può rimaner già la di lui virtù, o dottiſſimo Sig. Conte Carlo Ceſare, da ſimil error deluſa, perocchè tra' molti monumenti antichi di noſtra Patria, che con erudite Oſſervazioni ella illuſtra, non l' è sfuggita dal penſiero quell' Inſcrizione de' tempi de' Rè Longobardi, che ſe ben' unica, anche però più rara, in queſta celebre Città tutt' ora conſervaſi. La di lei modeſtia ben sì è compiacciuta di richiederne i miei ſentimenti, mà dà che temermi, che troppo luſingata da una generoſa amicizia, mal s' appoggi alla mia debolezza. Pur l'ubbidire a' di lei cenni, quando per altro non mi ſerviſſe di ſcuſa valevole, contraſegnerà almeno negli occhi del Mondo i miei doveri, ch' io per molti vincoli ſono aſtretto a profeſſare, e al di lei merito, e a un tanto affetto, e a grazie così corteſi.

L'In-

„ L'ingegnoſa ſagacità de' moderni Scrittori và tutto „ giorno indagando recondite notizie, e ne' Saſſi, e ne' Mar- „ mi: E con eſſi aſſoda fondamenti ſicuri per iſtabilimen- „ to del vero. Gli anni, i Conſolati, le Dignità, le Pre- „ fetture degli Uomini illuſtri, de' ſecoli ſcorſi, dedotte „ dalle Inſcrizioni, ſoffocan molti dubbi, che la negligen- „ za, o la poca avvedutezza di vari Iſtorici ne produſsero. „ I nomi medeſimi reſtano perfettamente colla identità lo- „ ro accertati. Ed ò io avuto campo di aggiungnere nella „ mia Epitome Genealogica da un Monumento, ſcopertoci „ dall'erudito Giacopo Spon, i nomi di *Giulij* nel Rè de' „ Giudei *Agrippa*, e nella Regina *Berenice* di lui figliuola, „ giammai non notati, nè riferiti da Scrittore alcuno, non „ che dall'Iſtorico Giuſeppe di quella Nazione. Ei ritro- „ vaſi nella Città d'Atene in Caſa di Gioan Miſtrigo ſopra „ una gran baſe quadrata; E in Greco, e ſuona nella lati- „ na Verſione;

Epitome Genealogica Co: Valerii de Zanis M. S. S. in fol.

Iacob. Spon. *Inſcriptions Antiques, au Tome 2. Du Vyage d'Italie. de Dalmatie &c.*

Vide Iacobi Sponi Miſcellanea eruditæ aniquitatis. Sect. x. Marmora Græca pag. 319.

„ *Senatus Areopagi, & Senatus mille Civium, &*
„ *Populus*
„ *IULIAM Berenicen REGINAM magnam IULII*
„ *AGRIPPÆ F. & magnor. Regum Beneſactor. Ur-*
„ *bis*
„ *Sobolem hac ſtatua venerantur: Providente Urbis*
„ *Curatore Tiberio Claudio Theogene Pæanienſi.*
„

„ A chi pareſse ſtrano l'equivoco, in cui c' involge „ Sparziano ſul bel principio della Vita di Elio vero, *De* „ *Aelio Vero dicendum eſt, qui primus tantum Cæſaris nomen* „ *accepit, adoptioni Adriani familiæ Principum adſcriptus*, „ potrà, quando egli anche colla ſcorta dell' eruditiſſimo „ P. M. Noris nella ſeconda Diſsertazione de' ſuoi Ce- „ notafii Piſani, sfuggiſse l'errore, ivi opportunamente no- „ tato nel dotto Spanemio; con varie lapidi, ed Inſcrizio- „ ni accertarſi, ch' Elio giammai non fù il primo, che coll' „ adozzione degl'Imperadori ſortiſse il nome di Ceſare.

In Cenotaphiis Piſanis F. Henrici Noris, pag. 85.

In

,, In ſimil guiſa riſchiarerà il noſtro Marmo la patria
,, Iſtoria, paleſando un Veſcovo di queſta Chieſa Bologne-
,, ſe incognito, ed ignorato dal famoſo Carlo Sigonio, a
,, cui nell' Opera *de Epiſc. Bononien.* ſcritta a contemplazio-
,, ne del già Eminentiſſimo Cardinale Gabrielle Paleotti,
,, degno di eterna memoria, intanto sfuggì, in quanto ch'
,, egli traſandò, o non avvertì il noſtro Marmo Longobar-
,, do.

Inſcrizione, che ſcopre un Veſcovo della Chieſa Bologneſe.

,, Singolare, anzi unica, dirò in queſta Patria la preſen-
,, te Inſcrizione; rariſſime ſcoprendoſi in queſte Regioni
,, Ciſpadane le memorie de' Regi Longobardi. Manifeſta
,, oltre al memorato nome d'uno de' noſtri Veſcovi, gli uſi
,, della Religione di que' tempi; inſegna a' meno eruditi
,, col diſingannarli da una vana credenza, qual fuſſe il Ca-
,, rattere latino, praticato da quella Nazione; ed in fine
,, porge ne' Nomi de' duo' Regi di que' Popoli bellicoſi gran
,, lumi per l' Iſtorie di quel Secolo memorabile.

Rare ſono le memorie de' Rè Longobardi nelle Provincie Ciſpadane.

,, Quì compatire io dovrei l' altrui negligenza, che fin
,, ad ora di modo alterata, e confuſa rappreſentolla, ch'
,, in più guiſe, e traviſati i di lei ſenſi, e difficoltata ne
,, venne l'intelligenza.

,, E l' Inſcrizione inciſa nell' Orlo ſuperiore di un gran
,, Vaſo Rotondo di bianco marmo. Queſto è aſsai vaſto,
,, e capace; ſourapaſsa un piede, e mezzo di altezza, e
,, tredici nel ſuo giro. La glorioſa, e felice ricordanza del
,, gran Leone Decimo de' Medici ſommo Pontefice, all' ora
,, Cardinale di S. Chieſa, ed Abbate Commendatario dell'
,, Abbazia di Santo Stefano di queſta Patria fece elevarlo
,, ſopra una baſe nel mezzo del Cortile interiore della
,, Chieſa dell' Abbazia medeſima, laſciando un pegno di
,, ſua Virtù, e del ſuo amore alle lettere, che poſcia de-
,, gnamente lo ſublimarono nella Sede del Principe degli
,, Apoſtoli. Rimangono anch' oggidì nella Baſe ſteſsa de-
,, lineate in un fianco le di lui arme, come a principio ſi
,, vidde, e nell' altro il nome di quel magnanimo Principe.

Il Cardinale Gio. de' Medici, poſcia Leon X Sommo Pōteſice, Amico delle lettere, e delle Virtù.

IOHANNES SANCTÆ MARIÆ IN DOMNICA.
DIAC. CARD. DE MEDICIS.
M. D. VI.
.N.

Cronica di S. Stefano, trattat. terzo pag. 102. ſtamp. in Bologna.

„ Il R. P. D. Donato Pullieni Lupari da Siderno Monaco
„ Celeſtino, e Profeſſore di leggi Canoniche, nella Cronica
„ della Chieſa di S. Stefano impreſſa l'anno 1600. dal
„ Bellagamba in ottavo, primiero poſe queſta Inſcrizione ſot-
„ to i Torchi giuſta la ſpiegazione del virtuoſo Signore
„ Fulvio Codibò Gentiluomo, e Letterato Bologneſe, il
„ quale in que' tempi fioriva grand'amico del famoſo Vliſ-
„ ſe Aldrovandi, e da cui nel primo libro de *Inſectis* in
que-

„ queſta guiſa vien commendato. *Numiſmatis, quod hic* „ *priore loco delineatum datur inſpiciendi facultatem mihi fecit* „ *Fulvius Capibovius Bononien. Antiquitatum non* ſtudioſus „ *modò, ſed etiam* peritus *apprimè &c.* Conſervava queſto eru- „ dito Signore varie lapidi, ed antichi monumenti Bolo- „ gneſi, e frà gli altri la celebre di M. Latinio Medico ocu- „ lario, che ſcuopre ſin da' tempi Romani a queſta Patria „ queſto ſuo Profeſſore, e ſtudioſo di Medicina. Il Pullie- „ ni, teſſendo un' elogio al Codibò, così ſcrive: *Scoprendo* „ *io certe lettere ſcritte attorno a quel Vaſo, uſai ogni diligen-* „ *za poſſibile di cavarne copia, la qual moſtrata a molti va-* „ *loroſi Uomini di queſta Città, non potei mai avere eſpoſi-* „ *zione germana di dette lettere, perciòche ſono quaſi tutte ab-* „ *breviature, finalmente il Sig. Fulvio Codibò Gentiluomo* vir- „ tuoſiſſimo, e in queſta profeſſion ſingolare *dopo molte fati-* „ *che di leggerle di lettera, a lettera, e di molte eſpoſizioni* „ *ſue, e d'altri, giudica queſta la più germana, e propria.*

Aldrov. lib. 1. de Inſectis pag. 112.

Alidoſ. Inſtruz. delle coſe notab. di Bologna pag. 73.

Virtù del Sig. Fulvio Codibò Gentiluomo Bologneſe.

„ ✠ *Umilibus vota ſuſcipe Domine Dominorum Liutprante* „ *implorator noſter Civibus, & Dominabus arbitratu Epiſcopi* „ *Sanctæ Eccleſiæ Bononienſis, hic Iuſſi humiliter ſua præcepta* „ *obtulerunt, unde unc vas impleatur in Cænam Domini Sal-* „ *vatoris, & ſi qua munera contingat minueri. Deus requi-* „ *ret.* ✠.

Spiegazion. del medeſimo Signore.

„ Dall' Inſcrizione medeſima, che più baſſo collocaremo, „ ben vedraſſi da quanti abbagli offuſcata rimanga l' ante- „ cedente ſpiegazione, e che le parole *Dominorum, implo-* „ *rator, civibus, dominabus, arbitratu, Juſſi, humiliter,* „ *munera, contingat,* &c. non ritrovanſi nel marmo; mà „ compatiſcaſi quell' età poco avvezza a ſimili oſſervazioni.

„ A Gioan Nicolò Paſquali Alidoſio, curioſo inveſtiga- „ tore delle patrie antichità, e che accoſtoſſi ad una più „ germana intelligenza, ancorchè non totalmente perfetta, „ deveſi lo ſcoprimento del memorato Veſcovo di Bolo- „ gna, avendolo egli il primiero additato a' Poſteri, leg- „ gendo, come nel marmo, in vece dell' *arbitratu, Barba-*

Aa 2 *tu.*

Alidoſ. Veſcov. Pontef. Bologn. pag. 5. ſtampato in Bologna.

» *tu*. Ei nella ſeguente maniera regiſtrolla nel libro de'
» Pontefici, Veſcovi, e Cardinali Bologneſi impreſſo dal
» Tebaldini nel 1621. in quarto.
» *Humilibus vota ſuſcipe Dñe. D. Dñr. Liutprante Implo-*
» *rante Regibus, & Dñ. Barbatu Epiſc. Sanctæ Eccl. Bon-*
» *nss. Hic. IHL. ſua percepta obtulerunt unde unc vas*
» *impleatur in cenam Dñi. Salvaīs., & ſi qua munac minue-*
» *ri. DS. R-Q.*
» L'Abbate D. Antonio Caſale Celeſtino nel libro in-

Nuova Geruſalemme dell' Abbate Caſale pag. 244. ſtamp. in Bologna.

» titolato Nuova Geruſalemme ſtampato dallo ſteſſo Te-
» baldini in 4. nel 1637. forſe traſcrivendo l'anteceden-
» te, abbenche in parte la variaſſe, in ſimil guiſa la porta.
» *Humilibus vota ſuſcipe Dñe. D. Dnorū. Liutprante*
» *Implorante Regibus, & Dñ. Barbatu Sanctæ Eccls. Bon-*
» *nss. Hic IHS, ſua Percepta obtulerunt, unde unc vas im-*
» *pleatur in Cenam Salvatoris, & ſi quamunac minueri. D.*
» *S. R. Q.*
» D. Ferdinando Vghelli Abbate Ciſterclenſe nel ſe-

Vghell. Ital. ſacra Tom. 2. pag. 12.

» condo Tomo dell'Italia Sacra pubblicato l'anno 1647.
» in fol. per il Tani in Roma, traſcrivendola (per quel
» che m'avveggio) dall' Alidoſio, mà con qualche altra
» mutazione, la ſcrive così.

» *Humilibus vota ſuſcipe*
» *Domine DD. Noſter Luitprante*
» *Implorante Regibus, & D. H.*
» *Barbatu Epiſc. Sancte*
» *Eccl. Bonnss.*
» *Hic IHL ſua precepta*
» *obtulerunt unde*
» *Hunc vas impleatur in Cænam*
» *Domine Salvatoris*
» *Et ſi qua munac minuerit*
» *DS. RQ.*

Mem. Iſtor. della Chieſa Bolog. e ſuoi

» D. Celſo Faleoni Canon. Reg. e Priore Lateranenſe nel-
» le Memorie Iſtoriche della Chieſa Bologneſe ſtampate in

que-

„ queſta Patria dal Monti l'anno 1649. ſeguendo l'orme „ de' precedenti Scrittori, e qualch' altra lettera parimente „ variando, la regiſtra di tal maniera. *Paſtori di. D. Celſo Faleoni pag. 78.*

„ *Humilibus vota ſuſcipe & d. dñ. R. Luitprande implorante* „ *Regibus & D. N. Barbatu Epiſc. Sancte Eccl. Bonſiſs. Hic* „ *IHL ſua percepta obtulerunt unde unc Vas impleatur in Ce-* „ *nam Doñi Salvat. & ſi qua munac minreri D. S. R. Q.*

„ L' addotte impreſſioni ben danno a divedere le denſe, „ e palpabili alterazioni, ch' anno poſcia moltiplicati cogli „ errori gl' inciampi al poter condurſi in retto ſentiero al „ ſenſo germano della medeſima. Non entro a diſamina- „ re nè i falli della Grammatica, nè le Regole dell' Or- „ tografia, in quel rozzo ſecolo poco oſſervate, mà il ve- „ der' equivocata, e riposta, in vece d' un nome proprio „ d'un Rè, la parola *Implorante*, con altri abbagli mani- „ feſti, m' induce à credere gli Scrittori predetti caduti, e „ precipitati in ſimili errori, perche fedelmente non la oſ- „ ſervarono, non la traſcriſſero, e riferirono, onde nella „ guiſa appunto, con cui leggonſi inciſe le lettere, ora ſti- „ mo biſognevole il quì riporla. Ella è dunque nella ſeguen- „ te forma ſcolpita. *Equivoci de' ſopracitati Autori.*

✝VMILB VOTA SVSCEP DNE
DDNNR LVTPRNE IPLRNRGB
E DNBARBATV EPISC SCTEECCL
BNNSS·HIC IHS SVA PRCPTA
OBTVLRVNT VNDE VNC VAS

IN-

INPEAVR INCEAMDNI SALATS
ET SI QVA MNAC MINVRIDS
RQ.

Opinion del Gallioni. „ Il primo de' mentovati Scrittori ſoggiunge *nella qual* „ *eſpoſizione, benche vi ſiano alcune parole falſe in Gramma-* „ *tica, & altre malamente ſcritte, non ſi guarda, perciocche,* „ *o che a' que' tempi, che fù fatta la Grammatica correva co-* „ *sì, ò che furono ſcritte, e compoſte da perſone Idiote, e poco* „ *intelligenti della lingua latina.*

Da cui diſſente l'Abbate Caſale. „ Dal medeſimo diſſentendo il terzo Autore notò: mà „ alla di *lui opinione tanto meno aderiſco, quanto che ſi tratta* „ *eſſer Barbato Veſcovo d'una Città, dove fiorì ſempre la lin-* „ *gua latina, da che il Mondo diede i ſuoi primi vagiti.*

Sentimenti del Falconi. „ Scrive l' ultimo. *Queſta Memoria nel modo, che ſi ri-* „ *trova, oltre che non dà lume chi ſi foſſe, pare che deroghi* „ *alla credenza di chi ne dubitaſſe. Più l'ordine di quelle pa-* „ *role, eſſendo goffo, e ſenza ortografia, ne porta ſeco graviſ-* „ *ſimi errori iu quelli* d.dn.℞, Luitprante, Implorante, Re- „ gibus, Vnc, Munac, *parole barbare già uſate dagli Arun-* „ *ci, Sicani, e Pelaſgi; ſi dimoſtra più toſto l'imitazion dell'* „ *Elogio di Scipione Barbato, ſpiegato dall' Aleandro, quale in* „ *quel tempo, che fù fatto non era in uſo la Grammatica, nè* „ *punto ſi ſtimava da quegli huomini ſolo nati all' armi &c.*

„ Da' premeſſi pareri dedur deveſi eſſere ſtata occulta, e „ ignorata ſin ad ora la di lei interpretazione ſincera, on- „ de per conformarſene al ſenſo più veriſimile, la legge- „ rei colle abbreviature di quel tempo nella maniera, che „ ſegue.

VMI-

» ✠ VMILIBVS UOTA SVSCIPE DOMINE DO-
» MINIS DOMINIS NOSTRIS LIVTPRANTE ET
» ILPRANTE REGIBVS ET DOMINO BARBATV
» EPISCOPO SANCTÆ ECCLESIÆ BONONIENSIS
» HIC IN HONOREM LOCI RELIGIOSI SVA
» PRÆCEPTA OBTVLERVNT VNDE VNC VAS
» IMPLEATVR IN COENAM DÑI SALVATORIS
» ET SI QVÆ MVNERA HÆC MINVERIT DEVS
» REQVIRET. ✠

Interpretazione più veriſimile delle parole del Marmo.

» Nuovo non giunge ne' Secoli baſſi l'intreccio, ed unione
» delle lettere Majuſcole, che formano ſtraniſſime abbre-
» viature, e tutto giorno ſe ne ſcorgono moltiſſimi eſempi.
» Tomaſo Reineſio nell'Epiſtole ad Hoffmañum.
» PARTHENIANO Diſpenſatori Illirici.
» E nell'Opera dell'Antichità di Lione dell'erudito Giaco-
» po Spon cap. 7.

In Epiſtola ad Hoffman. 41. pag. 157.

Spon Antiquites de la Ville de Lyon pag. 157.

HVC HVC FIECE GENV VENIĀ QVCVQ̄ P̄CARIS

HIC PAXĒ HIC WA SAVS HIC S̄CIFICARIS

» In queſta noſtra Inſcrizione nella parola Regibus la
» R ſi prevale dell'E antecedente d'Ilprante; la T E nell'
» ultima di Liutprante ſerve, e a quel nome, e alla ſe-
» guente copulativa ET, la M del Cenam è involuta col
» D di Dñi; la T in minuerit è formata ſul D di DS. con
» altri ſimili inuſitati viluppi, e bizzarri intrecci, ed ab-
» breviature, o perche l'anguſtia del ſito nel giro del Va-
» ſo così il richiedeſſe, o pur la pratica di que' Secoli in
» tal guiſa lo coſtumaſſe.

Abbreviature de' Secoli più baſſi.

» Il Carattere evidentemente è Romano; erronea eſſen-
» do l'opinione del Vulgo, che Caratteri Longobardi ſti-
» ma l'antiche lettere, che più toſto dir dovremmo Teu-
» toniche, mentre ne' tempi più baſſi portate cogli Impe-
» radori Alemani, e difondendoſi poſcia ſino tra' Proven-
zali,

Carattere Romano uſato da' Longobardi.

„ zali, colla venuta de' Rè Angiojni in Italia ſi frequenti „ ne' Sepolcri e Monumenti di quattro Secoli ſi ſcorgono, „ e nelle Città, e Regno di Napoli, e in tutta l'Italia, e „ nella Provenza, e nella Francia medeſima.

„ Nella Lombardia, e nelle Regie Città Pavia, e Mon- „ za Reſidenze reali de' Longobardi oſſervai io le Inſcrizio- „ ni di que' Regi con caratteri in tutto ſimili a' noſtri, e ce- „ lo conferma l'accurata oſſervazione negli anni ſcorſi fat- „ tane dal noſtro eruditiſſimo Sig. Antonio Felice Marſilj, „ che nelle due mentovate Città con ogni diligenza con- „ ſiderolle.

Sig. Antonio Felice Marſilj Caval. Bolog. e Signore erudito, ora Arcidiacono di Bologna.

„ In Benevento Principato Longobardo, & altrove non „ in altra forma ſcritte ſi mirano. Quindi Camillo Pere- „ grino ſingolar', ed erudito Scrittor Italiano potè avver- „ tirci nel ſuo Opuſcolo *De Tumulis Principum Longobardo-* „ *rum. Leviuſculum ſanè eſt unum, quod addam tamen,* „ *hos nempè Tumulos, literis ſculptos fuiſſe, ut vocant Ma-* „ *juſculis, forma latinis conſueta, & ſi aliquantulum detorta,* „ *& impolita, quam Longobardos ad impolitæ dictionis inſtar,* „ *velut ex norma uſurpaſſe innumera probant exempla.*

Camillus Peregrinus de Tumul. Prin. Longob. pag. 233.

„ Conſimile per l'apunto è il noſtro nell'addotta Inſcri- „ zione, e con tutto che appajano poco politi, e diſtinti, „ anzi confuſi nella figura, la vera forma però de' Latini „ Caratteri ci couſervano.

„ L'aver io il primiero portato alla pubblica notizia un „ diſinganno, cagionato dalla parola *Implorante*, che con „ fallo, e malamente inteſa, e conſiderata, ne contorceva „ il ſenſo, e fù da' cinque memorati Scrittori, i quali l'un „ dall' altro la preſero, eſpoſta; mi aſtrigne altresì à por- „ gere una ſuccinta contezza di que' duo' Regi; ciò dan- „ doci a conoſcere il tempo più veriſimile, nel quale fù „ dedicata. Egli è noto, che i duo' DD. N. N. ℞ nell'an- „ tiche lapidi indicano i duo' Principi, o Signori dominan- „ ti, ſi come triplicate le medeſime lettere i trè Imperato- „ ri accenavano. La parola *Regibus*. baſtevolmente avver-

Inganno ſcoperto dall' Autore.

Sertor. Urſat. de Notis edition. Patav. pag. 133. Semper ubi de duobus Imp. DD. NN ℞. Dominis noſtris.

tiva

„ tiva di duo' Regi parlarſi, e quindi con poca giuſtizia
„ eſſerne ſtato accuſato di fallo Grammatical l'inciſore.

„ LIUTPRANTE ET ILPRANTE REGIB.

„ Liutprando (così egli, e non Luitprando) dallo ſteſſo
„ Scrittore Longobardo Paolo Diacono nomato, figlio fù
„ del Rè Aſprando, e di lui ſucceſſore nel Trono. Il più
„ valoroſo nell'armi, il più glorioſo nelle vittorie, il più
„ celebre nella fama non ne ſortirono i Regi di quella Na-
„ zione. Dilatò il ſuo Regno, e n' eſteſe il dominio oltre
„ a' confini dell' Italia: Ne fà fede Erchemperto Iſtorico In hiſtoriola Herchemperti De poſtremis quinque Regibus Lōgobardorum Italiæ apud Camill. Peregrinū pag. 5.
„ Longobardo. *Inter cætera, quæ geſſit magnifica, etiam om-*
„ *nes urbes, & oppida juxtà Maris ora Tyrrheni ſita à Tu-*
„ *ſcia, & uſque ad Arelatenſem Urbem prelijs cepit, & ſuo*
„ *Regno copulavit.* Avea al ſuo arrivo occupata quaſi tut-
„ ta l'Italia Alboino, il primo de' Rè Longobardi, che la
„ invadeſſe, giuſta la teſtimonianza di Paolo Diacono. *In-* Paul. Diac. de Geſtis Lōgobard. lib. 2 cap. 12.
„ *terim Alboinus, ejectis militibus invaſit omnia uſque ad*
„ *Tuſciam, præter Romam, & Ravennam, & quædam Ca-*
„ *ſtella, quæ erant in Maris litore conſtituta.* Mà dagli
„ Eſarchi poſcia ripreſe in parte le vicine Provincie, di
„ nuovo ſottopoſe il Rè Liutprando coll'armi vittorioſe l'
„ Emilia, ed impoſſeſſoſſi di Bologna, che oppreſſa geme-
„ va ſotto il vil giogo del peſſimo Leone Iſaurico Impera-
„ dor Orientale. *Rex autem Liuthprandus caſtra Aemiliæ,* Idem lib. 6. cap. 14.
„ *Feronianum, & Montembellum, Buxeta, & Perſiceta,* BO-
„ NONIAM, *& Pentapolim, Auximumque, & pari mo-*
„ *do Sutrium pervaſit.*

„ Eſiliata la Religione, bandita avea la guerra il perfido
„ Imperador Iconomaco alle Sacre Immagini; minaccian-
„ do co' ſuoi Editti i Soggetti Popoli dell'Italia: onde la
„ lor pietà fatta ardita, eraſi oppoſta ad una tanta ſcele-
„ ratezza. *Omnis quoque Ravennenſis exercitus,* ſcrive lo Idem ibid.
„ ſteſſo Autore, *& Venetiarum talibus juſſis uno animo re-*
„ *ſtitere, & niſi eos Pontifex prohibuiſſet, Imperatorem ſu-*
„ *per ſe conſtituere aggreſſi fuiſſent:*

B b Quan-

Paul. Diac. ibid. lib. 6. cap. 15. „ Quando poſcia Agatone Duca di Perugia accoſtoſſi „ ſotto Bologna con alcune milizie Romane per ſoprenderla al Rè Liutprando, Valcari, Peredeo, e Rotari; „ bravi guerrieri di modo la difeſero, che cacciatone in „ fuga l'eſercito oſtile, fecero ſtrage de' lor Nemici. Con „ queſti termini notollo il medeſimo Iſtorico.

Ibid. „ *Ductore Agathone Peruſinorum Duce venerunt, ut* Bononiam *caperent, ubi tunc Valcaris, Peredeus, & Rhotaris morabantur in Caſtris, qui ſuper Romanos irruentes, multas de ijs ſtrages fecerunt, reliquos fugam facere compulerunt.*

„ Cadde infermo dopo sì felici eſpedizioni, e conquiſte „ Liutprando, e credutolo proſſimo al Sepolcro, ſublimarono i Longobardi Ilprando di lui Nipote al ſoglio. Atteſta Paolo Diacono, che Liutprando dalla Regina Untrada, figlia di Teodeberto Duca de' Bavari, e ſua Conſorte non conſeguì, che una ſola figlia.

Idem Paul. Diac. lib. 6. cap. 13. „ *Nec multo poſt Huntradam filiam Theodeberti Bajoariorum Ducis in matrimonium duxit, de qua ſolummodo unam filiam genuit.*

„ Perciò la ſterilità di queſto Matrimonio laſciò Ilprando il Nipote erede preſuntivo della Corona. Mà riavutoſi Liutprando, abbenche di mal animo ſoffriſſe quella elezione, funeſtata da' peſſimi auguri, oſſervati da quella credula, e ſuperſtizioſa Nazione, per non accender „ gli animi in ſedizioni civili, dichiarò Ilprando conſorte „ nel Regno, aſſociandolo alla corona; udiamone Paolo

Idem lib. 6. cap. 16. „ Diacono. *Ipſe verò Rex eo tempore in languorem decidens, morti appropinquare viſus eſt; Quem Langobardi vita excedere exiſtimantes, ejus Nepotem Hildprandum extra muros Civitatis Ticinenſis ad Baſilicam Dei Genetricis, quæ ad Perticas dicitur, in Regem ſublimaverunt, cui dum contum, ſicut moris eſt, traderent, in ejus ſummitatem cuculus avis, volitando veniens, inſedit, &c.*

„ *Rex autem Liuthprandus cum hoc cognoviſſet, non æquo animo accepit, tamen de infirmitate ſua convaleſcens, eum Regni ſui conſortem habuit.*

E che

„ E che l'uno, e l'altro di queſti Regi unitamente un „ tempo inſieme regnaſſero; eccone in confirmazione un „ Rogito di quel ſecolo, recatoci da' dottiſſimi Padri „ Gioanni Mabillon, e Michele Germain nel lor Viaggio „ letterario d'Italia, latinamente deſcritto, impreſſo l'an„ no 1687. in 4. Conſervaſi nella Dioceſi di Pavia nell' „ Archivio del Monaſtero di Cariati. *Hoc Inſtrumentum* „ *condidit Manigunda Dei ancilla, & veſte Monialium in*„ *duta; vivens Lege Longobardorum, Regnantibus Liut*„ *prando, & Hildebrando. Anno eorum 23. Menſe Iulij Indi*„ *ctione. V.*

Mabillon. in Muſæo Italico &c.

„ Erchemperto Scrittor anch'egli Longobardo nella ad„ dotta ſua Iſtoria ci ſcopre, ch' Ilprando otto anni con „ Liutprando regnò, *poſt cujus obitum*, nota, *Hilpran Ne*„ *pos Liutprandi Regis præfuit Langobardis, qui jam cum* „ *Liutprando octo regnaverat annos.*

Herchemper. in hiſtoriola ut ſuprà ap. Cam. Peregrinum.

„ Concorrono colla fede degli Annali tutti i Cronologi „ a riporre la morte del Rè Liutprando nel 744. dal che „ arguir dobbiamo nel corſo degli antecedenti ultimi otto „ anni l'erezione, e della Inſcrizione, e del Vaſo.

Tempo in cui fù eretto il Marmo in Bologna.

„ Non ò traſcurato di diffondermi nelle addotte notizie, „ perche ſia manifeſto, ch' i duo' Regi Liutprando, ed Il„ prando dominarono in queſta Patria, e ſe conghietturar „ lice; ripreſa dagli Eſarchi l'Emilia, ſin'ad Imola ne con„ tinuarono col dominio il poſſeſſo. Anaſtaſio Iſtorico mol„ to vicino a' que' tempi fà vederci nella vita del Santo „ Pontefice Zaccaria, quai fuſſero i termini del Regno Lon„ gobardo ſotto Liutprando. *Ex eadem quoque Ravenna*„ *tium Urbe miſit Papa ad prænominatum Regem Stephanum* „ *Presbiterum, & Ambroſium Primicerium, qui annunciarent* „ *ei ſuum adventum, qui viri ingreſſi* in finibus Longobar„ dorum in civitatem, quæ vocatur Imola, *cognoſcentes,* „ *qui proditionem nitebantur facere prædicto Sancto Viro, ne* „ *illuc ambularet, per Epiſtolam ſcriptam per noctis ſilentium* „ *nuntiaverunt. Quo cognito, jam nominatus Pontifex, lu*-

Anaſtaſ. in Vita S. Zacariæ.

Confini del Regno Longobardo.

„ *ceſcente die Sabbatho. &c. audacter egreſſus de Ravennatium urbe* in finibus Longobardorum *ingreſſus eſt. &c.*

„ Il poſſeſſo alternato degli Imperadori de' Romani, la „ protezione de' Sommi Pontefici di Roma, indi a poco „ diede il nome di Romania all'eſſarcato. Così nella Con- „ ſtit. 36. del Bull. Caſſin. *Omnibus fidelibus noſtris in* „ *partibus Longobardiæ*, Romaniæ *Beneventi*, *atque Tuſciæ*, „ *necnon Venetiæ exiſtentibus*. Nelle Leggi de' Longobardi, „ & è del Rè Pipino, *De fugacibus, qui in partibus Bene-* „ *venti, Spoleti, &* Romaniæ, *vel Pentap. confugium faciunt,* „ *ut reddantur*. Nella ſerie de' Conti di Capova appreſſo „ Camillo Pellegrini. Cumquè *inquiſitim habuiſſet illos de* „ *morte hujus Principis, miſit eos in* Romaniam, *& ſuſpendi* „ *fecit illos per loca viarum ſingula;* E così finalmente nell' „ antica Vita di S. Romano Confeſſore appreſſo il dotto „ Signor du Cange. *Petijt ab Epiſcopo ſuo licentiam dari,* „ *& in* Romaniam *tranſmeare*.

In qual tempo l' Eſarcato cominciò a chiamarſi Romagna.

In leg. Longobard. tit. 25. leg. 83.

In ſerie Comit. Capuæ Auctor Anonymi, ſed vetuſtiſſimi pag. 306.

Gloſſ. mediæ, & infimæ latinitatis pag. 624.

„ S'io dilatar mi voleſſi, quì largo campo avrei di rap- „ preſentare l'impreſe del Rè Liutprando; la memorabil „ vittoria contro de' Saracini, con cui, pregato dal Rè „ Carlo Martello, difeſe dalla barbara invaſione i Regni „ della Francia, liberandola dalle Sable di que' perfidi „ Maomettani; le conquiſte de' Ducati di Benevento, e di „ Spoleti; la riſoluzion generoſa di condurſi ſolo in una „ Selva coi duo, che occultamente gli coſpiravano contro „ la vita; allorche ſnudato il ferro, invitandogli ad eſtin- „ guere la ſete del lor furore nel di lui ſangue, gl'induſ- „ ſe proſtrati, ed intimoriti, ad umiliarſi al perdono; le va- „ rie coſpirazioni, e diſſipate, ed eſtinte; l'altre molte di „ lui memorabili impreſe, uſcirei da' limiti di brieve diſ- „ corſo.

Paul. Diac. de Geſt. Longob. lib. 6. cap. 13.

„ Epiloga l'Inſcrizion Sepolcrale di quel Rè le di lui „ geſte, ed azioni, e perche ivi commemorata vien ſingo- „ larmente queſta Patria, perciò non ommetto di quì re- „ giſtrarla. Ella fù eretta in Pavia nella Baſilica di S. Pie-

ro

» ro in Ciel d'oro, ov'egli avea collocate l'oſſa ſacre del
» gran Padre, e Dottor della Chieſa Agoſtino Santo, e
» dice così:

» Epitaph. Regis Liutprandi.

»

» *Flavius hoc Tumulo Liutprandus conditur, olim*
» *Longobardorum Rex inclytus, acer in armis*
» *Et bello victor, Sutriumque, BONONIA firmant*
» *Hoc, & Ariminum, nec non invicta Spoleti*
» *Mœnia: namque ſibi hæc ſubjecit fortior armis.*
» *Roma ſuas vires jam pridem milite multo*
» *Obſeſſa expavit; deinceps tremuere feroces*
» *Uſque Saraceni, quos diſpulit impiger, ipſos*
» *Cum premerent Gallos, Carolo poſcente juvari:*
» *Ungarus à ſolo hoc adjutus, Francus, & omnes*
» *Vicini grata degebant pace per omnes.*
» *Rege ſub hoc fulſit (quod mirum eſt) Sancta, frequenſque*
» *Religio, ut recolunt Alpes, Eccleſia quarum*
» *Hunc habuit, vincente ipſo, & prægrandia templa*
» *Quæ vivens ſtruxit, quibus & famoſus in Orbe,*
» *Semper, & æternus luſtrabit ſæcula cuncta.*
» *Præcipuè Petro Cæleſti hac ſede locatâ*
» *Clavigero ſtatuit Cælo, quam providus aureo,*
» *Auguſtinus ubi huc aliunde abductus eodem*
» *Ab Rege, & cujus doctrinâ Eccleſia fulget.*
»

Inſcriz. Sepolcrale del Rè Liutprando in Pavia, ov'è commemorata la Città di Bologna.

Verſi antichi de' tempi de' Longobardi.

» Non ſarà improprio il quì coniugnere una brieve noti-
» zia del Rè Ilprando, il Nepote di Liutprando, che me-
» morato vediamo nella Inſcrizione, abbenche ſcarſa con-
» tezza ce ne traſmetteſſero gli Scrittori di quella Età. Non
» ci laſciarono gli Iſtorici Longobardi diſtinta chiarezza, s'
» ei figlio fuſſe di Sigiprando Fratel maggiore del Rè
» Liutprando, che ancor giovane cadette vittima, e fù ac- Paul. Diac. lib. 6. cap. 7.
» ciecato dalla crudeltà di Ariperto Rè de' Longobardi,
» che ne ſoſpicava la potenza, o pur ſe d' Aurona Sorel-
la

„ la de' medemi, e moglie del Duca di Benevento, e
„ quindi fratello di Giſulfo, portato dal Rè ſuo Zio a quel
„ Principato.

Paul. Diac. lib.6.cap.16. „ Aſſerendo in altro luogo il memorato Paolo Diacono
„ per nipoti dello ſteſſo Liutprando Gregorio, dal mede-
„ ſimo Rè ſoſtituito al cognato Romualdo nel Ducato di
„ Benevento, & Aſprando creato Duca di Spoleti in luo-
„ go di Traſimondo dalla inſuperabil potenza del Zio;
„ non riceviamo lumi baſtevoli a riconoſcerne i Genitori, e
„ ſe Fratelli, o pur cugini ſi fuſſero, poſciache ſolamente
„ nell'ultimo capo della ſua Iſtoria Longobarda narrando
„ la sfortunata ſorte di Anſuſo Nipote diletto di quel Rè,
„ caſualmente da una ſaetta ferito nella Caccia de' Cervi,
Idem lib.6. cap.18. „ con particolar diſtinzione per figlio della Sorella nomol-
„ lo.

„ Ch'Ilprando ſi rendeſſe Principe di ſegnalato valore,
„ l'impreſa contro Ravenna, ſoggiogata dalle di lui armi,
„ confirmar lo potrebbe; abbenche fine infauſto ſortiſſe
„ quella Vittoria. *Rurſum* cum Ravennam Hildeprandus
„ Regis Nepos, & Peredeus Vincentinus Dux obtinerent,
„ irruentibus ſubito Veneticis, Hildeprandus ab eis captus
„ eſt; Peredeus viriliter pugnans occubuit. Non è impro-
„ babile, che ben toſto il terrore, con cui Liutprando
„ rendeaſi formidabile a' ſuo' nemici, gli aſtringeſſe a reſti-
„ tuirgli libero dalla captività il Nipote, mentre poco do-
„ po lo vediam ſublimato al ſoglio, caduto infermo, e
„ creduto eſſendo proſſimo agli eſtremi Liutprando: mà
„ come che queſti con mal' animo ſoffrì quell'improviſa
„ elezione fatta de' Popoli, ed eſtinto egli, dopo ſette me-
„ ſi di Regno fù Ilprando eſpulſo dal Trono; arguir de-
„ veſi, che macchiato d'una maligna fierezza, e da inu-
„ dita crudeltà, odioſo ſi rendeſſe agli ſteſſi Popoli della
Anaſtaſ. Biblioth. in vita S.Zaccariæ. „ ſua medema Nazione, atteſtandoci Anaſtaſio nella Vita
„ del Santo Pontefice Zaccaria, che *Factum eſt gaudium non*
„ *ſolum Romanis, & Ravennatibus, ſed etiam Genti Lon-*

go-

» *gobardorum, quoniam & Aldeprandum Nepotem ſuum, » quem ipſe reliquerat Regem, malivolum projecerunt de Re- » gno*. Anaſtaſio lo chiama Aldeprando. Paolo Diacono » Ildeprando, mà il ſopra ennunciato Erchemperto Scrittor » Longobardo, conforme la noſtra Inſcrizione, lo nomina » *Ilpran*.

» DN. BARBATV EPISC. SANCTÆ ECCL. BONO-
» NIENSIS.

» Chi foſſe il Veſcovo Barbato, agli Scrittori di queſta » Patria è rimaſto totalmente ignoto. Il Conte Gaſparo » Bombaci, di felice ricordanza, aſſicurò di averlo veduto » in un libro delle Coſtituzioni della Metropolitana di Bo- » logna, mentovato da Uberto Caccia Piacentino Vicario » Generale del Veſcovo nel mille trecento dieci.

Abb. Caſale nella nuova Geruſalemme pag. 244.

» A diverſe rifleſſioni c'invita il nome di Barbato, che » ſtato ſarà per avventura in queſti Popoli molto frequen- » te; e ce lo confirmaranno i Secoli ſteſſi, ne' quali nell' » Italia regnarono i Longobardi. Il cinquecento novantà » darà a vederci un *Barbato* Veſcovo di Chieti: e con ſi- » mil nome riſiedere un altro *Barbato* nella Epiſcopal Sede » di Sutri il ſejcento quarantadue: Ornò la ſacra Mitra co- » gli ſplendori della Santità S. *Barbato* Veſcovo di Bene- » vento l'anno di Criſto ſeicento ſeſſantatrè, e paſsò alla » Gloria Celeſte nel ſeicento novantanove, coronato di » meriti, per avere dall'Idolatrico culto delle Vipere, e » del Serpe d'Averno condotti alle adorazioni del vero » Iddio i Longobardi ſuoi Nazionali: ne regiſtrano l'an- » nua, e feſtiva Commemorazione nel Romano Martiro- » logio i Faſti Eccleſiaſtici il giorno decimonono di Feb- » braio: Di Cuma un Veſcovo di nome *Barbato* con altri » Padri ſcorgeſi, come ci addita Monſignore Olſteniò, in » un Concilio di Laterano ſotto il ſommo Pontefice, e San- » to Martire Martino Primo, che regnò dal ſeicento qua- » rantanove, ſin' al ſeicento cinquantacinque: In Imola » Città proſſima a queſta Patria viſſe nel ſeicento ottanta un'

Veſcovi molti col nome di Barbato ne' tempi de' Longobardi.

Vghell. Ital. Sacr. Tom. 6. Tom. 1. Tom. 8. Tom. 2.

Apud Holſten. de Patriarchatu Romano pag. 12.

» un' altro Veſcovo *Barbato*: e finalmente nella Cattedra
» Epiſcopale di queſta Chieſa Bologneſe fiorì nel ſettecen-
» to quaranta, e negli anni ſuſſeguenti *Barbato* il Veſcovo
» additato dal noſtro Marmo.
» Nè già pongo io alcun dubbio, ch' egli evidentemen-
» te eſſere non poſſa Longobardo, mentre eſſi dall' uſo del-
Paul. Diac. lib. 1. c. 8. » la longa barba denominati già furono; Ne fà fede, ſen-
» za eſitarne, Paolo Diacono di quella Nazione. *Certum*
» *tamen eſt Longobardos, ab intactæ ferro Barbæ, longitudi-*
» *ne, cum prius Vinnili dicti fuerint, poſtmodum appellatos,*
» *nam juxtà eorum linguam* lang *longam*, Bard, *ſeu* Baert
» *barbam ſignificat*. Sant' Iſidoro Iſpalenſe nell' Etimologi-
Iſid. Hipal. Ethimologicon lib. 9. cap. 2. » co. *Longobardos vulgo ferunt nominatos* à prolixa barba,
» *& nunquam tonſa*. Il fratello del padre in una legge del
» Rè Rotari vien detto *Barbanus*: *Si quis ex parentibus,*
In legib. Longob. Tit. 56. leg. 1. » *ideſt* barbanus, *quod eſt* patruus, *aut quicumque proximus*
» *de Nepote, aut conſobrino doloſo animo dixerit &c*, dal cui
» vocabolo rimaſe nella noſtra Lombardia il nome di *bar-*
» *ba* al Zio; Da queſti Scrittori contemporanei, viſſuto
Philipp. Labbe De Scriptor. Eccleſiaſticis, in Iſidoro. » eſſendo Sant' Iſidoro ſin' all' anno ſeicento trentaſei, com-
» prender non poſſo, come allontanati ſianſi gravi Auto-
» ri del noſtro Secolo: La proprietà della lingua a' primi
» era cognita più che a queſti; il vulgo così il credeà; Pao-
» lo Diacono pur Longobardo l' accerta. CERTVM EST:
» Strabone nel XI libro nomina i Popoli *Macropogones*
» delle longe barbe. Nell' Epitafio di Droctulſo Svevo
» bravo guerriero, nudrito tra' Longobardi, e riferito da
Paul. Diac. ibidem lib. 3. cap. 9. » Paolo Diacono
» *Terribilis viſu facies, ſed corda benigna;*
» Longaque *robuſto pectore* barba *fuit*.
» Con riſo al Bodino, che da' Langoni, e da' popoli
Phil. Cluver. German. Antiq. lib. 1. cap. 3. » Bardi originati gli ſcriſſe, opponeſi il dotto Cluverio nell'
» Opera de *Germania antiqua*, ove dà a veder queſte gen-
» ti nel concavo della Luna, e nell' immaginazione de'
» vaneggianti. *A Langonibus, & Bardis ortos aſſerit, cum*

Bar-

„ *Bardorum nulla unquam gens fuerit*, *quod nimis temerè credidit Bodinus Pompejo Feſto*, *meliori Grammatico*, *quàm Hiſtorico*.

„ Nè mi ſi apponga, ſe a' ſentimenti degli antichi Autori aderendo, mi ſcoſto dall'erudito parere di Monſignore Angelo della Noce ne' dotti Commentari del Cronico Caſſinenſe; o de' ſapientiſſimi, e da me amatiſſimi Padri, Autori degli Atti de' Santi, impreſſi in Anverſa, nella Vita di S. Antonino Abbate di Surrento, i quali forſe traendolo dal ſecondo libro de' Vizi della Latina Lingua del Voſſio nel capo diciaſetteſimo. *Longobardi*, *non à latina voce* barbarum *nuncupati*, *ſed à longis bardis*, *ſeù bartis*, *hoc eſt bipennibus*, *quas geſtarent*, dall' Allebarde, arma uſata da quella guerriera Nazione, denominati li credono. *Malim tamen à veteri vocabulo* Barde, *quod* Bipennim, *aſciam*, *dolabram ſignificat*, *quàm à* Baert, *ideſt* barba *deduci &c. nomen inde factum* Longobardis *conjcio*, *quod iſtiuſmodi geſtarent*, *& dextrè vibrarent longa cuſpide contos. &c.* mentre dal dotto Signor du Cange ricavar ſi può, che quella Nazione più adattamente ſimil nome con altro motivo imponeſſe a queſt' arma: *Hallebardas vocant*, *voce à Germanis ducta*, *quibus* hall, *vel haell eſt Palatium*, *Aula*, *&* bard *bipennis*, *quaſi aulicas lanceas*, *vel bipennes*: e prima di lui notollo l'erudito Cluverio nel primo libro, capo 44. dell' Antica Germania. *Hallebard nihil aliud ſignificat*, *quàm ſecurim palatinam*, *qua Regum nunc*, *Principumque Satellites*, *& corporum cuſtodes armantur*, halle *quippe eſt Atrium Palatii*, *veteri Germanorum*, *ſive Celtarum vocabulo*, *Anglis etiam nunc uſitato*; *&* bard *Securis*.

In Comment. Chronic. Caſſin. Leonis Oſtienſis.

In actis Sanctorum Menſis Februarii Tomi. 2. die 14. editis à Bollando, & Socijs.

In Gloſſ. Med. & infime latinitat. pag. 778.

„ Nè già il nome di Barbato reſeſi totalmente barbaro, ſi che dalla nobiltà Romana tal volta uſurpato non fuſſe, ſcorgendoſene decorati T. Quinzio Capitolino; M. Orazio Pulvillo; M. Valerio Meſſalla, che Barbati ſi ſouranomarono.

In Onomaſtic. Romano Glandorpij.

„ Deduco io da un paſſo di Paolo Diacono, che i Longobardi, come marca ignominioſa di obbrobrio ſtimaſſero le barbe radate: Quando il Rè Ariberto vinto, e preſo in battaglia Rotarito, Duca di Bergamo, che contraſtavagli la corona, fece raderli per diſprezzo il volto. *Comprehenſumque Rotharithum Regem, ejus caput BARBAMque radens, Taurinis in exilium retruſit, ubi poſt aliquot dies peremptus eſt.*

Paul. Diac. lib. 6. cap. 6.

„ Se poſcia appreſſo gli Eccleſiaſtici ne' tempi Longobardi rimaneſſe in uſo il nutrirla, non ſarà facile da rinvenirſi. La barbarie de' Goti in Italia primieramente, indi poſcia la invaſione de' Longobardi in guiſa ſconvolſero gli uſi Romani, che a poco, a poco obbliterate ne rimaſero varie lor coſtumanze. Ennodio Veſcovo di Pavja, con alcuni verſi un tal Gioviniano deride, il quale nudrendo alla Gotica una longa barba, le lacerne poſcia alla foggia de' Romani veſtiva.

„ *Barbaricam faciem Romanos ſumere cultus*
„ *Miror, & in modico diſtinctas corpore Gentes.*

Ennod. Ticinen. epigr. 17.

„ Quindi ricavaſi da molti ſcrittori di que' Secoli, vario eſſerne ſtato l'uſo, e queſti in vari tempi diverſamente praticato, anche dal Clero, nelle ſteſſe Provincie dell' Occidente. E egli certo, che nelle Gallie Sidonio Veſcovo degli Arverni, deſcrivendo Maſſimo Palatino, Soggetto di qualità, e paſſato all' Ordine del Sacerdozio, dà a divederlo con breve chioma, e barba longa. *Habitus verò, gradus, pudor, color, ſermo religioſus, tum* coma brevis, barba prolixa, *tripodes Sellæ &c. Cum ſurgeremus, clàm percontor adſtantes, quod genus vitæ de tribus arripuiſſet ordinibus: Monachum ageret, an Clericum, Pœnitentemne? Dixerunt nuper impacto* Sacerdotio *fungi, &c.*

Sidon. lib. 4. epiſtola 24.

„ Parerà ſtrano per avventura, che per prova del contrario citar ſi poſſa il medemo Sidonio da molti, e graviſſimi Autori, che gli uni da gli altri tratto forſe l' avranno, adducendo eſſi a favore dell' opinion loro la di.

lui

„ lui epiſtola decimaterza dello ſteſſo Libro; come che, ſi
„ doveſſe dedurne, eſſerſi nel ſuo tempo dal Clero nelle
„ Gallie praticato il raderſi il volto. *Crinis in rotæ ſpecimen* Idem lib. 4.
„ *accisus*, barba intra rugarum latebras *merſis ad cutem ſe-* epiſtol. 13.
„ *cta forficibus*: Mà ſeguendo la ſcorta di Monſignore Spon- Spond. ad
„ dano, avvertiti ſiamo, non parlare in eſſa Sidonio, di Annal. Bar.
„ Perſona Eccleſiaſtica, mà di un Nobil Signor Secolare, e Anno 58. in Annot.
„ di Dignità ſpettabile. Ne deſcrive l' Autore la giovanil
„ robuſtezza, ancorche avanzato ei fuſſe nell' età ſenile di
„ dodici luſtri, ſcherzevolmente alludendo, ch' egli appa-
„ rire affettava ringiovenito.

„ Accertaci per altro Aulo Gellio, che la Nobiltà Ro-
„ mana il raderſi la faccia già praticava: *Comperimus* Nobi-
„ les viros barbam raſitaviſſe: *Idcircò pleraſque imagines* A. Gell. No-
„ *Veterum non admodum ſenum, ſed in medio ætatis, ità fa-* ct. Attic. lib.
„ *ctas, videmus*. Riferendo poſcia, che Scipion Minore 3. cap. 4.
„ in età di quarant' anni, anche reo, non tralaſciò di ra-
„ derſi il volto; ciò dimoſtra contro il coſtume Romano,
„ che ne' ſoſpetti di reità, o ne' tempi di duolo, e di meſti-
„ zia creſcere la barba laſciava.

„ Ebbero in uſo gl' iſteſſi Regi Franceſi della Stirpe Me-
„ rovea nel Secol loro, di nudrire la barba, moderata pe-
„ rò, e non affatto burbera, o incivile. *Non tamen ut in-*
„ *comptam, prolixamque Barbam aluerint. Barbæ tonſio*
„ *Regibus Francis uſitata*, labra tamen, & genæ pilis *ve-*
„ *ſtitæ. Sed Carolus Magnus Italiam ſubjugans mentum ra-*
„ *ſiſſe videtur ritu Romanorum.*

„ Nè porge il dottiſſimo Padre Mabillon prove convin- Mabillonius
„ centi con vari improntі figurati in rame, ed eſtratti dal- de re Diplo-
„ le antiche Patenti, e Sigilli di que' Regi nella di lui ce- matica.
„ lebre, e famoſa Opera *de re Diplomatica*.

„ Che però evidentemente ſcorgendoſi il coſtume di Ro-
„ ma; quando volger vorrem lo ſguardo all' antica prati-
„ ca della Romana Chieſa, ce n' indicarà l' uſo iſteſſo nel
„ di lei Clero fin da remotiſſimi tempi San Gregorio Set-

Gregor. VII. lib. 8. cap. 10. apud D. du Cange in Gloſſ. pag. 472.

„ timo, che aſſeriſce eſſerſi ſempre dalle barbe aſtenuti gli „ Occidentali. *Quemadmodum Occidentalis Eccleſiæ Clerus ab „ ipſis fidei Chriſtianæ primordijs* barbam *radendi morem te„ nuit, ita & ipſe Frater noſter Archiepiſcopus raderet.*

V. Chriſt. Lupum ad Concil.

„ Ribatte il dottiſſimo Padre Criſtiano Lupo nelle ſue „ Note alla Sinodo ottava le calunnie dello ſciſmatico Pa„ triarca di Conſtantinopoli Fozio, colle quali quel mali„ gno Eunuco al Clero Occidentale, e Latino opponea la „ raſura del volto, e delle barbe.

„ Autenticarà con irrefragabil teſtimonianza queſt'uſo „ antico della Chieſa Latina negli Eccleſiaſtici l'Iſtoria ri„ ferita da Tomaſo Arcidiacono Spalatenſe ne' Veſcovi „ di Salona, e di Spalato. Regnando il Sommo Pontefice „ Aleſſandro ſecondo, innalzato al Trono di Piero l'an„ no 1061. in una Sinodo della Dalmazia, e della Croa„ zia eraſi definito, che i Divini Officii colà non più nel„ la Lingua Slava, mà o nella Greca, o nella Latina ſi ce„ lebraſſero; e che perciò niuno di quella Nazione per l' „ avvenire agli Ordini Sacri ſi promoveſse. Corroborò i „ Decreti della Sinodo con Appoſtolica autorità la Santa „ Sede; e quindi chiuſe furon le Chieſe de' traſgreſsori, ed „ impoſto il ſilenzio alle Sagre Preci in quell'Idioma. L' „ ignoranza, e la rozzezza di coloro lo ſoffriva di mal gra„ do; quando un certo Ulfo di nazione ſtraniero, grand' „ artefice d'inganni, eſtorta un'ampla facoltà da que' Po„ poli, ſeco in Roma conduſse Cededa Uomo, è vecchio, „ e ignorante, e incapace. Preſentollo al ſommo Pontefi„ ce, quaſi che coſtui acclamato fuſſe da quelle Provincie „ per Veſcovo loro. Soggiugne lo Storico: *Dominus Papa, „ quo honore (inquit) fungitur, reſponſum eſt, quod dudum in „ ſua litera Presbiter fuerit: ad hæc*, proſegue l'Autore, *& „ cur* BARBAM radere ſecundum Catholicæ Eccleſiæ mo„ rem *renuit? &c. Illicò Venerandus Pontifex propria manu „ paucos pilos de* barba *illius præcidit, & mox aſtantibus, ut „ eum* Eccleſiaſtico more raderent *juſſit*. Da queſto avve-

Preibizione di recitar i divini Officii in lingua Slava.

Thomas Archidiaconus Spalatenſis in Hiſtoria Salonitanorum, & Spalatenſium Pontificum cap. 16.

nimen-

„ nimento preſe i motivi l'aſtuto, e ſacrilego Ulſo di ſce-
„ leratamente deludere la ſciocca ſimplicità di Cededa, col
„ ſuggerirli, per quanto rapporta lo ſteſſo Autore; *Vlſus*
„ *dixit, te Papa Pontificem ordinavit: Tantæ poteſtatis eſt* Idem ibid.
„ *Dominus Papa, ut cuicumque aliquos pilos de* barba *manu*
„ *ſua dempſerit continuò Epiſcopus fiat. Hoc audito fatuus ſe-*
„ *nex magno repletus eſt gaudio, & mox Virgam Paſtoralem*
„ *comparavit, & annulum &c.* Mà l'un', e l'altro rice-
„ vettero della loro impoſtura, e temerità il condegno ca-
„ ſtigo. Poſciache, ſcopertesene le frodi, e congregataſi
„ nuovamente la Sinodo, Cededa ne fù per Decreto gra- Idem ibid.
„ vemente flagellato, ſtigmatizato nella fronte, ed in per-
„ petua carcere racchiuſo; ed Ulſo co' ferri a' piedi in oſ-
„ cura prigione per dodeci anni intieri giuſtamente reſtò
„ incatenato.

„ Ne' tempi ſteſſi del Cardinal S. Pier di Damiano, *Autorità riferita di S. Pier di Damiano* epiſt. 15.
„ che morì nell'Undecimo Secolo, come raccogliamo dal-
„ la decimaquinta delle ſue Epiſtole, diſtinguevanſi i Se-
„ colari medeſimi per l'uſo della Barba dagli Eccleſiaſtici.
„ *Eccleſiarum planè Rectores &c. tanto mundanæ vertiginis*
„ *quotidie rorantur impulſu, ut eos à Sæcularibus* barbiraſium
„ *quidem dividat, ſed actio non diſcernat.*

„ Quindi a differenza de' Cherici reputo io, che *Barba-* In Gloſſario med. & infim. latinit. pag. 477.
„ *ti* i Laici, o Converſi de' Monaſteri ſi nominaſſero; ap-
„ prendendo dal dotto Signor Du Cange coll'autorità di
„ Ceſario Eiſterbacenſe al libro quarto cap. 62. *Die qua-*
„ *dam* Converſum *ad ſe vocans ait: noſti* Barbate *quare*
„ *venerim ad ordinem?* In Vita S. Erminoldi Abb. Lib.
„ 2. *Frater quidam ex his, quos* Barbatos *dicimus.* Cro-
„ nich. Montis Sereni apud Caniſium. *Quidam Fratrum*
„ Lajcòrum, *quos* Barbatos *vocari uſus obtinuit.* In Chro-
„ nico Lamiſhamenti:

„ *Nunc quoque* Barbati *qui ſint attentiùs audi,*
„ *Sunt ergò* Laici *Milienſibus aſſociati,* *I Milienſi erano Mon.*
„ *Sunt quia prolixis* barbis *ad pectora pexis.*

A que-

„ A queſte curioſe, abbenche non inutili, nè impro-„prie notizie, ci à deviati il nome Longobardo di Bar-„bato; ben sì mi crederei, ſe trarlo io deggio da con-„ghietture, che *Barbato*, eletto Veſcovo di queſta Santa „Chieſa Bologneſe, Soggetto fuſſe, e raguardevole, ed „inſigne nella Pietà, perocchè ci dà a divedere Paolo Dia-„cono, che tali eleggevali il Rè Liutprando; Eccone l' „eſempio nella Chieſa di Aquilea. *Apud Forum Iulii ſub-*

Paul. Diac. lib.6.cap.13.

„ *lato ab humanis Patriarcha Sereno, Caliſtus vir* egregius, „ *qui erat Tarviſinæ Eccleſiæ Archidiaconus, annuente* Liut-„prando Principe *Aquilejenſem Eccleſiam regendam ſuſcepit.*

Martirolog. Roman. die 7. Maii.

„ S. Pietro Veſcovo di Pavia conſanguineo, e ſtretto „di parentela collo ſteſſo Rè, elevato a quella Sede, con „i miracoli meritò le venerazioni ſu gli Altari, aſcritto „trà Santi della Chieſa nel Romano Martirologio; e per „il candore della Virginità coſpicuo, e nella fama, e nel-„le Lingue degli Uomini. *Eo quoque tempore floruit vita-„libus actibus Petrus Ticinen. Epiſcopus, qui Regis erat „conſanguineus &c. Hic inter reliquas optimæ vitæ, quas „habuit virtutes, etiam Virginitatis flore decoratus, cujus*

Paul. Diac. de Geſtis Longobard. lib. 6. cap. vltimo.

„ *nos aliqua miracula, quæ poſteriori tempore geſta ſunt, ſuo „loco in Epiſcoporum Vitis ponemus.*

„ Era il Rè Liutprando, quando creder potiamo allo „Storico di quella Nazione, Uomo dedito alla Pietà, ed

Idem ibid.

„al culto della Religione; *Fuit autem Vir multæ Sapien-„tiæ, pius admodum, & pacis amator, caſtus, pudicus, „orator, pervigil, eleemoſinis largus, plus ſemper orationi-*

Idem Ibid.

„ *bus, quàm armis fidens*: e prima notò, *Pari modo per „ſingula loca divina templa inſtituit. Intrà quoquè ſuum Pa-„latium Oratorium Divi Salvatoris ædificavit, & quod nul-„li alij Reges habuerant, Sacordotes, & Cleriços inſtituit, „qui ei divina officia decantarent*. Ei ricomprò a prezzo d' „oro da' Saracini di Sardegna il Sacro Corpo del Gran „Dottore della Chieſa Agoſtino Santo, e collocollo in un „magnifico Tempio, dal medeſimo Rè edificato, & eret-

to.

» to. Toſto ſollevato al Trono confirmò la donazione dell'
» Alpi Cozie al Sommo Pontefice Gregorio Secondo; in-
» di, regnando egli, collegaronſi al dir di Anaſtaſio, i
» Romani uniti a' Longobardi per la difeſa del Santo Ro-
» mano Pontefice. *Cognita verò Imperatoris nequitia, om-*
» *nis Italia conſilium inijt, ut ſibi eligerent Imperatorem, &*
» *Conſtantinopolim ducerent; ſed compeſcuit tale conſilium Pon-*
» *tifex ſperans converſionem Principis &c. unâque ſe quaſi* Anaſtaſ. Bibliot. in vita S. Gregorii Secundi.
» *fratres fidei cathena conſtrinxerunt Romani, & Longobardi,*
» *deſiderantes cuncti mortem pro defenſione Pontificis ſuſtinere*
» *glorioſam.*

» Egli reſtituì varie Città al medeſimo Santo Padre Gre-
» gorio: Depoſe proſtrato alla tomba del Principe degli Idem Anaſtaſ. Bibl. in vita S. Gregorii Secundi.
» Appoſtoli il regio paludamento, il brando dorato, la
» corona d'oro, la croce d'argento, e i braciali gemmati, Idem ibid.
» umiliandoſi all' Appoſtolico Capo della Chieſa Cattolica:
» Con onori ricevette il Santo Pontefice Zaccaria, invian-
» do i ſuoi principali Magnati ad incontrarlo. Preſa Ra-
» venna da Faroaldo Duca di Spoleti, fece reſtituirla a' Paul. Diac. de Geſtis Long. lib. 6. cap. 17.
» Romani: Sdegnatoſi contro Pemmone Duca del Friuli,
» vindicò la barbarie uſata da coſtui contro il Patriarca d'
» Aquilea Caliſto. Sull' erte cime dell' Alpi edificò un
» Monaſtero di Religioſi; Indi un nobil Tempio in onore Idem lib. 6. cap. 18.
» di S. Anaſtagio: Venerò S. Baodolino Eremita, ch'
» avea co' preſagi indicata la morte del diletto ſuo Nipote Ibidem.
» Anſuſo figlio della Sorella; Obbedì al ſuo amato, e San-
» to Cugino Pietro Veſcovo di Pavia in guiſa che a' di lui Vghell. Ital. Sacr. in Epiſc. Papienſibus, in Vita D. Petri Epiſcopi.
» conſigli, non avendo mira al diſpendio dell' Oro, ac-
» quiſtar fece all' Italia l'oſſa ſacre del gran Santo Padre, e
» Dottore della Chieſa Agoſtino. Dettrattane la ſola cu-
» pidigia di dilatar' il ſuo Impero, la quale in guiſa luſin-
» gava l'avidità del di lui genio faſtoſo, ch' egli perſegui-
» tando Traſimondo Duca di Spoleti, rifugiatoſi in Ro- Anaſtaſ. Bibliot. ibid. ut ſupra.
» ma, ſi conduſſe a ſtringerla con aſpro aſſedio; non avre-
» ſte avuto che deſiderar in lui, o per la grandezza dell'ani-
mo,

„ mo, e del valore, o per la Maeſtà, e magnificenza rea-
„ le: Quindi è ch' oſſequiato da' Regi ſtranieri, lo ſteſſo
„ Carlo Martello Principe de' Franceſi inviogli il figlio Pi-
„ pino poſcia Rè della Francia, acciòche tondutolo alla
„ Longobarda, l' addottaſſe per figlio, Cerimonia coſtu-
„ mata in que' Secoli, e con regij doni, e pompoſi regali,
„ terminata con gran ſplendore dall' invitto Rè Liutpran-
„ do. (*Carolus Francorum Princeps Pipinum filium ſuum ad*
„ *Liutprandum miſit, ut ejus (juxta morem) capillum ſuſci-*
„ *peret: qui ejus cæſariem incidens, ei pater effectus eſt; mul-*
„ *tiſque regijs muneribus donatum, genitori remiſit.*

Toſatura alla Longobarda in pregio appreſſo a' Monarchi Franceſi.

Paul. Diac. lib.6. cap.15.

„ Da' premeſſi aſſerti dedur conviene la Religioſa pietà
„ di quel Rè nell' erger il vaſo deſtinato ad uſi Sacri nella
„ Chieſa Epiſcopale di queſta noſtra Patria, da lui domi-
„ nata.

„ IHLR. Le lettere che abbreviate, congiunte, e traſ-
„ michiate ſi ſcorgono, c' indicano che la Dedicazione del
„ Vaſo eretta fù ad onore del Sagro Luogo, ch' era la
„ Chieſa Catedrale in quel Secolo (com' è noto) I. H. *in*
„ *honorem*. L. R. *Loci Religioſi;* così ci ammaeſtra l' eru-
„ dito Cavaliere Sertorio Urſato nel ſuo Commentario del-
„ le notte Romane.

Sertor. Vrſat. de notis Rom. Commét. edit. Patav. pag.226.294. e 2d1.

„ UNC VAS. Quì certamente apparirà in parte offeſa
„ la retta Analogia: mà pur è noto, che in barbarie de-
„ generando la lingua cadente, cominciò ad eſcludere i
„ neutri della Latina. Così vediamo nella raccolta de' ſup-
„ plementi, che Michel Piccarto traſmiſſe al Grutero ap-
„ preſſo il dotto Reineſio

„ *Hic Monumentus cum omnibus*
„ *Suis adjacentibus exterum hæredem*
„ *non ſequetur.*

„ Marino Statilio, o ſiane l' Autore il virtuoſiſſimo Ab-
„ bate Stefano Gradi, già Cuſtode della Vaticana, nell'
„ Apologia di Petronio Arbitro, aſſeriſce di aver rinve-
„ nuto anche in femminin genere uſurparſi nelle Romane
Lapi-

In Apologia ad Patres cóſcriptos Reipublicę litterariæ, edit. cũ Petron. Arb. Amſtelodam 1670. in 8.

» Lapidi VASE SUA pro *Vaſe ſuo*: riporrò le di lui paro-
» le, maravviglioſamente illuſtrando eſſe i miei ſentimenti.
» *Certè mihi aliquandò peccata illa perpetua in genere nomi-*
» *num in hoc fragmento reputanti, adeò gravia viſa ſunt,*
» *ut librarij illa negligentiæ potiùs, quàm Auctoris propoſito,*
» *quamvis invita ratione, tribuenda cenſerem; donec ad-*
» *monitus à pariete, quem dixi, in Titi Thermis invento,*
» *me collegi, nam duas areas inter cæteras ejus hiſtorias ſpe-*
» *ctari ajunt, his appoſitis Inſcriptionibus:*
» *Forus Olitorius. Forus Boarius,*
» *qua re accepta, ſtuporem illicò damnavi meum, ut jam nec*
» cælus, *nec* fatus, *nec* candelabrus, *nec* Vinus, *nec* lotus
» *diſpliceant. Imo verſare ſtatìm animo cæpi, an hoc proprium*
» *valeſcentis plebeij ſermonis inelegantiæ, & veteris linguæ*
» *probitatem ſuperantis vitium eſſe putarem, cum etiam apud*
» *Gruterum depravationes hujuſmodi generis multis in voci-*
» *bus animadverterem, cumque* lutus *pro lutum, vaſe ſua,*
» *pro vaſe ſuo,* hic monumentus *pro hoc monumentum ſcri-*
» *ptum viderem: Nec verò ulteriùs, quin ità factum eſſe*
» *ſtatuerem, dubitavi, ubi primum à Bembo didici, nullum*
» *generis neutri, nec in Italicæ, nec in aliarum vulgarium*
» *linguarum nominibus uſum eſſe; eam igitur corruptelam ſer-*
» *monis, ut omnes alias, paulatìm irrepſiſſe veriſimile eſt,*
» *quod ſine dubio fieri non potuit, niſi multò antea, adeoquè*
» *prioribus Sæculis incepiſſet, donec à Sermone, qui nunc in*
» *uſu eſt, omne penitus exoleſceret* neutri generis *vocabulum.*
» INPLEATUR IN CENAM DÑI SALVATOR..

Decadenza della lingua latina ne' ſecoli poſteriori.

» Mi confermo ben sì nella credenza, ch' il Vaſo per
» altr' uſo in queſt' antica Catedrale offerto non fuſſe, ſe
» non per contener acqua Sagra; potendo per avventura
» dirſi, che riempirſi dovea nella quinta Feria *in Cœna Do-*
» *mini,* per forſe ſervire poſcia nel ſuſſeguente Sabbato
» Paſcale, giorno deſtinato al lavacro della ſacra regenera-
» zione. E che ne' tempi ſteſſi de' Longobardi ſi praticaſſe

Battesimo nel Sabbato Paſcale.

D d que-

„ queſto uſo medeſimo nelle noſtre Chieſe, eccone in pro-
Paul. Diac. de Geſtis Longobard. lib. 5. cap. 10. „ va un paſſo di Paolo Diacono: *Grimoaldus Quadrageſimæ* „ *tempore per Alpes Bardonis Tuſciam ingreſſus, neſcientibus* „ *omninò Romanis, in ipſo ſacratiſſimo* Sabbato Paſchali *ſu-* „ *per eandem Civitatem (ſc. Fori Popilii) ea hora, qua* ba- „ ptiſmus *fiebat inopinatè irruit, tantamquè occiſorum ſtragem* „ *fecit, ut etiam Diaconos ipſos, qui infantulos* baptizabant „ *in ipſo* Sacro Fonte *perimere*: *t*.

„ Nel paſſaggio per l'Italia de' duo' ottimi Padri Franceſi „ Gioanni Mabillon, e Michele Germain della Congrega- „ zion di S. Mauro l'anno 1686. eruditamente oſſervoſſi „ queſta Iſcrizione, ed il Vaſo. Nel lor Itinerario intito- „ lato *Muſæum Italicum; ſeù Collectio Veterum Scriptor: ex*
Prima parte pag. 100. „ *Bibliothecis Italicis*, impreſſo in Parigi l'anno 1687. ac- „ curatamente nella prima Parte mentovato viene, e deſ- „ critto, *Antiquiſſimum eſt Ordinis noſtri, nunc Cæleſtinorum* „ *S. Stephani Monaſterium, Hieruſalem dictum, in cujus* „ *Area (clauſtri* Vas *inſigne* ex lapide *proſtat, quod in Cæ-* „ *nam Domini* Liutprandus, & Hildeprandus *Reges fieri cu-* „ *rarunt, hac Inſcriptione in orbem appoſita*.

„ Alla già riferita Inſcrizione, e ſenza le abbreviature „ dall'eſemplare del mio proprio M. S. S. traſcritta, ſog- „ giongono. *Ughellus barbaram hanc Inſcriptionem, at men-* „ *dosè retulit, ſed quis fuerit illius Vaſis uſus non indicavit*. „ *Nonnulli Viri docti exiſtimant adhibitum fuiſſe in Cœna* „ *Domini ad lotionem pedum: Eſt enim Vas capaciſſimum, ha-* „ *bens in orbem circiter tredecim pedes, altitudinis unum, cum* „ *octo pollicibus, & in fundò foramen ad liquorem, ubi ne-*
Idem ibid. „ *ceſſe fuerit effundendum. Verùm cum legimus in præmiſſa* „ *Inſcriptione*, Præcepta, *atquè adeò Donationes à Liutpran-* „ *do, & Hildeprando factas fuiſſe, undè Vas impleretur in* „ *Cœnam Domini, nihil aliud cogitandum ſuccurrit, quam* „ *Vino continendo deſtinatum fuiſſe, fortè ad illud Epulum,* „ *quo ipſo die Cœnæ à Fidelibus olim fieri conſuetum erat, &c.*

Nè

„ Nè già reſo difficile à me ſarebbeſi il concorrere nel
„ parere, e conghiettura di queſti dottiſſimi Padri, la rara
„ erudizione de' quali ſommamente vien da mè riverita,
„ quando non me ne ritraeſſero duo' motivi a due irrefra-
„ gabili autorità ſingolarmente appoggiati.

„ L'Eminentiſſimo Cardinale Gioanni Bona nell'Opera
„ ſua Liturgica, impreſſa in Roma l'anno 1671. in folio,
„ porgendoci la forma dell' antica ſtruttura de' Templi, e
„ delle Baſiliche, rapporta l'uſo già praticato d'ergere ſi-
„ mili Vaſi, o Conche negli Atrij loro.

„ *Partes verò, ſeù membra præcipua cujuſque Templi quæ-*
„ *nam fuerint præcitati Auctores docuerunt. Prima pars A-*
„ *trium, ſeù Veſtibulum dicebatur, Spatium ſcilicet clauſum,*
„ *amplum, & quadratum, Porticus habens columnis ſufful-*
„ *tos, vel in omnibus lateribus, vel in tribus, aut duobus*
„ *ſive in uno dumtaxat, ante aditum Baſilicæ, & deſuper*
„ *extructas cellas.*

Card. Bona Oper. Liturgic. lib. 1. cap. 20.

„ *Medium erat ſub dio poſitum patenti planitie, & ante*
„ *Fores aquæ ſalientes, ſeù putei, & Canthari aut* Conchæ,
„ *nè Chriſtiani* illotis manibus *Templum adirent. Euſebius*
„ *in deſcriptione Templi &c. Hic ajt: Sacrarum* expiationum
„ *Signa poſuit Fontes ſcilicet ex adverſo Eccleſiæ ſtructos,*
„ *qui interius Sacrarium ingeſſuris copioſos latices ad abluen-*
„ *dum miniſtrarent. Eidem lotioni poſitum Fontem in Atrio*
„ *Vaticanæ Baſilicæ Paulinus Nolanus commemorat. Epiſtola*
„ 33. *ad Alethium, &c.*

„ Dal che dedur dobbiamo, che ſituato eſſendo pari-
„ menti in queſta antica Baſilica di Santo Stefano il Vaſo,
„ o Conca nel mezzo dell' Atrio, il qual pure vien da trè
„ Portici circondato, queſti, facilmente, elevato non ad
„ altr'uſo, dir ſi potrebbe, che per contenervi l'acque lu-
„ ſtrali eſpiatorie, conforme la pia coſtumanza de' primieri
„ Fedeli.

„ E quanto al parere addotto da memorati eruditiſſimi
„ Padri Mabillon e Germain in ordine agli Epuli, o Con-

„ viti (denominati Agape) vocabolo, che carità, e dile- „ zion riſuonava (al riferire di Tertulliano,) sì frequenta- „ ti nel tempo della Cena del Signore, o ne' giorni Na- „ talizii de' Santi Martiri, giuſta ciò, che ſcriſſe il S. Veſ- „ covo Paolino nel ſettimo Natale di S. Felice.

Tertull. Apolog. cap. 39.

D. Paulin. Nolan. Nat. Sept. S. Felic.

„ .... *poſtquam data feſſis*
„ *Corporibus requies, ſumpta dape, cæpimus hymnis*
„ *Exultare Deo, & Pſalmis producere noctem.*

„ E egli evidente, che dopo alcun tempo nell' Italia con- „ tinuati non furono, e che ſin dall' età del Santo Veſ- „ covo Agoſtino prima deteſtati, e poſcia diluſati, anzi „ eſtinti rimaſero; rinvenendo io, che coll' eſempio dell' Ita- „ lia medeſima propoſto alle Chieſe dell' Africa, tentava il „ Santo Dottore di ſuellerne in quelle Dioceſi l' abuſo, „ già radicatovi, ſcrivendo egli al Veſcovo Aurelio. *Cum* „ *verò & per Italiæ maximam partem, & in aliijs omnibus* „ *tranſmarinis Eccleſijs partim, quia nunquam facta ſunt,* „ *partim quia vel orta, vel inveterata Sanctorum, & ve-* „ *rè debita futura cogitantium Epiſcoporum diligentia, & ani-* „ *madverſione extincta, atquè deleta ſunt.*

D. Auguſt. Epiſtola .....

„ Quindi dopo trecento anni il voler inferirne praticata „ ancora la già eſtinta, e diſuſata coſtumanza, pel longo „ tempo, de' trè decorſi Secoli non parmi di ricevere ſon- „ damenti baſtevoli, per ſicuramente o inferirne, o am- „ metterne alcuna probabile, nè veriſimile conghiettura.

„ Mà perche nel giorno della Cena del Signore preci- „ ſamente vien mentovato nella Inſcrizione, dover il Va- „ ſo riempirſi, quando, o per l' acque del Sagro Batteſi- „ mo preparate pel ſuſſeguente Sabbato Paſcale, o pur per „ l' eſpiatorie, e benedette, da' primi Fedeli già praticate, „ dover ſervire ſi dubitaſſe; indicar douraſſi, ed inveſti- „ gare qualche coſtumanza di quel Secolo, per ricavarne „ una probabilità più certa; ed eccone i miei ſentimenti, „ da' quali arguirſi può qualche ſicurezza di veriſimile.

„ Il Rito del Capitilavio, che coſtumavaſi nel giorno del-

„ della Cena del Signore in que' tempi nel Criſtianeſimo,
„ forſe, e più probabilmente ne additerà il fine, per cui
„ offerto fù, ed eretto il medeſimo Vaſo. L'erudito inve-
„ ſtigatore de' riti Eccleſiaſtici Carlo Magri. *Durandus Ca-*
„ *pitilavium diem Feriæ quintæ in Cæna Domini appellat, qui*
„ *etiam dicebatur magnus dies Iovis;* E qual fuſſe il Capi-
„ tilavio, l'inſegna Sant'Iſidoro Iſpalenſe nel ſuo Etimo-
„ logico. *Vulgus* Capitilavium *vocat, quia tunc moris eſt*
„ *lavandi capita infantium, qui ungendi ſunt, ne obſerva-*
„ *tione Quadrageſimæ ſordidata, ad unctionem accedant;* mà
„ fù poſcia, degenerando in abuſi, proibito quel rito, e
„ coſtumanza l'anno 813. dal Concilio Magontino; *ne*
„ *daretur idiotis occaſio exiſtimandi illam lotionem, eandem*
„ *eſſe ac Baptiſmum,* come il ſopracennato Autore erudita-
„ mente ci moſtra.

Carolus Magrius in Hieroloxico pag. 120.

Iſidor. Hiſpal. in Ethimolog. cap. 18. lib. ſexti.

Carol. Magr. ibidem.

„ ET SI QUA. Per quanto ricavaſi dall'antiche Lapi-
„ di de' tempi di mezzo fedelmente oſſervate, evidente-
„ mente appariſce, e contorta, e corrotta la pura lingua La-
„ tina. Io mi aſſicurò d'ogni fedeltà in chi le vidde, e
„ notò, non in coloro, che da altrui, traſcrivendole, le
„ raccolſero. I molti falli, ed errori, che tutto dì ſco-
„ pronſi, e nel Grutero, e nel Reineſio, i quali all'altrui
„ fede appoggiaronſi, mi aſtringono à prenderne gli eſem-
„ pi dal vivente Giacopo Spon, che d'oculata teſtimo-
„ nianza le riferiſce nelle di lui Antichità di Lione. Ec-
„ cone una de' tempi baſſi:

Recherche des Antiquites & curioſites de la Ville de Lyon emprimeſs l'anno 1673. pag. 49.

„
„ HOC TVMVLO
„ IACET BONOM
„ MEMORIOM
„ RAPSO CVI
„ VIXIT ANN.
„ XXXV.
„

„ Scrivea quella languida, e inferma latinità *Bonus Me-*
„ *morius, bonom memoriom, cui,* per *qui.*

Nel

„ Nel ſecol quinto, che è l' anno di noſtra Salute 400. „ ſotto il Conſolato d' Avieno, e l' Imperio d' Onorio in „ una giovanetta per nome Talaſia. *In hoc Tumulo requie- „ ſcet Bonæ memoriæ Thalaſia, qui vixit Annis* XI. *obiit in „ Pace* III *Kls. Septembris Avieno....* (*conſ.* così *qui* maſculi- „ no per *quæ*; alla pag. 97. *Filie* per *æ* p. 77. *ſene* nulla „ animi læſione per *ſine* pag. 72. Fratrum *duum* per *duo- „ rum* pag. 104. | D. M.

Ibid. pag. 66.

Ibid.

„ *Et Memoriæ æternæ Marcellinæ Solliciæ Filiæ animae „ Sanctiſſimae, & rariſſimi exſempli Qua ſic vixſit Annis „* XXIII. &c. *qua* per *quæ*, e nel fine *Vius* per *Vivus*. In „ ſimil guiſa languiva la pura Latinità, che agonizando, „ approſimavaſi al ſuo morire, e perche forſe dalla corrot- „ ta pronuncia prendendo norma, come l'aſpirazione, e i „ dittonghi cominciava a traſandare, ed eſcludere, così „ per avventura in altri vocaboli dalla ſteſſa prendea le „ leggi. Leggerei, da ſimili eſempi convinto, ed invitato, „ SI QUA, SI QUÆ.

Ibid. pag. 104.

„ MUNAC Quì pure rappreſentaſi la barbarie Longo- „ barda, la quale al ſuo modo, e a tutto ſuo potere sfug- „ gendo le deſinenze vocali, ci rammentarà que' ſtrani „ vocaboli delle lor leggi. In vna del Rè Rotari Tit. 6. „ leg. 6. *Morioc*, brachium ſuper cubitum, così *margineap*, „ la dote nè ſponſali, *Guadalupur*, furtivum veſtimentum, „ *anagrip*. culpa, *lidolaip* donatio, *launechild*, *Thinx*, *Ra- „ thinx*, *garathinx*, *octigil*, *ſulfreal*, *araſchild*, *amond*, e ſi- „ mili voci dalla lor lingua portate nelle Leggi Longobar- „ de; mà perche io liberar bramerei, ſe non in tutto, in „ parte almeno da ſimili aſprezze la parola MUNAC per „ ridurla ad una veriſimile intelligenza, produrrò un'eſem- „ pio di ſecol baſſo, ove *muna* per donativo, & oblazione „ ſi uſurpa. Nella vita del Beato Ambrogio Saneſe, rife- „ rita da Scrittore Sincrono del 1287. appreſſo il Bollando „ negl' Atti de' Santi, ſtampati in Anverſa; ella è tale: „ *Quod ſi Deus liberaverit dictum puerum per merita B. Ambro-*

Vocaboli ſtrani de Longobardi.

In legibus Regum Longobardorum

» *broſij prædicti, quod apportabunt ad Sepolturam ſuam unam* In actis Sanctorum Bollādi 20. Martii pag. 208. Tomo tertio ejuſd. menſis
» *MUNAM*, cioè un donativo: parola barbara in vero mà
» che poſcia reſa civile, divenne in tutto pura Toſcana. Nè
» dopo il Divino Poeta Dante padre della Toſca favella, ri-
» trovaraſſi (cred' io) alcuno, che ardiſca di rifiutarla, e non
» la riconoſca per legitima, e propria, ſcrivendo nel Can-
» to Decimoquarto del Paradiſo:

» *Tre volte era cantato da ciaſcuno*
» *Di quelli Spirti con tal melodia,*
» *Ch' ad ogni merto ſaria giuſto MUNO.* *Dante nel Paradiſo Cant. 14.*
»

» Quindi ſervir potendo al C. ſuſſeguente l' A antece-
» dente, ed eſcludendoſi già, come abbiam veduto, l'aſ-
» pirazione, ed altresì i dittonghi, potrà ſervire per ar-
» ticolo Hæc, e ne ſegue il ſenſo, che chi frangerà, o di-
» minuirà l'offerto vaſo di marmo, incorrerà nella commi-
» natoria, e che i frattori rimarran ſottopoſti alla giuſta *Lettere abbreviate, & confuſe, come debbanſi leggere.*
» vendetta di Dio. DEUS REQUIRET.
» E quì raffermerò colla mia oſſervanza i miei oſſequij
» indelebili, ſottoponendo all'altrui parere queſti miei ſen-
» timenti, mentre pregiandomi di aver ubbidito à di lei
» cenni, la ſupplico con ogni ardore ad onorare la ſpiega-
» zione di queſta Inſcrizione antica, di quaſi dieci Secoli,
» colle dottiſſime di lei correzioni.

Et haec tantùm ea eſt Epigraphe, quae de tot Regibus, poſt Romanos, Bononiae Dominis nancìſci licuit; ejus perennitati aſſentiente, nedum formâ cuivis alii miniſterio minimè aptâ, ſed etiam veneratione ei debitâ, uti Sacro uſui jam viſo deſtinatae.

Caeterae conſimiles, profanae prorſum, funditus perierunt; quicquid jactitet Gammarus noſter, ſe duas non diſſimiles in primâ ſui aetate conſpexiſſe: Alteram THEODORICO Oſtrogothorum Regi: alteram ARARICO Rugo-

Rugorum Principi, ambobus Italiae, & conſequenter Boniae imperantibus, inſcriptas.

Quam verò nupero Regi hiſce carminibus dicatam refert:

Tempora currebant Chriſti nativa potentis,
Tunc duo cum decies Septem cum mille ducentis,
Dum pia Ceſarei proles cineratur in arca,
Iſta Federici maluit quam ſternere parca.
Rexerat, & comptos præſſit diademate crines
Entius inquè poli meruit mens tendere fines;

eſt inferiorum temporum, neque Regis domini, ſed captivi, ENTII inquam iuſto bello capti, & nos apud vitâ functi; & ideo ab Excellentiſs. Collegâ & Dom. meo, Dom. Franciſco Mariâ Bordocchio, Advocato inſigni, & pluries integerrimo Iudice, recentiorum memoriarum Collectore induſtrio, recenſenda.

SECTIO

SECTIO QUINTA

Inſcripta regerens Marmora, quandoque Scientiâ praeditis, ſeu aliquâ Arte excellentibus; paſsim verò Virtute Bellicâ praeſtantibus poſita.

BIBLIOT. ... EVE

CAPUT I.

Inſcriptio erecta olim Medico Bononienſi.

FELSINAM noſtram, Togâ juxtà Sagoque amictam, ſub Palladis imagine nobis non injuriâ repraeſentavit Antiquitas: quandoquidem non ſolùm Litteris excelluit, quum prima omnium Sacros Ritus, Caeremonias, ac Philoſophiam cunctos edocuerit, ut ſupra novimus, verum etiam Armis praeſtitit, quum victricibus ubique Romanorum copiis ſtrenuos Milites ſuppeditaverit, ut mox oſtenſuros nos fore confidimus. Verùm quum Romanae Reipublicae, nec non Imperatorum temporibus, dominatricibus armis cedere cogeretur ſubmiſſa toga, ac proinde Doctiſſimorum Virorum Memoriis Inſcripta paſſim Militum Marmora longè praeſtitiſſe videamus, mirari modò minimè ſubit, ſi, ubi duodetricies, & ampliùs Bellatorum Bononienſium Epitaphia hac in praeſenti recenſione offenſuri ſumus, ne vix una ex oppoſito ſit occurſura Epigraphe olim poſita,

ta, ſive Ruſticellis noſtris, ſive Pomponiis, quà Camoniis Rufis, quà Bleſiis Cotiis, Ciceronis quandoque encomia, quandoque Martialis carmina promeritis. Vix Medicâ facultate peritum quendam nobis detegit Alidoſius, vixque alium variis Artibus inſtructum nuperrimè prodit Reineſius, qui ambo tot Belligeris noſtratibus hîc praelaturi, illuſtre ſaltem, ſi non aequè amplum, Quintae huic Sectioni noſtrae praebeant initium, Sapientiam, nunc invitis Armis, Fortitudini antepoſiturum. Sic igitur Alidoſius
Pag. 73. 4. noſter:

In caſa del Sig. Codebò.

DIS. MANIBVS
M. LATINIVS. M. L.
MEDICVS
OCVLARIVS
HERMES. VIXIT. ANNOS
XXXX

Quum plura priſcis ſeculis darentur Medicorum genera, à vulneribus nimirum, à febribus, ab oculis, à dentibus, & ſimilium, quod tacitè quidem ſed lepidè, more ſuo, innuit idem Martialis:

Epigram. lib. 10. in Gallū.

Eximit, aut Reficit dentem Caſellius aegrum,
Infeſtos oculis uris, Higine, pilos.
Non ſecat, & tollit ſtillantem Fannius uuam,
Triſtia ſaxorum ſtigmata delet Eros,
Enteloceraрum fertur Podalirius Hermes,
Quis ſanet ruptos, dic mihi, Galle, quis eſt?

prae caeteris tamen in Antiquis Inſcriptionibus fiunt obvii ab OCVLIS, ſeu OCVLARII MEDICI. Sic MEDICVM AB OCVL. habet Gruterus DLXXX. 2. MEDICVM AB OCVLIS DCXXXV. 3. MEDICVM OCVLARIVM CCCCXVI. 8. DLXXXI. 8. DCXXXIV. 3. MEDIC umque OCVL arium invenio in Schedis Vaticanis,

ta-

tacitè exprobantibus Reineſio ſequentem Epigraphem, tribus poſtremis verſibus apud eum mutilam:

Tom. vocat. le Aldine ſignat. 5237. pag. 107. verſà.

Apud Inſulanos, ad Principis Apoſtolorum.

CLAS. XI. 8.

Q. CLODIVS. Q. L. NIGER
MEDIC. OCVL. SIBI. ET
Q. CLODIO Q. L. SALVIO. PATRONO
Q. CLODIO FRONTONI CONLIB
Q. CLODIO CLEMENTI CONLIB
HIGINIO L. TESTAM. FIERI IVSSIT

ac denique MEDICVM OCVLARIVM exhibet haec recens, tradita àb Excellentiſs. Spon in *ſuâ Miſcellaneâ Eruditæ Antiquitatis*, non ita pridem editâ:

Sect. IV. Illuſtr. Viror. pag. 143. 7.

Romæ, in Villa Cæſarini.

ILLVSTRIVS TI. CAESARIS
AVG. SER. CELADIANVS
MEDICVS OCVLARIVS
PIVS PARENTVM SVORVM
VIXIT ANNOS XXX
HIC SITVS EST IN PERPE

cui honorificentiùs etiam, utpotè non SERvus, non Libertus, ſed omnino ingenuus, is conſonat, qui ipſum latuit:

In iiſdem Sched. Vatican. à S. Clemente.

CN. DOMITIO DEMETRIO
MEDICO OCVLARIO
PATRI SVAVISSIMO
DEMETRIVS FILIVS FECIT
ITEM HIRE CONIVGI BENE. M
ET SIBI POSTERISQVE SVIS
IN FRON. P. XXXIV. IN AG. P. XXXIV.

 Nil

Nil ergo admirationis eſſe debet, quòd è ſilentibus hodie nos apud tot priſcis Medicâ facultate praeditis, quibus Felſinam, ſuae Iſidi ſanitatis Deae ſuperſtitiosè tunc nimis addictam, abundaſſe decuit, OCVLARII ſaltem in hanc uſque diem ſervatum nomen ea nobis retegere valuerit: Non ignari ſiquidem illius tunc falſi Numinis cultores, quòd facientes Dii adjuvant, eandem autumare non dedecet, archiatros non paucos hîc adeſſe juſſiſſe, qui medicamina propria ſupplicibus aegrotantium holocauſtis admiſcentes, imploratam ſanitatem operoſiùs promoverent; dum aliàs & alibi, eoſdem pariter Medicos hoſtiis quandoque ac votis ſalutem ita vel à Superis quaeſiiſſe, conſtat:

LXVIII. 1.
ASCLEPIO ET
SALVTI
COMMILITONVM
SEX. TITIVS. ALEXANDER
MEDICVS. COH. V. PR
DONVM DEDIT
....
AVG. VIII
T. FLAVIO. SABINO COS

LXVIII. 2.
ASCLEPIO. ET SALVTI
COMMILITONVM. COH. VI. PR
VOTO SVSCEPTO
SEX. TITIVS. MEDIC. COH
VI. PR
D . D

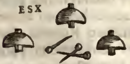
Qui uſque ad hoc tempus ineditas de MEDICIS Epigraphes alias cernere exoptat, dicti Spon doctiſſimi aequè Medici ac Antiquarii laudatam *Miſcellaneam* adeat, ſitim eruditam plenè reſtincturus. Ego purus Legulejus, abſolutiſſimam tanti Viri Diſſertationem à longè ſuſpiciens,

non

non immemor definitionis, quam de Arte Medicâ Hippocratem tradidiſſe fertur, nil aliud inquam eam eſſe, quàm *Adiectionem & Subtractionem*, utrique horum mordicus haereo, quòd ſcilicet quid ulterius eidem Adjiciam non habeo, quodque audaci huic tentamini cautè me Subtraho. Aliquantulum dumtaxat quin doleam nequeo, quòd in commiſcendâ tot inter alias hac Inſcriptione noſtrâ, in calce ſecundi verſus has duas ſiglas M. L. hoc eſt Marci Libertus & ipſe ſubtraxerit. Quòd ſi id egit, ut Libertinos ſuae Arti Medicae minueret, atque ingenuorum (prout ibi nititur) numerum augeret, potuiſſem ego ſanè praeter dictum *Cn. Domitium Demetrium*, hoſce binos, ipſi ignotos, è meis domeſticis ſchedis ſubminiſtrare: Libello de Flat.

Romae, *Via Latina*, all'Arco Travertino.

D. M
RVPILIO CALPVRNI
ANO MEDICO DOM
ſic VS AVGVSTA ED. RV
PILIVS TELESFORIA
NVS. PATRI B. M. FECIT
ſic QVBIXIT ANNIS L. MESIBVS VIII DI *ſic*
ESX

Ferrariae
In parietibus Eccleſiae Majoris.

P. PVTIVS. L. F. MENTOI
MEDICVS IIIIII VIR

Quem vidit etiam P. Ferrarinus, ut in ſuo Antiquar. pag. LVIII.

Dummodo tamen non ſit idem, quem, errato forſan nomine ac civitate, habet Gruterus CCCCLX. 8.

CA-

CAPUT II.

Inſcriptio cujuſdam Bononienſis, plurium Artium Conſultiſſimi.

Bononiæ repertum in agro.

Claſſ. Prim. II.

DIIS OMNIBVS COELESTIBVS
P. GAISIDIO Q. F. SABINIANO
FISTVLARIO. CANTORI. IMAGI
NARIO. ARITHMETR. VIXIT A. XLIII.
M. X. D. III. IN. FR. P. XXX. RETRO
XL. CVIVS INGENIVM ELOQVI NEMO

C. TIPHERNIVS C. F. SACERDOS.

IGnota fuit vel ipſis nobis Bononienſibus praeſens Inſcriptio, donec meis hiſce caeptis, benigno annuente Numine, inter tot alias à ſolertiſſimo Reineſio editas, ea mihi ſe ſe obtulit; atque inſuper adeò eruditâ paraphraſe auctam, ut non ſecus ac in hujus Patriae maximum decus, in non modicum tenuitatis meae levamen opportunè ceſſerit. Quoniam verò paullò poſt, eandem inter Vaticana M S. mihi adinvenire contigit, relatam à noſtrate Lilio, qui eam vidit & exſcripſit, hoc quoque exemplum proferam, quidque ſucceſſivè in ſuo commentatus fuerit omniſcius Germanus, ex aureo ipſius volumine jam edito quemlibet addiſcendi cupidum toto haurire pectore commonebo, dum ſuum interim ſic dediſſe Lilium animadverto:

Alias dicto tomo ſignat. 5238.

Pag. 3.

Bono-

Bononiæ repertum fuit in agro.

DIIS OMNIBVS
ſic CAELESTIBVS
ſic Q. GRISIDIO. Q. F
SABINIANO FISTVLARIO
CANTORI IMAGINARIO
ſic ARISMETR. VIXIT. A. XLIIII. ſic
M. X. D. III. IN F R P. XXX. RETRO
XL. CVIVS INGENIVM ELOQVI
NEMO
ſic C. TIFERNVS. C. F. SACERDOS

CA-

CAPUT III.

Inſcriptio Divi Proculi Equitis & Martyris.

Accedant modò numeroſi Milites, & Literaria Caſtra, doctis hominibus nunc vacua, intrent ac repleant. More hoſtili ubique debacchantes, de devictis Artibus, de triumphatis ſtudiis ad libitum poeana canant. Veniet illa dies, quâ ſibi vaſa conclamari ſentiant: quâ *Imperatoriam Majeſtatem non ſolum Armis decoratam, ſed etiam Legibus armatam* Bononiae praeſertim celebrari audiant: Quâ primi Iuris inquam Interpretes noſtri, è toto Terrarum Orbe inermes diſcipulorum phalanges ad ſe trahentes, Accurſium, gloſſatorem hinc effectum, gloſſas docentes, Bartolum lucernam juris, reprobatum prius quàm approbatum Laureâ donantes, longè numeroſioribus aequè ac conſpectioribus Epitaphiis, quibus nunc gloriantur Armigeri, ritè ſuperbient.

At interim à quo nam è praeſentibus Militibus initium erit ſumendum? Et ſanè, quum ſummo Omnipotentis Dei beneficio, mihi quoque contigerit, non ſolùm inter Chriſti Fideles naſci ac vivere, ſed etiam Clericali Militiae, tamque honorificè, nomen dare, liceat mihi, ut omnis ratio poſtulat, hoc exiguò ordine praepoſtero, ab iis exordium auſpicari, qui pro ejuſdem *Chriſti nomine ſanguinem fundentes, coronas decoris meruerunt de manu Dei.*

Hos inter praeſertim memoratur PROCVLVS, cujus antiquiſſimam Epigraphem, temporis diuturnitate abſumptam, hodie ſic Marmoreo Lapide renovatam legimus:

Extrà

Extra Portam Divi Mammae, parum ab urbe diſtan.

HIC S. PROCVLVS
MILES BONON. SACRO MARTYRIO
CORONATVS EXTITIT ABSCISSO
CAPITE QVOD ILLVC VBI NVNC
ILLIVS TEMPLVM CONSPICITVR
MANIBVS PROPRIIS DETVLIT
ANNO DNI CCCIII

E quâ gente ipſe prodierit, & quod nam verè fuerit eidem gentilitium nomen, ignoratur ab Hiſtoricis noſtris, qui tamen eum fuiſſe Militem & Equeſtris ordinis omnes conſentiunt. Divus Paulinus Nolae Epiſcopus, & Divus Gregorius Magnus, qui de glorioſo ipſius pro Fide agone mentionem habuere, gentem non ſciſcitantur. Primitivorum Chriſtianorum humilitas fumosâ tunc generis nobilitate, à noſtratibus tam avidè nunc exquiſitâ, non angebatur; neque inferioribus Diocletiani ac Maximiani temporibus, ſub queis paſſus eſt invictus Athleta noſter, priſca trium nominum oeconomia, meliori ſeculo adeò uſitata, ita religiosè cuſtodiebatur: Immo eadem vel ipſa Auguſti aetas, praenomine ſaepè ac nomine poſthabito, ſolo cognomine in quotidianâ familiarique locutione utebatur; ut tot aliorum loco, ſolius M. Tullii Ciceronis, Cicero tantummodò vulgò appellati tritiſſimum eſt teſtimonium. Idem de Sancto hoc Martyre definiendum venit; quòd ſcilicet In Dialog.

 non

non vero proprioque gentilitio nomine, ſed cognomine tantùm fuerit dictus. PROCVLVS etenim, quod eſt ſimplex adiectivum ab iis deductum, ſeu mavis iis additum, qui patre abſente, ſicque procul à nativo ſolo naſcebantur, nunquam in gentis nomen evaſiſſe inveniri poterit, ut ex his, quas ſubjicio, Inſcriptionibus ineditis liquet, quae idcirco tot aliis, ſive Gruteri, ſive Reineſii, idem pariter manifeſtè demonſtrantibus, noviter addi poſſent:

Plut. in Coriolan.

In Viridario humaniſs. D. mei Ioſeph Coſtatii, ad ejus vineam vix extra portam Angelicam, in ara, ſupra quam extraneum ei Romae ſignum.

D. M. S
AELIAE OLIMPIADI
MATRI OPTIMAE
ET PIENTISSIMAE
M. MESSIVS
PROCVLVS FILIVS
FECIT

Extra Romam.

Ad bivium Viae Latinae & Aſinariae, in quibuſdam ruderibus.

D. M. T. FLAVIVS. PROCVLVS
ET. FLAVIA CLEMENTILLA
ET FLAVIAE PROCLEN. P. T
Q. V. A. IIII. M. X
D. XX. S
F. C. R

Puellae Tumulatae Quae Vixit Annis IIII. Menſibus X Diebus XX. Sibi Fieri Curarunt Requietoriū

Romae. Apud Mazzantes olim: nunc in nupera Vinea Excellentiſſimi Dom. Gaſparis Alterii, ad S. Crucem in Hyeruſalem.

D. M
SABINIAE
PROCVLAE
FILIAE PIENTISSIMAE
C. SABINIVS
PROCVLVS PATER
INFELICISSIMVS
FECIT

Florentiae, Apud Guicciardinos.

POSTVMO
TVSSANIO CN. F
ANI PROCVLO

E Sched. Vatican. Narenti Dalmatiae.

D M
POMPONIAE. PRESSILLAE
CONIVGI KARISSIMAE ANN. XXV
FILVTIAE PROCVLAE CONIVGI
FILVTIO RVFINO ADFINI
L. CARELLIVS PROCVLVS
V. F. SIBI ET
LIB. LIBERTABVSQ. SVIS

Ex

Ex iiſdem.

D. M. S
L. FLAVIO
SATVRNINO
MILITI. COH. PR. VI
VIX. ANN. XXIV. M. I
P. TITIVS PROCVLVS
FECIT PIENTISSIMO
ET FLAVIA SATVR
NINA FRATRI

Ex iiſdem.

ATTICO FIRMINO
ET CALLESTRATO
VERNIS. B. M
T. FLAVIVS PROCVLVS
TRIB. SVBCORNICV
LARIVS

E Sched. Fabrettan.

D M
SEX. AVONIO SEX. F. PROCVLO
VIX. AN. I. M. V
DIEB. XVII. FECER
AVONIVS FRO
CVLVS ET
COELIA AGATHE MATER

Ex iiſdem.

D. M
A. VALERIO A. F. PROCVLO
V. A. XIX. M. VIII. D. IIII
A. VALERIVS. C. F. PATER. IN-
FELICISSIMVS

Ex iiſd.
Arel. in Agro Tridentino.

D. M
NARONIAE FORTVNAT. NAT NATione
ITALICA. VIX. AN. XXVI. CESTIVS
PROCVLVS CONIVGI B. M

Ex iiſdem.

M. EPVLIO
PROCVLO. L. F. ARIO
CLAVD
TI. CAEPIONI
HISPONI COS PONT
PROCOS. PROVINC. ASIAE
ET HISPANIAE BAETICAE
PRAEF. AERARI MILITAR

E Sched. Urſin.

L. ARTIDIAE. SEX. F. COMINIAE
VXORI............
T. COMINIVS T. F. PO......
PROCVLVS. PROCOS......

CAPUT IV.

De Hermete, Aggaeo, Caio, Vitali, & Agricolà, venerandis aeque Martyribus ac Militibus.

QVod de aſſertà D. Proculi appellatione novo Lapidum teſtimonio firmatum eſt, id omne de aliis eidem Concivibus, itemque Martyribus, repetere haud inconvenit; quum ſub iiſdem Diocletiano ac Maximiano & ipſi coronari obtinuerint; eo inquam tempore, quo (ut alicubi notavit Urſatus) *la Christiana Fede molto era allora aggrandita, & appreſſo della quale ciò che fù prenome, nome gentilizio e cognome appreſſo gli antichi, venne in proprio nome cangiato. Così Lucia già prenome, Cecilia già nome gentilizio, e Sebaſtiano già cognome, li intendiamo, e veneriamo nomi proprij delli Santi Lucia, Cecilia, e Sebaſtiano, per quiui non ne raccogliere infiniti, che queſta verità confermino.*

Marmi Eruditi pag. 141.

Sunt ergo hi noſtri HERMES AGGAEVS CAIVS VITALIS & AGRICOLA, quos & ipſos fuiſſe Milites, etſi nos noſcere vetat longinqua nimis & oblita vetuſtas, ſuadet ſaltem priſca traditio, nec non haud aſpernanda in totum etiam hodie praeſumptio, hoc praeſertim praeſidio fulta, quòd vetuſtiſſimae eorum quandoque detectae imagines, ſago amictae, enſe praecinctae, galeâque tectae, à conſuetis aliorum Armigerorum indumentis nequaquam diſcrepent. Sanè pro Chriſti nomine fortiter dimicaſſe, atque ad extremum uſque vitae ſpiritum pro Fide ſanguinem effudiſſe, id Milites eos decantat, eò glorioſiores, quò immaniſſimae Gentilium tyrannidi ſe ſe ultrò opponentes, ad Coeleſtem Patriam perpetuò triumphaturi evolarunt.

Hos igitur omnes (CAIO excepto quod praenomen eſt) ter-

tertio & ipſos nomine tantùm fuiſſe contentos, pronuntio; tertiumque nomen iſtud, cognomen fuiſſe priuſquam in eorum nomen proprium tranſierit, ut monet Urſatus, confirmo ex hiſce non adhuc conſpectis Inſcriptionibus, HERMETEM ſolummodo tamen reſpicientibus; ne in tribus aliis, pari acceſſione nuperâ & abundanti adauctis, nimio taedio Lectorem afficiam:

Romae,
Via Latina, ſupra januam cujuſdam ſuburbani.

D . M
AELIAE RVFINAE
M. VLPIVS HERMES
CON. BEN. M. FECIT
QVAE VIXIT ANN
ſic XVIII MES. X
DI. XXVIII

Romae, Vinea Cavaleria.

ſic FLAVIA ONESIMÆ
ET OCTAVIVS HERMES
VIXIT ANN. II. M. IIII. D. V

Romae,
ſub hortis Matthaeiis, ad port. Capennam.

......REVELLIT VEL SI QVI VOLV-
PTATI MEAE CONTEN
......IT.. ERET IN ERARIO POPVLI
POENE NOMINE *ſic*
M̄. N. EXCEPTO DARI BOLO TI. *ſic*
CLAVDIO EVTYCHETI
......MNO BENEMERENTI ET L. VA-
LERIO HERMETI
......MICO OPTIMO IN FRONT. P.
XXVIII IN AGRO P. XX
......CVM PORTICO SVO *ſic*.

Romae.
Vinea Iuſtiniana.

D. M. T. AELIO
AVG. LIB
HERMETI
AB INSTRVME
NTO AVXILIAR
IO SACRVM

Romae.
Muſeo Magnino.

D . M
MEMORIAE A. ATINI
HERMETIS DEMETRI
ANI QVI VIX. M. IIII. DIEB. VII
FEC ATINIA FILIO
DVLCISSIMO

Eodem.

D . M
C. IVLIVS HERMES
FECIT IVLIAE HERMIONE
FILIAE PIENTISSIMAE
ET SVIS LIBERTIS LIBER
QVE EORVM ET
AE FECIT ET
ISQ POSTER
VM

Ro- *Flo-*

Florentiae.
Apud Guicciard.

D M
M. LICINIO
HERMETI
M. LICINIVS HILARVS
CONLIBERTO MERENTI
FECIT

Apud eoſdem.
cui conſentit quam habet Reineſ.
Claſs. 9. XLIX.

D M
M. VLPIO HERMETI
PATRONVS
FECIT

E Sched. Vaticanis.

DIS. MAN.
ſic HORTESIA
PRIMIGENIA
Q. HORTENSIO
HERMETI CONIVG
B. M. FECIT
IN F. P. X. IN. A. P. VIII

Bene Merenti. IN Fronte Pedes &c. IN Agro Pedes &c.

Ex iiſdem.

D M
M MANNEIVS HERMES VIVVS
SIBI FECIT ET
MANNEIAE CHRES
TENI LIB. SVAE LI
BERTIS LIBERTABVSQ
SVIS POSTERISQ. EO
RVM. H. M. DOLVS
MALVS ABESTO

Huic Monumento.

Ex iiſdem.

M. VARENVS HERMES
ET M. VARENVS EVTYCHVS
M. VARENO HERMAE
PATRONO SVO BENE
MERENTI FECERVNT

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
CINCIAE PIAE AMMVRRIVS
HERMES CONIVGI CARISSIMAE
SANCTISSIMAE FECIT ET SIBI ET
SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQ.
POSTERISQ. EORVM
MONIMENTVM SIVE SEPVLCHRVM
HEREDEM NON SEQVITVR

Ex iiſdem.

D. M. S
AELIA DORIS
C. AELIO HERMETI
CONIVGI OPTIMO
ET
INTEGERRIMO
ET SIBI
ET LIBERTIS
LIBERTAB. POSTER
EORVM

E Schedis Cameli.

L. ABVCIVS
HERMES
SIBI ET
TYCHE L. SVAE
AB TITVLO SVRSVM OL. XIX

E Sched.

E Sched. Cl. Fabret.

TI. CL. HERMES
NVTRICIVS
ET CL. PATERNA
M. LICINIO
HERMETI AL
VMNO DVL
CISSIMO M. LICINIE
IANVARI
ET LICINIAE ....
...... QVI VIXIT
ANN. II. DIES XXXIIX

Ex iiſdem.

DIS MAN
M. AEBVTIVS. HERMES. AEBVTIAE
M. LIB. ET CONIVG SANCTISS
ET Q MAGIOS EVTRAPELVS. ET *ſic*
HORATIA CORNELIA FECIT. P. P. S
ET SIBI ET LIB. LIBQ. POSTERISQ. EOR
ET FABIA CHRYSIS EMIT. PP. S

Ex iiſdem.

D M
M. VALERIO HERMETI
LVCIA HELPIS
CONIVGI OPTIMO F

Ex iiſdem.

D M
AELIAE NICOMEDIAE
P. AELIVS HERMES
CONIVGI. B. M
P. AELIVS FORTVNAT
SORORI PIISSIMAE FECERVNT
ET SIBI ET SVIS LIB
LIBERTABVSQ. OSTERISQ.
EORVM

Ex iiſdem.

DIS MAN
T. FLAVIVS HE
RMES. VIX. A. I
MEN. II. DIE XXVI

Ex iiſdem.

HYPNO SERV
A. ANNIVS
HERMES

Ex iiſdem.

DIS MAN
L. IVLIVS HERMES
V. A. LVI
KANINIA TRIPHEMA
V. AN. LX. H. S. E

Vixit Annis &c.
Vxit Annis &c. Hic Sita Eſt.

Ex iiſdem.

VALERIVS AVGVSTA
LIS. VIX. AN. VI DIE
XXVI FECERVNT PA
RENTES VALERIVS
HERMES ET VALERIA
LASCIVA

Ex iiſdem.

D. M. A. HERENVLEIVS
HERMES ET HERENVLEIA
HELPIS FECERVNT SIBI ET
HERENVLEIAE OLYMPIA
DI. FILIAE SVAE PIENTISSI
MAE. VIX. ANN. II. MENS
I. DI. VI
ET FECERVNT LIB. POSTE
RISQVE EORVM

Ex Alios

Alios ſexdecim aequè recentiſſimos Lapides idem oſtendentes, nimirum HERMETEM cognomen eſſe non nomen, affert doctiſs. Spon in ſuâ *Miſcel. Erudit. Antiquitatis*, & quos ideo ex ſe quilibet videre poterit; nam ex abundè jam adductis, nec adhuc editis, *ſat prata bibere*.

Pag. 11.

CA-

CAPVT V.

De Veteranis Bononienſibus,
Supreſſo nomine à Plinio memoratis:
nec non
Duobus aliis nomine expreſſis in Lapid.

HActenus de iis Militibus, quos belligera virtus Coeli non minùs quàm Terrae probavit Heroas. Nunc de iis ſermo ſit, qui ſeculari tantùm, quod nobis conſtet, ſub labaro meruerunt. Horum coryphaeus ſit, nomine quidem ignotus, ſed merito virtutis inclytus, Plin. lib. 33. cap. 4.

VNVS VETERANORVM
BONONIAE

qui in bello Parthico, ex rapinâ Signi aurei cujuſdam Numinis ſibi adſcripti ac in rem ſuam verſi, dives factus, Auguſtum ipſum domeſticâ quidem, ſed regali excaepit coenâ, quam non minùs peregrinis dapibus opiparè condidit, quàm lepidi ſermonis, per haec verba à Plinio relati, ſale conſperſerit: *Scitumque narratur dictum* VNIVS VETERANORVM BONONIAE *hoſpitali Diui Auguſti cæna cum interrogaretur, eſſet ne verum, eum qui primus violaſſet hoc Numen, oculis, membriſque captum expiraſſe. Reſpondit enim tum maximè Auguſtum de crure eius cænare, ſeque illum eſſe, totumque ſibi cenſum ex ea rapina eſſe.*

Quis autem eſſe potuerit, quomodove appellari iſte Miles, quis eſt qui divinare valeat? Dominus meus, multis nominibus de me optimè meritus, D. Valerius Co: de Zanis, qui, tum Eccleſiaſticâ, tum profanâ eruditione conſpicuus, primus & ipſe omnium hunc Plinii locum, unà cum aliis non paucis, à noſtris annalium Conditoribus hucuſ-

que non libatis, adnotavit, de hoc per otium à me quandoque requiſitus, nihil certi definire eſt auſus. Si in re tam obſcurâ conjecturis uti licet, quid prohibet quin credamus, hunc quempiam cenſendum fore è Militibus Felſineis, quos ſecutos fuiſſe M. Antonium Triumvirum ſuis in militaribus expeditionibus, per Aſiam praecipuè, eſt credendum? Hos inter autem, praeter à me aliàs demonſtratos noſtrates *Calpurnios*, quamplurimos alios extitiſſe Bononienſes, quis inficias eat, dum hanc Civitatem ſub clientelâ Antoniorum degiſſe dictum eſt alibi, referente Svetonio hiſce verbis: *Bononienſibus quoque publicè, quod in Antoniorum clientela antiquitus erant, gratiam fecit coniurandi cum tota Italia pro partibus ſuis?* Quod ignorans, ſeu ignorare ſimulans Vidrianus, perperam tradidit, Bononienſes fuiſſe coactos ad recipiendum intra moenia M. Antonium, Mutinae obſeſſurum Brutum, dum immo ad eoſdem Mutinenſes apertos hoſtes comprimendos, eidem tanquam patrono ultrò occurrerunt, eique pluſquam libenter ſe junxerunt.

Per totum cap. 11. Sect. primae.

In Auguſt. cap. 17.

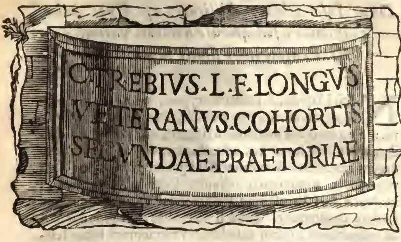
Hiſtor. di Modon. lib. 1.

Caeterum nulla me tenet admiratio, quòd non tantùm iſtius VNIVS, quem ob epularum magnificentiam, ſermoniſque urbanitatem, hîc à Plinio commendatum cernimus, ſed quod caeterorum itidem VETERANORVM BONONIAE ab eodem, etſi innominatè, memoratorum, nullum retinuerimus ſignatum nomine Saxum, duobus hiſce vix exceptis, caſuque ſervatis. Alrerum, quod ante populares noſtros, Gammarum ſuis Schedis, pag. 103. verſâ in fin. & Alidoſium, pag. 71. in fin. illud enunciantem *in domo Dominorum de Achillinis*, ac ibidem illud ſtatuentem Grut. pag. DLXIII. 9. viderat, & à vero longè alienum effigiaverat P. Ferrarinus hoc praepoſito titulo:

In ſuo Antiquario M.S. pag. LX.

Ex.

Ex. Bononiam, in loco dicto a Caſecchio. *Caſalecchio.*

Alterum, quod ita refert idem Gruterus:

MCII. in fin.
Ravennæ Apud S. Mariæ in Portu.

Lucius *nelle Memorie di Traù*, ponit Salonæ, pag. 25.12.

T. CVRTIACVS. T. F. LEM
BON. VET. LEG. VIII. C. P. F
H. S. EI. F. L

nam ſic illud integrè lego:

Titus CVRTIACVS Titi Filius LEMonia
BONonia. VETeranus. LEGionis Octavae Claſſicae Piae,
Felicis, ſeu Fidelis.
Haeres Suus EI Fecit. Libentiſſimè

Etſi poſtremas has notas, loco diſertiſſimi Scaligeri, qui eas inexplicatas reliquit, ita interpretetur acutiſſimus Eques Urſatus: In indicib. ad Gruter. De Not. Romanor. pag. 214. col. 1. in fin.

Hoc Sumptu EIus Fieri Legavit.

 CA-

CAPUT VI.

Duae Inſcriptiones Militares apud nos adhuc exiſtentes, ſed quovis nomine vacuae: Et Fragmentum ſimile penes Grut.

NAtivi lapidis, è Felſineis cryptis, ad priſcorum olim Epigrammatum opus effoſſi, teneritudo ac fragilitas: Extraneorum marmorum, ingenti vix ſumtu ad eundem uſum non ſemel huc advectorum, raritas, ac in dies urgens neceſſitas: Atavorum denique noſtrorum has erga venerandae Antiquitatis reliquias ſocordia & contemtus, in deplorabile Vetuſtarum Epigraphum excidium unanimi foedere conjurarunt. Quòd ſi nonnullae, ob propriae molis exiguitatem, quam antedictae Veteranorum binae referunt, ad aliquem recentem uſum, ſeu & veriùs abuſum ineptae, inſcias nec non impias marmorariorum, ſeu murariorum manus effugerunt, aut muniendis viis, Aedilium juſſu, ſtratorum malleo ſe ſubtraxerunt, adeò ut plurimùm corroſae, adeò mutilae ſe ſe offerunt, ut quid antiquitus loquerentur, ſaepe aſſequi ſit arduum. Id liqueat ex infraſcriptis duabus ab Alidoſio noſtro collectis, quae pauca fortuitò ſervantes indicia Militarium munerum, quibus ibi quondam nominatos claruiſſe deſignatur, in earundem declarandarum deſperationem me penitus inducunt:

Vicino alla Muraglia della porta Santa della Chieſa di S. Stefano.

....
.... NONIS ....
.... RNAT . TRIBVN ....
.... CONIVX . MOX ....
.... M . VIXIT ....

XX

......XX............

......FLAVIA. LV............

......MVNIC ...... TANDO............

...... PRENVN. DE. PRO............

... VITA .. EDES.......

Eadem quae ſupra adducta Sect. Quarta. Cap. IX.

....

ENTICO. L. Q. F. C. B
PRIM. PIL. PRAEF. EQ
VIR. I. D
PIL. III. TRIB. MIL. PRAEF
AEF. FABRVM
QVINQ. POTEST
ICVS. DE. P. S. D

Quid enim prodeſt, harum primam in ſecundo verſu RNAT. TRIBVN...... Equo publico exornato TRIB uno militum, ſeu cohortis integrè habuiſſe, ut in ccccxv. 3 ccccLIV. 10 DLIII. 6. apud Reineſ. Claſſe Sexta LXVII. & ſimilibus?

Quid in alterâ (cujus primas illas quatuor notas Q. F. C. B. ſeu poſtremas binas, autoritate Scaligeri fultus, ſic legit Urſatus: Quinti Filius Colonia Bononia) PRIM. PIL arem ibi nobis indicari, qui fuerit pariter PRAEF ectus Equitum, IIIIVIR ſeu VIVIR Iuri Dicundo: iterum PRIMi PILaris Tertiùm, TRIBunus MILitum, PRAEF ectus FABR orum, QVINQuenalis POTEST atis, quotiens nomen, gens, familia eorundem ignoretur? De Not. Roman. pag. 66. col. 2. in fin.

Hoc eodem injuſto detriti nominis damno carptum noſtratem alium Militem moleſtè ferimus, inter eos connumeratum, qui aere proprio tribunal quondam excitari, ibique ſedem locari juſſerunt; dum diſciſſo à latere Marmore, ubi deſcripti leguntur caeteri, vix remanſit Comilito-

nis

nis hujus poſtrema cognominis litera, ejuſque patria, nobis ita eum innuens:

CLXX. I.

SERGIO. PAVLO. II. COS
RIB V. SEDEM. EXTRVCTO. TRIBVNALI
RIO. MILITES. INFRA. SCRIPTI FECERVNT

ITE. COS ...	SEX. BOLANIVS. QVINTIANVS. TAR
TVS. PATAV	M. TINTORIVS. KALENDINVS. CAPVS
A. BONON	P. FABIVS. SATVRNALIVS. PATAVIO
NE. COS	Q. ROMANIVS. CHARITO. MEDIOL
FIDENT	M. BRITTIVS. SECVNDVS. NEPE
	STRATO. BERVA

CA-

CAPVT VII.

Tres alii Milites Bononienſes, quorum primi duo mutili, tertius integer: Ex Inſcriptione Gruterianâ quae habetur ſub Pag. CCCI.

Elapſo Gruteri Fragmento affinem quodammodo ſe oſtendit ingens ejuſdem Collectoris praecipui enunciata Inſcriptio, quae vel ipſa à parte dexterâ mutila, inter alios Armigeros homines, quorum publica oſtenſio contigit Romae ſub Imperio Claudii Tiberii, vix nobis contemplandos reliquit . . .

ICIVM BONONIA

&

SOSSIVM BONONIA

ex unà parte, ex alterâ verò

SP. L. ATILIVM TERENTIANVM BONON.

ut è dicto grandi Marmore, extra Romam quondam reperto, deſumitur. De duobus ergo hiſce primis Militum nominibus, ſucciſis, ut patet, ac è Lapide in totum ferè obliteratis, irrita prorſus quaelibet indagatio. Quid enim animadverſione dignum è puris putis cognominibus deduci poteſt. Praeſertim quum ICIVS non ſit cognomen integrum, ſed medietas tantùm, pluriumque pro arbitrio cognominum terminatio? SOSSIVS verò, hoc loci cognomen integrum, inter cognomina minimè reperiatur poſitum, ut è Gruteri Epigrammatibus, queis, ad validiùs probandum *Soſsium* dumtaxat ſonare nomen, nunquam autem cognomen, ſequentia bina, à me nuperrimè Romae exſcripta, adduntur?

Villa.

Villa Pamphilia.

D. M
Q. SOSI
EVANGELI

D. M
SOSIAE
Q. L
IRENE

Villa Cinquinia,
In Via Numentana

D . M . S
Q. SOSIO HELIODORO
FILIO DVLCISSIMO
KARISSIMOQVE
AC PIISSIMO IN
FANTI KARISSI
MO. Q. V. A. VI. M. XI

Quod ſi nomen hîc eſſet τὸ SOSSIVS, quantâ ego pleniori fiduciâ argumentari auderem, eundem ab illis SOSIIS proceſſiſſe, quos conterminae nobis Mutinae habuiſſe domicilium, in praeſens adhuc hae binae teſtantur Epigraphes:

In Turri Geminiana.

V
SOSIA. Ɔ. L
AMARYLIS

Ad portam
D. Barnabae.

SOSIAE Q. F. HE
RENIAE MATRI ET
SOSIO FELICIANO
ALVMNO EIVS
SOSIVS PTOLOMAEVS
FIL

Tutiùſque ac audaciùs SOSIVM illum huc advocarem, quem

quem inter caeteros Bononienſes laudati modò M. Antonii aſſeclas, claſſis maritimae ad Actium à tanto Triumviro inſtructae, praefecturam geſſiſſe notat Paterculus. Hiſtoriar. lib. 2.

His itaque dimiſſis, in tertio tantùm & completo Militis nomine non pauca lubentiùs veſtigemus: Scrutemur inquam eorundem ATILIORVM militare decus, idem è Marmoribus expiſcando, quae infraſcripta ſunt:

DXXIII. 5.

L. ATILIO. L. F. CRESCENTI. VET.
AVG. MISSO. HONESTA MISSION
EX. COH. VI. PRAET.
L. ATILIVS, PROPHIMVS. ET
L. ATILIVS. EVTYCHES. LIB
EL. HEREDES. PATRONO. OPTIMO
ET. BENE. MERENTI. DE. SE. FECE
RVNT ET. SIBI. ET. SVIS. LIBERTIS
LIBERTABVSQVE. POSTERISQVE
EORVM
HOC. MONVMENTVM. EXT. HERED
NON. SEQVITVR. NEC. HEREDES
MONVMENTVM

DXXIII. 7.

IN AG. P. V. IN. FR. P. VI
Q. ATILIO. FES
TINO. MIL. COH
X. VRB. 7. VINDICIS
VIX. AN. XXI. M. VIII
D. IIII. MIL. III. ATILIVS. FES
TVS. ATILIA. VRBICA
PARENTES. INFELICIS
SIMI. FILIO. PIENTISSI
MO. FECERVNT. SIBI. SV
IS. LIB. LIB. Q. P. E

LIB ertis
LIB ertabus
Que P oſteriſque E orũ.

DXXIII. 8.

L. ATEILIVS. C. F
STELLATINA
MILES. PRAET
ORIANVS
C...ORTE. III

DXXIII. 6.

C. ATILIVS
C. F. POM
CRESCENS
MILITAVIT. LEG. IX
ANNIS. VIIII
TRAIECTVS. IN PRAETORIVM
COH. V. PR
MILITAVIT. ANN. III

COH ortis. V. PR aetoriae.

Verùm ne aſſeclam Marmorum praetereamus hiſtoriam, juvat addere quaedam egregia ATILIORVM facinora, ab Autoribus certatim celebrata; ejus ſcilicet Sex. ATILII Serrani, qui à Senatu Romano Veronam miſſus, exitioſam litem Ateſtinos inter & Vejcentinos, de finibus implacabiliter contendentes, componere potuit; quò reſpexit hoc Saxum: Vrſat. Monu. Patav. pag. 102.30.

CXCVIII. 6.
SEX. ATILIVS. M. F. SERRANVS
PRO, COS. EX. S. C
INTER. ATESTINOS. ET VEICENTINOS
FINIS. TERMINOSQVE. STATVI ſe
IVSSIT

Ejus C. ATILII, qui aegrè ferens victorem quendam gallum ei barbam permulcentem, vehementi ſcipionis ictu eodem percuſſo atque irritato, trucidari ab ipſo maluit, quàm talem Romuleae ſoboli indebitam pati injuriam: Ejus C. ATILII, qui navali ad Maſſiliam praelio, hoſtium navim dextrâ corripiens, hâc truncatâ, eandem iterum levâ apprehendit, nec antequam occuparet, victor dimiſit: Ejus M. ATILII Glabrionis Cos. qui è praelio refugientibus in caſtra militibus aciem ſuorum oppoſuit, affirmans, ſecum & cum bonis civibus dimicaturos eos, niſi cum hoſtibus maluiſſent: Ejus M. ATILII Reguli, qui ab inimicis, à quibus captus fuerat, ad Senatum Romanum de pace ſtatuendâ ac impetrandâ miſſus, eam potiùs diſſuaſit, reverſuſque Chartaginenſium iniquiſſimis torturis ſe ſe offerre, quàm decus patriae contaminare maluit, quare Horatius:

Valer. Max. lib. 3.

Id. eod. lib. Sveton. in Vit. Cęſar. Frontin. lib. 2 ſtratagem.

Lib. 3. Od. 5. Vide Sil. lib. 6.

Fertur pudicæ coniugis oſculum,
Paruoſque natos, vt capitis minor,
A ſe remouiſſe, & virilem
Toruus humi poſuiſſe vultum,

Donec labanteis conſilio patres
Firmaret autor nunquam alias dato,
Interque merenteis animos
Egregius properaret exul.

Atqui ſciebat quæ ſibi barbarus
Tortor pararet, non aliter tamen
Dimouit obſtanteis propinquos,
Et populus reditus morantem &c.

Vir-

Virtutis ergo tot atavorum fortaſſe ſuorum nequaquam immemor ATILIVS noſter, Militiae & ipſe nomen dare voluit, Armigerique praeconio ea illuſtrare Caenotaphia, quae per Galliam Ciſalpinam noſtram adeo afluenter diſſeminata, Bellatoris titulo alioqui viduata verecundè ſe ſe conſpiciebant. Ita propè obſervare eſt in ejuſdem Provinciae praecipuâ urbe Mediolano, nullo magis alio, quàm Atiliorum nomine feraci, dum in eâdem grandi Civitate haec dat nobis ſpectanda Gruterus: LVIII. 2. & iterum XCVIII. 3. L. ATILIVS PVPINIVS. CCCLXVII. 3. M. ATILIVS PRISCVS. DCXLIX 1. C. ATILIVS IVSTVS DCCXX. 4. & Pucinellus pag. 31. ATILIVS MACRINVS SECVNDVS. MACRINVS PATER. MACRINVS PRIMVS. MACRINA SECVNDIN. DCCLIX 7. & Pucinel. pag. 20. T. ATILIVS TVTILIVS. DCCLXVIII. 2. & Pucinel. pag. 12. & iterum 31. 34. ATILIÆ MANDVILLÆ. DCCCLIX. 3. P. ATILIVS... CRISPVS. DCCCLIX. 6. & Pucinel. pag. 34. C. ATILIVS MARCVS. M. ATILIVS ADIVTOR DCCCLIX. 7. & Pucinel. pag. 39. P. ATILIVS MASCLVS DCCCCXXXIII. & Pucinel. pag. 39. C. ATILIVS SECVNDVS. CIↃXLIX. 7. & Pucinel. pag. 55. in princ. ATILIVS CRESCENS; *Memor. antiche di Milan.*

Quibus, ex dicto Pucinello, in eadem Civitate ſequentia addi poſſunt: *Nelle ſoprad.*

Già nella Collegiata di Galliata.

L. ATILIVS. L. L. PHILENVS
MEDI. SIBI. ET. FABVLEIAE
OPTIMAE VXORI. L. ATILIO
H. M. H. N. S

pag. 14
Già nellà Torre di S. Agata.

POLLAE. ATILIAE. SORORIBVS
C. ATILIVS. PO. MILES. PRAE
T. F. I. S
ARBITR. C. ATILI. L. EX

pag. 22.
Nella Contrada del Naviglio.

M. ATILIO. SABINO. CONIVGI L;
AEBVTIO. CARPO. AEBVTIAE. CRISPAE
ACILIAE. HELIADI. SODALI. NO-
DECVMO. HILINO. EROTI. T. F. I — Teſtamento, ſeu Titulum Fieri Iuſſit.
Q. NOVELLIVS. DECVMVS
CN. VIRGINIVS. AQVILO
L. AEBVTIVS. CARPVS
PRO. EA. PARTE. QVA. HEREDES
SVNT
F. C. I — Faciendum Curarūt Ipſi ſeu Ibi.

pag. 27.
Refert Norig. lib. 3. c. 8. f. 140.
Della Nobiltà.

V. F
L. AEBVTIVS. L. F. OVF. KARTO
SIBI. ET. ATILIAE. M. F. LACTILLAE
VXORI
L. AEBVTIO. PLOTO. F. M. AEBVTIO
LVCVMONIS. F. PATRI. NIGIDIAE
M. F. COBRVNAE MATRI

pag. 24.
Refert. Bonar. Caſtill. pag. 27. 28. in Daverio.

V. F
SEX. ATILIVS. SILENVS
C. ATILIVS. L. F. POLLIO

Quae denique Inſubrum Metropoli concinunt, hae ſunt courbes, ATILIORVM monumentis ſic aequè illuſtres: Ex eodem Gruter. CCCLXVII. 5. *Comi*. P. ATILII SEPTICIANI. CCCCXXXII. 9. *Comi*. ATILIAE PVPAE. CCCCLXXIX. 4. *Novariae*. C. ATILIO. PROSDOCIMO CIↃXVIII. 1. *Novariae*. T. ATILII. VIBIANI. MLXIV. 3. *Coregi agri Novarienſ*. ATILIA POLLA. MCVI. 6. & MCVII. 5. *Parmae*. Q. ATILIVS. RVFVS. DCCXXXVI. 14. *Bergomi*. ATILIA HERMIONE. ATILIVS GALLICANVS. DCCCLIX. 5. & Urſat. Monum. Patav. *Patavij*. Pag. 65. 30. C. ATILIVS LACNES. ATILIA PHOEBAS. *In vico Aponi prope Patauium*. C. ATILIA. PRIMA. DCCLIX. 2. *Veronae* ATILIA MAXIMINA.

C A-

CAPVT VIII.

Duo alii Milites Bononienſes, ex hoc Fragmento Baſis, Romae nuperrimè detecto, erumpentes.

Littera A. hic toties occurrens, lineâ intermediâ ſemper vacua, V. inverſam refert.

DVobus Militaribus ſupra deductis è Grutero Catalogis, ubi Noſtratium micare pariter vidimus bello virtutem vividam, haud diſſonum hoc addimus egregium Militaris Baſis Fragmentum, humaniſſimâ communicatione eruditiſſimi Abbatis Fabretti à me itidem conſpectum, neque abſque pingui Felſineae virtutis acceſſione avidè à me perluſtratum. Praeter enim indicatum mihi Militem, qui eſt ut patet,

M. TERENTIVS LEO BONON

ipſe etiam alterum detexi, ita dictum:

C. SERVILIVS VITALIS BO......

qui tanquam in calce Lapidis, obque detritam integram ferè BONON vocem, ſe nobis ſubduxerat, noſtrumque viſum effugerat.

De utroque igitur nomine, quae ſuggerat Romana Hiſtoria, Inſcriptorum praeſertim Lapidum praeſidio ſuffulta, velitum more, leviter percurramus. Et quoad TERENTIAM Gentem, eam fuiſſe plebeiam, monent quidem ſcribentes, ſed ob egregia facinora, ob eximiam pietatem, ob publica munera perſpicuam ſe praeſtitiſſe, non fateri nequeunt.

Egregia facinora, ſi laudabiliora non exaequant, audacioribus ſaltem comparari poſſunt. En C. TERENTIVS ille, qui Trib. Pl. Anno ab V. C. CCXCI. vagantem, ac pro arbitrio liberam in judicando Conſulum licentiam compeſcere nequaquam timuit, lege latâ de VViris creandis, qui illorum decreta ſemel ſancita perpetuò ſervari curarent. En C. TERENTII Varronis vecors audacia, qui ſpretâ toties collegae P. Aemilii, in callidum ſemper Annibalem prudenti, atque unicâ ad eum debellandum, morâ, Cunctatori Fabio adeo proficuâ, foediſſimâ, omnique aevo deplorabili ad Cannas affectus clade, *dubium fecit*, ait Florus, *quin ultimum diem habitura fuerit Roma;* ut tanquam à primis

Liu. lib. 3. Dio. lib. 10.

mis temporibus iiſdem plus juſto diſtantem, ingentem animum TERENTII illius reticeam, qui non dubitavit ſtricto pugione, in totius Orbis Dominum Galbam crudeliter ſaevire. Tacit. ab exceſſ. Neron. lib. I.

Eximia in Numina pietas, quâ hujus Gentis nimius ardor, nec non immodica ad immaniora quaecunque intentanda propenſio temperari videtur, etiamnum durat Inſcriptis Lapidibus per Gruterum recenſitis; praeſertim cccx. 2. et cccxii. 1. 2. 3. è quibus colligitur, ad ſervandum illibatum Virginitatis florem, à terreis ſeculi ſordibus non ſemel ſe abdicaſſe plures Virgines Veſtales ex hoc germine derivatas. Neque abſimilem ſuperſtitioſam religionem ad extremum uſque vitae ſpiritum oſtentaſſe TERENTIAM QVANDAM PVELLAM IVNONI TESTAMENTO PONI IVBENS opificium EX ARGENTI LIBRIS. L. Sic TERENTIA NICE CVM TERENTIO DAMARIONE FILIO SACERDOTE ET TERENTIO DAMARIONE IVN. SIGNVM ET BASIM GENIO FORINARVM ET CVLTORIBVS LOCI POSVIT. Sic TERENTIA RVFINA GRATIAS AGENS AESCVLAPIO SANCTO, eidem D. D. Sic, ut taedium brevitate interpellem, FORTVNAE SANCTAE, ſeu alibi BONAE DEAE SANCTAE VOTVM ſolvit TERENTIA TALVSA. XXXIV. 9. IX. 5. LXX. 4 MLXXII. 8. & antea LXXXII. 1.

Publica denique munera ſeu officia, in Hiſpaniam potiſſimùm geſta, jugiter oſtendunt Gruterianae Epigraphes, quarum alteram tantùm, ſic integratam ad pleniorem captum, repetiiſſe ſufficiat.

MCI. 3

L. TERENTIO

Marci Filio Quintum Viro RVFO
PRAEF ecto CHO ortis VI. BRITTON um
Ɔ enturioni LEG ionis primae M inerviae P iae F idelis D onis
D onato AB IMP eratore TRAIANO BEL lo DAC ico.

P ri-

Primi Pilo LEGionis XV APOLinaris
TRIBuno CHOortis ſecundae VIGilum
DeDicatum.

Nam quis poſſet omnes & ſingulas eiuſdem cenſus, per regionem illam ubique conſertas, numerare hìcque deſcribere? Et quà ratione non debuerant TERENTIORVM nomine tot Saxa clareſcere eâ in Provinciâ, quae M. TERENTIVM Varronem Conſulem ac Propraetorem pro Cn. Pompeo, vicariam operam ibi impendentem conſpexerat? Eundem inquam, qui Praefectus Claſſis Maritimae eiuſdem Magni, adverſus Piratas ſtrenuè eouſque dimicaverat, ut ab eodem coronâ roſtrali decorari meruerit?

Si nos apud tot nequaquam periiſſent Inſcripti Lapides; huius inclytae Stirpis non pauca in dies offenderemus hîc quoque nomina, hanc gentem Bononiae nativam non ſecus aſſerentia, ac talem eam nominet Plinius Cap. 49. Libri ſeptimi, inter cives tunc noſtros memorans *Bononiae* L. TERENTIVM, centeſimum aetatis ſuae annum excedentem, & (quod caput eſt) Marci filium, ac proinde praeſentis M. TERENTII LEONIS fortaſſe filium: Eoque caſu non opus eſſet ad ſacram anchoram confugere priſcorum trium millium Quiritum ad nos tramſmiſſorum, quum *Bononiam Latinam Coloniam* (priuſquàm in Municipium evaderet) *ex S. C. L. Valerius Flaccus, M.* ATILIVS *Serranus, & L. Valerius Tappus Triumviri deduxerunt*; è quorum ſtipite, ſi non M. TERENTIVM LEONEM, emerſiſſe ſaltem conjectari poſſet C. SERVILIVM VITALEM, quem modò non aliâ quàm praedictâ viâ Bononiam attigiſſe, mihi, omni quovis alio deſtituto praeſidio, ſpeculari haud interdicitur.

Liv. lib. 37. in fin. Feſt. in verb. Municipium

Interim, quod ſaltem Gens utraque per has degerit regiones, proximiſque nobis Urbibus ſedem locaverit, è quibus facili negotio ad nos pervenire nobiſcumque commiſceri potuerit, objicit obtutui noſtro per totum illud ſuum grande opus ſparſim idem Gruterus, memorans *Bri-*

xelli

xelli Mutinæ P. TERENTIVM SYNTROPHVM. DCCCCX-CVII. 5. *Concordiæ Venetorum*. P. TERENTIVM AEDIL. IIVIR. *Murani Venetorum*. M. TERENTIVM VARIANVM. MXXXXII. 15. *Patauij*. L. TERENTIVM ACVTVM. L. TERENTIVM OPTATVM & TERENTIAM SATVRNINAM. CCCCLXXII. 6. C. TERENTIVM CETRONIANVM. IIII.VIR. I.D. CCCCLXXII. 7. TERENTIAM SEVERAM. DCCCXCI. 1. Quibus addi poſſunt ex Urſat. pag. 6. 139. 301. TERENTIA P. FILIA. C. TERENTIVS PREPO. TERENTIVS LAPIDARIVS. TERENTIA L. FILIA. TERENTIVS SEVERVS &c.

Pari modo exhibet pro SERVILIIS Gruterus *Mantuæ* Q. SERVILIVM. DCCCCXXIII. 1. *Patavij*. C. SERVILIVM MATVRVM. DCCCLXVIIII. 15. P. SERVILIAM, V. V. CCCXI. 3. *Gatzoli agri Mantuan*. M. SERVILIVM MACEDONEN. DCCCCXXIII. 2. *Cremonæ*. M. SERVILIVM GETAM. DLXXIIII. 3. *Brixiæ*. SERVILIVM PVPILIAN. EQ. PVB. DECVR. & SERVILIVM VERVM. CCCCLXVIII. 4. &c.

Placuit autem nobis, hujus Marmoreae Baſis exemplo, TERENTIVM ac SERVILIVM conterraneos, commilitoneſque Felſineos hac rudi commemoratione noſtrâ unà jungere, non ſecus atque plurimùm inter ſe concordaſſe videantur in nativâ temeritate, nimiâque ad effundendum ſanguinem haereditariâ proclivitate. Nam quo pacto laudatum ſupra C. TERENTIVM Tr. Pl. ad libertatem Conſulum compeſcendam, lege latâ V̄ Viros ſupra induxiſſe vidimus; eodem P. SERVILIVS *Rufus Rullus* legem Agrariam èdixit, quâ res Italiae pleniſſimè dirigerentur: Et ſicuti C. TERENTIVS, ut dictum eſt, Galbae ſanguine proprias manus inficere non exhorruit, ita C. SERVILIVS *Ahala Sp. Melium* Principatum appetentem neci dedit: ſic P. & C. SERVILII fratres in Caeſarem cum aliis conſpiravere; ut à Bruto, execrandae illius conjurationis capite, me ſubtraham, quem è matre SERVILIA ortum traxiſſe, neminem latet. Dio. lib. 43. Cic. lib. 1. in Catil. & Alib. Plutarch. in Brut. & omn.

Si quid eos diſcrepare volumus, in propriâ cujuſque ſtirpis propagatione, ſeu nominis dilatatione id evenire dicamus: ſiquidem in id longè inter ſe diſtare oſtendunt Gruteriana atque Reineſiana volumina, quód ubi paucis ſe inſinuat Inſcriptionibus SERVILIA, ex adverſo quamplurimis effertur TERENTIA. Ego ipſe, è meis peculiaribus collectaneis, de primâ vix duas ſequentes dare poſſem:

Romae,
Villa Iuſtiniana.

D . M
P. SERVILIO
FELICI FECERVNT
P. SERVILIVS HELIODO
RVS. ET. P. SERVILIVS IVNT
ANVS. ET. P. SERVILIVS. A
PRILIS. LIBER. OPT. B. M

Romae,
E Sched. Vatican.

P. SERVILIO
P. F. CAPITON
VIX. AN. XIIII

ubi de TERENTIA uberiorem penum ſic educerem:

Romae,
Ad bivium Viae Latin. & Aſinar.

C. TERENTI
PHILOMVSI

Romae,
Penes Magninos. Fragmentum.

.......ITEM
CINERIBVS
TERENTIAE
MELITINAE
...... ISSAVE

Florentiae.
Apud Guicciardinos.

L. TERENTIO. L. F. CRESCEN
MARIAE AMMIAE
L. TERENTIO. L. F. GAL. FIRMO.
L. TERENTIO L. F. GAL. FIRMANO.
AN. XXII
VALERIA. SEVERA. SOCRVIS. VI-
RO. ET FILIO

Papiae,
Apud Montem Baſignanum.

LOCVS
L. M. CATIORVM. SEX. F. ET
TERENTIAE. M. F. SECVND. ET
TITIAE. L. F. POSTVMAE. ET. M
CATTI. L. F. IN. FRONT. P. XIV
IN AGR. P. XXXV

Flo- *E ſched.*

E ſched. Vatican.

DVOBVS. TERENTIIS
BACCHO. ET. TERENTIANO
FECERVNT. SATVR. ET
TERENTIA PRIMA PARENTES
FILIS CARISSIMIS. LIB
LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EOR

Ex iiſdem.

C. TERENTIVS. C. L
CAPELLA

Ex iiſdem.

TERENTIAE VALENTINIANAE
CONIVGI. INCOMP
A. CVLLIVS. TERTIVS. ANIMAE
MERENTISSIMAE. CVM. QVA
VIXIT. AN. XXV. SINE. QVERELA

Ex iiſdem.

TERENTIA PRIM
A FECIT. C. TERE
NTIO EPIGO
NO CONLIBER
TO SVO BENEM
ERENTI DIS. MA

E MS. Domini mei Abb. Gradi, primi Vatican. Cuſtodis, ab eodem relict. eid. Vaticanae.

D. M
TERENTIAE.
CAPITOLINAE
VXOR. PIISSIM
M. MVTIVS SECVNDINVS
V. F

E ſched. Abb. Fabretti.

T. TERENTIVS. SECVNDVS
FECIT SIBI ET TERENTIÆ *ſic*
AMPLIATÆ LIB. SVÆ *ſic*
ET VLPIÆ FAVSTINÆ CON *ſic*
IVGI CARISSI
ET TERENTIAE F. DVLCISS
ET LIBERT. LIBERTAB. QVE SVIS
POSTERISQ. EORVM

Ex iiſdem.

IN
VIRIDARIO
PARTIS
TERTIAE
C. TERENTI
ACTI. ET
C. TERENTI
CERINTHI
EX HOC LOCO
VSQVE AD SCALARIA
OLLAE NVMERO
LXVIII

Ex iiſdem.

L. TERENTIVS
IVVENIS
AN. XXV. H. S. E — Hic Situs Eſt.

Ex iiſdem.

A. TERENTIVS A. L
A. FECIT. C. TERE
NTIO EPIGO
NO SVO. BENEM
ERENTI. DIS. MA

Ex iiſdem.

A. TERENTIVS. A. L.
THEOPHILVS
LODIA. P. F. VXOR

Ex iiſdem.

TERENTIA
IANVARIA
VIX. AN. XIIX. M. I. D. VI

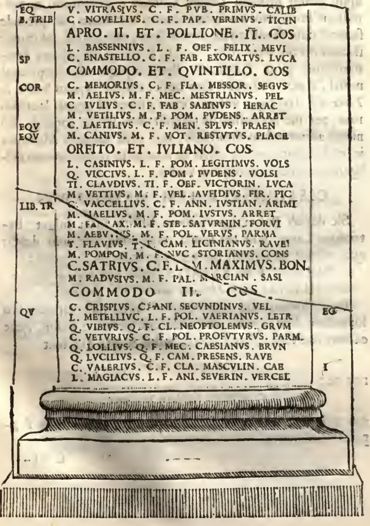
E Lamina aenea Palotolae,
Tertia Columna.

C. TERENTIVS PRISCINVS

(A-

CAPVT IX.

Columna Marmorea non ita pridem in agro Romano reperta, nunc in meo Suburbano exiſtens; ac inter alios Milites, Bononienſem memorans.

Viſae jam Baſi Columna jure ſuccedit; non integra quidem, ſed reliqua; pars dumtaxat inferior, ut patet; nam ſuperior, quae adhuc deſideratur, quàm maximè conquiſita, quovis ſtudio quâviſve diligentiâ caſsâ ac irritâ, nequaquam inveniri potuit. Totius mei cenſus dimidium in eam pariter adipiſcendam profudiſſem, ut eam me poſſidere perfectam gloriari potuiſſem. Me, ſi quem alium, id praecipuè decebat, qui primus omnium Romae apud virum probum Lucam Corſum, priſcorum numiſmatum inquinatorum inſtauratorem mirificum, ac proinde ſummâ mihi familiaritate conjunctum, eam inveni, ſolutoque ſtatuto pretio Bononiam advexi, atque in ſuburbano Eminentiſſimi olim Cardinalis Boncompagni Archiepiſcopi noſtri, a me, poſtquam fato ceſſit, empto, quem hódie *la Torre del Malvaſia* vulgò vocant, inter id genus lautitiarum, per me honorificè ibi diſpoſitarum, ſeriem condidi. Eò magis admirandam ſum ratus, quò prae caeteris Militibus in eâ inſcriptis, nobis illicò in conſpectu ponit novum Belligerum civem noſtrum his verbis:

C. SATRIVS C. F. LEM. MAXIMVS. BON.

Sic denuò Patria hoc inſueto Milite aucta fulget; Patriosque Lares, poſt tot ſecula reſalutatos, ipſe mihi debet; quò reſpicit hujuſmodi per me appoſitum ibi diſtycon:

MAXIMVS *hic* SATRIVS *Miles poſt funera ſurgit:*
Maxima nam Heroum nomina non pereunt.

Eum interim non opportuniori hujus diſſertationis ſitu locandum duxi, quàm poſt adductam proximè Baſim, quae eâdem hac Gente haud vacua, nobis & ipſa exhibuit

L. SATRIVM PROCVLVM BENEVENT.

nec non

C. SATRIVM SABINVM TRVDENT.

qui noſtro C. SATRIO ambo appoſitè conſonant, & ſi aptiùs conſonaret ——————

C. ST-

C. STRIVS MAXIMVS

inter tot alios illius Baſis aequè annumeratus, ſi pro comperto haberi poſſet in STRIVS, marmorario ſeu tranſcriptori excidiſſe ſecundam nominis ſiglam A. tunc enim eâ additâ, exiret integer SATRIVS, ſicque formaretur C. SATRIVS MAXIMVS VENVSIA, ſicuti nunc gloriatur hoc C. SATRIO MAXIMO BONonia.

Hos ergo binos tantùm, praeter conterraneum noſtrum, collegiſſe ſufficiat, ad ulteriorem gloriam hujus Gentis, quam talium virorum fortium non adeò inopem nobis repraeſentant Gruterianae Inſcriptiones, quin duas alias ejuſcemodi Armorum fulgore ita praefulgentes praetendant:

D L. 2.

In territorio Zagarolae.

CN. LAVDIVS. CN. FIL. PAL
THALLVS
MIL. COH. X. PR. 7. IVNI
.... EIVSD
ITEM. TESSERARIVS
IN. LEG III. ITAL. COH. XI
PR. 7. P. SATRI. Q. MIL
ANN. IIX. VIX. AN. XXXII
H. F. S. C. A

D LX. 5.

Romae, apud Horatium della Valle.

D. M
CLATIA. MEGISTE
L. SATRIO. BASSO
MIL. LEG. III. CYRENAEICAE
7. CAPITONIS
CON. B. M. FECIT
ET. SIBI. POSTERISQVE. EORVM
ITV. AMBITV
CORONARE. SACRIFICARE

Alioquin enim in ſuâ Claſſe Militum Cl. Reineſius ne unum dat Satrium Armis praecinctum; quin ego tot meis perquiſitionibus hos quidem Satrios, ſed cujuſvis minimi vix Bellicae Virtutis argumenti penitus expertes, invenire potui.

Romae, in Vinea Bardi.

D. M
SATRIAE PREPV
SAE HELIODOR
VS CONIVGI
CARISSIMAE BEN EME-
EMERENTI FECIT
H. F. M. FILI. EIVS
SATRIA. NICE. ET
SATRIVS. PREPO
BENE. MERENTI
FECERVNT

Mu-

Mutinae,
Fragmentum in ripa canalis prope Fojanos: Ex Antiquario P. Ferrarini.

C. BETV
L. CEST
M. TVLLIV
MAR
M. ALFIIVS
P. SATRIVS
T. EGNATIVS

Laude.
Ex eodem Antiquario P. Ferrarini, pag. CXXXVIIII. *verſa.*

MERCVRIO SACRVM
L. SATRIVS. AMARANTI. L. AMANDVS
V. S. L. M

Votum Solvis Libens Merito. ſeu Liberatus Morbo. ſeu Voto Soluto Libero Munere.

Interamnae, ad D. Nicolai.

SATRIO FAVSTINO
ATINATIA
SEPTIMINA CON
IVGI. B. M. F

E ſched. Vatican. tom. vocat. le Aldine.

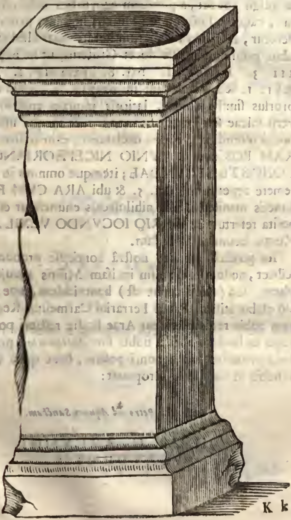
L. C. SEVERVS
PACONII
SIBI ET
L. PACONIO L. F. MEN
PATRI
SATRIAE
MATRI
PIISSIMA
H. M. H. N. S

At quoniam exemplum Conſulatuum, quibus praeſertim decoratam ſe ſe manifeſtat praeſens Columella, opportunè à Cl. Fabretto, qui eam tranſcripſerat, tranſmiſſum Reverendiſs. Patri Noris, dum Bononiae mirabilis ejus *Epiſtola Conſularis* praelo ſubdebatur, nova eidem addenda ſuggeſſit, non poſſum quin valde laeter & glorier, me primarium, etſi tunc ei ignotum, illius mirificae adiectionis extitiſſe promotorem innoxium, non ſecus ac uſquè me aliarum doctiſſimarum tanti Viri lucubrationum profitear encomiaſten praecipuum.

CA-

CAPUT X.

Ara Marmorea in D. Petri exiſtens, atque Militari nomine, antequam abraderetur, Inſcripta.

Militaris Columna, de quâ praecedenti Capite actum, memoriam in praeſenti commovet hujus ARAE, quae ſuâ baſi ſuoque capitulo, aliarum more, exculta, ſtaturâ puſillae, pumilaeque columnae & ipſa refert imaginem. Hanc igitur quoties (quod ſanè ob Canonicale munus, quo per ſeptem luſtra ſum ibi functus, millies accidit) ad lateralem januam D. Petri, quam *la porta delle campane* vulgò vocant, aſpiciebam ego, toties mihi inſidebat animo, eandem fuiſſe aliquo Militari nomine, priuſquam abraderetur, inſcriptam, aliarum inſtar, quas alibi etiam Militibus poni conſueviſſe docet Gruterus, ut in DXX. 3. DXXIII. 3. DXXXII. I. DXL. 8. DXXXXIV. 2. DLV. 3. MCVI. I. ſed praeſertim in DXXXIV. 3. atque ad noſtrae prorſus ſimilitudinem, latioris inquam epiſtilii, ſtrictioris verò ſoleae ſeu ſpirae. In DXLIX. I. & in quâ inſuper, quod operâ oſtenditur, verbis declaratur, eam ſcilicet fuiſſe ARAM POSitam C. IVNIO NICEPHORIANO MILITI COHORTis SECVNDAE; itemque omnino in DLXVIIII. temerè repetitâ in DLXX. 5. & ubi ARA CVM BASE SVA cunctis manifeſta, talis nihiloſecius enunciatur eò ipſo, quò poſita refertur C. VIRRIO IOCVNDO VEXILlifero COHortis ſecundae VIGilum.

Ita profectò de hac noſtrâ contigiſſe pronuncio, in eâ ſcilicet, nedum fuiſſe olim inciſam Militis alicujus Epigraphem, ſed (quod caput eſt) hanc itidem, ope ac beneficio elaboratiſſimi Patris Ferrarini Carmelitae Regienſis, qui eam nobis retexit, eidem Arae hodie reſtitui poſse. Quum enim in laudato aliàs à nobis ſuo *Antiquario*, prae caeteris Inſcriptionibus ſub Bononiâ poſitis, haec quae ſequitur, ſe ſe nobis in conſpectu proponat:

In Sancto Petro ad Aquam Sanctam.

D. M. C. ARCVSINI
GAVDENTIS

MI-

MILIT. COH. III. PR
EQVITIS
VIXIT. ANN. XXII
M. III. C. ACVRSI
AGRICOLA. L

quid obſtat, quin hanc credamus eandem fuiſse Inſcriptionem, quâ inſignitam ſe olim oſtendebat ARA noſtra? Quod nam enim *in Sancto Petro ad Aquam Sanctam*, praeter iſtud, reperitur vas aliud, ad Aquam Luſtralem cunctis Eccleſiam ingredientibus exhibendam, ita commodè appoſitum?

Utinam ita nobis retegeretur etiam ex aliquo ſaltem privato codice iſta gens ARCVSINIA, de quâ tam altum ſilentium penes cunctos Autores. In Inſcriptionibus, ſive editis, ſive ineditis, eadem hucuſque ſilet; & Gruterus ipſe è binis ejus familiae foeminis, quas in indice promittit, hanc vix unicam ita recitat:

DCCLXX. 4.

Romae, in Foro Traiano
Tabella marm.

D. M
TI. CLAVDIO
DORO
ARCVSINIA
DEMETRIA
CONIVGI. BENE
MERENT. FEC

Quòd ſi velimus è quodam ARCOSINO, quem idem alibi ita refert:

MCVI. 9.

Tiburi.

D. M
L. AVRELI. CORDI. MIL
COH. IIII. PR. 7. VIBI
MILITAVIT. AN. XXXVIII. M....
VIII. FECERVNT. HEREDES

MIL. itis COH ortis. IIII. PR aetoriae Centuriâ VIBI.

 Q. NA-

Centurio COHortis II. VIGilum

Q. NAEVIVS. VIRVS. 7 COH
II. VIG. ET. Q. ARCOSINVS
SVPERATVS. VET. AMICO
B. M. F

excidiſſe lapidario, ſeu tranſcriptori ſiglam I. (nam de quartâ nominis literâ, V nempe in O verſâ, parum laboro, quum eas ſaepe alternari nemo neſciat) ita ut verè fuerit hic quoque ARCVSINIVS, non potero ego quoque cum noſtro ARCVSINIO GAVDENTE non gaudere, in hac aequè noſtrâ ac ſuâ gente alium virum reperiri, ſi non EQVITIS dignitate, VETerani ſaltem titulo, à nobis, Veteranorum copiâ praeſtantibus, apprimè recolendum.

Vt paſſim, docet Reineſius, praeſertim Claſſ. XX. 148.

Vt ex Plinio cõſtitit ſupra hac ead. Sect. Cap. V. pag. 233. 235.

CA-

CAPUT XI.

De alio Milite Bononienſi, cujus Inſcriptionem ita habet Gruterus, *pag.* DLXVIII. *6.*

Romæ in Laeti aed.

L. VIBIVS. L. L
TEMO
MARCELLVS
BONONIA
COH. IX. PR. T. AXI — COHortis IX. PRaetoriae Turmae AXI Turmarchi.
VIXIT ANNIS
XXXV

EQueſter ordo, qui ab initio hujus Sect. poſt *D. Proculum* diu latens, in antecedenti Equite *Arcuſinio* ſe iterum aperuit, denuò nec non opportunè in praeſenti hoc alio Milite ſe tacitè inſinuare contendit. Turma enim, in quâ ſe adumbrat in quinto verſu, talem eum ex hoc declarat, quòd, ubi Cohors erat peditum, Turma dicebatur de Equitibus, ut infra. Gentem interim VIBIAM, à quâ denominationem ſtrenuus hic Civis noſter oſtentat, plebejam quidem, ſed Aedilitatis, nec non Conſulatus dignitate conſpicuam, & etymologiam, & originem traxiſse à VIBone, Lucaniae oppido, primò Hipponium, poſtmodùm Valentia dictum, autor eſt Strabo. Quomodo verò Siciliâ profecta, in Urbemque adſcita, Bononiam tandem venerit, ubi propriae ſobolis propagatione hunc novum Bellatorem emiſerit, non eſt cur miremur, quoties animum ad memoriam revocare haud pigeat C. VIBII *Panſae* unà cum A. *Hirtio* Conſulis Anno V. C. DCCX. Is enim cum Collegâ, adverſus M. *Antonium*, ad eximendum Mutinenſi

Cap. III. — Vrſ. Fam. Rom. Panv. Faſt. — Lib. 6. — Panvin. Faſt. Conſul.

ſi

ſi obſidione D. *Brutum* Bononiam miſſus, quamplurimos conſanguineos, qui in tam gravi expeditione ſibi praeſtò eſſent ac opitularentur, coegiſſe credendus eſt: Hos verò exinde (eodem, ob ſagittae vulnus Octaviani operâ veneno forſan infectum, è vivis erepto) ad ipſius ſuperſtitem rem familiarem recolligendam atque curandam apud nos remanſiſſe, allectoſque amoenitate ac fertilitate iſtius regionis, ſeu veriùs, (ut cum Tullio loquar,) iſtius *Floris Italiae*, hîc ſedem fixiſſe, à poſſibili non diſcedit.

Tacit. lib. 1. Sueton. in Octau. Aug.

In Philip. 3.

Sanè de priſco VIBIORVM, è quibus emanaverat *Panſa*, apud nos domicilio, teſtatur vetuſtiſſimum Caſtrum, in hanc uſque diem PANSANO dictum, quod temporis diuturnitate collapſum, ſoloque ferè coaequatum, à Majoribus meis inſtauratum ac pro viribus auctum, circumſtantes agros non paucos, per nos ibi ſummo Dei beneficio poſſeſſos, magnificentiùs illuſtrat.

Conſentiunt quamplurima rubigine conſumta armorum fruſtula, non pauca numiſmata, ut plurimùm Conſularia, nec non priſcarum Inſcriptionum fragmenta, ab illis villicis quotidie eruta, quibus omnibus meritò anteit Saxum ingens, quod olim Bononiam inter ac Mutinam medium, hodie in non ita pridem memorato ſuburbano meo nobiliùs exaltatum ſuperbit. VIBIOS integrè oſtendit, non ſecus atque *In agro Bononienſi* VIBIVM quendam *Verecundinum* interminatè monſtret Gruterus, de quo propterea, ſicut ſatis dictum eſt ſupra Sect. Quartâ Cap. IX. ita de hoc alio noſtro in venturâ Sect. Octavâ Cap. IV. habebitur ſermo.

MLXV. 4.

In praeſens hunc Militem VIBIVM reſpicientes, eumque fuiſſe Libertum, & ſi rarum, non tamen inſolens animadvertentes, τὸ duplex L. L. Lucii Libertum interpretari ne dubitemus, moti exemplo, nedum generalis hujus expoſitionis ſupra habitae Sect. Secunda Cap. unico, ſed peculiaris etiam ſaequentis alterius Militis, penes Reineſium LIBertum manifeſtè ſe ita accuſantis: Claſ. Octava. LXXVII.

DIS

DIS MANIBVS
L. MATRINIVS L. LIB.
SVBVRA EVERINVS
EROS. ORIVD Ɔ ſic
GAZA SYR
MIL. COH. VIIII. PRAET
MILIT. ANN. V IIII. VIX.
ANN. XXXV.
H. S. E
IN FRONTE PEDES IIII
IN AGRO P. VIII. S.
SE VIVVS COMPAR

Non enim novum eſt quandoque Romanos, neceſſitate urgente, hujuſmodi generis homines ſuccenturiaſſe, ipſiſque non minùs ac ſenibus, nec non decimoſeptimo anno minoribus, cohortes inſtauraſſe, immo ex integro, & è ſervis etiam quandoque efformaſſe; ut non uno loco nos docet Livius. (Vt videre eſt penes Alex. ab Alex. Dier. Genial. lib. 1. cap. 20.) Sic Antoninum Philoſophum ſervos ſuccenturiaſſe, inſigniens eos, quod magis eſt, Voluntariorum titulo, refert Capitolinus, (In h. Imp. Vita.) cujus verba ſunt: *Servos quemadmodum bello Punico factum fuerat, ad militiam paravit, quos Voluntarios exemplo Volonum appellavit*. Vt ipſi Auguſto ſuperſedeam, quem *Libertino Milite non fuiſſe uſum, præterquam Romæ incendiorum cauſſa, & ſi tumultus in graviore annona metueretur. Semelque ad præſidium coloniarum Illyricum contingentium: item ad tutelam Rheni fluminis: eoſque ſervos adhuc &c.* ſcribit Svetonius. (In Aug. n. 25.)

Neque nos turbare debet in ſecundo verſu τὸ TEMO quod quid ſibi velit, primo intuitu non ſatis liquet; quia ſitus, cui ſemiverbum iſtud appingitur, nomen videlicet inter & cognomen, nil aliud quàm Tribum ſignificare poſſe protinus indicat. Quum autem nulli alteri Tribui, quàm Lemoniae annumeratos cerni lubeat nos Bononienſes, conſequenter ſtatuendum venit, ob inſcitiam, ſive lapicidae, ſive tranſcriptoris, commutatum ineptè fuiſſe L in T. ſcriptumque TEMO pro LEMO, ideſt LEMOniâ Tribu, ſub quâ degiſſe Bononienſes nullus eſt dubitationi locus.

Sic

Sic in celebratâ modò Baſi noſtrâ laudatus *C. Satrius c. f. LEM. Maximus Bon.* ſic reliqui inferiùs exhibendi manifeſtè id comprobant; quicquid poſt Gherardaccium, Vizanium, Dulcinum, & Montalbanum, caeteri opinati fuerint, in Stellatinam nos reponentes, unius vix Epigrammatis moti teſtimonio, ubi ex adversò quodvis aliud LEMO niae paſſim jugiterque nos adſcriptos decantat.

Quinto tandem verſu T. AXI. pro AVXI (quòd inquam marmorario ſeu deſcriptori è dicto AVXI exciderit litera V) interpretari poſſem Turmae AVXI liariae, cui nimirum unà cum aliis tumultuariis Militibus, aliquâ repentinâ neceſſitate, ſocium adſciverit & ſe ipſum Libertus iſte VIBIVS. Sed magis arridet exponere Turmae AXI, hoc eſt quòd fuerit iſte Miles è numero illorum triginta EQVITVM, quibus, tum praeeſſet, tum imperaret Turmarchus, ſeu Praefectus AXIVS, è gente AXIA ſeu AXSIA, de quâ hanc Epigraphem (quam valde miror non memoratam poſtmodum à Grutero, neque à Reineſio) olim ſe poſſediſſe gloriabatur Urſinus in hac Gente:

.... SPRENAS
.... AXSIVS NASO TR. PL
.... CILIVS CORNVTVS
.... TIVS CATVLVS
.... NIVS STOLO
..... TORES LOCORVM PVBLICORVM
DICANDORVM EX. S. C. EX PRIVATO
IN PVBLICVM RESTITVERVNT

Literam enim T. alteri nomini proprio, ut hîc, antepoſitam in Militibus, connotare Turmam, quae conſtabat è tribus EQVITVM decuriis, praeter tot Inſcriptiones, cùm Gruteri, tum Reineſii, obſervo ego manifeſtiùs deduci è duabus nuperrimis, id integrè monſtrantibus:

Ro-

***Romae*, *Vinea* del Caſtratino.**

M. AVRELIO BIIHO EQ. SING. D. N
EX TVRMA LONCINI. C. N. NAT
THRAC. VIX. ANN. XXXIII. MENS
III. MIL. ANN. XV. M. AVR. SVRVS
FRATER. ET. PRII
VIS

E ſched. Vatican.

D. M. AVRELIO
BARBE EQVITI SINGV
LARI TVR. VICTORI. M
IL. IANN. XIII. VIX. AN
XXXIII. VALE. SEVER
BENEMERENTE

Similis eſt in Grut. DXXVI. 8.

Quod ſi poſt TVR. ſeu TVRM. nullum ſequatur nomen proprium, TVRMarchum, ſeu praefectum illius Turmae indicare poſſe crederem, ſicque exponendum fore TVRM. in hac quae ſequitur:

CCCXCIII. 6
P. COELIO. P. F
SER. BALBINO
VIBVLLIO. PIO
X. VIRO. STILITB. IVDIC
VI. VIRO. EQVIT. ROMAN
TVRM. EQVIT. TR. MIL. LEG
XXII. PRIMIG. P. F. ADLECTO
INTER. PATRIC. AB. IMP. CAES
TRAIANO. HADRIANO. AVG
SALIO. COLLINO. QVEST
AVG. FLAMINI. VLPIALI. PR. DE
FIDBICOMISS. COS
DESIGNATO
DECVRIONES. SVA. PECVNIA

SERgia Tribu
Decem VIRO STILITIBus IVDICandis.
Sextũ VIRO EQVITi ROMANo.
TVRMarcho EQVITum.
TRibuno MILitum,
LEGionis XXII. PRIMIGeniae Piae Felicis, ſeu Fidelis.

CAPUT XII.

Militaris Lapidis Parii Fragmentum, nuperrimè adinventum, atque in Muſeo DD. de Nigris aſſervatum.

D. M

...... AMBLASI. C. F. M ....
.... CN. SECVND. MIL. COH ....
.... TR. MIL. COH. Ī TESSERA. NA
TIONIS. SIGN. COH. EIVSDEM
NEF. PRAEF. PRAET. MCC AVG
.... Ī. VIC. 7. COH. XIIII VRB
LEG. V. MA. EXTR. M. A. C. F. STRE
.... HIC I
ADIVTRICIS P. F
HILARA CYRILLA VXOR
MARITO OPTIMO

Veteranorum, nec non Equitum inſpecta à nobis hactenus praecipua decora, ea fuiſſe non arbitretur quiſpiam, quibus priſcorum Bononienſium belligera virtus acquieviſſe debuerit. Majora quaerebant ipſi, eaque ulteriora expetebant munera, per quae commilitoni cuivis alteri anteirent, atque in caeteros denique, ſi ſors tuliſſet, exercuiſſent imperium. Quoniam verò id aſſequi dabatur praecipuè Tribunitiâ in caſtris poteſtate, ſeu Praefecturâ mediante, neutrâ earum caruiſſe ſtrenuos Bellatores noſtros, oſtenſurae ſunt ſequentes Epigraphes, quas inter primum haec locum obtinet, quam in ſuis ſchedis, *ex agro Bono-*

nien-

nienſi repertam anno 1659, *&* *de ſcalpro lapicidæ, qui eam vaſtare ceperat, ſubduxiſſe*; admonet piiſſimus aeque ac doctiſſimus olim Canonicus Alexander de Nigris.

Quanquam enim in eâ Tempus edax memorati hujus AMBLASII noſtri praenomen & cognomen praeroſerit, TRibuni tamen MILitis notae in quarto verſu pepercit, ut quidem tot alia munera, quibus eouſque clatuit Heros iſte, ut nemini ſpectabiliora ac cumulatiora invidendum habuerit, in totum abſumere nequit. Apparet ſiquidem adhucuſque in plures cooptatus ipſe COHortes, atque in iis, quà TESSERArii, quà SIGNiferi, quà VICarii 7, hoc eſt Centurionis ſui partes egregiè expleviſſe, quoties eundem interpretari beNEFiciarium, Officialem inquam PRAEFecti PRAETorianorum Militum, ſeu Mille CCorum AVGuſti, non reputetur audax nimiùm ac inſolens: Et quod propterea, ſicuti haec alia cuncta, alteri me peritiori implenda atque exponenda relinquo. Si enim in dictis ſchedis non parùm conqueritur ſolertiſſimus hujus inſignis Fragmenti Inventor ac poſſeſſor, non ſolùm de tantâ deperditarum in Marmore ſiglarum jacturâ, ſed de tam altâ horum AMBLASIORVM apud Autores reticentiâ, quae omnem ei adimebat (ſcripſit ipſe) ariolandi ac diſſerendi materiam; quid agerem ego purus putus Legulejus, novitiâ prorſus harum Antiquitatum notitiâ tinctus, ſoloque erga dilectam Patriam ſtudio ad haec pertractanda coactus?

Vt in Reineſ. Epiſt. ad Rup 23. pag. 81. 82. & in Oper. Mag. Claſſ. octau. xxxv.

At reparari plenè poterit ac ſuppleri haec utrique noſtrum inſueta in praeſenti caſu, pro Patriis Epigrammatibus regerendis, verborum caritas, per ea quae pleno & exundanti calamo effundet in expoſitione ſequentis *Maniliani* illius Epitaphii, quod optimorum Scriptorum oculos in ſe quandoque convertit, nec ſine opportunâ eruditionis annonâ ſaturos dimiſit. Videns inquam Vir cautus, in eorum firmandis ſententiis, non ſemel ad arcanos junctimque doctos iſtius Bononienſis Cyppi characteres ſe contuliſſe Lambinum in ſuis notis ad Horatium: Lipſium in Com-

Satyrar. lib. 1. Satyr. 8.

Annal. lib. 1. in excurſ. lit. K. cap. 31. Pag. 1091. Pag. 748. in princ.

mentariis ad eundem, nec non in ſuis parergis ad Tacitum: Alciatum in annotationibus ad eundem Tacitum: Beyerlinck in verbo Mors, errato tamen nomine dantem MANLIO pro MANILIO, dignum exiſtimavit hoc Marmor, in cujus declaratione totus incumberet, paremque cognitionis ſuae & eloquentiae lucubrationem, quam mox ſubjiciam, emmitteret. In eâ ſiquidem, quum quicquid de MANILIO CORDO excogitari poteſt, in unum congeſſerit, ac aperuerit, ab ulteriori indagatione me eximit, nec non exilibus, atque obſcuris hucuſque ſcriptitionibus meis aliquam, immo non modicam lucem conciliat.

CA-

CAPUT XIII.

Lineamenta Cippi marmorei An. Sal. MDI è Villa S. Benedicti Comitatus Bonon. effoſſi. In Vrbemq. tranſlati ad exteriora meridionalia Auguſtiſſ. Baſilicę Diui Petronij, ubi hodierna luce ſpectatur altus in p. ıx. latus in ııı. P. M.

MANILIANI

BONONIENSIS MONVMENTI HISTORICO-MYSTICA LECTIO

INTERPRETE

ALEXANDRO NIGRO IO. FRANCISCI FILIO

I. V. D.

Perinſig. Coll. Eccl. Bonon. Canonico, Protonot. Apoſtolico.

„PATERNI erga Patriam amoris ſectator, Annalium „Bononienſium omnimodè abſoluendorum opus, ar-„duum licet, ac meis viribus impar, aſſumpſi. Nec ab „inſtituto reuocari potuit propenſio, ſpectans ob hanc „multoties antiquiſſimè captam, plurieſque incenſam Vr-„bem, omnium prorſus Priſcorum Scripta, quibus res ip-„ſius vetuſtiſſimæ continebantur, interijſſe, & ſi quæ in „marmore, vel in ære ſuperfuerunt membratim iacentes con-„ſpici. Duce igitur Patriæ charitate, cuius ope nil mor-„talibus arduum, & duro celeriùs ablati Genitoris iuben-„te fato, pro Apparatu pleniſſimorum Voluminum per „eundem conſcriptorum, vt ille deſtinauerat, remotiſſi-„mos, ac alto ſeculorum ſilentio inuolutos Illuſtrium Vi-„rorum ſpiritus excitabo. Et quidem dum QVINTI MA-„NILII CORDI, vt concordem reddam Ægyptiacam cum „Latina eius Monumenti lectione, & claris vocibus è ſe-„pulchro reuocem, haud facilis mihi priorum characterum „occurrit notitia. Pinei etenim Coni, Ferarum, Volu-„crum, Piſcium, Anguium, nec non humani Capitis fi-„guras exhibent: inter quas, cum Virilis alata Facies me-„dium, tanquam beatiorem, locum obtinere cernatur, ad „Charondæ Legislatoris inter Catanenſes celeberrimi, à ve-

Diodor. Sicul. in 12.

„ vetuſto argenteo nummo deſumptam imaginem, & pen-
„ nigero Sceptro decoratam, reuocat mentem, ac Epiſto-
„ lam ſuperindè duobus hinc ab annis per C. V. Raphae-
„ lem Trichetum du Freſne Burdegalenſem Genitori meo
„ allatam, denuò legendam ſatis ſuperque curioſè mihi pro-
„ ponit. Poſticam etenim dum inſpicio delineati nummi
„ obſignationem, Sceptrum nempè prædictum, ſymbolum
„ non aliud equidem, vt ipſe ſapientiſſimè meditatus fuit
„ amicus, quàm ſublimes eloquij vires, ab Ethnicis Cadu-
„ cifero Numini (Cyllenio dicto, eo quod, inquit Feſtus,
„ ſermo ſine manibus omnia conficiat) tributas indicare co-
„ gnoui, & cum Homero conueniſse Venuſinum

Mercuri facunde Nepos Atlantis;
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti &c.

Homer. Odyſſ. in 1. verſ. 122. Horat. Carm. in 1. Ode 10.

„ Hinc ſolidiùs menti inſinuatum eſt ab ipſo Maniliano
„ Cippo, penes Baſilicam noſtram aſseruato, & ſolitam
„ Antiquitatis præferente venerationem, haud abſimile hie-
„ roglyphicum, Facies ſcilicet iuuenilis hilaritate venu-
„ ſta ridens, deque capillato capitis vertice, Alas ſurſum
„ expandens, Famam, Gloriam, & Virtutem præſignantes:
„ & quidem dum curioſiùs hanc Faciem animos ad myſte-
„ ria trahere conſidero, ſculptam planè intelligo pro ima-
„ gine eiuſdemmet Mercurij; quem olim Hetruſci Camil-
„ lum, hoc eſt Deorum Miniſtrum vocabant, & Ægyptia-
„ ca ſuperſtitio canino capite figuratum, & lorica muni-
„ tum Anubim nuncupabat, ac Oſiridis olim Regis Præ-
„ torianum militem, Iſidiſque cuſtodem crediderat, exin-
„ dè à Quiritibus, tanquam vniuerſi Spiritum, & vnicam
„ rerum cauſam adoratum.

Euſeb. de Præp. Euang. in 2. c. 1. Diodor. in 2.

„ Ea propter (ex Tacito memor Victores, Hermondu-
„ res haud diuerſam aciem Marti, ac Mercurio ſacrare
„ conſueuiſse; & priſcos Germaniæ bellatores pro Deorum
„ maximo hunc excoluiſse, ipſiuſque Diuinitati propterea
„ aliquando humanis hoſtijs litandum putaſse, ac libami-

Tacit. Annal. in 13.

ne

„ ne temperato, eo quod merum rationi, & ſermoni plu-
„ rimum officiat) ſum opinatus, ipſum Mercurium in Tu-
„ telare Numen ab ijs adoptatum Legionibus, quæ meritis
An.V.C.712 „ cumulatæ Italiæ agros pro ſtatione perpetua obtinuerunt
„ poſt inita inter Octauianum, Lepidum, ac Antonium fœ-
Dio. in 46. „ dera quinto ab Vrbe Bononia lapide, vt, iuxta Dionis
„ Nicæi teſtimonium, exponebat olim ibi in marmorea Ba-
„ ſi adſculpta Inſcriptio, per Ioannem Zaratinum Caſtelli-
„ num, cum alijs permultis, ſcripto adiecta exemplari cu-
„ iuſdam libri Antiquarum Inſcriptionum, quæ paſsim per
„ Europam viſuntur, Lugduni Batauorum impreſsi An. S.
„ 1588.

Lib. cit. pag. 48. nu. 15.

DIVO. IVLIO. C. F. OCCISO
M. AIMILIVS. M. F. Q. N. LEPIDVS
M. ANTONIVS. M. F. M. N
C. IVL. DIVI. F. C. N. OCTAVIANVS
AD. HVNC. BONONIEN. AGRI. AMNEM
A. D. V. K. XBR. AD. PRID. IAN
D. R. O. IIIVIRATV. SANCIVERE
C. ALBIO. C. F. CARINATE
P. VENTIDIO. P. F. BASSO COSS

„ Et quidem non inconueniens prorſus videtur crediddiſ-
„ ſe ipſos milites Mercurij tutamini commendatos, dum
„ expreſsis verbis plura id etiam exponunt Epigrammata,
„ è quibus vnum in Arcifati Caſtro comitatus Mediola-
„ nenſis Vir ornatiſsimus Placidus Puccinellus hoc indicat.

Lib. antiq. Inſcrip. Mediolanenſ. pag. 41.

MERCVRIO
L. COMINVS. POL
MIL. LEG. XIII. GEM
BENEFICIARIVS. LEGATI
CONSVLO. ARAM. ET. TECTVM

„ Alterum Viennæ Allobrogum

MERCVRIO
CVIVS. SEDES. AETER
SVNT
AELIVS. CL. LATERANVS
XVVIR. SACR. FAC.
LEG. AVG. PR. PR
LEG. III. ITAL.
V. S. L. M.

Lib. Antiq. Europ. Inſcrip. pag. 25. num. 10.

At ad QVINTI MANILII CORDI Cippum illuſtrandum properemus, attendentes præſertim mentionem de LEGIONE XXI. RAPACI. quam egiſſe ſtationes in Colonia Bononienſi libentiſſimè ſibi ſuadebit, qui eius CENTVRIONEM ipſum MANILIVM leget, nec non EXACTOREM TRIBVTORVM CIVITATVM GALLICARVM conſiderabit. Hæc namque munera ſubijſſe conijciet ſub Caio Iulio Octauiano. (An. V.C. 712) Quamuis enim Gallia Togata, vt reliquà Italia, ex Triumuirorum decreto (Dio. in 50.) libertatis iure gaudere cœpiſſet; ſic referebat Appianuus, (An. 713.) Dio tamen ſcripſit, in ſubſequenti Octauianum ex ea pecunias coegiſſe, ac milites conſcripſiſſe. Vnde Alburius Rhetor tunc in cognitione cædis apud Lucium Piſonem Proconſulem, pro reo quodam Mediolani cauſam dicens, ità excanduit, dum cohiberent Lictores adſtantium plauſus, vt degenerem Galliæ ſtatum deplorarit, quaſi iterum in Prouinciæ formam ipſius Octauiani arbitratus (Suet. in Octau.) eandem Galliam redegiſſet: in quem nimirum ab Antonio obiectum, quod cum decem, atque octo Oppida Veteranis aſſignari, totidemque ſolummodò deduci legiones conuentum eſſet, triginta quattuor ille deduxiſſet, ac totam ferè Italiam diſtribuiſſet. Quod neque Dionem latuit, dum inter Colonias, ex Popularibus Latinis, militares Romanorum effectas Bononiam enumerat. (Dio. lib. præcit.) Deuicto exinde Antonio alias duodetriginta deduxiſſe Tranquillus habet, (An. 722.) ac ad Rempublicam conſtituendam in

„ Vrbem reuerſum recentiori militi diſtribuiſſe pecunias, il-
„ li autem, qui ſub perpetuo ſtipendio egerat, populis,
„ qui in Antonij clientela perſeuerauerant, deletis, cum a-
„ gris Oppida conceſſiſse. Latiſſimè de Colonijs VVillhel-
„ mus Gondeleuæus in Adnot. ad 4. T. Liuij, & Sigonius
„ in 3. de Antiq. Iure Ital.

„ Poſt igitur decimi ſexti ſeculi euolutos curſus, de ca-
„ liginoſo obliuionis ſpecu QVINTI MANILII fama cla-
„ rior vt modò aſsurgat, à myſterijs exurgat oratio. Sym-
„ bolico à vertice Monumenti Romuleo viro olim erecti
„ exordiens, huiuſmodi vetuſtiſſimum Heroa Heroi ſuperſti-
„ ti, virtutes omnium ſuperanti, vt ille caput è tumulo re-
„ diuiuus attollat, commendare mihi liceat: Ad Purpura-
„ tum igitur ſapientiæ decus hæc, rudis ingenij mei non
„ infelici conatu, euiſcerata vetuſtatis rudimenta conſiſto.

„ In primis hoc Monumentum, quod elucidandum ſu-
„ ſcepi, ob oculos ponit priſcam conſuetudinem ab Ægy-
„ ptijs plagis in Orbem ferè vniuerſum diffuſam de Reli-
„ gionis exprimendis myſterijs non vulgata quidem ſylla-
„ barum exaratione, ſed modò volucrum, modò ferarum,
„ modò fructuum, aliarumque imaginibus rerum deſtinatis.
„ Sic à Diuinis prophanorum curioſitas arcebatur, munita
„ meliorum ingeniorum, & ſapientum præſidijs arcanorum
„ lectione. Ad apicem itaque Saxi Maniliani, PINEI fru-
„ ctus figuram referentem, tanquam ad præcipuum huiuſ-
„ modi religioſæ prudentiæ indicium, conuertens mentem
„ argumenta hiſtorica depromo: nec aliud comprehende-
„ re queo, quàm quòd idem QVINTVS MANILIVS
„ CAII FILIVS extiterit frater illius Lucij Manilij ex Kal.
Dio in 51. „ Iul. An. DCCXLVII. ſub eodem Octauiano Triumuiri
„ Monetalis, conſtituti. Qui quidem Lucius, ob ſecundò
„ deuictos à Ti. Claudio Nerone Germaniæ populos, ar-
„ genteum protulit numiſma, quod & ipſe aſſeruo, ſigna-
„ tum Auguſti laureato capite, ac nomine IMP. CÆSAR
„ AVGVSTVS ab vna, ab altera verò parte Quadriga
trium-

„ triumphali PINI CONVM vehente, cum appoſita epi-
„ graphe TI. CLAVD. TI. F. NERO. COS. ITER.
„ IMP. ITER. in obſequium, vt reor, Cereris Prouincia-
„ rum Tutelaris, ſi fidem Lucretio adhibeamus.

Muralique capút ſummum cinxere Corona, Lucret. in 2.
Eximijs munita locis, quod ſuſtinet Vrbes,
Quo nunc inſignis per magnas prædita terras
Horrificæ fertur Diuinæ Matris imago.

„ Cudit, & alterum cum Iouis vultu in antica, Aquila
„ vnguibus fulmina ſuſtinente in oppoſita, proprio ſubad-
„ dito nomine. L. MANILIVS C. F. III. VIR. Quid er-
„ go obſtat, quin à cognatis Inſignibus, à concordi geni-
„ toris Prænomine, à temporis identitate fraternum liceat
„ inferre ſanguinem?

„ Quod autem Pinus in typum Cybeles non infrequen-
„ ter ſtatueretur, præ cæteris docuere Apuleius, Diodo-
„ rus, ac Varro, & alia oſtenderunt numiſmata, aureum
„ præſertim prædicto Octauiano dicatum, effigieque ac no-
„ mine impreſſum AVGVST. TR. POT. XIII. COS. XI.
„ IMP. XLII. P. P. ab altera parte Pomo ipſo cum Inſcri-
„ ptione TI. SEMPRONI. TI. F. GRACCHVS. LEG.
„ PROCOS. Hoc illi Graccho adſcribendum cenſeo, quem
„ Velleius agris diuidundis Triumuirum ex ſe creatum ſcri-
„ bit cum Appio ſocero, & Caio fratre admodum iuuene.
„ Cur verò Cereri dicata eſſet Pinus, indicabat Naſo.

Numiſmata indicantur præſertim ab Ant. Auguſtino in Dialog. ſub pag. 116. ac 176.

An. 743.

Et ſuccincta comas hirſutaque vertice Pinus Metam. in 4.
Grata Deûm Matri: Siquidem Cybeleius Atys
Exuit hanc hominem, truncoque induruit illo,

„ Hinc Martialis alluſio emergit.

Poma ſumus Cybeles, procul hinc diſcede viator,
Ne cadat in miſerum noſtra ruina caput.

„ Præſtantiſſimam pariter ferè innumeri Lapidum Ti-
„ tuli firmant cæcutientis Gentilitatis in Cybelem obſer-
„ uantiam. Tot enim, tantaſque in terreis nimium cordibus
„ vana illa ſuperſtitio radices fixerat, vt, poſt vetitam à

„ pientiſſimo Flauio Conſtantino inanium Deorum cultu-
„ ram, vel euerſis, vel clauſis, quantum fieri potuit, ip-
„ ſius Cæſaris iuſſu, eorundem Templis, ob relaxatum de-
„ indè per impios Iulianum, ac Valentinianum nefarium
„ arbitratum, auſi ſint multi coram Demoniacis Simulachris
„ ad publicam Vicennalium celebrationem regredi. Ità è
„ Romanis epigraphis, ſub Anno Diu. Incarn. CCCLXX-
„ VI innuebat Eminentiſſimus doctrina, ac dignitate Cæſar
„ Baronius, hac deſumpta ab Ara marmorea grandi, quam
„ & Smetius è S. Lucia in Silice tali pacto exaratam ob-
„ ſeruabat.

Annal. Eccl. Tom.4.

DIS
MAGNIS
MATRI DEVM. ET. ATTIDI. SE
VTILIVS. AGESILAVS. AEDISIVS
V. C. CAVSARVM. NON. IGNOBI
LIS. AFRICANI. TRIBVNALIS. ORA
TOR. ET. IN. CONCISTORIO
PRINCIPVM. ITEM. MAGISTER
LIBELLORVM. ET. COGNITION
SACRARVM. MAGISTER. EPISTV
LAR. MAGISTER. MEMORIAE
VICARIVS. PRAEFECTOR. PER
HISPANIAS. VICE. S. I. C. PA
TER. PATRVM. DEI. SOLIS. INVIC
TI. MITHRAE. HIEROPHANTA
HECATAE. DEI. LIBERI. ARCHI
BVCVLVS. TAVROBOLIO
CRIOBOLIOQ. IN. AETER
NVM. RENATVS. ARAM
SACRAVIT. DD. NN
VALENTE. V. ET. VALENTI
NIANO. IVN. AVGG. COSS
IDIBVS. AVGVSTIS.

Lib. antiq. Europ. Inſcrip. pa.20. nu.1.

„ Alteram epigraphen è Sacello Mazzeriorum Summi
„ Pontificis in Area Diui Petri idem Annalium Scriptor
„ deſumebat à Baſi, in cuius dextero latere ſculpta Pinus,
„ è qua Crotola, & Fiſtula pendent, Ariete ſubtus alliga-
to.

Baron. vbi ſup.

„ to. In ſiniſtro ipſa pariter arbor, ac binæ Fiſtulæ, ad in-
„ dicendas aquarum venas Terræ corpori compactas. De
„ quibus quidem Fiſtulis latè non minùs, quàm eruditè Saturnel. in 1. c. 12.
„ Macrobius.

DIS MAGNIS

VLPIVS. EGNATIVS. FAVENTINVS Lib. Europ. Inſcrip. pag. 19. nu. 11.
V. C. AVGVR. P. V. B. P. R. Q.
ARCHIBVCVLVS. HECATE. SA
CERDOS. ISIDIS. PERCEPTO
TAVROBOLIO CRIOBOLIOQVE
IDIBVS. AVGVSTIS. DD. NN
VALENTE. AVG. V. ET. VALEN
TINIANO. AVG. COSS. FELICITER
VOTA: FAVENTINVS. BIS. DENI
SVSCIPIT. ORBIS
VT. MACTET. REPETENS. AVRA
TA. FRONTE. BICORNES.

„ O ridiculam prorſus, inanemque Gentium religionem,
„ quæ quot Solis, quot Lunæ, quot cæterorum elemento-
„ rum aſpectus, aut excogitabat, aut viſebat, totidem ſi-
„ bi Diuinitates ſuadebat Sacrorum varietate venerabiles!
„ Hinc terram, adoratam è Teodontio referebat Pictorius.

Terram confuſam ratus Theodontius author

Singula poſſe quidem, vel ſine fine Deum.

„ Huic & Numini Hecate nomen faciebant ab Apolline,
„ apud Græcos Hecates dicto, Iouis enim, ac Latonæ fi-
„ liam iactabant, tergemino Capite repræſentatam, dextero
„ nempè Equino, ſiniſtro Canino, medio Suis agreſtis; vt
„ in Cœlo Luna, in terris Diana, penes Inferos Proſerpi-
„ na veneraretur. Quapropter Virgilius.

Tergeminamque Hecatem tria Virginis ora Dianæ.

„ Quæ ſolemniora eidem, chimericæ Diuinitati ſolue-
„ bantur ſacrificia Lectiſternia nuncupabantur, & anniuer- Tit. Liu. in 29.
„ ſaria fiebant eo die, quo ab Hoſtienſi Portu in Roma-
„ nam Victoriæ Ædem ſimulachrum eius translatum fuit An. 559.
„ per manus Pub. Cornelij Cn. fil. Lucij nep. Naſicæ,

ado-

„ adoleſcentis, etiamſi nondum Quæſtorij, Apollineo nullatenus Oraculo inter Quirites Optimi pronunciati, Patrumque Conſcriptorum ſuffragijs ad hæc Diuina gerenda „ prouecti, quæ luce quarta Aprilis intrante fiebant, exponente Ouidio.

Faſtorum in ep.

Ter ſine perpetuo Cælum verſetur in Axe,
Ter iungat Titan, terque reuoluat equos.
Protinus inflexo Berecyntia tibia cornu
Flabit, & Idea feſta Parentis erunt.

„ Lectiſternia à lectulis ſternendis dicebantur, eo quod „ in Templis cubare conſueuerint; qui inter dormiendum „ vel Oracula, vel Viſiones à Diis, immo à Demonibus, „ expectabant, illuſi. Plauti verba audire eſt in Curculio-

Cic. de nat. Deorum.

„ ne: *Neque incubare te fuit ſatius Ioui, qui tibi iureiurando* „ *auxilio fuit*; necnon Tullij referentis ſimilia Deos dor- „ mientibus colloqui: vnde Virgilius.

Aeneid. 7.

Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petiuit.

Suet. in Octau. Vide Strabonem in 16. circa hanc mat.

„ Quis melius id narrat, quàm Suetonius? Actiani enim „ refert Auguſti matrem in Apollinis Ædibus, vnà cum „ domeſticis matronis, obdormiſſe, vt, ſomno intercedente, diuina comprehenderet reſponſa. Ex Dionyſio habemus, Arcades primos ſub Euandro Cereri Templum „ conſtruxiſſe, & per fœminas Sacerdotes ſacra ei feciſſe „ Abſtemia more græco: quem morem productum ad ſua „ tempora teſtabatur ipſe Auctor: & quidem in Romana „ Republica, teſte Tullio, ſicuti Cereris ſacra à Græcis aſ-

Cic. de legibus, & in Verrem.

„ ſumpta fuerant, ità per Græcas, vt plurimum, mulie- „ res nocturno æris ſono, ſumma religione, ac cæremonijs „ curabantur. At verò ſub Imperatoribus per Latinas, ac „ Romanas frequentiùs confici conſueuere, vt non pauca „ comprobant Epigrammata; inter quæ hoc apud Beneuentanos legitur.

Lib. Antiq. Europ. Inſcrip. pag. 153 nu. 5.

FABIAE. ACONIAE. PAVLLINAE. C. F
FILIAE. ACONIS. CATVLLINI. V. C
EX. PRAEF. ET. CONSVLIS. ORDIN

VXORI. VETTI. PRAETEXTATI. V. C.
PRAEF. ET. CONSVLIS. DESIGNATI
SACRATAE. APVD. ELEVSINAM
DEO. BACCHO. CERERI. ET. CORAE
SACRATAE. APVD. LAERNAM. DEO
LIBERO. ET. CERERI. ET. CORAE
SACRATAE. APVD. AEGINAM
DEABVS. TAVROBOLITAE. ISIACAE
HIEROPHANTRIAE. DEAE. HECATAE

„ Amiterni pariter (cuius Vrbis ruina Aquilæ ciuitatis „ incrementum fuit) ſequens habebatur.

D . M
M. CAESIO M. F. PAL. MAGNO
IIVIR. I. D. IIVIR. QQ. IIII. — In auctis per Caſtellinum.
SACERDOT. PVBLIC. CERER.
M. CAESIVS. MAGNVS
CAESIA. SEVERA PAREN
TIBVS
D . D
BIS

„ Non tamen hæc Atticæ Cereris ſacra ſunt, quibus „ etiam viri initiabantur, ſed omninò Deæ Cereris, cuius „ Hieroceribus, hoc eſt Sacerdotibus, Olympicos ludos „ ſpectare licebat; vnde Suetonius, Neronem Virgines Ve- „ ſtales ad Athletarum ſpectacula inuitaſſe, refert. (Sueton. in Neron.)

„ Sed, vt ſtrictiùs rem propoſitam ſequar, non inoppor- „ tunum duco, me non oblitum apud Sereniſſimum Al- „ phonſum Mutinæ Ducem inter Conſulares argenteas mo- „ netas illam extare, quæ à Triumuiro Marco Volteio M. „ fil. M. nep. in obſequium eiuſdem Cybelis cuſa fuit: ad- „ ſculptam etenim figuram eius intuebar rhedæ inſidentem, „ cui Leones iugati, vt Apuleio placuit, ad exprimendos „ Atydis furentes amores; ſi verò Diodori mentem ſequi- „ mur, ad innuendum eandem Deam generoſis nutritam „ extitiſſe animantibus, licet non deſint, qui id ſignificare „ ſcribant, nullum genus tam remotum, tamque ferox (Grapell. in Hieroglyph. Aegyptior.)

adeſ-

,, adeſſe, qui naturæ viribus ſubigi nequeat. Ego tamen
,, crediderim Cybeleis Leonibus diurnum Planetam deſi-
,, gnari, eius nimirum calorem igneum, & viuificum, quo
,, natura parens vtitur ad rerum omnium perennem gene-
,, rationem; capite enim magno præditum hoc animal, pu-
,, pillas ignitas quoſdam vibrantes radios, faciemque ſphæ-
,, ricam circumquaque radiorum more, crinibus aureo co-
,, lore flauentibus, ſparſam habet. Hori nomine Sol ab Æ-
,, gyptijs dicebatur, & hinc temporaneæ Horæ mutuatæ
,, ſunt nomen, eo quod earum ordinato curſu eius mune-
,, ra definiantur. Solio ea propter Phœbi priſca ſecula ſup-
,, poſuere Leones, magnanimas feras cum Patre luminum
,, conuenientiam maximam habentes, poſt etiam emiſſos
,, ſpiritus; teſte namque Æliano, ex colliſione oſſium ignis
,, excitatur, quod elementum Soli proprium eſt, & hac de
,, cauſa adſcriptum Zodiaco Leonem prodidit Valerianus,
,, cuius & gradus Sol calore validiori permeat.

,, Viſitur præterea in QVINTI MANILII ſepulcrali
,, Herma ſub Leonum vnguibus ex vna parte Accipitris
,, caput, cum Arietino Cornu; ex altera vertex Aquilę cum
Diodor. in 1.c.2. ,, Canina auricula; & hæc quidem Auricula fidam Tumuli
,, præſignabat cuſtodiam: Arietis autem Cornu Accipitri-
Nicolaus Vptonus de Milit. Off. l. 4. pag. 173. ,, nó capiti iunctum fœcunditatem, ac ærumnarum profli-
,, gationem prænunciabat. Hæc namque regia Auis animo
,, non minus, quàm vnguibus armata, gratitudinis ſymbo-
In Nicol. Vptonum notę pag. 65. ,, lica eſt: brumali enim tempore, dum cuncta gelu labo-
,, rant, vt ſibi proſpiciat, obuium quodcunque volatile,
,, quod ſors obtulerit armatis aucupata vnguibus, noctur-
,, no retinens tempore ad fouendum ſibi calorem, clare-
,, ſcente diei ortu dimittit, vſque adeò libertatis amans, vt
,, eandem libertatem in alijs, pro grati animi ſignificatione,
,, liberaliter reficere gaudeat: ac licet inopia, & fame ad
,, auem vorandam ſtimuletur, beneficium nihilominus li-
,, bertate compenſat. Sunt eiuſmodi volucrum ſpecies plu-
,, ribus Populis Solis typus, quippè quæ peculiari quodam
na-

,, naturæ priuilegio, per innatam virtutem, illius ſphæram
,, inconniuenti oculo proſpiciant. Porphyrius quidem hoc
,, Luminarium maximum Accipitris forma pictum ſcriptis
,, tradebat. Habet, vt ipſe refert Porphyrius, naturam to-
,, tam ſanguine, & ſpiritu conſtantem, eaque eſt erga ho-
,, mines commiſeratione, vt iacentibus cadaueribus inge-
,, miſcat, ac lumina ad terram defigat. Nec ommittam,
,, quod ex Æliano retuli, Aquilæ nempè, & Accipitris pen-
,, nas, ſi cæteris volatilium commiſceantur, has calore
,, proprio abſumere.

Porphyr. apud Euſeb. de Præp. Euang. lib. 13. c. 4.

,, Aries, qui ſibi nomen fecit ab Aris, eo quod pecu-
,, dum aliorum primus à Gentibus imolatus, Aras fumo
,, compleuerit, quique iuxta Moſaicam ſanctionem, mun-
,, diſſimus, ac aptus ideò ad Sacrificium, & ad eſcam, for-
,, titudinem pręfigurabat, non modò ob robuſtiſsimam
,, frontem, ſed ob cartilaginoſa tempora, munita Corni-
,, bus, quæ reflexa quandam clypei formam gerunt, belli-
,, cę fortitudinis argumentum. Hinc fortè à latinis Aries,
,, quaſi deuotus τῷ Ἄρει; ideſt Marti, cuius quoque in Zo-
,, diaco Aries domus ignea Maſculina diurna ab Aſtrono-
,, mis aſſignatur. Aries corporis magnitudine, animi robo-
,, re, ac præſtantia ouibus præcellit, capite erecto, fixo
,, pede, vngula diuiſa, veſtigio firmius terram premit. Ty-
,, pus quoque fœcunditatis habitus eſt, cum priùs, & ce-
,, leriùs cæteris coeat. Sed quid Arieti cum Accipitre?
,, Nihil apud priſcos Sapientes inauſpicatum, inconſultum
,, nihil. Arietis namque Accipitrino capiti compacta co-
,, nijcio Cornua, ad Aſtrologorum ſententiam ſcribentium,
,, Mercurium in Ariete collocatum ornatam orationis prom-
,, ptitudinem, ac plenam dicendi facultatem influere. Hinc
,, forſan alluſio, quòd Eloquentia mediatrix fuerit in præ-
,, memorato Triumuirorum congreſſu, vt terræ, mariſque
,, tripartitò diuideretur Imperium. Quanti valeat vtique
,, facundia, teſtes ſunt præclariſſimi quique Reipublicæ He-
,, roes, teſtes caſus inſperati, facundiæ ope ſedati, teſtis

Diu. Iſidorus in 12.

Orapollo in Hieroglyph.

Pier. Valerianus Hierogly. in 10.

„ hodiernus Sacer Mercurius, inueteratæ hoſtilitatis dire-
„ ptor, & fæliciſſimæ Oliuæ inſertor.
„ At Maniliani Buſti Hieroglyphica proſequamur. Cin-
„ gunt Mercurij faciem bini Serpentes, ſuper ipſius caput,
„ vt in Caduceo, conuerſis ad inuicem, iunctiſque capiti-
Saturnal. in 1. „ bus, caudis verò ſub mento complicatis. Proderit ergo
„ mihi tanti feciſſe Macrobij allegoricum ſenſum, deſcri-
„ bentis Caduceum cum Anguibus notiſſimis. Refert ita-
„ que in Mercurio coli Solem, quem & Ægyptij finxerunt
„ in ſpecie Draconum & maris, & fœminę coniunctorum,
„ hoſque Mercurio ſacratos eſſe voluerunt. Dracones par-
„ te media ſui voluminis implicantur in nodum, quem vo-
„ cant Herculis, prioreſque partes reflexę in circulum,
„ oculis preſſis ambitum gyri iungunt, poſtea ad capulum
„ Caducei caudę reuocantur, ornanturque alis, ex eadem
„ manubrij parte naſcentibus. Hinc argumenta Caducei ad
„ Genituram faciunt hominum, quam Ægyptij Geneſim
„ appellant, pręfigurando homini naſcenti Deos quattuor
„ Pręſides, Δαίμονα nempè, Τύχην, Ἔρωτα, Ἀνάγκην hoc eſt Ge-
„ nium, Fortunam, Amorem, ac Neceſſitatem, è quibus
„ duos priores Solem & Lunam intelligunt, eo quod Sol
„ author caloris, ac lucis, humanę vitę genitor ſit, & cu-
„ ſtos. Naſcenti idcircò Dęmon, hoc eſt Deus putabatur,
„ nec non Vegetabilium fautor, omniumque propè bono-
„ rum productor, quem Claudianus alloquebatur.

Qui vitam letumque regit, nam quidquid vbique
Cingit materies, hoc te donante creatur,
Debeturque tibi certis ambagibus æui.

Macr. Saturnal. in 1. c. 39. „ Hinc Pluto Sol inferior, ipſo monente Macrobio, di-
„ ctus eſt: nec verba omittam: *Inferi autem nomen Soli da-*
„ *tur, cum inferiori Hemiſphærio, ideſt hyemalibus ſignis cur-*
„ *ſum ſuum peragit; Superi, cum partem Zodiaci ambit æſti-*
„ *uam.* Tradiderunt ea propter Poëtæ, Plutonem Proſer-
„ pinam rapuiſse, quia menſibus hybernis ſemina ſub ter-
„ ris latent, vigoreque ſolari fouentur, vt ſuo tempore in
her-

„ herbas, & fructus erumpant, quo tempore Proſerpinam, „ quam vel frugum Genitricem, vel aridorum germinum „ Virtutem eſse aiebant, mox ad lucem reduci opinati ſunt. „ Hic Orpheum tempora alloquentem audire iuuabit. „ *Proſerpinæ colluſores, quando Parcæ illam, & Gratiæ circularibus choris ad lucem reducunt, Ioui gratificantes, & Matri fructuum datrici.* Hoc pariter ſenſerunt Porphyrius, & Arnobius, cuius poſtremi hæc verba ſunt. *Ille, qui raptam Dite à Patre Proſerpinam dicit, non, vt reris, in turpiſſimos appetitus Virginem dicit raptam, ſed quia glebis occultamus ſemina, iuiſſe ſub terras Deam, & cum Orco ſignificat fœdera genitalis conciliaſſe fœturæ.* Nil itaque „ mirum ſi talibus de cauſis Ægyptij, & Perſæ pro Summo „ Numinum adorauere Solem, largifluum luminis fontem, „ ex eo.

Orph. in Hymnis.

Porph. apud Euſeb. de Pręp. Euang. in 3. c. 3. Arnob. de Gentium fabul. in 1.

Quod Maria ac Terras omnes, Cœlumque rigando
Compleat, & calido perfundat cuncta vapore.

Lucretius in 5.

„ Eſt profectò maximum hoc Luminare inter erronea „ ſydera à ſempiterno Numine creatum, in ſuæ incomprehenſibilis Maieſtatis typum, & argumentum. Apud Latinos Sol vocatur ex cauſis carmine expreſſis apud Martianum Capellam.

Solem te Latium vocitat quod ſolus honore
Poſt Patrem, ſis lucis Apex, radijſque ſacratum:
Bis ſenis perhibent caput aurea lumina ferre,
Quod totidem menſes, totidem quòd conficis horas.

De Nupt. Philolog. in 11.

„ Solarem imaginem memorato Diademate redimitam „ ex pluribus nummis dignoſcimus. Eſt apud me argenteus Marci Aburij Gemini Quæſtoris, quem duplicatum „ reuiſi in ditiſſimo Eſtenſi Muſæo, & à Gorleo indicatum. „ Non deſunt præterea, qui gemmatam exponant, quadricoloremque aliquando Phœbi Coronam: inter quos Albricius Philoſophus.

An. 561. Abrahamus Gorl. in Theſ. rei antiq.

„ Non erit pariter inauſpicatum Delphines in hoc „ QVINTI MANILII Sepulchrali Saxo appingi: vt nimi-

Albric. de Imaginibus Deorum Capellæ in 1. de Nupt.

Iacob. Phil. Tomaſinus lib. de Donarijs, ac Tabel. votiuis cap. 31.

„ rum Mercurio Piſcis dicatus monſtraretur, ac Terra iam „ per Pinum deſignata, Maritimi quoque Imperij per natantes belluas congrua ſymbola iungerentur. Delphin „ inter Piſces Regiam ſuſtinet Maieſtatem, & ea propter „ Neptunus, dum ab Antiquitate inciſus cernitur, illum „ Delphines comitantur: qui, tanquam ſalutis, & incolumitatis ſeruatores, frequenter habentur, quemadmodum „ caſus ſæpè ſæpiùs per mare contingentes à fama, & hiſtoricis relati vulgo etiam teſtantur. Hic Princeps ſquamoſus tempeſtatum præſcius nauigantibus ſollicitat iter; „ hic vocari amat; hic cantus humanos audit libenter; hic „ tandem Crocodilo hoſtis homini infeſtiſſimo. Eſt Veſpaſiani vulgatum numiſma cum Delphine Anchoram amplectente: lentè feſtinandum præmonens, in Anchora „ tarditatem, in Delphine celeritatem præfigurans. Vlyſſes, teſte Plutarcho, annulos, parmam, & enſem huius „ natantium Proceris effigie obſignatos geſtare ſolebat, eo „ quòd Telemachum filium periturum Delphin ſeruaſſet. „ Hercules in Clypeo hoc animal argento, cæterorumque piſcium turbam ære expreſſam deferebat, ſi aurem præſtamus „ Heſiodo. Athenæus inter Græcos V. C. ſcriptum reliquit, „ Cæſarem Principi illius Regionis, quæ nunc Delphinatus, „ Delphinem donaſſe, quo pro Inſignibus vteretur: eo quia „ ad Gallos debellandos ſuppetias contuliſſet. Nec deſunt „ exempla Sacra, dum Diui Luciani Martyris, Maximiano ſubente, in æquora proiecti Corporis, vt honores Sepulchrales minimè conſequeretur, pium ad littora Delphinem admiramur delatorem. Liceat vlteriùs mihi dicta confirmare numiſmatibus diuerſis, è quibus ſolidiora „ conijcio argumenta. Ex illo, inquam, Marci Agrippæ „ Lucij fil. Conſulis tertiùm, quod Senatu decernente Neptuni reducis Simulachro ſignatum extitit, expreſſa Numinis dextera Tridenti altè innixa, & ſiniſtra Delphinem „ exporrigente. Ex altero Quinti Naſidij eundem Neptunum monſtrante cum Stella, & Carbaſo tumente ab vna

Pier. Valer. Hieroglyphicor. in 27.

Plut. in vit. s.

Athe. in Côment. de rebus Britannorum.

Baron. Annal. Tom. 3. n. Ann. 326

ab al-

„ab altera Caput Numinis Tridente armatum, inferius „Delphin, cum notis NEPTVNI, ob Naſidij tutè peractam nauigationem exprimendam. Tandemque ab illo „Neronis, cui adſculpta Oſtienſis Portus topographia; cernitur enim ipſo in Portu Neptunus ſedens, in quietis indicium, dextera temonem ſolo adprimens, & Delphinem „amplectens in ſecuritatis argumentum.

„ Hoc itaque pacto propoſiti MANILIANI Cippi legendi videntur Ægyptiaci Characteres. Sed quid obſecro „manifeſtiùs depromit Antiquorum vanam Theologiam, „quàm vmbratę Imaginum ſimilitudines, ad documenta „populorum, ad ingeniorum contemplatione, ac ad vulgi admirationem? Mos ipſis Gentibus quidem fuit, vt „præmittebamus, arcana Deorum maiora, vel omninò tegere, vt apud Athenienſes Sacra Cereris, vel allegorico „myſterio doctis inſinuare. Sic, perſpecta iterum è propoſito Lapide Mercurij facie, recurrit ingenium ad ſenſum Carminis.

Tu pias lætis Animas reponis
Sedibus, virgaque leuem coerces
Aurea turbam: Superis Deorum
Gratus, & Imis.

Horat. in 1. Ode 10.

„ Deridenda etenim ſuperſtitio Corpora Cereri in æternum deberi exiſtimans; vita pariter functorum Spiritus „per Mercurium ſuſcipi, hoſque vel innoxios ſupremo Ioui reddi, vel noxios ad Plutonem inferum deduci autumabat. Pythagoras ideò, vt referebat Laertius, ipſum „Numen diſpenſatorem modò, Quęſtoremue, aut Ductorem Animarum appellabat, nec non Cœlorum Ianitorem. Hinc facilè erit intellexiſſe, cur Triceps: quod „nempè in Cœlo, in Terra, & apud Tartara verſari conſueuerit. Virga autem eius aurea, Pennis, &. Anguibus „inſignita, huic myſterio aptari clareſcit, dum ab Apolline profecta fingitur, nihilque in ea mirabiliùs, quàm „Supera, & Infera penetrare ac ipſi Naturæ imperitare

Laert. in vita Pithagorę

Macrob. Saturnal. in 1. c.17.

poſſe,

„ poſſe, perhibetur, iuxta metrum.

— cantu ſinditque ſolum, Maneſque Sepulchro
Elicit, & rapido deuocat oſſa rogo.

Sed longè Ouidiano melius Virgilianum Carmen.

Tum virgam capit, ac Animas ille euocat Orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit;
Dat ſommos, adimitque, & lumina morte reſignat,
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila, &c.

„ De his hoc loco ſatis, cum pleniſſimè fuerit mihi ſer„ mo hiſtoricè interpretanti Ænigmaticum Epitaphium.

Viſitur primo ab Vrbe Bonon. lap. in ædibus Sen. Volta ad Caſaralgam.

D. M.
AELIA. LAELIA. CRISPIS
NEC. VIR. NEC. MVLIER. NEC. ANDROGYNA
NEC. PVELLA. NEC. IVVENIS. NEC. ANVS
NEC. CASTA. NEC. MERETRIX. NEC. PVDICA
SED. OMNIA
SVBLATA. NEQ. FERRO. NEQ. FAME. NEQ. VENENO
SED. OMNIBVS
NEC. COELO. NEC. TERRIS. NEC. AQVIS
SED. VBIQVE. IACET
LVCIVS. AGATHO. PRISCIVS
NEC. MARITVS. NEC. AMATOR. NEC. NECESSARIVS
NEQ. MOERENS. NEQ. GAVDENS. NEQ. FLENS
HANC
NEQ. MOLEM. NEQ. PYRAMIDEM. NEQ. SEPVLCHRVM
SED. OMNIA
SCIT. ET. NESCIT. CVI. POSVERIT

„ Hoc in marmore ab Antiquitate relictum videtur, vt „ ſublimiora quęquę poſterorum ingenia ad ſenſum euiſce„ randum ſtimularet, vel, ſi opportuniùs loquar, vt inter „ ſummam hęſitationem mentes complicaret.

„ Vt verò nobis, iam expeditis per Orientales notas à „ Sacris rerum notionibus, noſtri QVINTI MANILII pa„ teant, tùm nobilitatis, tùm dignitatum gradus, cum non

de-

„ defuerint, etiam non ineruditi Viri, qui ipſam exaratio-
„ nem, vel puncta obſcurarunt, ſtatui per extenſa verba
„ lecturam faciliorem exponere.

QVINTO. MANILIO

CAII. FILIO. CORDO. CENTVRIONI
LEGIONIS. VNIVSETVICESIMAL. RAPACIS
PREFECTO. EQVITVM. EXACTORI
TRIBVTORVM. CIVITATVM. GALLICARVM
FACIVNDVM. CVRAVIT
CERTVS. LIBERTVS
IN. AGRO. PEDES. XLIV. IN. FRONTE. PEDES. XLIV.

„ Nec memoriæ in primis demandaſſe piegat notionem
„ poſtremi huius Viri Cognominis. Iure enim, ac merito,
„ dum à natiuitate iſtud contractum cerno, fore præmit-
„ tendum puto, deque eo aliquid dicendum. CORDI Halicar. in 4.
„ igitur, vel Obſigonæ agnominabantur, qui vltra ſtatu- Quintil. in 1. c. 17.
„ tum naturæ tempus in vtero reſidebant. Sic inter Grac- Varro de Re Ruſt. in 2. c. 1
„ chos, Mutios, Allienos, ac Cœſios pro comperto habe-
„ tur. Haud enim fuit peculiare Agnomen MANILIÆ
„ Gentis: cuius ſplendores præclariſſimos eo libentiùs mo-
„ dò è lapidibus, modo è metallis, ac tandem à Scripto-
„ rum documentis hac opportunitate loci proſpicere decre-
„ ui: cum de tanta Familia Vrſinus, Auguſtinius, Gorlæus,
„ ac Streiennius minimè ſcripſerint in ſuis de Priſcis Ro-
„ manorum Familijs eruditiſſimis Tractatibus.

„ Fluxiſſe itaque hanc Sobolem liquet à Tuſculanorum Raph. Volater. Cõment. Vrbanorum in 17. pag. mihi 195.
„ Duce Manilio Octauio. Genero Tarquinij Septimi Qui-
„ ritum Regis, Lucij Filij, Damarati Nepotis, qui cum
„ ab Anno poſt V. C. CCXIX ad CCXLIV iniuſſu Po-
„ puli, & ſine Patrum auctoritate Sceptro potitus fuiſſet,
„ ex die V. K. Mart. primis Conſulibus eiuſdem Populi,
„ ac Senatorum ſuffragio ad regendam Rempublicam crea-
„ tis, Vrbe, ac Regno exactus eſt; apudque ipſum Ma-
„ nilium receptus fertur, & ſummoperè ſuffultus, in Qui-

rites

„ rites tuliſſe bella, quorum famam, tanquam ſatis ſuper-
„ que celebrem, non eſt cur recenſeam, dum Manilio-
„ rum Procerum nomina ad glorioſam perennitatem pro-
„ ponere feſtino; primum deſumens ab Vrbe ex Hortis
„ Ædibus Diui Stephani adſcitis.

Lib. Europ. Inſcrip. pag. 170.nu.16.

MANILIA. PAVLLA
DE. PATRIMONIO. SVO
SIBI. ET
AVRELIO. PAVLLINO
COMPATRI. SVO
DOMVM. AETERNAM

„ Alterum è Vinea olim Cardinalis Carpenſis.

Lib. eodem pag.77.nu.7.

MANILIAE. LVCILLAE. C. F
MATRI. PIISSIMAE. ET
INCOMPARABILI
CAESONIVS. LVCILLVS. V. C
FILIVS

„ Tertium ab Auentinis Maximorum Hortis.

Lipſ.in Auct. pag.32.

SILVANO. SALVTARI
L. MANILIVS. SATVRNINVS
EX. VOTO. POSVIT

„ Quartum extra Portam Salariam à Ioanne Zaratino
„ indicatum,

Io. Bembus in manuſcripto lib. pag. 46.

DIS. MAN
MANILIAE
AGATHONIDI
VIX. AN. XVI
C. BLANDIVS
CONIVGI. SVAE
KARISSIMAE
ET BENEMER
POSVIT

„ Quintum à Matera Apulorum Ciuitate.

C.MA-

C. MANILIO
C. F. HOR. RVFO
SEXTILIAE. P. F
DATAE. VXORI
SEXTILIAE. C. L
PRIMOGENIAE
ANNORVM. XIII
DELICIO. EORVM
DATAE

Lib. Europ. Inſcrip. pag. 172. nu. 14.

,, Sed pleniùs redundantes Hiſtoricorum paginas incly-
,, tis Maniliorum monumentis peruoluamus: prodeatque
,, omnium Heroum primus Caius ampliſſimæ famæ in Tri-
,, bunatu Plebis, ac bono Reipublicæ natus, non minus,
,, quàm Marcus, & Sextus; & ſe promat ex ſeditione, quæ
,, in Algido à Decemuirorum impotentia exarſit, per mi-
,, lites Ducem ſelectum.

An. 271. Pl. Trib. exinde Imp. Militum Halicarn. in 8. ac in 10. An. 287. Trib

,, Succedant Manilius, prænomine Cneus, agnomento
,, Cincinnatus, & Caius Manilius Vulſo Conſules Vrbis à
,, Gregorio Haloandro relati inter Annorum digeſtionem
,, Codici Iuſtiniano inſertam, vt habet Exemplar Norim-
,, bergæ impreſſum An. S. 1530.

Pl. An. 291. An. 274. Coſſ. An. 280. ac 304. Holean. in Cronolog.

,, Aulus Manilius cum Lucio Virginio Tricoſto, Lucio
,, Poſthumio Albino, Aulo Valerio Publicola, Publio Cor-
,, nelio, & Aimilio Mamertino ter Militibus pro Tribuno
,, datus.

An. 367. Holean. in Cronol. T. Liu. Hiſt. in 5.

,, Caius Manilius Attilius primus è Plebe Maximus Cu-
,, rio Aimilio Papio ſuffectus. Hic animadvertendum, lon-
,, gè aliud eſſe de Plebe, & Plebeium: nam hic eſſe dici-
,, tur, qui non eſt Patricius; ille, qui nec Senator, nec
,, Eques. Plebeius ergo ad genus ſpectat, de Plebe ad Or-
,, dinem: Tripartitus enim erat tunc vniuerſus Populus
,, Rom. in Senatores, Equites, & de Plebe, Ideò Auſonij
,, Carmen.

An. 545. T. Liu. Hiſt. in 27.

Martia Roma triplex; Equitatu, Plebe, Senatu.

,, Vnde imperiti ſæpè hoc ipſo quòd aliquem è Plebe

Seruius in Iuuenilibus Ferijs c. 3. Cicero in Bruto.

„ ſcriptum legunt, ignobilem, & obſcurum inaniter ſibi ſua-
„ dent.

„ Caius Manilius Limitanus, qui Tribunicia facultate de-
„ functus, legem protulit, vt in eos quæreretur, quorum
„ ſtudio, & conſilijs Iugurtha Decreta Senatus neglexiſſet.
„ Qua lege Iudices Gracchani quattuor è Conſularibus vi-
Liu. Hiſt. in 4 „ ris, & vnum Sacerdotem ſuſtulerunt.

„ Publius Manilius Pub. fil. Ordine Patricius, Tribu-
An. V. C. 550. „ nus Militum cum Collegis Publio Titinio, Pub. Melio,
„ Lucio Furio Medullino, & Lucio Popilio Volſco, conſti-
„ tutus tum, cum Publius Licinius Caluus ex Plebe, fa-
Liu. in 45. Hiſt. & 61. Epitem. „ uente ſibi Conſulum poteſtate huiuſmodi munus vſurpa-
„ re auſus eſt, non ſine ipſius Plebis vltima admiratione;
An. 582. Aedil. „ nullis enim vir ipſe antea efluſſerat honoribus.

An. 587. Vrb. Prat. „ Publius Pub. fil. Pub. nep. Ædilis primò, ac Prætor
An. 608. Prou. Fræt. „ Vrbanus dehinc in Sicilia, ac tandem à fugitiuis ſeruis
„ Caſtris exutus, & profligatus, poſt res Lucij Anicij in Il-
An. 615. Legatus. „ lyrico compoſitas, & Regem Gentium captum.

An. 616. Proflig. „ Marcus pariter Publij fil. Pub. nep. in Capitolinis
Cic. in Bruto „ marmoribus Conſul deſcriptus, ac Prouincialis Quæſtor:
Appianus in Libico. „ cui tribuendum cenſeo elegantiſſimæ artis æreum numiſ-
T. Liu. Epitome in 50. V. „ ma, in quo roſtrata Nauis, & Herculis Clauigeri Caput,
Max. in 5. c. 2 „ cum notis M. MANILIVS ab vna partium, ab altera
An. 568. „ Romæ imago galeata, vt cerno in meo domeſtico Muſæo.
„ Ipſum arbitror Marcum I. C. cæſo matris vtero luci edi-
An. 595 Quæſt. „ tum; illum nempè, qui ante Africanum Proconſulatum
„ Romæ Quæſturam geſſerat, & Conſularia munia obiue-
An. 600. Coſ. vel vt alijs placet an. 604. „ rat, Collega Lucio Marcio C. fil. C. nep. Cenſorino, &
„ bello Punico tertio vertente Carthaginem obſederat, ac
An. 605. Procoſ. „ oppugnauerat. Is per M. Tullium inter coætaneos elo-
„ quentia pollentes enumeratus mirum in modum commen-
„ datur, dum Pub. Scæuolæ non impar deſcribitur. Is Sa-
„ crorum Pontificalium peritiſſimus fuit, & ex illis, qui
„ tranſuerſo foro ambulare, & reſponſa dare ſolebant. Is
„ tandem Decimum Sollanum, quòd Prætor Macedoniam

expi-

„ expilaſſet, Cauſa diſcuſſa, abdicauit, & relegauit.
„ Eluceat Lucius, agnomento Mancinus, Quæſtor Pro- Saluſt. in Iug
„ uincialis, & Pleb. Tribunus, qui legem tulit, qua C. gurt.
„ Mario bellum Iugurthinum decretum eſt; qui, vt reor, Plin. in 33. c. 1.
„ Legatus pro eodem Bello ad ipſum Marium miſſus eſt; P. Victor. de Vrb. Regio.
„ qui in Vrbe, Ædilitiæ rei dum præſideret, Ludos, & An. 641. Quæſt.
„ Scholas publico beneficio excitauit. An. 648. Tr. Ple. Legiſlator.
„ Publius à Vinando creditus nepos Marci Manilij I. C.
„ qui Coſ. Anno 604. Prouinciali Quæſturæ addictus, ac
„ iterum vt aliquibus placuit, Vir Conſularis ſub Anno An. 649. Aedil.
„ 635. portentis celeberrimo. Fertur itaque in eius decur-
„ ſu lacte pluiſſe, terram cum mugitu tremuiſſe, examen An. 617. Quæſt.
„ Apum in Romano Foro conſediſſe, ac triplicis ſphæræ
„ imagine Solem apparuiſſe. Sed, omnimoda quidem du- Steph. Vinãd. Annal. Rom.
„ bitatione ſemota, vir ipſe fuit, qui Præturam in bien- tom. 1.
„ nium aſſequutus, Conſulari effulſit dignitate non An. 635,
„ ſed 630. vt ex antiquis claret.
„ Accedat Caius à præmemorato Publio I. C. (ni co- An. 661. Legiſlator. V.
„ nijcerem incomptè) genitus I. C. ac Pl. Trib. à quo bi- Max. in 6. c. 2.
„ næ dimanarunt Sanctiones, altera nempè de Libertorum
„ ſuffragijs (quæ cum S. C. damnata extitiſſet, ab ipſo e- Holean. in Cronol. Liu.
„ tiam abiecta eſt) altera de bello Mitridatico extra ordi- Epitom. li 99.
„ nem Cnæo Pompeio demandando; pro quà extat Cic.
„ Oratio. Hunc eundem puto Caium, quem Haloander an-
„ tè geſtos Plebis Magiſtratus Anno 649. cum Agnomen-
„ to Maximi adſcripſit Conſularibus Faſcibus, cum Publio
„ Rutilio Ruffo; & Paterculus venalem alienæ potentiæ
„ Miniſtrum repræſentauit.
„ Titus Publij fil. Caij frater, quem Cicero ornatiſſi-
„ mum Senatorem appellat, ac adhibet teſtem in Cauſa Q.
„ Roſcij; celebrando, tanquam ætate grandæuum, natura
„ Sanctum, ac religioſum. Apud hunc Vrbis Prætorem
„ Marci Curij Cauſam tutatus eſt Lucius Craſſus Orator.
„ Hinc igitur, cum pateat T. ipſum hac tempeſtate floruiſ-
„ ſe, planè arbitror eundem extitiſſe, qui Magiſtratus Cu-

„ rules peramplos geſſit, de quibus Plinius, ſuppreſſo Titi
[Plin. in 10. c. 2.] „ Prænomine ſcripſit: Magiſtratus, inquam, illos à pleriſ-
„ que Scriptorum attributos Marco Manilio (quem aliqui
[Vrb. Commentar. in 117.] „ Caium prænominatum volunt; & ex his Volaterañus,
„ argenteum memorans nummum cum illius imagine, Sphæ-
„ ra inſignita) Marco illi nempè, qui ſub Auguſti Monar-
„ chia claruit ob Præturam Vrbanam, nec non ob Prouin-
[Plin. in 35. c. 17.] „ cialem: qui Aſtronomica quinque Volumina latinis con-
„ ſcripta verſibus eidem Imperatori dedicauit: qui in Mar-
[Plin. in 36. c. 10.] „ tio Campo erectum Obeliſcum in Gnomonis horarij vſum
„ deduxit. Nec Plinij mendis fides adhibenda, ſi pro Ma-
„ nilio Manlium ſcribat, antiquiora ſiquidem eius libro-
„ rum exemplaria ſtudio cultiora Manilium, non Man-
„ lium vbique legendum proponunt: non enim Maniliam
„ & Manliam eandem exiſtimo Sobolem fuiſſe, vt Æliam,
[Fuluius Vrſinus in lib. de antiq. Rom. fam.] „ Ailiam, & Alliam, ad ſenſum Fuluij Vrſini, legimus pro
„ vna ipſa teſtificatam. Verumtamen ipſe Plinius, vt ad
[Plin. in 10. c. 29.] „ Titum reuertamur, vbi de Phœnice Aue Solitaria ſcribit,
„ ex cuiuſdam Manilij auctoritate, cum multa deſumpſiſſe
„ fateatur, ſatis indicat illum ætate longè pręceſsiſſe Diui
„ Auguſti tempora, dum aſſeuerat, eodem Manilio indi-
[An. 656.] „ cante, Magni Anni conuerſionem fuiſſe ſecutam Coſs. Cn.
„ Cornelio Pub. fil. Cn. nep. & Pub. Licinio Marci fil.
„ Pub. nep. Craſſo, Sic namque de eodem perhonorificè
„ loquitur. *Primus, atque diligentiſſimus Togatorum de ea*
„ *prodit Manilius, Senator ille maximis nobilis doctrinis, ne-*
„ *minem extitiſſe, qui viderit veſcentem, in Arabia viuere*
„ *annis centum ſexaginta, &c.* ac poſt alia. *Cum huius Ali-*
„ *tis vita Magni conuerſionem Anni fieri prodit idem Ma-*
„ *nilius, iterumque ſignificationes tempeſtatum, & ſyderum*
„ *eaſdem reuerti. Hoc autem circa meridiem incipere, quo die*
„ *Signum Arietis Sol intrauerit, & fuiſſe eius conuerſionis an-*
„ *num, &c.* Prędictis nempè Cornelio, & Craſſo Conſu-
„ laria miniſtrantibus: in quem pariter Annum huius T.
„ Manilij Tribunitia Poteſtas excurrit, vtcunque conſtet de

Prę-

,, Prætoria ſub 660, obque prorogatum Imperium de Pro-
,, uinciali eius Queſtura ſub 664.

,, Lucius nec deſit nobis Tribunus Plebis, ad Vrbanam, T. Liu. in 90.
,, moxque ad Prouincialem Narbonenſis Galliæ Præturam An. 660. Trib. Pl.
,, aſſumptus, ac Proconſularibus munijs intentus eo tempo- An. 671. Vrb. Præt.
,, re, quo per Herculeium Sertorij Quæſtorem, cum Mar- An. 673. Pręt. ext.
,, co Antonio Legato ſe victum, & profugum agnoſcere
,, coactus eſt; Hiſpaniam petiuerat, vocante Metello, ter- An. 675. Procoſ.
,, nis Legionibus, ac mille vltra quingentis Equitibus ſti-
,, patus.

,, Caius Manilius Criſpus Ædilitiæ Pl. curam, lapſoque An. 691. Aedil.
,, biennio Prouincialem Præturam ſemel ac iterum ſuſti-
,, nens. Vinand. Anal. Rom. Tom. 3.

,, Manilius Caninianus Quæſtor, nec non Pl. Trib. de Ped. in argu Orat. pro Milone.
,, quo Pedianus verba faciens, aſserit ipſum, cum Marco
,, Cœlio Collega, Galatam Milonis ſeruum, à Triumuiro
,, Capitali captum, liberaſſe.

,, Manilius quoque Cornutus hic ſiſtat ex Prætorijs Le-
,, gatus Aquitannicæ Prouinciæ ſelectus; quem Plinius men- Plin. in 26. c. 1.
,, tagra laborantem, vt curaretur, ad ſe veniſſe, & H-S du-
,, centa erogaſſe ſcribit.

,, Tandem ad illuſtrandum tot Heroum ſeriem properet Hirtius in 7
,, Manilius Tuſculus; ſub Quinto Caſsio Proprætore incly- Dio. in 41.
,, tus miles ad bellum Ciuile in Hiſpania; qui eadem Pro-
,, uincia ſubacta, Italiam reuiſiſſe ouans fertur.

,, Sed quoniam ſub ipſa ſcriptione defatigaretur potius
,, dextera, quàm quod huius Nobiliſsimæ Stirpis deficerent
,, enumerandi Viri; ommiſsis alijs, noſtri QVINTI MA-
,, NILII CORDI in vtroque militari munere, CENTV-
,, RIONIS nimirum, & PRÆFECTI EQVITVM digni-
,, tatem liceat recognoſcere à Ioanne Roſino rerum anti-
,, quarum ſcientiſsimo, referente, neminem inter Legiona- Roſ. Antiq. Rom. in 12. c. 4.
,, rios adſcribi potuiſſe, qui Ciuis Romanus, Ingenuus, ac
,, ſaltem in quinque Claſsibus cenſus, ac ludicræ artis ex-
,, pers non fuiſſet; vndè Seruos Libertinos, Pueros, Capi-

te

„ tecenſos, ac Hiſtriones, nonniſi vltima cogente neceſſi-
„ tate, ac in dubijs rebus, pro Republica legimus ad Ar-
„ ma vocatos. Qui Legionarijs Ordinibus adſciti erant,
„ quampluria commoda ſortiebantur. Patebat ſiquidem eis
„ ad militaria munera acceſſus, non denegabatur Cohors
„ Prætoria, & competebat ſtipendium: concedebatur præ-
„ da, & addebantur dona Imperatoria. Pro quorum om-
„ nium pleniſsima notione ad ipſum Scriptorem non per-
„ peram erit cuique Studioſo acceſsiſſe: Hic tantummodò
„ apponam Centuriones illos fuiſſe, qui ſingulis Ordini-
„ bus in Legione præerant. Legio, autem in decem Co-
„ hortes diuidebatur; ſingulæ rurſus in Ordines ternos,
„ exceptis Velitibus, diſtributæ deſcribebantur. Qui Ordi-
„ nibus illis præerant Centuriones appellabantur, & ſic
„ deinceps vſque ad decem: nam qui decimæ Cohortis
„ Triarijs præerat, decimi Triarij Centurio nuncupabatur.
„ Si quis plura deſuper deſiderat Carolum etiam Sigonium,
„ & Aldum Manucium deſcriptores ſapientiſsimos adeat.
„ De Præfectura pariter militari, ad quam tunc tempo-
„ ris non opes, non gratia, non fauor, ſed virtus, iuſti-
„ tia, & robur Viros prouehebat, cognoſcere erit apud Ve-
„ getium. O quantùm deteſtarentur priſci hodiernum quo-
„ rumdam militantium abuſum, non gloriam quærentium,
„ ſed ſpolia & prædas effrænemque viuendi libertatem ſe-
Veget. in 2. „ ctantium! *Proprius Iudex*, inquit Vegetius, *erat Præfe-*
„ *ctus Legionis, habens communem primi Ordinis dignitatem,*
„ *qui abſente Legato, tanquam Vicarius ipſius, poteſtatem*
„ *maximam retinebat. Centuriones verò, Tribuni, cæterique*
„ *milites eius præcepta ſeruabant. Vigiliarum, ſeu Profectio-*
„ *nis Teſſeræ ab eodem petebantur. Si miles aliquod crimen*
„ *commiſiſſet, auctoritate Præfecti Legionis à Tribuno deuoue-*
„ *batur ad pœnam. Arma omnium militum, item veſtes, equi,*
„ *annona ad curam eius pertinebant. Diſciplinæ ius, & ſe-*
„ *ueritas non Peditum modo, ſed Equitum Legionariorum*
„ *quotidie præcepto eius curabantur. Ipſe autem cuſtos diligens,*

& ſo-

„ *& ſobrius Legionem ſibi creditam aſſiduis operibus ad om-*
„ *nem deuotionem informabat, & induſtriam, ſciens ad ſui*
„ *ipſius laudem ſubiectorum redundare virtutem.*

„ At quid plura? De Officijs militaribus præſtabit magis
„ examinare Theodoſianum Codicem, & Corpus Iuris Ci-
„ uilis; ne ab inſtituta breuitatis via nimis digreſsi videa-
„ mur. Si quid tamen his paginis pererratum eſt, non fuit
„ conſilium inuoluntarium, nec omninò (vt aliqui haud pe-
„ riti putant) inutile. Immò, ſi rectè ſentiunt, aperient
„ oculos ad non vulgares ſparſim, humili licèt ſtylo, vt
„ fuit opportunum exhibitas eruditiones, quas de Ritibus
„ Gentium, Symbolis, ac Trophæis conſulto retulimus; &
„ ſpectabunt lumina clariora myſticæ Theologiæ, quæ, ſal-
„ uis tamen reuelatis dogmatibus, ad morum compoſitio-
„ nem, ac ad Diuinæ Maieſtatis cognitionem perducere
„ poſſunt. Licet enim, antiquam Gentium religionem ex-
„ planare, vt ex eorum erroribus, tanquam ex vmbris, ſa-
„ lutaris Fidei claritas magis illuceſcat.

„ Reliquum eſt ſermonem conuertere ad Vigeſimam pri-
„ mam Legionem, cui præerat MANILIVS noſter. Aſſen- Fran. Robortel. de Vita, & Vict. P.R. in 15.
„ tiri minimè poſſum Robortello aſſerenti epitheton RA-
„ PACIS deductum ab effectu, à rapiendo nempè. Ad-
„ horret ſiquidem genius à tali interpretatione, dum op-
„ portuniùs arridet credidiſſe ex digniſsimo miniſterio in-
„ ditum nomen; Liceat igitur iſtud prudenter deducere à
„ roboris præſtantia, qua palmas de Mauortijs Campis,
„ præualens ipſa Legio commilitonibus, rapere conſueuit.
„ Rapacem quoque crediderim dictam, quòd rapido im-
„ petu in hoſtiles copias equitando inueheretur. Quam
„ nomenclaturam, poſt binos ex vetuſtiſſimis Saxis præ
„ oculis poſitos Titulos, eiuſdemmet Legionariorum memo-
„ res, Romanorum Annalium auctoritate comprobabo. Eſt
„ itaque alter Titulorum deſumptus ab Hortis Diui Pauli
„ ad viam Oſtienſem.

C. Car-

Lib. Europ. Inſcrip. pag. 50. nu. 17.

C. CARNVNCIANO
C. F. POL. ORICVLAE
PRAEF. FABRVM
TRIB. MIL. LEG. XXI
RAPACIS. EX
TESTAMENTO. EIVS
CVRAVIT
IVLIA. PIA. VXOR

„ Alter ab agro Comenſi, relator etiam Ouſentinę Tri-
„ bus, in Tranſpadanæ Galliæ monumentis non infre-
„ quenter recenſitę.

Lib. præcit. pag. 158. nu. 22.

C. CALPVRNIVS
L. F. OVF. FABATVS
VIVIR. IIII VIR. I. D
PR. M. PRAEF. PRAET
TRIB. MIL. LEG. XXI. RAP
PRAEF. COH. VII. LVSITA
ET. NATION. GETVLICAR
SEN. QVAE. SVNT. IN. NVMID
IA. FLAM. DIVI. AVG
PATRIMONIO........
....
T . F . I

„ Ex quo poſtremò Titulo minimè foret incomptum ali-
„ quid perſcrutari. Quod nimirum ipſe Caius Calpurnius
„ Vitellianas partes fuerit ſectatus contra Othonis fautores
„ in Acie Cremonenſi eo tempore, quo Vitellius ipſe,
„ nunquam ità ad curas intentus, vt voluptates obliuiſce-
„ retur, Bononiam venerat ſpectatum Gladiatoria exerci-
„ tia, ac Ludos per Fabium Valentem paratos. Nec ex-
„ tra probabilem veritatem coniectaſſe videtur eundem
„ Calpurnium prædictæ militiæ adſcriptum, cum excellen-
„ tiſſima eius Baſis exaratio ipſi tempeſtati conformetur, &
„ Legio Rapax tranſducta tradatur ab Hiſpania: vbi è
„ Calpurnijs quamplures degiſſe, ac vtrique Mineruæ pro

Roma-

„ Romana Republica inſeruiſſe legimus. Caium nempè „ Calpurnium agnomento Piſonem (vt vetuſtiores prætereamus) qui ex ipſa Prouincia Proprætor Anno 569. de „ Luſitanis, & Celtiberis triumphum egit; Piſonem Frugi, necnon L. Calpurnium Piſonem eius genitum, Prætura poſt patrem, qui in ea obijt, perfunctum An. 683. „ Nec tacebo, quam ex Tacito deſumpſi eminentiſſimam „ huiuſce Rapacis Legionis ſtrenuitatem, talibus periodis celebratam. Lib. Hiſt. 2. ante medium, diuiſione mihi 11. „ *Fortè inter Padum viamque patenti campo, duæ Legiones congreſſæ ſunt: pro Vitellio Vnaetuiceſima, cui cognomen RAPACI, vetere gloria inſignis: è parte Othonis Prima Adiutrix, non ante in aciem deducta, ſed ferox, & noui decoris auida. Primani, ſtratis Vnaetuiceſimanorum principijs, Aquilam abſtulere: quo dolore accenſa Legio, & impulit rurſus Primanos, interfecto Orphidio Benigno Legato, & plurima Signa, Vexillaque ex hoſtibus rapuit.* Libro autem 3. ſub diu. 4. *Ad quartum à Cremona lapidem fulſere Legionum Signa Rapacis, atque Italicæ.* Paulòque infra, „ Vitellianorum, vt notabiliorem exponat ſubſequutam cædem, ex auctoritate Viſpanij Meſſalæ miſerandum narrat „ euentum in hęc dicta. *Iulius Manſuetus ex Hiſpania Rapaci Legioni additus impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimos à Galba conſcriptus oblatum fortè patrem, & vulnere ſtratum, dum ſemianimem ſcrutatur agnitus, agnoſcenſque & exanguem amplexus voce flebili precabatur, piatos Patris Manes, neue ſe, vt parricidam, aduerſarentur; publicum id facinus, & vnum militem quotam ciuilium Armorum partem? Simul attollere corpus, aperire humum, ſupremo erga Parentem officio fungi.*

Cornel. Diſ. in 2. pag. 422.

In 3. pag. 459 Volu.

„ Modò nos etiam vocant obſeruationes addendę pro illuſtrando QVINTI MANILII CORDI Sepulchrali Monumento, cuius vltima lineamenta breuiter abſoluemus: „ nihil enim aliud, quàm agri, eius funeribus & exuuijs aſſignati, menſuram, & ſitum oſtendebant; De huiuſmodi

„ generis menſurarum indigitationibus Venuſinus canebat:

Mille pedes in fronte, trecentos Cippus in Agro
Hic dabat, &c.

„ Ager itaque in MANILII noſtri tumulum datus, vndecimo plus minus ab hac Vrbe lapide, menſurabilis erat in fronte, hoc eſt anteriori parte ad Viam verſa, in pedem vſque quadrageſimum quartum; in Agro, nempè à cęteris lateribus vndique, ad totidem: cum longitudo ad frontem, latitudo ad agrum ſpectaret. Statuebantur Agri Sepulchrales, eo quòd vetitę eſſent intra Vrbium mœnia humanorum Cadauerum humationes. Hinc Ouidius.

Io. Paul. Senſen. in 2.

Inque ſuburbano membra ſepulta ſolo.

„ Veruntamen poſt euulgatas duodecim Tabularum leges, ob maxima in Rempublicam merita, in ipſa Vrbe aliquos tumulatos legimus. Ex his Tullius recenſet Valerium Poplicolam, Publium Poſthumium, & Seruium Sulpicium. Plutarchus Caium quoque Fabricium, iuxta Veliam in foro ſepultum, tradit. Id de Caio Publicio indicant Tiburtinæ Inſcriptionis verba: necnon de Clodia Sobole, ſub Capitolio Suetonius. Quinimmò Cęſares, & Veſtales ex S. C. Romę poſt funera locum habebant, ad mœnia tamen. Ita ex antiquiſſimis firmabat Parens meus in Apparatu ad Hiſtoriam Primę Sacræ Expeditionis. Hęc ſanctio, licet dura, perſeuerauit vſque ad Maxentium Tyrannum, qui politica potius neceſſitate, quàm ſincero aſſenſu, ſummę pietati Flauij Valerij Conſtantini, inter Auguſtos verè Maximi, haud obſiſtere auſus, Marcello Summo Pontifici de ſepeliendis in Via Salaria Chriſtianorum Reliquijs ampliſſimam relaxauit facultatem, licèt demùm infidus ſęua barbarie facto proprio contrariatus fuerit. Cęterum memorię ſuggerit Seruius, apud priſcas gentes non modo in Latio, & Gręcia, ſed vniuerſum ferè per Orbem ante expoſitas Tabularum diſpoſitiones in more viguiſſe, vt quiſque mortuus

Cic. de ll. & in Philippicis

Seru. in Com. Virg. Aeneid.

tuus

„ tuus domi ſuę ſepeliretur, idque indicatum vult Scriptor „ ipſe à Virgiliano Carmine.

Aeneidos. 5.

Sedibus hunc refer ante ſuis, & conde Sepulchro.

„ Eandem firmabat doctrinam Caſſaneus, qui ætate ſua „ Auguſtoduni vidiſſe teſtabatur multos defunctorum ci- „ neres in vetuſtiſſimis domibus repertos. Vndè hinc co- „ lendorum Larium frequentiam, poſt etiam Chriſti Re- „ demptoris indita Sacratiſſima Præcepta, perduraſſe credi- „ derim: plena enim erant dementiæ tempora illa, quæ, „ cum veri Numinis agnitionem aſpernarentur, impudenti „ affectatione eos ſolummodò Deos credebant, à quibus pro- „ geniti alebantur, viuendique ad mortem ratione irratio- „ nabili imbuebantur. Hanc ſuperſtitionem è Lacedemonijs „ omnium primus ſuſtuliſſe fertur Lycurgus, imperans ca- „ dauera circa Templa Vrbana ſepeliri in monumentis, qui- „ bus tamen eorum tantummodò nomina inſcribere per- „ miſſum erat, qui fortiter in bello perijſſent.

Catal. Gloria Mundi p.2. in principio.

Io. Boomus de morjbus omnium Gentium in 3.c.3.

„ Fælicibus tandem Mercurij, Numinis nempè fœdera- „ toris, auſpicijs claudatur hæc noſtra Narratio: tempore „ namque Triumuiratus non minus feſſis, obtuſiſque mili- „ tum Aciebus, vt, Triumuirorum abſoluto Congreſſu for- „ tunata Oliua totus reuiuiſceret Orbis, arbitraria Mercu- „ rij excelluit facundia. Sed quid denique de ipſo Mercu- „ rio, & eius ſymbolicis Anguibus addam? Ommitto, quòd, „ data occaſione celeberrimi Virorum Fœderis, tres in nu- „ miſmate expreſſi ſunt Angues complicati, Victoria me- „ dia conſiſtente, vt triplex ipſius Orbis indiceretur do- „ minium. Arbitror, nec incaſſum quidem, per Sceptrum „ eiuſdem Mercurij vtique dominatum intelligi: Serpentes „ verò, auerſis ab inuicem vultibus vtrumque reſpicere Po- „ lum, ad dilatationem Imperij toto Orbe præfigurandam, „ cum vbique Mercurius regnare diceretur, ac, Plutarcho „ teſte, vt Horizontis vtriuſque, Inferi nempè, & Superi „ Cuſtos demonſtraretur, duobus Caninis capitibus pin- „ gebatur. Quæ ſupra tradidi adhuc relucent è nummis,

„ ipſo Caduceo, alijſque Concordiæ Inſignibus decoratis.
„ Ab argenteo ſcilicet Lepidi effigie ſignato, & nomine M.
„ LEPIDVS PONT. Max. IIIVIR. R. P. C. in oppoſita
„ binis coniunctis dexteris Caduceum amplectentibus, ac
„ Triumiuri monetalis nomine L. MVSIDIVS. T. F. LON-
„ GVS. IIIVIR. A. P. F. Ab aureo item nummo, caput
„ Antonij repræſentante in antica; in poſtica Caduceum
„ eundem, quem geminum Cornucopiæ medium cingit,
„ incumbens Globo, Spicas, & Papauera effundens, vber-
„ tatis, & quietis ſymbolum, quæ duo Cereri Antiquitas
„ tribuebat. Denique ex altero, vt plures ommittam, pa-
„ riter aureo, Auguſti vultum ab vna partium præferente,
„ & inſcriptionem, C. CÆSAR DIVI. F. IMP. COS.
„ IIIVIR. R. P. C: ab altera tres ad inuicem iunctas dex-
„ teras, ipſum Mercurij Sceptrum congeſtantes, Securi, &
„ Faſcibus colligatis propè Globum, fauſto lemmate addi-
„ to, SALVS GENERIS HVMANI.

Videre eſt lineamenta apud Auguſtinum in Dialogis.

CA-

CAPUT XIV.

Lapis Tribuno Militum Bononienſi inſcriptus, in ſuburbano, vulgò a Funo, *Patritiorum DD. de Vrſis adinventus, nunc in eorum aedibus aſſervatus.*

D M

AVR. GALLI. TRIB.
LEG. VII. CL. QVI. IN
BELLO. THRACICO
ACIE. DESIDERATVS
FVIT. VIXIT. ANN. XL
AVR. AMMA. CONIV
GI. RARISSIMO. CVM
GALLITTA. FILIA. ET. LAE
TA. SOCERA. NATIONIS
VTRISQVE. DARDANIAE
TITVLVM. POSVERVNT

NOn è numero gregariorum Militum, ſed eorum, qui aliquo munere caeteris praeſtitere, & de quibus nunc ſermo, fuit etiam quem in hoc Marmore nunc conſpicimus. Si non Equitum Praefecturà, neque Tributorum Exactione (prout antecedens *Manilius Cordo*) TRIB uni-

tià

tiâ tamen dignitate, viceque odioſae cenſuum coactionis, mutuâ potiùs ſubditorum erga ſe Militum obedientiâ, & amore conſpicuus.

E genere fuit ipſe AVReliorum, non GALLIorum, ut primo intuitu quiſpiam (putans AVR. primo loco poſitum, officio fungi praenominis) ſuſpicari poterat. Caſus ſiquidem rectus hujus genetivi GALLI non GALLIVS eſt hoc loci, ſed GALLVS, ſicque non nomen, ſed cognomen, non ſecus ac cognominis partes gerat vox eadem penes Gruterum, in L. AEMIL. GALLO. CCCXX. I. in AQVILIA GALLA DCCCLVIII. 4. in C. CATIO GALLO. CCCLXXXVI. 5. in IVLIA GALLA. DCXCIII. 5. in M. MINATIO GALLO. C. 5. in L. QVINTIO GALLO. CCXXVIII. 2. in M. SEPTIMIO GALLO. DLXXIX. I. in VALERIO GALLO. CCCCLXXXI. 4. in Q. VISELLIO GALLO. CLXVIII. 6. in L. VOLTVRNIO. GALLO. CCCII. I. Quibuſque omnibus, ex ineditis apud me Inſcriptionibus, hae concinunt:

Romae,
Villa Amiana.

L. CANINI. GALLAE
L. ANCHIALI
CANINIAE GALLAE L.
PHILEMATIONIS

E ſched. Vatican.

L. ORBIVS. L. F. POL.
TVLLIA SER F. VXSOR *ſic*
PAPIRIA. M. F
L. ORBIVS L. F. POL. GALLVS

Ex iiſdem.

SOPAE. DIDIAE
GALLAE. SER
V. ANN. XXIII
D. XXX. EV
VENVS CONSERVÆ B. M. ET. SIBI *ſic*

Ex iiſdem.

DIS. MANIBVS
P. AELI PONTIANI QVI
VIXIT ANNIS XVIII
ſic MESE VNO DIEBVS XIX
PARENTES FILIO DVLCISSI
MO. LOCVM PRAECARIO PETIE
RVNT A. T. EREDIO GALO

Inter Collectanea Archinti.

P. VETTIVS
GALLVS
VIVIR IVN
PONTIF
SIBI ET
AMANDAE
AMABILI
BLANDVS
LIBERT
T. P. I

Ex

Duo-

Duobus ergo dumtaxat nominibus fuerit contentus egregius Miles noſter AVR elius GALLVS, nec quicquam ſibi detrahi exiſtmaverit è praenominis deficientiâ, quâ paſſim affici alios Milites, & quod plurimùm valet, hoc eodem AVR elij nomine vocatos conſpexerit, ut erunt, exempli cauſsâ, AVR. ABITVS. MIL. COH. X. PR. in Grutero DXXVI. 3. AVR. APRILIS. DVPL. TVRM. SIMPLICIS. in eodem DXXVI. 5. AVR. BRINVRSIVS EQ. CAST. PRIOR. TVR. MAXIMI. DXXVI. 9. AVR. DASSIVS VET. DXXVII. 3. AVR. HERCVLANVS M. COH. XIIII. VRB. DXXVII. 7. AVR. GERMAN .... MIL. COH. I. PR ...... DXXVIII. 6. AVR. IVLIANVS EVOK. EX FINE SALARIOR. VIII. COH. II. DXXVIII. 9. AVR. IVLIANVS MIL. COH. II. PR. DXXIX. I. AVR. MONTANVS E XI. VET. DXXX. 4. AVR. POTENTIANVS VET. DXXX. 8. AVR. SATVRNINVS. MIL. COH. VIII. PR. DXXXI. 7. AVR. SATVRNINVS VET. DXXXI. 9. & ſimiles, praenominis, ut noſter, omnino expertes.

Conſtans ergo & verum Militis hujus nomen erit AVR elius, ut ſtatuimus, & ſi poſtremis ſyllabis decurtatum, praenominis potiùs ſpeciem hîc referat, prout in quibuſdam aliis gentibus quandoque obtinuiſſe comperimus, ut ſunt, praeter AVR eliam noſtram, ſaepiſſimè FL avia, IVL ia, & VAL eria: nonnunquam verò IVN ia, L ucia, OCT avia, OP pia, POST umia, P ublia, RVF ilia, SEMP ronia, SEPT imia, SEX tia, SIL ia, TER entia, TVL lia, VLP ia, & ſi quae aliae habentur, quae ad inſtar praenominum ſcriptae, nomina ſonant, nunquam verò praenomina eſſe poſſunt. Exempla harum omnium, brevitatis ergo miſſa facio, proque AVR eliâ ſolummodò, ommiſſis ex eodem Grutero modò deductis, quae AVR elios praenomine vacuos toties probantes, eâdem operâ confirmant, AVR. eſſe nomen, non praenomen; quibuſque addi poſſunt in exemplum Reineſii Epigraphes in Claſs. Octavâ X. XIV. XV.

Claſs.

Claſs. Nonâ VI. Claſs. decimaquartâ XXIX. Claſs. Vigeſimâ XVII. XIX. XXIV. XXV. XXXII. hae nuperrimè per me adnotatae ſubjunguntur:

Ravennae, ad S. Spiritus.

D . M
A. IVNIVS MARINVS SIBI
ET CONIVGI SVAE AVR. THEODO
RAE DVLCISSIMAE FEMINAE *ſic*
VIVI POSVERVNT

E ſched. Vatican.

ERTIO. B. F. PRAEF. COH. VIII. PR. Q
VIXIT. ANN. XLV. DIEB. VII. MIL
IN LEG. AVD. ANN. V. INDE TRALAT. *ſic*
IN PR.
ANN. XIIII. NATIONE PANN
AVR. QVINTVS FRATER ET AVR
A SOROR HERED. ET IVL. MATR *ſic*
ſic COIVG COIVGI RARISSIMAE. B. M
RVNT

E ſched. iiſdem.

AVR. CRISPINVS AVR. VICTORIA
COMPAR EIVS DE PATRIMONIO SVO
DOMVM AETERNAM VIVI SIBI POSVE-
RVNT

E ſched. Fabrettan.

M. AVR. FESTO HOMINI IN
COMPARABILI QVI VIXIT AN
XXVIII. D. XV. IVLIA. TROPHIME
CONIVGI. B. M. F

Ex iiſdem.

M. AVR. DVBITATVS
MIL. COHOR. II. PR. P. V
SEVERIANAE. 7. GAIANI
HERES. B. M. POSVIT

Ex iiſdem.

D . M
M. AVR. M. F.
AELIA GALL
VIMINACCIO
MIL. COH. IV. PR
VIX. ANN. XIV
AVRELIA NICE
MARITO SVO
B. M. POSVIT

Ex iiſdem.

CAECILIAE IVSTINAE. Q. V. AN.
XVIII
MENSIB. VIII. DIEB. VI. ET AVRE-
LIO
VALENTINO QVI VIXIT MENSIB. VII.
D. VI
AVR. VALENS. MIL. STRATOR PRA.
ET CONIVGI ET FILIO
BENEMERENTIBVS FECIT

Quòdque tandem non GALLius, ſed AVRelius appellari debeat Miles iſte, ſuadet non minùs efficaciter ipſius uxor, quae AVRelia nominata in ſeptimo verſu, AVR e-

lium

lium pariter ipſius maritum vocari debuiſſe oſtendit; ex quo ſaepiſſimè uxores in viri traductae poteſtatem, ejuſdem viri nomen aſſumere, ſicque eodem nomine ambo vocari conſuevere. Id monſtrant innumerae, quà Gruteri, quà Reineſii Inſcriptiones, queis hae nouiſſimae adſtipulantur:

Romae, in D. Euſtachii.

D . M.
IVLIO MERCVRIO
IVLIA SEVERA
CONIVGI . PIENTISSIMO
CVM QVO VIXIT . ANNIS XXVI

Romae,
Apud. D. Equitem de Puteo, ad Ferrarios.

D . M
CORNELIO EVGENIANO
. SVMARVDI
ET CORNELIAE RVFINAE
PARENTIBVS DVLCISSIMIS
BENE MERENTIBVS
FILIA FECIT

Romae, in vrnula apud Matthaeios

D ❦ M
AVRELIA HERMIO
NE FECIT AVRELIO IN
GENVO CONIVGI
KARISSIMO . ITEM AV
RELIVS PHILANDER
LIBERTVS PATRO
NO MERENTI ❦

Romae, Hortis Matthaeiis.

DIIS. MANIBVS
VALERIAE
THETIDI
M. VALERIVS
STEPHANIO
CONIVG. SVAE BENEMER

Romae, Vinea de Lantis, in Ianiculo.

D . M
IVLIVS AELIANVS FECIT
IVLIAE ACHILLIAE FILIAE
DVLCISSIMAE ET SIBI ET
IVLIAE ARTEMISIAE VXO
RI EIVS IVLIO AELIANO IVN
LIBERTIS LIBERTABVS
QVE POSTERISQVE EORVM

Extra Romam, ad Mauſoleum Helena, Via Labicana.

D . M
FLAVIO
AITHALETI
FLAVIA SECVNDA
CONIVGI . CARISSIMO
FECIT
POSTERISQVE EORVM

Extra Romam, Vinea Brunona, ad Viam Appiam.

D . M
STATIAE
ATHENAIDI
STATIVS
ZOSIMAS
CONIVGI
CARISSIMAE
FEC

Extra Romam, Vinea olim Boſia, nunc Caeſarina.

DIIS MANIBVS
FLAVI. AVG. LIB
ABSCANTI
A COGNITIONIBVS
FLAVIA. HESPERIS
CONIVGI. SVO
BENEMERENTI
FECIT
CVIAS DOLORE NIHIL
HABVI NISI MORTIS

Extra Romam, Via Latina, ſupra Coemeterium Tertullian.

D . M
TI. IVL. TELESPHO
RVS. IVLIAE
VICTORIAE
CONIVGI
B. M. F.

Extra Romam, In quadam vinea, ad Portam Pincianam.

FORTVNAE EQ
SACRVM
M. VLPIVS. M. F. PAL
ARROMIVS EQ
ET VLPIA MVSA
PRO SALVTE
FIL. S
VOT. SVSC. LIB. M

Extra Romam, Vinea Grappia.

D . M
VALERIAES CAPRIOLAES
M. VALERIVS. FAVSTVS
CONIVGI. SVAE. CARISSIMAE. ET. PI
ENTISSIMAE BENEMERENTI
FECIT. SIBI ET SVIS ET LIBERTIS
LIBERTABVSQ. SVIS
POSTERISQ. EORVM

Extra Romam, in Vinea Melij, ad D. Sebaſtiani.

D . M
T. AELIVS. AVG. L. FAVSTVS
ET AELIA. ARCTE. VXOR. FECE-
RONT *ſic*
VIVI. SIBI. ET. LIBERIS. SVIS. ITEM
LIBERTIS LIBERTABVSQVE SVIS
POSTERISQ. EORVM. ITA VT NE DE
NOMINE SVO AVT FAMILIA EXEAT
VT POSSIT MEMORIAE SVAE QVA
M DIVTISSIMAE SACRIFICARI.

Extra Romam, in quadam vinea, Via Aurelia.

C. IVLIO CELADO
ET IVLIAE MELISSAE
PATRONIS FECERVNT
DVO LIBERTI
C. IVLIVS PHILETVS ET
C. IVLIVS APOLLONIVS
BENEMERENTIBVS

Ve-

Veronae, olim apud Bartholomaeum Frattam, Mendosè relata à Reineſ. pag. 396.

L. ANNIVS. GENETI
VOS. DECVR. VERON
SIBI ET. L. ANNIO ARPAIO
ET ANNIAE GENESI
PARENTIBVS. ET L. AN
NIO MARCELLINO
FRATRI
ET VALERIAE OEBADI
VXORI
QVAE FACIVND. CVRA

Florentiae, apud Gaddios.

P. AELIVS EVTY
CHES. AELIAE
EPICTESI. CON
IVGI. BENE
MERENTI FECIT

Florentiae, apud Ricciardos.

D . M
C. IVLIO SOTERI
IVLIA APHRODITE
PATRONO
IDEM CONIVGI
BENEMERENTI
FECIT

Ibid. apud eoſdem.

D M
LVCI BALERI *ſic*
ORTVGIONIS
VALERIA VALENTINA CONIVGI
BENEMERENTI
FE CIT

Piſauri.

D . M
VETTIAE SEVERAE VETTIVS LVPER
CIANVS CONIVGI FIDELISSIMAE VI-
XIT
ANNIS CVM EO XXI. MENS. X. DIEB. X

Aquini.

LACVTVLANA'
GEMELLA SIBI ET M. LACVTVLANO
M. F
LACONI VIRO ET
M. LACVTVLANO M F
MARCELLA. F

Hungariae, Ante Caſtrum Tace.

MODASIO LVCIO ET AVRELIAE VA-
LEN
TINE SOCRIS PIENTISSIMIS ET MO-
DIASI
ET LVCIAE CONIVGI KARI
SSIMAE QVE VIXIT ANNIS XXV
AVREL. ANTIOCHIAN FEC
MVN. BRIG. F

E ſchedis Vaticanis.

D . M
M. VLPIO
GAMO VLPIA'
PRIMIGENIA
CONIVGI
KARISS. B. M. F

Ex iiſdem.

D . M
T. FLAVIVS. CAPITO

FECIT.
FLAVIAE PTOLEMAIDI
VXORI. BENE. MERENTI
ET. SIBI. POSTERIS. SVIS
LIBERIS ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE POSTERISQVE
EORVM

Ex iiſdem.

D . M
TIB. IVLI. HEBANO
IVLIA LAMBAS CO
ſic IVGI. FECIT. CVM. QVO
VIXIT. ANNOS XXV
MENS. V. DIES. XIII
SINE. VLLA. QVEREL
LA. QVI. TVLIT. AN
NOS. AETATIS. LIV. D. X.

Ex iiſdem.

DI . MS
T. FLAVIVS HILA
RVS ET HILARVS
FILIVS. FECIT
FLAVIA GRAPTE
CONIVGI ET FILIO
BENE MERENTIBVS
V. A III. ET FILIVS A. I. MESIS. X *ſic*

Ex iiſdem.

D . M
AVREL. ARTEMIDORO FILIO
INCOMPARABILI. VIXIT. ANNOS XV-
III. M. VIII
AVREL. FE
LIX. ET AVREL.......
TA. PARENTE FECE
RVNT

Ex iiſdem.

CN. CORNELIVS. ALEXANDER. FECIT
SIBI ET
CN. CORNELIO. DEMOSTENI. PATRI.
SVO. ET
CORNELIAE TIMAE MATRI SVAE ET
TIMAE
VXORI. ET DEMOSTENI. FILIO SVO
ET PRIMAE FILIAE SVAE
CN. CORNELIVS. ALEXANDER
FECER. EVSBESB. ET. TERTIA. PATRI

Ex iiſdem.

D . M
CAECILIAE. PRIMILLAE
VIX. ANN. XV
Q. CAECILIVS ANTHVS
LIB. ET CONIVGI
B . M . F

Ex iiſdem.

D . M
AELIAE ARTEMIDORAE VIXIT
ANNIS II. MENSIBVS II. DIEB. XII
P. AELIVS AVG. LIB. INACHVS ET
ÆLIA *ſic*
MAXIMILLA PARENTES. FIL. DVL
FECERVNT

Ex iiſdem.

AEBVTIA M. L
AEBVTIVS Ɔ. L
FELIX. CONIVX

E ſched. Fabrettan.

C. IVNIO APTO. C. IVNIVS
FELIX. ET IVNIA THALVSA CONIV-
GI KARISSI
MO FEC. BENE. MER. VIX
ANN. LXII

Ex

Ex iiſdem.

TEPTIMIAE TROPHIMAE
C. SEPTIMIVS
MARRVCINVS
VXORI OPTIMAE
ET INCOMPARABILI

Ex iiſdem.

POPILIES PRISCES
POPILIVS SECVNDVS
CONIVGI
BENE MERENTI
FECIT
V. A. XXXVI. D. V. M. XI

Ex iiſdem.

Q. CLAVDIVS. HESYCHIVS
FECIT. SIBI. ET
CLAVDIAE ODAE CONIVGI
ET CLAVDIAE.......ERAE ET
CLAVDIAE CIVITATI
POSTERISQ. SVIS. ET RVFRIAE REPENTINAE
CONIVGI

E Sched. Zaratinis Caſtellinii.

M. VLPIVS AEPI
C T. ET. V. S. AVG. LIB
SE VIBVS COMPA- *ſic*
RABIT. SIBI. ET *ſic*
VLPIAE SABINAE
CONIVGI SVAE
ET LIBER
LIBERTA.
POST. EORVM

Ex iiſdem.

AVRELIVS GLA
VCVS AVRELI
AE CRYSIDI CO
NIVGI SVAE
B M

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
PLAVTIAE PRIMAE
A. PLAVTIVS FORTVNATVS
COLLIBERTAE ET
CONIVGI
BENE MERENTI

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
T. STABERIO EPAGATHONI
VIXIT ANNOS XXXX
STABERIA TYCHE
.....BILIO.....
....

Militari porrò laude claruiſſe AVRelium hunc GALLum, immo Militum omnium LEGionis Septimae CLaudiae (cui uti TRIBunus ipſe praefuit) ſtudium ac venerationem ſibi adeò conciliaſſe, ut abſens, & miſſus forſan honeſtâ miſſione, ab iiſdem fuerit in ACIE DESIDERATVS, nemo mirabitur, qui praeter Romanos annales de

hac Gente toties mirificè elocutos, Gruterum luſtrare non gravetur: à ſolâ enim pag. DXXVI. ad DXXXIII. reperire poterit quinque ſuper ſexaginta, variis temporibus emerſiſſe ex AVR eliis Bellatores ſtrenuos, tum Veteranorum, tum Signiferorum, quà Evokatorum, quà Cohortis Praefectorum, aliorumve munerum celebres. Quòd ſi à tantâ Armigerorum ſegete ſe obrui timeat, ſe retrahat, & in quinque tantùm hiſce recentioribus in bello aeque praeſtantibus, & ſupra quandoque adductis, conquieſcat:

Romae,
Vinea dicta del Caſtratino.
Adduct. ſupra hac eadem Sect. Cap. XI.

M. AVRELIO BITHO EQ. SING. D. N.
EX. TVRMA. LONCINI &c.

E ſched. Vatican.
Adduct. ſupra hac eadem Sect. Cap. XI.

D. M. AVRELIO
BARBE EQVITI SINGV
LARI TVR &c.

Ex iiſdem.

M. AVRELIO M. F
LIAEO. EQVIT. ROM
BENEF. COH. I. FL.
HISPANORVM
AV-

AVRELIA VIBIA CRESCINA
FRI
DVLCISSIMO

Ex iiſdem.

D . M
AVRELIO MARCIANO
SP. EX COH. III PRET
QVI VIX. ANN. LXX
M. III. AVR. SALVI
ANVS F. ET. H. PAT
DVLCISSIMO POSVIT

Ex iiſdem.

D . M
C. AVRELIO FESTIANO
NAT. PAN. VET
AVR. GLAVC
PATRONO ET CON
IVGI DVLCISSIMO
B. M. P

Quanquam enim non me lateat, iſtud IN ACIE DESIDERARI, in Militaribus communem eſſe phraſim, nil ultrà importantem quàm occubuiſſe, in Acie Deceſſiſſe, placuit nihilominus amplificando, eam magnificè interpretari, tacitèque ita blandiri, ſi non verae menti, elato quidem animo

mo harum mulierum, illuſtria adeò natalia de ſe perſonantium. Quum inquam, ſupramemorata AVRE lii uxor AVR elia, cognomento AMMA (ut in Reineſio in *Appendic. ommiſs.* XXVI *Amma Eutyches*, ſeu mavis *Ammia*, ſive *Ammias*, ut penes Gruterum DCXI. 8. CCCLXXXIII. 4. *Curiatia Ammia*, *Septimia Ammias*) unà cum amborum FILIA, blandientium parentum more, diminutivè a GALLO patre GALLITA dicta, nec non LETA SOCERA TITVLVM POSVERVNT, hoc eſt Inſcriptionem hanc voverunt tanto Viro, cujus conjugio, & affinitate reſpectivè, ut ſe haud immerentes oſtenderent, ortum traxiſſe à Trojano ſanguine jactitant; ab illâ nimirum DARDANIA, è quâ, ad Romanam amplitudinem fundandam, prodiit

DARDANIDAE magni genus à ſaguine Divum. Aeneid. 7.

CA-

CAPVT XV.

Ignotus nobis Miles Bononienſis, quem nuperrimè retexit Doctiſs. Reineſius in ſuo Opere magno, Claſs. Octavâ. LXXVI.

Romæ, inter Viam Appiam & Latinam.

DIS. MANIB.
SECVNDVS. CLAVDI
VS SEX: F. PALATINA
AVSPICALIS
BONONIA
MIL. COH. X. VOLVNT
C. R. OPTIVS. TRIB.
LEG. I. VOLVNTAR
MILIT. ANN. XVII.
VIX. ANN. LXIII.
T. F. I.

MIlitibus qui aliis imperarunt expletis, eos proſequamur, quos ad conſpicuum aliquod munus concupitum ſors nunquam evexit; & quibus nihilominus praeire videtur praeſens CLAVDIVS, qui ſi TRIBunitiam dignitatem nunquam attigit, eidem tamen cominus acceſſit. Huic reddi oportet ſuum verum ac legitimum proenomen, quod fuiſſe SEX. ideſt SEXtum, non eſt cur in controverſiam revocetur. Seu inſcius latomus, manum inciſioni admovendo, ſeu indiligens (ni mavis nimium diligens) deſcriptor in tranſcribendo illud è marmore, legentes in auto-

tographo SEC. pro SEX. quod abbreviatum, ut patet, eſſe decuit, temerè integrarunt, SECVNDVS que pro SEXtus ineptè repoſuerunt.

Si enim in tertio verſu, pater iſtius CLAVDII praenominatur SEX. quare SEX. pariter haud debuit praenominari filius? Rarò ſiquidem, (& ſi quandoque fallere fateamur) claudicat haec regula, nimirum eodem praenomine quo vocatur genitor, vocari & natum; id quod obſervare eſt millies in Gruterianis Elogiis, praeſertim hoc individuali praenomine SEXti initiatis, quae, ad fruſtraneam prolixitatem vitandam, ſic decurtata ob oculos ponere ſit ſatis: cccli. 6. SEX. ALLIVS. SEX. F. dcccci. ii. SEX. ANNIVS. SEX. F. dcccc ii. 4. & iterum Mxci. 3. SEX. APVSIVS. SEX F. cccxxii. 9. SEX. ATTIVS. SEX. F. xxiv. 15. SEX. CALPVRNIVS. SEX. F. cccxxv. ii. SEX. CARIAVS. SEX. F. cccxcvi. 10. SEXT. CORNELIVS. SEX. F. mcviii. 3. SEX. FARSIVS. SEX. F. dcccccxl. ii. SEX. GRANIVS. SEX. F. ccccxviii. ii. SEX. HERVS. SEX. F. dxxxxviii. 9. SEX. IVNIVS. SEX. F. ccccxxviii. 3. SEX. LETILIVS. SEX. F. dl 8. SEX. LIGVSTINVS. SEX. F. dli. 2. SEX. LVCCEIVS. SEX. F. cclxi. 4. SEX. METTIVS. SEX. F. ccccxlv. 2. SEX. OCTAVIVS. SEX. F. dxcv. 8. SEX. PEDIVS. SEX. F. ccccclv. 5. SEX. POMPEIVS. SEX. F. xxiii. 6. idem. dcccccxli. 2, idem. mlxxvi, 6. idem. lxxxxvi. 5. idem. mc. 4. SEX. RESTIANVS. SE. F. cccclxxi. 6. SEX. TADIVS. SEX. F. dlxiii. 3. SEX. TAPETTIVS. SEX. F. cccclxxiiii. 2. SEX. TETTIVS. SEX. F. dlxiii. 12. SEX. TRVTIDIVS. SEX. F. dccxci. 12. SEX. TVLLIVS. SEX. F. potiùſque placeat haec integra atque planè extenſa, utpotè adhuc non conſpecta, ſubjicere.

E Sched. Frabrettan.

SEX. ACILIVS
SEX. F
SEVERVS

Ex iiſdem.

SEX. AELIVS
SEX. F
SATVRNINVS. ANN.XXV
H. S. E

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
SACRVM
SEX. AFRANIO SEX. F
PROC..........
IVLIO. PHO......
DAPHNI

Sanè adiectivum iſtud numericum SECVNDVS, quod in antiquorum nominum oeconomiâ tertium ſibi ſemper vindicat locum, appellaturque cognomen, non potis eſt evadere (ut inconſultò hîc actum) in primum, quod gentilitio nomini praeponitur, ideoque praenomen dicitur. In tot tantiſque Inſcriptionum voluminibus hucuſque editis, ne una quidem reperiri poterit Epigraphe tali praenomine dotata, ubi ex adversò innumerabiles occurrunt hoc cognomine refertae. E tot millibus per me avidè conquiſitis, atque in unum coactis, primam adhuc deſidero, ubi SECVNDVS pro praenomine ſe gerat, quando ex oppoſitò, quibus haec vox eadem cognominis officio fungatur, harum ſequentium recordor:

Romae,
in Diuorum Coſm. & Damian.
in pavimento.

DIS. MANIBVS
ARRVNTIAE. PETALE. H. F.
V. A. XXXX
L. RVPILLIVS. DIADVMENVS
ſic COIVX. ET RVPILLIA. BLANDALE
ET. L. RVPILLIVS. SECVNDVS
ſic ET LÆ
ſic .... PIENTISSIMÆ

Romae,
Apud Mazzantes.

D . M
SEXTILIAE SECVNDAE
ALVMNAE DVLCISSIMAE
QVAE VIXIT AN. V. M.VIIII
FECIT FABIA SPICA ET SIBI ET
L. SEXTILIO SECVNDO
MARITO SVO

Ro- Ex-

Extra Romam, in D. Pauli.

D . M
T. AVRELIO. SECVNDO
NAT. RAITO. V. A N. XXXIII
HEREDES AMICO
OPTIMO. FA. C
T. AVRELIVS LVCIANVS
ET T. AVRELIVS QVINTVS
DVPL

Extra Romam, in Vinea Brunonis, Via Appia.

DIS MANIBVS
C. AEMILIO
SECVNDO
VIX. A. II. M. X

E ſched. Vatican.

C. SOLIVS SEVERVS
SIBI ET
CLAVDIAE PRISCAE
CONIVGI OPTIMAE
PETRONIO IANVARIO
MITATTIO SECVNDO
VILLII TERTIO MARCELLAE
PROPINQ. ET
SVRAE BENE MERITAE

Ex iiſdem.

DIS. MANIBVS
TI. CLAVDI
SECVNDI. VIX. A. XXXIII
CORNELIA
THALVSA CONIVGI
CARISSIMO FECIT

Ex iiſdem.

VIBIA
NEBRIS. FECIT
L. PVBLICIO SECVNDO
CVM QVO
VIXIT. ANNIS
XX

E ſched. Fabrettan.

L. PLOTIO. SECVNDO
MESSIA PROCLA
CONIVGI CARIS
SIMO FECIT ET
SIBI ET SVIS LIBER
TIS LIBERTABVSQVE
EORV *ſic*
IN FRONTE P. VIII
IN AGRO. P. VIIII
H. M. H. N. S

Ex iiſdem.
Add. ſup. pag. 251. errat.

D . M
T. TERENTIVS SECVNDVS
FECIT SIBI ET TERENTIÆ *ſic*
AMPLITIANÆ LIBERTAE SVAE *ſic*
ET VLPIÆ FAVSTINE CON *ſic*
IVGI CARISSI
ET TERENTIAS *ſic*
FAVSTINAS F. DVLCISS *ſic*
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ SVIS
POSTERISQ. EORVM

E Lamina Aenea Palotolae. Col. 2.

L. ANNIVS SECVNDVS

Alter eſt error in ſeptimâ lineâ, ubi non magis mendoſum ſe prodit verbum OPTIO in OPTIVS incomptè tràductum, quàm vitiatum exiiſſe agnoverimus *SEX*tum in *SEC*undum audacter converſum. Iurarem equidem, hunc ſciolum Antiquorum Lapidum correctorem, potiùs quàm lapicidam, fuiſſe deſcriptorem Langermannum, à quo, tum praeſentis, tum ſubſequentis (ſi intermedium adimas) ſe accepiſſe Inſcriptionis exſcriptum, fatetur doctiſſimus Reineſius; dum in hoc poſtremo aequè egregium reformatorem ſe polliceri auſus eſt, ſi in eo pariter pro OPTIO OPTIVS nobis obtruderet. Optio, non optius legi debet, neque dubitari, quòd vel à primis ſtudiorum horum ephebis pro eâ optione accipi poſſit, quae foeminini generis eſt, & nil aliud importat quàm optationem, atque eligendi facultatem, quâ debita, ſpectata, ſeu petita à nobis exorantur, quâ, exempli cauſsâ, in Collegiatis, Cathedralibus, comparibuſque Univerſitatibus major dignitas; pinguius ſacerdotium vacans, de jure à ſeniori optari ſolet. In Militibus, prout in caſu noſtro, OPTIO eſt maſculini generis, & *appellatur is* (ut cum Feſto loquar) *quem Decurio, aut Centurio optat ſibi rerum privatarum miniſtrum, quò facilius obeat publica officia*: queis addamus ſigniferum ac imaginiferum, quos ſuos OPTIOnes neceſſe eſſe habuiſſe, probat etiam nuperrimè doctiſſimus Fabrettus, auctoritate praeſertim fultus Inſcriptionum Gruteri LXXX. 4. CDXXXI. 9. CDXLV. 10. DLVIII. 7. ſicuti ad laudatum à dicto Feſto Centurionis Optionem pleniùs aſſerendum, hanc adducit ſuo tempore ineditam, ac ab ipſo poſſeſsam, neque hîc à nobis praetereundam, utpotè ob ſuam (ut ipſe ait) barbariem commendabilem:

In verbo Optio.

Column. Traian. pag. 67.

Q. RAGONIAE CYRIACETI. CONIVGI DVLCISSIME
ET INCOMPARABILI VNIVIRIAE CASTE BONE
QVE VIXIT ANNIS. XXI. MES. VIII DIAEBVS. II
Q. IVLIVS DONATIANVS. OPTIO 7 COH. III
CVM QVAM BENE VIXI. AMN. VIII. MESIB VIIII

DIE-

DIEBV XXIIII QVAM NVPSI ANNOR XII
MESVM. XI. DIERVM. XIIII. CONIVGI
BENEMERENTI HIC DORMIT

Sic itaque ad ſuum verum & nativum ſenſum revocatâ Inſcriptione noſtrâ, eam ita repeto, unàque abbreviatas ejuſdem voces explicatas repleo:

DIS MANIBVS
SEXtus CLAVDI
VS. SEXti Filius PALATINA
AVSPICALIS
BONONIA
MILes. COHortis X. VOLVNTariorum
Civium. Romanorum. OPTIO. TRIBuni
LEGionis primae VOLVNTARiorum
MILITavit ANNis. XVII
VIXit ANNis. LXIII
Titulum Fieri Iuſſit

Dixi in ſexto & ſeptimo verſu, *Voluntariorum Civium Romanorum*, atque in octavo, Legionis primae *Voluntariorum*, non eorum quidem, qui nullâ neceſſitate impellente, incertis belli eventibus ſe ſe ultrò denuòve committebant, quod ſicuti non adeò frequens immenſae virtutis argumentum, ita eximium clarioris nominis reputabatur auctarium, hoc Voluntariorum glorioſiori titulo ingeminatum: Quapropter non ſemel idem inhiarent ipſi vel emeriti, quod & alicubi tetigit Livius quum ait: *cum ad ea bella delectum edixiſſent Conſules, favore plebis, non juniores modò, ſed emeritis etiam ſtipendiis, pars magna Voluntariorum ad nomina danda praeſtò fuere*, ſed eorum hoc loci, qui alio ſenſu appellantur à Grutero CXXX. I. DLXXIV. 5. Reineſ. Claſs. Octava. LXXX. & nuperrimè M. S. Vaticanis in hac quae ſequitur Epigraphe: Hiſtor. lib. 3.

Pi-

Piſauri.

P. CORNELIO P. F
SAB. CICATRICVLAE
PRIM. PIL. BIS PRAEFECT
EQVIT. PRAEF. CLAS
PRAEF. COHORTIVM
CIVIVM ROMANOR QVATVOR IN HISPAN
TRIB. MIL. IIVIRO ET
IIVIR QVINQ. PONT
D D
PVBLIC

Praeter enim non exigua privilegia ipſis conceſſa, & de quibus plenè Panvinius *de Imp. Roman.* & Roſinus *Antiquit. Roman. lib. 9. cap.* 4. eorum ordinem tali ſtudio ad extremum uſque vitae ſpiritum ab ipſo Auguſto eouſque proſecutum legimus, ut in ſui ipſius teſtamento *legionariis, & cohortibus Civium Romanorum trecentos nummos viritim dederit.*

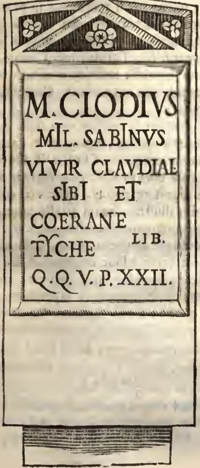
Tacit. lib. 1. pag. mihi 91. col. 2.

Et hîc oportunè quaeri poſſet, quid fuerit cauſſae cur PALATINAm potiùs quàm Lemoniam ſibi hîc ſumpſerit tribum Bononienſis iſte: An fortaſſe quia *Romanos* inter hos *Cives Voluntarios* jam cooptatus, communem aliis ſibi conterraneis tribum dedignaretur? honorificentiùſque, non ſecus ac ſibi utiliùs, eidem adhaerere duceret, cui etiam adſcriptos cerneret hujus nobiliſſimae Gentis proceres, ut *Claudius* ille, cujus in Verrem meminit Cicero, in *Palatinam* recenſiti?

CA-

CAPVT XVI.

Grandis Cyppus & elegans, in excavandis olim fundaminibus novae Eccleſiae Cathedralis adinventus, nunc in memorato toties ſuburbano meo poſitus.

Quum

QVum una Gens ac eadem ſint CLAVDII & CLODII, quod ſatis docet Svetonius in Auguſto, quum ait, quòd ipſe *reconciliatus poſt primam diſcordiam Antonio, & poſtulantibus utriſque militibus, ut & neceſſitudine aliqua iungerentur, priuignam eius CLAVDIAM Fuluiæ ex P. CLODIO filiam duxit uxorem;* idcirco poſt laudatum ſupra *Claudium Auſpicalem*, ritè hîc ſubjungere decernimus hunc CLODIVM SABINVM CLAVDIALEM. Ambo eodem genere, ambo eâdem Patriâ, ambo eodem Militari fulgore nitent; & ſi poſtremus in praeſenti Lapide iis minimè augeatur attributis, ſeu ſaltem qualitatibus, quae caeteris Belligeris ut plurimùm adſcribi conſuevere. Non enim nominatur hîc Turma, non Cohors, non Legio, ſub quibus ſaltem ſtipendia fecerit, ſi iiſdem non imperavit; quaeque ex adverſo antecedenti Commiliti ſuo appoſita obſervabamus.

Hujus porrò diſcriminis cauſſam eam fuiſſe autumo, quòd ubi *Claudius* ille vitâ functus, egregiorum facinorum propriorum terminum attigerat, CLODIVS iſte vivens, ſuorum vix caeptorum eſſet in viâ: quamobrem ſatiùs duceret SEXviratus dignitate potiùs, quae vix collata, poſſeſſorem ſuum ſtatim illuſtrat, quàm paullò ante primis, paucis, nondumque completis ſtipendiis celebrari. Et quidem hanc fuiſſe quandoque conſuetudinem, & formulam eorum videtur, qui inter vivos adhuc degentes, & ſibi & alteri inſcribere ſtatuiſſent, tumidae huic inquam, atque putidae Militarium qualitatum recenſioni ſuperſedere, vixque ſe fuiſſe MILites quoquo modo innuere. Ita *Aurelium* quendam *Sabinum*, penes Gruterum, egiſſe videmus, dum uxori ponens titulum, *primipilarem*, & nil aliud ſe ita appellat:

DXXXI. 5.

D. M

AVRELIAE PRISCILLAE
CONIVGI. PIETATE. ET
CASTITATE. IN COM

PA-

PARABILI, AVRELIVS
SABINVS, PRIMIPILARIS

Sic apud eundem, *L. Aurelius Gentilis*, ſoli *Duplicarii* titulo hoc modo acquieſcit:

DXXVIII. 5.
D M
MERCATORI
NAT. RAETO
ANNOR. XIIII
SERVO. DE. SE
MERENTI
L. AVR. GENTILIS
DVPLICARIVS. DOMINVS

Contubernales quidam, hac unâ ac ſimplici MILITIS appellatione ſequentem illuſtrant:

DXXX. 9.
D . M
FABIO CELERI
MILITI CON
TIBERN FECER

ſtrictimque pari modo ſe MILitem manifeſtat, quem nuperrimè inter ſchedas Vaticanas ſic adnotatum reperio:

Ameriæ, in D. Auguſtini.

C. VISTILIVS. MILES
SIBI ET
C. VISTILIO. ANNAEO

Hinc CLODIVM noſtrum (utpotè conſuetarum hujuſmodi bellicarum phalerarum hîc penitus expertem) fuiſſe MILitem non intellexit Excellentiſſimus Ioannes Cottunius, in celeberrimâ Univerſitate noſtrâ tunc publicus Lector ac Eminens, quum ignaviſſimus amanuenſis ei tam planè & pro-

probè os ſublinivit. Epitaphium inquam exſcribens, monſtruosè non ſolùm verſuum oeconomiam deturpavit, ſed etiam ſecundâ lineâ M. L. pro MIL. legens, hâc unicâ MILitis celebri notâ Cenotaphium ignominiosè denudavit.

Id clarè oſtendit Interpretatio, quam hujus Cyppi, tunc primùm è ſolo eruti, illico texuit Vir ille omniſcius: eadem nimirum, quam primo deductam calamo, propriâque ab ipſo exaratam manu Illuſtriſſimus olim ac Reverendiſſimus Dominus meus Federicus Co: de Calderinis, in Metropolitanâ STIP. VIII Concanonicus, Bononiae poſtmodum Archidiaconus, nec non publici Archigymnaſii noſtri Magnus Cancellarius, mihi humaniſſimè dono dedit; quamque ideo, ex eodem ectypo, inter alias pretioſiores literarias ſupellectiles meas per me religiosè cuſtodito, de verbo ad verbum, prout ſequitur, deſcribo:

EXPLANATIO INSCRIPTIONIS

Nuper Bononiæ in Peruetuſto Cippo inuentæ Dum Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Cardinalis LVDOVISII S. R. E. Vicecanc. Singulari pietate, & regio plane ſplendore ad protrahendum Cathedralis Eccleſiæ Edificium fundamenta iacerentur, & ſic iacet:

M. Clodius, M. L. Sabinus
VI Vir Claudial ſibi et Coerane Tyche lib.
QQ. V. P. XXII.

„ M. Clodius, & Marcus Lucius Sabinus, ſocij, vt „ opinor, & contubernales: hoc conditorium com„ mune ſibi conſtruxere; nec enim nouum ac inſolens, duos aut

„ aut plures eundem ſibi locum in monumentum dilegere.
„ VI Vir. Sexuiri, vel Seuiri vel Sextumuiri, erant hi in
„ Colonijs & municipijs Rom. ſelecti ex numero & ordine
„ Decurionum, vt conijcit Wolfangus Lazius in comment.
„ Reipub. Rom. lib. tertio c. 6. qua de re multa mihi,
„ quæ inter vetuſtatis rudera ſitu adhuc obducta iacent pa-
„ rabant erumpere, quæ in aliud tempus remiſi. Exſcribam
„ hic ſolum verba Adriani Turnebi, ex libro vndecimo
„ Aduerſar. cap. 9. quæ ſexuirorum conditionem haud
„ incomodè explicare videntur. ſex erant inquit Turneb.
„ Romanorum Equitum decuriæ Rhamnenſes, Tatienſes,
„ Luceres, primi ſecundique, erant n. primi Luceres & ſe-
„ cundi, ac ſic quoque Tatienſes, & Rhamnenſes gemina-
„ ti erant, his qui præerant, ſeuiri vocabantur, ac in in-
„ ſcriptionibus antiquis ſeuirum equitum Romanorum re-
„ perimus; ut in hâc trib. mil. leg. VII. gem. felic. V S.
„ viro equit. Romanorum. hæc ille, nec ego plura.
„ Claudial. Claudiales. Sexuiri alij dicti ſunt Iuniores,
„ alij ſeniores, hi Quirinales; illi Flaminales, nonnulli Au-
„ guſtales, quæ omnia veterum monumentorum inſcriptio-
„ nibus illuſtrat Wolfangus, loco, quem dixi, ita Clau-
„ diales a legione Claudia.
„ Coerane Tyche lib. Coerane, & Tyche libertabus v-
„ trunque eſt dandi caſus, nimirum Coeranę, Coeraues,
„ Coerane, ſic in alijs monumentis legimus, Laudice Cal-
„ liope, Nice &c. ſubijciam hoc ſolum ex Ald. Man. libello
„ de Ortog. pag. 261.
„

D. M.

Nice Coniugi Benemerenti fecit

Et pag. 149.

D. M.

Tyche Vix. Ann. XXI &c.

Item pag. 618.

Calliæ Chreſime Coniugi &c.

„ QQ. V. P. XXII. Hic multos audio fluctuaſſe, & „omnino in aqua, quod aiunt hęſiſſe; Equidem gemino „modo expono. Primo ex veteri quadam monumentorum „conſuetudine; mos erat, vt aliqui maxime verò milites „externi homines aliquot pedum portiunculam in agro, „vel alio ſepoſito loco in conditorium pro ſe, ac ſuis mercarentur, in quo terræ ſpatio, nemo alius arare, ędificare, „alios cippos, ac tumulos collocare, & omnino ius habere „audebat, illud ſpatium ſignificabatur in cippo à fronte „tot pedes, in agrum tot pedes, retro, tot pedes, quo „reſpexit Horat. libro primo ſerm. ſatyr. 8.

Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulchrum
Pantalabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti,
Mille pedes in fronte, trecentos Cippus in agrum
Hic dabat &c.

„ In quem quidem locum Dionyſius Lambinus quatuor „huius rei adducit exempla. plura appoſuit Mattheus Raderus V. C. & dignus ſacra ſua Societate, ex qua verè „dixeris tanquam ex Equo Troiano, omnis doctrinę principes prodijſſe, & in dies prodire. Is in com. ſuper „Martialem lib. I. Epigrammate XCIII. Conditoria, Cippos, teſtas, cineres, lapides, menſiones etiam tumulorum, coelo omnia expreſſa ſpectanda proponit, ego vnum „vel alterum ſubijcio.

A. C. Lucretio
C. F
Primogenio, ſibi et ſuis
In fr. P. XXVII
In agr. P. XI

Dis Manibus. Vrbane
M. Victorius Therpius B. M.

In

In fr. P. IV

In Agr. P. IV

In Fr. P. in fronte, ea nimirum parte, quę viam publicam attingebat; quippe Veterum monumenta, ac ſepulchra ſecundum viam ponebantur, vt prætereuntes admonerent & ſe ſuiſſe, & illos eſſe mortales. in fronte inquam pedes XXVII.

In Agr. in agrum, ideſt, eam partem verſus, quę ad agros coniunctos pertinebat.

Nunc ad rem venio, atque in hoc cippo QQ. V. P. XXII. expono qua qua verſus viginti duo, vel quoquo verſus pedes viginti duo. In quamuis videlicet partem, ſeu in fronte, ſeu retro, vel in agrum, huic monumento additum erat terræ ſpatium pedum XXII. & quidem duo illa QQ. importare, quæ diximus ambiget, opinor, nemo qui paulo diligentius Veter. monum. inſpexit, imo vero & Ald. Man. in explanatione notarum hæc omnino ſcribit QQ. vel QQ. vel QQ. quecumque quamquam quinquenalis, quoque.

Et rurſus Q.Q. quecumque, quæſtori, quemquam, quinquennalis quoque, ſed cur non etiam quoquo, vel quaqua?

Illud vero. V ſignificare verſus; inuenio, cum apud alios, tum apud Valerium Probum in opuſc. de ſcripturis antiquis littera I. quo loci hæc explanans.

In F. in A. V. L. P. X. ait in fronte, in agro verſus longe pedum decem.

Vel alio pacto QQ. V P. XXII. ideſt quiſque vetuit pedes XXII. ſed priorem explanationem exiſtimo germanam.

Itaque Marcus Clodius & Marcus Lucius Sabinus ſexuiri Claudiales hoc monumentum, Commune ſibi, & Coerane, ac Tyche libertabus poſuerunt, eique addixerunt in quamuis partem terræ ſpatium pedum XXII.

Io: Cottunius explicabat.

At

At quoniam à non paucis, qui ad haec mea Marmorea Vetuſtatis Monumenta ruri viſenda ſe conferunt, interrogari ſoleo, nunquid verè è Bononiâ fuerit iſte MILes, an è SABINâ, ut hanc poſtremam potiùs (ajunt) innuere videtur Cyppus ipſe, qui non immediatè poſt gentilitium nomen CLODII, ſed poſt MILitarem tantummodò notam, ſubjungit τὸ SABINVS; propterea quicquid ipſis extempore reſpondere aſſueverim, nunc ex compacto iterare operae pretium exiſtimo: Nimirum, quòd ſi τὸ SABINVS indicaret hoc loci (prout ſuſpicabantur ipſi) patriam, hoc ſequeretur minimè tolerandum abſurdum, quòd ſcilicet iſte CLODIVS inſolenter ac indebitè ſe privatum cerneret eo tertio nomine, quod nunquam dimiſiſſe nobiliſſimam hanc gentem CLODIAM agnovimus; cognomen, illud inquam inclytum, quod à CLODIO Aeneae ſocio, ſeu ſaltem (& forſan veriùs) ab illo Appio CLODIO SABINO ſe traxiſſe jactitat, *qui primus ex eâ familiâ cum quinque clientum millibus ſe Romam contulit*.

Stephan.

Incautè ergo hoc loci tranſpoſitum cognomen iſtud, in ſuâ ſede locari debere, hoc eſt, ubi nunc poſt MILitis notam appictum conſpicitur, ante eandem à nobis non ſecus reſtitui ac actum fuerit in monſtruoſiori vocum tranſpoſitione Lapidis Fullonii; & in ſimili huic noſtro caſui à Reineſio Claſs. Octavâ XLIV. adeò ut ſic reconcinnata appareat haec Inſcriptio noſtra: M. CLODIVS SABINVS MIL. VI. VIR &c. Sic apud Gruterum, in Militaribus perſiſtendo:

Sect. Secunda Cap. Vnico.

DXXI. 3.	DXXXIX. 6.
T. ANTISTIVS	CN. CVRIONI
SABINVS. STEL	SABINO
AVG. TAVRIN	LEG. XVIII. MIL.
MIL. AN. X.	P. METELLVS
COH. I. PR	CALVINVS
7. ROMVLI	CONTVBERNALI
DXX.	DVLCISS. POS

Sic apud nos quoque, In militaribus itidem perſiſtendo,

in

in paullò ante adductâ Baſi, pag. 245.

C. SATVRIVS SABINVS TRVENT

& in eidem ſubſequenti Columnâ noſtrâ, pag. 253.

C. IVLIVS. C. F. FAB. SABINVS. HERAC

Sicque tandem extra Militaria, penes eundem Gruterum paſſim; ſicuti me penes non ſic rarò, quin è meis privatis collectaneis haec reperiam recentia Epigrammata, SABINVM, cognomen eſſe non patriam, evincentia.

Romae, in S. Io. ante portâ Lat.

D . M

TVR SINI

ADAVCTI

MIL. COH . X PR

7. SABINI

QVI XIVIT ANNIS

XXIIII. MIL. AN. VI

TVRSINIVS VIATEN

TINVS. MIL. COH. X. PR

C. 7. SABINI

FRATRI. B. M. F

Romae, in cyppo ſub Quirinali.

D . M

AVRELIAE SA

BINAE LVNESIS

AVRELI APOLLONI, SER. ACTO.

FECIT

CONIVGI

BENEMEREN

TI ET SIBI

Romae, parvo Sarcophago, propè aedes DD. de Sfortiis.

A V R E L

M . F

SABINAE

Br.

Romae, in impluvio domus DD. de Gottifredis, ad Vrſum. in cyppo marmoreo.

D . M

AELIAE P. F. SABINAE DVLCISSIM.

AELIVS TROPHIMVS ET LVCINIA

SABINA PARENTES FECERVNT

QVISQVIS ADES, CELERI, GRESSV.

PRECOR ITO. VIATOR

ITO. PROCVL. ET. LINQVE. NEFAS

TIBI. DICO. VIATOR. PARCE OCV-

LIS NEC NOSTRA

VELLIS. COGNOSCERE. FATA. SAN-

GVINEA

PALLAS. QVAE. TEXIT. PROVIDA.

CLOTHO. ET

PAVIT. RVPISSE. TVAS. QVOQVE.

FILA. SORORES.

Romae, ſub hortis Matthaeiis.

FLAVIA. PROCLA. D. PRO SALVTE — Dedicavit.

AVG. NN

ET AVR. SABINVS. D. D. D — Dono Dedit Dedicavit.

Romae, Vinea Bozella, in Via Vitellia.

D . M

C. IVLIO LVCIO

AT-

ATTIA SABINA
FECIT COIVGI *ſu*
BENE MERENTI

Mediolani, ad Portum Navium.
Adduct. ſup Sect. Quinta, Cap. VII.

M. ATILIO SABINO
CONIVGI &c.

Florentiae, apud Gaddios.

FVRINIA SABINA FECIT
C. FVNDANIO SABINO CON
IVGI. SVO BENEMERENTI
MILITI PRAETORIANO COH. IV
7. ALLIACI SEVERI. VIXIT. ANNIS
XXXII. MILITAVIT ANNIS XIII

Spoleti.
Adduct. ſupra Sect. 2. Cap. Vnico.

L. PIPEDIVS. L. L
TYRANNVS
ALIA SP. F. SABINA

Tiburi.

C. MVRDI. FELICIS. VIX
ANN. LXXV. FECIT MVR
DIA. SABINA, PATRONO
SVO. BENEMEREN. ET. SIBI
POSTERISQ

In Abbatia S. Gervaſii, agri Brixienſis.

M. NVMMIVS EVHODVS
NVMMIAE SABINAE
CONIVGI CARISSIMAE

Sched.

Sched. Vatican.

D . M

VLPIAE SABINAE CONIVGI
OPTIMAE, ET DVLCISSIMAE
ET BENEMERENTI. P. RVFINIVS
EPHESTRON. LOCVM CONCESSVM
ET DONATVM AB HEREDIBVS FLA-
VI
LIBANI. QVAE POSITA EST INFRA
HANC
TRICLIAM. IN. LONG. P. VII. IN.
LAT. P. V

Ex iiſdem.

FLAVIA. LEDA
A. LIGVRIO EVTYCHI
MARITO OPTIMO
ſu ADQVE BENEMER
ET T. FLAVIVS SABINVS
PARENTI PIISSIMO
FECERVNT

Ex iiſdem.

IVLIVS SEVERVS L. F. SIBI
ET SEMPRONIAE SABINAE
CONIVGI INCOMPARABILI
ET DEMETRIAE SEVERINAE
SORORI PIENTISS. V. F

Ex iiſdem.

Q. FABIO AVGVRINO
F. QVI. VIX. ANN. V. M. VII. D. XI
ET CARIAE SABINAE
CONIVGI RARISSIMAE
QVAE VIX. ANN. XXIIX. M. V. D. VII
Q. FABIVS AVGVRINVS DE SE
BENEMERENTI FECIT
PER. HAEC. SEPVLCHRA. PER QVAE

QVOS

QVOS COLIS MANES
HIC PARCE TVMVLIS INGREDI
PEDEM SAEPE
SIC NVNQVAM. DOLEAS. NEQVE
ALIQVE. TRISTE. SVSPIRES
QVANTVM DOLORIS. TITVLVS. ISTE
TESTATVR

E ſched. Zaratin. Caſtellinii,
Adduct. ſup. hac ead. Sect. Cap. XIV.

M. VLPIVS AEPI
CTETVS AVG. LIB
ſic SE VIBVS COMPA
ſic RABIT SIBI
ET VLPIAE SABINAE &c.

Ex iiſdem.

FADIA L. L. SABINA
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT

E ſched. Cl. Fabretti.

D . M
Q. TRATIO. Q. F. PAL. VESTINO
PRAEF. FABR. LEG. XX. F. F
VIX. ANN. LXIX. M. VII. HOR. VII
L. TRATIVS L. F. SABINVS. ET
TRATIA VERECVNDA FECERVNT

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS SACRVM
CORNELIAE. L. F. SABINAE
VIXIT ANNIS XII. MENS
TRES CORNELIA FELICIA ET
L. CORNELIVS MATERNVS
FILIAE PIAE MATER FECIT

Ex iiſdem.

D . M
SERVATI VERNAE
C. RASIDIVS SABINVS
ET SERVANDA EIVS
MATER FILIO PIENTISSIM
V. A. V. D. LI. H. III

Vixit Annis V. Diebus LI. Horis III

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
QVINTIAE
SP. F
SABINAE

CAPVT XVII.

Tabella Marmorea,

reperta anno praeterito in quodam agro, in Communi dicto Borgo Panicale, *à quodam colono: per me empta, ac in dicto meo Suburbano poſita.*

D . M
C. CASSIVS
CASSIANO. C
CASSIVS. ROMA
NVS. M. COHO. PR
ET CASSIA
VENVSTA. MAT
FEC. F. C. ET SIBI
ET SVIS. V. A. IIII
D. LVII

QVâ de cauſsâ in Praecedenti Epigraphe demonſtratum eſt, *M. Clodium* inſcribentem *ſibi & Coerane Tyche*, Militares tacuiſſe qualitates, quae paſſim Mi-

Militibus apponi conſuevere, eâdem cunctas in praeſenti aſſerimus fuiſſe praeteritas à M. CASSIO ROMANO M ilite COHO rtis PR aetoriae, eâdem operâ, quâ ipſe unà cum CASSIA VENVSTA uxore ſuâ, & reſpectivè MAT re, hoc FEC it monumentum C. CASSIO (non CASSIVS, ut ineptè incidit marmorarius) CASSIANO F ilio C ariſſimo, quem Vixiſſe Annis quatuor, D iebus quinquaginta ſeptem, in ſui calce oſtendit, eidem tumulo olim appoſitus, Inſcriptus hic Lapis.

Quum ergo tam reſtricta hujus Belligeri mentio cuncta nobis adimat, quae aliquam anteferre potuiſſent facem ad horum CASSIORVM (ſatis ex Urſini communibus elogiis emicantium) laudem iterandam, me obticeſcere jubet; ulteriorique proſecutione de eorundem apud nos ſtatu ſeu origine indicia majora quaerere vetat : Num ſcilicet hoc fuerit aliquod germen è nobiliſſimo eodem ſtipite Romano derivatum, ad noſque priſcis temporibus translatum: an veriùs à ſui primaeva origine huc nativum, idemque CASSIORVM nomen caſu, atque à ſupremo illo independenter, induerit; ut utrique ſententiae favere poſſent hujuſce gentis ubique locorum Inſcripta Marmora, quibus diſcriminandis, facilè anceps haereas, an magè Latium, an magè Bojus Ager iiſdem abundet : Nam etſi, quotieſcunque ex unâ, CASSIANOS Lapides regerit Gruterus, eos modò tribuat *Mediolano*, ut in DXLIX. 3. DCCLXVIII. 2. DCCCLXXX. II. modò *Veronae*. XIV. 1. XXV. 13. XXVI. 5. LXXX. 7. XCVII. 10. CVII. 1. quandoque *Como*, MXCII. 6. quandoque *Venetiis*, ut CCCXXIII. 4. nonnunquam *Vicentiae*, ut CCCLXXXVI. 2. ſeu *Brixiae*, ut LXXXII. 10. ſeu *Patavio*, ut in DCCCXXIX. 7. Cui conſentit, nuperas ſimilibus locis adjiciens, Reineſ. Claſ. primâ LXXXIX. Sextâ XXI. Octavâ XIIX. Decimaquartâ XXIX. XCIII. Decimaſeptimâ XXXIII. LV. quibuſque omnibus haec accedit., conterminae nobis Ferrariae, vico, vulgò *Voghera*, poſita :

de Fam. Roman. in hac gente Caſſia.

Vivens Fecit Lucio &c.

V. F. L. CASSIO. L. F
CELERI. CASSIA. GRATA

Ex alterâ etiam, tot in Romano ſolo ſtatuit, egregius hic Lapidum Collector, eorundem CASSIORVM Inſcripta Saxa, ut in hoc longè ſuperari videantur Galliae noſtrae, hiſce praeſertim, per me collectis, accedentibus:

Romae, in horto hoſpitij RR. PP. Oliuetanorm, ad D. Iſidori.

D ❦ M
CASSIVS TROPHIMVS ET CASSIA
DAPHNE PARENT. DVLCISSIM
FILIVS FECIT ❦

Romae, in aliàs adduct. ſupra Sect. Prima Cap. II. Vrnula penes D. Abb. de Bolis.

DIS MANIBVS
C. CALPVRNIO. QVARMONI
CASSIAI. L. F. MATRI
CASSIAE. Q. L. PRISCAE
OLLA III

Romae, nuperrimè reperta, atque hoc anno 1688. mihi transmiſſa ab Excellentiſs. Domino meo Don. Leone Strozzio.

CASSIAE FESTAE
L. ARRVNTIVS STA
CHYVS FEC CONIV
GI KARISSIMAE B M
ET. SEX. GELLIO. FES
TO. FILIO. ET. HYGIAE
VERNAE. HAVETE
AMICI ET. AMICAE
BONI. EVTICHE ET. OECONO
ME
ME. ET. PRINCEPS. AGO
MEMORIAE. VESTRAE
B. GRATIAS B

E ſched. Vaticanis.

P. HERENNIVS P. L
CHRESTVS PRECO
TRIBVNICIVS SIBI ET
CASSIAE L. ET VXORI ET.
QVIBVS CASSIA VOLET
IN HOC MONIMENTVM
HEREDI MEO IVS INFERENDI
PRAETER ME NON EO CASSIAE
VXORI MEAE DO

Ex iiſdem.

CASSIA Q. L
PRIMA. V. A. XXIIX
Q. CASSIVS Q. L. THEOPHILVS

Ex iiſdem.

CN. CASSIVS CN L
PAMPHILVS
CASSIA CN. L
PRIMA

E ſched. Fabrettanis.

DIS MANIBVS
P. CASSIVS P. F. PALAT
LON-

LONGINI. VIX. ANNIS
XVII. MENSE I. DIES XXV
CASSIA P. L. CHARIS
FILIO PIENTISSIMO FECIT

Ex iiſdem.
in vrna.

DIIS MANIB
NE-
VIAE CASSIAE

Ex iiſdem.

IN
VIRIDARIO PARTIS
P. XIX
M. LIVIVS. M. F. CASSIVS. DON

Sed revera è Româ tandem oriundum fuiſſe C. CASSIVM ROMANVM noſtrum, tacitè evincit tertium iſtud ipſius nomen, à ROMA, è quâ ſui Majores ortum traxerint, non minùs deductum, ac in ſuperiori Capite, *M. Clodius Sabinus*, à Sabinâ, unde ipſius Veteres deſcenderint, cognomen fuit adeptus; Quapropter ſicuti dictum ibi *Sabinum*, cognomen à patriâ quidem derivatum, ſed non ipſam patriam importare, Lapidum etiam noviter repertorum teſtimonio confirmatum extitit, ita in praeſentiâ, ROMANVS hîc ſonare cognomen, non patriam, recentia haec Marmora, ab iis aliena quae Gruterus habet, commonſtrant:

Romae, in S. Anaſtaſia.

M. AVRELIVS. ROMANVS. ET. ANTIA. CRESIME
VXOR. EIVS FECERVNT SIBI. ET. LIB. SVIS POSTERISQ.
EORVM. ITEM LIBERTIS LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EOR
MONVMENTVM CVM AEDIFICIO SVPER POSITO. HOC
AVTEM MONVMENTVM CVM AEDIFICIO NEQVE
VENIET. NEQ. DONABITVR
SED NEC VLLO MODO ALIENABITVR. NE DE NOMI
NE EXEAT FAMLIAE SVAE.

Romae, in Cyppo, ad Xenodoch. S. Io. ad Lateranum.

D M
Q. LORENI. Q. F. ROMANI
REPENTINI. FRATRI
BENEMERENTI
LORENIA PACATA
SOROR

Ex-

Extra Romam, in D. Pauli, in Atrio Sacriſtia.

.... EPIGONE FECIT SISI ET
...... ESINIANO PVBLICO PONTIFI
.... A MEMMIO ROMANO F. SVO
ET LIB. LIBERTABVSQ. SVIS. POST
EORVM

Extra Romam, Villa Caeſarina, olim Boſia, ext. portam Flaminiam.

D . M
C. ACVTIO. C. L. SEVERO
A. RA. MIL. TR. LEG
VII. GEM. F
FRATRI
PIENTISSIMO
L. ACVTIVS ROMANVS
H. F. Q

A. RA tionibus MILes. TRibunus LEGionis Septimae GEMinae Felicis.

Extra Romam. Via Labicana, Sarcophagus cuidam parieti infixus.

MAEBIAE ROMA
NAE FIL. PIIS
SIMAE. CEIONI
A LOLLIANA
TER INFELICISSI
MA POS

Extra Romam, Vinea Benincaſa, in Via Appia.

PETRONIVS. SP. F
PAL. ROMANVS
P. PETRONIVS HOSPES
PETRONIA ANTIOCHIS
P. PETRONIVS SOCRATES
P. PETRONIVS. P. F. COL
IANVARIVS
CAECILIA Ɔ. L. TRAHIS. SIBI
ET POSTERISQ. EORVM

E Sched. Barberinis.

IVLIA. MARCELLA. QVAE
ET. ROMANA. ANNIO
DORO MARITO SVO. B. M
FECIT

E Sched. Vatican.

D.M.T. AVIDI. ROMANI MILIT
COH. VII. VIG ....
7. LECTORI. AVIDIA
ROMANA
MATER
FILIO PIENTISS

Ex iiſdem.

ANNIA
ROMANA
ANNIA TYCHE
MATRI
CARISSIMAE FEC

Ex iiſdem.

D. M. SEX. SVETTIO. ROMANO
SVETTIVS. SEX. LIB. PATRONO
ET CORNELIA PROCLA COIVGI *ſic*
FECERVNT. B.M. D

E ſched.

E ſched. Cl. Fabretti.

PVPILLIVS ROMA
NVS QVI VIXIT
ſic ANIS XXX. MEN
ſic SIBVS VI. DIAEBVS
XX. FECIT. SIBI

Ex iiſdem.

VALIA. M. L. PAVLA
ANN XXXXV. H. SE. S. T. L
M. VALIVS PRIMVS
M. BAEBIL. ANN. XXII
M. VALLIVS BASSVS
M. L. ANN. XX
M. VALLIVS ROMANVS
M. L. ANN. XXXII

BA-

BAEBIA. M. F. CRISPINA
ANN. XX. H. S. E. S. T. T. L

H ic Situs
E ſt Sit Tibi
Terra Levis.

Reperta hoc anno 1688. & mihi tranſmiſſa ab eod. Cl Viro, per manus Excellentiſſimi Strozij.

VERGILIA. CELSA
M. VERGILIVS. ROMANVS
M. VERGILIVS. EVPHEMVS
VERGILIA ELICE.
VERGILIA. TRYPHENA
FECERVNT. SIBI
ET. POSTERISQ. SVIS

C A-

CAPVT. XVIII.

Illuſtre Cenotaphium,
Caeliis Bononienſibus Militibus
in Germaniâ dedicatum; atque in agro Clivenſi,
eo loco, in quo Vetera fuiſſe creduntur,
ſuperioribus annis repertum.

RECenſitus in duobus poſtremis Capitibus par Militum, quos cognomine caruiſſe, amicos quoſdam noſtros perperam quandoque dubitaſſe agnovimus, hoſce binos alios ad ſe vocat in praeſenti, quibus verè cognomen fuiſſe ademptum liquidò conſtat. Sunt hi duo germani fratres, ex eadem gente CAELIA, BONONIAE nativâ, geniti, quorum alterum, Marcum inquam, in deplorabili omni aevo Varianâ Clade, infelicem incauti Vari, & proditoris Arminii victimam, unà cum tot aliis occubuiſſe, noviſſimè comperimus. *Trucidatarum Legionum trium, totidemque alarum, & ſex cohortium*, quibus adſcitus hic Civis noſter lachrymas ciet ob atrox excidium, vel ipſi Auguſto tam deploratum, ut eas in voces exquiſitiſſimae charitatis, ni mavis profundae deſperationis indices, amantiſſimus Princeps non ſemel erruperit: *Vare, Vare, redde Legiones*; quas utique & nos ipſos erga hunc COELIVM noſtrum ingeminare fas eſſet, ni trunci corporis ipſius exuviae clariſſimo gloriae foenore aeternùm nunc ita viverent:

Patercul. lib. 2. Tacit. & omnes.

Sveton. in Auguſt. n. 23 in fin.

M. CAELIVS	M. CAELIVS
M. L	M. L
PRIVATVS	THIAMINVS

☞ M. CAELIO T. F. LEM. BONO.......
LEG. XIIX. ANN. LIII......CIDIT
BELLO VARIANO OSSA .. .INFERRE

LI-

LICEBIT. P. CAELIVS. T. F. LEM
FRATER FECIT

Hujus egregii Lapidis exemplaris, quod nobis detexit olim Vir doctiſſimus M. Zverus Boxhornius in ſuis notis ad Tacitum, primam verè notitiam acceptam ferimus D. Valerio Co: de Zanis, qui ſuas inter hiſtoricas lucubrationes hunc locum ex inopinato offendens, ſummâ alacritate, tanto Viro dignâ, ad me Romae tum degentem, deque acceptâ apud Cl. Fabrettum immediatè gratulantem, eidemque impertientem, humaniſſimè tranſmiſit. *Caelios* tunc ego omnes in Gruterianis, Reineſianiſve codicibus perluſtrandos ſuſcepi, ſperans me aliquid reperturum, quod P. CAELIVM noſtrum, in calce Lapidis ſcriptum, eundem fuiſſe detegeret, ſive aliquo pacto à longè innueret, quem Frontinus *Coelium Primipilarem* appellans, eidem luctuoſae cladi ſupervixiſſe, commemorat. Is enim, quum extincto Varo, vicarias ejuſdem partes ſuſcepiſſet, reliquiarum exercitus Ducem agens, quâ non gloriâ Patria noſtra effulgeſceret, tam alterius clari Herois inſignita natalibus? Verùm oleum operamque effudimus, incaſſum MSS. Vaticanis, Zaratinis, Fabrettanis, ſchediſque Gammari, Ferrarini, & ſimilium ſus deque luſtratis, è quibus tamen, ne nova Caeliorùm monumenta omnino tabeſcant, haec ſubſequa hîc ſeligimus Epitaphia, propoſito quantumvis ſcopo nequicquam faventia.

in libro 2. Annal.

Lib. p. de Var. conſ.

Romae, apud Mazzantes.

L. ANNI. TRECIDE
COELIAE. O. L. HEPONE
SIBI ET SVIS

Extra Romam, Vinea Benincaſa, Via Appia.

D. M.
C. COELI
SER-

SERVATI
A. V. XVIIII. M. VI
IVLIA ALBINA
MATER FILIO
PIIS SIMO.

E ſchedis Vaticanis.

CAELIAE SOPHE. V. A. IIX. M.
VII. D. XIIX
C. CAELIVS SOPHOS FIL. PIEN-

TISSIM
ET C. CAELIO GLYCONI. V. A.
IX. M. VI. D. VI
CALLISTVS FIL. DVLCISSIMO. F

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
IVLIAE LAVRILLAE
L. COELIVS VICTOR
VXORI BENEMERENTI
POSVIT ET SVIS

Ex iiſdem,
Salonae.

AVIDIA T. LVCINIAE MATRI
ET CAELIAE TERTVLLAE SORORI
AVIDIA ET A. LVCVLLA POSVIT

E ſched. Abb. Gradi,
Vaticanae, cuius fuit cuſtos,
relictis.

L. COELIVS M. F
CONCERIO ANN. LXXXX

E ſched. Gammari noſtri:
Aſſiſii.

COELIA L. L. LIBVA
VIVA SIBI FECIT

Ex Antiquario P. Ferrarini.
In Societate D. Auguſtini, Regii
Lepidi. Supra adducta, Sect.
Secunda Cap. Vnic.

V ❦ F
L. CAELIVS L. L
EPE-
EPERASTVS &c.

Ex eodem.
Mediolani, in Sacel. D. Georgii.

C. COELIO Q. PVBLICIO. PHILETO
PVDENTI
LVCID
INGENVI ET LVCIDO

E ſched. Fabrettanis.

Q. CAELIO. Q. L. ELIANO
Q. CAELIVS. Q. L. VES
PER VESTIARIVS
TENVARIVS FEC

Ex iiſdem.

DIIS MANIBVS. CAELIAE ROMANI-
LAE
QVIETISSIMAE AC FIDELISSIMAE
LIB
CAELIVS QVADRATVS PATRONVS

Ex iiſdem.

D . M
P. COELI TIMOTHEI
POSVIT NICOSTRATVS
FIRMANVS

Ex iiſdem.

D . M
NARCISSO
V. A. VII. M. VI. D. XXV
M. COELIVS NARCISSVS ET
COELIA RHODINE
VERNAE SVO

Ex

Ex iiſdem.

COELIAE. C. F. PRIMIGENIAE
EGNATIAE CLYMENE
FIL. DVLCISSIMAE QVE VIXIT *ſic*
ANN. XII. MENS. X. DIEB. IIII. H. V.
FECERVNT
C. EGNATIVS CLYMENVS ET
VETIA. VITALIS. ET PVPIAE RESTI-
TVTAE
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ. SVIS
POSTERISQVE EORVM
H. M. D. M. ABEVTO *ſic*

Ex iiſdem.

COELIAE. PROFVTVRAE P. RECTVS
VICTOR VXORI. CARISS. V. F.

Ex iiſdem.
Add. ſup. hac Sect. Quinta Cap. III.

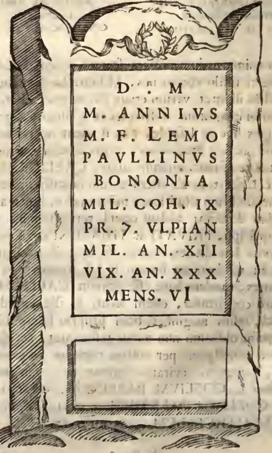
SEX. AVONIO SEX. F. PROCVLO
VIX. AN. I. M. V
DIEB. XVII. FECER
AVONIVS PRO
CVLVS ET
COELIA AGATHE MATER

Ex eis enim, nedum nullum ſcatere videmus Caelium, qui Belligeri titulo conſpicuus, Militari laude hanc Gentem validiùs illuſtret, verùm etiam eorum quemlibet, tertio nomine inibi inſignitum, noſtris tacitè objurgare deprehendimus, ipſos hoc in Lapide, (ac ſi eſſent novi homines, Terrae filii, ac ſine imaginibus) tertio nomine exutos conſpici. Et ſane monſtri videtur inſtar, CAELIORVM noſtrorum L. L. ibertos, ab altero eorum ſuperſtite alteri jam mortuo Sepulchrum iſtud inane tollere juſſos, hoſce ambos, eorum olim dominos eâdem operâ tertio nomine miſiſſe vacuos, quâ ipſi, PRIVATI ac THIAMINI cognomine in primâ fronte Lapidis exornatos, ſe magnificè circumſpiciebant. Et nihilominus horum ſe L. L. ibertos non fateri non valentes, eandem hanc eſſe gentem CAELIAM tacitè indicare cogebantur, quam ſecuti in illâ expeditione Germanicâ, ipſius magnificentiam proprio hoc potiùs famulatu quàm obſequio non minus teſtarentur, ac ejuſdem quandoque poteſtatem per noſtras regiones commonſtret Gruterus, detegens, Seviratus dignitate quondam emicuiſſe *Mediolani* L. COELIVM BARONEM. CCCXCIII. 7. *Comi*. L. COELIVM VALERIVM. CCCXCIII. 8. *Veronae*. COELIVM MARCELLVM. CCCXCIII. 12.

CAPVT. XIX.

Romae, Cyppus Marm. in aedibus Benzonianis; & cujus imago, antequam vnà cum earundem aedium everſione periret & ipſe, haec erat:

Refert etiam Grut.DXX.7.

In-

INſcitia ſaltem, ſi non ingrati animi nota, quâ anteadictos *Caeliorum* Libertos jure inuſſimus, vitio verti minimè poterit Inſcriptori, qui huic M. ANNIO PAVLLINO abſolutiſſimum ex omni parte hunc Titulum poni juſſit. Is enim hujus MILitis nedum Nomen, Tribum, Patriam, COHortem, Ↄ enturiam: nedum ANnos, quibus non modò MILitavit, ſed quibus etiam VIXit, ac MENSes ipſos, hoc in Cyppo exactiſſimè exponi curavit, ſed (quod caput eſt) Cognomen ei debitum nequaquam praetermitti voluit, ut ex oppoſitò praedictos *Caelios* fuiſſe proprio iniquè fraudatos, dudum aegrè tulimus.

Etenim tertiò nomine, uti validiori nobilitatis indice, gaviſos nunquam non fuiſſe ingenuos homines, planè liquet; plebeios praeſertim, quos, ſicuti hujus poſtremi Civium Romanorum ordinis eos fortaſsè taeduit, ita ingenitae nobilitatis praedictae jactantiâ gloriari decuit: quippè probè noverant, plebejam eſſe aliquam gentem, non eo ſignificatu verè ſumi, quo vulgò accipi conſuevit: nimirum non eos indicari, qui ex humili aliquo genere, ſeu vili hominum fece prodierunt, ſed, Patriciis tantùm demtis, caeteros indiſtinctè ſignificari, qui aliâ quavis dignitate conſpicuos ſe manifeſtarent. Plenius hanc rem declarat Niger ſupra pag. 189. & 190.

Et tales ſanè ſe nunc nobis offerunt ANNII, qui, & ſi ab Autoribus inter plebejas gentes recenſeantur, tali tamen nobilitate, tantis dignitatibus emicant, ut vel ſelectis ab Romulo, in naſcentis Urbis primordiis, centum familiis, è quibus creati fuere primi Senatores, ſeu ab iis deſcendentibus, nihil invidendum habuerint. Conſulares non raro Faſces, Inſtrumenta Pontificalia, coronas, haſtaſque militares, torques, ac phaleras, quandoque ſtatuas ipſis decretas oſtendunt Gruterianae Inſcriptiones, ad faſtidioſam repetitionem declinandam omnino ommittendae; earum loco referendo antiqua numiſmata ipſos Imperiali Majeſtate coruſcantes nobis repraeſentantia, non tantùm M. *Aurelium Verum* ANNIVM *Verum* antea dictum, & *Lucium* AN- Panvin. Vrſin. in hac. gent.

NIVM

NIVM *Verum*, ejus propinquum, in Imperio ſocium ſibi adſcitum, ſed prius L. *Aelium* Caeſarem ANNII *Veri* filium, *Peſcennium Nigrum* ex ANNIO *Fuſco* progenitum, ac poſtremò M. ANNIVM *Florianum*, quem Tacito fratre Fatis erepto, *arripuiſſe Imperium, non Senatus auctoritate, ſed ſuo motu, quaſi hereditarium eſſet idem Imperium*, ait Vopiſcus.

Ael. Spart. in ejus Vit.

In Floriani Vita.

At quorſum, obſecro, tot ANNIOrum hîc laudes & encomia, audio quem veſtrum ita me increpantem & dicentem? An è tantis proceribus hunc tuum Militem ſatum ſtatuís? Ego quidem, abſit verbo invidia, ſicuti conſtanter id definire non audeo, ita nec omninò inficias eo. Potuerit inquam facilè, ſi non debuerit prorſus eorum quiſpiam, priſcis illis temporibus, immo antiquioribus etiam, ad nos divertiſſe, noſtriſque regionibus Penates ſedemque locaſſe. Si Numa Pompilius (à quo traxiſſe ANNIOS paternum ſanguinem, ſicuti maternum à Salentino Rege, tradunt Scriptores) primus omnium falſae Religionis cultum in Urbem invexit, id prius exequi haud potuit, quàm è ſuis quempiam eò miſiſſet, quò ſacri ritus ac caeremoniae publicè exercerentur, cunctiſque eas addiſcere cupientibus aperirentur, ut iis pleniſſimè rudes adhuc in hoc Quirites ſemet imbuerent. At quae alia Natio tunc temporis in Sacris peragendis ac miniſtrandis, Etruſcis praeferebatur? Inter verò Etruſcos, quae nam Urbs ſapientior, doctior, atque in omnibus ad erudiendum praeſtantior Felſinâ, totius Etruriae Principe ac Magiſtrâ?

Capitol. in Vi. Ant. Philoſ. in prim. Verſin. in hac gente. Eutrop. hiſt. Rom. lib. 8.

Vt ſup. Sect. Secũda Cap. Vnico per tot & alibi.

Quòd ſi frequentem apud me nimis hanc à Rege Numâ originis cantilenam quis vocet: ſi audacem nimiùm hujuſmodi divinationem, remotam derivationem appellet; hunc ſaltem Militem ab illis me deducere ne prohibeat, quos proximis nobis Civitatibus ſaepiſſimè degiſſe, docent Inſcriptionum Collectores, ut conterminae nobis *Mutinae*, Vedrianus pag. 121. 2. *Patavii* Urſatus poſt Grut. CCCLIV. 8. DCCCCXCVI. 7. *Mantuae* id. Grut. DCCCCXXXI. 11. *Veronae*

Hor. di Mod.

Monum. Patau.

nae idem DCCCCI. 8. 9. 10. DCCCXLIV. 8. Reineſ. Claſs. Decimaquintâ *6.* Claſs. Quinta. 5. *Comi*, idem Grut. CCCLIV. *6. Mediolani* Pucinell. pag. 10. n. 23. pag. 13. n. 65. Finitimae nobis *Ferrariae*, nec non *Regii Lepidi* Pater Ferrarinus, qui in ſuo Antiquario nondum edito, has binas exhibet:

Ferrariae,
In S. Stephani, ſub quodam Altari:
Ara pulcherrimè elaborata,
ubi.

D. ❦ M
ANNIA FAVSTIN
VIVA. SIBI. POSVIT

Re-

Regii Lepidi in Convent. Fratrum Carmelitarum.

L. ANNIVS VAL
ENS L. F. CLAVD
IA ICONIO
MILES COH O
II. PR. 7. MAXIMI
MILITAVIT AN
NIS XXVII. VIXIT
ANNIS XXXVII

Siquidem ex alterâ, è tot parùm à noſtrâ diſtantibus, immo eidem quandoque conterminis Civitatibus, hac eâdem ANNIA gente refertis, ad nos commodè derivare potuit germen iſtud, eidem Militari exercitio ſucceſſivè addictum, in quo per hos fines ANNIVM quendam GALLVM mirificè prae caeteris excelluiſſe conſtat. Is enim Othonianas partes adverſus Vitelianas tum ſecutus, cùm tam acre bellum per hanc Galliam Ciſalpinam noſtram exarſit, peditum equitumque copiis & ipſum praefectum, modò legionem primam in obſeſſae Placentiae ſubſidium opportunè moviſſe, modò Padi ripas tempeſtivè occupaſſe, modò alia ſimilia fortiter, non ſecus ac prudenter, adeò egiſſe tradunt Scriptores, ut verè Militaris peritiae imitandum ſpecimen ibi cunctis reliquerit, aſſeclis praeſertim ſuis, nec non ſibi aliquo cognationis vinculo obſtrictis; è quorum numero facilè fuiſſe ANNIVM noſtrum, arbitrari non dedecet.

Tacit. ab. exceſs. Neron. lib. p. ant. fin.
Id. Ibid. lib. 2.

Caeterum de tam frequenti per hanc Galliam Ciſalpinam ANNIORVM commemoratione nemo mirabitur, qui eoſ-

eoidem pari copiâ per Romanum agrum ſe fudiſſe animadverterit in editis hucuſque Inſcriptionibus, ſi praeſertim per haſce à me noviter collectas adaugeantur;

Romae, in Aedib. Carpineis.

DM MANNIVS
DROSERVS.ET AN
NIMA DIECTA PAN
ENTES ET ANNIA
EPICARDIA MAM
MIA RODINO FILIO
FECERVNT QVIVI
XIT ANNIS.VII PLMIN

Romae, apud Mazzantes.
Adduc. paullò ante Cap. huic praeced.

L. ANNI. TRECIDE
COELIAE. Ↄ. L. HEPONE
SIBI ET SVIS

Romae, Muſeo Magnino.

CLAVDIA. GRA
C. ANNIVS. PRA
T. CLADIAE SAECLA
RIS F. SIBI. ET SVIS
POSTERISQ. EORVM

Ro-

Extra Romam, in D. Pauli ex. Moenia.

ACCEPTORES

	L. VAL. FLAVIANVS	L. CALP. MIT. ESS. ∴
VOTIS	CN. COSS. FELICISSIMO	SVLP. AVME. ∴
X	M. VIT. ANTICON.	T. AEL. TI. NEP. ∴
	Q. ANN. FVRIANVS	M. PONT. FLA ∴
FELIC.	T. FL. C. ∴ ICVS	C. SINFO ∴
V	CN. COS. FELICISS.	L. LAMATVS ∴

Ext. Romam, Vinea Brunona.

OSSA
P. ANNI APOLLONI

Ibidem.

OSSA
P. ANNI. TERENIS

E Sched. Vatican.
Adduct. ſup. hac ead. Sect. Quinta Cap XVII.

ANNIA
ROMANA
ANNIA TYCHE
MATRI
CARISSIMAE FEC

Ibidem.

OSSA
P. ANNI, Ↄ. L
ACASTI

Ibi-

Ex

Ex iiſdem.

D . M
FIRMIVS FORTVNATVS
ANNIA DAPHNE FECERVNT
SIBI. ET SVIS. LIBERTIS
LIBERTABVS
QVE POSTERISQ EORVM

Ex iiſdem.

VARIVS OPELENTIVS ET. C. LVCENTINVS TVT. NECESS. CONSECR.
IMP. C. AVR. CAESAR. FELICISS
SACERDOTIBVS ANNIO COSSVTIO AVGVRE
TITO SOPHRONIO MESSIO. A. INITIATO
TORQ. ET. P. PATRATO CONSVLIB. AEDIT
P. ASPERATO FORMIONE. ET. M. THIAREO MAIORE

Ex iiſdem.

ANIAE L. F. PLARIAE
VERNAE PRISCILLAE
FLAMINICAE
MAN. ATILI C. LAMONIS. CON
D ♁ D
PVBLICE

Ex iiſdem.

IVNONI. REGINAE
D. D. K. I
P. ANNIVS. P. F. PAL
CARVS. SACERD
OS . NEPT. PATRON
COLON. OST. QVINQ
ITER. FL. VESPASIANO
AVGVSTO II. ET. TITI
VESPASIANO SAES. COS

Ex iiſdem.

ANNIAE QVARTIILÆ *ſic*
ANNIA TROPHIMAE
ANNIA DAPHNAE
ANNIA IRENE
PATRONAE SVAE BENEMERENTI
FECIT ET SIBI ET SVIS POSTERISQ EOR

E ſched. Doctiſſimi Fabretti.

D . M
C. POPILIVS VICTOR
ET ANNIA PEREGRINA
FILETENI. VERNACVLAE
SIBI B. M. FECERVNT
V. AN. VIII. D. XVI

Ex iiſdem.

C. ANNIO PRIMIGENIO
POS. C. ANNIVS
SAEVERVS FRA
TR. B. M. IN AG
P. VIII. FR. P. V

Ex iiſdem.
Adduct. Sup. Sect. Secunda Cap. Vnico.

ANIA. L. L. FORTV
NATA. V. A. XXXV
H. V

Ex iiſdem.

ANNIVS OR
FITVS. QVI. VIX
ANN. XVIII. M. VI

Ex iiſdem.

D . M
C. ANNI. C. LIB
CAMPESTRIS
C. C. ANNI CHRES
TVS ROMVLVS
ÉROS PROCES
SIANV. LIB
ET HERED. PATRO
NO B. M. FECIT

Inventa hoc anno 1688. ac ad me miſs. ab eod. Cl. Viro.

D . M
RELIQVIS
ANNI. PACCI
ARISTANETI

E Lamina aenea Palotolae, praeter ſup. adduct. L. A N N I V M SECVNDVM

L. ANNIVS PIVS
L. ANNIVS RVFVS

CA-

CAPVT. XX.

Romae nuperrimè repert. nunc in Vinea Nobb. de Taſſis, propè Caſtrum Praetorium, ad Viam Tiburtinam Veterem.

D . M
T. VENNONI . LEM . AGRI
COLAE . BONO . MIL . COH
X . PR . 7. VICTORINI . MIL
ANN . VII . MES . XI . DIEB
XXIX . V . ANN . XXV . MES
V . DIEB . XV . FEC
T. VENNONIVS . SE
CVNDVS PATRONO
B . M

NOn impari ſtudio, quo deſcriptum vidimus *Annium Paullinum*, Militari laude coruſcum, repraeſentatur nunc nobis Titus VENNONIVS AGRICOLA

cui, uti PATRONO de ſe Benè Merenti, ponens praeſentem Titulum Titus VENNONIVS SECVNDVS, nedum è Tribu LEMoniâ, BONOnienſem, MILitem COHortis decimae PRaetoriae, ac ſub 7enturiâ VICTORINI eum fuiſſe declarat; ſed etiam MILitaſſe ANNis Septem, MEnSibus undecim, DIEBus vigintinovem, ac demum Vixiſſe ANNis vigintiquinque, MEnSibus quinque, DIEBus quindecim, minutatim, ut apparet, oſtendit.

Sic ſuo tertio nomine gaudet vel Miles iſte, eòque pleniùs gaudere debet, quò pridem cognomen idem vicarias gentilitii nominis partes agens, dare nobis potuit glorioſiorem longè Militem, nempe AGRICOLAM, qui Coeleſtis Patriae, ubi triumphat coronatus, civis effectus, dubiam non ſecus ac inanem ſpernit nunc in terris originem, quam, è VENNONIA gente tractam, quiſpiam ei forſan tribuere operosè moliretur.

De quo ſup. hac ead. Sect. Cap. IV.

Sufficiat ergo hinc colligere, ob tam celebre cognomentum, uni ac alteri Felſineo Militi commune, efficaciùs roborari VENNONIVM Genus, per ſe ſatis adeò belligerum, ut per regiones noſtras, Placentiae inquam, VENNONIAE ipſae foeminae non ita ab armorum ſtrepitu abhorruerint, quin prolem propriam bellicae artis ſtudioſam emittere quandoque valuerint, teſte Grutero, ita id tacitè inſinuante:

DXXII. 7.

Placentiae, ad S. Antonii.

D . M
T. ARRENI . T. F
RVFI. MIL
COH. I. PRAET. Ɔ
MVTTIENSI
PRVDENTIS
MILITAVIT. ANN. X
VIXIT. ANN. XXV
T. F. I

VE-

VENNONIA
PROCVLA. MATER
ET. G. VAL. TAPPO. F. C

Nec non alibi, Romae ſcilicet, Militarem hujus ſtirpis praeſtantiam ſic commoſtrante:

DLXVII. 5
Romae, in aedibus Marcelli Delfinij.

D . M
Q. VENNONIO
Q. F. SCAPTIA
VALENTI. AL
TINO. MIL. COH
VIIII. PR. 7. CHA
RITONIANI
MIL. AN. XV. VIX
ANN. XXXIII. FEC
PLAVTONIVS. EX
ORATVS. MIL. COH
VIIII. PR. 7. EADEM
ET. CHARISIVS. LIB

Accedat denique, in pace non minùs ac in bello, tantae gentis potentia, ita eidem familiariſac domeſtica, ut & ipſi VENNONIORVM liberti Seviratus dignitate non ſemel tumuerint, ut è ſequentibus ejuſdem Gruteri Inſcriptionibus, quarum primam valdè miror latuiſſe ſolertiſſimum nativae illius Urbis illuſtratorem Urſatum:

CCCCLXXXIV. 5.
Patavij, in aedib. Ramusij Fragmentum.

C. VENNONIVS
C. L. PRIMVS
IIIII. VIR
PETRONIA. M. F
MARCELLA

CCCCLXXXIV. 4.
Auguſtae Taurinorum, in veſtibulo adium Pingonianarum &c.

V F
L. VENNONIVS
Ↄ. L. ONESIMVS
VI. VIR. AVG. SIBI. ET
....

An- CA-

CAPUT. XXI.

In angulo quarundam aedium ad D. Mariae de Pace Romae, antequam, ob ampliorem, & regiam verè illius ſitus immutationem, deſtruerentur ab Alexandro VII. totius Vrbis inſtauratore munificentiſſimo.

☞ Meminit Grut. DLVIII. 1

....POMPONIVS. Q. F
LEMONIA . FORTVNATVS
BONONIA . MIL . COH
VIII. PR. 7. PERPENNAE
MIL. ANN. IX. VIX
ANN. XXIIX
T. F. I

IIs omnibus, quos indagandarum, atque in bono lumine collocandarum Inſcriptionum nativarum ſtudium hucuſque tenuit, ſolemne fuit, Gentes ſeu Familias è Lapidibus emergentes, quò longè conſpectiores apparerent, è Romanis Proceribus ortas oſtendere. Sic egiſſe obſervamus Antoninum in Saſſinatenſibus Epitaphiis, Urſatum in Patavinis, Muſcardum in Veronenſibus, Lucium in Tragurianis, Spon in Lugdunenſibus, Andreantonellum in Auſculanis Welſerum in Auguſtanis, Vidrianum in Mutinenſibus, caeteroſque paſſim in propriis.

Ego

Ego verò (etſi more praedictorum omnium, in meis exponendis idem ut plurimùm exequi profitear) communi huic conſuetudini non ita haereo, quin ab eâ quandoque deflectere rationi conſentaneum exiſtimem: Eà videlicet, quò priſca progenies, proprio fulgore coruſca, externo nitore, à priſcis Quiritibus mutuando, non egeat, prout in praeſens POMPONIAE noſtrae uſuvenire crederem. Quanquam enim, quo pacto alibi *Calpurniam* gentem, Bononiae pariter incolam à *Calpurnio* Numae Regis nato deduxi, eodem POMPONIAM à *Pompone* ejuſdem Regis filio derivare poſſem, tamen quum ipſa per ſe ſatis copiosè ſplendeat ob *Lucium* POMPONIVM *Bononienſem*; qui nedum Urbem, ſed totum Orbem etiam in ſui admirationem convertit, ideo praedicto Regiae originis decori ſuperſedeo: Sat erit (ſi ſumma laus eſt à Viro laude digno laudari) hunc primum Attellanarum Autorem ac Magiſtrum (quem ideo *ſenſibus celerem ſeu celebrem, verbis rudem, & novitate inventi à ſe operis commendabilem* vocat Paterculus) à contemporaneo Cicerone non tantùm, ſed à Seneca, Macrobio, & caeteris encomia promeruiſſe. Vrſin. in Fam. Rom. in hac gent.

Hanc ergo tam claram originem, à Viro docto deſumtam, Viro forti tribuo: noſtro inquam POMPONIO MILiti, cujus cognomentum FORTVNATVS, ſoboli huic non inviſum forſan, ſed familiare potiùs, ut è ſequenti Romanâ itidem Inſcriptione:

Q. POMPONIVS Q. F. FORTVNATVS CCLI. col. 2.

ejus ſorti parum reſpondet, dum in virenti juventutis flore, vixque ſtipendio nono occubuit, nil ſpectatu dignius de ſe relinquens, praeter Militare exercitium, quo non ſecus ac Literis, Armis etiam praeſtitiſſe POMPONIOS BONONIENSES nobis indicat.

Et haec eadem tracta à doctiſſimo populari olim noſtro pro Milite Deſcendentia, aliis *Pomponiis* Romae progenitis ſic arriſit, ut, licet è ſupramemorato Numâ Pompilio Re-

Rege ſatos ſe jactarent, ab egregio aequè Poëtae hujus ſemine non abhorruerint. Sanè id deduci poſſe crederem è conſularibus dictae Familiae numiſmatibus quamplurimis, per me itidem poſſeſſis; ubi, quum in eorum uno (ad alludendum Sacrificiorum ritibus à laudato Numâ Romae primùm inſtitutis) in aversâ parte, popa capram ad Iunonis aram ſiſtit, augure praeſente, nec non dextrâ lituum extollente, cum epigraphe: *Numa Pomp.* in aliorum poſticâ, effigiata ut plurimùm proſilit una è novem Muſis, lateralibus verbis comitata: Q. POMPONIVS MVSA.

An porrò haec *Muſae* appellatio fuerit purum ac nativum iſtius *Q. Pomponii* tertium nomen, an verò cognomentum à facto deſumptum, alluſivum ſcilicet, ſi non Poëſi, quâ praeſertim excelluit jam laudatus Attellanarum Princeps, ſaltem ad *Pomponium Secundum*, Vatem eximium, quem magnificam coenam Caio Caeſari Germanici filio appoſuiſſe refert Plinius, ſeu alios ejuſdem Gentis, quos carminum excellentiâ celebrant Autores, definire non audeo. Urſinus, qui voluit, *Muſam* tertium fuiſſe nomen à *Rufo* diſſimilem, nec non alii Pomponio tributum, addidit: *fieri etiam poſſe, ut vterque Pomponius Gentis alicuius ſuae in Poetica facultate laudem celebrare voluerit, & Muſarum ſimulacra huiuſmodi in denario ſignauerit.*

Lib. 14. Cap. IIII ad fin.

Fam. Rom. in hac gen.

Ut ut ſe res habeat, POMPONIO jam dicto, Vati eximio *Bononienſi*, praeſentem POMPONIVM egregium Militem, ac eidem conterraneum nos hoc loci aſſociaſſe ſufficiat. Etenim ex tam admirabili Literarum & Armorum nexu non ſecus illuſtratur validiùs Patria noſtra, ac eodem tacitè ſe efferre ſaepius obſervemus POMPONIAM Sobolem Inſcriptis Lapidibus. Nos apud inquam ſe nobis offert inſigne Marmor POMPONIAE POLLAE poſitum, de quo ſuo loco: Conterminae nobis Mutinae bina ſurgunt aequè elegantia POMPONIORVM Epitaphia: Alibi denique & ubique locorum, praeter ea quae Gruterus, ac Reineſius habent, haec per me nuperrimè collecta prodeunt Epigrammata:

Infra Sect. Nona Cap. IV.

Vidrian. pag. 83. & 100.

Ro-

Romae, ad D. Nicolai in Carcere.

D M
POMPONIO DEMETRIO
POMPONIA SECVNDA,
PATRONO

Romae, apud Sfortias.

D M
L. POMPONI
SATVRNINI
L. CORNELIVS
NVNDINALIS
AMICO. B. M. F

Romae, penes Alexandrum de Sardis lapicid. ingens cyppus & elegans.

L. POMPONIVS L. F. LEM. GRATVS
V. CL. BIS COS. PROP.
ET ÆDIL.

Ferrariae.

C. POMPONIVS. C. F. MISERTVS
POMPONIAE RVBEAE. VXORI

Patavii.

L. POMPONIVS
D. L. GRATVS

Bergomi,
In territor. Martinengh.

D M
MINERVAE
L. POMPONIVS
MAXIMVS
EX PERMISSO
AE-
AELIORVM
V. S. L. M

Ravennae.

D M
POMPONIA DORIS
ET SEMPRONIA MONTANA
VIVAE SIBI POSVERVNT

E Sched. Vatican.

Sup. adduct. hac ead. Sect. Quinta Cap. III.

D M
POMPONIAE. PRESSILLAE
CONIVGI &c.

Ex iisdem.

D M
P. POMPONIVS
EPITYNCHANVS
POMPONIAE FAVS
TINAE COIVGI *sic*
B M

Ex iisdem.

In S. Benedicti in Transtib.

D. M. POMPONIAE L. F
MARCELLAE
FILIAE
DVLCISSIMAE
VIXIT ANNIS XVIII. M. VI. D. II.

Ex iisdem.

MESIAE. TI
TIANAE. C. F.
ET POMPONIAE
FIDICVLAE. C. F Alibi FADIVLAE.

Ex iiſdem.

POMPONIA
ſic SEX. L. DAPHNÆ
PIA. ET. SANCTA
VIX. A. XXIIX

Ex iiſdem.

D : M
SATVRNINO
VIXIT ANNIS. IIII. MENS. XI. D. X
POMPONIA SATVRNINA
MATERTERA
FILIO SVO SVISQ.
POSTERISQ. EORVM

Ex iiſdem.

T. POMPONIVS. T. F. DEXTER
POMPONIAE. L. CAR

Ex iiſdem.

D. M. POMPONIA
HEVRESIS
C. IVLIO APRILI
CONIVGI. B. M
ET. SIBI

E Sched. Fabrettan.

POMPONIA
A. POMPONI. L
TYRANNIS. NATA. AN. XX
HIC. EIVS. OSSA. SVNT. SITA

Ex iiſdem.

C. POMPONIVS
APOLLONIVS
SPECLAR. V. A. XLV

Ex iiſdem.
In Caſtro del Sangro.

C. POMPONIO. C. F. VOL. SEVERO
IIVIR. I. D.
Q. VENANTIA. SATVRNINA. VIRO. P.

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
L. POMPONI EPI
M. VLPIVS. AVG. L
CRITONIANVS
PATRI
OPTIMO

Ex iiſdem.

SEX. POMPONIVS C. F. CLV
BALBVS IIIIVIR. I. D
QVAESTOR A DECVRIONIBVS
TR. MIL

Ex iiſdem.
Apud Gentianum, ex P. Aeſchinardo.

CN. RICINIO. CN. F. PVP. PERSAE. TER
TR. MIL. AVONCOLO *ſic*
POMPONIAE L. F. RVFAE MATRI
THORIAE. A. F. AVIAE
L. ALBIVS L. F. FAB. RVFVS SER
AED
QVINTIAE RVFAE VXSORI *ſic*

E lamina aenea Palotolae, colum. 3.

C. POMPONIVS CVPICVS
T. POMPONIVS FELIX

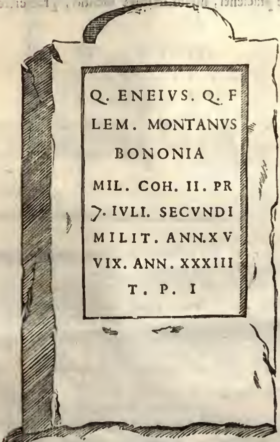
E Columna noſtra, de qua ſupra Sect. Quinta Cap. XI.

M. POMPONIVS M. F. NVC. STORIA-
NVS. CONS.

Ex CA-

CAPVT XXII.

Ad Sanctum Blaſium de foſſâ Romae, ante illius ſitus immutationem, & Cyppi everſionem.

Habet etiam Grut. DXX-XX. 6.

ENEIVS, non ENIVS, ut ineptè deſcripſit Alidoſius è Grutero: Nam ſi *Enii*, ſeu *Ennii* fuiſſet huic Militi pag 96.

nomen, non pauca effari poſſemus de hac antiquiſſimâ Gente, de quâ idem Gruter. Inſcriptiones habet, Veteranorum quandoque, quandoque Tribunorum Militum refertiſſimas; ubi ex oppoſito de hac ENEIA, penes eundem, & quemcunque alium, ne verbum quidem; quò fit ut, quicquid de quovis alio Commilitone magnificè eloqui poſſemus, de praeſenti, invito irritove ſilentio, praeterire cogamur.

CA-

CAPUT. XXIII.

In Tuſculano DD. Marchionum de Bevilaquâ, Tertio à Bononiâ Lapide.

D . M
M. CVSPIO
QVIETO. FRVM
LEG XXX. VV
Q. FLACCINIVS
VERVS FRVM
LEG. EIVSDEM
H . F . C

E Tot Militibus hucuſque recenſitis, & quorum numerum videre neſcio, quaenam alia Civitas (Româ exceptâ) aequare valeat, fateor ad hunc terminum me ſervaſſe ex induſtriâ binos hoſce conterraneos & collegas M. CVSPIVM QVIETVM, & Q. FLACCINIVM VERVM, eò quòd cogitaverim ſaepenumero, animique incertus mecum volutaverim, an munus FRVM entarii, quo in LEGione Trigeſimâ Vlpiâ Victrice, ſeu Valente uterque eorum fungebatur, Militibus tantùm, an verò aliis extra Militare exercitium demandari conſueverit.

Dubietatem augebat, FRVM entarios quoſdam, à Grutero nec non Reineſio quandoque renunciatos, non in Claſſe *Militum*, ſed in Claſſe, quà *Officiorum domus Auguſtae*, quà *Magiſtratuum maiorum ſeu minorum*, quà denique, ſi poſ-

ſi poſſibile eſt, *Diis dedicatorum* collocatos conſpici. Verùm ſcrupulum ex animo evulſit, nedum Inſcriptio inter Vaticana MS. per me reperta, ita pariter appellans Militem eundem, quem vocat FRVMentarium:

D . M
VALERI PATERNI
SPECVL. EXERCIT. BRITAN
CVRA AGENTIBVS
SEMP. PVDENTE
MIL. FRVM.
ET. CVTIO. EVPLV
MINISTRO. SPEC
B. M. FECER
IN FR. P. VII. IN AG. P. V

Sed alios ab eodem Grutero memoratos, Milites eâdem operâ nominari, quâ FRVMENTARII dicuntur. Sic P.
CCCXLVII. 1. AELIVM MARCELLVM CENturionem FRVmentarium, PRIMIPILVM pariter LEGionis ſeptimae GEMinae Piae Felicis fuiſſe deprehendimus: Sic FVLVIVS ATRATINVS
DXLII. 9 FRVMentarius in LEG. VII. Geminâ Piâ Felici, MILITASSE dicitur ANNis XXI: Sic Titum AVRELIVM
DXXX. 7. PIVM FRVMENTARIVM, nedum MILitem LEGionis ſextae VICTRicis nuncupari videmus, ſed etiam adjici, MILITAſſe & ipſum ANNIS XXV. & quibus denique binos ſequentes addi poſſe crederem: Alterum, quem eodem tempore, quo munus geſſit PRimi FRVMentarii LEGionis primae MINERVAE FELicis, eodem etiam ſe jactaſſe AQVILiferum ejuſdem LEGionis, CVI PRaeerat, ita oſtendunt ſchedae Vaticanae:

T. FONTEIVS. SEX. F. ARN
SPEDIANVS
PR. FRVM. LEG. I. MINERVAE
FEL
AQVIL. LEG. CVI PR. DD

Alterum (ob mendum, quod fabri imperitiâ in Saxum irre-

irrepſiſſe ſuſpicor) *frumentinum* pro FRVMENTARIO ita appellatum:

In iiſdem ſched. Vaticanis, Lib. ſignat. 5253.
Apud Bubalos.

D . M
L. AVRELIO PIO
MIL. LEGION. VICTRIC
FRVMENTIÑO
VIXIT. ANNIS XLVII
MILITAVIT. ANN. XXV
AVRELIVS VERECVNDVS
H. B. M. F Heres Bene-Merenti Fecit.

Inter alios ergo conterraneos Praeliatores ſtrenuos, hos ambos reponere tutè liceat FRVMentarios, quorum munus praecipuum erat annonam hinc inde colligere, ac in unum cogere, pro alimoniâ ſtatis temporibus diſtribuendâ, quos *gl' impreſarii, ò proveditori del Campo* vulgò dicimus; & queis, quantum vel extra caſtra ac in pace à cunctis perpetuò tributum fuerit, neminem latet, atque, praeter tot alias, confirmat praeſens Inſcriptio:

Ex iiſdem ſched. Vatican.

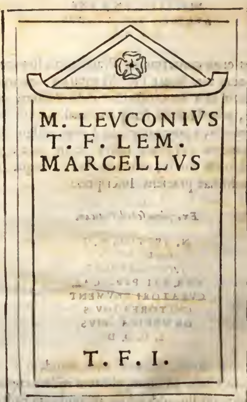
N. TETTIO. N. F Eod. lib. ſign. 5253. pag. 340.
GAL. RVFO
.:.:.:. . ALIMENT
CVR. REI PVBLICAE
CVRATORI FRVMENT
CVLTORES IOVIS
OB MERITA EIVS
L. D. D. D

Qui majora cupit, ſcientiſſimum eundem Reineſium adeat in dictâ Claſs. Militum, ubi rem itidem copioſè pertractans, ſicuti nil ſibi addendum reliquit, ita eadem inutiliter repetere omninò diſſuadet.

CA-

CAPUT XXIV.

Cyppus duobus ab hinc annis repertus in Communitate Merlani, in praedio D. Bonifacii de Veroneſiis, unà cum altero, à colonis ignaris in uſum aquarioli verſo.

Ambiguitas & haeſitatio, quam de viſis modò *Cuſpiis* ordini Militari inſerendis, me tenuiſse dicebam, de

de praeſenti LEVCONIO eidem ordini adſcribendo, mihi nunquam animo inſidere potuit. Quum enim à primâ die, quâ detecto Cyppo humi fixo, & glebis tecto, apparuere ibidem conſepulta Viri hujus arma, etſi longaevâ aetate eouſque corroſa & conſumta, ut vix dignoſceretur pugio rubigine & ipſe corroſus & malè habitus, hunc pariter Armigerum caeteris Militibus annumerandum fore, ſaltem in fine, ut hîc agimus, non ſum veritus.

Seu quòd in ipſo primae expeditionis limine, antequam de ſuâ virtute periculum faceret, occubuiſſet: ſeu quòd egregiorum facinorum ſuorum metam nondum attigiſſe praeſumeretur: ſeu tandem quòd haeredes relictis ſibi facultatibus citiùs, quàm defuncti mandato haerentes, benefactoris ingratè obliti fuerint, vacuum reliquere ſpatium inter ejus nomen à principio, & ejuſdem Iuſſionem in calce Lapidis cedens, uti ejus munerum futurae recenſioni paratum & apertum, vix nomini additâ tribu, Militibus paſſim apponi aſſuetâ, & quam Bononienſibus fuiſſe LEMoniam, millies dictum.

Quicquid ſit denique, ſatis erit, vel adeò reſtrictam Epigraphem è Saxo erumpentem, nilque novi ſubminiſtrantem, praeter declarandas ſingulas in imo Tituli inciſas, exhibere nobis hanc novam Gentem LEVCONIAM, ingenuam, Bononiae peculiarem ac praecipuam, cujus ideo nullum regerunt, quod ſciam, Epigramma Inſcriptionum Collectores, & (quod magis urget) eruditam ſupellectilem marmoream, quâ toties gloriamur villulam noſtram, in planitie ſitam, exornari, aliquandiu aucturam. Quum enim eo tempore quo repertus eſt Lapis (eò quòd ei conſimilis eâdem occaſione, & eodem loco inventus, praecoci nimis, & indignâ Coloni audaciâ, à parte literarum excavatus, in aquariolum pro pecoribus adaquandis ignominiosè abierit) clamores uſque ad ſydera ingeminaſſem ego, fundi Dominus hunc ſuperſtitem tempore ſe mihi dono daturum humaniſſimè pollicitus, me acquieſcere juſſit.

Quoad poſtremas interim, quas innuebam, ſiglas in imo Cyppi ſitas T. F. I. ſaepiſſimè apponi conſueviſſe, praeter viſas ſparſim ubique per hoc opus, è ſequentibus, per me nuperrimè adnotatis, liquet:

Parmae, In D. Georgi propè plateam.

D . M
TVR. INGENVAE. CONIVGI
CL. VALERIVS VIRGINIAE SVAE
CVM QVA VIXIT ANN. I
M. VIII
T. F. I

Brixilli, in D. Gineſii.

SALVSTIA. M. L. APIGVLA
SIBI ET Q. GAVIO Q. L. PRIMO FILIO
IIIIVIRO ET AVGVSTALI D. D
GRATVIT
T. F. I

Ex iiſdem.
Tom. vocat. le Aldine.

IVLIVS M. F. COL
VERECVNDVS
T. F. I

Et quas Notas interpretari Titulum Fieri Iuſſit, ſed frequentiùs Teſtamento Fieri Iuſſit, tritum eſt apud omnes, hiſce integris, quae ſequuntur, aſſentientibus:

Proximae nobis & conterminae Ferrariae, In pariet. Eccleſia Maioris.

DOMITIAE
DOMITIO T. F. ROM
AVONCOLO
L. PLACIDI. DEC. FRATRI
ALVIDIVS T. F. ROM
SIBI ET SVIS. TEST. FIERI IVSSIT

Terami Abrucii.

L. AMPIVS L. F. SEVERVS. SIBI ET
L. AMPIO L. F. PATRI
PVBLICIAE SEX. F. PAVLLAE. MATRI
TESTAMENTO EIERI IVSSIT
ARBITRATV CROTIS. L

In Oppido Montone Tifern. verſus,

D . M
C. IVLIO C. F. CLV. PROCVLO TIFERNIS. TIBERONIS MIL. COH. VII PR. 7. NEPOTIS.
V. A. XXXVI
MIL. A. XVI
TESTAMENTO FIERI IVSSIT. CVRAVIT
FIERI C. IVLIVS BARBARVS LIB. PATRONO BENEMERENTI

In Suburbio Veronenſi.
Alle Carotte.

M. TENATIVS. L. F
TESTAMENTO FIERI IVSSIT

E ſched. Vatican.

C. LICINIO
QVIR. FVSCINIO
LI-
LICINIA MATER
TESTAMENT. FIERI
IVSSIT

E ſched. Zarat. Caſtellinii. Adduc. ſup. hac eadem Sect. Cap. XVI.

FADIA L. F. SABINA
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT

CAPUT XXV.

De Gladiatoribus olim Bononiae, quorum imagines in dies emergunt.

MIlitibus GLADIATORES, utpotè qui Militarem gloriam ipſi quoque appetunt

Manil. lib. 4. *Quum caput in mortem vendunt, & funus arenæ,*
Atque hoſtem ſibi quiſque parat dum bella quieſcunt,

non injuriâ hic ſubjicere conſilium eſt. Iis praecipuè Civitatem noſtram affluxiſſe, non erit qui fateri nequeat, quoties ab Etruſcis horum originem atque uſum emanaſſe, eâdemque operâ Felſinam Etruſcorum principem tenuiſſe locum, meminiſſe ſubeat. Eorundem hac in Urbe tunc temporis copiam indicare poteſt Veteramentarius ille Cerdo noſter, qui tenui viliſſimae artis ſuae quaeſtu GLADIATORES in arenam producens, ita ſemel atque iterum ab Epigrammiſtâ morderi meruit:

Hermip. apud Athenaeum. Plin. loco tot. citat. Dempſt. Morand. & omnes.

Martial. lib. 3. Epigram. 16.

Das GLADIATORES ſutorum Regule cerdo;
Quodque tibi tribuit ſubula, ſicca rapit.

& infra:

Eod. lib. 3. epigr. 59. *Sutor cerdo dedit tibi culta Bononia munus.*

Culta dixit Vates, ideſt, nedum in cunctis docta ſemper Bononia, ſed in hac etiam ludicrâ armorum tractandorum arte ac peritiâ exculta, elaborata, exercitata, arvorum veluti continuè agitatorum more, & de quibus Vergilius:

2. Georg. *Hactenus arvorum cultus &c.*
ibid. *Proprios generatim diſcite cultus.*
4. Georg. *Hæc ſuper arvorum cultu, pecorumque canebam.*

Culta igitur hoc loci, ideſt exculta in dicto munere peculiari, inſtituendi ſcilicet hanc Gladiatorum pugnam: quo tamen ſenſu non accipiendus Tacitus ibi, quum referens, in Vitelii Imperatoris gratiam atque oblectamentum, *Bononiæ*

à Fa-

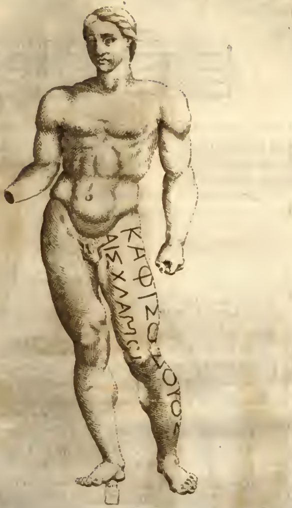
à Fabio Valente GLADIATORVM ſpectaculum editum, ſubdit: *aduecto ex Vrbe cultu*; cultus enim ibi apparatum ſonat, è Româ deductum, ut eâdem Urbis magnificentiâ Bononiae pariter hujuſmodi certamen repraeſentaretur.

Horum imagines quotidie apud nos repertae ſunt, ſed hae tres prae caeteris ſervatae, & cuſtoditae. Prima aere conflata, atque exiguae formae, inventa olim inter rudera cujuſdam dirutae domunculae, loco quem etiam hodie vocant *il Campo de Buoi*, in Muſeo Coſpiano adhuc cuſtoditur: Altera marmorea, & humanam ſtaturam longè excedens, reperitur in ſecundâ curiâ ornatiſſimarum aedium DD. *de' Monti*. Tertia denique, quam etiam nunc poſſidet Magnavacca, Pictor ac Antiquarius praecipuus, detecta eſt non ita pridem à fabro murario, in excavandis quibuſdam fundaminibus incomparabilium aedium Illuſtriſſimi Senatoris Annibalis Ranutii, Comitis Porectae.

His

His conſentiunt Teſſerae Gladiatoriae crebrò è ſolo erutae, ſed non agnitae, ſeu non curatae, & ideo diſperſae, hac vix exceptâ earundem copiâ in Muſeo Metallico ſolertiſ-

tiſſimi olim Antiquarii D. Franciſci Loth ſervatâ, & à quatuor lateribus ſic inſcriptâ:

1
2
3
4

Nam primae teſſerae 1 latus, gladiatoris nomen, 2, nomen Domini ipſius, 3, diem ſpectaculi, 4, nomen Conſulis, ſeu, in municipiis, Magiſtratus, ſub quo ſpectaculum edi debebat, repraeſentant.

Similes videas in Grutero, in Reineſio, & aliis, quibus hae hactenus MS. aſſimilantur:

E MS. Carpineis,

CELER
CLODI
SP. ID. IVL
L. ASPRO A. PLAVT

MYRTILVS
ATTIAE
SP. III N. IVN
L. SVIL. L. SVLP

PHILODMVS DOTIE
A. D. X. K. NON.
SPECT.
M. TEREN. D. CAS
FE-

FELIX
MVNDICI
SP. K. APRIL
C. SENTIO

E ſched. Fabrettanis.

MANLIVS
MARTIALIS
SP. K. IVN
T. CATIO. P. CELER

Ex iiſdem, Puteolis reperta.

C. VMIDIVS
ACTIVS
ANICETVS
PANTOMIMVS

SE-

SECTIO SEXTA

Privatorum, qui ſibimet adhuc viventibus de Sepulchro providerunt.

CAPUT I.

Extra portam Galleriae, in eodem Tuſculano DD. March. Bevilaqueorum.

M. CERELLIVS CLE
TVS FECIT SE VIVO
SIBI ET SVIS LIBER
TIS LIBERTABVS
QVE·POSTERISQVE
EORVM HIC MONI
MENTVS HEREDEM EX
TERVM NON SEQVITVR
HVIC MONIMENTO DO
LVS MALVS ABESTO A FV
TVRVS QVE

NVmeroſi Milites, quos agmine facto, adeò ingentem hujus noſtri Libri partem occupaſſe vidimus, ſequentem dimittunt iis vacuam, quos ex oppoſito, pacis, ac otii tranquillitati addictos, nulloque munere publico conſpicuos, Inſcriptis nihilominus Lapidibus decoratos inceſſiſſe & ipſos, conſpecturi ſumus. Verùm quia id pluribus modis contigiſſe potuit; vel eo quia parentes fue-

rint qui filiis, vel filii qui parentibus poſtrema rependerint pietatis officia: Sive mariti fuerint qui uxoribus, ſive uxores quae maritis: Fratres qui fratribus, ſervi qui dominis, domini qui ſervis, & id genus alii, qui ſuis defunctis recenſenda mox à nobis Coenotaphia incidi juſſerint; idcirco horum ſingula aptiori ordine quo res patitur, manifeſtare decernimus.

Sed prius ea praemittenda veniunt, quae nonnulli, nedum aliis tantùm, neque poſt funera, ſed ſibi ipſis adhuc ſuperſtitibus, primò & praecipuè conditorium poſuiſſe liquet; quòd quia uno è tribus modis eos egiſſe oportuit; vel quòd expreſſis verbis id manifeſtaverint, vel quòd quibuſdam tantùm ſignis ſeu notis id innuerint, vel quòd tacitè tandem & ex mero eorum facto id ab aliis comprehendi voluerint, ideo ſingula horum Capita in hac Sextâ Sectione, ſuis quaeque locis ſtatuenda veniunt.

Et primò, expreſsis verbis SE ſibi adhuc VIVO inſcripſiſse patet praeſentem Marcum CLETVM, ab iis forſan CERELIIS ortum, quos fuiſse Romae honeſto loco natos, In Sever. Imper. Vita n. 13. docet incidenter Aelius Spartianus, qui memorans *nobiles ſine cauſae dictione* ab Severò Imperatore *occidi juſſos*, tot inter alios, nominat CERELIOS *Macrinum & Iuſtinianum & Iulianum*, ſubdens: *Horum igitur tantorum ac tam illuſtrium virorum (nam multi in his conſulares, multi prætorii... certe ſummi viri fuere) interfectos &c.* Quamobrem ſi quis meae annuens conjecturae, hariolari vellet, tum hanc gentem ad nos profectam, cùm tam ſeverè erga eam ſe gerens Severus, non paucos credendum eſt (ut ab illâ immani carnificinâ ſe ſubtraherent) aliàs hyemaſſe, non inficias eam. Non me latet quidem Iuriſconſultorum noſtrorum regula: *non probare hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe*, ſed alia eorundem pariter non me fugit: *in obſcuris, opus eſſe conjecturis*; quocirca quamlibet, levem etiam, quae in tam alto apud Autores ejuſdem Familiae ſilentio ſe ſe adumbret, dimittere nequeo.

Gru-

Gruterus, inter innumeros, qui in ſtatuam dicandam Imperatori Veſpaſiano contribuere, vix nominat Q. CERELLIVM DVCEM, cui accedit Reineſius, in haud diſſimili Corporatorum recenſione annumerans L. CERELLIVM MAXIMIAN. etſi hujus Gentis praeſtantiam, in Spartiano delibatam, nedum ſpeciatim aſſerat in C. CERELLIO POLITIANO C. V. PROCOS. MACEDONIAE, ſed Inſcriptionem eandem tantâ ulteriùs eruditione condiat, ut nil magis optandum reliquerit. CCXII. Claſs. Sexta. XIIX

Praecationis formulam in calce Lapidis appictam: HVIC MONVMENTO DOLVS MALVS ABESTO, familiarem fuiſse huic Genti, docet CERELLIA Capitolina, cui Coenotaphium dirigens CERELL. EVODION, in illo concipiendo monſtruosè exceſsit. Non ſic caeteri, qui funebria ejuſcemodi Epigrammata claudentes, à conſueto, ut ſequitur, tenore minimè aberrarunt, praeſertim Flavii, quibus praecipuè eundem ritum fuiſse domeſticum, ita ab initio cernimus. Reineſ. Claſs. ead. n. eod.

Romae, Villa Burgheſia.

D . M
T. FLAVIVS. EVLETHER SERVIVS
FECIT SIBI ET SVIS LIBERTIS
LIBERTABVSQVE. POSTERIS
QVE EORVM
H. M. D. M. ABESTO

Sched. Vaticanis.

LAETVS PVBLICVS. POP. ROMANI
AQVARIVS. AQVAE. ANIONIS
VETERIS. CASTELLI. VIAE
LATINAE. CONTRA. DRACONES
ET FLAVIA DIONYSIA FECE
RVNT SIBI ET ACILIAE
ARGYRIDI
FILIAE VIX. AN. V. XXIV
M. II. D. VIII. ET. LIB. POS
TERISQVE EORVM
H. M. H. N. S. ET. DOLVS
MALVS ABESTO ET
CALVENTIAE. ∴∴ TINAE. ITA. ADI
AMBITV ∴∴∴ VMENTI PERTI ∴∴.

Ex iiſdem.
Eſt adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. IV.

M ❦ MANEIVS ❦ HERMES ❦ VIVVS
SIBI ❦ FECIT ❦ ET
MANEIAE ❦ CHRES
TENI ❦ LIB. SVAE. LI
BERTIS LIBERTABVSQ
SVIS POSTERISQVE EO
RVM. H. M. DOLVS
MALVS ABESTO

Ex iiſdem.

∴∴ MAXIMA FECIT
SIBI SVISQVE LIBERTIS LIBERTABVS
POSTERISQVE EORVM ADEMPTO
EX VTROQVE LATERE IN FRONTE P
IN AGRO P. XX. ET AREA QVAE IN-
TVS EST
IDEMQ.S.MACERIA CONCLVSERVNT
HOC MONIMENTVM HEREDEM NON
SEQV
ITVR. H. M. D. M. A

Ex iiſdem.

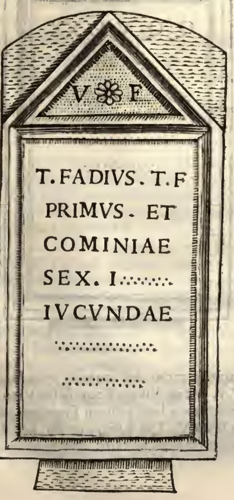
M. NVMESIVS. M. F. PAL. NEMESIA-
NVS
MAGISTER AVGVSTALIS COLONIAE
SETIN. SAL. MARTIALIS CAPVLATVS
IIIIVIR. VIARVM CVRAND AT∴
VS FECIT. SIBI. ET. SVIS. LIBERTIS.
ET
POSTERIS. EORVM. H. M. D. M. AB
IN FR. PED. XVII
IN AGR. PED. XVIII

Ex

CA-

CAPUT II.

In Communi Caſtagnoli Majoris,
In Suburbanis DD. de Zanchettis, paucis ab hinc annis duo adinventi Cyppi, ac me ſuadente, hodie ibidem honorificè collocati.

Non

NOn expreſſis verbis, ſed conſuetis quandoque ſingulis V. F. hoc eſt Vivens Fecit, ſe ſibi Vivo ſignatum plantaſſe Sepulchralem hunc primum Terminum, oſtendit in Apice Titus FADIVS Titi Filius, ex illa FADIA gente profectus, quam regionibus noſtris non fuiſſe ignotam, in-

nuit

nuit Gruterus, *Veronae* eam renuncians pag. DCCCII. II. immo quam proximas nobis Civitates inhabitaſſe, auderem ego tutiùs aſſerere, ſi ab Inſcriptione, quam Mutinae ita ponunt Vaticanae ſchedae:

V.
C. FADIVS C. L.
CLARVS. SIBI
IN FR. P. XIIII
IN AG. P. XIIII

non diſsonaret Vidrianus, FABIVM pro FADIO exhibens; fidentiùs enim tunc putaſſem ego, eam faciliùs ſe potuiſse noſtris commiſcere Laribus, & non ſecus quàm COMINIIS, aliis ibidem conterraneis gentibus cognationis ſeu affinitatis nexu ſe obſtringere. Quandoquidem ſi COELIIS non tantùm, ſed MVNNIIS etiam ſe oſtendiſse quandoque conjunctam nobis revelant Gruteriana duo Epigrammata. DCCCCLXIX. 10. DCCCCLXXIIII. 11; COELIOS etiam & MVNNIOS extitiſse quondam, Bononiae conſtitit Superiùs Sect. Quinta Cap. XVIII. & conſtabit infra Sect. Nonâ Cap. II.

Hiſt. di Mod. pag. 119. & ubi aſſertioni huic noſtrae ſic & ipſe annuit: *Che i Gentili erano molto raccordevoli della Morte, mentre eſſendo ancor* VIVI, *in buona età, e ſani ſi facevano fabbricare le Sepolture.*]

Caeterum ſi reſtricta nimis noſtra Epigraphe conterraneorum tunc nobis FADIORVM qualitates reticet, non eſt quin ea alibi, quà Equeſtri conditione, quà Magiſtratuum dignitate; modò Tribuni Militum munere, modò mirâ in ſpectaculis, tum gladiatorum, tum ferarum edendis claruerit, ut tria teſtantur Gruteriana Epitaphia, nimirum pag. CCCCIX. 1. CCCCIX. 2. CCCCIX. 3.

Qui non diſſimilibus muneribus & honoribus coruſcos videre cupit COMINIOS, è quibus haec COMINIA FADII uxor, eundem Gruterum adeat, horum aequè praeſtantiam, ex ipſius Lapidibus erumpentem, admiraturus. Ego, ne nimius ſim ac moleſtus, iis parco; ſicuti ab iiſdem me tempero, quos nuperrimè de hac illuſtri Gente me undique collegiſse memini. Ad propoſitam potiùs à principio redeo formulam ſimplicis ſiglae V, denotantis, nondum

dum è Vivis exceſsiſse, qui ſibi inſcripſit; atque eam ſolemnem praeſertim extitiſse conterminis nobis Mutinenſibus obſervo, quorum non exigua pars Lapidum, hac contractâ ſcatet formulâ, diverſis tamen ſitibus collocatâ: modò ab initio, modò in fine, ſaepè à latere dextero, ſaepè à ſiniſtro, quandoque in medio, &, quod magè in earum alterâ Epigraphe admireris, adeò inversè cubans, ut eam in Ɔenturiae, ſeu Ɔenturionis notam commutare non timuerit Gruterus. MCLX.7.

Sic & in noſtris Bononienſibus Epitaphiis eam diverſimodè collocatam cernimus: à principio ſcilicet, ut in Cyppi praeſentis apice; ſive in fine, ut in Saxo *Fullonio* ſupra latè expoſito: ſive tandem à latere, ut in AVIDIANO, eidem *Fullonio* ſtatim addito, & ſic ibidem ex Grutero, regeſto: Sectione Secunda Cap. Vnico.

DCCCCLXII. 12.

Bononiae.

V. SEX. AVIDI. SEX. L
THEOPHILI
V. SEX. AVIDI. SEX. L
PATIAE
V. SEX. AVIDIA. SEX. L
PRIMA
⊖ AVIDIAE. SEX. SEX. L
FAVSTAE. IN. FR. P. XIII.

Quandoquidem ex eo patet, SEXtam AVIDIAM SEXti Libertam PRIMAM, utpotè quae in caſu recto ponitur, eam fuiſſe, quae non ſolùm ſibi Vivae, ſed duobus aliis conlibertis, itidem Vivis, & tertiae ⊖, ideſt mortuae inſcripſit. Genitivus enim caſus, quo ſunt omnes concepti, ſupponunt antecedentem caſum rectum (ut vocant Grammatici) ſeu dativum, à quo regantur, puta Dis Manibus, Memoriae Aeternae, Somno Aeternali, ſeu Oſſa,

Ci-

Cineres, Sepulchrum, & ſimilia, quae in ſequentibus pariter non adhuc auditis Inſcriptionibus, omnino praeceſſiſſe praeſumi debet:

Romae, repert. ann. 1688.

L. OFFILLI
FAVSTI

Ibid repert. eod. anno.

P. CORDI
FRVCTI
PARTE DEXTERIORE
INTROEVNTIBVS
PRO PARTE
QVARTA. OLLAE
NVMERO XXXVII

Ibid. Ad D. Iacobi de gl'Incurabili.

P. GRANI
CLEMENTIANI

Extra Rom. Vinea Carpinea, fragmentum optim. caracter.

TI. CLAVDI ATTIC.
IVLIAE SECVN
DAE PROCLAMVS. LIB. F

Extra Romam, Vinea Macarana.

L. TRIARI L. L. HERMOGE ∴
CLODIA C. L. MVNIA
CHRESTE MATER DIONYSIVS
HERM ∴

Veronae, iux. Eccl. S. Thomae.

C. AMVRI
TACVNVS ET HERMES
LIB.
LIB. VI. V. K. AVG. SIGNA
BAC ∴ CVM SIGNIS II
HERCVLIS ET AMPHALE
COLL. DENDROFOR. DD

Saſſinae.

L. STATORI
SILVANI

Vltra Concordiam, loco dicto il paſſo di Solara.
in pariete exter. D. Poſſidonij.

C. TVTILI. C. F. POL.
DEXSIA. L. F. VXSOR *ſic*

Auguſtae Vindelicorum.

C. IVLI. SILVANI. LIRI
LIBERTI. NATIONE
BITVRIX ANNO
RVM XIX. H. SIST *ſic*

E Sched. Vatican.

C. IVLI. AGATHONIS
QVI. VIXIT ANNIS
LXXV. FAVSTINVS
PATRI P. BENEMEREN
TI FECIT

Ex iiſdem.

GAVI. MAXIMI ALEXANDRI
ET CONIVGI SVAE CARISSIMAE
BENEMERENTI FECIT ET SIBI SVIS
PARENTIBVS POSTERISQ. EORVM

ET HAGNAE CONSERVAE MEAE
LOCVS IMPETRATVS A DOMINA
MEA ET
AELIA ARISTOBVLE SORORI ALE-
XANDRI

Ex iiſdem.

L. APPVLEI
EMPOLI

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta
Cap. XVI.

C. MVRDI. FELICIS. VIX
ANN. LXXV. FECIT. MVR
DIA. SABINA PATRONO
SVO. BENEMEREN. ET SIBI.
POSTERISQ.

De hac AVIDIA gente, quam in *Caſſiorum* familiam migraſſe reperio, aequè pauca habent antiqui Scriptores, ac multa tradant de *Caſſiis*, quos inter primum obtinuiſſe locum videtur C. *Caſſius* ille, qui cum aliis Caeſarem de medio ſuſtulit; cujuſque ad vivum indolem relaturus erat (ſi optatis ejus ſors reſpondiſſet) AVIDIVS ille *Caſſius* quem in Antonini necem pari paſſu conſpiraſſe, oſtendit in hujus admirandâ, atque lectu dignâ vitâ, Vulcat. Gallicanus ad Diocletianum Auguſtum.

Pari ſilentio involvitur eadem apud Urſinum de *Familiis Romanis*, peneſque eximium ejus illuſtratorem, multiſque nominibus à me ſemper colendum, Carolum Patin. Gruterus ſolùm de AVIDIIS multas affert Inſcriptiones, quaſdam Reineſius, quas hiſce quinque noviſſimis augeo:

Faventiae, reperta anno 1616. extra portam Montanaram. Subtus olla cum cinerib. & carbon.

D 3 M
AVIDI
HYMNI
PRAENES
TINA
CONTIBER
NALI
OPTIM

E ſched. Vatican.
Adduct. ſup. Sect. Quinta
Cap. XVIII.

AVIDIA T. LICINIAE MATRI
ET CAELIAE TERTVLLAE SORORI
AVIDIA ETA. LVCVLA. POSVIT

Ex iiſdem.

DIS MAN
L. AVIDIVS NILVS
V. A.

E ſched,

V. A. XXXI

H. S

Ex iiſdem,
Adduct. ſup. Sect. Quinta
Cap. XVII.

D. M T. AVIDI ROMANI MILIT
COH. VII. VIG ∴
7. LAETORI AVIDIA
ROMANA
MATER
FILIO PIENTISS

E ſched.

E ſched. Fabrettan.

D ǫ M
AVIDIAE VRSVLAE
QVAE. VIXIT. ANN. XX. MENS.
VI
DIEB. V. AVRELIVS ANTIOCHVS
CONIVGI INCOMPARABILI
∴ NEMERENTI FECIT

Cyppus alter, quo ad ſui formam à jam expoſito minimè diſtans, characteres cunctos Aetatis damno amiſit, ſiglis exceptis V. F. in apice vix apparentibus: ſubtus verò retentâ tantùm formulâ, in imo aliorum Lapidum ita appingi aſſuetâ: Quo Quo Verſu Pedes &c. & de quâ ſatis actum antecedenti Sect. Quintâ Cap. XVI.

CAPVT III.

Fractum & minutum à capite, & in imo Marmor, dudum inventum in pavimento Eccleſiae D. Blaſii, ditionis Caſtri Panſani noſtri.

C. ARRIVS. Q. F.
FIRMVS. SIB. ET SVIS

IN FR. P. XX.
IN AGR. P. XX.

QVòd expreſſis non tantùm verbis, ſeu ſingularibus non ſolùm notis, ſed mero quandoque facto, viventes adhuc, futuris ſuis cineribus ſe ſtruxiſſe mo-

monumentum, declaraverint pariter infelices Etnhici, oſtendit prae caeteris praeſens Marmoris Fruſtum, quod dudum caſus in novam lucem extulit. Quod paucis inquam ab hinc menſibus detexit fortuitò Co: Caeſar Albertus germanus meus, qui de mutuâ inter nos benevolentiâ mecum certans, inaneque dimittens tritum illud, quod ſit *fratrum concordia rara*, hoc novo in me ſtudii ſui pignore, illud erui, ac in Suburbanum, per me nuper in planitie acquiſitum, transferri voluit.

Quoties enim mentis non ſecus ac oculorum aciem in illud intendo, quid ad eximendum à lethali oblivionis damno mortuorum nomina, valeant egregia Poëtarum carmina, me docet in eo gens ARRIA, quae duorum melioris notae Vatum celebrata metro, in haec uſque tempora in ore omnium vivere cernitur. Sive enim Catullus ARRIVM *Quintum*, in quadam vocum pronunciatione, nondum aſſecutâ, ita jocosè mordeat:

Chommoda dicebat, ſi quando commoda vellet
Dicere, & hinſidias ARRIVS, inſidias.
Et tunc mirificè ſperabat ſe eſſe locutum
Cum quantum poterat dixerat hinſidias:
Credo ſic mater, ſic liber auunculus eius,
Sic maternus auus dixerat, atque auia.
Hoc miſſo in Suriam, requierant omnibus aures,
Audiebant eadem haec leniter, & leuiter.
Nec ſibi poſt illa metuebant talia verba,
Cum ſubito affertur nuntius horribilis,
Ionios fluctus poſtquam illuc ARRIVS iſſet,
Iam non Ionios eſſe, ſed Hionios.

Seu Martialis ARRIAM illam, quae *marito* (ait Plinius) *& ſolatium mortis, & exemplum fuit*, ſic laudibus efferat: Lib. 3. Epiſt. 16.

Caſta ſuo gladium cum traderet ARRIA Paeto Lib. p. Epigr 14.
Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis:
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit,
Sed quod tu facies, hoc mihi, Paete, dolet;

ſem-

ſemper ac ubique ea magis horum Epigrammiſtarum ope, quàm propriae virtutis laude aeternitati donatur:

Non enim uſque in promptu ſunt militaria munera, quibus eam praeſtitiſſe nobis oſtendit, prae caeteris, haec Gruteriana Inſcriptio:

CCCLXV. 8.
C. ARRIO. C. F. COR .:.:.:.:.:.:.:.:
CLEMENTI. MILITI COHO IX .:.:.
PR. EQVITI. COH. EIVSDEM. DONIS
DONATO. AB. IMP. TRAIANO .:.:.:..
TORQVIBVS. ARMILLIS. PHALERIS
OB BELLVM. DACICVM. SINGVLARI
PRAEFECTORVM. PR. TESSERARIO. O
PTIONI. FISCI. CVRATORI. CORNICVL.
TRIBVNI. EVOCATO. AVG. 7. COH. I. VIGIL. 7. PR
STATORVM. 7. COH. XIIII. VRBE. 7. COH. VII. PR
TRECENARIO. DONIS DONATO. AB. IMP
HADRIANO. HASTA. PVRA. CORONA. AVREA
7. ER. III. AVG. PRIMIPILARI. II. VIR. QVIN
QVENNALI. PATRONO. MVNICIPI
CVRATORI. REIPVBLICAE
DECVR. ET. AVG. .:. MVNICIPES MAT

Plutarc. Non omnibus patet, quantùm ARRIO Alexandriae Philoſopho ipſe tribuerit vel Auguſtus, quum eâ nobiliſſimâ Urbe devictâ, tertiam cauſſam, ob quam Populo Alexandrino à ſe ignoſci aſſeruit, hanc eſſe dixit, amorem ſcilicet in ARRIVM Philoſophum, quem amicum habebat, manu eum deſignans, ut à Populo dignoſceretur. Non denique cunctis liquet, ab hac ARRIA gente proceſſiſſe, ad Imperiale culmen evectum, Antoninum Philoſophum, ut tot aliis dignitatibus ſuperſedeam, quibus eam excelluiſſe, adeò apparet, ut, quamvis inter plebeias recenſeatur, nulli alteri è praeſtantioribus quid invidendum habuerit. Vrſin. in hac gent.

Gentem ergo tam inclytam, Bononiae olim fuiſſe incolam, ex hoc Saxo evinci, ſicque novum tot aliis proceribus antiquiſſimis ingenuum huncaddi concivem, Patriae meae gratulor, eòque pleniori afficior gaudio, quò è noſtro Panſani Caſtro erumpens, recentem erga eandem obſequii ſignificationem in me promovere valuerit. SE-

SECTIO SEPTIMA

Privatorum, qui mortuis ſuis Sepulchrales Lapides erexerunt: & primò Parentum qui Filiis, nec non Filiorum qui Parentibus.

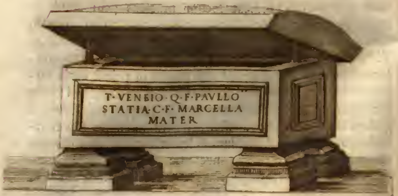
CAPUT I.

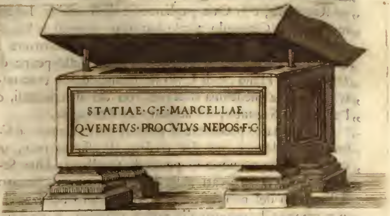
Duo Sarcophagi nunc poſiti in primo atrio aedium Illuſtriſs. D. Senatoris Coſpii.

His explicitis, qui ſibimet vivis primò & principaliter inſcripſiſſe vidimus, ſuccedunt modò & impoſterum quos aliis jam vitâ functis Inſcriptionem poſuiſſe conſpecturi ſumus. Quum verò horum ſingulis anteant Parentes, ſuis natis conditorium ſtatuentes, hos inter primum jure ſuo ſibi vindicat locum praeſens (cui affinis & cognatus haeret alter) Sarcophagus; non ambo aliorum inſtar, qui in tot Nobilium aedibus, abraſis characteribus, ad viliora quaeque ſubeunda miniſteria impiè damnata, ignominiosè ſordeſcunt; ſed qui potiùs in primâ curiâ nobilium aedium Illuſtriſſimi Senatoris Philippi Coſpii (id etiam me ſuadente) conſpectiſſimam ſedem adepti, nobiliſſimum itidem nacti ſunt encomiaſten, Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum D. Abb. Antonium Felicem Marſilii, digniſſimum Bononiae Archidiaconum, nec non Magnum Archigymnaſii Cancellarium, propriis aequè ingenii dotibus, ac longâ

gâ Atavorum inclytorum ſerie conſpicuum. Is enim, me quondam magiſtro, Iuris Utriuſque interpretandi facultatem adeptus, non adeò puris putis Legibus ſe mancipandum ſtatuit, quin ad cuncta amoeniora ſtudia, quae verſatilem & omniſcium hominem decent, ſe totum addixerit ac mirificè profecerit. Quapropter, quum alius nemo praeter ipſum inventus fuerit, quem ritè magis Monumentorum horum hiſtoriam, atque explanationem texere decuerit; hanc eandem ab inſigni Viro enixis praecibus obtentam, exilibus meis, ut omnis ratio poſtulat, hîc praefero, non minorem ab humaniſſimo Lectore plauſum conſecuturam, quo tum exceptam vidimus, quum in celebratiſſimâ Gelatorum Archiacademiâ (cuius & ipſe non ſemel Princeps fuit) ita publicè habuit:

MARMOREOS Q. VENEI ET STATIAE MARCELLAE
SARCOPHAGOS
POST MILLE ET QVADRINGENTOS CIRCITER ANNOS
E PROPRIIS FVNDIS
CASTRO S. GEORGII CONTERMINIS
ERVTOS
PATRIÆ, ET DOMVS ORNAMENTO CONSVLENS
PHILIPPVS SENATOR COSPIVS
HVC TRANSFERRI CVRAVIT
ANNO MDCLXXXI

OSSERVAZIONI

Sopra duoi antichi Sepolcri ritrovati nella Villa di Cinquanta.

„ FU ſempre in ogni tempo, ed appreſſo qualunque co-
„ ſtumata Nazione, atto non ſolo di lodevole curio-
„ ſità, mà quaſi obligo indiſpenſabile di Religione, la cu-
„ ra, che prendevaſi dell'antiche memorie. A i Pretorii,
„ a i Tempii, alle Baſiliche ſi ricorreva per farne un ſplen-
„ ne depoſito; I Principi, i Sacerdoti, i Magiſtrati erano
„ i publici Depoſitarii. In ſimil guiſa conſervavaſi il Toro
„ di Falaride in Agrigento, la Sede di Pitagora in Meta-
„ ponto, la prima Ancora inventata frà gl' Ateniesi; e
„ Roma ſteſſa in què tempi tanto feraci di recenti gran-
„ dezze mentre che ambizioſa, e ne' Marmi, e ne' bron-
„ zi improntava i titoli di Roma eterna, conſervava an-
„ cora frà i Sacrarii più intimi la Nave d' Enea, il Lituo,
„ e la Cote di Nevio, e ſi gloriava di additare allo Stra-

„ niero, frà la multitudine degl'Archi, e de' Coloſſi, il Fi-
„ co Ruminale, e la Caſa pagliareccia di Romolo; Ed all'
„ ora che nel Gianicolo a caſo ſotterrata trovoſſi la Sepol-
„ tura di Numa, ò come mai curioſa ſi vidde accorrere a
„ quell'avanzo di tanti Secoli, e d' imporre alle penne di
„ Dionigi, di Plinio, e di Livio il trammandarne i raccon-
„ ti con quella medeſima eſatezza, con cui deſcrivevaſi, ò
„ l'aſſedio di Sagunto, ò l'acquiſto di Cartagine.
„ Mi ſono fatto precedere il peſo di queſti eſempi, ò Si-
„ gnori Accademici, per dar credito all'aſſunto mio, in
„ cui d' antiche memorie io penſo di favellarvi. Due Se-
„ polcri poco fà ritrovati nelle noſtre Campagne ſaranno
„ il Suggetto del mio diſcorſo. Merita la loro bellezza ch'
„ io n'eſponga il racconto alla voſtra curioſità, e ne rap-
„ porti le mie rifleſſioni. Sono così rari nella noſtra Pa-
„ tria, e frà noſtri Confini gli avanzi dell' antiche memo-
„ rie, che pare un debito ben preciſo di portarne al pu-
„ blico le notizie, qual'ora ſe ne ritrovano. Se le carte
„ non ci faceſſero fede dell'uguaglianza di quella Maeſtà,
„ che Bologña ſempre godette e ſotto altro Nome, e ſot-
„ to altri Popoli, teſtimonij baſtanti non potreſſimo men-
„ dicar dalle Pietre, e non ſapreſſimo accennar le Reli-
„ quie di fabriche ſublimi per rendere perſuaſa la creden-
„ za de' Poſteri, ch'ella fù la Regia de' Toſcani, la Capi-
„ tale de' Boi, ed una delle prime Colonie d'Italia, che va-
„ le il dire, una delle più belle imagini della Romana
„ grandezza. E la cagione ſi è, al mio credere, perche
„ non eſſendo feraci le noſtre Montagne di duri Marmi,
„ e mancandoci il comercio de' Mari, che ne faciliti il
„ traſporto, rimaſero privi i noſtri Maggiori di quel bel
„ dono, che fà delle ſue viſcere la Natura all' Arte per
„ rendere vittorioſe del Tempo le fabriche, e le memorie.
„ Vedendoſi per l' oppoſta ragione, ancora in piedi gli An-
„ fiteatri in Verona, perche eternati dal comodo de' Mar-
„ mi nativi, ed in Rimini, in Fano, in Ancona ancora du-
revo-

„ revoli i Ponti, e gl' Archi trionfali, perche fabricati di „ que' Marmi, che il Mare facilmente gli porgeva pelle- „ grini da qualſivoglia Paeſe; Mà veniamo, ò Signori, all' „ oſſervazioni de' noſtri Sepolcri, che, come tumultuaria- „ mente le ſcriſſi, ardiſco d'eſporle al voſtro compatimen- „ to.

„ Eravi qualche raccordo, che in un certo Podere ſitua- „ to nella Villa di Cinquanta, foſſero ſotterrati Macigni, „ coſa che diede impulſo al Sig.Senator Filippo Coſpi, Pa- „ drone del Terreno, a commandarne l'eſcavazione. L' „ opera non ſortì in vano, perche, giunto che ſi fù ſotter- „ ra da ſei piedi in circa, in vece di Macigni, ſi ſcoperſe- „ ro due gran Sepolcri. Stavano queſti roveſciati a terra, „ diſuniti però da loro coperti, e ſituati in lungo l'uno à „ capo all' altro, come dovevano ſtare alzati. Per ſoſtene- „ re i Sepolcri, ſcorreva una Selciata di pietra cotta, lar- „ ga quanto la larghezza loro, e lunga quanto la lunghez- „ za. Oltre della Selciata, ſotto il più picciolo d'eſſi, era- „ vi un gran laſtrone di marmo poſto a ſolo fine d'ugua- „ gliarlo al più grande. Entro non ſi trovarono Cadaveri, „ ò conſunti dalla terra interpoſta frà l'aperture, ò diſe- „ polti per qualche militare incurſione. Solo in uno d'eſſi „ eravi una Lucerna, un Lacrimatorio, ed una Medaglia „ di bronzo di mezana grandezza, mà così coroſa, che „ rieſce impoſſibile l'accertare di chi ella porti l'imagine. „ Si oſſervarono ſcavati in un Maſſiccio di bianco Marmo, „ ch'io crederei di Verona, di una ſorte, che dagl'Opera- „ rii chiamaſi Biancone, il più vicino all'ora, com'oggi „ al noſtro Paeſe. La grandezza loro è quanto la commo- „ da capacità di un Cadavere. Ambedue i Monumenti ſo- „ no lavorati a guiſa di due gran Caſſe, che vengono ſer- „ rate da due coperti, uno de'quali doppo eſſerſi incur- „ vato nel mezo, riſalta alle cantonate con quattro orec- „ chioni, e l'altro ſemplicemente s'inarca. Dentro, per „ agiatura del capo del Cadavere, ſi ſolleva un pulvinare,

„ ò vogliam dire capezzale. E perche uno de' Sepolcri è „ deſtinato ad uſo di Donna, hà nel mezo del ſuo pulvi- „ nare uno Scavò, fatto forſe per agevolare il ripoſo della „ conciatura del crine.

„ E queſta è la forma ſolita degl'antichi Sepolcri Roma- „ ni; conforme ſe ne vedono delineati nel Grutero, e „ frequentemente in Roma ſi trovano, ſimili pure ad uno, „ che frà molti altri in Patria; l'eruditiſſimo Sig. Cano- „ nico Co. Carlo Malvaſia oſſervò nel Cortile de' Signori „ Melari, non sò per qual diſgrazia, colle lettere abraſe „ anch'eſſo, e deſtinato ad uſi del tutto ſervili.

„ Simili Sepolcri chiamavanſi dagl' Antichi *Sarcophagi*, „ vocabolo dedotto dal Greco, che ſi ſignifica *devorans* Plin lib.13.c.15. „ *carnem*; *Arcæ*, dicevanſi ancora, oſſervando, che Livio, Livio nel 10,delle 4. „ e Plinio, nel deſcriverci il Sepolcro di Numa, ſi ſervono „ di queſto nome. Solevano talvolta adornarſi di Gerogli- „ fici, e d' intagli, ſe bene i noſtri ſono ſenza alcun' orna- „ mento, mà con una certa ſimplicità, che ſpira del mae- „ ſtoſo, e ſolamente ſi contornano di un cordoncino, che „ viene a formar' ornamento all' Iſcrizioni ſcolpite con „ perfettiſſimo Carattere. Quella del Sepolcro dell' Uomo „ è la ſeguente:

T. VENEIO. Q. F. PAVLLO
STATIA. C. F. MARCELLA
MATER

„ L'altra della Donna così dice:

STATIAE C. F. MARCELLAE
Q. VENEIVS. PROCVLVS NEPOS F. C

„ Ora ſodisfatta la voſtra curioſità nel deſcrivervi il ri- „ trovamento, e la forma di queſti Sepolcri, paſſiamo a „ più diſtinte particolarità.

„ Ancorche le l'Iſcrizioni non portino nota, ne di Ma-

gi-

„ giſtrato, nè di dignità, ò civile, ò ſacra, ò militare, nulladimeno da i rincontri, che io vi porgerò, rimarete „ perſuaſi della qualità rimarcabile di coloro, che in eſſi „ ripoſarono. Viene il primo dedicato da Stazia Marcella „ al Figlio T. Veneio premortole. La lettura dell' Iſcrizione poco ci dovrà trattenere, perche chiaro è, che il T. „ appuntato all'uſo Romano hà da leggerſi per *Tito*, non „ potendo cadere in equivoco, nè di Tiberio, che abbreviavaſi colla nota *Ti.* nè di Tullio, che accorciavaſi *Tul.* „ *Veneio* ſtà pel ſecondo Nome, ch'era il gentilizio della „ Famiglia. Le due Lettere appuntate, che di poi ſeguono „ *Q. F.* s'hanno da leggere *Quinti Filio*, conforme l'antica uſanza, per cui, doppo il nome della Famiglia, ponevaſi quello del Padre. *Paullo* ſtà in ultimo pel terzo „ nome, detto da latini *Cognomen*, che noi ora direſſimo „ Sopranome. Lo ſcriverſi *Paullo* con due *L* è forma uſitatiſſima nell' antiche Iſcrizioni. E così doppo il Nome „ di *Statia* della Madre il *C. F.* hà da leggerſi *Cai Filia*, „ indi *Marcella Mater*. Ma Dio voleſſe, che quanto m'è „ facile la lettura dell' Iſcrizione, altrettanto mi foſſe il „ porger notizia della Famiglia Veneia. L'Urſini, il Patino, il Gorleo, il Grandorpio, e quanti ſcrivono delle Famiglie Romane, non fanno alcuna menzione di queſta; „ Nè meno i copioſi Cataloghi del Grutero me ne porgono ſicure notizie, perche ſe bene in eſſi leggeſi di un *Seſto Veneio*, il rincontro però dell' Iſcrizione mi ſi muta, e „ dice *Sexto Vencio*, ed ancorche il Grutero citi lo Scaligero, da cui ei ricavolla, non m'è riuſcito però ritrovarla nell' Opere ſtampate tanto di Giulio Ceſare, ò quanto di Gioſeffo per chiarire lo sbaglio, e puol eſſere, ch' „ ei la ricavaſſe da Manoſcritti di queſti Autori; incertezza che non richiede dimora alcuna. Tuttavolta la magnificenza de' Sepolcri ci addita a baſtanza la condizione „ di chi fù ivi ſepolto; ſapendoſi, che la gente vulgare non „ haveva l'onore di ſeparati Monumenti, conforme il raccordo di Orazio:

CCCCLX. XXIV. 2.

Lib. 10. Sat. 8.

Et

„ *Et miſeræ Plebi commune Sepulchrum*;
„ e Seppellivaſi forſi queſta ne' publici Luoghi delle Colo-
„ nie vicini alla Città, come in Roma nell'Eſquilie; quindi è che
„ la lontananza de' noſtri Sepolcri è indizio ſicuro, che
„ fuſſero ne' Fondi della Famiglia. Porgono altra ſicurezza
„ di Nobiltà i trè Nomi, che ſi danno di *T. Veneio Paullo*,
„ poſciache queſta forma di triplicati Nomi era riſervata a'
„ ſoli Nobili. Iuvenale nella quinta Satira ce l'inſegna. Rin-
„ faccia egli l'audacia di un Paraſito, che troppo ardita-
„ mente parlava:

Et ponere Foris, ſi quid tentaveris unquam
Hiſcere, tanquam habeas tria Nomina;

„ Che al parere degl' Interpreti, altro non vuol dire, ſe
„ non che coſtui parlava con tanto faſto, come ſe haveſſe
„ trè Nomi, cioè ſe fuſſe Nobile. E confronta il paſſo di
„ Auſonio nel Poema del Grifo, ove lodando il numero
„ ternario dice:

Martia Roma triplex, Equitatu, Plebe, Senatu,
Hoc Numero Tribus, & ſacro de Monte Tribuni,
Tres Equitum Turmæ, tria nomina Nobiliorum.

„ Mà perche vado io mendicando prove così lontane
„ della Nobiltà della Famiglia Veneia, quando la tanto no-
„ ta, e ſicura di quella della Madre ci porge veriſimil cre-
„ denza di un'uguale in quella del Figlio, a cui ella dedica
„ il Sepolcro, e del Nipote, che ad eſſa con pari gratitudi-
„ ne un'altro le inalza? La ſeconda Iſcrizione dunque, che
„ dice:

STATIAE. C. F. MARCELLAE
Q. VENEIVS. PROCVLVS NEPOS. F. C.

„ ci addita come *Quinto* Filio di *Tito* dirizza all'Ava l'al-
„ tro Sepolcro, che al primo non cede nè di magnificenza,
„ nè di bellezza.

„ Quì è neceſſario, che, prima di venire a favellarvi di
„ *Stazia*, io digrediſca in alcune conſiderazioni, ancorache
tri-

» trite, neceſſarie però da ridirſi nel noſtro propoſito.
» Fù coſtume appreſſo i Romani, conforme s'è detto, d' » imporre alle perſone ingenue, e Nobili ordinariamente » trè Nomi. Il primo chiamavaſi *Prænomen*, *quaſi primum* » *nomen*, come ſcriſſe Plutarco nella vita di Coriolano, che » noi diciamo Nome Proprio. Il ſecondo chiamavaſi ſem- » plicemente *Nomen*, e queſto era *Nomen Gentis*, cioè No- » me della Famiglia. Il terzo era detto *Cognomen*, che non » corriſponde al ſignificato moderno di Cognome, cioè » Nome Gentilizio, mà propriamente a quello, che noi » chiamareſsimo Sopranome. Era queſto Terzo impoſto tal » volta per diſtinguere i rami di numeroſe Famiglie, co- » me nella Cornelia quello di Scilla, di Scipione, di Len- » tulo, di Coſſa, e di Dolabella, ò pure per ſola diſtin- » zione di particolare perſona, come per eſempio Veſpa- » ſiano fù il terzo Nome di T. Flavio Imperatore, diffe- » rente da quello di Sabino, che portava il Padre ſuo, no- » mato T. Flavio Sabino, e come nel noſtro caſo T. Ve- » neio Padre porta per terzo Nome Paullo, e Q. Veneio » Figlio da quello di Proculo.
» Nelle Donne poi era differente il coſtume, poſciache, » per lo più, non uſarono il Prenome. Riferirò l'eſempio » di due ſole Lapidi, ancorche innumerabili ſi rincontri- » no, per renderui alla memoria la pratica frà Romani. » Sia la prima nelle raccolte dallo Smezio, eſſiſtente in O- » ſimo di una Sorella, che fà la memoria al Fratello:

DIS MANIBVS
Q. LAETORI
PROCVLO
LAETORIA
PROCVLA
FRATRI PIENTISSIMO

f.134.n.26.

» oſſervate come il Fratello porta il prenome, ò nome » proprio di Quinto, e la Sorella ne manca, ed hà in luo-

go

„ go di quello il nome Letorio della Famiglia. Sia l'altra „ di una Femina della ſteſſa Famiglia della noſtra Stazia „ Marcella, che in Roma conſervaſi a S. Baſilio, riferita dal

f.830. n.4. „ Grutero.

DIS MANIBVS
STATIAE PROPOSIDI
P. STATIVS
HERMA
FECIT. CONIVGI. SVAE
STATIAE. CALENI
P. STATIVS SECVNDVS

„ Ecco come Stazio Erma Marito hà il prenome di Pu„ blio, e la Moglie Stazia Propoſide hà in primo luogo „ il nome ſolo della Famiglia Stazia. E così Stazio Secon„ do pure anch' eſſo hà lo ſteſſo prenome di Publio, e „ Stazia Calena, che ſarà ò Moglie, ò Sorella, hà in luo„ go del prenome il Nome della Famiglia. Oltre la prat„ tica nelle Lapidi, chiara è quella nell' Iſtorie. Non mai „ leggiamo, che l'unica Figlia di M. Tullio Cicerone (per „ parlare di una Donna celebre frà il più famoſo de' Ro„ mani Scrittori) ci ſia mentovata col prenome, ma ſem„ plicemente eſſer chiamata Tullia, ch'era il nome Genti„ lizio, e del ſuo Caſato. E così quante Femine ſi nomi„ nano in Livio, ed in Dionigi, gl' Iſtorici più accurati „ delle coſe Romane, mai ſi oſſervano col prenome, mà col „ nome ſolo della loro Gente. Ed è poi da notare, che ſe „ dua erano le Figliuole, portavano queſte la diſtinzione di „ *Major*, e *Minor*. Quindi è, che le due Figlie di Marc' „ Antonio Triumviro vengono dette nell' Iſtorie *Antonia* „ *Major*, ed *Antonia Minor*. Quando poi erano più di dua, „ all'ora ſi notavano col *prima*, *ſecunda*, *&* *Tertia*, ò con „ queſte note poſte in diminutivo; *Secundilla*, *Quintilla*, „ *Sextilla*. Se le dava tal volta ancora per diſtinzione un „ ſopranome, dedotto da qualche proprietà loro, come di „ Rufa perche bionda, ò con altra alluſione.

Quì

„ Quì però devo ſoggiungere la diſcrepanza tanto ſtre-
„ pitoſa degli Scrittori ſopra l' uſo del Prenome nelle Fe-
„ mine, che nel principio mi fece cautelare col chiamarlo
„ il più frequente, ed il più pratticato, mà non aſſoluta-
„ mente l'unico frà Romani. Sono celebri frà gl'Eruditi
„ i litigi del Robortelli, e del Sigonio, e de' Partiggiani
„ dell' uno, e dell'altro. Il primo hà voluto eſcludere i
„ Prenomi nelle Donne, il ſecondo hà voluto ammetterli,
„ e l'uno, e l'altro premunendoſi di autorità, e di eſempi
„ confacevoli al loro propoſito, hanno più toſto confuſa,
„ che chiarita la Queſtione, quale al mio parere ſi puole
„ facilmente determinare colla ſola diſtinzione de' tempi.
„ Non è mia intenzione però il diſcuttere una materia co-
„ sì agitata, nè ridire ciò, che ſcriſſero l'Agoſtini, il Pan-
„ vinio, il Lipſio, il Voſſio, lo Spanemio, e tanti altri
„ ancora, mà toccherò brevemente il ſentimento mio sù la
„ ſcorta di duoi grandi antichi Scrittori, che a baſtanza c'
„ illuminano della verità.

„ A Varrone nel Libro ottavo della Lingua Latina ven-
„ ne in taglio a diſcorrere dell'origine, e dell'alluſione de' Pre-
„ nomi, de' quali doppo haverne fatto l' eſame, accenna,
„ che alcune antiche Femine ſi mentovavano ne' Verſi de'
„ Salii co' Prenomi nella maniera degli Uomini. *Quod cum*
„ *ita accidiſſet Fœminis, proportione appellata, declarant præ-*
„ *nomina Mulierum antiqua, Mania, Lucia Salium carmini-*
„ *bus appellari*. Aſſerto, che ci fà chiaramente dedurre,
„ che l' uſo de' Prenomi nelle Femine non pratticavaſi a
„ ſuoi giorni, ch' erano quelli di Ceſare, e delle Guerre Ci-
„ vili; perche per riferirne gli Eſempi, non ſaria ſtato bi-
„ ſogno di ricercarli da' rancidumi dell' antichità, frà Verſi
„ de' Salii, mà ſemplicemente riferirne la comunanza dell'
„ uſo.

„ Mà più chiaramente Plutarco nella Vita di Mario diſ-
„ correndo della prattica de' trè Nomi, diſſe: *Quandoquidem*
„ *inter genera iſta Nominum, primum proprie Nomen Roma-*

„ *nis eſſe arbitrabatur*, *nulli Mulieri imponitur*.

„ Dall'autorità di duoi così gravi Scrittori ſi viene a di-
„ lucidare la dubbietà. Con Varrone ſi chiariſce che il
„ Prenome nelle Femine fù qualche volta in uſo ne' tempi
„ antichiſſimi della Republica, non practicato però à gior-
„ ni ſuoi. Queſto diſuſo continuò poi per lo ſpazio di mol-
„ to tempo, e almeno ſino all' età di Plutarco, nel qua-
„ le col dirci, che *nulli Mulieri imponitur*, ſe ne certifica
„ la totale abolizione; non eſſendo mai da crederſi, che
„ uno Iſtorico ignoraſſe un ſimile vulgare coſtume, ed un
„ Iſtorico, quale, ancorche Greco di naſcita, nondime-
„ no viſſe in Roma alle Corti di Traiano, e di Domizia-
„ no, e fù dal primo mandato con autorità Conſolare nell'
„ Ilirico, che vale il dire, informato dell' uſanze Romane,
„ non meno che delle proprie; Talche da i tempi di Ce-
„ ſare ſino a quelli di Domiziano ſarebbe del tutto contra-
„ rio all' evidenza l' aſſerire il Prenome nelle Femine.

„ Vero è poi per l'altra parte, che il riſcontro di mol-
„ te Lapidi, un gran numero delle quali ſono raccolte dal
„ Servio ne' Miſcellanei, ci fanno teſtimonianza, che qual-
„ che volta ſi practicaſſe il Prenome, rimettendoſi in
„ parte l' antico coſtume; conforme ancora il ſoprariferto
„ Sig. Co: Malvaſia, mio amorevoliſſimo Maeſtro, e Signo-
„ re, hà molto dottamente moſtrato nel capo 9. dell'Eſ-
„ poſizione della Lapida Enigmatica dell'*Aelia Laelia Criſ-
„ pis*, ove gli è venuto a taglio, per autentica della ve-
„ rità della ſua Iſcrizione, aſſicurare non ſolo l' uſo de' Pre-
„ nomi nelle Femine, mà de' trè Nomi ancora. Deve ben-
„ sì rifletterſi, che tutte le Iſcrizioni di Donne col Preno-
„ me hanno da crederſi ne' tempi inferiori, e forſe ancora
„ di molto, a quelli di Domiziano, non eſſendo ragione-
„ vole il ſoſpettarle di prima delle Guerre Civili, poſcia-
„ che pe' i motivi, che a baſſo ſi riferiranno, quaſi niuna
„ Iſcrizione ora ci rimane dell' età avanti quelle miſerabili
„ turbulenze. Deve dunque terminarſi il litigio col con-

clu-

,, cludere, che l'uſo del Prenome nelle Femine ſi pratti-
,, caſſe da' Romani, e ne' primi rozzi tempi della Republi-
,, ca, e ne' baſſi mezo-barbari dell' Impero, e che il non
,, uſo hà da confeſſarſi ne' tempi più floridi, e più puliti.

,, Mi ſono laſciato uſcire dalla penna queſta digreſſione,
,, a fine di dire ancor' io il mio ſentimento in una materia
,, così agitata, che ſerve per rendere ancora fuori d'ogni
,, dubbio, che il nome di *Statia* nella noſtra Stazia Mar-
,, cella non habbia da crederſi per Prenome, mà benſì
,, *Nomen Gentis*, cioè Cognome della ſua Caſa, e che *Mar-*
,, *cella* debba eſſerle il Sopranome, che *Cognomen*, come
,, ſopra habbiam detto, chiamavaſi, preſo con qualche al-
,, luſione, che non ſappiamo.

,, Ora conoſciuto, che la Madre, ed Ava reſpettiva-
,, mente de' Noſtri Venei ſia della Famiglia degli Stazii, ò
,, quanto largo campo mi ſi porge per farvi d'eſſa onora-
,, ta menzione!

,, Fù queſta Famiglia frà le più illuſtri ne' tempi, e del-
,, la Romana Republica, e dell' Impero: Veniva ella con-
,, numerata frà le Plebeie, facendoſi in Livio menzione di
,, Tito Stazio Tribuno della Plebe nell' Anno 279. di Ro- Lib. 2.
,, ma, tempo in cui tal dignità non era reſa ancora co-
,, mune alle Patrizie, conforme di poi ſi andò prattican-
,, do. Mà non per eſſere aſcritta frà le Plebeie veniva in
,, conſeguenza, ch' ella fuſſe ignobile, ſapendoſi che ſolo
,, quelle cento Famiglie deſcendenti da cento Senatori con-
,, ſtituiti da Romolo, e quell' altre poche aggiunte da i Rè,
,, e da Bruto furono dette Patrizie, perche diſcendenti da
,, i primi Senatori, che *Patres* ſi nominavano, e che l'altre
,, tutte che non erano di queſta diſcendenza, quantunque
,, illuſtri per Trionfi, per Conſolati, ò per altre dignità,
,, dicevanſi Plebeie. Così le Famiglie Livia, Mutia, An-
,, tonia, Claudia, e tant' altre ſi contavano frà le Plebeie,
,, ancorche ſopra le Patrizie ſpiccaſſero per grandezza, e
,, per luſtro maggiore. Di queſta Famiglia eſſer dovette Se-

„ ſto Stazio Procuratore in Aſia di Gneo Pompeo riferi-
Ad Atticum, „ toci da Cicerone ad Attico; e forſe nella Gente mede-
6. „ ſima dobbiamo porre Stazio Leboro, più volte raccor-
„ datoci da Plinio per celebre Autore, che ſcriſſe *de Actis*
Lib.5. c.15. „ *triumphorum*. E quì contentatevi, che io laſci da parte
& altrove. „ una lunga ſerie di perſonaggì, e di geſta famoſe di que-
„ ſta Famiglia, di cui mi è riuſcito di regiſtrarne inſino da
„ ſettanta Iſcrizioni, perche oltrepaſſi alla glorioſa memo-
„ ria di L. Stazio Murco, tanto celebre frà gli Scrittori.
„ Di queſto grand'Uomo fanno frequente menzione Ce-
„ ſare nel terzo libro delle Guerre Civili, che ſuo Legáto
„ più volte lo nomina, Cicerone, Appiano, Patercolo, e
„ Dion Caſſio. Fulvio Orſino ci porta la ſua Medaglia, che
„ nel Roveſcio hà inſcritto *Marcus Imperator*. Confronta
„ al titolo glorioſo d'Imperatore ciò, che racconta Pater-
Hiſt.Rom. „ colo, haver Caſſio ricevuto le legioni da Mario Criſpo, e
lib.2. „ da Stazio Murco: *Prætoriis vicis Imperatoribus &c*. E
„ forſe all'ora aſſunſe il titolo d'Imperatore, quando heb-
„ be il commando dell'armata navale, con cui di poi uniſ-
Hiſt. Rom. „ ſi a Seſto Pompeio, dicendo il ſopracittato Patercolo:
lib.2. „ *Statius Murcus, qui Claſſi, & cuſtodiæ Maris præfuerat*
„ *cum omni comiſſa ſibi parte exercituum Navium &c. Sex.*
„ *Pompeium Cn. Magni filium, qui ex Hiſpania revertens Si-*
„ *ciliam armis occupaverat, petiit*. E queſta forſe è la ca-
„ gione, perche nel dritto dell'accennata Medaglia ſi ve-
„ de ſcolpito un Nettuno col Tridente appreſſo.

„ Mà per venire a più ſtrette notizie della noſtra Stazia
„ Marcella, contentatevi, ò Signori, che io vi porti una
Fol.890. n.3. „ Lapide ritrovata in Modona, e riferita dal Grutero, di
„ un C. Stazio Salvio, che fabrica il Sepolcro a ſe, al Fi-
„ glio, ed a i Liberti di P. Pomponio.

C. STATIVS. C. F. SALVIVS
SIBI. ET C. STATIO. C. F
RVSTICO ET

P. POM-

P. POMPONIO. P. L. ANTEROTI
POMPONIAE. P. L. OPTATAE
F. I.
POSTERISQ. EORVM
N. L. M. F. ET. TV.
IN FRONTE. P. XVI. IN AGRO. P. XX.

„ La riferiſce ancora Sertorio Orſati nella lettera quinta „ de' ſuoi Marmi Eruditi. E per render ragione, come la „ Famiglia degli Stazi poteſſe haver domicilio nella Città „ di Modona, conſidera, che doppo, che Lucio Stazio s' „ unì colle Legioni a Bruto, e a Caſſio, forſe poteſſe rimanere „ col medeſimo Bruto nell' aſſedio di Modona, poſto „ da Marc' Antonio, ed ivi laſciaſſe un rampollo della „ ſua Caſa; da cui deſcendeſſe C. Stazio Salvio. Ora ſe „ all' Orſati fù lecito di dedurre sì bella conghiettura, per „ illuſtrare la ſua Lapide, perche non ſarà permeſſo a me „ di credere, che Stazia Marcella, a cui ſi dedicò il ſecondo „ di queſti noſtri Sepolcri, non foſſe della Famiglia „ degli Stazi, abitante nella Città di Modona, e diſcendente „ dal glorioſo Stazio Murco, di poi maritata in Bologna, „ ò che pure per la vicinanza un rame della medeſima „ Gente quà fuſſe trapiantato? Oſſervisi ancora il „ nome de' duoi Liberti, à quali ſi fà comune il ſepolcro „ di C. Stazio, già Servi della Famiglia Pomponia abitante „ in Bologna, da cui diſceſe L. Pomponio Poeta, e celebre „ Inventore delle Favole Atelane, da Euſebio mentovato „ per nativo di queſta Patria: Rifleſſione, che mi „ dà argomento di credere una ſtretta comunione di amicizia, „ e di parentela pratticata frà le più nobili Famiglie „ di queſte vicine Colonie. Chiuderò alla fine i racconti „ di Proſapia sì generoſa colla raccordanza di L. Stazio „ Quadrato, che meritò l' onore ſupremo del Conſolato „ in compagnia di L. Cuſpio Rufino ſotto l' Impero „ d' Antonino il Filoſofo, l' anno di Roma *919.* perche „ meco ſorpreſi, ò Signori, dalla chiarezza di così illuſtre „ Famiglia, veneriate la memoria di Stazia Marcella (di una no-

in Chronico

„ noſtra forſe Concittadina) diſceſa da Eroi così degni, ò „ ad eſſi congiunta di Sangue, celebri e nell' Iſtorie, e ne' „ Marmi, e ne' Numiſmi, famoſi per quanti titoli, ò di „ guerra, ò di pace, ò militari, ò civili poſſa far pompa „ la Romana grandezza.

„ Veduto delle perſone, proprio ſaria ricercare del tem- „ po in cui furono coſtrutti i Sepolcri. Mà perche la ritro- „ vata Medaglia, conforme s'è detto, è in modo coroſa, „ che non permette il dedurne alcuna notizia, reſta ſolo „ di riccorrere a due conſiderazioni per guida al noſtro in- „ tento. L'una ſia della qualità del Carattere, l' altra del „ tempo, che nell'Impero Romano cominciò a diſuſarſi l' „ abrugiare i Cadaveri, e ripiglioſſi il coſtume di ſotterar- „ li interi; già che è certo, che queſti noſtri Sepolcri ſer- „ virono ad uſo di Cadaveri, e non di Ceneri.

„ I Caratteri, per cominciar dalla prima, ſono le più „ ſicure guide, che conducano alla cognizione de' tempi, „ in cui furono erette le Memorie. Lo Smezio tanto cele- „ bre raccoglitore d'antiche Iſcrizioni, ſulle fatiche del „ quale il Lipſio, lo Scaligero, ed il Grutero proſeguirono „ l' opere loro di ſimili materie, ce l' inſegna dicendo: „ *Cum ex ipſa literarum forma tempus, ſeu ætas qua quæque* „ *res ſcripta eſt, cognoſci ferè poſſit*. Queſta forma di Ca- „ ratteri, di cui ſono inſcritte le Memorie Romane, ei la „ diviſe in ſei ordini di tempi. Il primo, e più antico è „ quello avanti de' Ceſari, in cui ſi vedono di figura ſem- „ plice, ineguale, e mal contornata, come oſſervar ſi ſuo- „ le in alcune poche, che in Roma, ed altrove ſi ſerba- „ no; Diſſi poche, perche quaſi tutte le ora rimaſte, ſpar- „ ſe pel Mondo Romano, ſi riconoſcono per fatte ne' tempi „ degl' Imperatori. La cagione della loro rarità, al mio „ credere, ſi è, perche ne' ſettanta, e più anni delle Guer- „ re Civili, che precederono all'Iſtituzion dell' Impero po- „ co ſi curò, frà quelle barbarie, la cultura delle Memo- „ rie, anzi ne' ſaccheggi, e negl' incendi ſi conſunſero le

già

„ già fatte rare per la moleſtia di que' tempi; ed ancora „ perche inciſe la maggior parte in pietre men dure de' „ Marmi non introdotti in Roma conforme il raccordo di „ Plinio, che *uſquè ad devictam Aſiam*, che vale il dire Lib.34. c.4. „ non molto lungi a i principi delle guerre civili, ed al fi- „ ne della Republica. Il Secondo tempo è quello, che „ ſcorre ne' duoi Secoli, che ſi contano da Auguſto inſino „ agl' Antonini. In queſti ducent' anni fiorirono tutte le „ buon' arti, e la Grafica, ò vogliam dire il diſegno, a „ cui pare, che ſi appoggi ancora il carattere, fù in gra- „ do di ſomma perfezione, talche lo Smezio oſſervò. *A* „ *tempore Auguſti uſque ad Antoninos, florentiſſima ſcilicet ata-* „ *te, characteres formoſiſſimos, quadratos, atque omni ex par-* „ *te optimè dimenſos effigiabant.* Doppo gli Antonini ſino al- „ la traslazion dell' Impero in Conſtantinopoli principiò a „ declinare il carattere in una forma meno eſatta, e ſenza „ la terminata perfezion del rotondo; indi ſino all' inva- „ ſione de' Barbari deteriorò maggiormente, perdendo af- „ fatto la quadratura, e le diſtanze. Doppoi che l' armi „ Settentrionali invaſero l'Impero, veſtì queſto la barbarie „ degl' Invaſori, ne mai ſpogliolla, che nel principio de' „ duoi ultimi traſcorſi Secoli, in cui parve reſtituito ad una „ perfezione vicina, sì; mà non mai eguale a quella de- „ gl' anni felici, che ſcorſero da Auguſto ſino all' ultimo „ degl' Antonini.

„ Quindi è, che portandoſi lo ſguardo a caratteri de' „ noſtri Sepolcri, ſi mirano di tal bellezza, di tal contor- „ no, e di sì terminata rotondità, che ponno eguagliarſi „ anche a i più perfetti, che in Roma ſi trovino, ò nell' „ Iſcrizione della Colonna Trajana, ò nell' Architrave del „ Tempio dedicato a Fauſtina, e ad Antonino, ò di quan- „ ti altri fra migliori ſi vedono. Dalla qual bellezza vie- „ ne la neceſſaria conſeguenza, che non poſſino eſſere po- „ ſteriori a i tempi degl' Antonini. Reſta ſolo di vedere „ ſotto quali Imperatori ſi ripigliaſſe l'uſo della già pratti-

cata

„ cata umazione de' Cadaveri, per indi ſtabilire affatto la „ ſicurezza del tempo de' noſtri Sepolcri.

„ Appreſſo i Greci fù promiſcuo il coſtume tanto di ab„ bruggiare, quanto di ſotterrare i Cadaveri, e ad elezio„ ne di ciaſcheduno indifferentemente l'uno, e l'altro prat„ ticavaſi. E' chiaro il paſſo di Platone nel Fedone, ove „ introduce Socrate a favellare all'ora, che ſtava per pren„ dere il veleno. *Ut Crito facilius feras, & videns Corpus „ meum, aut comburi, aut humo mandari, meam vicem „ minimè indignetur, quaſi verba quædam paſſus fuerim*; E „ forſe pratticavaſi da'Greci l'uno, e l'altro modo per„ pleſſi frà le due differenti opinioni di duoi gran Filoſofi „ Eraclito, e Talete. Voleva il primo, che in foco ſi ri„ ſolveſſero i Cadaveri, perche di ſolo foco voleva, che „ fuſſero compoſte tutte le coſe; all'incontro perche il ſe„ condo le ſupponeva ne' ſuoi principii d'acqua ſolo for„ marſi, comandava, che colla terra ſi copriſſero i Cada„ veri, perche in acqua più facilmente ſi poteſſero riſolve„ re. Ce lo riferiſce Servio nell' undecimo dell' Eeneide: „ *Heraclitus, qui omnia vult ex igne conſtare, dicit debere „ corpora in ignem reſolvi; Tales verò, qui confirmat omnia „ humore procreari, dicit obruenda corpora, ut poſſint humore „ reſolvi*.

„ I primi Romani, che da' Greci appreſero non meno „ le leggi, che l'uſanze, ancor' eſſi pratticarono indiffe„ rentemente tanto l'umazione, quanto la cremazione. „ Nè dia faſtidio il raccordo tutto contrario di Plinio, che „ ſcriſſe: *Ipſum cremari apud Romanos non fuit veteris inſti„ tuti: terra condebantur. At poſtquam longinquis bellis obru„ tos erui cognovere, tunc inſtitutum. Et tamen multæ Fa„ miliæ priſcos ſervavere ritus, ſicut in Cornelia nemo ante „ Syllam Dictatorem traditur crematus. Idque voluiſſe veri„ tum talionem eruto C. Marii Cadavere*, perche il detto „ di sì grand' Uomo è notato dal Delecampi, dal Kirchman„ no, e dagl'altri Eruditi del tutto contrario al vero. L'

auto-

„ autorità irrefragabile delle Leggi delle Dodici Tavole, ri-
„ feritaci da Cicerone nel ſecondo *de Legibus*, ci convin-
„ ce per falſa l'aſſerzione di Plinio. Una d'eſſe comman-
„ da: *Rogum Aſcia ne polito*; e l'altra più chiaramente:
„ *Hominem mortuum in Urbe nevè ſepelito, nevè urito:* teſti-
„ monianza ſicura, che l'uno, e l'altro coſtume all'ora in
„ Roma praticavaſi, e ciò ne' principii della Republica
„ al tempo de' Decemviri, ſotto de' quali s' introduſſero
„ le leggi delle Dodici Tavole. Anzi Plinio medeſimo a
„ ſe ſteſſo contradice, mentre altrove ci raccorda una
„ legge di Numa: *Vino Rogum ne reſpergito*; E Plutarco Lib.14.c.12.
„ ſcriſſe dello ſteſſo Numa: *Corpus crematum non eſt, quia*
„ *ipſe, ut fertur prohibuerit*, coſa che non havrebbe proi-
„ bita, ſe in uſo non fuſſe ſtata.

„ Voglio poi credere, che coll' occaſione delle guerre
„ lontane, per facilitare alle Caſe paterne il traſporto de'
„ Cadaveri ridotti in poche ceneri, all'ora maggiormente
„ ſi propagaſſe la cremazione, e che dove Plinio diſſe *tunc*
„ *inſtitutum*, dir doveſſe *tunc propagatum*. Terminò queſt'
„ uſo promiſcuo nel fine della Republica, perche col com-
„ mando di Scilla eſſendoſi introdotto nella Famiglia Cor-
„ nelia, ch'era la più illuſtre di Roma, indi practicato ne'
„ cadaveri di Ceſare, e di Auguſto, parve, che ad eſempi
„ sì grandi abolir ſi doveſſe il coſtume dell' umazione, e
„ ritenere unicamente quello della cremazione.

„ Queſto fù poi l'unico, per lo ſpazio di ducent'anni,
„ in fino che ſotto degl' Antonini ripiglioſſi l'antica uſan-
„ za di ſepellire gl' interi Cadaveri. La preciſa determina-
„ zione però di queſto tempo è ſtata fin'ora contraſtata da-
„ gli Eruditi di maggior grido. Il Kircmanno s'impegnò
„ di ſcrivere della cremazione: *Nam ab Antoninis illam*
„ *eſſe abrogatam, ut quidam volunt, neque fictum, neque* Lib.1.c.2.de-Fun.Rom
„ *ſcriptum, neque pictum unquam memini legere*. Così Ot-
„ tavio Ferrari, Uomo di tanta profonda letteratura, nel- Lib.2.c.21.
„ le ſue lezioni hebbe ſentimento di credere: *Cæterum tem-*

„ *pore Antoninorum vulgò Cadavera cremari deſiiſſe, viri do-*
„ *cti credunt, ſed nihil certi aſſerunt.* Mà ſia con pace lo-
„ ro, io farò coſtare quell'evidenza, ch'eſſi non ardiro-
„ no di aſſerire.

„ Non è poca certezza l'Epiſtola del Liberto ad Elio Se-
„ vero, ove dice: *Rogo, Domine, permittas mihi in eodem lo-*
„ *co in marmoreo Sarcophago ea corpora colligere.* Dimanda il
„ Liberto ad Elio Severo, che gli conceda di poter ſepel-
„ lire i Cadaveri nel Sarcofago. Ecco, che s'hanno da ſe-
„ pellire Cadaveri, non ceneri, ò oſſa abrugiate; Ecco
„ che s'hanno da riporre, non in Urne, mà in un Sarco-
„ fago, cioè in una Caſſa, come la noſtra. Mà più chia-
„ ra ancora è l'autorità del Digeſto, ove nella legge ter-
„ za *de Sepulchro violato* riſpoſe Ulpiano: *Adverſus eos,*
„ *qui Cadavera ſpoliant Præſides ſeverius intervenire ſolent,*
„ *ut Divus Severus reſcripſit.* Se Aleſſandro Severo fù ne-
„ ceſſitato a fare una Legge contro gli Spogliatori de' Ca-
„ daveri, aſſi da dubitare, ſe ne' tempi di queſto Impe-
„ ratore, che ſucceſſe ad Eliogabalo, ultimo degl'Anto-
„ nini, fuſſe in uſo il ſepellire gl'interi Cadaveri? E vo-
„ glio credere, che Aleſſandro ab Alexandro, il primo
„ de'Moderni, che aſſeriſce la ripigliata umazione ſotto
„ degl'Antonini, non cittaſſe il luogo, da cui ricavata l'
„ haveſſe, ſupponendolo troppo trito, perche regiſtrato nel
„ corpo delle Leggi.

„ Non ſoggiungo per confirmazione il paſſo di Petronio
„ Arbitro, ove racconta di quella Moglie, che *Secundum*
„ *hanc orationem jubet ex Arca corpus Mariti ſui tolli, atque*
„ *illi, quæ vacabat Cruci adfigi*; perche l'incertezza de' tem-
„ pi, in cui Petronio viveſſe è tale, che non ardiſco di
„ prevalermi del detto ſuo per prova di una verità, già
„ per altro così ſicura; Serve però per confondere l'opi-
„ nione d'alcuni, che lo vollero negl'anni di Nerone,
„ ſotto di cui è chiaro, che unicamente pratticavaſi l'abru-
„ giare i Cadaveri. Crederei ben sì, che in queſti princi-

pii

„ pii in cui rinvalſe la prattica dell' umazione, rimaneſſe „ ancora quella della Cremazione, e che dell'una, e dell' „ altra, conforme negl' antichi tempi, ſi prevaleſsero. E „ veriſimile poi, che queſt' ultima ſi aboliſce ſotto di Co- „ ſtantino, e de' Principi, che di poi ſeguirono, all' ora „ che s' introduſse, e ſi dilattò la nuova Religione Cri- „ ſtiana, quale deteſtando l' uſo gentile del Rogo, pratti- „ cò ſempre di ſepellire i Cadaveri, conforme l'antica Leg- „ ge Moſaica, e l'eſempio della Sepoltura di Criſto, leg- „ gendola in Macrobio, che fiorì ſotto Theodoſio il Gio- „ vine, del tutto diſuſata: *Deindè licèt urendi corpora Defun- „ ctorum uſus noſtro ſæculo nullus ſit, lectio tamen docet,* con „ ciò che ſegue.

„ Talche colla ſicurezza del tempo della ripigliata uma- „ zione ſotto degl' Antonini, accennata sì, mà non pro- „ vata ſin'ora d' alcun' altro, ch' io ſappia, combinando il „ rincontro del carattere dell' Iſcrizioni, che conforme „ habbiam detto ſopra, viene ad eſsere coetaneo de' me- „ deſimi Imperatori, ardirei ſicuramente di pronunziare, „ che i noſtri Sepolcri, ò ſotto Eliogabalo, ò ſotto Seve- „ ro, ò ne' tempi a queſti viciniſſimi, foſſero coſtrutti, „ doppo ducento, e più anni dalla venuta di Criſto, che „ ſarebbe lo ſteſſo che dire, che frà l'ingiurie di ben quat- „ tordici Secoli ſiano a noi pervenuti così illeſi, ed intatti.

CAPUT II.

Nobiliſſimum ejuſdem generis Marmor, hoc eſt poſitum à Parentibus extincto Filio: Sub regiâ verè porticu nobiliſſimarum Aedium laudati ſupra Tuſculani, tertio à Bononiâ lapide.

DIS. MANIBVS
A. FVRIO PHOEBO
VIXIT ANNIS X. MEN. III. DIEB. XXIIX
FVRIA DIOGENIA MATER
ET CN. POMPEIVS EVCARPVS. PATER
FECERVNT FILIO PIENTISSIMO ET SIBI ET SVIS LIBER
LIBERTABVSQ. POSTERISQVE EORVM HOC MONIMENT
HEREDEM NON SEQVITVR. H. M. D. M. A

QUum mihi puro leguleio, ac proinde in hiſce Marmoribus Felſineis in unum cogendis, quò ferventiori ſtudio erga Patriam adaucto, eò debiliori, ad idem opus abſolvendum, habilitate praedito, non ea ſit eloquentia & eruditio, quâ antecedentem diſsertationem praeſtare agnovimus; quâ nam pari unquam vi dicendi celebrare poſsem ego FVRIOS ac POMPEIOS, ereptae ſibi proli inſcribentes, neque minoribus dignitatibus atque hono-

honoribus, ac jam viſa *Marcella Statia* ſuperbiat, micantes? Ab utriuſque horum ergo diſquiſitione me tempero, potiùſque ſimilibus in me deſideratis ingenii dotibus, vulgarem, in recolligendis ubique Inſcriptionibus, ſedulitatem ſubſtituo, ut ſaltem quae de unâ ac alterâ gente ſe ſe mihi offerunt, novitate ſuâ Lectorem oblectent, ſi doctrina, quâ me vacare fateor, eundem non inſtruit:

De FVRIIS ergo hae pateant:

Romae, detecta hoc anno 1688. Miſit Illuſtriſs. & Excellentiſs. D. meus, Don Leo Strozzius.

L. FVRIO. L. L
FRVCTO
L. FVRIVS
NARCISSVS. LIB
PATRONO
BENEMERENTI
FECIT

FVRIAE
CRHYSARIONI
MATRI
PIISSIMAE
L. FVRIVS
NARCISSVS
FECIT

Romae, Via Rondanina, in elegantiſſimo Lapide oblongo, habente ſupra tres hermas.

FVRIA. Ɔ L. P. FVRIVS PL. FVRIA Ɔ.
L. FVRIA C. SVLPICIVS. C. L.

Romae, parva tabella, ad Viam Salariam.

M. FVRIVS.
HILARIO

Florentiae. apud Guicciardinos.

D. M.
A. FVRIVS DORYPHORV
A. FV-

A. FVRIO THYMOLTE FSV
V. A. XII. M. X. ET FVRIAE
REGILLAE. COLLIBE
ET CONIVGI DVLCISSIMAE Ɔ
FECIT

Ameriae, extra portam Lionis.

FVRIAE SABI
NAE TRANQVIL
LINAE AVG. CON
IVGI. IMP. CAES
M. ANTONI GOR
DIANI PII FELICISS
AVG
D D

E ſched. Vatican.

FVRIA SP. F. DONATA. C. IVLIVS
CONIVGI DVLCISSIM
HIC SVNT
SEPVL. BENE. VALEAS. QVI. LEGIS

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
M. VLPI. AVG. L.
EPITERPES
QVI VIXIT ANNIS XXXVII
FV-

FVRIA THIRIA
CONIVGI CARISSIMO
F.

Ex iiſdem.

FORTVNAE SACR
M. FVRIVS M. F. COR. RVFVS PRO
REDIT. ET ITV. M. FVRI RVFI
PATRONO. V. S. L. M

Ex iiſdem.

D M

FVRIAE QVINTAE FECIT LAR
CIVS MERCVRIVS CONIVGI
B. M. VIX. AN. XXXX. SIBI SVIS LIB
LIBERTABVSQVE POSTERIS QVE
EORVM

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. D. mei, D. Abb. Fabretti, nunc meritò à Supplicibus Libellis Sanctiſſimi D. N. Alexandri VIII.

PA. FVRIVS P. L
AEMILIA. AEM. I
L. FV-

L. FVRIV S ......
FVRIA .. P. ......

Ex iiſdem.

D M
FVRIA. THETIS
M. FVRIO
POTHO
B. M. F. VIX. AN
LXXXIII

Ex iiſdem.

SEX. FVRIVS. SEX. L. CHILO
SIBI. ET. SVIS

Ex iiſdem.

D . M
Q. FVRI. CORINTHI
L. AVTRONIVS
DEMETRIVS
S. P
FECIT

In Lamina aerea Palotolae, col. prima.

C. FVRIVS OCTAVIANVS

De POMPEIS verò hae prodeant:

Romae, ad S. Angeli veteris in burgo.

D. M. PARENTI
F. POMPEIVS
APELLES
FILIVS

Ro-

Romae, olim in pavimento D. Caeciliae.

D . M
POMPE
IAE MAXI
MAE MEMO
RIAE AE

TER-

TERNAE
DEAE ET
VITAE AS
PIDI ☧

Romae, in regiis aedibus Barberinorum, ad Quattuor Fontes. Arula pervetuſta.

SEX. POMPEIVS
ABASCANTIO
POMPEIAE
VALENTINAE
CONIVGI KARISSIMAE
FECIT
VIXIT ANN. XXIX
MENS. V. DIEB. VI

E ſched. Vatican.

D. M. TELESPORO. VIX. ANN. P. M. XI
Q. POMPEIVS PHOEBVS
ET POMPEIA PROTO
FILIO DVLCISSIMO FECERVNT

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Prima Cap. II.

CN. POMPEIVS BITHVS SIBI ET CALPVRNIAE OPTATAE
CONCVBINAE SVAE AMANTISSIMAE

CALPVRNIA	CN. POMPEIVS
CN. L. OPTATA	IVCVNDVS

Ex iiſdem.

SEX. POMPEIVS
SEX. L. ZABINIA
POMPEIA SEX. L.
SV.......

Ex iiſdem.

CN. POMPEIVS. POMPEIAE CN MAGNI. F. L. ISOCROSES. SIBI. ET POMPEIAE MAXIMAE CONLIBERTAE SVAE FEMINAE IVCVNDISSIMAE EX QVA
NIHIL VNQVAM DOLVI NISI CVM DECESSIT
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE SVIS
H. M. H. N. S
IVSSV IMP. CAESARIS AVGVSTI...

Ex iiſdem.

D M
QV. POMPEIO RODHONI
QVI VIXIT. ANN. XVIII
MENS. VI. DIEBVS XI. ET
Q. POMPEIO MARCIANO
FRATRI QVI VIXIT ANN. V. QVOS
NOVEM DIES ERIPVERVNT
HIC MISER. ANTHEROS POSVIT
DVO CORPORA FRATRVM

Ex iiſdem.

T. ALFENIVS PRIMIGENIVS
FECIT SIBI ET
T. ALFENIO. PHILEROTI. PATRONO
SVO BENEMERENTI ET
IVLIAE THAEMVLIAE CONIVGI SVAE
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE POSTERISQVE
SEX. POMPEI PERENI SEV
SEX. POMPEI ONOMASTI

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

D . M
C. POMPEIO CELADO
POM-

POMPEIA APHRODISIA
PATRONO
IDEM CONIVGI B. M. F

Ex iiſdem.

C. LARIONVS C. C. MENOPHILVS
C. LARONIVS C. C. ANNALIS
C. LARONIVS C. C. BASSVS
POMPEIA CN. L. PRIMA LARONI
M. ANINIAS FORTVNATVS

Ex iiſdem.

POMPEIAE L. ET
IVNIAE L. PRIMIGENIAE
DIS. MANIBVS SACR

Ex iiſdem.

POMPEIA PITHVSA ÆDICVLAM
EMIT.
POMPEIAE SVCCESSAE FILIAE PIIS
SIM.
ET CLAVDIO ALEXANDRO CONIV-
GI OPTVM.
LIBERTABVSQ. SVIS POSTERISQ.
EOR.

In Lamina aerea Palatolae.
Columna tertia in fin.

T. POMPEIVS VITALIS

Columna quarta in princ.

T. POMPEIVS ALEXANDER
T. POMPEIVS ATTALVS
T. POMPEIVS ASCLEPIVS

CA-

CAPVT. III.

Ex Alidoſio pag. 77. 3.
In Aed. Illuſtriſs. Patritiorum de Paleottis.

A. TERTIVS. P. TROT
TEDIVS. I. PATER

NOn ſolùm è primâ numerorum decade deſumta fuiſſe quandoque cognomina, ſed è cognominibus inſuper hac viâ deductis, derivaſſe aliquando gentilitia nomina, ut à Quarto Quartios, à Quinto Quinctios, à Sexto Sextios, & ſic de ſingulis, evincit in praeſenti Inſcriptiunculâ gens TERTIA, duabus hiſce nuperrimis ſuffulta:

Mediolani.		*Dorthonae, in Eccleſia majori.*
Q. SEXTILIO	TERTIAE	QVART. COMINIVS C. F. SIBI
Q. F	CATONIS. F	ET TERTIAE PETRONIAE M.F.VXORI
PARENTI	MATRI	ET L. COMINIO. C. F. FRATRIBVS
		ET TERTIAE COMINIAE SORORI
	Dor:	ET AMPLIATO ET FELICI LIB

A TERTIORVM igitur cognomine, & erant qui poſt

primum & ſecundum genitum naſcebantur, derivatam ſtatuimus hanc Gentem TERTIAM, è quâ fuiſſe oportet matrem hujus Auli TERTII, cui Publius TROTTEDIVS PRIMVS PATER Titulum poſuit; & in quâ nonnulli memorantur ab Autoribus non aſpernandae conditionis, ut
Tacit. lib. 1. exempli cauſsâ TERTIVS Iulianus ſeptimae Legionis Legatus ſub Vitellio & Veſpaſiano Imperatoribus; & TERTIA Bruti ſoror, & uxor Caſſii, quam abortum feciſſe con-
Lib. 4. 318 quaerebatur Cicero.

Eorundem nonnullas affert Inſcriptiones Gruterus, prae-
DCCLXXV. 1. cipuè *Mediolani*, cujuſdam TERTIAE *Petroniae*, TER-
DCCXLVIII. 5. TIAE *Cominiae*, ac TERTIAE *Trexae*, quae docent, hanc Gentem per has regiones noſtras degiſſe quondam.

Sic pariter *Mediolani* indicat S. TRVTTEDIVM *Sa-*
DCCX. 3. *binum*, & Sex. TRVTTEDIVM *Clementinum*: propè *Ve-*
DCCCLII. 8 *ronam*. P. TRVTTEDIVM *Tertium*, L. TRVTTEDIVM atque iterum P. TRVTTEDIVM *Philomuſum*, quò patet hanc Gentem aequè ac TERTIAM, hanc provinciam incoluiſſe; quoties TROTTEDIVS & TRVTTEDIVS unum ſint ac idem, quod non ambigo, ex quo ſaepiſſimè in hiſce, comparibuſque nominibus V & O permutantur ac promiſcuè accipiuntur, ut à nobis animadverſum eſt ſuprà Sect. Quintâ Cap. X. in fin. in *Arcoſinio* pro *Arcuſinio*; non diſſimili modo quò alibi *Camorii* pro *Camurii*, *Torrani* pro *Turani*, *Plotii* pro *Plutii*, & ſimilibus, latè oſtendit Reineſius in Opere Magno, Claſs. prima XIII. & Claſs. vigeſima CXLIIX.

CA-

C A P U T. IV.

In Studio olim Dominorum de Bologninis, deinde in Muſeo Coſpiano, nunc in Studio Aldrovandeo.

D . M
C. QVINTIO. IVNIANO
C. QVINTIVS. SALVIVS
ET QVINTIA . GLYCONIS
FIL. DVLCISSIMO. FECER

In Caſtro D. Petri in Caſali, XIV. à Bononia Lapide.

.... MAE
QVAE . VIXIT
ANNOS . XXX . MENS. II
DIE . VI
FILIAE . DVLCISSIMAE
L. QVINTIVS. SORANVS. ET
CECILIA . MAXIMINA
PARENTES

QUo pacto ſupra viſum eſt, à cognomine Tertii denominatam fuiſſe gentem *Tertiam*, eodem nunc ſta-

 tui-

tuimus, à cognomine Quinti derivaſſe QVINTIOS, quorum, vel in tantâ nos apud Marmorum jacturâ remanſiſſe in hanc uſque diem integra duo haec Epigrammata, nulli alii cauſſae tribuo, quam plenae ejuſdem Gentis in hac Urbe propagationi. Huic conſentit tacitè contermina, vixque vigeſimò à nobis diſtans lapide, Mutina, in domo Dominorum de Caſtelvetris, prae caeteris hoc compar exhibens:

D . M
CHIONE THALIA
QVINTIO CONIVGI
HOMINI INCOMP

& quod ex iis fuiſſe fertur, quae hinc abſtulere quondam, ſi non Sigonius in hac Univerſitate Lector Publicus, ſi non idem Caſtelvetrus ejuſcemodi Inſcriptionum venatores nunquam ſaturi, certè doctiſſimus Sadoletus, quoties primario Praetoris munere tum hîc functum fuiſſe conſtat, cùm Bononia ſui domina, in Rempublicam elata, ſimiles, propinquos quidem, ſed nil cum ſuis civibus habentes, à queis nullo diſcrimine regeretur, ad ſe advocabat.

Hi ergo QVINTII, quandocunque à primaevâ ſui nativâ origine ortos non dicamus Bononiae, potiùſque è Romano ſolo huc ſe tranſtuliſſe judicare placeat, haud contemnendis clareſcent natalibus, quippe ab illis fluere potuerint QVINTIIS, quos, Albâ eversâ, à Tullio Rege Romam fuiſſe tranſvectos, nec non in Patritiorum numerum
Lib. primo. cooptatos, admonent Livius, Dionyſius, & alii: Quoſque
Lib. primo. aliquando emicaſſe Conſulatus dignitate, Faſti Conſulares docere poterunt.

In cognominibus IVLIANI, SALVII, ac GLYCONIS, inutili temporis jacturâ non remoror, atque ad alterum Elogium me confero, ubi FILIAE DVLCISSIMAE pater & ma-

& mater Epitaphium erigunt; ſed quae haec fuerit, nobis invidet aetas, quae ipſius nomini non pepercit. Si tamen eâdem conjecturâ uti licet, quam adhibuimus in noſtra *Aelia Laelia Criſpide*; nimirum à poſſibili non abeſſe, quòd ab utroque parente permixtum ſeu compactum traxerit nomen; quum pater eſſet QVINTIVS, mater MAXIMINA, quid impedit ne ab utroque fuerit & ipſa dicta QVINTIA MAXIMA? Maxima inquam non Maximina, quia id omnino monſtrat ſuperſtes poſtrema cognomenti ſyllaba in fine primi verſus apparens; quandoquidem, & ſi univerſaliter loquendo, nomen filiorum ſit quod diminuitur, quandoque forſan converti poterit regula, ut mater ſit, non filia, quae diminutivè vocitetur, ut penes Reineſium Claſs. primâ CLXXVI. *Virgulina* eſt mater, quum *Virgula* ſit filia.

Cap. IV. pag. 54.

CA-

CAPUT. V.

In Villa Saliceti, tertio à Bononiâ lapide:
In Aedibus D. Co. Bonaventurae Boſelli.

D M
OCTAVIA FELICITAS
QVE VIXIT ANNIS XXIII
MESIBVS IIII DIEBVS VII
FECIT AEL[i] ABASCANTVS ET
OCTAVIA SATVRNINA FILI
E. BENEMERENTI
FECERVNT

PRiſcam gentem aliquam, è tot viſis hucuſque Bononienſibus, à Romanis veteribus ortum traxiſſe, nemo putet ita à me dictum, ut pro certo, ac de indubitabili id haberi velim, ſed eâ prolatum probabilitate tantùm, ſeu veriſimilitudine aſsertum, quâ Welſerum, Phrideaux, Antoninum, Urſatum, Muſcardum, Andreantonellum, Vidrianum, Marcheſium, Receputum, & caeteros, propriae Civitatis Monumenta magnificantes, niti conſuevere. Quum enim iidem caſus, è quibus gentilitia nomina fuiſse deſumta latè oſtendit Panvinius, ubique locorum communes ſint, quid obſtare poterit quin diverſis vel locis unum ac idem gentilitium nomen, nullâ datâ operâ, ſed mero caſu, impoſitum audiretur? Quis ulteriùs negare audeat doctiſſimo eidem Phrideaux, dari poſse, *exteros, creſcente Romano Imperio, Romana nomina ſaepe aſſumpſiſſe?* nec ego quidem ſum adeò durae cervicis, ut ſupercilio-

De antiq. Romanor. nomin. per tot.

Marmor Oxonienſ. pag. 153.

lioſè ſpernam, quod communi ac nativae extollendarum hac viâ rerum patriarum libidini paſſim opponi ſentio, frequentes nimirum libertinorum ubique fuſorum phalanges, magnifica ejuſcemodi Romana nomina, à ſuis olim dominis unà cum libertate adepta, per cunctas luſtratas atque inhabitatas urbes diſseminaſse, indè in poſteros ſucceſſivâ procreatione tranſmittenda.

Quod omne dictum ſit quandocunque mihi controverteretur, OCTAVIAM Sobolem, in hoc Bononienſi Lapide ſe exhibentem, ab nobiliſſimis OCTAVIIS emanaſſe, quorum nullus fortaſſe illuſtrior apparuit. Statim enim ac id potiùs immenſae hujus gentis ubique dilatationi id tribui quis vellet, hanc eandem ſequentibus per me coactis Epigrammatibus multiplicare poſſem:

Romae, olim apud Sfortias, nunc penes Praeſulem Fabrettum.

PRIMIGENIVS OCTAVIAE
ARCHES. VRNA DELICIVM LONGINI
METILIA M. L. DORIS

Romae, ap. eund. Illuſtriſs. Praeſ. ol. Via Appia, ſub hort. Matthaeiis.

D. M. T. OCTAVIVS
THALLVS. ET. VIBIA RHODE. PAREN
TES INFELICISSIMI
RHODINO FILIO SVO
POSVERVNT VIXIT
ANNIS III MENSIB
VIIII. DIEBVS XXXV. H. II *ſic*
T. OCTAVIVS THALLVS
ET VIBIA RHODE. IS *ſic*
DEM SIBI FECERVNT

Romae, in viridariolo Ducis Aquae Spartae, ad portam de Cavallegieri, *in urnula pervenuſta & elegantiſſima.*

C. OCTAVIVS
C. F
GRAECINVS
VIX. AN. XV
MENS. VIIII
DIES. X

Romae, extra port. Nomentanam, ad D. Agnetis.

D. M. S
OCTAVIAE SEMNE
CONIVG. SANCTISSIMAE
ET INCOMPARABILI OCTAVI
VS SVCCESSVS
VIVOS. EI FECIT. ET SIBI
LIBERTIS. POSTERISQVE
EORVM.

Ro-

Romae, vinea Cavaleria. Adduct. ſup. Sect. Quinta. cap. IV.

FLAVIA ONESIME
ET OCTAVIVS HERMES
VIXIT ANN. II. M. III. D. V

Romae, Via Aurelia, loco vulgò la Magnanella.

D . M
OCTAVIA. CO
ſic IVX. ANNALENO
ſic FELICI COGIVGI
ſic B. M. FECIT CVNF

E ſched. Vatican. incorrecta &c.

I. O. M
C. VIBIVS L. OCTAVIVS
C. F. VOT. T. PRAEF. CON. VII
VIRILIO BREV. ET COH. I. LEG
X V TRAC.:.:.:.:.
ANN. X|V. STP. XXII. H. S. E

Ex iiſdem.

D ❦ M
M. PERCENNIO
SVCCESSO. ET
OCTAVIAE
SECVNDILLAE
OCTAVIVS CERIALIS
PATRONAE
ET CONIVGI
B ❦ M ❦ F

Ex iiſdem.

D. M. COMINIAE
IOVICENI
VX-

ſic VXSORI KA
RISSIMAE P. OCTAVIVS
CRESCES. F.

E ſched. Lilii noſtri, in Vaticana aſſervatis. A Marano *in agro Veronen.*

PONTIAE IVSTAE
CONIVGI INNOCE
NTISS. L. OCTAVIVS
FIRMINVS

E ſched. Gammari noſtri, nunc apud nos.

OCTAVIA ANTIOCHIS SIBI
ET Q. OCTAVIO COLLIBERTO SVO
ET Q. OCTAVIO PATERNIONI
LIBERTO SVO
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ. POS
TERISQ. EORVM
IN F. P. XIIII. IN AG. XVI

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

T. OCTAVI	SABIDIA
HILARI	FORTVNA

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
TVTELLIAE
FORTVNATAE
OPTIM. CONIVGI
ERGA SE BENE
MERENTI FECIT
C. OCTAVIVS
CLYTVS ET
SIBI ET SVIS
POSTERISQVE

CA-

CAPVT VI.

Bononiae, in domo olim Philothei Achillini.

D M
CORNELIA EVRESIS
FILIO M. CORNELIO
HELIO B. M. A. XVIIII
M. IIII. D.V. ET S.S.P.E.

QUâ declaratione in anteacto Lapide definitum eſt, *Octaviam* gentem, Romae tam inclytam, & Bononiae incolam, illinc ad nos exiſtimari tranſmiſſam, eâdem aequè pronunciare lubet, è nobiliſſimo Romanorum ſtipite in nos derivaſſe CORNELIOS, ex hoc Titulo erumpentes, quem CORNELIA EVRESIS, nedum FILIO ſuo Marco CORNELIO HELIO Benemerenti, Mortuo Annorum XVIIII Menſium IIII. Dierum V, ſed ET Sibi, Suis, Poſteriſque Eorum poſuit. Conjecturae favent vel ipſi CORNELIORVM liberti, quos Sacerdotali miniſterio nos apud quondam floruiſſe, conſtitit ſuprà Sect. Prima Cap. V. atque adſtipulatur P. CORNELIVS *Saturninus Magiſtralis*, quem pariter eodem munere claruiſſe, ibidem vidimus; & quorum omnium hac in Urbe copia eidem grandi reſpondet, quae alibi hiſce nuperrimis augeſcit exemplis:

Romae, penes Reginam, in Baſi.

C. CORNELIVS
C. F. GAL
CORNVTVS
TRIB MILIT

Romae, reperta hoc Anno 1688.

D M
L. CORNELI DORETI
PYRAMVS ET
FAVSTINA FILIO
KARISSIMO
VIXIT .·.·. AN. V. M·.·.·.

Romae, apud Sfortias, adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XXI.

D M
L. POMPONI
SATVRNINI
L. CORNELIVS
NVNDINALIS &c.

Romae, penes Equitem del Pozzo. *Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap XIV.*

D M
CORNELIO EVGENIANO
SVMARVDI
ET CORNELIAE RVFINAE &c.

Romae, in hoſpitio RR. PP. Olivetanorum, ad D. Iſidori.

CORNELIAE ROMANAE PATRONAE
BENEMERENTI FECIT CORNELIA
PRIMITIVA
ET SIBI ET AELIO ARTEMIDORO
NVTRITIO ET
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE
SVIS POSTERISQVE EO .·.·.

Eodem loco.

D M
Q. CORNELIO
PISTO. LIBIA. IVCA
CONIVGI BENE
MERENTI FECIT

Romae, apud Mazzantes.

DIS MANIBVS
VENVLEIAE PRIMIGENIAE
ET VENVLEIAE. PIRALIDI
MATRI EIVS CN. CORNELIVS
PHILOSTORGVS CONIVGI
CARISSIMAE FECIT

Romae, in Tranſtiberi.

D M
C. CORNELIO
COTTAE
C. CORNELIVS
RESTITVTVS
PATRONO FECIT

Romae, alicubi.

Q. CORNELIVS
Q. ET Ɔ. L. NICEPHOR
SAGARIVS

Extra Romam, Vinea Brunona.

D M
CORNELIVS
EPAFRVITVS
VIX. AN. VIII

Ex-

Extra Romam, ex. port. Nomentanam, ad D. Agnetis.

ANIMAE
INNOCENTISSIMAE
QVAE VIXIT. ANN. VIII
MENSIBVS VIII
P. CORNELIVS PHILODAMVS
ALVMNAE DVLCISSIMAE
ET. SIBI. AMANTISSIMAE
FECIT

Extra Romam, Via Appia, ſub Arricia.

D · M
L. VALERI
L. F
QVIETI
CORNELIA
OLYMPINA
AVIA

Venetiis, in aedibus olim Grittheorum.

M. CORNELIVS
HIERO V. F. SIBI. ET
CORNELIAE. VXORI. CARISSIMAE
ET M. CORNELIO CARPO NEGOL-
CARIO
ET M. CORNELIO CARPO
IVRIS STVDIOSO
LIBERTIS LIBERTABVSQVE

Ravennae, apud Cathedral.

P. CORNELIO ANTONIO
QVI VIXIT. ANN. V
M. V D. VIII
CORNEL. IVLIAN
ET CAELIA SABBATIS
PA-
RENTES FILIO
PIISSIMO

Regii Lepidi, ad D. Auguſtini.

D · M
ET TERRE-MATRI TRIVM CORNE-
LIORVM GEORGES
GNESI CLEMENTIS ET PHILIPPI PA-
TRIS CONSVM
TORI CORNELIA CRYSIS CONIVGI
ET CVMLIBERTO
ET FILIIS SVIS FECIT

E ſched. Gammari, apud me.

D. M. CORNELIAE AMENTINI MA-
TERNIANAE

E ſched. Vatican.

ATTILIAE
MOSCHIDI
F. DVLCISSIMAE
Q. ATTILIVS
MOSCHIS ET
CORNELIA
CORINTHIAS. F. C

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
L. CORNELI
RESTITVTI
VIXIT ANNO I
MENSES SEX

Ex iiſdem.

VIX. ANN. XX
CORNELIAE ANTHVSAE
CONIVGI CARISSIM
L. COMINIVS ARTEMIDOR

Ex

Ex iiſdem.

C. CORNELIVS POLIBIO
C. CORNELIVS
BLASTVS
PATRONO
B. M. FECIT ET
SIBI ET SVIS

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XV.

DIS MANIBVS
TI CLAVDI
SECVNDI VIX. A. XXXIII
CORNELIA
THALVSA CONIVGI
CARISSIMO FECIT

Ex iiſdem.

P. CORNELIVS PICTOR
SCENARIVS IDEM REDEMP
MONIMENTVM FECIT H. C.∴
∴AE CASTAE ANNOR.∴XIIX
HIC.∴SI
S.∴VIS POSTERISQVE E

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

DIS MANIBVS
CORNELIAE ELISIAE
CINERIBVS

Ex iiſdem.

D M
SEX. CORNELIO
CHRY-
CHRYSANTHO
FORTVNATA
CONIVGI
BEN.∴∴

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XVI.

DIS MANIBVS SACRVM
CORNELIAE. L. F. SABINAE
VIX. ANNIS XII. MENS
TRES CORNELIA FELICIA ET
L. CORNELIVS MATERNVS &c.

Ex iiſdem.

D M
P. CORNELIO
P. F. PRISCO. MIL
COH. IV. VIG. 7. LVCRETI P. COR-
NELIVS PLACIDVS
PATER FILIO BENE
MERENTI FECIT

Ex iiſdem.

CORNELIO MASVRTO
PROCVRAT. TI CAESAR
AVG. ET. IVLIAE. AVGVSTAE
EX. D. D. P. P

Ex iiſdem.
CORNELIA NICE
ANNORVM PLVS
MINVS. XX. GRISSA
NA REDDEDERIT *ſic*

CA-

CAPUT VII.

Sub excelsâ porticu Tuſculaneâ Illuſtriſs. DD. de Bevilaquis.

T. FLAVIVS AVG. L. ALEXANDER
FECIT. SIBI. ET
T. FLAVIO EPAGATHO FILIO
ET IVLIAE COETONIDI
VXORI BENEMERENTI LIBERTIS LIBERTABVS
POSTERISQ EORVM. HVIC MONOMENTO CEDIT
CVSTODIAE CAVSA QVE EST IVNCTA TABERNE CVM
EDIFICIO ET HORTO PLVS MINVS IVGERV QVIT QVIT IVRIS EST
EIVS SEPVLCHRI. ITA NE VENDERE LICIAT SET COLERE
H. M. ET. AEDIFICIV H. NON. S.

EOdem praeſumpto ſaltem, ſi non evidenti fulgore à Quiritibus tracto, quo putabamus ſupra claruiſſe *Pompeios* noſtros, *Octavios*, *Cornelios*, & id genus alios Bononiae indigenas, Romanis ejuſcemodi nominibus ſaepenumero indutos nunc pariter micaſſe conjectamur FLAVIOS, qui duobus, immo tribus aliis mox recenſendis Lapidibus, dictae gentis copiam aeque nos penes aſtruunt, ac ubique ejuſdem exuberantiam, extera quae ſequuntur, non adhuc inſpecta, teſtentur Epitaphia:

Ro-

Romae,
ad D. Stephani Hungarorum

MEMORIAE. T. FLAVI. T. F. FABIA
ſic ATHENAEI. VIXIT. ANNIS XXII
ſic MENSES III. DIEB. V HORAS III.
NICOSTRATVS. LIB
T. FLAVIVS ATHENAEVS
T. FLAVIVS NICOSTRATVS

Penes eundem.

DIS MAN
IVLIA EPHOEBE
VIXIT AN. XVII. DIEB. III
T. FLAVIVS CARPVS ET
FLAVIA OPHESIME
PARENTES INFELICISSIM
T. IVLIVS. NATALIS
CONIVG. B. M. F

Romae, in D. Ioannis ante port. Latinam.

DIS MANIBVS
T. FLAVIO AVG. LIB. LVPO
CAECILIA MARCELLINA FECIT

Romae, apud Matthaeios, Vrnula.

D . M
T. FLAVI. AVG. LIB
ZMARAGDI

Romae, in Xenodoch. Lateranenſi. Sarcophagus.

D M
T. FLAVIO VETTONI
PATRI. INDVLGENTISSIMO
T. FLAVIO. VESTIANO
FATRI. KARISSIMO
FLAVIA VESTILIA
FECIT

Romae, apud eoſdem.

D M
FLAVIAE
SVCCESSAE
T. FLAVIVS
PRIMITIVS
LIB. KARISSIMAE

Romae, penes eruditiſſimum, Bellorum.

D . M
M. VIPIVS. EVPOR COM
PARAVIT SIBI ET FLAVIAE
MARCIANAE II. CONIVGI
SVAE ET EVPORINA
ET HILARINO FILIS ET *ſic*
LIBERTIS LIBERTABVSQ
POSTERISQ
EORVM

Romae, apud Carpineos.

DIIS
MANIBVS
METRODORVS
FLAVIAE
FELICVLAE
CONIVGI
OPTVMAE *ſic*
DE SE MERITAE
QVAE ANNV *ſic*
XXX AGES *ſic*
DECESSIT

Pe-

Ro-

Romae, in Domo Eq. Gualdi.

D. M. P. AELIO
ESVCHO
VIX. AN. XXVII. F. FLAVIA
VITALIS. CONIVGI
B. M.

Romae, in domo Comendatoris Verospi, al Corſo, *in ara magnifica.*

T. FLAVIO PAGI
FILLATO

Romae, ibidem,
In ara quadam, ſupra quam in apice aquila alis expanſis.

D. M
CLAVDIAE. SAMA
RIDI. VXORI. INCOM
PARABILI. QVAE. VIXIT
ANN. XXXVIIII. MENSIBVS. III. D. X
TI. FL. CALLITYCIANVS
MARITVS
CVM. QVA. VIXIT
SINE. QVERELLA *ſic*
ANNIS XIII
DIEBVS XVI

Romae, penes D. Abb. de Bollis.

T. FLAVIVS
APOLLONIVS. FEC
LIBERTIS. LIBERTABVSQ. SVIS
L. L. POSTERISQ. EORVM

Romae, penes Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Praeſulem Fabrettum.

D. M
FLAVIAE CHRYSOPOLI
M. VL.
M. VLPIVS
FLORVS
CONIVGI
BENEMERENTI. ET
FLAVIA NICE
MATRI PIISSIM
FECERVNT
ET. SIBI. ET. SVIS
POSTERISQ. EOR

Penes eundem Fragmentum.

FL. RVFINVS VP. FECIT V
ELIAE COIVGI BENEME *ſic*
QVAE MECVM SEMPER SI
MENTEM VIXIT CVIV
ADFECTIO ET AMORI
MIHI COESIT. EIVS. CIL
ET PVDICITIA INEXESTIMA
QVE MECVM. VIXIT ANNOS XX
VI DIE XXIV

Penes eundem.

CLAVDIAE. TYCHENIS
T. FLAVIVS ETHYCHVS. AVG. LIB
CONIVGI. B. M. CVM. QVA VIXIT
ANNIS XXVI. M. II. D XVIII
SINE VLLA QVERELLA ET SIBI *ſic*
ET SVIS POSTERISQ. EORVM.
H. M. D. M. A.

Romae, penes lapicidam Barberinorum, è regione eorundem aedium, ad Quattuor Fontes, Cyppus quadratus.

D. M.
.......MISI
RVFIANI
P. NEMESIVS
LIBERALIS
ET FLAVIA BRISH *ſic*

PA-

PARENTES
FILIO
DVLCISSIMO
ANNO VNO

Romae, hortis Matthaeiis.

DIS MANIBVS
T. FLAVI. SP. F
EVTYCHE
VIX. ANN. V. M. V
D. XXVIIII. FEC
FLAVIA PELORIS MATER

Sub iiſdem.
Adducta ſupra Libro Quarto, Cap. XVI.

FLAVIA.PROCLA.D.PRO SALVTE &c.

Romae, apud Lapicidam olim ad Cajettanos.
Cyppus.

DIS. MANIBVS
SACRVM
T. FLAVIO. DAPNO. ET
CLAVDIO. HESPERO. QVI
VIXIT. ANNIS. XVII
CLAVDIA. AVGE
PATRI. ET FRATRI. BENE
MERENTI. FECIT

Romae, in quodam viridario.

C. IVLIVS. EPAPHRODITVS
FECIT. SIBI. ET. FLAVIAE
ANIHVSAE. VXORI. ET
LIBERTIS LIBERTABVSQ
POSTERISQVE EORVM
ITVM. ADITVM. AMBITVM
ET. CETE ... RIS
RIS OMNIBV EX LEGE PLENA *ſic*
VT. PRAESTENTVR

Romae, Vinea Nerlia.

P. AELIVS. EVTI
CITES. FLAVIAE TERT
IAE. CONIVGI
RARISSIM. EX
EMPLI. FEM

Romae, Vinea Cavaleria.
adduct. ſupra hac ead. Sect. Septima Cap. V.

FLAVIA ONESIMAE
ET OCTAVIVS HERMES &c.

Romae, Vinea Olgiata &c.
Cyppus.

D. M. S
MESTRIAE TRY
PHENAE MATRI
PIENTISSIMAE OB
SEQVENTISSIMAE
C. MESTRIVS ASTYLVS
ET. FLAVIA. HERAIS
FECERVNT

Romae, ad nuperam vineam Alteriam, ad Sanctam Crucem in Hyeruſal.

FLAVIAE
ATHENAIDI
VIXIT AN. VIII
FIAVIA
HOREA FILIAE
DVLCISSIMAE FECIT

Ro-

Romae, tabella olim Via Salaria.

T. FL. HER
MES VIXIT AN. I
MENS. II. DIE XXVII

A dextris, alia tabella effoſſa.

.:.:.: AVIVS FELIX FECIT .:.:.:
.:.:.: GENIO PRIMIGEN .:.:.:
I VIX ANN. XVII. ET .:.:.:
FLAVIAE PRIMIGENIA .:.:.:
ET VIS IN MONVMENTO P .:.:.
COLVMBARIA V .:.:.

Romae, Via Latina.

Q. FLAVIVS. MENOPHILVS
COCCEIAE. T. 7LIONIAE. CONIVGI
SVAE PIISSIMAE

Eadem Via, in Vinea Bordoneſia.

D M
FLAVIAE TREPTENI
M. VLPIVS DIONYVSI *ſic*
VS CONIVGI SVAE
BENEMERENTI
DE SE FECIT

Eadem Vinea.

DIS. MANIBVS. S.
M. IVLIVS. M. F. PAL.
DIONYSIVS. MIL
LEG. V. GEMINAE
NAT. THRAC. ORIVND
FABATORI. ITAL.
FLAVIAE TREPTENI
F. FECIT. E. SIBI ET
MEMORIAE. ERGA
MARIT. PIENTISS
ET. FILI. EORVM
DVLCISS
COMPARAVIT. H. M
S-S ∞ &. CIↃↃ DEN
IN FR. P. XVII. IN
AGRO PED. XXVII

S-S eſtertiis Mille &c.

Romae, ad bivium Viae Latinae & Aſinariae.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. III.

D. M. T. FLAVIVS. PROCVLVS
ET. FLAVIA. CLEMENTILLA
ET. FLAVIAE. PROCLEN. P. T. &c.

Extra Romam, ad D. Pauli.

D . M
T. FLAVIO CITTVRVSO. PA .:.:
SODALES, BALLATORE
CYBELAE. BENEME
RENTI. FECERVNT

Extra Romam.
Vinea olim Roſia, nunc Caſarina.
Adduct. ſup. Sect. Quinta. Cap. XIIII.

DIIS MANIBVS
FLAVI. AVG. LIB
ABSCANTI &c.

Extra Romam, Hortis Pamphiliis.

MANLIA. ARTEMIS. SIBI. ET
T. FLAVIO. THEODORO
OPTIMO CONIVGI. ET
TRYPHONI. ERMIAE. F
ET SVIS. ET C. SEPTIMI

O GEMELLO ET SVLPICIAE SECVN
ſic DINE. ET. SVIS. LIB. LIB. POSTE-
RISQ ABORVM *ſic*

Extra Romam, vinea Brunona.

ANTHO
AVG. LIB
FLAVIA IANVARIA
PATRI. SVO
BENE MERENTI

Extra Romam, vinea Benincaſa, Via Appia.

T. FLAVIO ALEXANDRO
PHILOTERA
MATER. FILIO
DVLCISSIMO
FECIT

Ravennae.

Q. SEXTILIVS BARBVLA
SIBI. ET FLAVIAE PRIMAE
MAZIONIS L. CONTVBER
NALI SVAE V. F. LIBERTIS
LIBERTABVSQVE. SVIS
IN F. P. XXI. IN. A. P. XXI

Terracinae.

TI. IVLIO. TI. F. STEL
PAETINO
BASSIANO. PROC
AVG. XX. HER. PRAEF
CLAS. MIS. TRIB. LEGI
ITALIAE PATR. COLL
T. FLAVIVS. T. F. OVFEN
OPTATVS. IIVIR. F. COER

PROC uratorAVG uſti Viceſimae HER editatum.

E ſched.

E ſched. Vatican.

CLAVDIA EPIGONE
FECIT SIBI ET
T. FLAVIO PRIMIGEN. CONIVGI
ET T. FLAVIO SYMACO LIB. B. M
LIBERTIS LIBERTABVS. Q
POSTERISQ. EORVM.

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. III.

ATTICO FIRMINO
ET CALLESTRATO
VERNIS B. M
T. FLAVIVS PROCVLVS &c.

Ex iiſdem.

C GRESIO APO
LAVSTO GRESSI *ſic*
VS MERCATOR
PATER ET FLAVIA BASSA MATER
FILIO PIENTISSI
MO FECERVNT VIXIT ANNIS X
MENS. XI. DIES XVIII *ſic*

Ex iiſdem.

T. FLAVIO PRISCO
V. A. VI. D. II
CN. DOMATIVS. NICO
ET AGHENA
IANVARIA ET IVNIA NEDA MA-
TER ET SIBI &c.

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XIV.

D . M
T. FLAVIVS CAPITO
FECIT
FLAVIAE PTOLEMAIDI
VXORI &c.

Ex

Ex iiſdem.

D . M
FLAVIAE VICTO
RIAE. FEC. FELICV
LA. MATER. FIL
PIISS. V. A. III. M. VII. D. X

Ex iiſdem.

L. FLAVIO. AVG. L
SEDATO
ANTONIANO
P. CORNELIVS
IASO. PATRI
PIISSIMO

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
T. FLAVIO. T. F
PALATINA
MIL. COH. I. PR
7. AVRELI
BASSI
H. S. E
IN F. P. III. IN. AG. P. IIII

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XVI.

FLAVIA LEDA
A. LIGVRIO. EVTYCHI
MARITO OPTIMO
ſic ADQVE BENEMER
ET T. FLAVIVS SABINVS &c.

Ex iiſdem.

FLAVIAE CAPITOLINAE CVI ET
PACCIAE MA-
MACEDONIS. AVG. LIB. CONIVGI
ZOTICVS. AVG. LIB. SORORI. BE.
NEMERENTI

Ex iiſdem.

FLAVIAE RESTITVTAE
T. FLAVI. AVG. LIB. BLA
STI. LIBERT. FECIT
TI. CLAVDIVS ONESI
MVS. CON. B. M. F

Ex iiſdem.

T. FLAVIO PRIMIGE
NIO FALACR. DEAE
POM. T. FLAVIVS T. F. NI
GRINVS ORNAMEN. D. D
IN FR. P. XV. IN AG. P. XVII

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. III.

D . M . S
L. FLAVIO
SATVRNINO
MILITI COH. PR. VI
VIX. ANN. XXIIII. M. I
P. TITIVS PROCVLVS
FECIT PIENTISSIMO
ET FLAVIA SATVR
NINA FRATRI

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. Sect. Sexta Cap. I.

LAETVS. PVBLICVS. POP. ROMANI
AQVARIVS. AQVAE. ANIONIS
VETERIS. CASTELLI VIAE
LATINAE CONTRA DRACONES
ET FLAVIA DIONYSIA &c.

E ſched. Holſtenii.

ATRIAE. PHYLLIDI. FEC. T. FLA-
VIVS
STICAS. CONIVGI SANCTAE. ET
FLAVIA. SVCCESSA. FILIA. MATRI
PIENTISSIMAE

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

C. MATTIO LYGDAMO
MEDICO SATTIAE
VIX. AN. LXXVI
MATTIA MOSCHEIS
PATRONO ISDE. CONIVGI *ſic*
T. FLAVIO AVG. L. MARTIA
LI. CONIVGI. SVO
SIBI. POSTERISQVE SVIS

Ex iiſdem.
Adduc. ſup. Sect. Quinta Cap. XIV.

DI MS
T. FLAVIVS HILA
RVS ET HILARVS
FILIVS. FECIT
FLAVIA GRAPTE
CONIVGI ET FILIO
BENE MERENTIBVS
V. A. III. ET FILIVS A. I. MESIS. X *ſic*

E ſched. Vatican.
Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XVI.

VLPIAE. SABINAE. CONIVGI
OPTIMAE ET DVLCISSIMAE
ET BENEMERENTI. P. RVFINIVS
EPHESTRON. LOCVM. CONCESSVM
ET DONATVM. AB HEREDIBVS FLA-
VI
LIBANI &c.

Ex iiſdem.

D M
FLAVIAE
ZOSIMAE
FLAVIA
IANVARIA
FILIAE
FECIT

Ex iiſdem.

DIS. MANIBVS
P. FLAVIO
CHRESTO. FLAVIA CHRYSIS
PATRONO SVO OPTIMO
BENE DE SE MERITO VIX. ANN.
LXXX

Ex iiſdem.

T. FLAVIVS. EARINVS
CONTVBERNAL
T. AMANDVS AMICVS
MEMORIAE
LVRIAE IVSTAE
BENE MERENTI
VIXIT. ANN. XXI

Ex iiſdem.

FLAVIA THEOPVSA
MATER APHRODAE
FILIO PIENTISSIMO
FECIT VIXIT ANN
XXXVIIII. ITEM APHRO
DEAE NEPOTI DVLCIS
SIMO. VIXIT ANN. XII. MENSIBVS.
VIIII

Quandocunque enim mihi objiceretur hunc T. FLAVIVM ALEXANDRVM non eâ praeſtare priſcâ nobilitate, quae in noſtris ſupponitur FLAVIIS, utpotè qui AVGuſti Libertus tantum nomen, uti adventitium, tum ſibi aſſumpſerit, cùm libertatem à ſuo domino obtinuit, occurrerem ego ſtatim hoc grandi Lapide, quòd in Villâ S. Vincentii Bononien. Dioeceſ. Ferrariam verſus, non ita pridem adinventum, ac in eod. Bevilaqueorum Tuſculano translatum, noſtrorum vel FLAVIORVM dignitatem largiſſimè, etſi tacitè, nobis ita aperit:

ARBITRATV

FLAVIAE C. F. FLACILLAE

POLLAE

EX TESTAMENTO

Ete-

Etenim qui divitiis non affluxit, qui ingenuitate ſaltem, ſi non dignitate, nituit, in ultimis voluntatibus hujuſmodi locutionis formulâ uti, nec potuit, nec aſſuevit; ut è ſe- quentibus hujus cenſus poſtremis tabulis, Grutero adjiciendis, conſtat:

in DXVI. 5. DLI. 7. DLXX. 5. & ſimilib.

E ſched. Zaratin. apud nos.
Reperta Romæ, apud S. Cæſareum,
1599.

D . M
M. VLPIO. AVG. LIB. NEDYMO. ET. LIBER
TIS. LIBERTABVSQVE. POSTERISQVE
EORVM. EX. TESTAMENTO. FECERVNT
HEREDES
ARBITRATV. AELIAE. LESBIAE. SORO
RIS. ET. COHEREDIS. VLPI. NEDYMI
EX. S-S. X. N̄

EX S-S eſtertiis Decem Nummum.

E ſched. Vatican. Tom. vocato le Aldine, *ſignat. ab extra* 5237.
In caſa di Felice Romaulis, trovata in una cantina, hora è nel Cortile in pezzi preſſo il Cardinale Capiſſuchi.

D ♁ M
M. ANTONII. MODIANI. PRAEF.
COH. I. COMMAGENOR. TRIB. LEG. XX. VAL. VICTR. M. M. M. ANTONII
CARPOPHORVS. LIB. ET MODIA
ANVS. ET. CARPOPHORVS. ALVMNI.
HEREDES. ARBITRATV IPSIVS DE H-S
XII. N. ET. SIBI. LIB. LIBERTAB
POST. EOR
H. M. D. M. A. ♁

E ſched. Vatican.

DIIS MANIBVS
SACRVM
O FILLIAE PITHVSAE
TESTAMENTO . FIERI
IVSSIT ARBITRATV
C. TALASI. APTI
IN FR. P. V. IN AGR. P. V

Ex iiſdem Aldinis,
in Vatican. aſſervatis.
A Terazzo d'Abruzzo.
Aliàs Alduſt.

L. AMPIVS L. F. SEVERVS. SIBI. ET
L. AMPIO. L. F. PATRI &c.
TESTAMENTO FIERI IVSSIT
ARBITRATV. CROTIS. L

ARBITRATV ergo FLAVIAE Caii Filiae, FLACILLAE POLLAE grande hoc aſpicimus & admiramur Marmor elatum, ſive nudus ac ſimplex fuerit Cyppus, nil aliud praeter ſe ipſum referens; ſive Index fuerit potiùs egregiae alicujus molis ſeu aedificii, quod eadem excitari juſſiſſet. Quicquid enim magnificum de hac pariter nunc mihi ſubeat.

beat, eandem haud dedecet, quae tribus inſignita nominibus, ingenuorum ac illuſtrium more virorum appellata cernitur.

Nec profectò poterat FLAVIA FLACILLA hoc tertium POLLAE non aſſumere nomen, FLAVIIS haerens nimis & conſentaneum, dum è tribus Imperatoribus è FLAVIORVM Genere emanantibus, FLAVIVS *Veſpaſianus*, matrem habuit *Veſpaſiam* POLLAM, ita à Svetonio celebratam: *Veſpaſia* POLLA *Nurſiæ honeſto genere orta, patrem habuit Veſpaſium Pollionem, ter tribunum militum, præfectumque caſtrorum, Fratremque Senatorem prætoriæ dignitatis.* In Vit. Veſpaſ. ad prin.

Nunc verò, quod in majorem tertii hujus nominis laudem, ab Autoribus depromptum, teximus, pleniùs etiam augendum venit, tum è POLLA illâ Argentarii, Lucani uxore doctiſſimâ, quae in emendandis tribus primis Pharſaliae libris à marito ſcriptis, eundem non parum juvit: tum è POLLA *Donatâ* Bononienſi, ob aetàtem annorum centum novem, quos vixit, ſi non à popularibus ſuis, tam longum tempus ſupergredi etiam aſſuetis, ab extraneis ſanè invidenda. Stat. Lib. I. Sylvar. Flegont. Tralian. de mir. & lōgev. pag. 101. Sup. pag. 67.

CA-

CAPUT VIII.

Ex Antiquario MS. P. Ferrarini; ſub Bononiâ, pag. LX. verſâ.

Ad Divi Stephani:

M. AEMILI
AEVIANI
QVI. VIXIT. ANNOS
XXVIII. M. VII. DIES
X. M. ÆMILIVS
VALENTINVS
FILIO. OBSEQVENTIS
SIMO. ET. SIBI

NUllus ambigo, arcto cognationis, ſeu ſaltem affinitatis vinculo, fuiſſe inter ſe obſtrictos praeſentes AEMILIOS cum illo M. AEMILIO *Phoebo*, cujus Inſcriptionem, hinc olim ſubreptam, extare proximae ac finitimae nobis Mutinae, conquerebamur ſupra Sect. Prim. Cap. I. utpotè evidentius SACRORVM DONA riorum, AB ROMA etiam huic ISIDI Felſineae dementer miſſorum, ſpecimen. Utrunque autem fuiſſe germen aliquod é nobiliſſimâ AEMILIORVM Romanorum Stirpe ad nos derivatum, cùm Triumvir Romanae Reipublicae Conſtituendae Lepidus, (quem ex AEMILIA extitiſſe Sobole nemo ignorat) hîc moratus eſt, à veriſimili non abſcedit.

Quod

Quòd ſi quis huic non minùs, quàm ſupra habitae animadverſioni obſiſtat, velitque potiùs ad nos translatam hanc Gentem non aliâ de cauſâ, praeter communem immanis ejus ubique propagationis, tantùm abeſt ut me opponam, ut veriùs eorundem AEMILIORVM affluentiam, tot aliis hucuſque editis Monumentis probatam, his recentibus impleam:

Romae, apud Antonium Palumbum.

D ❦ M. DOMITIAE VITALIS
P. AMICVS MANSVETVS
CONIVGI BENEMERENTI
AEMILIA FIRMINA MATRI
PIENTISSIMAE FECERVNT SIBI ET SVIS
POSTERISQ. EORVM
SOLARIVM. HVIVS. MVNIMENTI SIVE
SVPERFICIVM PERTINET AD GENTEM .....
....

Romae, hae binae, Via Latina in quadam aedicula, eod. anno 1599. detectae, quo reperta eſt, quam affert Reineſ. in append. omiſſorum.

M. AEMILI
CHRESTI
SER. XI.....
M. AEMILIVS
CHRESTVS
ET AEMILIAE. L. MENE
LAINI

Extra Rom. ad D. Agnetis.

II. AEMILIVS. ET TIMOCLEA FECERVNT
FILIO DVLCISSIMO QVI VIXIT ANN IIII
MENSIBVS X. DIEB. XXIII. REDEDIT *ſic*
XII. KAL. NOBEMBRIS IN PACE *ſic*

Extr. Rom. Vinea Buratta.

D M
D. AEMILIO. AEMI
LIANO QVI VIXIT
ANN. LXXXVI
AEMILIVS ZOILLVS
FILIVS ET CLODIA
ZOILLA. HERED. B. M. F

Extra Romam, Vinea Caeſarina, olim Boſia.

AEMILIO. ALCIMO
PRINCIPI. PEREGRINORVM
OMNIBVS EXEMPLIS ADQVE TITVL *ſic*

Extra Romam, Vinea Brunona, in Via Appia, altàs adduct.

DIS MANIBVS
C. AEMILIO
SECVNDO
VIX. AN. II. M. X

Ex Romam, in Vinea Servidia, Via Nomentana. Fragmentum mirificè hinc inde ſcalptum.

AEMILIAE MONTA
NAE CONIVGI RA
ſic RISSIME. VEE
GAIANVS VET
ſic BENAE MEREN
TI POSVIT

Saxoferrati.

D. M. S
VETTIAE
VICTORIAE
PIISSIMAE
M. AEMILIVS
MEVANAS

E ſched. Vatican.

C. AEMILIO C. F. FAB
ANTONINO
EQVITI ROMANO
QQ. PATRON
MVNICIP
OMNIBVS HONORIBVS
HONESTE PERFVNCTO
CVR. FAN. HERC. VICT. PONTI-
FICI

Quin Quenalitio PATRONO MVNICIPii CVRatori FANi HERCulis VICToris.

Ex iiſdem.

DIIS MANIBVS
Q. AEMILIO MAXIMO
FECIT

AEMILIA RESTITVTA
MATERTERA
VIXIT ANN. L. DIEBVS XXXI
HORIS V
AEMILIA CVPITA. V. A. XIV. D. XL
FECIT AEMILIA RESTITVTA MATER

Ex iiſdem.

PAVLO ÆMILIO *ſic*
PAVLLI F. PAL
REGILLO XVI VIR. SAC. FAC
PRAEFECTO VRB
IVRIDICVNDO
QVAESTORI
TI. CAESAR. AVG
PATRONO

Ex iiſdem.

CORNELIAE
PIAE
LIBERTAE KARISSIMAE
CORNELIA CETHEGILLA
AEMILIA PLANCINA

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

D M
Q. CORNELIO
OLYMPO
AEMILIA PALE
CONIVGI B. M. F

E Lamina aenea Palotolae. Col. 2.

M. AEMILIVS MARCELLVS

CAPUT. IX.

Marmor in interioribus Aedibus laudati toties Tuſculani.

D . M
D. OCTACILI . PAVLINI
DVO . QVI . VIX . MEN
V . D . VIIII . ALIVS . M
V . D . VIII .
D . OCTACILIVS . FRONIMVS
ET . MEZAEA . IVLIA . FECER

Fragmentum in Muſeo Coſpiano olim, nunc in Studio Aldrovandeo ſervatum.

QVI VIX , ANN . V . M. II ∴

ET SIBI POSTERISQ .

DVLCISSIMO Q . V . A ∴∴

D. XXIIX . FECERVNT FI ∴

∴∴∴∴∴ M ∴ C ∴

UTrumque è duobus hiſce Marmoribus duos etiam nobis offert Natos, acerbo nimis Fato hoc inter ſe diſcrimine ſublatos, quòd ubi primi eleganti ac

integrâ Epigraphe gaudent, à nemine nec ullibi memoratam OCTACILIAM hanc Gentem nobis donantes; ex oppoſito qui ſequuntur, Gentem è quâ prodierunt nedum nobis adimunt, ſed etiam inani ſtudio noſcendi eos qui inſcripſerint, nos torquent & angunt. Fuiſſe tantùm nunc mutile Saxum poſitum Filiis à Parentibus oſtendit aetas eorum alterius, nempe ANNorum quinque ex unâ, ex alterâ τὸ FI.·.·.· FIlium expreſsè indicans, quoties id per ſe ſatis non evinceret epitheton DVLCISSIMO, natis vitâ functis à genitoribus jugiter apponi aſſuetum. Quanquam enim eodem uſi fuerint inter ſe conjuges, ut ex hiſceignoratis hactenus venerandae Vetuſtatis rhapſodiis:

Romae, ex. portam aedium de Maximis ad Quatuor Fontes.

AVRELIAE IANVARIAE
CONIVGI
DVLCISSIMAE
ET INCOMPARABILI
EVGENIVS
MARITVS

Romae, urnula penes Annam Adamiam.

D . M . S
VIBIA ACTES L
SVESTILIVS EPIVYME
CONIVGI DVLCISSIM
FECIT ET SIBI
ET L. SVESTILIVS EVTHYCHIVS LIB

Florentiae, apud Guicciardinos, Adduct. ſup. hac Sect. Septima Cap. II.

D M
A. FVRIVS DORYPHORV
A. FV-

A. FVRIO THYMOLTE F S V
V. A. XII. M. X. ET FVRIAE
REGILLAE COLLIBE
ET CONIVGI DVLCISSIMAE &c.

Ravennae, ad S. Spiritus. Adduct. ſup. Sect. Quinta Cap. XIV.

A. IVNIVS MARINVS SIBI
ET CONIVGI SVAE AVR. THEODO
RAE DVLCISSIMAE &c.

Veronae, apud SS. Firmum & Ruſticum.

D. M. MARONIAE MATERNIANAE
CONIVGI
DVLCISSIMAE VIXIT ANNOS XXII

Regii Lepidi, ad D. Raphaelis.

ALLIAE
BENIGNAE ANTONIVS
PRIMVS
CONIVGI
DVLCISSIMAE

E ſched.

E ſched. Vatican.

IVLIVS DIADVMENVS
PHILETENI DVLCISSIMAE
MARITAE Q. V. AN. XXV

Ex iiſdem.

M. AVREL. TE
LESPHORVS AVR
ſic HELIODORE CON. DVLCISSIMAE
TITVLVM
FECIT

Ex iiſdem.

DIIS MANIBVS SACRVM
A. MENENIO A. F. QVI CAPITIO
HOREARIO. PLE. ET. TRIB
PAL. VIX. AN. XL. M. VIII
MENENIA IVNIA TYCHE
MARITO DVLCISSIMO POS

E ſched. Barberinis.

CAECILIAE SEMPRONIAE SATYRE
QVAE VIXIT ANNIS NVM. XXIII
ET FVIT IN CONIVGIO ANNIS
NVM. V
MEN-
MENSIBVS N. II. DIEBVS N. XXI
VALERIVS CORINTHVS. COIVGI D *ſic*
VLCISSIMAE
MARCIVS DECER

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

CAECILIAE
TVTICANAE
CONIVGI
DVLCISSIMAE
P. RABONIVS
IVSTVS MARIT

Ex iiſdem.

CLISSA FECIT
AVRELIO THEOPHI
LO CONIVGI
DVLCISSIMO

Ex iiſdem.

FADIA BONO
SA DIONYSIO
ſic COIVGI DVL
CISSIMO. ET INCOMPARA
BILI. CVM. QVO
VIXIT ANNIS
XXVI QVI. VIX. A. P. M. L — VIXit Annis Plus Minus Quinquaginta.

frequentiùs tamen id cadere in mortuis filiis, praeter jam viſas hactenus per totum hoc opus diſſeminatas epigraphes, quae ſequuntur docere poterunt:

Romae, penes Illuſtriſs. & Excellentiſs. D. meum, Don Leonem Strozzium, & quam Graecam ſic in Latinam reddidi:

DAMASVS PATER
EVANDRADI
DVL-
DVLCISSIMO FILIO VIXIT
ANNIS DVOB MEN DVOB

Romae, in Villa eius Fr. Ducis Strozzii, in ara magna & nobili, in cujus apice rotundo caput ſenis: ſubtus majoris formae tria alia capi-

capita: à lateribus urceus & patera.

DIIS MANIBVS
IVNIO PERSO PATRONO
ET M. IVNIO SATYRO
ET M. IVNIO IVSTO
ET IVNIAE PIAE
FECIT
IVNIA VENVSIA CONIVGI SVO
ET FILIIS DVLCISSIMIS
IVNIA CVM PHARNACE LIB

Romae, muſeo Magnino, parvus Sarcophag.

L. IVLIO PHILIPPO
Q. V. A. IIII. M. VIIII. D. VIII
L. IVLIVS ARISTEAS
ET AELIA PVSILLA
PARENT. FIL. DVL
CISSIMO FECER

Romae, Hortis Iuſtinianeis.

SACRVM
M. TITIENO M. F
MARTIALI
VIXIT ANN. I
DIEB. XI. HORIS V
MARTIALIS FIL
DVLCISSIMO FECIT

Romae, hortis Pamphiliis.

D . M
C. PEDANIO VALENTI
F. C. PEDANIVS
THEODOTVS PATER
FIL. DVLCISSIMO QVI
VIXIT MENSIBVS N. X
DIEBVS N. VIIII. H. VIIII

Ext. Romam, ad Turrim novam, via Labicana, Sarcophagus.

AVRELIAE STATILIAE
AGATHONIVS FILIAE
DVLCISSIMAE. QVAE
HIC SITA EST
ET VIXIT ANNIS XVI
MENS. VII. DIEBVS XII

Ext. Romam, vinea Morona, ad viam Appiam.

D . M
P. P. P. TIMINIIS ELPISTO
ET HEDIBIO ET VERNEO
ET HYGIAE FILIS DVLCISSI *ſic*
MIS ....

E ſched. Vatican.

D. M. AVR. GENEROSAE
QVAE ET MATRONILLAE
QVE VIXIT ANN. III. D. XVI *ſic*
FILIAE DVLCISSIMAE
B. M. FECIT
AVR. FELICITAS
QVAE ET SABINA

Ex iiſdem.

D . M
M. VALERIO. M. F. PAP
ASTERI
VERONA
LANARIO. A. ME Ꝺ
LORET. MINOR
FILIO DVLCISSIMO
VIXIT. ANN. LVIIII
MENS. IIII. D. VIIII. M. VALERIVS. M.
P. PAP
AXIANVS FRATRI
ET VALERIVS IANVA
RIVS

RIVS AXIANVS PATR
INFEL. FEC

Ex iiſdem.

M. VLPIVS. TAL
LION PROCLE *ſic*
FILIAE DVLCIS
SIMAE. QVAE
VIXIT. ANN. V
MENSES SEX. DIES XXVII
FECIT

Ex iiſdem.

AVRELIO P.'.'TIANO. QVI. VIXIT
ANNIS XXXI. MENS. VIII. D. XXIII
FILIO DVLCISSIMO. VIRIVS COLO
NICVS. ET AELIA CHRESTINA. PA
RENTES ET SVIS LIBERTIS LIBER
TABVS POSTERISQ
. EORVM

Ex iiſdem.

D . M
VLPIO VENERIO
QVI VIX. ANN. XVII. M. D
C. ANNEIVS ONESIMVS
FILIO DVLCISSIMO
FECIT

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

LIVIA EVPHROSYNAE
V. A. V. M. VII
T. CLAVDIVS PRIMIGENI
VS. PATER FIL. DVLCISSIMAE

Ex iiſdem.

D . M
C. IVLIO C. F. IVLIANO FILIO
DVLCISSIMO. V. ANN. II. M. VII. DIEB.
XIII
C. IVLIVS VIRILIS ET ABVTIA ME-
LITINE
FECERVNT SIBI ET SVIS LIBERTIS
LIBERTABVSQ. EORVM

Ex iiſdem.

D . M
AVRELIO SIMPLICIO
AVRELICES PROTOGE
NES ET AVRELIA DIONYSIAS FI-
LIO DVL
CISSIMO B. M. F

Ex iiſdem.

TREPTVS HILARO
FILIO *puer innixus* DVLCIS
SIMO *baculo.* QVI VIX
IT ANN. XVIII. ET M. III. ET D. VIII

Ex iiſdem.

D . M
LVSIVS MAXIMVS
AGNETI FILIAE DVLCIS
SIMAE. QVAE
VIXIT ANN. V
MENSES SEX
DIES XXVII
FECIT

Ex iiſdem.

C. BRVTTEO DIONYSIO F
DVLCISSIMO

VI-

VIXIT ANN
VIII. MENS. XI. D. XVI
DIONYSIVS PAT
A. C. T

P ater A mã-tiſs. C uravit T itulum, ſeu T umulũm.

Ex iiſdem.

D. M. S
VICTORIAE ET SALACIO
ſic FILIS DVLCISSIMIS
ſic FELIXS. ET NIMFE
PARENTES FECERVNT

Ex iiſdem.

VIBIAE VENERIAE
VIXIT ANNIS XVIII
M. VII. D. XXV
TI. CLAVDIVS
PHASIS
FILIAE DVLCISSIMAE

Ex iiſdem.

D. M. S
ZO-
ZOSIMB APOLLONIDI FILIO
DVLCISSIMO

Ex iiſdem.

D. M. ZOSIMO V. A. I. M. IIII
SEX. SALONIVS ZOSIMVS
FECIT DVLCISSIMO F

Ex iiſdem.

D M
SEX. ANNIDIO
MONTANO
FIL. DVLCISSIMO
HERMES PATER
V. A. VIIII. M. VI. D. VIIII

E ſched. Gammari.

D M
SARINO INFANTI GYMNICO DVL-
CISSIMO
QVI V. A. IIII. M. III. D. III. PAREN-
TES

Sed quid ultra, ad probandum mellifluae iſtius vocis frequentiam in ore parentum, ita amaritiem ac moerorem de abreptâ ſibi prole lenientium, externis fatigamur exemplis, dum nos apud tam domeſtica vigent? Sanè ſuaviſſimi hujus attributi, de quo Martialis ipſe ita modularetur:

Lib. 9.

Nomen cum violis roſiſque natum, &c.

Nomen nectare dulcius beato,

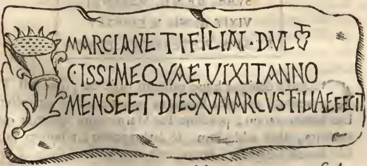
mentionem in Inſcriptionibus Felſineis reperiri crebrò habitam, oſtendunt paullò ante Capite IV. memorati C. *Quintius Salvius*, & *Quintia Glyconis*, qui titulum ponentes C. *Quintio Iuniano* communi filio, eundem appellant DVLCISSIMVM. Oſtendunt eodem Capite L. *Quintius Soranus*, & *Caecilia Maximina*, vocantes acerbâ morte ereptam ſibi filiam DVLCISSIMAM; docet noviter, in

toties

toties laudato regio verè ſuburbano Tuſculani, hoc inciſum Graecis characteribus Saxum, ubi DVLCISSIMAM pariter unitim vocant ONISAM FILIAM, ONISIMVS pater ET OLYMPIA MATER:

Θ K
ONHCIMOC
KAI OΛΥΜΠΙΑ
ONHCЄI
ΓΛΥΚΥΤΑΤΙ
ΘΥΓΑΤΡΙ

Ac denique confirmat & auget, ab exteris etiam oris ad nos olim delata, ſequens Tabella Marmorea, parietibus interioribus infixa Eccleſiae Sanctorum Omnium, viâ dictâ *la Braina*, in quâ ſervatur unà cum duabus aliis, è Romanis Cryptis ad nos tranſlata.

Vide plenius *la Bologna Perluſtrata d'Antonio Maſini, pag. 23. e 329.*

CAPVT. X.

E Reineſio, Claſſe Duodecima LIV.

Bononiae.

D. M.
L. LICINIVS PRISCVS
ET FABIA. EVPLIA
PARENTES. L. LICINIO
SEVERO. FILIO. PIENTIS
SIMO.

In memorata toties Villa Tuſculana.

MOGVLNIVS. MENOPHANES ET
AVFIDIA. FELICVLA
FECERVNT. SIBI. ET
AVFIDIAE. ATHENAEIDI. F
SVAE. BENE. MERENTI
VIXIT. ANNIS. X. DIES XLV
ET. SVIS. POSTERISQVE. EORVM

CLaudit denique hunc primum ordinem, hoc eſt Parentum extincta Filiorum nomina inciſis characteribus perennantium, praeſens Par Marmorum, quorum quia primum, alibi adductum, ſe ſatis aperuit, nimirum in aliàs à nobis expoſito Bononienſi Aenigmate *Aeliae Laliae Criſ-*

Criſpidis, ideo hic jure ommittitur, Sub cap. IV.

Alterum verò intra remotiora dicti Tuſculani gy- pag.55. naecea in praeſentem uſque ferè diem latitans, poſtremum hoc loculamentum, ubi poneretur, vix invenire potuit, conſpectiorem nihilominus ſedem, plenioremque ſuimet recenſionem minimè conſequuturum; ex quo hujus nativae nobis, ac prorſus peculiaris MOGVLNIAE Gentis, nulla, nedum penes eundem Gruterum ſeu Reineſium, ſed nec apud ipſos vel Hiſtoricos habetur (quod ſciam) mentio.

De AVFIDIA veriùs, cui nunc jugata MOGVLNIA, non pauca, ex oppoſito, ac inter ſe diverſa effundunt hinc inde Scriptores: nam ſi rerum mirandarum Collectoribus riſus ſimul fuit & admirationis AVFIDIVS, (non ideo injuriâ cognomento *Lurco* dictus) qui primus omnium Plin. lib. 10. pavones ſaginare aggreſſus, ex eo quaeſtu reditum ſexage- cap. 20. norum millium ſeſtertiorum coegit: Si Satyricis ludum de ſe fecit AVFIDIVS ille, qui matronarum Romanarum corruptor, de ſe canere audiebat: Iuvenal. Satyr. 9.

Notior AVFIDIVS moechos celebrare ſolebat

& aliàs: Martial.

Procuratorem vultu qui proferat ipſo,

Acriter hoc cuius non erit AVFIDIVS;

ab Oratoribus etiam celebrari meruit Cn. AVFIDIVS inſignis Hiſtoriarum Autor, qui oculis captus, lumine mentis adeò praeſtitit, ut ſplendidius itidem Eloquentiae Lumen, Ciceronem ipſum ſui encomiaſten habuerit. Et, ne Lib. 5. Tuſcul. ab inſtituto noſtro longiùs aberremus, extollunt denique AVFIDIORVM nomen non pauca Gruteri nec non Reineſii Scripta Saxa, quà Militari munere, quà Conſulari dignitate, quà ſpectabiliori miniſterio eos non ſemel claruiſſe demonſtrantia: Conſentiunt quae nuperrimè in hujus Familiae decus adducunt Antoninus in ſuis *Antiquitatibus Saſſinatenſibus* pag. 34. Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Praeſul Fabrettus, multis nominibus à me ſemper colendus, in *Colum. Trajan.* pag. 37. Medicus Spon in *Miſcell.*

Erudit. Antiq. pag. 102. & quibus haec duo, etſi privata, opportunè reſpondent:

In agro Ferrarienſi,Territorio Bononiae contermino.	*Romae,ad D. Laurentii in Damaſo.*
AVFIDIAE C. L. VENVSTAE VIATORES. SALVETE ET. BENE. VALETE	T. AVFIDIVS EX VO LVNTATE IPSIVS HEREDES FECERVNT

Ro-

CA-

CAPUT. XI.

Ex Antiquario MS. R. P. Ferrarini Regienſis, mihi humaniſſimè indulto ab Admod. Reu. P. Gaudentio de Robertis; cuius erga me ſtudio, comitati, ac munificentiae quantùm ipſe debeam; teſtatur praeſens Opus, ejus conſilio, curâ & aere, tam magnificè ut patet, publici juris factum. Sub. Bononia pag. LX. verſâ

Ad D. Stephani, propè oſtium.

L. CVRIVS. CVRIO. PAT.

DE Filiis modò pari methodo defunctorum Parentum nomina Inſcriptionum ope inſtaurantibus, neſcio an duo ſaltem nanciſci valeamus Inſcripta Marmora, quorum praeſens, exile adeò atque reſtrictum ſe ſe nobis offert, ut ni poſtrema in eo nota PAT. facem aliquam praeferret, cui verè, & à quo inſcriptum extiterit, ignorari oporteret: ſed vox ibi PAT ris eo pacto dimidiata, quo in Grutero eandem ſic correptam conſpicimus pag. DCCXXVIII. 4, integratam verò pag. DCCXXVIII. 8. DCCXXXV. 17. tacitè nos docet, Patrem pariter fuiſſe CVRIVM, cui ergo Lucius CVRIVS filius titulum erexit.

De CVRIIS Inſcriptiones paucas habet Gruterus, nullam Reineſius, & ego è meis pugillaribus ne unam quidem tali nomine indutam adinvenire potui, quae hanc puſillam noſtram roboret ac impleat: Solus Spon doctiſſimus ab ſe coeptas mirabiles *Miſcellan. Erudit. Antiq.* hujuſmodi nomine vacuas in lucem prodire haud eſt paſſus, dum in pag. 61.

Col-

Collegio quodam Fabrûm, nedum nobis detexit quendam P. CVRIVM *Blaeſum*, ſed etiam quam ſubjicio, integram Epigraphem exhibuit, cùm paucas Gruteri nullâ dignitate coruſcas, tum hanc gentem, nos penes nunc comparentem, illuſtrare aliquantùlum pollentem:

P. CVRIO P. F. Q. VIR
BLAESO
PRAEF. FABRVM. TRO
LEG. VI. CLAVDIAE. P. FEL
PROC. XX. HERED
IMP. CAES. TRAIANI
ADRIANI AVG. PROVIN
HISPANIAE CITE. PROC
CADVCORVM IIY
RCO AD LEG. INTER. P. R. III

CAPUT. XII.

Ex Alidoſio Pag. 67. 5.

In Comune di Saletto, ſulla ſtrada fra la Chieſa di S. Maria, e li beni del Sig. Aſtorre Paſelli.

ALterum eſſe poterit Marmor Parentibus inſcriptum à Liberis, quod modò cernimus, quotieſcunque

liceat

liceat poſtremam ſiglam F, in calce ipſius ſitam, interpretari Filia ſeu Filii, quòd nimirum tales fuerint C. CLODIVS ZOSIMVS & MARCIA MYRTALE, ſeu ſaltem talis haec poſtrema, dicti CLODII fortaſſe uxor, Lapidem hunc ponentes, ſeu ponens, M. MARCIO LEBINTHO patri, & MARCIAE FVSCAE matri. Quanquam enim peculiaris haec expoſitio communi aliorum adverſetur, tenentium F, in fine praeſertim collocatam, importare Fecit; non eſt quin Filium ſeu Filios etiam quandoque ſonet, praecipuè ſi qui fuerint qui inſcripſerunt, ex eodem ſcriptò themate (prout in caſu noſtro) deſumi nequeat, ut è pluribus exemplis, *affectus liberorum erga parentes* è Grutero nec non Reineſio libandis, deduci poterit; ut DCCXLI. 7. DCCXLI. 7. CCXLVII. 6. Claſſe Decimatertia. XLIV. Ead. Claſſe. LIIX. Ead. Claſs. IIII.

De nobilitate hujus Gentis MARCIAE mens mihi fuerat nonnulla attexere, ſed quia plenius id aſſequutum comperio ab ingenioſiſſimo Viro D. Ioſeph Maria Bellino, qui à me rogatus ex ipſo archetypo Inſcriptionem accuratiùs deſcribere, nedum effigiatum apicem, ab Alidoſio omiſſum, addidit, ſed doctiſſimis & elegantiſſimis inſuper notis adauxit, ideo jure ſuperſedeo, pleniſſimamque potiùs illius paraphraſim ita ſubſtituo:

„TAle è l'Iſcrizione in vna Lapida di pietra incaſtra-
„ ta in un pilaſtro, vicino all'ingreſſo del Cimite-
„ rio della Chieſa di Saletto; Su i Caratteri della quale
„ cade in conſiderazione l'ultimo del terzo verſo, che ſe
„ è veramente Ɨ, cioè una linea col taglio nel mezo, non
„ à dubbio, eſſer quello un'E, a tal foggia troncato, per-
„ chè l'intoppo dell'eſtremità, e contorno della Lapida
„ non ve lo laſciava capire intero; E fa dittongo a FVSCA,
„ rilevandolo in FVSCAE, che s'accorda con MARCIA.
„ Se poi quel taglio foſſe illuſivo all'occhio del Copiato-
„ re, perciochè non ſi diſtingue con tutta chiarezza, di-

ma-

„ maniera che reſtaſſe la ſola linea I, aurebbe forza della „ lettera I, e ſarebbe il medeſimo dittongo in Æ, all' uſo „ de'Greci, che ſcrivevano *alfa iota*, cioè ai, per Æ; Il „ qual coſtume Greco era tanto da'Romani poſto in pratica, che talvolta anco lo dividevano in pronunciando-„ lo, come due ſillabe ſeparate, e ſcrivevano *animai*, e „ pronunziavano *anima-i*, di quattro ſillabe incambio d' „ *animæ*: *Muſai* di tre Sillabe per *muſæ*; ed altri tali di „ queſt' ordine, per tutti i quali ſia eſempio Perſio nella „ Satira. VI.

„ *Lunai portum eſt opere cognoſcere Cives.*

„ Dove *Lunai* e di tre Sillabe in cambio di *Lunæ*, Porto „ allora nella Liguria.

„ Chiede anco rifleſſione il carattere Y, e l' ultimo F, „ nella parola MYRTALE F, perciocche l'uno, e l'altro di-„ ſtinguendoſi malamente, fa che alcuni pigliano il primo „ per O, e l'altro per I, che abbia una, o due traverſe, „ che poſſano ſignificare un S: Ed altri piglino il primo „ per *ipſilon*, e l' ultimo per Fi: Talmente che in Senten-„ za dei primi ſi rileverebbe tutta la parola MORTALEIS, „ ed al parer dei ſecondi MYRTALE Fe. Col primo ſuppoſto „ *Mortaleis* può eſſer dativo, e può eſſer nominativo del „ numero plurale: S'egli è nominativo, ſi riferiſce a C. CLO-„ DIVS ZOSIMVS, ET MARCIA, eſſendo ſcritto *Morta-„ leis* in vece di *Mortales* alla Greca, eſempi di che sí tro-„ vano in ogni Scrittor Latino infiniti, cosí *crineis*, *gra-„ veis*, *eduleis* &c. incambio di *crines*, *graves*, *edules*, &c. „ E vorrà dire : *Caio Clodio Zoſimo, e Marcia, perſone, e „ creature anch' eſſe mortali, ſecero queſto monumento a Mar-„ co Marcio Lebintho, ed a Marcia Fuſca.*

„ *Se poi Mortaleis* è dativo, s'accorda con M. MAR-„ CIO LEBINTHO, e MARCIAE FVSCAE, eſſendo ſcrit-„ to in vece di *Mortalibus* pure alla Greca, ſiccome ſi „ trova tra gli Autori Latini, *queis*, *treis* &c. incambio di „ *quibus*, *tribus* &c. E vorrà dire : *Caio Clodio Zoſimo, e*

„ *Marcia fecero queſto monumento a Marco Marcio Lebinto*, „ *ed a Marcia Fuſca creature mortali*; L' una, e l' altra delle quali forme ſi trova in molte lapide antiche adoprata, e nell' una, e nell' altra potrebbe l' *o*, eſſere *ipſilon*, „ e dir *myrtaleis*, perciocche appreſſo i Romani l'i, l'ipſilon „ l'o, e l'u, e l' e confondevanſi tra loro, e diceaſi *olli* per „ *illi*, *Silva* per *Sylva*, *Sulla* per *Sylla*, *lubet* per *libet*, *vorto* „ per *verto*, *Volgus* per *vulgus*, *volt* per *vult &c.* la quale ſcambievolezza ricevettero eſſi dai Greci, preſſo i quali l' iota, l' ipſilon, l'omicron, l' epſilon ſi praticavano l' un per l'altro; anzi che quelle parole latine, che „ anno l'u per entro di ſe, e vengono dalla lingua Greca, „ in eſſa lingua Greca anno l' ipſilon; così per eſempio il „ Greco *Sydor*, *ydos*, *lydos*, *mytos &c.* ſi traportaron nel „ Lazio in *ſudor*, *udus*, *ludus*, *mutus &c.*

„ Ma ſe veramente ſta ſcolpito in queſta Lapida MYRTALE F, non par fuori di ragione il perſuaderſi, che „ quella F. voglia ſignificare *Fecerunt*; dimaniera, che l' „ iſcrizione così ſi ſpieghi: *Caio Clodio Zoſimo, e Marcia* „ *Myrtale, fecero queſto monumento a Marco Marcio Lebinto*, „ *e a Marcia Fuſca*.

„ Che poi queſti Soggetti, dei quali ſi fa menzione, „ foſſero di gente qualificata, primieramente ne fanno fede i titoli, o come dicevano i Romani, i prenomi di „ *Marco*, e di *Caio*, che non ſi davano che a perſonaggi „ di merito, e ſuonavano, coſpicuo, ed illuſtre: E poi ne „ dà infallibile argumento il quarto Re di Roma che fu di „ queſto cognome, Anco *Martio* appellandoſi, e ſimilmente Gneo *Marcio*, cioè il generoſo *Marcio*, che per „ aver' eſpugnato Coriolo Città forte in Campagna di Roma, ebbe il ſoprannome di Coriolano nella guerra Latina: Ed altreſi *Marcio* Filippo, che eſſendo Conſole con „ Seſto Lucio Ceſare fù nella guerra Sociale ucciſo a furor „ di Popolo, mentre era al Tempio: E finalmente quel „ *Marcio* Macro, che ruppe valoroſamente in favor di Otto-

ne

„ ne Imperatore, le Genti di Vitellio a Cremona.
„ S'appòggia ancora queſta opinione ſul nome di FVS-
„ CA, che di prenome ch' egli era, e importava ragguar-
„ devole, e chiaro, e divenuto cognome (giacchè al dir di
„ Varrone, e d'altri, quei che eran prenomi, col tempo
„ diventaron cognomi) ebbe per ſoggetto quel *Fuſco*, con
„ cui ragiona Orazio nell' ode XXII. del Libro primo dei
„ ſuoi verſi; e quel Cornelio *Fuſco* mentovato da Giove-
„ nale nella ſatira IV, che onorato del Capitanato della
„ Guardia del corpo da Domiziano, nella Spedizion con-
„ tra i Daci rimaſe morto: E brevemente lo confermano i
„ nomi dei *Clodij* famiglie a Roma qualificate, e degli *Zo-*
„ *ſomi*, che l'origine traevano di Grecia: Ed a me pare,
„ che trà le molte iſcrizioni antiche portate da Ambroſio
„ de Morales nella ſua Cronica di Spagna, una ve n' ab-
„ bia in Lerida di Quinto Lucio *Marcio Lebintho*, Ne im-
„ porta, che qual di queſti tutti ſi trovi ſcritto per *Mar-*
„ *tio*, e qual *Marcio*, perciocche ſuonan lo ſteſſo, mentre
„ al dir di Varrone, il t, e'l c avanti all'i ugualmente dai
„ Latini con indifferenza adopravaſi.
„ Era oltracciò coſtume dei Gentili lo ſcolpir nei lor
„ monumenti alcun geroglifico ſignificante in miſterio, o
„ la profeſſione, o le prodezze, o altre qualità del ſepol-
„ to, il qual'uſo in molti Paeſi Eretici di Germania, do-
„ ve alla Gentileſca ſi ſeppelliſcono i cadaveri all'aria aper-
„ ta in urne levate ſopra terra, tuttavia ſi conſerva: An-
„ zi che a Faicht, luogo una poſta di là da Norinberga a
„ Levante, io vidi un di tali Sepolcri di un Mareſcalco,
„ nel coperchio del quale, o per difetto di ſcultore, o per
„ volontà del teſtante, o per capriccio dell' eſecutore,
„ ſtava incaſtrato un gran ferro di cavallo, e con molti
„ chiodi confitto. E gli Egizzij, e i Cartagineſi impron-
„ tavano tante piccole guglie ſopra le lapide Sepolcrali, o
„ ve l' alzavano dattorno, quanti erano ſtati coloro, che
„ il morto aveva di ſua mano uccisi in battaglia, la qual

SECTIO OCTAVA

Inſcriptos Lapides continens, poſitos Uxoribus à Maritis, Maritis ab Uxoribus, nec non Dominis à Servis.

CAPUT I.

In Caſtro Plumatii,
In Turri Campanariâ Divi Iacobi;
& quam regerit in prin. & in fin. mutilam
Reineſius Claſs. Decimaquartâ CVI.

POST jam viſa Coenotaphia, & à Parentibus poſita Liberis, & à Liberis dicata Parentibus, ſuccedunt quae ſibi mutuò à Conjugibus frequentiùs inſcribi conſuevere, ac proinde, ſicuti penes Gruterum ac Reineſium, ita nos apud, cunctis aliis longè numeroſiora. In his ergo ſibi viciſſim rependendis, caeteris anteunt laudati modo MARCII, hoc in Lapide qui ſequitur, denuò nobis obvii; quippe qui à dicto MARCIO *Macro* per hanc Galliam Ciſalpinam pro Othonianis partibus ſtrenuè dimicante forſan deſcendentes, poſt victos Cremonae tandem Vitellianos hoſtes, perpetuâ impoſterum per hunc Florem Italiae ſtatione requieſcere flagrarint, & dictae ſequenti Inſcriptioni cauſſam dederint:

A pri-

D . M
T . MARCIVS
PAVLLINVS
CREPEREIAE
SABINAE CC
☞ QVI . CVM . VIXI
ANN. V. M. VII
D . A . XX . H . XV
ET . T. MARCIO
SABINIANO . FI
LIO
D . A . X

A primis horum Majoribus propriam duxiſſe originem, gloriabatur Caeſar, praeſertim quum in Iuliae amitae ſuae funebri oratione ajebat : *Ab Anco Marcio ſunt MARCII Reges*, cui conſonat Ovidius:

Sveton. in ejus Vit.

MARCIA *ſacrifico deductum nomen ab Anco*;

à duobus enim Regibus emanavit, ſi Numam Regem hîc addamus, è cujus filiâ Pompiliâ, Numae MARCIO deſponſatâ, eundem MARCIVM primum vitae ſpiritum hauſiſſe ferunt, à quo deinceps omnes Marcii genus traxerunt.

Vrſin. in hac Gent. tab. 2.

A dignitatibus eorundem, ac muneribus caeteris repetendis me cohibeo, quippe anteacto Capite à Clariſſimo Viro

Viro ſatis expreſſae fuerint, eiuſdemque potiùs numeroſitati, ex hiſce nuperrimis intactae Vetuſtâſtis Memoriis erumpenti, inſiſto:

Romae, penes ſapientiſſimum ac humaniſſimum D. meum Bellorium.

M. MARCIO AGATHOPO
CONIVGI. B. M. ET
Q. SERVILIO AGATHOPO
FIL. PIENTISSIMO. FECIT
SERVILIA. LARES. SIBI. ET. SVIS
LIB. LIBERTABVSQ. P. E
H. M. D. M. A

Penes eundem.

D ❦ M
L. CAECILIO AQVILIO
EVPORO .·.·.·.·.MARCIA
CHRESSTINA CONIVGI *ſic*
BENEMERENTI CVM QVO
VIXIT ANN. XX. SIBI SVIS LI
BERT. LIBERTABVSQ. POSTERISQ
ſic AEORVM

Romae, repert. ann. 1686. prope Templum olim Herculis, ad ripam Tiberis, in horto DD. de Ceciaporcis.

SACRVM HERCVL
MAG. VICI. ANNI. II
A. A. MARCI. ATHENODORI
LIB. HILARVS ET BELLO
N. LVCIVS HERMEROS
AEQVITAS MAGISTER
PONDERA AVRARIA ET
ARGENTARIA
VICINIAE POSVERVNT
IDEM TVENTVR
AN-
NO XIX
PRO. PARTE. IN
VNA. CVM MAGISTR
CONTVLERVNT

Romae, Muſeo Magnino.

D. M. ACVIA POLLA SO
RORIS FILIAE
BENEMERENTI
FECIT MARCIA
BASILLAE. VIXIT
ANNIS XII

Extra Romam, Vinea Brunona,

Q. MARCIVS. Q. L. MAICHIO

Iannae, penes D. Canonicum de Ferris.

DIIS MANIBVS
VV AVRELI SEVERI
VIXIT ANNIS XXIII. MEN. V
M. MARTIAE SPE SABINAE
MATRI QV. VIXIT ANNIS
XXXX .·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.
FAVSTVS
CORNELIÆ *ſic*

E ſched. Vatican.

D. M. MARCIAE PRISCAE
❦
T. CLAVDIVS PENIGENES
FECIT COGNATAE. B. M
H. V. E. M

H as (ſc. lacrymas) V ovit E jus M emoriae, ſc i Merito.

Ex

Ex iiſdem.

Q. MARCIVS ∴ DECVRIALIS
NEGOTIATOR COLLEGI PECVRA-
RIORVM
SIBI ET SVIS VIVVS FECIT ET
LIBERTIS LIBERTABVSQ. POSTE-
RISQ. EORVM
H. M. D. M. A

Ex iiſdem.

D M
C. MARCI EVHEMERI
C. MARTIVS
SATVRNINVS ET
C. IVLIVS ETRVSCVS
FILI PERMISSV
IVLIAE SEVLECIDIS
MATRIS PATRI
BENEMERENTI
FECERVNT

Ex iiſdem.

L. MARCIVS. PHILEROS
MARCIA PHOEBAS

Ex iiſdem.

D M
A. FABIVS ONESIMVS. V. F
SIBI ET MARTIAE NYMPHAE
CON. OPT

Ex iiſdem.

MARCIA DANAE
EVRYALO
FI-
LIO
SVO SEPVLCRV
M. FECIT

Ex iiſdem.

ATTICILIAE
PRENOME MARCI
AE. PESTIS. CVI. DIRA NE
ſic GAVIT

Ex iiſdem.

D M
SATVRNINO
MARCIA GALLAE
SINE FECIT VERNE
SVO IN FRONTE
P. III. IN AGRO P. VI

Ex iiſdem.

CN. OCTAVIO ANTHO
CN. OCTAVIVS PRIMIGENIVS
PATRONO. OLLAM DONAT
MARCIA HELPIS

E lamina aerea Palotolae
Col. prima.

P. MARCIVS MAXIMILIANVS

Col. Secunda.

L. MARCIVS FORTVNATIANVS

Col. Tertia.

P. MARCIVS CARPOPHORVS
M. MARCIVS IANVARIVS

Cauſſam ergo nullam, quam ſuſpicabatur amicus meus, unquam nanciſci potui, cur ſub illa inſolenti notâ CC in cal-

calce 5 verſus poſitâ, conjugium ſuum cum tam honeſtâ Muliere tegere debuerit Titus MARCIVS PAVLLINVS eâdem operâ, quâ tempus QVI CVM VIXIT, minutatim adeò deſcribere ſtuduit. QVI CVM, hoc eſt CVM QVA; tantum enim importat τὸ QVI CVM, ac ideo, non mendum in pugillari, ſive erratum in Marmore, ſive tandem barbarè prolatum (ut addebat amicus idem) ſed optimè & eleganter dictum; ſi Voſſium attendamus, in foeminino genere id etiam admittentem; nam in maſculino, res omni prorſus caret ſuſpicione, exuberantque exempla, nedum Antiquorum, Terentii nimirum: QVI CVM *loquitur filius?* Catulli:

Lib. 4. de Analog. pag. 255.

Paſſer delitiæ meæ puellæ,

QVI CVM *ludere, quem in ſinu tenere &c.*

Ad Paſſerem. Lesbiae.

Immo Ciceronis: *quid ad hanc manſuetudinem addi poteſt, cum* QVI CVM *bellum geras tam molli nomine appelpellari?* ſed recentiorum etiam, Tulliani praeſertim eloquii inſtauratoris mirifici, amantiſſimi olim mei, Ioannis Victoris de Rubeis, ibi: *In iis uſus eſt plurimum Roberto Cardinali Ubaldino,* QVI CVM *multas horas traducebat:* alibi: *impenſius quidpiam optabat, quàm ut is,* QVI CVM *omnis ipſi res eſſet*, & ubique paſſim.

primo officiorum.

Ficto nomine Ianus Nicius Erichreus. in Pinacotheca parte 2. pag. 139. &c.

Minutatim dixi, dum non ſatur maritus iſte exprimere ANNOS, Menſes, ac Dies, quibus cum uxore VIXIT, eoſdem Dies in Artificiales & Naturales diſcriminaſſe vult diſertiſſimus Reineſius. A quo ergo poſtremarum trium (quas tamen omiſit ipſe) ſiglarum D. A. X declarationem mihi deducere non denegetur; quòd nimirum aetas quam vixit Titus MARCIVS SABINIANVS FILIVS; non plurium fuerit, quam Dierum Artificialium Decem: ni velimus, eaſdem denotare, eum Deceſſiſſe Anno Decimo, ad quem uſque procraſtinaverit MARCIVS PAVLLINVS hanc Lapideam Memoriam, & uxori, & filio excitare.

In ſua expoſit. ad hunc Lapidem.

CAPUT. II.

E Reineſio, Claſs. decimaquartâ. LXXXI. eadem quam refert Alidoſius, in Eccleſiâ D. Stephani, ſed monſtruosè mutilam :

pag. 64. 1.

Bononiæ ſuper Altare S. Nicolai.

IVLIA AFRODITE QVAE ET IVLIATIA
PIENTISSIMA VIRO SVO VIRGINIO QVI SE VI
VVM FECIT. BENEMERENTI CONIVGI CVM
QVA VIXIT ANNIS XXXVIII. D. N. XXXV.
C. LEONTIVS. ANTIOCHIANVS. MAR
FECIT

EX quo, in fine antecedentis Capitis, nos docuit idem Reineſius, Dies Artificiales à Diebus Naturalibus in hoc diſtingui ac dignoſci, quòd Artificiales hac ſimplici notâ A indicantur, neſcio an inde mihi deducere liceat, quòd ergo D. N. è praeſenti Marmore erumpentes, Dies Naturales ex oppoſito connotare debeant. Memini ſiquidem, me aliàs & alibi obſervaſſe, hanc eandem literam ſimplicem N, annis, menſibus, ſive diebus additam, importare Numerum, ut ex Inſcriptione undecimâ Capitis IX. anteactae Sect. Septimae ſic conceptâ.

CAECILIAE SEMPRONIAE SATYRAE

QVAE

QVAE VIXIT ANNIS NVM. XXIII
ET FVIT IN CONIVGIO ANNIS NVM. V
MENSIBVS N. II. DIEBVS N. XXI &c.

& quae ideo, ferè ac tacitè declaret hanc noſtram Epigraphem, venit ad expoſitionem alterius huic cognatae, quae vigeſimum primum occupans locum in eodem Capit. IX, ſic legitur:

D M
C. PEDANIO VALENTI
F. C. PEDANIVS
THEODOTVS PATER
FIL. DVLCISSIMO QVI
VIXIT MENSIBVS N. X
DIEBVS N. VIII. H. VIIII

Pari modo anceps haereo, cujus nam lectionem in primo verſu ſequi debeam, quum Langermannus, qui Epigramma iſtud communicavit Reineſio, legerit FILIATIA, Reineſius vocem iſtam recoxerit in IVLIATIA, & Marmor ipſum, quod omninò, uti jacet, diligentiſſimè aſpicere volui, habeat FILTATIA, ut infra patet:

IVLIA ʒ ADRODITE. QV.F EI FILTATIA

PIENTISSIM
VIVAM F....
CONIVGI
NXXVIII. ID
ANTIOCH.

Q.VI. SE ʒ
..ERENTI ʒ
IT. ANNIS ʒ
EONTIVS ʒ
...IT

Sed

Sed quicquid oſtendat ipſe Lapis, quicquid immutare placuerit Langermanno, mihi magis arridet cum eruditiſſimo Viro IVLIATIA, non tantùm ob rationem optimam hiſce verbis ab eo adductam: *Vitiosè deſcriptam emendare ad hunc modum placuit. Verſ.* 1. *pro* Iuliatia *erat in ſchedis Langerm* Filiatia. *Iuliatia eadem cum* Iulitta, *cognomen Iuliae in Ferrar.* 9. *Cl. IX. Verſu ſecundo erat* VIRO SVO ∴ VIPIO, *undè rectè puto, exiit mihi τὸ* VIRGINIO. *Vide ad* 3. *h. Claſs. & 322. Claſ. XX*; ſed quia IVLIATIA egregiè conſonat IVLIAE huic, quae fortaſſe, ob nativuam quandam ruſticitatem, ſeu inelegantiam, tale adiectivum à nomine proprio derivatum, quodque in agnomen abiit, in ſe tranſtulit. Sic noſtris vel temporibus, quos admiramur, excedenti proceritate nobis ſupereminere, ſeu à communi aliorum urbanitate inciviliter declinare, in ſpretum quodammodo & per irriſionem, non abſimili attributo onerare conſuevimus: *Pietro, Pietraccio, Giacomo, Giacomaccio*, & ſic de aliis.

Hunc porrò fuiſſe Inſcribentis animum, confirmat tacitè τὸ QVISC. Alidoſii, immo QV F EI praedicti Exemplaris Marmorei, quod quid ſibi velit, ita explicat oppimè Langermannus: QVAE ET; hoc eſt IVLIA AFRODITE QVAE ET IVLIATIA, ſupple vocatur; forma non inſolens in hiſce Monumentis, ut penes Gruterum XVII. 1. DXXI. 9. DCLXXXV. 2. DCCLXXXVII. 7. & quibus omnibus, quae ſequuntur, noviter appendimus:

Romae, ad D. Sylveſtri in Quirinali.

D. M. IANVARIO CVI ET CONSTAN
TIO SERVO INNOCENTI
SSIMO
QVI VIXIT ANNIS XVI
CVRTIVS FELIX MIL. COH
XIIII VRB. BENEMERENTI
FECIT

Romae, in D. Alexii, in pavimento.

ACCVIA. QVAE
YCHIA SIBI ET
TYCHE FILIAE SVAE
POLI NEPTI ET
TABVS POSTERISQVE EORVM
P. XII IN AGR. P. XIIII

Ro-

Romae, Hortis Matthaeiis.

DIIS MANIBVS
TI. CLADIO, TI. F. QVI
VALERIANO
QVI VIXIT ANN. VIIII. MENS. VI
D. VALERIVS EVTICHES
ET SIBI ET
VALERINO SOPHE
CONTVBERNALI

E ſched. Vatican.
Adduct. ſup. Sect. Septima Cap. VIIII.

D. M. AVR. GENEROSAE
QVAE ET MATRONILLAE &c.

Ex iiſdem.
Adduct. ſup. ead. Sect. Septima Cap. VII.

D M
FLAVIAE CAPITOLINAE CVI ET PACIAE &c.

Ex iiſdem.

L. PERCENNIO LASCIVO
QVI ET MONICVS
EQ. R. KARISSIMO ET INCOMPARBILISSIMO DVLCISSIMO AMANTISSIMO
SVI. L. PERCENNIVS
POLLIO. V. C. PARENS
AMANTISSIMVS EIVS
ET SABINA FELICITAS
MARITO DVLCISSIMO ET INCOMPARABILI COMI
....

E ſched. Zaratin. apud Io: Petrum Caffarellum.

D M
CORIDIAE Q. F. IVSTAE
FONTEIA QVAE CL
BACCHIS. AVIAE
DVL. FECIT

Et quae formula aequipollet dictioni ſeu alternativae SIVE, de quâ in Grutero pluriès, praeſertim in DCLXXI. 13 AVR. CONSTANTINAE SIVE PALLADIAE MCLXXIX. 14. CANDIDA SIVE MARTINIA: & in Reineſio Claſs. undecima poſt Exc. Spon *Rechèrche des antiquites de la Ville de Lyon.* & Claſs. decimaoctava. XXIV. & ſimilibus, penes me itidem exiſtentibus, & brevitatis cauſsâ omittendis. pag. 101. 3. & pag. 199. 1.

At ſi in ſchedis Langermanni, verſu ſecundo, fuiſſe ſcriptum VIPIO fatetur & ipſe Reineſius (objiciet quiſpiam) quare, hoc eodem retento nomine, vixque unâ variatâ literulâ, non mutare potiùs τὸ I primum in L, ita ut

exeat VLPIO? Sicque totum conferre errorem in inſcium lapicidam, ſeu in indiligentem deſcriptorem, qui I pro L dederit; ex quo ſaepiſſimè L, deperditâ baſi, pro I arripi docet idem alibi, nimirum Claſs. Octavâ xxxi? ſeu quare non potiùs commutare τὸ P in B, ita ut legi debeat VIBIO, quum non rarò P & B alternent, ut in Grutero cccli i. i. ccccxxii. 8. 9. cccclxvii. 2. pleps pro plebs lxi. i. ccccxxxvi. apſens pro abſens clxxxvi. 2. mlxxxiii. 8. apſolutum pro abſolutum, ac alibi per totum illud magnum opus, apſtinenti, apſtulit, opſides, opſtetrix; & è contrà clxvi. 2. cixi. 4. cxcii. i. collabſum pro collapſum. cviii. 2. clviii. 7. obtio pro optio, & ſic de aliis?

Sane (addere poſſet ſuppoſitus hic cenſor) VLPIO Langermanni plus accedit, eique magis adaptatur VLPIVS, ſeu VIBIVS, quàm VIRGINIVS ab inſigni Viro ſuppletus ac ſubrogatus; praeſertim quòd Bononiae VLPIAM gentem nec non VIBIAM floruiſſe colligitur ex Alidoſio noſtro, memorante pag. 72. VLPIAM *Pſychem* mox à nobis exponendam, & pag. 77. C. VIBIVM, cui inſerviunt ac opitulantur, è noſtro Suburbano prodeuntes, VIBIA *Iocunda*, & VIBIA *Calint*, à Maritis itidem ſuâ epigraphe inſra honorandae.

Optimè quidem, ſed non appoſitè, reſponderem ego; nullo ſiquidem hîc eget nomine Inſcriptor noſter, ita ut illud ab VLPIIS à VIBIIS emendicare debuerit, quùm ſatis ſuperque ſuo peculiari ac nativo, à LEONTIIS tracto, appellatus fuerit, debito ulteriùs praenomine atque cognomine aucto. Quicquid igitur à ſummo Viro ſuperadditur, adiectivum quoddam dicitur, ac honorarium epitheton VIRGINII, illibatum Virginitatis florem tum redolentis, quum matrimonii fructus è ſponsâ IVLIA expeteretur: id enim, & nil aliud indicare tale adjunctum, doctiſſimè exponit Reineſius, mirificiſque exemplis, ab eruditione, tum Latinâ, tum Graecâ petitis, id illuſtrat; in cujus ideo obſe-

ſequium ſolummodo haec nuperrima Epigrammata, idem confirmantia, ſubjungam:

Romae, alicubi.

AVRELIVS MVCIANVS MISSI
CIVS COHOR. VI. PRAET. QVI VI-
XIT ANNIS
XXVI. MES. VII. DIES VIIII. HORA
VIIII
FECIT AELIA LVCIA CONIVGI VIR
GINIO SVO BENEMERENTI FECIT

Romae, in agro dicto della Nonciata, *Cyppus.*

DIONISIO BE
NEMERENTI TH
EAGENES VXOR
VIRGINIA CVM
QVA VIXIT AN
NOS XXVII. ITEM THEAGENES
ET DIONYS FIL
PATRI B. M. FECERVNT

Ravennae, ad D. Mariae in Coelo Aureo.

SEX. MARCELLVS SIBI ET
CLO

CLODIAE SIRICIAE VIRGINIAE ME-
AE
CVM QVA VIXI ANN. XIIII. MEN-
SIBVS IIII
DIEBVS VI. VIVI SIBI. POSVERVNT
QVAE PERIT ANNO RO. VI

E ſched. Vaticanis

II MATTIA MAXIMINA VIRO IN
COMPARABILI
CVM QVO VIXIT ANN. XV
VIRGINIO INFÆLICISSIMO. M. P.

Ex iiſdem.

PRIMIPIVS SE VIVO
SIBI ET ASTEMIAE
VIRGINIAE SVAE
DOMVM PERPETVAM FECIT

CA-

CAPUT III.

Ex Alidoſio pag. 72.

Nel Caſamento de'.Signori Fava à Funo vi è queſta Memoria, che fù trovata alla Pieve di Paſtino:

D M

VLPIE. PSYCHE
CONIVGI. PIENTIS.
Q. V. A. XXIII. M. VII. D. XV
C. THARSIDIVS FORTV
NATVS. Q. BENE
MECVM. VIXT. ANNIS. X
M. R. P

HAec eſt VLPIA PSYCHE illa, quae ad aſſerendam VLPIORVM Sobolem Bononiae ac alibi indigenam,

nam, in anteacti Lapidis expoſitione, caſu quodam & obiter apparens, nunc firmiori hîc ſtatione ſe ſiſtit, de ſui non ſecus ubique copiâ ſuperbiens, ac propriâ ſterilitate minuatur THARSIDIORVM Genus. Ne una quidem horum reperiri datur Epigraphe, ſi modò ea non eſt quam refert Gruterus, TRASIDIVM tamen, non THARSIDIVM repraeſentans, cui VLPIA FELICISS. non VLPIA PSYCHE Titulum poſuit. At quum è contra Gens VLPIA, nos apud Huic THARSIDIAE Matrimonio juncta, à nemine ſileatur, idcirco Inſcriptionibus innumeris, quae de ipsâ habentur, & quarum quamplurimae alibi adductae ſunt, nuperrimas per me ubique itidem collectas conſilium eſt addere; ſicque ab ulteriori, tediosàque forſan diſquiſitione me abſolvere. Sunt ergo quae ſequuntur:

Romae,
in DD. Ioannis & Pauli,
in pavimento.

M. VLPIO PAENONI
O. F. L. VLPIVS
ALEXANDER

Romae, in Hortis Vaticanis,

D . M
Q. MAGIVS AESIMVS
DEDI. DONAVI. VIVVS
M. VLPIO EPITYNCHA
NO. ET. SVIS HABITV POSSIDE
RE HABERE CVM SVIS PERMISIT

Ibidem.

D ❦ M
M. VLPI . FAVSTI. VIXIT
ANNIS. X. MENSIBVS. V
DIEBVS XVIII
M. VLPIVS ANTAS AEDITVVS
AE-
AEDIS CONCORDIAE FILIIS
DVLCISSIMIS SIBI ET
.:.:. COIVGI FECIT *ſic*

Romae, in Collegio Germanico,
in Coquina, Sarcophagus.

D ❦ M
M. VLPIO PATERIO
VIXIT. ANN. XXXX

Romae, prope Arcum Portogalli,
antequam devaſtaretur.

FLAVSVS EVTYCES ET. VLPIA
BRISEIS FECERVNT SIBI ET SVIS
ſic FILIS LIBERTIS LIBERTABVSQVE
SVORVM

Romae, penes Barberinos.
in column.

AQVIS ALBVLIS
SANCTISSIMIS

affert Spon. in Miſcel. pag 95. ſed mutilam, quum ego quoque exſcripſerim.

VLPIA ATHENAIS
C. LVPTO AVG. LIB. AB EPISTVL *ſic*
LIS. VXOR
LIBENS
D. D

penes eoſdem.

D . M
VLPIO FLAVINIO
EQ. SING. AVG. CLARA TVRMA
VLPI MARTIALIS
V. A. XXXX. M. A. XX
VLPIVS SIMPLEX
FE

Romae, in Aedib. Alteriorum.

VLPIAE SYNORIDI
TERTIVS. AVG. LIB
TABVLAR
SVMMI. CHORAGI
CONLIBERTAE BENE DE SE
MERITAE F

penes doctiſs. D. meum Bellorum.

D . M
VLPIA BASSILIA
T. IVLIO DEMETRIO
ſic COIVGI. BENE
MERENTI FECIT

Romae, Hortis Vrſinis, ad Arcum Neronianum.

VLPIAE EGLOG
FILIAE SVAE
BENEMERENTI
FECIT POSTERISQVE SVIS

Romae, Villa Theophila, in Coelio.

D M
VOLVMNIO IVSTO
VIX. ANN. XXII
MENSIBVS III
DIEB. XVIII
VLPIA NICE
MATER FILIO
DVLCISSIMO
FECIT

Extra Romam, ad Mauſoleum Helenae, Via Labicana.

AVREL. VICTORI EQ
SING. TVR. CONSTAN
TINI. NAT. DACVS
ALLECTVS. EX. ALA. IILI
RICORVM VIXIT ANN. XXXXII
MIL. ANN. XIII. VLPIVS
MACERO. ET VLP. MA
TERNVS. DVPL. HERED
B. M

Extra Romam, in Coemeterio Priſcillae.

D. M. VLPIAE KAPVENI
M. VLPIVS
FAOR. CONIVGI
KARISSIMAE FECIT

Ad D. Pauli, extra moenia.

VLPIVS LECTOR QVIESC
PACE QVI VIXIT AN. XXV
D. XXIII. DEFVNCTVS
D. XV
KAL. APRIL
DEP. XIIII IL

Ex. Romam, ad D. Agnetis.

D M
VL. DEMETRIAE
Q. V. A. XXX. M. II. D. VII
GEORGIVS
BENEMERENTI
FECIT

Ibidem.

D. M. AELIAE AVG. L. SATVRNIN
AE
VLPIVS ALEXANDER
VXOR OPTVMAE
DE SE MERITAE
VIXIT. ANN. XXXV

Extra Romam, Villa olim Boſia, nunc Caeſarina, ex. portam Flaminiam.

M. VLPIO FAVSTO
CL. ARA. EQ. SING. AVG
TVR. PRISCI
MILIT. ANN. XXVI
VIXIT. ANN. XXXXVI
VLP. NOBILISS. DEC
ET. CANVSIVS. TVR. FESTI
HEREDES
BENEMERENTI FECER

Ex. Romam, in quadam vinea ad D. Sebaſtiani, parvus Cyppus.

DIS MANIBVS
M. VLPIO. AVG. LIB
APHRODISIO
AMORIANO
VLPIA
CAMILLA
VXOR. B. M.

Flo-

Florentiae. apud Gaddios.

D. M. VLPIO AVG. LIB
FLORIDO PATRONO
OPTIMO ET BENE
MERENTI
M. VLPIVS PHILETVS ALVMN
M. VLPIVS TELESPHORVS
VLPIA PARAMONE
LIBERT

Ibidem. apud Ricardos.

VLPIAE VITALI FECIT CL. TVFI
CIVS FELIX AMICAE SVAE FIDE
LISSIMAE QVAE SIBI MORIENS
FIDEM
SERVAVIT ET SIBI LIBERTIS LI-
BER
TABVSQVE POSTERISQVE EORVM

E ſched. Vatican.

D M
M. VLPIO AVG. LIB
CLEMENTI. VLPIA. M. F
CLEMENTINA. FIL
PATRI PIISSIMO FECIT

Ex iiſdem. Tiburi.

D M
VLP. MAX. QVI. VIXIT.
ANN. XXXV, M. III. D. XVIII
M. VLPIVS MAXIMVS FIL
PATRI DVLCISS
CVR. ARR
IA. L. F. PACATA. MATRE

Ex iiſdem.

D. M. S. VLPIA SECVNDINA
VIXIT MECVM ANNIS. XVI. GA
VIVS MERCVRIVS MARI
TVS FECIT CONIVGI BENE
MERENTI

Ex iiſdem.

D . M
STERTINIAE RESTI
TVTAE V. A. VI. M. III. FECIT
VLPIA PRIMA

Ex iiſdem.

VLPIAE M. P.
HYGIAE
PARENTES FILIAE
PIISSIMAE FECERVNT

Ex iiſdem.

D . M
VLPI AS
ET
ſic IL VLPIO
CALO AVGVS
TORVM LIB
ERTO

Ex iiſdem.

M. VLPIO
ARACINTHO RETIA
∴∵ HISPANO. P. PRIM
∴∵ ANTIONE PALATIANO
PVGNAVIT ∴ SVP. XI. E
∴∵ XXXIIII

Ex iiſdem.

D ; M
VL-

VLPIAE
AELIANAE V
AN. XXII
CHRYSANTHVS
CAES. N. SIBI
CONIVGI PIEN
TISSIMAE FEC

Ex iiſdem.

M. VLPIO. AVG. LIB. PHILO
TAE. P. P. VESTIS SCAENICAE
VLPIA VENERIA MARITO
INCOMPARABILI PIETATE HIC
IACET ILLE SITVS. M. FORMOSIOR
VLLO
QVOD MERVIT VERVS MORIENS
QVOT ET
IPSE ROGAVIT
CONIVGI SVAE
GRATAE PRAE
STITIT ECCE FIDES

E M S. Dom. miei Camelli, Reginae Bibliotecarij. Genazzani.

D M
M. VLPIO
ABASCANTO
CVSTOS A COM
BENEFICIORVM
FLAVIA PALLA
B. M. ET. CECILIV
FILIVS EIVS SIBI
LIBERTABVSQVE
EORVM

E MS. Io. Lucii, amantiſs. olim mei.

D . M
NVSIO VLPIA

FE-

FELICVLA
FILIO
FECIT. B. M

E ſched. Zaratin. Caſtellin.

D . M
AELIAE AVG. L. SATRIAE
VLPIVS SATRIVS VXORI
DE SE MERITAE
VIXIT. ANN. XXV

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

M. VLPIVS AVG. LIB
EVPHROSINVS.
A VESTE VENATORIA

Ex iiſdem.

VLPIAE DAPH
CONIVGI KARISSI
MAE QVAE VIXIT
ANN. XVII. DIEB
XII. DEMETRIVS
AVGG. LIB. POSVIT

Ex iiſdem.

VLPIAE
RESTITVTAE
PARAMONVS
MATRI DVLCISSIMAE

Ex iiſdem.

D . M
ZETHO FRATRI
M. VLPIVS
CALLISTVS
BE-
NEMERENTI
FECIT

Ex iiſdem.

....
FILIVS HERENNIAE
MARCIANES. P. AELI
SACERDOTI ET VLPIAE
TROPHIMAE COCESSIT *ſic*
DONAVITQVAE LIVER *ſic*
LIBERTABVSQ. POS AEOR *ſic*

Ex iiſdem.

D . M
M. VLPIVS AVG. LIB
DOCIMVS TI
VLPIO IRENAEO
FILIO FECIT. ET PRO
PINQVIS EIVS ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE EORVM

Ex iiſdem.

M. VLPIVS PHILO
CVLVS FECIT
VLPIAE
FELI
CITAT. LIB
IDEM

Ex iiſdem.

MARVANAE LVPERE
FEMINAE SANCTISS
PIISSIMAE. Q. VIXIT
ANN. CI. MENS. VI
M. VLPIVS L. MARCIANVS
B. M. F

CA-

CAPUT IV.

Ingens Cubus Marmoreus, grandibus literis Inſcriptus, nunc in Suburbano meo poſitus.

Gens

GEns altera (poſt jam viſam VLPIAM) ad quam referri, ſeu veriùs in quam verti ac reformari potuiſſe advertebamus incomptam vocem VIPIO Langermanni, eſt VIBIA, cujus quia magnificum Bononiae diximus extare Saxum, illud, ut patet, exhibemus, magnificentiùs etiam ac fieri licuit, in conſpectu maioris ambulacri toties memorati Suburbani noſtri exaltatum. Munus fuit Illuſtriſs. ac generoſiſs. D. Marchionis Achillis de Graſſis, cujus in praedio ad *Samodiam*, per integra ſecula, ſtratum ac inverſum jacuerat inutile pondus, priuſquam, interceſſione humaniſſimi D. mei Comitis Bonaventurae Boſelli obtentum, in priori ac longè amoeniori praediolo meo, vulgò *la Sampiera*, illud primà vice honorificè collocaſſem.

Quò pleniùs in eo inciſa memoratur Gens VIBIA ab Hiſtoricis, eò firmiùs ab iiſdem reticetur VIBRENIA, quae ideo ignorata à cunctis, ſeu praeterita, ex hoc eodem Marmore vix ſemel conſpicienda erumpere geſtit; ubi ex oppoſito, per innumeras, quà Gruteri, quà Reineſii ſe diffundens affinis & conſocia nunc ei VIBIA, hiſce vel ineditis non parùm augetur:

Romae,
ad S. Anaſtaſiam, in latere.

C. VIBI DONA
FELIX SERV

Nobis conterminae Ferrariae.

C. VIBI PRIMI
VALERIA
DVBITATA FILIO
PIISSIMO,
ET SIBI

Genuae, penes D. meum Can. Ferrum.

M. LIVIVS F
ANTIGONVS LIVIAE
LIVIA AE. F
CVRATVRA SVA PARIETE MOP
PICTO AB ANGLO TRICHILLAE
IN CIRTIONE VSQVE AD OSTIVM
PI
A VIBIO HABITO L. APR

Capuae,
In Turri D. Benedicti.

D. M.
CLODIO FLORENTINO CONIVGI
CVM. QVO VIXIT A. XVIII. MEN. XI
DIEB. XXII. VIBIA PODDIA. B. M. F

Re-

Regii Lepidi.
Sarcophag. marmor. cum duab. figuris à latere.

C. SVLPICIO AGAT
ANGELO ET VIBIAE VI.
BIANAE . PARENTIBVS
SVLPICIA TRIARIA FILIA
ET LVCIVS NONIVS VERVS
GENER

Oſſunae.
In D. Sebaſtiani.

APOLLINI
AVG
VIBIA TROPHIME
VOTVM ANIMO
LIBENS SOLVIT

Apud Polam.

D M
VIBIAE RVFIN. PANTO
NIVS HILARVS. MATRI
PIENTISS

In Caſtro del Sangro.

M. VIBIO. CAEPVLO
C. VIBIVS CAEPVLVS FILIVS

E ſched. Vatican.

C. VIBIVS VALENS VI
VIR AVG
T. F. I
VX. H-S. XX

Ex iiſdem.

D M

M. VIBIO M. F. CAM
RESTITVTO ALBE
MIL. COH. VI. PR. 7
FLAVI MILITAVIT
ANNIS V. VIXIT. AN
NIS XXII . MESES VIIII *ſic*
D. V. VIBIVS MARCELLI
NVS FRATRI PIENTISSIMO
FECIT

Ex iiſdem.

D M
VALERI FELICIS
EQ. R
VIBIA HERMODIA
CONIVGI PIENTISSIMO
FECIT

Ex iiſdem.

L. VIBIO L. F. ANI
ASPRO
SEX. T. F. FAVSTINVS
CONIVGI
BENEMER. FEC

Ex iiſdem.

DIS MAN
VIBIO EPITYNCHANO
FECIT
A. HELPIS
CONIVGI. BENEMER
ET SIBI ET SVIS POSTERISQVE EO-
RVM

Ex iiſdem.

P. CATIENO. T. F.
SERG. FESTO
PVPILLO
VIXIT ANNIS XI
MENSIBVS VI. MARIA. N. F. MODIA

T. VIBI CATIENI
SABINI MATER FECIT

Ex iiſdem.

A SVMO. COLVMBARIA. DVA
IVNCTA. L. VIBIVS. ALCIMO. QVEM
SEQVENTVR. POST ME. L. COR
DIVM EVPORVM. ET. CORDIA
TRYPHAENA

Ex iiſdem.

D . M
C. VIBIVS FELIX. ET
CLAVDIA AGELE
FECER. SIBI. ET. SVIS
POSTERISQ. EOR. ET
M. IVLIO PAVLINO
AMICO. DE. SE. B. M
IN. FR. P.

Ex iiſdem.

VIBIAE MATERNAE
VIXIT ANN. XXVII
M. IIII. D. XVII.
T. MINIVS
LVPVS
FILIAE DVLCISS
ET SVIS

Ex iiſdem.

D. M. VIBIAE AGATHE VXORI BE-
NEMEREN
TI. CVM QVA VIXIT ANN. XXVI. C.
VIBIVS
EVTROPVS FECIT

Ex iiſdem.

VIBIA SECVNDA
V. A. XXX. H S

Ex iiſdem.

LOC
VIBI RVFI
IN. F. P. XX
IN. A. P. XX

Ex iiſdem.
Benevent.

D . M
VIBIAE PRIMA
E VIBIA SAE *ſic*
CVNDA. PAT
RONAE
B. M. F

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

M. SILANO. M. L. SYRO
LANARIO
VIX. ANN. XXXV
HOR. VIII
M. VIBIVS. M. L. EPA
PHRODITVS. LEG
C. VALERIVS. C. L. VACE
NVS FECERVNT
SIBI ❦ ET. SVOR

Ex iiſdem.

D . M
VIBIVS FRV
TVS. VIBIAE. EV
FROSINAE. CO
NIVGI. B. M. F
ſic CON. QVA VIXIT
AN. XXXX

Ex iiſdem.

D M
L. VIBIO CHARIXENO

ALVMNO. CALLISTIANVS
AVG. LIB. SABINIANVS
F. SIBI. ET SVIS LIB
LIBERTABVSQ POSTERISQ
EORVM

E Lamina aerea.
Palotolae.
Secunda Col.

C. VIBIVS OCTAVIANVS

Ter-

Tertia Col.

L. VIBIVS FAVENTINVS
C. VIBIVS SATVRNINVS
M. VIBIVS ANTHIMVS

Quarta Col.

C. VIBIVS FAVSTINVS

E columna noſtra,
de qua ſup. Sect. Quinta Cap. IX.

Q. VIBIVS Q. F. CLAV. NEPTOLE-
MVS GRVM

Conjugali ergo foedere junctus Caius VIBRENIVS, Cai Filius, VIBIAE CAI Libertae IVCVNDae, & VXORI ſuae, SIBI & eidem non ſolùm, hoc Monumentum poſuit, ſed duobus aliis cujuſdam CALINI LIBertis, VIBRENIO ſcilicet (aliquo forſan cognationis vinculo ſibi obſtricto) ET alteri VIBIAE pari conſanguinitatis, ſeu affinitatis nexu cum ejus VXORE VIBIA implicatae.

Et hac retentâ lectione, ſic repleri lacunas omnes, & totum integrari Epigramma poſſe crederem:

Caius VIBRENius Cai Filius
SVAVIS APOLlinaris SIBI ET
VIBIAE. Cai Libertae IVCVNDae
VXORI
VIBRENI. ET. VIBIAE
LIBertae CALINI

SVAVIS, cognomen C. VIBRENIO impoſitum, deductum forſan à dulcedine ſermonis, ſeu à ſuavitate morum, non eſt inſuetum ac novum in editis hucuſque Inſcriptionibus; quandoquidem apud Gruterum habemus DCXLIX. 3. CASSIAM SVAVEM. CI. 5. in Indice tantùm, non in corpore, M. COELIVM SVAVEM. DCCCCLXX. 7. CORNELIAM SVAVEM. Penes Reineſium, Claſs. Sextâ II. CLOVSTRIAM SVAVEM. Claſs.

eadem

eadem ſextâ. II. PLAVSVRIAM SVAVEM. ead. Claſs. xxxIIX. P. SOLONIVM SVAVEM. In Appendice Omiſſorum V. SEXTVM ORCIVM, ſeu PROCIL. SVAVEM; quibus denique è meis collectaneis hae nuperrimè accommodantur:

Aſulae.

T
ATILIABVS
MAXIMAE ET
SVAVI ET QVARTAE

E ſched. Vatican.

DIIS MANIBVS
MINVCCIAE SVAVIS
P. SEXTILI CAMPANI
VIXIT ANNIS XIII. MENS. VIII
DIEBVS XXIII FECIT TI. CLAVDIVS
SVAVIS
PATER PIISIMVS

Ex iiſdem.

L. VESTIARIVS
SVAVIS VIXIT
AN. V

Ex iiſdem.

VESTIARIA SEVERA
VIXIT ANNOS XXX
PHARNACES CONTVBERNAE
SVAE BENEMERENTI FECIT ET
L. VESTIARIO. SVAVI. EIVS
VIXIT ANNOS V. ET SVIS

APOL. vox ſecunda in ſecundo verſu, inſolens nec ipſa Antiquis in Epigrammatis, per regiones noſtras praeſertim exiſtentibus; dum Mutinae quatuor, immo quinque eâdem notâ inſcripta viſuntur; & à quibus propterea ejuſmodi truncae vocis, toties repetitae, uſum mutuare haud fuit difficile Inſcriptioni noſtrae, quae à ſui primaevâ origine ad laudatam *Samodiam* poſita, ſicque medium inter Mutinam ac Bononiam tenens, hoc eſt decimo ab utrâque Urbe lapide diſtans, hunc morem ad ſe attrahere potuit. Hinc quo pacto penes Mutinenſes APOL linarem, hoc eſt Sacerdotem APOL linis, indicare hoc ſemiverbum creditur, eodem miniſterium idem apud nos pariter importare non inconvenit: quòd nimirum VIBRENIVS noſter ex iis eſſe potuerit APOL linis Sacerdotibus, qui APOL inares appellabantur, & à quibus fortè non abludit

 haec

haec alia Mutinenſis Inſcriptio, quinque ſupradictis addenda, ſextumque earundem numerum impletura:

C. ALBIVS L. PHILODAVVS
APOLLINARIS SIBI ET
C. ALBIO C. L. INGENVO
LIBERTIS FIERI IVSSIT

Et quae ſi innotuiſſet Equiti Urſato, idem aſſerenti, tutiùs haec verba protuliſſet: *In Modana penſo potere eſſer ſtato lo ſteſſo Apollo, onde in alcune oſſervazioni da me ſcritte al mio erudito amico M. Ludovico Vidriani, Hiſtorico di quella Città ho creduto, che la nota APOLL, quale leggo Apollinaris, in molte pietre da lui nella ſua hiſtoria raccolte, poſſa forſe dinotare il Sacerdote Apollinare.*

Marm. Erudit. pag. 174.

Si quis verò exiſtimet, per eam potiùs indicatum fuiſſe quartum nomen, quod agnomen vocant, hujus VIBRENII noſtri domino additum jure quodam adoptionis, ſeu ob haereditatem ejdem relictam cum onere tales ſibi aſſumendi nomen, equidem haud reluctabor: ſicuti non ibo inficias ſi quis immò putet, aliquam è tribus connotaſſe Civitatibus, queis APOLloniae fuit nomen inditum, & è quâ ſuum primum traxerit ortum hic VIBRENIVS; quòd mihi non minùs arridet, ex quo altum iſtius Gentis ſilentium in Marmoribus, nec non apud Scriptores, eum fuiſſe totaliter exterum, noſtrarumve regionum recentem incolam, arguit.

Secus in VIBIA, quam Latii indigenam ſatis ſuperque ſuperiùs adductae decantant Inſcriptiones, probantque, tum Tribunitiae, tum Conſulares dignitates, quibus jugiter ac ubique eam praeſtitiſſe, demonſtrant Urſinus, ac ejus nobilis illuſtrator & amicus meus, doctiſs. Carolus Patin, in Conſularium Numiſmatum expoſitione.

Porrò quâ viâ è Româ ad nos profecta hîc conſtiterit, novumque inclyti hujus Stipitis germen per noſtros Lares ſe dilatandum reliquerit, ſatis ſupra demonſtratum eſt Sect.

Quin-

Quintâ Capite XI, quapropter eadem nunc repetere fruſtraneum exiſtimo. Sat erit tantae propagationis apud nos effectum indicare in praeſens horum Libertinorum progeniem, VIBIOS olim ſibi dominos ac ingenuos tacitè oſtendentem, & quibus clariùs ac magnificentiùs accedant, & C. VIBIVS VERECVNDINVS Iunoni Reginae Votum Solvens, de quo ſuprà Sect. Quartâ Cap. IX. & L. VIBIVS MARCELLVS Miles COHortis IX. PRaetoriae, de quo dictâ Sect. Quintâ Cap. XI.

De Calinio tandem, in calce omnium ſito, & cujus in Lapide memoratos VIBIAm & VIBRENIum aequè LIBertos appellat Lapis, quid proloquar, non ſuppetit; quum gentis hujus itidem nil reperiatur apud Autores; & Gruterus hoc unum vix nomen fortuitò inter caeteros milites emeritos locaverit:

CCCI

T. CALINIVS MARCELLVS

ſicuti unam vix pariter de CALENIIS obſervo hanc retuliſſe Epigraphem:

DCCCCXXXV. 3

C. CALENIO. P. FILIO
ET PATRONO
C. CALENIVS. DEMETRIVS
E T
CALENIVS. PRIMVS
E T
CALENIA FVSCA
B M
AMICI OPTIM. AVETE
ET. AVETE
FELIX. LAPIS

E quibus mihi non ſpernenda perhibetur ſuſpicandi ratio, CALENIAM & CALINIAM unam ac eandem fuiſſe

Gen-

gentem, etſi unam pro alterâ quandoque uſurpatam, ob facilem lapicidarum non tantùm, ſed & ipſorum paſſim obloquentium conſuetudinem permutandi mutuò E in I, de quo frequenti uſu, quum eruditiſſimè, more ſuo, exemplificet eloquentiſſimus Reineſius Claſs. Primâ LI. pag. 100 ad finem, & aliis locis ab ipſo adnotatis paſſim, ab eo dicta haud repeto, ne aliorum pennis indutus, magnificè me circumſpicere videar. Solùm addam, nullum ſibi magis probatum adinvenire potuiſſe extraneum domicilium Bononiâ, ſub clientela Antoniorum poſitâ, CALINIOS hoſce ſeu CALENIOS, quippe quorum ſtudium erga eundem Antonium tacitè quidem ſed latè teſtetur Dion, in eâ ſibi effictâ declamatione, quâ merita adverſarii Ciceronis tam acriter perſtrinxit, & quam ſummâ cum animi voluptate facilè quondam legerit humaniſſimus Lector.

Libro 46.

CA-

CAPUT V.

Ex Alidoſio pag. 76.

Ad Arcum Veterem, vulgò l'Arcovegio; *primo à Bononiâ Lapide.*

D . M
FVRFAN
AE . C . F
PAVLIN
AE
COIVGI
RA . EX
TVISVLA
NIVS . T . L
APOLLO
NIVS

MEns mihi fuerat, priuſquam Epigraphem hanc vulgarem, poſſeſſorem Autographi Lapidei adire, nec non ſolerti inſpectione idem cum hoc exemplo comparare, quum hujus eſſem opinionis, quòd in deſcribendo bis erraſſet Alidoſius: Primò in fine ſecundi verſus, ſeu mavis in principio tertii, permittens ſibi excidere ſiglam I, quò fieret ut τῷ FVRFANIAE nomen gentis, in cognomen FVR FA-

FANAF ineptè evaderet: Secundò in octavo verſu, ubi literam T, quae ibi praenomen eſt, importans TITVS, adeò affixiſſet ſequenti nomini VISVLANIVS, ut conflaretur & exiret indebitè TVISVLANIVS, prout aliàs in ſimilibus non raro uſuveniſſe tranſcriptoribus, ſeu etiam ipſis marmorariis comperimus; ut in TAVRELIO pro T. AVRELIO notat Reineſius Claſs. Prima. VI. non pauca ſimilis errati afferens exempla, in Grutero ab eodem obſervata alibi.

Sed ab hac oculari, quam adornabam, exquiſitione me exemit, meae illicò favens ſuſpicioni, ac haerens ſententiae, quod ſequitur, Inſcriptionis exſcriptum fortuitò quidem, ſed tempeſtivè erumpens è Vaticanis Schedis, eandem ita mihi renunciantibus:

Lib. MS. ſignato ab extra hoc num. 5238.

Bononiae, in Suburbano Bernardini Bonſignati.

D M
FVRFANI
AE C F
PAVLIN
AE
COIVGI
RA EX
T. VISVLA
NIVS T L
APOLLONIVS

De hac Gente, Epitaphia nonnulla protulit Gruterus DLII. 2. MCXV. 2. MCXXXII. 7. quibus hoc nuperrimè addendum fit obvium:

Romae, Ex. moenia, Via Nomentana,
Vinea Cinquinia.

DIS. MAN. SACR
M. FVRIANIVS. M. F. QVIR MARCELLVS

M.FVR-

M. FVRFANIVS. M. F. M. N. VELOX
FVRFANIA VIRGVLA MATER
FVRFANIVS LARISCVLVS
SABINVS
FAC. IN FR P. XIS IN AGR. P. XXIIS

De T. VISVLANIO, quid proloquar non habeo, quum de hac Familiâ, à truci forſan LANIOnis VISV, hoc eſt aſpectu, ſeu veriùs à VISVLA Sarmatiae in Europâ Fluvio, (è quo primum facilè ortum traxit) denominatâ, ſileant Autores, nullaque hactenus, quod ſciam, inſpecta ſit Inſcriptio.

COIVGI dictum eſt in ſexto verſu pro CONIVGI, non ſolùm cum Antiquis qui COIVX ſive CONIVNX quandoque dixerunt, ſedè blandâ quadam vocis etiam decurtatione, ſuaviorique verbi hujus prolatione, quâ ſaepiſſimè ita pronunciatum, & à nobis adnotatum vidimus in Inſcriptionibus hactenus adductis, quibus quae ſequuntur, affines prorſus & cognatae ſe oſtendunt:

Romae, in Muſeo D. mei Cl. Bellori.

D M
C. IVLIVS ANNIANVS
COMPARAVIT. SIBI. ET
CARTILIAE FELICITATI
ſic COIVGI. ET FILIS SVIS. ET
LIBERTIS LIBERTABVSQ
POSTERISQ. EORVM

Romae, adinventa anno 1686. ac ad me miſſa à Don Leone Strozzio.

D. M. S.
AELIAE APHRODITENI
COIVGI. ET
AELIAE MODERATAE FIL.
AELIVS. FESTVS

Romae, Hortis Alteriis.

MEMORIAE
ANICI ZOSIMI
ſic CVN COIVGI.
SVI. VAL. VICTORIA
ſic SIVI ZMARNA
MERENTIBVS
FECIT AVREL. SEC
VNDINVS FRAT
RI ET COGNATAE

Romae, intra portam Capennam. in Vinea de Marchis.

D. M.
T. AVRELIVS CALLISTRATVS
EX TESTAMENTO SVO

EMI IVSSIT SIBI ET
THAIDI COIVGI SVAE
EX H-S X̄. M. V̄
POSTERISQVE EORVM

Ext.Romam,Vinea Morona.
Via Appia.

D. M. T. AEL. DIONYSIVS
AVG. LIB. FECIT SE VIVO
ET AELIAE COLLYTYCENI
COIVGI. SANCTISSIMAE
ſic CVM QVEM. VIX. ANN. XXX. SIN
VLLA. QVERELLA. FEMINAE
INCOMPARABILI. ET. AEL
PERSEO. COLLIBERTO. ET LIBER
TIS. LIB. POSTERIQV EORVM

E ſched. Vatican.

D M
P. AELIO. AVG. LIB
ERASINO. DVLCISSIMO ET PIENTIS-
SIMO
AEMILIA HELENE COIVX
ET PP. AELII. AVG. LIB
MVSICVS ET HELENVS FILI
FECERVNT. ET SIBI ET SVIS LIBER-
TIS LIBER
TABVSQVE POSTERISQVE EORVM
ITA VT NON LICEAT HOC MONV-
MENTVM VENDERE
VEL DONARE. QVOD SI FACTVM
FVERIT
VTRISQ ARK PONTIFICVM
HS, X̄X̄X̄M N. POENAE NOMINE
INFERT
H. M. D. M. A

Ex iiſdem.

D M
CLAV-
DIAE AMMIAE
L. VALERIVS GLYCON FEC
COIVGI KARISSIMAE
ſic CON QVA VIX. ANN. XXVIII
MENS. VIII. DIEB. VII. ET SIBI
ET SVIS LIB LIBERTABVSQ
POSTERISQV. EORVM

Ex iiſdem.

P. AELIO ANDRONI
MARITO SANC
TISSIMO AVREL
FORTVNATA COIVX
B. M. FECIT. Q. I. VIX. IN
CONIVGIO ANN. XXV

E MS. Ioannis Lucij.

LVCIVS BOLVMNIVS SEBERVS *ſic*
SE. BIBO. COMPARABIT. QVI *ſic*
BIXIT. ANNIS XLVIII. MESI *ſic*
BVS VIII. DIEB. XVII. FECIT Ɔ.
CŌIVX. BENEMERENTI. CVM Ɔ
FRATRE TITO FLABIO *ſic*
GOSANDRO. LIB. LIBER. POS

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

M. S. LVCII. INCOMPARABILI PV-
DICITIAE
ADQVE AMORI
COIVGALI
ANNIAE ALEXANDRINAE. C. F
COIVGI
RELIGIOSISSIMAE
LVCIVS STEIVS AEMILIANVS V. C.

Ex iiſdem.

C. IVLIVS BAETRANVS AVG. ...
FAECIT. ET MVCIAE AELPIDI *ſic*
CO-

COIVGI. ET LIBERTIS. LIBER
TABVSQVAE. POSTERISQ.....

Ex iisdem.

D . M

IV-

IVLIAE SEVERAE
C. IVLIVS ALEX.
ANDER. COIVGI
B. M. DE. SE. FECIT

In ſeptimo denique verſu RA. EX. lego RA ri, ſeu RAriſſimi EX empli, cujus ſcilicet ſe praeſtiterit FVRFANIA PAVLINA. COIVX. Quandoquidem ſi, eo pacto quo non eſt novum in Iure, *unam per aliam legem exponi ac declarari*, ita liceat unam per alteram Inſcriptionem interpretari, hujuſmodi declaratio expreſsè colligitur è conſimilibus Gruteri Lapidibus, id ad literam perhibentibus in LXIII. I. CLXVII. 12. DCCLIII. 5. DCCLIIII. I. DCCCIIII. 9. & è Reineſio Claſs. Decimâ LXXIV. XCIII. quibus è noſtris Schedis, praeter viſum paullò ante pag. 424. col. 2. & alios fortaſſis alibi, è ſched. Vatican. hunc jungimus:

E ſched. Vatican.

IVLIAE
STRATONICAE
SACRVM
Q. VENONIVS
BENEGESTVS
CO-

CONIVGI CARISSIMAE ET
RARISSIMI EXEMPLI
CVM QVA VIX. AN. XXXIII
DE SE. B. M. F
ET SIBI ET SVIS
POSTERISQVE EOR

Phraſim denique ſui exemplo approbante, & rivos claudente Quintiliano, qui conjugem & ipſe, RARISSIMI EXEMPLI vocitat. Declam. 16.

CAPUT VI.

Ex Antiquario P. Magiſtri Ferrarini Regien. ſub Bononiâ pag. LX.

In S. Michele in Boſco.

CAECILIAE.PROFVTVRAE.P.VETIVS
VICTOR.VXORI.RARISSIMAE.V.F.

E Reineſio, Claſſ. Decimaquarta XXXVII.

Bononiae, in aede D. Stephani.

Leg. TERTIAE
L. EVHODVS
vel EVPORVS

CALVEDIAE. VETTIAE
L. CALVEDIVS. EVDOPVS
CONIVGI. INCOMPARABILI
CVM. QVA. VIX. ANN. XI,

AMborum hujuſmodi Epigrammatum, hactenus ignoratorum, notitiam debemus Reuer. Patri Ferrarino, primo verè repertarum ubiquè Inſcriptionum Collectori ſolertiſſimo, nec non Reineſio, unico hucuſque Gruteriani Operis amplificatori mirifico. Horum inquam beneficio memoratorum aliàs à nobis, & CAECILIORVM in CAECILIA *Maximina* de quâ paullò ante, & VETTIORVM, in P. VETTIO *Perenni Carnutino*, de quo alibi actum, non ſecus in Urbe noſtrâ creſcit propagatio, ac eorundem ubique locorum, ſed Romae praeſertim, & in hucuſque ſpar-

Ante Gruterum, immo Appianum, ipſum, Amantium, & caeteros anteriores.

Sect. Septima Cap. IV.

ſim

ſim adductis, & in hiſce nuperrimis Antiquitatis verendae rhapſodiis multiplicatur recordatio:

Romae, penes Forum Boarium, in quadam arula.

D . M
CAECILIAE PRECVLAE
NATIONE HISPANA
VIXIT ANNIS XXXX
P. AELIVS MENOPHILVS
FECIT

Extra Romam, ad D. Pauli.

Q. CAECILIVS
CERDO SAGARIVS
FECIT SIBI ET
CAECILIAE COSMIAE
L. COGNATAE CONIVGI
DE SE BENE MERITAE

Neapoli ad Divae Crucis.

D . M
CAECILIAE LIBERALI
CONIVGI PIENTISSIMAE
AC DE SE BENEMERITAE
Q. GRANIVS EPAPHRODITVS

Aquileiae.

CAECILIA. Q. L
CINNAMIS
DIDIAE. LAVRIDI
DELICATAE. SVAE. ANN
NATAE. XXIV

E ſched. Vatican.

P. CAECILIVS ELPIDIVS
VI VIR. AVG
CALCVLATOR
OSTILIAE. ILENE. VXORI SVAE

In Gente CAECILIA

Ex iiſdem.

D . M
SEX. CAECILIO. QVIETO. FILIO
DVLCISSIMO
QVI. VIXIT. ANN. XIX. MENSIBVS.
XI. D. V. ET
CAECILIAE. SECVNDAE. CONIVGI
KARISSIMAE
QVAE. VIXIT. ANNIS XXI. MENS.
VIII. DIEB. ET SIBI
ET. SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQ. EORVM

Ex iiſdem.

Fragmentum Cyppi &c.

D . M
Q. CAECILI
BENIVOLI
AMICI
....

Ex iiſdem.

CAECILIAE Q. L. EVPOSIAE
CAECILIAE. Ɔ. L. MACARIAE
Q. MINVCIO. Q. L. SALVITTONI
C. IVLIO. Ɔ. L. TYRANNO.
CAECILIAE. Ɔ. L. IRENE
FECIT SIBI ET LIBERTIS. LIBERTABVS
SVIS POSTERISQ. EORVM

Ex

Ex iiſdem.

D . M
CAECILIAE. SYNETE
D. CAECILIVS
SELEVCVS
CONIVGI BENEMEREN
FECIT ET SIBI
ET SVIS. LIBER. LIBERT
POSTERISQVE EORVM
IN FRON. P. X. IN AGRO. P. X

Ex iiſdem.

C. CAECILIO C. L. HILARO
SVAVITTIAE P. L. MACARIAE
C. CAECILIVS. C. C. Ɔ. L. PVDENS
ET SVAVITTIA. Ɔ. L. GLVCINNA
FECERVNT. PATRONIS. ET
SIBI ET SVIS. ET
Q. LAELIO EROTI

Ex iiſdem.

D. M. A. CAECILI. RESTITVTI
VIX AN. XXI
M. CLODIVS RESTITVTVS
ET CAECILIAE ITALIAE
FILIASTRO
BENEMERENTI
FECERVNT

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

D . M
POMPVSIDIAE
EVTYCHE
VXORI OPTIMAE
FECIT. T. CAECILI
VS PHILOXENVS
SVRVS. SI. LIB. ET. SIBI. ET
SVIS LIBERTIS LIBERTA
BVSQ. POSTERISQ. EORVM

Ex iiſdem.

Q. CAECILIVS
Q. F. RESTITVTVS
VIX. ANN. XX
CAECILIA. IVCVNDA
FILIO FECIT

Ex iiſdem.

CN. CAECILIVS
CN. L. ZETHVS
VIX. ANN. XL

Ex iiſdem.

CAECILIVS. Q.
L. ALEXANDER
ET L. MALCONII
L. MAHES. IN
FRON. P. XIII. IN
AG. P. XVI

Ex iiſdem.

CAECILIA ZOE HELPI
DI MATRI
B. M. P

Ex iiſdem.

D . M
C. CAECILIO C. F. PALATINA
PLOTINVS AVGVR
CAECILIAE ET LVCIAE
CONIVG. SANCTISSIM
PIISSIM. ATQVE FIDELIS
FECIT ET SIBI

Ex aerea Lamina Palotolae. ſub Colum. prima.

L. CAECILIVS MAXIMVS

Ro-

Romae, in Tranſtiber. in domo cujuſdam barbitonſoris.

A. SAVFEIVS. Ͻ. L. ASPHALES
FECIT SIBI ET
TERTVLLAE SAVFEIAE
PATRONAE SVAE. ET. VETTIAE SE-
CVNDAE
CONTVBERNALI SVAE
LIBERTIS. LIBERTABVSQ. SVIS
POSTERISQ. EORVM

Piſauri.

VECTIA Ͻ L
HOSPITA
IN. FR. P. XII. IN AGR. P. XIII

Placentiae, in Abbatia Claravallis.

C. VIBVLLIVS. AR
RENIVS VETTIVS
V. C. ET. C. VIBELLIO
ARRENIPVS
C. V. FILIVS

Oſſunae, in templo S. Sebaſtiani, in columna

L. VETTIVS. C. F. SERG
CENTVR. LEG. XXX
IIVIR ITERVM
CEC. IVL
SACRVM DAT

Sulmonae.

SCOLPENI. VIX. ANN. XI. VETTIA
NATALIS. VETTIA. PRIMA ∴∴∴∴
FATO CRVDELI SI QVA EST ERE-
PTA PVELLA
CERTE EGO QVAE DOMINAE CA-
RA PVELLA FVI
QVE ME OMNES ARTES DOCVIT *ſic* — In Gente VETTIA.
DOCTISSIMA CVNCTAM
MEA RAPTA SCOPE NVNC TEGOR
HOC TVMVLO

Sancti Angeli in Vado.

L. VETTIO L. F. STEL. STATVRAE
XI VIR. STIL. IVD. TRIB
MILIT. LEG. II. AVG. QVAESTORI.
PROVINC. NARBO
NENSIS. TRIB. PL. PRETORI, IIII VIR
QVINQ. I. D
PATRONO MVNICIPI. DECVRIONES
EX AERE CON
LATO OB PLENISSIMA MERTA EIVS
QVOD PRIMVS
OMNIVM CVM QVINQVENALIS ES-
SET ANNVVM EPV
LVM MVNICIPIBVS SVIS DATVRVM
POLLICITVS

E ſched. Vatican.

M. VETTIVS MARCELLVS EROC.
AVGVSTORVM
ET NEVIDIA C. F. PRISCILLA MAR-
CELLI. S. P. F

Ex iiſdem.

L. VETTIVS NYMPHIVS
AVRIFEX. V. A. XVII
ET TE SANCTA PRECOR LEVITER
SVPER OSSA RESIDES
SENTIAT VT PIETAS PREMIA
QVAE MERVIT
ET QVICVNQVE SVIS SINCERE PRAE.
STAT HONOREM
FELICEM CVRSVM PERFERAT AD
SVPEROS

Ex

Ex iiſdem.

VETTIA
PRISCA
MATER. V. A. XXI
VETTIA
PALLAS
FILIA ....

Ex iiſdem.

T. VETTIVS L. F
POL. AEDILIS

VETTIA T. F. SECVNDA
VXOR FECIT

E ſched. Illuſtriſ. ac Reverendiſ. Fabretti.

D . M
VETTIAE SOZVSAE
VIXIT ANNVM
MENSIB. III
FECIT
VETTIA
DIOCILA

Quanquam enim in altero è duobus adductis à principio Lapidibus noſtris, VETTIA, nomen ſit non cognomen, quid impedit quin priùs nomen fuerit, in cognomen tum verſum, & pro cognomine retentum ab hac foeminâ, cùm in viri ſui traducta poteſtatem, ab eodem CALVEDIAE ſibi nomen aſſumpſit, quaſi duobus gentilitiis nominibus inſigniri meruerit? Sanè duplici nomine gentilitiò quandoque dotatas inceſſiſſe mulieres, oſtendere poterit Gruterus ac Reineſius, & à quibus hae non recedant:

Romae, in D. Silveſtri Theatinorum.

PRECARIO
A MARCIA
REPENTINA
C. IVLIVS PHI
LETVS. POSV
IT IVLIAE LARC
IAE. F. SVE. V. A. I. M. XI

Romae, in Vinea Matthaeiorum.

NEVIAE. M. L
ANTONIAE RVFINAE. C. M. F
DOMINAE ET
MATRI
INCOMPARABILI
NEVIA
ANTONIA
RVFINA. C. F

Extra Romam in nupera Vinea Alteria, Ad D. Crucis in Hjeruſalem.

OSSA
OPIMIAE DIONISIAE

Ex-

Extra Romam, extr. portam Tiburtinam, in Vinea Michael. Charon.

DIIS MANIBVS
IVLIAE VICTORIAE
T. CLAVDIVS
AVG. LIB. FAVSTVS
A COPIIS. MILITARIBVS
CONIVGI. ET. SIBI

Extra Romam, Via Nomentana, in muro cujuſdam Vineae.

D . M
LICINIAE
SEXTILIAE
EPIVS. ISAVRI
CVS MARITVS

Ravennae.

AVRELIAE ANNIAE
VIX. ANN. XXVI
M. AVR. IVST
PARENT. B. M. P

Mutinae.

D . M
VRANIAE APVLIAE
VRAN. DRACO
PATRONAE OPTIMAE. B. M

Oſſunae.

OPTATVS
CALPVRNIAE VARIAE
FILIVS LEG. XXVIII
HIC SITVS EST

E ſched. Vatican.

L. CORADIVS POSSIDOMIVS
FECIT SIBI ET SVIS
ET
ET CAETRONIAE PROCVLAE PO-
STERISQ
ſic EORVM QVI HOC DIE VIVERANT
QVO DIE TITVLVS SCRIPTVS EST

Ex iiſdem.

AVRELIVS BELLIVS
ET AVRELIA AQVILIA
SIBI ET SVIS LIBERTIS
LIBERTABVSQVE POS
TERISQVE EORVM
FECIT
H. M. H. N. S

Ex iiſdem.

AVRELIAE SALVIAE
THEODORAE. H. E
PATRONAE PRAESTANTISSIMAE
AVRELIVS ALEXANDER

Ex antiquario P. Ferrarini, pag. XXVI.

GAVIA. C. F. IVLIA. VIVA. SIBI. FE-
CIT. ET. M
AVRELIO. CRISPINO. FILIO. Ɔ. LVII

E ſched. Barberinis.
In Ocriculi ruinis.

IVNIAE LIVINEIAE
PRISCILLAE
M. LIVINEIVS. IIVIR
OCR. P. LIB. OB. MER. E
PVBLICE

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

D . M
M. RAECIVS ROSCIVS
CLAVDIANVS SICVLVS
SYRACVSANVS
HOMO BONVS ET PIVS VIXIT
ſic ANNIS LXXIV. DIEB. XLIII. CLODIA
ROSCIA F. F. PIO PATRI

Sed ut ad VETTIAM revertatur ſermo, hanc non ſolùm vertit Reineſius in TERTIAM; ſed etiam virum ejus EVDOPVM (quem Lilius noſter vocat EVDOXVM) commutat in EVHODVM ſeu EVPORVM, annuentibus hiſce tam ſcitè ſubrogatis ab ingenioſiſſimo viro nominibus, quae ſequuntur, Coenotaphiis, è meis ſchedis deductis:

Romae, penes Macaranos.

DIS MANIBVS
IVLIAE BONISIAE
VIX. ANN. XXXV. FECIT
EVHODVS CARISSVMAE
CONIVGI BENEMERENTI

Extra Romam, Via Praeneſtina.

COELO AETERNO
TERRAE MATRI
MERCVRIO MENESTRATORI
SACRVM
POSVIT
L. OCTAVIVS. L. F.
VERVS ET
OCTAVIA EVHODIA
MATER

Extra Rom. Vinea Brunona.

D M
EVO-
DO FRATRI
ET F. THYCHENI. MAT
LELIVS
MERENTIBVS
FECIT

Romae, apud doctiſs. Bellorum. Adduct. ſup. Sect. Octava Cap. I.

D M
L. CAECILIO AQVILIO
EVPORO ∴ MARCIA &c.

E ſched. Vatican. Adduct. ſup. eadem Sect. Octava, Cap. IV.

A SVMO COLVMBARIA DVA
IVNCTA L. VIBIVS. ALCIMO. QVEM
SEQVENTVR POST ME L. COR
DIVM EVPORVM &c.

Ego in ſimilibus permutandis vocibus, meam fateri cogor animi debilitatem, inde verè emanantem, quòd debitâ haud vigeam mentis perſpicaciâ, neque cunctorum nominum calleam notitiam, ut tanta ac talia audeam. Humi repo, atque primo verborum ſonitui, quoquomodò ea derivari valeant, acquieſco: Quapropter ſi; exempli cauſsâ, haec mihi occurrat Inſcriptio:

Claſ. Vndecima CIV.

OSSA
TERENTIAE HIRE
SALVIAE &c.

ne-

nequaquam cognomen HIRE recoquam ego in HIRENE, ſed HIRE ibi ſcriptae mordicus haerebo, ex quo reperitur alibi HIRA Rex Thiti, HIRA urbs maritima &c.

Si haec altera fiat obvia:

P. CRITONIVS
P. L. HILVS &c. Ead. Claſ. Vndecima CXIIX.

HILVS non vertam ego in PHILVS ſeu PHILarVS, ſed perſiſtam in HILVS, utpotè facilè derivandus ab HYLLO Herculis filio, ab HILA ejuſdem Herculis comite, ab HYLLA regione Ponti, praeſertim quòd Gruterus CCCXXXIX. 5. exhibet HYLLVM Medicum.

Si ſubdatur quae ſequitur:

D . M Claſ. Decimquart. LVII.
CREONITAE PROCILLAE
CONIVGI SANCTISSIMAE
MVNDVS MARCELLINVS

in CREONITAE locum minimè ſubſtituam CRITONIAM neque in locum MVNDI, MINDIVM vel MVNIVM quotiens reminiſci ſubeat CREONTIS Thebanorum Regis, nec non MVNDI conſtupratoris Paulinae in Templo Iſidis. Ioſeph. Hiſtoric. lib. 18 cap. 10.

Si haec adjiciatur: Ead. Claſ. Decimaquarta. LXII.

C. ENNIAE. P. RVBRIVS. CELER
VXORI CAR.

haud mihi vice ENNIAE arridere unquam poterit SENNIAE, ſeu cum Glandorpio SIMIAE, ſed arridet ENNIAE ob ENNIVM Poetam, ſeu ENNIVM Grammaticum, huic praeſertim nomini favente Grutero: DXL. 7. DCCCCLXXIII. 3. & ſimilibus.

Si denique (caeteris ſuperſedendo ne exemplorum nimie-

mietate moleſtus fiam) infraſcripta proponatur:

Ead. Claſ. Decimaquarta CXXVII

D. M

POMPEIAE HELPIDIS

LICIN. ISMARIVS

ISMARIVS haud legam ego IANVARIVS, ex quo ISMARII nomen provenire potuit ab ISMARA urbe Armeniae, ſive ab ISMARO monte Thraciae.

CA-

CAPUT VII.

E Reineſio Claſſ. Decimaquartâ CXXXIV.

In Suburbano Bononiae.

D M

SEPTIMIAE. CRESCENTIAE
CONIVGI. INCOMPARABILI
QVAE. VIXIT
ANNOS
XXXX

Ex Alidoſio pag. 73. 5.

In Caſa del Sig. Codibò.

D . M
FONTEIAE. FAVSTILIAE
BOIONIVS. EPAPHRODITVS
CONIVGI. SANCTISSIMAE
FECIT. ET. SIBI. ET. SVIS
POSTERISQVE. EOR

MIrabitur fortaſſe quiſpiam, quòd in recenſendis anteacto Capite Lapidibus, foeminas exhibentibus, quae duobus gentilitiis gaudent nominibus, hos binos ejuſdem

dem cenſus, eò magis propalandos omiſerim, quòd in agro noſtro quondam reperti, nedum caeteris inſeri, ſed iis etiam anteferri debere videbantur. Sed evaneſcet admiratio ſtatim ac conſtiterit, in utroque eorum neutram mulierum hoc duplici ſuppoſito auctam ſe vidiſſe nomine. Non SEPTIMIAM CRESCENTIAM, quia non ſolùm anceps haereo, nunquid CRESCENTIORVM nomen ſit gentilitium, ſed quia pariter Lilius noſter in ſuis ſchedis, in Vaticanâ aſſervatis, hunc eundem Lapidem ſe à quodam librario acquiſiiſſe, ac in ſuo ſuburbano collocaſſe admonens, eam non CRESCENTIAM, ſed CRESCENTINAM vocat, eidem lectioni aſſentientibus Patre Ferrarino in ſuo Antiquario pag. LX. & ſchedis Vaticanis in volumine ſignato 5326. pag. 19.

Lib. Signat. 5238. pag. 5.

Non FONTEIAM FAVSTILIAM, quia nullibi memorata reperitur haec Gens FAVSTILIA; quapropter non injuriâ exiſtimem erraſſe, more ſuo, Alidoſium, ac FAVSTILIAM pro FAVSTILLA dediſſe. Cognomen eſt iſtud, non nomen penes vel ipſum Gruterum, bis id demonſtrantem in *Saluidiena* FAVSTILLA DCLXIII. 5. in *Claudia* FAVSTILLA. MCXII. 9. & nuperrimè in MSS. Vaticanis ita habentibus:

CORNELIA. L. F.
FAVSTILLA.

Quoad FONTEIAM Gentem, Svetonius, cui non adverſatur Cicero ſuâ & ad Atticum, de FONTEIO quodam ſic loquitur: *P. Clodius ad expellendum ab Vrbe Ciceronem, plebeio homini, atque etiam natu minori in adoptionem ſe dedit.* E quibus verbis conjicere licet, vel de ſui induſtriâ plebejam fuiſſe hanc Gentem. Quicquid ſit, FONTEIAM noſtram à FONTEIS potiùs proceſſiſſe reor, quorum fidei, conſilio, atque virtuti adeò ſe credidit M. Antonius, ut praefecturam ſuae claſſis maritimae P. FONTEIO *Capitoni* com-

in Tiber. lib. p. Cap. 17. & 18.

commiſerit: quod innuere ſatis videtur argenteum hujus Gentis numiſma, in meâ pariter numariâ penu aſſervatum, cujus in poſticâ parte navis, emiſſis remorum pedibus, expanſiſque velorum alis, movetur ac vehitur. Non enim à veriſimili abhorret, horum FONTEIORVM quempiam, fidum magni hujus Triumviri aſſeclam, ad tempus aliquod Bononiae, patrocinio tanti Herois commendatae, degentem, ut partes quodamōdo mediatoris, ſeu internuncii inter patronum & clientes ageret, apud nos remanſiſſe, ac inde germen ſuae Gentis, à quâ poſtmodum prodierit, ut ajebam, FONTEIA noſtra, reliquiſſe.

BOIONII tandem, quem huic CONIVGI Titulum poſuiſſe cernimus, ſi denominationem ſcrutamur, ex quo nunquam auderem ego eam derivare ab Urbe noſtrâ, tunc BOIONIA dicta, quum Gallorum BOIORVM prima Sedes ac Metropolis extitit, ita appellatam fuiſſe dicam à BOION, oppido ſive Cyrenes ſive Doridis in Greciâ, de quibus Plinius: Si verò nobilitatem quaerimus nulla expetatur eâ ſublimior, quam eidem tribuunt Spartianus & Aurelius Victor, aſſerentes, tali nomine conſperſum inceſſiſſe Antoninum Pium Imperatorem.

Lib. 5. cap. 5. & lib. 4. cap. 7.

pag mihi 296 in prim. pag. mihi 616. col. 2.

At ſicuti non benè olentis quandoque ejuſdem nominis rara apud Gruterum reperitur mentio, ita crebra, ex oppoſito, penes eundem cognominis EPAPHRODITI, quod venuſtatem & leporem redolet, invenitur repetitio, adductis aliis, nec non hiſce per me collectis Inſcriptionibus roboranda:

E ſched. Vatican.

D. M.
Q. LVCRETI
EPAPHRODITI
LVCRETIA BONI
TAS PATRONO
B. M. F

Ex iiſdem.

D. M.
AELIAE FELICVLAE
T. AELIVS EPAPHROD
ITVS CONIVGI BENEMERENTI FE
CIT

Ex

CA-

CAPUT VIII.

E Grutero, Pag. DCCLXXII. 3.

Via Caſſia.

CLAVDIAE VENERIAE
A. GELLIVS. A. F. DVM
SECVNDVS
BONONIA
FECIT. ET. SIBI
IN. FR. P. VI. IN. AGR. P. IX.

Fragmentum Marmoreum,
mihi dono datum. ab humaniſs. Viro D. Bianco de Negri,
Canonici olim germano fratre.

MEMORIAE
CLAVDI. AGRESTIS ET
CLAVDIAE. ROMANAE PAREN
TVM ET NICEPHORI FILI CLAVDI
ANVS. ET LITE. FECER

NObiliſſimum CLAVDIORVM Genus, Bononiae pariter copioſè propagatum, nos apud etiam Seviratus quondam munere, atque non ſemel militari laude claruiſſe, agnovimus ſuprà Sect. Quintâ Cap. XV. & XVI. quapropter, ut conjugii cum CLAVDIA VENERIA, inclytâ belligerorum hujuſmodi noſtrorum Sobole, non immerentem ſe oſtenderet A. GELLIVS SECVNDVS, neque

de

de ipſius matrimonio ritè dici poſſet, quod de quadam ſuae Gentis foeminâ, GELLIA inquam, nuptâ tandem, Martialis cecinit: Lib.5. epig.

Dum proavos, atavoſque refers, & nomina magna:
Dum tibi noſter Eques ſordida conditio eſt:
Dum te poſſe neges, niſi lato, GELLIA, clavo
Nubere, nupſiſti, GELLIA, ceſtifero;

non ſolùm Uxoris hujus conterraneum ſe aperuit, BONONIAE ortum ſuum jactitans, ſed militarium quoque Inſcriptionum more, Tribum, cui eadem BONONIA adſcripta fuerat, adjecit. Tribum inquam adjecit, quum valdè dubitem, DVM, in calce ſecundi verſus à Grutero appoſitum, eſſe hoc loci mendum, vice LEM, hoc eſt LEMoniae Tribus, ineptè intruſum, non diſſimili errato, quo eundem Gruterum, cvidam militi Bononienſi Tribum aptantem, hanc TEM pro LEM, ſuprà eadem Sect. Quintâ Capit. XI. perperam nominaſſe advertimus.

In hunc ſcopulum non aſſecutae, ſeu à recto detortae Tribus, quandoque impegerunt vel ipſi majorum gentium Antiquarii: Non inquam Mutinenſis Hiſtoriae Autor, qui in hoc prae caeteris recenſito Lemmate:

D . M
P. VETTIO
P. F. CAM. SABINO &c.

τὸ CAM. quod CAM illam Tribum importare liquet, legit CAM illo SABINO: Non ſolùm *Illuſtrator Epitaphiorum & Numiſmatum Antiquorum*, exponens paſſim per totum illud Opus Tribus VOLtiniam, VOLeſium: VELlinam, VELitem: PALatinam, PALmenſem: FABiam, FABium; ſed melioris notae recens Interpres; qui oblitus quaſi praecepto alibi ab ſe tradito, artifices nimirum, ſeu officinatores, in Inſcriptionibus quandoque, more militum, nativam ſibi apponere conſueviſſe Civitatem,

MALACAM, Hiſpaniae urbem notiſſimam, de quâ vel ipſe Gruterus LVI. 6. DCCCLXXII. 8. & alibi, ac proinde hujus FABRI fortaſſe patriam, in hac quae ſequitur Epigraphe:

Claſ. Vndecima LXXXIX.

T. FLAVIO. LARGONIO
HEROTI. MALACA. FABRO &c.

interpretatus eſt LEMONIAM, *tribum inquam*. Quid enim habet MALACA cum LEMONIA, ita ut in LEMONIAM commutata, Tribum referat? Et cur LEMONIA ſic ſuppoſita, poſt cognomen locum ſibi vindicaſſet, quando nunquam nec alibi, quàm inter nomen & cognomen Tribum collocari nemo eſt qui ignoret? Etſi Romae meis temporibus, Vir doctiſſimus, ac in caeteris oculatiſſimus, PVBliciam Tribum in quodam Lapide memorari ſibi ſomnians, eam poſt cognomen ineptè locaverit, ac propterea à doctiſſimo *Aquarum & Aquaeductuum, Columnae Trajanae, Emiſſarii Lacus Fucini*, & ſimilium aliarum egregiarum operum editarum, & in dies edendarum Autore, lepidè non minùs ac ſcientiſſimè ita ſe morderi ſenſerit:

Mi parve, che il titolo raro di PVBLICIVS AVGVRVM nell' Iſcrizione che legemmo in caſa di N. N. ſi confaceſſe bene con le altre rarità di quel ſuo Muſeo, e così diſſi, poterſi intendere le note di eſſa: PVB. AVG.

D M
HELIO. AFIN
PVB. AVG
SEXTIA. PSYCHE
CONIVGI. B. M

Mà perchè egli non gradì punto la mia interpretazione, anzi francamente mi correſſe, pronunziando, doverſi leggere PVBLICIA (*cioè della Tribu di queſto nome*) AVGVRI, *io non mi acquietando a tale ſentenza, appellai al Tribunale del Gru-*

Grutero, e queſti de plano *rivocò il torto fattomi dall' amico; nè ſolamente hebbe per probabile, mà conobbe per certo il miniſterio da me dato al detto Helio Aſiniano, perchè così appunto egli s' intitola nell' epitafio fatto a nome ſuo, e dell' iſteſſa Sextia Pſiche ſua moglie, a Vivenia Heliade lor figlia, rimettendomi al ſottopoſto epigramma, ch' egli regiſtra alla pag.* MLXXVII. 7. *e che ſtà ſcolpito originalmente nella Vigna di Papa Giulio III.*

DIIS MANIBVS SACRVM
VIVENIAE. L. F. HELPIDI
VIXIT. ANNIS. XVI. MENSIB. VI
FECER. HELIVS AFFINIANVS PVBLICV
AVGVRVM. CVM. SEX. PSYCHE CONIVGE
FILIAE. PIENTISSIMAE.

Non eſſendo però facile ad ogni controverſia, ſopra l' intelligenza delle note, di trovare un caſo ſeguito al modo di Venezia, che le porti deciſrate, e per extenſum, *m' hà ſoggiunto, ch' io avviſi quel Signore a contentarſi di laſciar correre qualche libertà dell' altrui ingegno, quando ben anche egli non vi accomodaſſe il ſuo purgatiſſimo giudicio; perchè il campo è largo, il dubitare è facile, & il decidere è pericoloſo; ſuccedendo tal volta contro il volgar prouerbio (come ſi è veduto in queſta occaſiane) che sà più il pazzò in caſa d' altri, che il ſavio nella propria.*

La cagione poi, per la quale io non habbia creduto per luogo a propoſito della Tribu, quella nota PVB. *dell' iſcrizione, ſi è per non hauer mai veduto (ch' io mi raccordi) porre la medeſima in ultimo, ſe non dove i nomi non hanno doppo di ſe nè cognome, nè agnome, nè altro ſecondo nome* ex lege adoptionis. *Dirò più chiaro, che la Tribu ſuol riporſi tra'l nome e'l cognome, ò ſia agnome, ò ſecondo nome addottivo. Secondo la qual legge nel caſo noſtro, ſi ſarebbe detto*: HELIO PVBLICIA AFFINIANO, *e non mai* HELIO AFIN. PVB. *Mà nè pur di ciò ardiſco di far regola, per non eſpormi alla riprenſione*

ſione di un parlar troppo riſoluto, e dogmatico, che non admetto di buona voglia ne gl'altri.

Et ſanè è tot, immo innumeris per me ubique luſtratis Inſcriptionibus non adhuc editis, ne una quidem occurrit, quae Tribum referens, inter nomen & cognomen eam non locaverit, hac exceptâ, quae nihiloſecius in ſecundâ ſui parte (quaſi mendum corrigens, quod de Tribu ESQuilinâ in primâ irrepſerat) ſic concepta legitur:

E Schedis Vaticanis.

DIS MANIBVS
C. SQVATERNIO TRANQVILLO
ESQVILINA
MIL. COH. VII. VIG. AN. LXV
L. SQVATERNIVS. L. F. ESQ. NAR
SENVS. MIL. COH. VIII. VRBAN.
T. F. I.

& hac alterâ, quam exſcripſi in Vineâ Mediceâ, extra portam *del Popolo*, ſuprà Vineam *di Papa Giulio*, & quam quomodo excuſem ego, verè neſcio:

T. ACILIVS. T. F
CAPITO. GALE
RIA. BIRBILI
MIL. COHOR. X. PR
7. MARI
VIX. ANN. XXV. MIL. ANN. IIII
T. P. I

Excuſari me interim à cunctis opto, ſi quo pacto in Lapide noſtro A. GELLIO conſtanter haerere volui, eodem ex oppoſito à DVMià Tribu recedere, potiùſque LEMoniae accedere ſtatui. Id omnino exigere videtur illius Popularis olim mei non minuenda dignitas, & conſueta Civitatis noſtrae non immutanda Tribus. Hujus duplicis ſenten-

tentiae meae in aſſertorem optimum, ac defenſorem digniſſimum evoco Dominum meum Adm. R. P. M. à Monte Leone, cujus doctiſsimam ac elegantiſsimam de re utraque epiſtolam reticere nequeo, uti praeſentis diſſertatiunculae praecipuum columen, ac totius Operis noſtri illuſtre coronamentum:

Illuſtriſſimo Comiti, Clariſſimo, eruditiſſimoque, Viro, Domino D. Carolo Cæſari Maluaſiæ, V. I. ac Sac. Theol. Doct. Collegiato.

„ SPoponderam Humanitati tuæ, V. Cl. aliquammultis
„ retrò diebus, cum per otium vnà de Lapide A.
„ GELLII SECVNDI BONONIENSIS (quem amicus no-
„ ſter, non Aulum GELLIVM, ut ritè exiſtimabas, ſed
„ AGELLIVM à te omnino legi volebat) ſermonem mi-
„ ſceremus, meum ſuper eo ſenſum aperire: etſi enim rem
„ magni non offerat ponderis, quidquid tamen in eo ali-
„ cuius penſi eſt vel acu tangere, ſaltem argumento erit,
„ etiam in leuibus ſuam grauitatem reperiri, quæ no-
„ ſtram qualemcumque ſollicitare poſſit induſtriam. Præ-
„ nomen Auli, quod noſtro Gellio vindicat Lapis,
„ & Tribus Dumia, cui ſe profert adſcriptum, duo
„ ſunt quæ vel leui animaduerſione non indignâ duxeram;
„ Horum primum inter ridiculas curas ab eruditiſſimo Lip-
„ ſio reponitur, *Antiq. lect. li. p. c.* 10. quò loci id tangens,
„ occaſione Gellij illius celebris Scriptoris, hæc habet: *Ri-
„ dicula cura eſt, ſed tamen Scriptoris Noctium Atticarum no-
„ men, nunquam niſi dubitans, & hæſitans pono. Ecce enim
„ tibi, qui A. Gellium vocari contendat, cum quo vulgus fa-
„ cit. Ecce qui Agellium, à quo Priſcianus, & libri antiqui
„ &c.* At idem li. 5. *Epiſtolicarum Quæſtionum*, *epiſt.* 8.
„ Andreæ Schotto, Viro de Rep. litt. optimè merito, ut
„ de re ſeria ſuadere eſt conatus, Prænomini, Auli, re-
„ mittendum nuncium, quoties id cumque Gelliorum præ-
figatur

„ figatur familiæ; ſic enim de eodemmet Scriptore ait:
„ *Gellium, an Agellium dicemus, qui Noctes Atticas ſcripſit?*
„ *Agellium conſtanter libri ſcripti, etiam illud optimæ notæ frag-*
„ *mentum Giſelini appellant:*

Agellij Noctium Atticarum liber x. explicit.
Incipit xij. feliciter C. Aurelij Romuli.

„ & poſt pauca: *Priſcianus etiam nomina propria deducit, à* „ *Seruo, ſeruilius: ab Agellio Agellius.* hæc Lipſius, qui om- „ nium primus Auli prænominis curam ridiculam duxit, „ deindè eidem vt feriæ diem dixit, & tandem proſcri- „ ptione mulctauit. Quid igitur V.C. reuocare me iubes „ in patriam nomenclaturam, miſerum prænomen illud, „ quod tàm acri iudicio extorre factum legimus? En tibi „ iam morem geram, & ſi Lipſio ridicula hæc cura erit, „ eidem reponam cum Regaſilio apud Plautum *in Captiu.*

Dicam vnum ridiculum dictum, de dictis melioribus.

„ ſi autem ei erit ſeria, iam poterit alijs ridicula videri, Lu- „ ciano teſte:

Editur humana eximium nil mente: ſed illud
Quod tu miraris, ridiculum eſt alijs:

„ Vtcumque igitur, vel vno hoc noſtro Lapide; ridiculis ad „ ſeria via ſternenda, quam quidem alteri emunctioris naris „ demandabo prouinciam, vt me à qualicumque eximam „ nota. Accedat igitur nuperus Noctium Atticarum ſcho- „ liaſtes, Iacobus Prouſt, qui in operis propilæo, de A. „ Gellij nomine & vita differens, huic noſtro Marmori in- „ nixus, Lipſiana argumenta minimi ponderis, & planè cep- „ phica reputat; immo ad vnum, vel alterum MS. Codi- „ cem appellanti, quamplures obijcit notæ melioris, vide- „ licet ſex Codices Vaticanos, quos Petrus Seruius Ro- „ manus apud Lambecium contra eum ſtare teſtatur; Op- „ ponit Lupum Ferrarienſem, qui iam abhinc octingentis, „ & quod excurrit, ſcripſit annis: in cuius epiſtola prima, „ Auli prænomen Gellio manifeſtè præfigitur; Omnes de- „ nique Codices in ſui ſubſidium aduocat, quibus in huius

Au-

„ Authoris prima editione, cùm Aldo Manutio, tùm „ Theodoro Gazæ præſidio fuere. At nè Priſciani teſtimonium paruifeciſſe videatur, ei è regione ponit hunc, „ quo de agimus lapidem:

CLAVDIÆ VENERIÆ
A. GELLIVS A. F. DVM
SECVNDVS
BONONIA &c.

„ aitque, *Hinc Gellio prænomen Auli ſi quis vindicaſſet, quid* „ *Lipſius? reclamaſſet continuo eam inſcriptionem ad Auctorem noſtrum minimè pertinere: Illud idem Priſciani locum* „ *obijcienti ſibi pari iure dictum putet*. Ita ſæpe vetuſtæ inſcriptiones Auctores quoſque caſtigant. Ad inſtar huius, „ liceat nunc per Humanitatem tuam V. C. quid vltrò referre, quod mihi nuper Ioſephi Scaligeri viri vndequaque doctiſſimi, caſtigationes in Catullum euoluenti, ipſo „ in limine ob oculos venit; exorditur ille ab ipſo prænomine, Caij, Catullo paſſim ſolemni, aitque; *In manuſcripto eruditiſſimi Viri Cuiacij, non Caius, ſed Quintus,* „ *prænomen exaratum eſt: idque videtur confirmari carmine* „ *in Ianuam, illo verſiculo: (Verum iſti populi nænia, Quinte,* „ *facit.)* quare *qui illi Caio, prænomen faciunt, poſſunt hac* „ *autoritate permoti ſententiam ſuam mutare*. At vide ſis V. C. „ quambenè, vel ab vno lapide reſtituatur Catullo Caij „ prænomen, & caſtigatio Scaligeri caſtigetur. In Auctario „ monumentorum, quod Veronæ eruditiſſimi Panuinij, ſtudio Illuſtriſſimorum Virorum Io: Baptiſtæ Liſciæ, & „ Cozzæ de Cozzis, adiectum eſt, inter alia marmora, „ iam denato Panuinio eruta, illud legitur:

D. M
IPSITHILLAE
DVLCISSIMAE
C. VALERIVS
CATVLLVS

LE-

LEPORIBVS. SVIS
MOERENS. P

„ Quid ſi vidiſſet Scaliger? adeò nè ex verſiculo allato, „eos amplius qui illi, Caio, prænomen faciunt coegiſſet „ſententiam ſuam mutare? Germanum eſt marmor, & Ca- „tullinum præſefert non tantum genium, ſed etiam geni- „tale Poetæ ſolum, vtpotè Veronenſe, ab ipſomet Catul- „lo amaſiæ ſuæ defünctæ dictatum, reſpondetque ad amuſ- „ſim epigrammati quod de eadem viuente cecinerat, & „adhuc ſic legitur:

Amabò mea dulcis Ipſithilla
Meæ deliciæ, mei Lepores &c.

„integrum non exſcribo, quia illius obſcenitatibus inqui- „nari calamus renuit. Interim, vt hoc obiter moneam, „ſuper nomine ſcorti huius, præter Scaligerum, corrigen- „dus eſſet Turnebus; non enim *Hypſitilla*, vt Scaliger: „nec *Hoſpitilla*, vt Turnebus, ſed *Ipſithilla*, vt marmor „dicenda erat; Adeò vel ab vno lapide, non tam præ- „nomina, quàm nomina, Viri cætera egregij edocentur. „Sed age, à diuerticulo per hos lapides redeamus: immò „à Caij, ad Auli prænomen, Gellijs vindicandum regre- „diamur. Subnectit laudatus Iacobus Prouſt rationes va- „rias, quæ vti Gellio ſuum prænomen validius firmant, „ita allatam inſcriptionem veriorem oſtendunt. *Adde*, in- „quit, *quod Romani nobiles, ex quorum numero Gellium fuiſ-* „*ſe conſtat, quippè qui in area Palatina ſæpius opperiretur ſa-* „*lutationem Cæſarum, & Viris ætatis ſuæ ornatiſſimis, adeo-* „*que conſularibus familiariter vteretur; Nobiles, inquam,* „*Romani, cum plura haberent nomina; ſi dicendus eſt Agel-* „*lius, quale prænomen fingetùr? ut hinc pateat, recens natam* „*de Agellij nomine opinionem, ut nulla veterum auctoritate* „*firmatur, ſic Romanorum moribus, parum conſentaneam vi-* „*deri, Id autem Viros alioquin eruditos induxit, ut notauit* „*Barthius, quod cum ad diſtinctionem Cn. Gellij hiſtorici à*

Ve-

„*Veteribus identidem laudati*, „ *A. quæ littera Aulum ſignificat, huius Gellij nomini præfigeretur, detracto ſubindè puncto, vnum ex duobus nomen, imprudentes Librarij conflauerint*. en vt apprimè rationes pænominis Auli, in Gellio Noctium Atticarum Scriptore, noſtri Gellij Secundi Bononienſis prænomini faueant: vtque huius Inſcriptio illi præſidio ſit, tanquam ſibi inuicem mutuum rependant auxilium.

„ Maius in ea negotium faceſſeret (ſi ſuſtinere vellemus, in omnibus plenè conſtare) vltimum Secundæ lineæ verbum, DVM, quod de Tribu DVMIA interpretatur Panuinius *li. de Ciuit. Romana*, vbi de Tribubus bello Sociali additis Sermonem inſtituit, & ex eo Vrſatus *Commentario de Notis Rom*. Horum enim prior inquit: *Tribum, quæ in tribus vetuſtis lapidibus DVM, notatur, ego Dumiam interpretor, de qua præterea nihil quod afferam habeo*, ac ſecundo loco, tres inter memoratos lapides, hunc quo de loquimur affert; eius mentem citra controuerſiam ſectatur Vrſatus; at in præſentia ab vtroque diſſentire tutius videtur, cùm ob incompertum Chorographis latinis loci nomen, à quo huius Tribus nomenclatura manare potuiſſet; tùm ob inauditam Onomatographis Romanis familiæ Dumiæ appellationem, ob quam dari poſſit ſuſpicioni locus, aliquando Tribum aliquam veteribus ſuperadditam, ab ea denominari potuiſſe: vel veterem, antiquo depoſito nomine, nouum hoc aſſumpſiſſe, vt de aliquibus monuit Ioannes Roſinus, *Antiqu. Rom. li. 6. c.* 15. in fine hæc ſcribens: *Sed multas earum* (Tribuum) *duobus fuiſſe fortaſsè nominibus inſignitas, altero quod loci eſt, altero quod familiæ, eaſque ab alijs, hoc ab alijs illo fuiſſe appellatas, quemadmodum etiam tres ex veteribus illis poſtea fuerint ab Auguſto, Veſpaſiano, & Traiano, Iulia, Flauia, & Vlpia vocitatæ*. Verum id nec auſim ſuſpicari; cum neque apud Streinnium, aut Glandorpium, aut Vlſinum familiæ Dumiæ mentio ali-

„qua: immò vix Durmiæ in quam illa abire potuiſſet; Ste-
„phanus ſiquidem Vinandus Pighius, qui in Hiſtoria
„Romana vitam vixit, in Indice, ſeu Idea, quam vocat,
„Rom. hiſtoriæ, in calce Tom. 3. hæc habet: *Durmiæ*
„*Gentis, Itemque M. Durmij, qui ſub Auguſto monetæ cu-*
„*dendæ denarios ſignauit, mentio nulla apud Scriptores.* Cum
„ergo tam loci, quàm familiæ lateat nomen, non temerè
„eſt, mendum in hoc verbo ſuſpicari: à quo quidem ne-
„gotio lubens me ſubtraxiſſem (non enim is ſum, qui in
„corrigendis antiquis marmoribus ſtatim pedibus eam pa-
„ribus) ſi quod prima inſpectione in mentem venerat, cu-
„ris ſecundis maturari potuiſſet. Cum primùm enim hæc
„Inſcriptio ſub aſpectum venit, vix in ea animaduerti Ci-
„uem Bononienſem, liberum & ingenuum, à Tribu Le-
„monia, huius Vrbis propria aberrare, penè in eam abie-
„ram ſententiam, Tribum eam, quam Dumiam interpre-
„tatur laudatus Panuinius, ex ijs eſſe, quas bello ſociali
„veteribus ſuperadditas ipſe commemorat: hinc anſa ſuſ-
„picandi, tàm iniquis Reipub. temporibus, tamque tu-
„multuarijs quæſitis remedijs, ſcilicet, vt Libertini tùm
„primùm militarent: vt Prouinciæ integræ Ciuitate dona-
„rentur: vt nouæ Tribus ſupra numerum inſtituerentur:
„hoc, inquam, ab admiratione, prima fronte, retraxe-
„rat, ſi Ciuem Bononienſem, non in Tribu Lemonia, ſed
„in alia veluti tumultuariò recenſitum inſpicerem; Sed re
„maturiùs librata, ſuſpicionem omnem euaneſcere compe-
„ri: Bononia ſiquidem tùm, extra Italiam, quæ Rubi-
„cone à Gallia Ciſpadana, vbi hæc ſita erat diſterminaba-
„tur: non ergo Bononienſes, Italos inter Romanis per-
„duelles erant. Inſuper Socialis belli tempore, ſcilicet A.
„V. DCLXIII. non adhuc Ciſpadanis ius Ciuitatis datum,
„ſed poſtero anno DCLXIIII. lege Pompeia, Galli Ciſpa-
„dani Ciuitate Romana donati, in quibus Bononienſes tùm
„primùm ſub Tribu Lemonia ſuffragium ferre cæperunt:
„teſtem profero Polyhiſtorem Carolum Sigonium, in *hiſt.*

Bo-

„ *Bonon.* etſi cum ſcriberet ob antiquorum lapidum pænuriam non adhuc compertam Bononiæ Tribum, non Lemoniam, ſed Stellatinam hæſitans notarit: *Bello*, inquit, *inde Marſico Anno DCLXIII. reliquæ Italiæ Lege Iulia: poſtero anno Ciſpadanis Lege Pompeia Ciuitas data eſt: atque ita Bononienſes quoque Ciues Romani effecti, & in Stellatinam Tribum, quantum ex veteribus colligi monumentis poteſt conjecti.* Itaque. Socialis belli anno, non poterat ſub Tribu aliqua ciuis hic noſter nomen ſuum recenſere; poſterior ergo iudicandus eſt Lapis hic, qui quo tempore inſcalptus, incertum. Id ſolum ex ijs colligere licet, noſtrum A. Gellium Secundum, tum cum Bononia, Ciuitate Romana, & Tribu Lemonia gaudebat, ſe lapidi incidi feciſſe: quod ſi pro LEM, in eo DVM. videmus inſcriptum, Quadratarij vitio id tribuendum. Hæc ſunt V. C. quæ ſuper hac Inſcriptione haud magni momenti, leui calamo placuit animaduertere, vt tibi morem gererem, vtque obſequium in te meum declarandi locum non prætermitterem. Vale.

Illuſtriſs. Clariſsimoque Nomini tuo perpetuò deuotus.

F. Thom. de Simeonibus Auguſtinianus Vibo-Valentinus: vulgò à Monte Leone nuncupatus. S. T. M.

In alterius modò Lapidis, CLAVDIA Gente aequè refertiſſimi, * & tantorum Virorum doctrina eloquentiae juncta, & nimis in longum protracta diſſertatio me ſilere jubet. Si ſingulae Inſcriptiones pari diſquiſitione expendendae forent, nullus unquam eſſet terminus hiſce Diſceptationibus jam ad ſuum finem tendentibus: Quapropter ſi in ſequentibus motus erit in fine velocior, parcant, obſecro, qui haec noſtra legere non dedignantur, ſinantque cum Vate canam: *parcite dum propero.*

* expoſitione

Martial. Lib. primo Epigr.

CAPUT IX.

E Grutero pag. DCCLXXVII. 2. eam ponente in Domo Caroli Aſtorgii; & ex Alidoſio ita eam enunciante pag. 71.

Nel Giardino in Caſa del Sig. Aſtorre Paſelli.

COVIAE
SECVNDI
NAE. SIM
PLICIVS
MARITVS
ET. COVIA. SA
BINA. SOR
RORI. PI
ENTISSIMAE
QVAE. VIX
IT. ANN. XXIII.
MENS. VI.

Ex eodem Grutero, pag. MCXL. 9. relat. ab Alidoſ. pag. 78.

C. EGNATIVS
EPIGONVS
SIBI. ET
COMINASIAE
ASTEROPE CON
IVGI

Ex Antiquario P. Ferrarini pag. LX. verſ. Bononiae.

LIBIO. BIBVLO. TI. MAGIVS. SIBI. ET. AMBRO
SIAE. CARISSIM. VXORI. DE. SE. BENEMERENTI
IN. PROSPERIS. SIBI. ET IN ADVERSIS ADHERENTI
ET QVAE PRO EO MORTEM VOLVNTARIE
SVBIRE VOLVIT. SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQ.
POSTERISQ. EORVM. ET VSQ. AD TERCIVM
CREDAS. QVI. LEGIS
H. M. H. N. TRANS

COVIAE Gentis, quae in primo Lapide praeſentis Capitis ſe nobis offert & in conſpectu proponit, nullam apud Autores reperiri mentionem, hac unâ exceptâ, quam Gruterus & Alidoſius habent, id eam nedum Bononiae indigenam, atque ſingularem, ſed etiam obſcuri nominis & ſine imaginibus vixiſſe arguit: quapropter quid de praeſenti COVIA eloqui poſſem ego, quam in rerum naturâ vix extitiſſe conſtat? Quid unquam de ejus Viro SIMPLICIO, qui hoc ſimplici nomine contentus, à conſuetis tribus nobilium nominibus adeò ſe abalienaſſe oſtendit?

Neque melioris quis putet conditionis COMINASIAM Sobolem, ex altero Saxo erumpentem, veluti quae pariter Autoribus tacita; Bononiae tandem ſilere nequit in COMINASIA ASTEROPE, oppoſito à conterraneâ COVIA discrimine; nobiliſſimo viro jugatâ, ac proinde humilem ſui conditionem exutâ; nuptâ inquam C. EGNATIO, qui ob exepetitam ab eâ prolem, EPIGONVM aequè cognominari meruit, ac è Perſarum atque Macedonum militum commixtione, à Magno Macedone callidè diſſimulatâ, cautève promotâ, *orta ſoboles* EPIGONI *nomen habuit*. Pomp. Trog. Epit. lib. XI.

Et

Et quidem COMINASIAE noſtrae non licuit alteri faciliùs ſe commiſcere quàm EGNATIORVM Progeniei, non ſecus conterminae proximaeque ſibi Mutinae frequenti, ac ubique locorum eandem copioſam declarent Gruterianae Epigraphes, hiſce per me collectis numeroſiores:

Videatur *Vidrian. Hiſt. di Modena*, & ſup. pag. 256. col. p.

Romae, Vinea Palumbaria.

DIIS MANIBVS
L. EGNATIO. IANVARIO
M. MAGIVS
IVSTVS ET
EGNATIA. NEBRIS
BENEMERENTI
FECERVNT
ADAMIO. SVCCESSO
EGNATIA. NEBRIS
CONIVGI. B. M

Romae, in pavimento S. Agnetis.

DIS MAN ....
CLVVIAE IV ....
PRIMIGENIAE
CASTISSIMAE
C. EGNATIVS. FELICIS ....
MARITVS

Ravennae, apud Aedem S. Vitalis.

D . M
EGNATIAE PRIMITIVAE
SIBI. ET. EGNATIO. ONESIMO
V. P

Canuſii.

EGNATIA. Ↄ. L
PIERIS. SIBI. ET
M. AQVILIO. BALIOLAE
NIMPHADI. LIB

E ſched. Vaticanis.

DIS. MANIBVS. SAC
MENIAE L. L. THALLVS
SAE. VXORIS. EGNATIVS. VERVS
ET. SIBI. ET
DECIO. FIL. VIX. ANN.
XI. M. IIX. ET. ALCIMO
VIX. ANN. XIII. M. II
HOR. VIII
IN FR. P. VIII
IN AGR. P. VIII

Ex iiſdem.

EGNATIA. CN. F
PIA. FRYGI

Ex iiſdem.

Q. EGNATIVS
P. F. SIBI. ET
PHILISTIAE. PAVLLAE
VXORI. T. F. I

Ca-

Tertia denique Familia, quae Bononiae nativa creditur, ex quo penes Gruterum ſilentio obruitur, vixque hoc

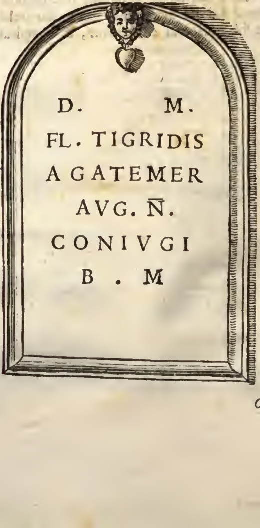
in

in poſtremo Lapide Laribus noſtris inſeritur, eſt AMBROSIA, è quâ proceſſiſſe liquet hanc Viraginem Felſineam, quò magis à TIberio MAGIO laudibus elatam, eò minùs à nobis agnitam. Quis enim hariolari valeat, quae fuerint haec PROSPERA ET ADVERSA, quibus eam ſibi ADHAESISSE gloriatur iſte hyperbolicus VXORIS encomiaſtes? Quis unquam divinari, quo pacto MORTEM PRO EA SVBIRE VOLVERIT? Idcirco, ut huic Epitaphio praecipienti omnino ei qui LEGIT, ut CREDAT, ſim ego dicto audiens, adeò cuncta CREDAM, ut vel inquirere detrectem, quid cum MAGIO habuerit LIBIVS BIBVLVS, ab initio quidem Inſcriptionis cunctis praepoſitus, ſed ita monſtruosè in medio relictus, ut totum in ſolam uxorem conſumetur, & compleatur Elogium.

Caput X.

Ex Alidoſio pag. 76. 2.

Alli Caſoni, in Commune di S. Martino in Soprazano, nella Chieſa di S. Pancratio, Del Sig. Co. Aleſſandro Attendoli Manzoli.

Olim

Olim in montano meo praediolo, dicto la Sampiera; *nunc in ſuburbano, vulgò* la Torre del Malvaſia.

POrtio ac reliquum eſſe dignoſcuntur haec Duo Epigrammata, non tantùm Titulorum, quos Mariti ponebant Uxoribus, ſed nobiliſſimae etiam, numeroſiſſimaeque Gentis FLAVIAE, de quâ ſupra Sect. Quinta Cap. VI. ſemel atque iterum ſe aperientis in T. FLAVIO *Alexandro*, & in FLAVIA *Flacillâ Pollâ*, de quibus Sect. Septimâ Cap. VII. abundè diſputatum. Ulteriori idcirco haud eget ipſa diſquiſitione in binis hiſce Foeminis, praeſertim quòd ambae, humilium virorum, ne ſervorum dicam, connubium non dedignatae, à genuino legitimove FLAVIORVM Germine degenerantes, ab eodem nequaquam

videntur genitae. Servorum dixi, quandoquidem FL. TIGRIDIS Vir, cujus eſſet ſtatus, & quo nam officio fungeretur penes AVGuſtum callidè ſilentio obvolvens, in ſuſpicionem adigit, eundem viliſſimae extitiſſe conditionis, neque libertum unquam, & forſan ſervum, exceſſiſſe in Aulâ Principis. Id rude ac nudum nomen indicat AGATEMERIS, ſuadetque communis haec inſcribentium formula AVGuſti Noſtri, quam illicò & junctim ad ſe trahere SERVVM ſeu LIBERTVM, nemo eſt his Antiquatibus leviter tinctus, qui non noverit.

Vide Miſcel. Spon pagina 190.

Et ſanè quoties is honeſto ſaltem, ſi non praecipuo emicuiſſet Aulae miniſterio, id reticere haud debuerat, ſed apertâ confeſſione illud propalare; manifeſtè, inquam, ſe appellare AVGuſti Noſtri Medicum, exempli cauſsâ, Praeceptorem, paedagogum, nomenclatorem, praeguſtatorem, cubicularium, ſeu à cubiculo, veſtiarium ſeu à veſte, ab ornamentis, à ſupellectile, à libellis, à rationibus, à curâ amicorum, & ſi quem alium, cujus nomenclatura paſſim habeatur in Grutero, necnon Reineſio in Claſs. ſeu Titulo *Officiorum domus Auguſtae.*

CA-

CAPUT XI.

Intra privatos parietes laudati pluriès Tuſculani.

D . M
T . STATILIO CLARO
STRABONIA
VENVSTA . CONIVGI
CARISSIMO
CVM QVO VIXIT
ANNIS XIIII

Ibidem,

In ſecretioribus gurguſtiis.

D. M
M. CALPVR
NI PHOEBI
CONIVG,
KARISSIMO
BENEMEREN
TI FECIT
APRODISIX

In Suburbano D. Co: Bonaventurae Boſelli, loco dicto Saliceto, *ab eadem Villa Tuſculana parum diſtan.*

D M
C. TVSCILIO
ROMANO
ELPIS. CONIVNX
CONIVGI. B. M. F
VIXIT. A. XXXV

In Studio olim D. Aemilii Bolognini, deinde in Muſeo Coſpiano, nunc Studio Aldrovandeo addit.

D. M
L. AIATI
PROCVLE
IANI
DOMITIA
FELICISSIMA
CONIVGI. BENE
MERENTI. CVM
QVO. VIXIT
ANNIS. IV.

ALATI, ſed mendosè dat Grut. DCC-LIII. 8. formam immutans, & in fin. LV. pro IV, ponens.

In

In communi olim conditorio, ſub dio poſito, Parochialis D. Proculi; nunc intra Eccleſiam, in pavimento.

.:

.:.:. QVO . VIXI . ANN . XII . AR

.:.:. IA . ROMANA . ET . ARRVN — Alidoſ. memorat. pag. 61. & 213.

.:.:. AI . MAIIVS . ET . ARRVN

.:.:. ROMANVS . FILII . PATRI

BENE . MERENTI

In Atrio Baſilicae Divi Stephani.

AVRELIA DE
CIA AVRELIO
LVCIO CONIVG
IMO QVI VIX AN
IS VICINTI DV — Alidoſ. habet pag. 63.
O DIE OCTo DE QV
AE NVLLA QVAEREL
A POSSE DICERE BE
NEMERENTI POSVIT

E Rei-

E Reineſio Claſſe Decimaoctava IX.

Bononiae.

V. F
CERVONIA. CORINTHIA
P. CERVONIO. CORIN
THIO. PATRONO. M. FLA
MINIO. PRISCO. VIRO
ET. SIBI

QUò ſtudio ac pietate nitent noviſſimè viſi Lapides extinctis Uxoribus à Maritis poſiti, eàdem redundaſſe quos Uxores pariter Viris ſuis fato functis inſcripſere, oſtendunt ſequentes Septem; quorum quia primi Quatuor, & nullâ Gentis claritate micant, (CALPVRNIA exceptâ, de cujus nobilitate Sect. Primâ Capit. II. ſatis actum) & nullâ ſenſus obſcuritate, ſeu verborum deperditorum ignoratione laborant, ab ulteriori ideo eorum indagatione me abſolvunt.

In Quinto igitur potiùs inſiſtendum, qui temporis vetuſtate in pluribus deletus, ſe reſarciri, atque in lacunis repleri poſtulat; quod quidem facillimè fiet, mutuato à ſuperſtitibus integris vocibus praeſidio, quo mediante, ſic illum repleri, ac jam viſo ſubſtitui poſſe crederem:

L. ARRVNTIO L. F. MAIIO
CVM. QVO. VIXI. ANN. XII. AR
RVNTIA. ROMANA. ET. ARRVN
TIVS. L. F. MAIIVS. ET. ARRVN
TIVS. ROMANVS. FILII. PATRI
BENE. MERENTI

Quid ſit cauſſae, quòd hunc Maritum reſpectivè ac PA-

TREM

TREM, Lucium praenominaverim, eſt quia iſtud praecipuum, nec non familiare fuiſſe hujus Gentis praenomen, è Scaligeranis indicibus deducitur. Cur verò eundem, ARRVNTIVM dixerim, eſt quòd, quum millies habeamus priſcis è Lapidibus, tum uxorem, tum filium eodem nomine cenſeri, quo maritus, quo pater; quum Uxor, quum Filii, ARRVNTII hìc dicantur, arguunt hunc Maritum, viciſſimque Patrem, fuiſſe ARRVNTIVM & ipſum. Quare demum eundem ARRVNTIVM, MAIIVM cognominaverim, eſt quòd ita cognominatum videmus primum è duobus Filiis, atque ideo indicantem, MAIIVM fuiſſe cognominatum & Patrem, ut paſſim evenit. Sic in DCXCVII. 9. NONIVS PLACIDVS dictus eſt filius, quia NONIVS PLACIDVS erat pater. Sic DCCIIII. 3. RESIVS ASPER filius, quia RESIVS ASPER pater. DCCVIII. 6. TARQVITIVS SEVERVS filius, quia TARQVITIVS SEVERVS pater. DCLXXVII. 2. TI. CLAVDIVS PHILETVS genitus, quia TI. CLAVDIVS PHILETVS genitor DCXCVI. 9. C. MODIVS FELIX filius, & C. MODIVS FELIX pater, idemque de innumeris.

Non MATIVS autem, ſed MAIIVS cum Alidoſio appoſuere mihi placuit, quia, ut aliàs admonui, non admodum me facilem praebere poſſum in commutandis ſeu corrigendis pro arbitrio vocibus; quod ſi hujuſmodi me libido tunc invaſiſſet, MATIO MVCIVM ſubſtituiſſem, attentâ monitione doctiſſimi Reineſii pag. 596. 700. 771. 773. & 876. ſolemne fuiſſe marmorariis ſaepè A pro V, & V pro A ſcribere ac ſcalpere; quum altera alteram inverſam ſimulet; quodque C. & T, ut in pronunciatione, ſic in ſcriptione haud rarò alternet, ut exemplum affert in DOMITIIS, qui DOMICII in GRACIIS qui GRATII quandoque ſcribuntur, & ſimilibus aliis, de quibus pag. 23. in fin. Sic, inquam, cavillari potuiſſem ego, quòd MATIVM hìc poſuiſſet lapicida pro MVCIO, ex quo MVCII ARRVNTIIS haerentes, ipſiſque commixti videantur

In correctione pag. 213. Immo cum ipſo Lapide.

tur

tur, ut ex hoc MVCIORVM Lapide, quem valde miror, à ſolerti Urſato omiſſum in ſuis *Monumentis Patavinis*, dum à Grutero ita regeritur:

DCCCLXXI. 4.

Patavij apud Contarenos.

C. MVCIO. C. F. SE.·.·.·.·.·.·.·.·.
ET. ARRVNCIAB. T. F.·.·.·.·.·.·.·.
ET. MVCIAE. C. F. PR.·.·.·.·.·.·.·.·.
MVCIAE. C. F. PR.·.·.·.·.·.·.·.·.
H. M. H.·.·.·.

ROMANVM porrò, à Matre ROMANA fuiſſe cognominatum alterum Filium, ſicuti primus à Patre MAIIO MAIIVS fuit dictus, clarè liquet. ROMANA dicitur haec Foemina, uti è Româ ad nos profecta, ſive mavis orta ab illa ROMANA Gente, de quâ in Urbe haud rara cernuntur Epigrammata à Grutero regeſta, quibuſque aliud addi poſſet, paucis ab hinc annis repertum, atque inter alia collocatum, quae hoſpitium RR. PP. Olivetanorum D. Franciſcae Romanae, ad Divi Iſidori eleganter exornare aliàs dictum eſt. Sic *Caſſius* ROMANVS in noſtro ſuburbano militari laude coruſcus, de quo ſupra Sect. Quinta Cap. XVII. & Claudia ROMANA, de quâ non ita pridem hac Octavâ Sect. Cap. VIII. id probant, & aeque evincunt, fuiſſe frequens Bononiae itidem cognomentum iſtud.

Pag. 418. col. p. in fin.

Caeterùm non contemnendae conditionis ſe ſe manifeſtat Gens ARRVNTIA, etſi inter plebejas eam recenſeat Panvinius *de Antiq. Nomin*. Siquidem Conſulibus claruiſſe colligitur è 2. Faſt. è quo deducitur L. ARRVNTIVM L. F. L. N cum M *Claudio* M. F. M. N. *Marcello Aeternino* anno V. C. DCCXXXII. & L. ARRVNTIVM L. L. F. L. N. ARRVNTII Viri Conſularis filium cum M. Aimilio L. F. *Lepido* anno V. C. DCCLIX. conſulatum geſſiſſe. His alios addere nititur CL. Urſatus *Monum. Patau.*

tan. pag. 104. & 105. plura ac plura ſcitu digna de ARRVNTIIS ubique facundè profundens, & quae praetereo,

------ ne ſi repetitum venerit olim
Grex auium plumas, moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus.

Quicquid de novo adduci poſſe crederem, duae ſunt Inſcriptiones, quae de ARRVNTIORVM horum copiâ etiam in Urbe nos certiores faciant: Altera anno 1680. erutâ, me praeſente, è plebejo horto ad radices elegantis Vineae de Matthaeiis, ita:

L. ARRVNTIVS L. F. VENVSTVS
ARRVNTIAE. MVNNIAE
COIVGI. SANCTISSIMAE. CVM. QVA
VIX. ANN. XVI. MEN. III
SINE. VLLA. QVER
ET. SIB. ET. LIB. LIB. POST. EOR

Altera verò de anno 1683. à me inſpecta in quadam arâ praegrandi penes Alexandrum *de' Sardi*, quadratarium prope S. Mariam in Cacaberis, & quae ſi minoris ſe praebuiſſet molis, libenter acquiſiviſſem, ideoque à me ita tantummodò deſcripta:

ARVNTIA
PROBA
VIXIT ANNIS XXII
MENS. I. DIEBVS. V. HORIS. XI

Succedit Sextus Lapis, Bononienſium AVRELIORVM portio non minùs & reliquum, ac debile quidem, ſed minimè praetereundum, eorundem reſiduum ſe detegat ſequens Elogiolum, in eâdem Baſilicâ, ac eodem ferè loco, ab Alidoſio noſtro ſic enunciatum: Pag. 65.

A V R E L I A C A V
I N A . V X O R

Vvv At

Quatuor hujus Gentis Cocnotaphia prox. nobis Mutinae, videas in Grut. & Vidriano &c.

At quoniam de hujus Gentis virtute bellicâ ſatis diſputatum eſt ſupra Sect. Quintâ Cap. XIV. ideo eâdem inutili repetitione poſthabitâ, ad diffuſam ubique potiùs ejuſdem propagationem revertar, haecque recentia exempla, aequè numeroſa, jam alibi adductis adjiciam:

Romae, ad D. Gregorij.

AVRELIVS .:.:.:.
AMPLIATVS FECIT
SIBI ET
AVRELIAE FELICISSIMAE
V..:.:.:.:.:.
MAX. ET LIVERIS. SVIS ET LIB*ſic*
LIBERTABVSQ. POSTERIS
QVE EORVM

Romae, in Horto D. Alexii, repert. ann. 1684. *in Sarcophago.*

M. AVREL
AVGG. L. EP
AGATHVS

Romae, quum eam vidi & deſcripſi, In Curia RR. Monialium montis Magnanapoli. Elegans Arula.

DEAE SANCTIS
SIMAE. TER
RAE MATRI
AVRELIA FLA
VIA IVLIANA
C. E VOTVM
SOLVIT

Romae, in Muſeo Magnino.

D M
AELIA. CAPITOLINA. FECIT SI-
BI. ET. M. AVRELIO. AVG
LIB. PONTICO. MARITO SVO
BENEMERENTI. QVI VIXIT. ANN
XVI. ET. PONTICO AVG. N. VER-
NAE
O. SVO. ET. M. AVRELIO. AVG
VEROSO. ET. SVIS. LIBERTIS
AVRELIAE. CVBVLI'. COIVGI.
SVAE
AVRELIA SABINIANO. ET. IV-
LIANO
M. AVRELIO
T. IVLIO ET. LIB. LIBERTQ P.
Q. EO

Romae, in Aed. Maffarin.

D . M
AVRELIVS HERMAS AVG. LIB
PROC. K. HEROVM
MACERIA
CINCTVM CVM CVPERFICIO
INSVLA CONPARAVIT
SIBI POSTERISQVE SVIS
IN FR. P. XII. IN AGR. P. XIIX

Romae, Baſis marmorea, olim apud Io: Andream de' Roſſi.

D M
MEMORIS
FILLI
AVRELI
CANARTHAE
PRINCIPI GENTIVM

BA-

BAQVATIVM
QVI. VIXIT
ANN. XVI

Romae, penes lapicidam Barberinorum, è regione eorum Aedium ad quatuor fontes ornatiſſimus Sarcophagus.

D . M . S
AVR . L. AVG. LIB
VNIVIR DOMI
TIAE. CONI. SANCT
ISSIM. PVDIC
SIBIQV. REVEREN
POMPIEIA. MAR. C. Q
V. A. XX. TV. ACT. ANN. XXXVI

Romae, apud eundem eod. loco. Grande Marmor exhibens militem equum cum belvis ſub pedibus, & ſtipatum à famulo, ſubtus hac Inſcriptio:

AVREL. ANTONIO. CVRAT. CO.
HERODIS KASTR. PROC. NAT. DA-
CVS ALLENETA
ALLA GALLOR. VIX. AN. XXXX
MES. V. DIES XXV
MIL. ANN. XXI. AVR. CVR. TORRV
FINIANI ET. AVR
LER. LIB. EIVS. HERED. B. M. F. C
OPTATVS EVNETI. SIT. TIBI. TERRA
LEVIS

Romae, alicubi.

AVRELIA VIDIA
L. AVRELIVS
PRIMVS
CON. BENEMER

Romae, in Sarcophago.

D . M
M. AVR. PHILOCCA
LO FILIO DVLCISSIMO
BENEMERENTI QVI VIXIT
ANN. VIII. MENS. V. DIES. XV. AV
HERMADION. ET. ANTON
PHILINE PARENTES
INEELICISSIM

Romae, Tranſtyb. apud Cervinos.

L. AVRELIVS
COTTAE. L
PHILOSTRA
LEIVIA
DRVSILLAE
L. GALATEA
IN FR. P. XII. IN
AG. XX. H. M
H. N. S

Romae, ad Vineam Cavaleriam.

D . M
AVRELIORVM
IOVIN ET SYLECTINI
LIBERTIS. LIBERTABVS
QVE. POSTERISQVE
EORVM

Extr. Romam, ad D. Pauli.

D . M
M. AVRELIO. EVARESTO
BENE MERENTI
FECERVNT. VA
LERIA. THRE
PTE. ET. SALVIANVS
FILIVS

Ex. Romam, Vinea Amiana.

AVRELIVS
POLYCHRONI
VS PATRONO
INCOMPARABILI

Extra Romam, extra port. Salariam, in Vinea Creſcentia.

D . M
M. AVRELIO
FACVNDO
NOMENCLATORE. CES. N
LICINIA FAVSTINA
CONIVGI
BENEMERENTI FECIT

Extr. Romam, è Coemeterio Pontiani. Fragmentum.

AVRELIAE M
SORORI. RARI
VIXIT. ANN. XI
MENS. II. D. II
ET
AVRELIAE PRIS
MATRI. PIISSIM
VIX. A. LIII. M, VIII. D. X
AVRELIVS. PRISCVS

Ibidem.

AVRELIVS ANTIGONVS SIBI. ET
BENEDICTAE CONIVGI SE VIVO
BENEMERENTI IN PACE FECIT

Ext. Romam, in quadam vinea.

D . M
AVRELIVS VETVS
GRATIAE DIONE COIV
GI. SANCTISSIMAE
. ET
MERENTISSIMAE FEC

Ibidem.

AVRELIAE MESSIAE
INFELICISSIMAE
Q. V. ANN. XXV
SIGNIVS LVPVS MARITVS
B. M. P

Ravennae, ad D. Mariae in Portu.

AVRELIAE. VERONILLAE. FIL. INF. VIX. AN
II. AVRELI VALERIAN ET LVCANIA MAX
IMINA PARENT

E ſched. Vaticanis.

D . M
AVRELIO ACHILLEO
LIBERTO FIDELISSIMO
AVRELIVS POMPEIVS
PATRONVS POSVIT. B. M

Ex iiſdem.

D . M
M. AVR. ACH
ILLEO PATRI
SANCTISSIM
O. M. AVRE ACHILLEVS
FILIVS

Ex iiſdem.

D. M. PARENTES
MARCO
AVRELIO
IVSTO

VIX.

VIX. AN. VI. M. XI
DIE III

Ex iiſdem.

L. LAIANI. VE
AVGG. N. N
COH. PR.
AVRELIA
CASTA CON
IVGI INCOM
PARABILI CVM
SEPTEMBRIO
VTRORVMQ
... LIB ...

Ex iiſdem.

D M
AVRELIVS PIVS AVGG. L. FE.
SIBI. SE VIVO
AEMILIÆ
SILBANAE. CONIVGI
SVAE
B. M. ET. LIB. LIB. POSTE
RISQVE EORVM

Ex iiſdem.
Viſ ſup pag. 489.
D M
AVRELIVS BROMIVS
ET AVRELIA BROMIA
SIBI ET SVIS LIBERTIS
LIBERTABVSQVE POSTERISQVE EO-
RVM
FECIT
H. M. D. M. A

Ex iiſdem.

D M
PETRONIVS PRIMVS AVRELIAE
DIO-
DIONYSIADI CONIVGI INCO
NPARABILI ET FILIS SVIS ET
LIBERTIS LIBERTABVSQVAE
POSTERISQVAE AEORVM *ſic*

Ex iiſdem.

AVRELIVS DIO
NYSIVS AVG. LIB
COMPARAVIT. ET
STATIRE. FILVMENE *ſic*
CVM ARIA. FARVS
CINIA CIPPIS N. IIII. LIB
LIB. POSTERISQ EORVM

Ex iiſdem.

AVRELIA PRIMIGENIA SE VIVA FE-
CIT
∴∴ LIO TELESPORIO
CONTO FILIS SVIS
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQ EORVM
ſic HIC MONIMENTVS. MACERIA
CINCTVS. CVM. HYPPOGEO. QVI.
FECIT
IN FR. P. XXS. IN. AGR. P. XXXVI

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

CERERI ORCILI
ANAE SACRVM
C. AVRELIVS ORCILI
VS PARALIVS M
AVRELI SEVERI
AVG. LIBERTVS
∴∴ ORCILLIANVM
∴∴ ALIAS PAR
∴∴ LABB. F

Ex

Ex iiſdem.

IN FRONT. P. IX
IN AGROPEO IXS
DIS MANIBVS
SAC
M. AVRELIVS. M. L. POLIBIVS
ƆL. POLIMENE. CONIVGI SANCTIS
CVMQ. VIX. ANN. XX. B. M. SIBI
ET SVIS. ET. POSTERISQVE AEORVM *ſic*

Ex iiſdem.

M. AVRELIO ∴∴ LIBERTO
COMMODIANO MAXIMO
PANTOMIMO ET HISTRION∴
SCAENICO ANN. XI ∴
VIRIDIA C. LIBERTA ∴∴
MVSICA. COMMODIA ∴∴
DONATA

Ex iiſdem.
Via Latina, Arco Travertino.
Tabella pedalis.

IN HOC CENOTAPHIO
LOCVM SVPERFICIO
GERVOLONIA MARIA
ET. AVR. SENTIA. ET
FILIORVM. LIB. LIB
QVE POSTERISQVE EORVM

Ex iiſdem.

MAGNO. TATV
LAE. SVO. BENEME
RENTI FECIT. M
AVRELIVS APOLL
ONIVS

Ex iiſdem.
Olibani, in arca Marmorea.

AVRELIAE. A
NATOLE SAN
CTISSIMAE
FEMINAE CVM QVA
VIXIT. ANN. P. M
XXXII. MENSI
BVS X. DIE. I. SED
ET SVIS PHOSPH
ORVS AVGVST

Ex iiſdem.

AVRELIAE
IANVARIAE
CONIVGI
ſic KRISSIMAE
IVLIVS MARTI
NVS. MER

Ex iiſdem.

AVREL. ARETHVSAE
VXORI SANCTISSIMAE
INTEGRAE FIDEI
FRVGI MODESTAE.
VERAE INNOCENTIAE
OLYMPIVS MARITVS
ET. SIBI. POSVIT

Reſtat denique Septimus Lapis, non alio jure hîc intruſus, niſi ut Sex aliis additus, commendatam ab initio Uxorum pietatem erga defunctos Viros magis aſſerere ipſe valeat; dum CERVONIA, CERVONIO PATRONO praeſentem Titulum inſcribens, VIRVM ſuum ejdem jungere voluit.

(A-

CAPUT XII.

In Muſeo olim DD. de Oſteſanis, nunc ad Turrim Malvaſiam.

C. PERCERNIVS
BASSVS. FECIT
C. PERCERNIVS
MINERVALIS
PATRO

In huius apice, avis caniſtrum inverſum, uvis plenum, roſtrat.

In Domo olim DD. de Sacchis, nunc ad Turrim eandem.

DIIS MANIBVS
L. TVLLI. CLEMENTIS
L. TVLLIVS. EPITYNCHANVS
PATRONO SVO
BENE. MERENTI

C*Ervonia*, quae proximo Capiti finem impoſuit, initium potiùs huic praeſenti praebere deberet, quippe duo ejus cenſus regerat Epitaphia, quae Servos ſeu Libertos PATRONIS ponere conſueviſſe ſuprà vidimus Sect.

Se-

Secundâ Cap. Unico: Sect. Quintâ Cap. XVII. & Cap. XX. & alibi. Hi enim libertatem adepti, humilem propriam conditionem detegere nequierunt, quin eâdem operâ nobilitatem Dominorum, è quibus nomen traxerunt, ob oculos ponant, eâque nativas ſibi civitates ditent magis ac nobilitent. Sanè ſi in PERCERNIIS, à Grutero in totùm ferè oblitis, id non obtinet, adimpletur ſaltem in TVLLIIS, quibus haud omninò caruiſſe priſcos Lares noſtros, alter hic Lapis oſtendit.

Et quidem ſacrorum rituum ac coeremoniarum primis temporibus Magiſtram, poſtremis verò & praeſentibus Studiorum Matrem Bononiam, omni funditus memoriâ TVLLIAE Gentis, è quâ erupit primum Eloquentiae Lumen Cicero, vacare minimè decuit; quocirca fatali quodam conſilio contigiſſe arbitror, ut haec, quam dicimus, in agro Felſineo reperiretur Epigraphe, noſtram Marmorum congeriem magis illuſtratura. A Dominis de Sacchis tum poſſeſſa, deinde in Dominos *de' Monti* translata, poſtremò horum liberalitate in meum Suburbanum tranſvecta unà cum aliis per me adeptis, atque ibidem honorificè diſpoſitis, Turrim meam non parum exornat, tantorum magnificentiam Amicorum non minùs, atque grati animi mei ſignificationem, aeternùm teſtatura.

Non ita tamen in noſtrâ Civitate ſe continuiſſe quondam hanc Gentem TVLLIAM hinc apparet, quin ad proximam & conterminam nobis Mutinam ſe extenderit, ut haec tria Saxa docent, quorum primum ſic refert Gruterus DCCCXCI. 12. nec non Vidrianus pag. 118:

SEX. TVLLIVS SEX. F. V. SIBI

ET SVIS. ET PRIMAE VALERIANAE. S P. F

Alterum Vidrianus ita paginâ 131. 2:

Cavandoſi un fondamento per una muraglia del Convento delle Suore

Scal-

Scalze di S. Tereſa l'anno *1656.* ſi trovò queſta Lapide con tale Iſcrizione.

Idem prorſus, quod oblitus ſe illud retuliſſe ſup. d. pag. 118. ſub hac rubricâ: *A Leſignana Villa del noſtro Contado*, hîc repetit, variatâ vix VALERIANA in VALENTIAM.

Tertium denique, aliàs ſupra adductum, ſic exhibet P. Ferrarinus in ſuo Antiquario, ſub Civitate Mutinae: Sect. Quinta Cap. IX.

C. ETVR
L. CAEST
M. TVLLIV &c.

At ſi Mutinae Civitatis exiguae tot remanſiſſe TVLLIORVM epigrammata comperimus, quid judicandum erit de Urbe ipsâ, tam vaſtâ, totque Inſcriptionibus hinc inde refertâ? Sanè nimium hîc eſſet eas tantùm recenſere quas Gruterus congerit, hiſque adjicere, quas me toties vidiſſe memini, etſi praeter jam hinc inde allatas, harum itidem recorder: Pag. 302. col. 1. p. 345. col. 2. &c.

Romae, in nupera vinea D. Gaſparis Alterii ad S. Crucis in Hyeruſalem.

NS
MVS
TVLLIAE
HELPIDI &c.

FECIT
C. TVLLIVS MAXIMI
ANVS MIL. COH
II. PR. 7 RVFI
AMICO. B. M

Extra Romam Via Salaria, in quadam Vinea.

D M
C. LVCCEIVS. C. F
VETERANO
VIX. AN. LXX. MIL
ANN. XXXVII
FE.

Romae, alibi.

M. TVLLIVS M. L. STEPHANVS
M. TVLLIVS M. L. EVTYCHIVS
M. TVLLIVS. M. L. ANTIOCHVS
TVLLIA. M. L. ACHRYSA
TVLLIA. M. L. THALVSA
TVLLIA. M. L. AGRASIA

E ſched. Vaticanis.

D . B I

Xxx TVL-

TVLLIAE IANVARIAE
SEDITIOSAE ET SEVISSIMAE CO-
NIVGI
STERILIQVE
P. SEXTIVS CVRSOR OPTATISSI-
MAE. P.

cui valde miror, quomodo adverſetur hac Grut. DCXX. 8.

TVLLIAE. P. F. IANVARIAE
OMNIVM FEMINARVM CASTISSIMAE
Q. VIXIT. ANNIS XXXVIII. MENS.
XX.
AVG. LIB. CONIVGI DVLCISSIMAE

Tandem adnotare juvat quàm frequens ubique audiatur hujus EPITYNCHANI cognomen, quod quandoque clariſſimis viris impoſitum fuiſſe obſervamus. Inſpiciantur, obſecro, in Grut. EPITYNCHANVS FILIASTER in DCLXXXI. 8. L. ASONIVS EPITYNCHANVS. CCCV. 2. FL. EVRIICLES EPITYNCHANVS. V. C. PRAEF. VRB. &c. CLXVIII. 7. A. IVL. EPITYNCHAN. DCCLXXXII. 2. TI. CLAVDIVS EPITYNCHANVS. DCCCCXXXVI. 4 Q. GAVIVS EPITYNCHANVS. DCCCCLXXVII. 2. In Reineſ. Claſs. Decimaſextâ. L. QVINTVS COELIVS EPITYNCANVS. Claſs. decimaſeptimâ. XVI. L. ARISTIVS EPITHYNCANVS. Apud Abb. Pucinellum pag. 17. 13. EPITYNCHAN. MM. SER. Penes ſcientiſſimum Carolum Datum, EPITINCANVS gemmarum inciſor ſub Auguſto; & ego è meâ collectarum Inſcriptionum penu hos promam recenſendos:

Nello poſtille alla Vit. di Apel pag. 118.

Oſtiae olim, nunc Romae in Palatio Farneſiorum. Statua togata cum volumine in ſiniſtra, ad pedes faſcicul. voluminum.

L. ANTONIO
EPITYNCHANO
LICTORI DECVRIA
TIAEQVE SACRIS PVBLICIS AP-
PARIT
QQ. COLEGI FABRVM
TIGNARIORVM OSTIS
SE-
SEVIR AVG. IN PROVINC
NARBONENSI COLONIA
AQVIS SEXTIIS

E ſched. Vatican.
Effigies hominis imberbis cum funda, & ſinu pleno lapidibus, ipſe altoquin nudus prater palium.

EPITYNCHANO FILI
ASTA. M. ANTONIVS
HERMERO SVO. B. M. F

CA-

SECTIO NONA

Earum Inſcriptionum, quas ignoratur quis poſuerit, ſeu cui poſitae fuerint.

CAPUT I.

Quinque Inſcriptiones, integrae quidem & completae, ſed memoratâ incertitudine adeò affectae, ut ad dictam ignorationem omnino nos adigant.

MElioris notae Antiquarii, Gruterus & Reineſius, ancipites in quamplurimis Lapidibus cui nam verè inſcripti fuerint, ſeu quis potius eos inſcripſerit alteri, cunctos poſtremo loco in unum coactos, ſub *Dubiarum ſeu Incertarum* Epigraphum titulo ſeu claſſe collocarunt. Nos horum exemplo, Bononienſes Inſcriptiones pari ambiguitate laborantes, ad hunc uſque terminum reſervatas junctim, ut infra ſequitur, hic proſequi ſtatuimus, etſi ab eadem ſemper inſcribentium, & eorum quibus inſcriptum eſt, incertitudine hinc inde acti & exagitati.

Ex Reineſio Claſ. Decimaſeptima. XCIII.

Bononiae, in pavimento S. Felicis, hoc eſt intra Baſilicam D. Stephani.

PLOTINAE Q. F. PRIMAE. M

Tabella exigua, olim infixa in urna fictili; cujus imaginem in hujus Operis proſcennio aere inciſo videas: nunc in meo Suburbano.

NONIA
RESTITVTA

In Domo olim DD. de Sacchis, nunc in dicta mea Turri.

D. M
VINICIA
PRIMIGENIA
VIX. ANN. XXXVII

E' Grutero DCCCCXVI. 7.

Bononiae.

C. IVLIVS. C. F. PRIMIGENIVS
V. ANN. XXII

Repert.

Repert. olim ad Samodiam, nunc in dicto meo Suburbano.

Quis enim unquam definire valeat, num Mater fuerit, quae huic PLOTINAE PRIMAE reſtrictum hunc Titulum poſuerit, an potiùs PLOTINA, quae erga Matrem id egerit? praeſertim quòd id aſſequi ſe poſſe deſperans argutiſſimus vel ipſe Reineſius, hoc idem Epitaphiolum ſub Claſs. *ſingulariorum ab incertis poſitorum* repoſuit?

Quis de hac eadem re dignoſcere, ac decernere poterit in NONIA RESTITVTA, cujus nudum nomen nullâ penitus verborum aſſociatione auctum, in hac inviſibili ferè Tabellulâ inſpiciendum ſe vix nobis offert?

VINICIA PRIMIGENIA, etſi magis loquax, nil prorſus de eadem incertitudine nobis adimit, ſicuti non ab eadem nos eximit C. IVLIVS PRIMIGENIVS.

Idem obtinet in ſequenti ei forſan conſanguineâ IVLIA LYCE, quò pleniori verborum contextu deſcriptâ, eò majori dubietate affectâ; quum praeter ignoratum penitus Inſcriptorem; an uxor, an filia fuerit haec Foemina, quidve cum eâ habuerit IVLIVS EVPHEMVS, omnino ignoretur.

Non

Non eſt tamen quin ſingulae in cunctis hujuſmodi Lapidibus memoratae Familiae, Patriam noſtram propriâ nobilitate illuſtrent, ac eâdem caeteras repleant Civitates. Siquidem NONIA non tantùm proximam & finitimam urbem Mutinam exornare nos docet Vidrianus, quàm Beneventum decoret (teſte Gammaro noſtro, qui eam ſe vidiſſe refert in ſuis ſchedis) Togata Statua, hoc titulo in baſi ſcripto, decora:

pag.107.121. 136.

T. NONIO MARCELLINO V. C.
CAMP. PATRONO DIGNISSIMO
OB INSIGNIA BENEFICIA QVIBVS
LONGA POPVLI TAEDIA SEDLVIVI *ſic*
VNIVERSA PLEBS BENEVENTANA
CENSVIT PONENDA

Lumen addit Familiae huic Lucerna aenea, per humaniſſimum aequè ac doctiſſimum Bellorum poſſeſſa, & quae ſic inſcripta:

NONI ATTICI V C ET INLVSTRIS

dignitates tacitè adumbrat, quibus, etſi plebeii ordinis, eam tamen micaſſe nos docet Urſinus, cui reſpondent Autores, regerentes prae caeteris, alios inter nobiles, quos occidi juſſit Severus Imperator, NONIVM *Gracchum:* NONIVM *Marcum*, qui malè loquebatur de Commodo Imperatore, *ut ſibi pararet Stationis Auguſtae procurationem*, prout Clodio Albino ſcribebat idem Commodus: NONIVM *Receptum* Centurionem, qui cum protererentur Galbae imagines, abreptus vinctuſque, occiſus eſt: NONIVM *Aſprenatem*, qui in ludicris Troiae ſpectaculis, ab Auguſto repraeſentari juſſis, lapſu debilitatus, aureo torque donatus eſt, permiſſo poſteris, Torquati ferre cognomen.

In gente Nonia.

Ael.Spartian. in hujus Vita, ſub n.13.

Id. in vita Clod. Alb. in prin.

Tacit. Lib. p. Hiſtor. ab exceſ. Neron.

Svetō. in Auguſt. ſub n. 43.

Quapropter non injuriâ in Inſcriptionibus ſe manifeſtare ex hoc nobiliſſimo & Conſulari Germine deſcendentes, contenderent quamplurimi, ac praeſertim ſequentes:

Ex

Ex Antiquario P. Ferrarini pag. XXXVII. verſ. Regii Lepidi. Adduct. ſup Sect. Octava Cap. IV.

C. SVLPICIO AGAT
ANGELO ET VIBIAE VI
BIANAE. PARENTIBVS
SVLPICIA TRIARIA FILIA
ET LVCIVS NONIVS VERVS &c.

Romae, in aedibus D. Laurentii in Lucina.

D . M
P. NONIO EVANGELO PARENTI
B. M. PIENTISSIMO
NONIVS MAXIMVS
FILIVS FECIT POSTE
RISQ. SVIS

E ſched. Vatican.

PVBLICIAE PVSINAE
M. NONIVS CORNELIANVS
CONIVGI CARISSIMAE

Ex iiſdem.

DIIS. M. S
L. NONIO
SP. F
CVLTIANO
QVI VIXIT
ANN. XXII
ET MENS. II
FECIT MANILIA
FAVENTINA
CON TVBER
SVO
CARISSIMO
ET. B. M

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

D . M
L. NONIO. VESTALI
QVI VIXIT ANN. VI. MEN X
FECIT NONIA TICHE
VERNAE SVO DVLCISSIMO
ET SIBI ET LIB. LIBERTABVSQVE
POSTERISQ. EORVM. F. IN F. P. III.
IN AG. P. III

Non impari Generis nobilitate, licet inferiori Epitaphiorum numero, gaudet VINICIA PRIMIGENIA, à Grutero minimè praetermiſſa, dum huic noſtrae aequalem prorſus refert VINICIAM PRIMIGENIAM alteram; neque ab PCCXIIII. 11.
Urſino praeterita, qui immo detegens nobis ab initio conſuetudinem inter eam quandoque & Gentem VIBIAM, cogitandum etiam ſuggerit; num VINICIVS fortaſſe aliquis *Vibii Panſae* Conſulis familiaris & aſſecla, ille eſſe potuerit, qui eundem ſequutus Conſulem in ſua militari ad Mutinam expeditione, póſt eius miſerrimum apud nos obitum, huc remanſerit, ſedem locaverit, atque VINI-

CIA-

CIAE noſtrae originem praebuerit, cui denique PRIMIGENIAE cognomen attributum fuerit, eo quòd alias inter ſorores nata, primogenita extiterit: eo pacto quo apud Feſtum *primigenius ſulcus dicitur, qui in condenda noua urbe, tauro & vacca deſignationis cauſa imprimitur*: vel eò quòd ad gignendum aptam & paratam ſe obtulerit, eo ferè ſenſu quo Lucretius:

Seu veriùs apud Paul. Diac. a Feſt. relatum in hoc verbo

De Rer. nat. lib. 2.

Multaque poſt Mundi tempus geniale, diemque
Primigenum maris, & terræ ſoliſque coortum.

Sic *Primigenia fortuna* penes Ciceronem, & FORTVNAE PRIMIGENIAE paſſim in Gruterianis Inſcriptionibus LXXV. LXXVI. LXXVII. &c.

De legib. lib. 2.

At ſi in eodem PRIMIGENII cognomine conveniunt praeſens VINICIA & ſequens IVLIVS, diſcrepant etiam ex oppoſito in dilatatione nominis, quâ ipſe VINICIIS longè anteit. Quandoquidem non ſolùm ubique locorum Inſcriptis Lapidibus redundant hi IVLII, qui à Venere ortum jactantes, ſe admirandos omnibus praeſtare debuerunt, ſed Bononiae praeſertim, quam ſub ſigno Tauri, hoc eſt ſub ejuſdem Veneris Domo ab Aſtronomis collocatam, iiſdem pleniorem ſuimet ſtationem ac domicilium praebuiſſe decuit.

Et quidem eam id pluriès egiſſe oſtendunt ſequentes in hoc poſtremo Lapide IVLIA LYCE & C. IVLIVS EVPHEMVS non ſolùm, ſed alibi IVLIA *Cetonis*, *Mezzaca* IVLIA, atque in praeſens TI. IVLIVS VERECVNDIANVS ſub IMPeratore ADRIANO, alter è IIIIVIRis VIARum, de quo tradit Gruterus, hîc opportunè inſerendum, Epitaphium:

de qua ſup. Sect. Septima cap. VII.

Romae.

IMP. CAESARI. DIVI
TRAIANI. PARTHICI
FIL. DIVI. NERVAE. NEP

TRA-

TRAIANO. HADRIANO
AVG. PONT. MAX. TRIB
POTEST. COS. II. P. P
IIII. VIR. VIAR
Q. TAMVDIVS. Q. F. PALAT
GRAIVS. VIENNA
L. AVRELIVS. L. F. OVF
TYRANNVS. INTERAMN. NAHAR.
TI. IVLIVS. TI. F. STEL
VERECVNDIANVS. BONONIA
Q. TAMVDIV. SEX. F. ARRIVS
REATE. FAC. CVR

Grutér. pag. CCXLVIII. 6.

Et cum quibus omnibus concordare mox audiemus, & opportunè quidem, K. IVLIAM *Concordi*; dum interim IVLIORVM alibi copia jam ſparſis per totum hoc Opus noſtrum Inſcriptionibus ſcatens, nuperrimis hiſce aliis, & ferè innumeris, admirandâ ſe magis offert:

inf. hac ead. Sect. Cap. V. Inſcript. 2.

Romae, Via Rondanina.

DIIS MANIBVS
Q. IVLI
Q. IVLI
SECVNDI
LIBERTI
CHRYSEROTIS

Romae, Tranſtyber. ad Arenulam, in Viridario de' Vecchi.

IVLIAE MAXI
MINE QVAE VIX. AN
III. M. VI. IVLIVS
MAXIMINVS
FI-
LIAE PIENTIS
SIMAE FEC

Romae, penes Vrſinos, in Campo Marzio.

DIS MANIBVS
IVLIAE. FORTVNATAE
FECIT. LITOS. CONIVGI
CARISSIMAE ET
SANCTISSIMAE
BENE DE SE MERITAE
VIXIT. ANNIS XIIII
MENSIBVS X
DIEBVS X
HAVE VALE

Ro-

Romae, in refertiſs. tot rerum mirabilium Muſeo D. mei, Don Leonis Strozii.

IVLIA. D. L. MA
HIC SITA EST

Romae, penes Chiſios ad Viminalem. in Vrnula.

L. IVLIVS. L. VOL
PEREGRINVS VIX
AN. XLII

Romae, apud Lapicid. ad DD. Serg. & Bach. in Sarcophago.

D : M
C. IVLIO
C. F. VALE
RIANO
PATRI

Romae, apud Mazzantes.

P. POSTVMIO. Ɔ L. FORTVNATO
VIX. AN. XIV. M. II. D. VI
C. IVLIVS CHIVS
CARISSIMO. FECIT

Romae, apud Illuſtriſs. & Reverendiſs. Fabrettum.

DIS MANIBVS
IVLIA IOLES
IVLI. VMBRI LIB
CN. SEIVS. CRISPVS
CONIVGI. SVAE. BENE
MERENTI. FECIT

Apud eundem.

D M
SVLPICIAE EVBIAE CO

IVGI BENEMERENTI
QVAE VIXIT MECVM AN
NIS. XXV. M. III. H. III. F. IVLI
VS ANTONIVS COIVX. ET VRB
ANILLA. F. MAT. DVLCISS

Romae, Baſis aliàs apud Lapicidam ad D. Marci.

DIS MANIBVS
IVLIAE POLYNICES
CELER CAESARIS
CONIVGI OPTIMAE
PIISSIMAE
ERGA SE
SVOSQVE

In Via Ianiculenſi.

D M
C. IVLIVS APPADION
ET IVLIVS ARISTODEMVS
ET IVLIA LEDA SE VIBI *ſic*
COMPARAVERVNT. SIBI
ET LIBERTIS. LIBBRTA
BVSQVE POSTERISQVE
EORVM

Via Salaria.

D M
T. IVLIVS PROBIANVS
FECIT. MERCVRIO BER
NE. SVO. QVI. BIXIT *ſic*
ANNIS. VIIII. DIEBVS. XX

Extra Romam, extra Portam Nomentanam, ad D. Agnetis.

D. M. S
NVMMEIAE
PEDVCEAE. INDE
CONIVGI. SIMPLICISSIMAE

QVAE.

QVAE. VIX. ANNIS. XVIII
MENS. VI. DIES. I
C. IVLIVS DONATVS. MARITVS
INNOCENTI. HAVE

Extra Romam, vinea olim Nacula.

DIS MANIBVS
C. TREBIO HERMAE
LICTORI
IVLIA THAIS
CONIVGI SVO
BENEMERENTI
FECIT ET SIBI

Romae, Hortis Alteriis.

C. IVLIO TELESPORO
QVI VIXIT. ANNIS XCVIII
C. IVLIVS MODERATVS
ET IVLIA. FORTVNATA
PATRONO. BENE DE SE MERI
TO FECERVNT. ET IVLIVS
ACIVA

Extra Romam, à Muro Torto.

TI. IVL. CRESCEN
TI. L. PVLLAENVS
CRESCES. FILIVS
ET HERMEPHI
LVS. ALVMNVS
B. M. F

Extr. Romam, Hortis Pamphiliis.

IVLIA L F
BASSILIA
VIX ANN V MEN
IIII. DIEB XXII
L IVLIVS BASSVS
PATER ET MONEIA FORTV-
NATA
MATER FILIAE
PIISSIMAE FEC

Extra Romam, Vinea Vidaſca, ad bivium Appiae in Latinam.

D M
M. IVLI S. LEANDER. COM
PARAVIT. SIBI. ET SVIS. ET
IVLIAE LENE SORORI. MI
THRETI. PATRI. ET. LVCILLAE. MA-
TRI
ET. LEONTIO. FILIO. ET. LIBERTIS
LIBERTABVSQVE. POSTERISQVE EO-
RVM

Ex. Romam. Vinea olim Boſia, nunc Caeſarina, ex. port. Flam.

TI. CLAVDIVS
RHODO
SIBI. ET. IVLIAE
TRYPHOSAE
CONIVGI. FECIT

Extra Rom. In vinea olim Iacobella, via Aurelia.

IVLIA PITHVSA VIX. ANN. XXXIII
FECIT. C. IVLIVS
MARITIMVS. F. L. D. D. S

Filius Libenter Dedicavit De Suo; ſeu Locus Datus Decreto Senatus.

Extra Romam, Vinea Benincaſa, *Via Appia.*

D. N.
EPAPHRODITO
V. ANN. IIII. MENSIB
IIII. DIEB. XXIIII. FECERVNT
IVLIA CHRYSEROS
ET IVLIA PHILETE
VERNAE PIISSIMO

Ext. Romam, Vinea della Sturiona, *Via Appia.*

C. IVLIVS. CORINTHVS. L. ATIMETVS
SIBI. ET. TVLLIAE. PRIMIGENIAE. CONIVGI
CARISSIMAE. ET TVLLIO. ALEXANDRO
PATRONI EIVS ET PRIMIGENIO. DELICIO
EORVM. DIS MANIBVS. D. D
PERMISSV. DVORVM. IVLIORVM EVTACTI
ET THEOPHILI

Extra Romam, Vinea Brunona.

DIS MAN
C. IVLIO
ABASCANTO
VIX. A. XIII. M. IIII
IVLIVS IANVARIVS
ET. CLAVDIA TYCHE
FILIO
PIISSIMO FECERVNT
IN F. P. VI. IN. AG. P. III

Ad Portam D. Sebaſtian. Inventa anno 1639.

C. IVLIVS. C. IVLI. F. COL. VITALIS. ET
C. IVLI. ALEXANDRI. LIBERTVS
7 ARATVS. SIBI. ET. CLODIAE
AMORI. CONIVGI SVAE FECIT

In Territorio Civitellae.

L. IVLIVS
FAVENTINVS
APOLLINI. D. D

Saxoferrati.

D M
COTEDIO HELICI
IVLIA MAXIMA CONIVGI
BENEMERENTI
ET CALLISTVS. LIBERTVS

Florentiae, Appud Gaddios

D. M
C. GEMINIVS
IONICVS
IVLIAE CALENI
CONIVGI PIAE
CARISSIMAE. ET
BONO CONSILIO
DE QVA NIL QVE
ROR. CVM. QVA. VI
XI BENE ET INTEGRE
ET. IN. RE. SVA. PO
EST. B. M. ET. SIBI. ET. FILIS ſu
FECERVNT

Ibid. Apud Guicciardinos.

M. POBLICIVS
PRIMIGENIVS. S. ET
IVLIAE NATALI CONIVGI
CARISSIMAE. ET
M. POBLICIO, MERODI
LIBERTO PIISSIMO. ET
CLAVDIAE THETIDI
CONIVGI EIVS ET
LIBERTIS LIBERTABVSQVE
EORVM. ITA NE LICEAT.∴
IVS SVVM VENDERE AVT DONARE

Neapoli, apud Sanazaros.

DIS. M A
CLODIAE. APATES
M. IVLIVS METVLVS
CONIVGI. BENEMERITAE

Capuae.

C. IVLIO
DRYSMANTIS L. ORESBIO
IVLIA. C. L. EPHESIA
PATRONO SVO SVISQ

Genuae, penes D. meum D. Canonicum de Ferris.

C. IVLIVS MVCRO. ET
Ɔ. IVLIVS ONESIMVS. ET
C. IVLIVS PRIMIO FECERVNT
SIBI
ET SVIS POSTERISQVE EORVM. ET
CORNELIÆ *ſic*
ATTICILLÆ IVLI PRIMIONIS F. ET
PL AVTIÆ *ſic*
CHELIDONI IVLI ONESIMI
CONIVGI. POSTERISQVE EORVM

Ravennae.

IVLIA MARIA
EVR ESIS
SIBI VIVA POSVIT

Ravennae, ad D. Mariae in Portu.

IVLIVS. MARTIANVS. SIBI. VIVO.
POS. ET CONIVGI
OBSEQVENTISS. SVAE. AELIAE CAS-
SIAE. SI. QVI
VERO POST MORTEM NOSTRAM
EANDEM ARCAM APERIRE
VOLVERIT INFERET CONVIVIO
VETERRANORVM *ſic*
SIVE MARTENSIVM S-S C̄

Auguſtae, Vindelicorum.

C. IVLII. SILANI. LIRI
LIBERTI. NATIONE
BITVRIX. ANNO
RVM XIIX. H. SIST

Taraconae.

TI. IVLIVS. TI. F
FA .∴.∴A. MATERNVS
DOM RO.∴.∴.∴ ANN.∴
XXVIII. DIES. XII

E ſched. Vaticanis.

.∴.∴.∴.∴.∴.∴.∴.∴.∴.∴.∴.∴.
.∴.∴.C. F. VLPIA PATAVIO
NE. C. IVLIVS IVLIANVS
VET. AVG. D. VIX. ANN
XXXVIII. MENS. I. D. III
MILIT. ANN. XVIII. IN
COH. V. PR. P. V. 7. GRATILI
ANI C. IVLIVS GLAVS
MIL. LEG. II. PARTHICE. AN
TONIANAE. P. F. F. ETER
NE C. IVLIVS T. MIL. COH. XII
VRB. FRATRES. ET. AN
TONIVS REPOMVS. VETERA
NVS EREDES. BENEMER
CVRARVNT

Ex iiſdem.
Tom. vocat. le Aldine.
pag. 402.

DIIS MANIB
IVLIAE. Q. L
SABINAE
MEDICAE
Q. IVLIVS ATIMEIVS
CONIVGI
BENE. MERENTI

Ex iiſdem.

L. ORISCVS EGNATI FRONTONIS
ET IVLIAE EVTYCHI LIBERTI FI
LIVS. ANN. XV. HIC ADCQVIESCIT

Ex iiſdem.

IVLIAE HELIADI
C. IVLIVS FAVSTVS
CONIVGI BENEMER
VIX. AN. XXIIII

Ex iiſdem.

D. M. VOLVNTILLAE PRI
MAE CONIVGI PIISSI
MAE. C. IVLIVS EPAPHRODITVS
FEC. LIB. LIBER
TAB. Q. POSTERISQ
EORVM. IN. F. PED. VI. IN. AGR. P.
VI

Ex iiſdem.

TI. IVLIO SIMPHORO
PATRONO
OPTIMO BENE
MERENTI. VIX. AN. LXXV
POSTERISQ. SVOR
TI. IVLIVS. HERMES
IN AGRO P. VII. IN FRONT. P. V

Ex iiſdem.

C. IVLIVS C. IVLI. FAB
AFRICANI EQVITIS. ROMANI
LIBERTI LIBERTVS
SVCCESSVS ET IVLIA HIGIA
CONLIBERTA EIVS FECERVNT SIBI
ET SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POS. EORVM

Ex iiſdem.

DIS MAN
IVLIAE AVGVRINAE
VIX. ANN. VIIII. M. VII
IVLIVS ANTONIVS
PATER FECIT
FILIAE RARISSIMAE

Ex iiſdem.

D. M. FABIAE PRIMITIVAE
QVAE V. A. IIII. M. II
D. XII
C. IVLIAE PRIMI
TIVS P. ET PVBLILIA HE
LIAS M. F. PIINTISSI
MAE FECIT

Ex iiſdem.

IVLIAE EVTICHIAE
C. IVLIVS FORTVNATVS
.:.:.:.RISSIMAE
FECIT SIBI ET SVIS
LIBERT. LIBERTAEVSQ
POSTERISQVE EORVM
MONVMENTO SIGNATO ET DE-
CRETO
MAGISTRI. QQ. COLLEGI FAMI-
LIAE
IVNIORIS IVLIANAE
HOC. MON. HER
ED.

ED. EXTER. NON SEQVET
H. M. D. M. A

Ex iiſdem.

D . M
SACRVM
TI. CLAVDIVS. AVG
LIB. BIOTICVS
FECIT. SIBI. ET
IVLIAE. DONVSAE
ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE
SVIS. POSTERISQVE
PRAETER NYMPHEN
IN. FR. P. XXX. IN. AGR. P. XXX

Ex iiſdem.

DIS MANIB
P. MANLIO PAMPHILO
ET IVLIAE CHRESTE
ET. C. IVLIO. SP. F
CEREALI

Ex iiſdem.

D . M
Q. IVLIVS IANVARIVS
VIXIT. A. XXVIIII. M. IIX. D. XIV
IANVARIA ET AGATHO
PARENTES INFELICISSIMI

Ex iiſdem.

C. IVLIO. RVFO. VIX. AN. XIII.
M. VI
PIENTISSIMO
PARENTES ARAM POSVERVNT

Ex iiſdem.

D . M
LO-
LORANIA
FORTVNATA
Q. IVLIO. OCTA
VIO. SODALI
SVO BENEMB
RENTI. FECIT
VIXIT. ANN. XXV
ET SIBI IN F. P
III. IN. AG. P. V

Ex iiſdem.

D . M
IVLIAE
APHRODITAE
HERES FECIT
IN F. P. III. IN AG. P. VII

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
IVLIAE SECVNDAE
C. IVLIVS. FELIX. F
IVLIAE SECVNDAE. LIB. SVAE
IDEM CONIVGI CVRA EGIT
STVDIOSVS. VIXIT. ANNOS
XVIII

Ex iiſdem.

M. IVLIVS
VERI. L.
FRONTO

Ex iiſdem.

C. IVLIVS. L.
FABATVS

Ex iiſdem.

C. IVLIVS
PRIMI. L
FELIX

Ex

Ex iiſdem.

C. IVLIVS. EROTIS. L. ATTICVS
IVLIA EROTIS LIBERTA SALVIOLA
C. IVLIVS ATTIC. F. VICTOR
AN. XVIII

Ex iiſdem.

DIIS MANIBVS
IVLIAE. Ɔ. L. HELPIDIS
VIXIT ANNIS XVI
MENS. VIIII. DIES DVO
IVLIA IRENA FECIT
VERNAE SVAE CARISSIMAE
BENEMERENTI. ET SIBI SVIS
LIBERTIS LIBERTABVSQ
POSTERISQ. EORVM
ET. FLORO. VIRO. EIVS
LIBERTIS LIBERTABVSQ. EIVS

Ex iiſdem.

DIIS MANIB
C. IVLI EPHEBI
C. IVLIVS FORTVNATVS
C. IVLIVS VERECVNDVS ET
C. IVLIVS SVCCESSVS ET
C. IVLIVS SEMNVS
PA
TRONO
BENEMERENTI
FECERVNT

Ex iiſdem.

L. SENTIVS HERMA
FECIT SIBI ET
L. SENTIO RESTITVTO PATRONO
BENEMERENTI ET
IVLIAE. PAEZVSAE. DIGNISSIMAE
LIBERTIS. LIBERTABVS. POSTERISQ.
EORVM

Ex iiſdem.

D. M
M. IVL. SERNO
ANN. XXXII
INITINERE VR
DEFVNCTO ET
SEPVLTO COELIA
ROMVLA
MATER FILIO
PISSIMO
ET COLLEGIVM
SALVTARE
D. D

E Vatic. ut ſup. 405. et

E ſched. Illuſtriſs. & Reverendiſs. Fabretti.

FVRIA SP. F. DONATA. C. IVLIVS
CONIVGES DVLCISSIM
HIC SVNT
SEPVL. BENE. VALEAS. QVI. LEGIS

Ex iiſdem.

C. IVLIVS. C. L
FABER
V. AN. LX

Ex iiſdem.

LVRIA
PHILOTIS
IVLIAE LIB

Ex iiſdem.

EPERASTVS
IVLIAE. LIB
ORANT

Ex iiſdem.

IVLIA HILA

LIBERTA. CAES
ORNATRIX

Ex iiſdem.

L. ASELLIO L. F. CATVLO
TI. IVLIO. T. F. CLVS. ABVRRIO
D. ALBIO. D. F. POP. FRONTINO
L. VAPVTIO. L. F. SABINEO
LIBER. AERE MVLTAT. IO
H. SEPVLCHRVM. FECERVNT

Ex iiſdem.

D. M. S
Q. NINNIO. Q. F
ARN. OPPIANICO
AED. IIII VIR. I. D
IVLIA. MARCIA. B. M

Ex iiſdem.

IVLIAE METHE
IANVARIVS
CAESARIS. AVG.
ſic AB EPISTVLIS
CONTVBERNALI
CARISSIMAE

Ex iiſdem.

D. M. IVLIAE
FORTVNATAE
IVLIVS PRISCVS
MATRI. B. M. F

Ex iiſdem.

D . M
CN. IVLI. PICENTIS. MIL. CO
. IIIII. VRB. 7. TERENTIANI
ARESPICI. ORDINATO
FECIT
CN.

CN. IVLIVS. THEAGENES
PATER. FILIO PIISSIMO.

Ex iiſdem.

ZEPHIRI . C. IVLI. C. L
LIMAE. E . CTHALAMI
OSSA. HIC. SI. OSSA. HIC. SI-
TA.SVNT TA. SVNT

Ex iiſdem.

TI. IVLIVS. CHRESIMVS. ET
C. FVRNIVS. PANCARPVS
FVRNIAE EROMENE *ſic*
B. M. FECERVNT

Ex iiſdem.

D. M. S
IVLIA EVTICHIA
IVLIO PRIVATO
PATRONO, ET
C. REIO. CELERI. FILIO
PIENTISSIMIS BENE
MERENTIBVS. FECIT
CVM. BEBIO. IVNIO
MARITO
SIB. ET. SVIS. ET
POSTERISQ. EORVM

Ex iiſdem.

M. IVLIVS. AVGVSTAE. L
MENANDER
IVLIA FAVSTA
MENANDRI

Ex iiſdem.

L. IVLIVS. L. F. QVIR
ATTILIANVS
VIX.

VIX. AN. XIX
MENS. VII. D. XIII

Ex iiſdem.

IVLIAE
PROCVLAE
ET IVLI GLY
CERI

Ex iiſdem.

IVLIA. IVLI. L. PRIMA
V. A. LXV. H

Ex iiſdem.

IVLIA. PAVLINA. TITI
LABIENI. VXOR

Ex iiſdem.

IVLIA PLAETORIA. Ɔ. L
ZOIS. HESPERIS

Ex iiſdem.

IVLIA PHYLLIS
VIX.

VIX. AN. XXX

Ex iiſdem.

C. IVLIO
POSTVMI. L
ORTHINO ET
C. IVLIO. PRINCIPI

Ex Lamina aerea Paletolae.

Col. prima.

TI. IVLIVS LICINIANVS

Col. Secunda.

C. IVLIVS HOSPITALIS

Col. quarta.

C. IVLIVS STACCHYVS
C. IVLIVS HOSPITALIS IVN

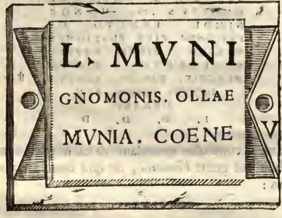
E Columna noſtra de qua ſup. Sect. Quinta Cap. IX. paulò ante memoratus.

C. IVLIVS. C. F. FAB. SABINVS. HE-
RAC

CA-

CAPUT II.

Tabella Marmorea ad Lavinum inventa; nunc parietibus Suburbani mei affixa.

QVemadmodum in proximè praeteriti Capitis poſtremo Lapide ignoratum eſt, quonam conſanguinitatis ſeu affinitatis titulo eſſet alligata cum HILARIONE CAESARIS CVBICVLARIO, nec non cum C. IVLIO EVPHEMO, IVLIA LYCE; & num ipſa fuerit, quae eidem IVLIO, an potiùs IVLIVS, qui IVLIAE Marmoream Tabellam illam poſuerit; ita in praeſenti neſcitur prorſus, quid nam habuerit cum Lucio MVNIO GNONOME haec MVNIA COENE; an eidem fuerit filia, an uxor, an liberta. Nobilitas tamen hujus Gentis nobis non abſconditur, ſicuti locus, ubi condi debuit, ſive conditus jam erat L. MVNIVS, tacitè innuitur.

Quoad nobilitatem, (in ſolis Lapidibus perſiſtendo) ea liquet è quodam Aulo MVNIO Auli Filio EVARISTO

SPLendidiſſimo EQuite Romano, PATrono COLoniae cujuſdam, de quo in Gruterianâ Epigraphe:

CCCCXL. 1.

A. MVNIO. A. F
MIN. EVARISTO
SPL. EQ. R. PAT. COL
OMNIBVS. HONOR
NITIDE FVNCTO OB
INSIGNEM EIVS EDITIONEM
MVNERIS BIDVI POPVLO
POSTVLANTI. BIGAM
PLACVIT. EQVEST. STATVA
DECRETO ORDINIS EVM
ORNARI
L. D. D. D

Augetur è contractis quondam ab eâ nuptiis cum aequè nobiliſſimâ gente *Vennoniâ*, de quâ hanc alteram dat Gruterus:

CCCCLXXXV. 3.

T. VENNONIO. T. F. STELL
AEBVTIANO PATRONO ET
MVNICIPI. COL. AVG. LAVR
EQ. R. EQ. P. IVD. EX. V. DEC
SELECTO. CVR. R. P. ALB
POMPEIANORVM. L. L
PONTIF. EIVSD. SACERD
MVNIA. Q. F. CELERINA VXOR
MARITO. KARISSIMO

Titi Filio STELLatina COLoniae AVGuſtae LAVRolavini EQuiti Romano EQuiti Publico IVDici EX Quinta DECuria CVRatori Rei Publicae ALBanorũ Laurenti Lavinati.

Quum ergo *Vennoniam* (non ſecus ac praeſens eſt MVNIA) fuiſſe & ipſam Bononiae indigenam conſtiterit ſuperiùs Sect. Quintâ Cap. XX. è T. *Vennonio Bononienſi*, milite ſtrenuo, non fuit difficile binis hiſce ac clariſſimis aequè civibus & conterraneis, conſuetudine, quae inter ipſos veriſimiliter ceſſit, in affinitatem verſâ, arcto cognationis nexu ſe invicem implicatos oſtendere, majuſque inde

de ornamentum è tanti ſanguinis commixtione, eorum propriae huic Patriae adjicere.

Iure ergo ſtatuit (ut ad alterum è propoſitis accedamus) MVNIA COENE, ut Inſcriptum praeſens Marmor vicibus quodammodo fungeretur cujuſdam Indicis, monſtrantis quo verè ſitu locove lateret Oſſuarium illud, ſive Cinerarium, ubi conditum ſervaretur compendium ac reliquum combuſti, vel comburendi poſt mortem viri, ſeu patris, ſeu domini ſui L. GNOMONIS, aliorumque forſan ab illo Germine inclyto emanantium. Id enim importat OLLARVM frequens mentio, primo Imperatorum aevo uſque ad Antoninos, temporibus, inquam, quibus cremabantur corpora, non ſepelliebantur. Et hunc morem, non ſecus atque tale tempus, referunt hujus locutionis formulâ Gruterian. & Reineſian. Inſcripti Lapides, quibus, & alii aliàs adducti, & hi qui ſequuntur inediti, aeque conducunt:

Romae, apud Illuſtriſs. & Reverendiſs. Fabrettum. Invent. anno 1686. in Coemeterio B. Caſtuli.

C. AVILIO. LESCHO
TI. CLAVDIVS. BVCCIVS
COLVMBARIA. IIII. OLL. VIII
SE. VIVO. A. SOLO. AD
FASTIGIVM MANCIPIO
DEDIT

Romae, nuper inven. & ad me tranſmiſſa ab Ex. D. Leone Strozzio, anno 1687.

CN. VOLVNILLIVS SPERATVS SIBI. ET | PETRONI ZOSIME CONIVGI. OLL

Extra Romam, in Coemeter. Calliſti.

SIBI. ET SVIS. OLLAS. III
M. PERELIO NEONI

E ſched. Vatican.

OLLAE. II. M. VARENI. MA
XIMI. VARENIA. M. L
ELEVTHERIS
VIX. ANN. XX

Ex iiſdem.

M. CERCENI M. L. CALIPI
H. O. S. S. — Hic Oſſa Sita Sunt.
CERCENIA CRISPINAE. AVG. L
HOMPALE. OLL. D. S. D — OLLas De Suo Dedit.

Ex

Ex iiſdem.

C. ALFIVS 7. L
DIOCLES
HIC ORDO AB IMO
VSQVE SVSVM *ſic*
OLLARVM. AI.

Ex iiſdem.

L. VIBIVS FORTVNA
TVS. V. A. LX. IN HANC OLLA
M CONDITVS

Ex iiſdem.

P. PINARIVS CRYSEROS
OLLAM DEDIT
M. PETILLIVS M. L
HERACLIDA

E ſched. Vatican.

C. PONTIVS SODALIS
IVLIA CAMPANA
OLLA. II

Ex iiſdem.

DIS. M
P. CONSIDIO
SIGNINO
POMARIO
DE AGERR
APROSCVCHA
Q. SALLVSTIVS
HERMES
AMICO BENEMERENTI
ET NVMERVM
OLLARVM DECEM
IDEM A TERGO

E ſched. Gammari noſtri, apud nos.

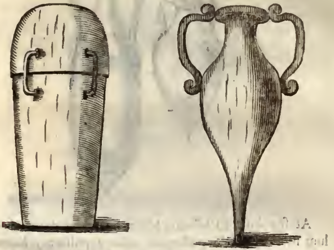
D . M
SEVERAE DORIDI
SEPVLCHRVM
VIXIT. A. XXIX. D. VII
OLLA DATA A. L. SVLPICIO
VIRO SVO T. F

Ex iiſdem.

FANNIA STRATONICE
IN HOC PARIETE OLLAS. X

Id porrò quod notamus in OLLIS, obtinet etiam in VRNIS, quae ſunt unum ac idem cum OLLIS, quum re conveniant etſi nomine differunt. Harum quaedam ex innumeris, quae è Bononienſi agro in dies emergunt, in meâ Turri deſtitutae jacent, uti cujuſvis penitus nominis ſeu alicujus notae expertes, non ſecus ac innominatas ſe praeſtant, quas in Muſeo Coſpiano honorificentiùs aſſervari docet ſolertiſſimus ejuſdem Muſei Interpres Laurentius Legatus, ipſarum formam, quam ſubjicio, non ſolùm ad fidem archetypi exactiſſimè delineatam, ſed earundem hiſtoriam abundanti adeò commentariolo, Italicè conſcri-

ſcripto, illuſtrans, ut vel ipſis anſis, è corpore ollarum diſtractis & evulſis, non pepercerit, ut mox viſuri ſumus:

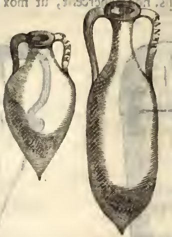

Manico d'Vrna antica di terra cotta, con eſpreſſevi in rilievo queſte lettere RENVS. Lo trovai in certi frantumi cavati in un colle del Commune di Caſaglia; non lungi dal Fiume Reno; e lo congetturai ſegnalato con què caratteri, per dinotare il luogo, dov' era ſtata fabbricata queſt' Vrna, cioè per dirlo col Co: Carlo Ceſare Malvaſia:

Là dove il picciol Reno
Fà de' più bei criſtalli, Amor Convinto. Idil. verſ. 163.
Che rodeſſero mai ſponda arenoſa,
Limpido ſpecchio a la Felſinea Atene;

avvegnache lungo il Reno, ſe ne lavoravano anticamente in copia grande. E mi ſovviene d'averne veduto con quelle note appreſſo il Dottor Montalbani, inſigne Antiquario, le quali erano di queſta figura:

At

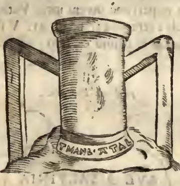

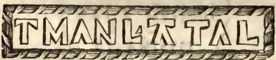
At ſi voluit exactiſſimus Muſei hujus Scrutator, vocabulum iſtud RENVS poſtremis anſis appoſitum, locum indicare, quo ſimiles OLLAE ſeu VRNAE conficiebantur, cur non mihi liceat cum Iuriſtis, hujus càſus ſingularis *exceptione*, quae *firmat regulam in contrarium*, conſtanter aſſerere, in quibuſvis aliis inciſum ſeu inſculptum nomen, opificem declarare, in cujus officinâ fictilia talia vaenum cuique darentur? Profectò id paſſim obſervamus in lucernis, in lateribus, in tegulis, in imbricibus, caeteriſque ejuſdem cenſus figlinis, per me itidem Romae quotidie repertis, nonnulla quarum exemplaria in noſtrâ *Aelia Laelia Criſpide* dedimus.

Id tamen obtinet quoties nomen ibi impreſſum, rude ac ſimplex ſe oſtendat, ideoque viliſſimo artifici reſpondens; ſecus quandocunque praenomen inter & cognomen medium poſitum, civilitatem ſaltem ſi non nobilitatem oleat; tunc enim virum potiùs enunciaſſe crediderim, cujus cineres conderentur, ut in hoc, quod ſubjicimus, VR-

NAE

NAE fruſto, paucis ab hinc annis ad D. Franciſci Majoris, moenia olim Civitatis, reperto, nec non à piiſſimo aequè ac doctiſſimo Archipraesbitero Io: Antonio Victorio ſervato:

TITI enim MANLI ATTALI ſeu ATTALici commemoratio, hac praeciſâ formâ, quam ſubjungimus, impreſſa, nobiliſſimi MANLIORVM Generis memoriam commovet, admirandamque tantae Gentis, apud nos olim propagatae, diſſertationem parat, quam ab eloquentiſſimò, harumque Antiquitatum peritiſſimo, Adm. Rever. P. Mag. Thomâ de Simeonibus à Monteleone, hujus fragminis nunc poſseſſore, jure expetimus. Ex eâ ſiquidem conſtare poterit, quid ſibi velit pariter Dens Equinus, quem ajunt in eadem VRNA cum cineribus fuiſſe commixtum, ut Lucernae ſuperſedeam ibidem incluſae, in quâ impreſſum legebatur haec vox STROFILVS, quam nomen figuli indicaſſe exiſtimo.

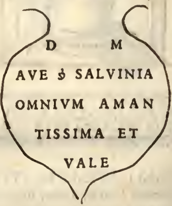
Vile tamen fragmen. & quiſquiliae copioſiſſimi & inſigniſſimi illius Muſei metallici, quod ipſe poſſidet.

Prominet ergo, ut ibi patet, character, communique, immo peculiari cunctorum figulorum formâ exaratus, ir-

refragabile Antiquitatis teſtimonium perhibet. Secus in quovis alio, qui rudi quandoque clavi ſeu cultri cuſpide ſignatus, ſeu ineleganter inciſus, ſuſpicione non caret. Cujus ideo fuiſſent generis lubenter noviſſem ego literarum elementa, quibus nuperrimè inveni inter Vaticana volumina, tomo ſignato ab extra 5243. pag. 41. VRNAM quandam, rudi quidem & primo calamo, ut ſequitur, delineatam:

In Vrna Bononiae.

His adde ſupra memoratam, quam habes in praeſentis lib. proſcenio aere inciſo.

E nativo enim horum characterum ductu conjectaſſem ego tutiùs, quânam conditione praeſtitiſſet Gens SALVINIA, quae licet reticeatur ab Autoribus, non praeteritur à Lapidibus eam quandoque renunciantibus, eandemque noſtris regionibus proximè degiſſe indicantibus: Quandoquidem SALVINIOS Patavii quondam extitiſſe, docet hoc monumento Urſatus:

Monum. Patav. pag. 294. I.

OSSA SALVINI
EMPRONI CER
ONI. LEG. XI. AN
TICO LICINIA
I. L. F

Qua-

Qualiſcunque tamen verè fuerit, non parum huic noſtrae Inſcriptionum Collectioni ſuffragatur, dum hanc ſaltem, ignoratam à nobis in hanc uſque diem, SALVINIORVM Propaginem caeteris Bononienſibus Familiis adjicit, intimumque ac exeſtuans, ſeu Parentum erga Filiam, ſeu Mariti erga Uxorem ſtudium, non ſecus aperire contendit, ac olim Auguſtus in AMANTISSIMAE & ipſe conjugis ſuae poſtremo amplexu, ultimùm vitae anhelitum in haec parum diſsimilia verba effudit: *Liuia*, *noſtri coniugij memor* VIVE ET VALE. Et Aeneas in Pallantis funere: Svet. in Ejus Vita.

SALVE *aeternum mihi*, *maxime Palla*, Aeneid. lib. XI.
Aeternumque VALE &c.

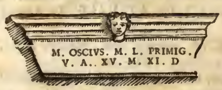
Sic pluriès in Inſcriptionibus à conjugibus HAVE ET VALE profertur. Apud Reineſ. Claſs. Decimaquartâ CXCII. HAVE DVLCIS DVLCIS VALE. &c. Claſs. eâdem CXXIV. VALE MI. V. VALE Penes Grut. DCCCXL. 8. HAVE DOMINA VALE DOMINA. Et nuperrimè ad noſtrae formam, hoc AVE, quod advenientis, & VALE ſeu SALVE, quod eſt diſcedentis ſalutatio, ipſi vel Auguſto, Senatum intranti, & ab eo diſcedenti, ſolemne; exhibent aliàs adductae ſuperiùs Epigraphes ineditae, quibus è Sched. Vatican. haec ita conſonat: Godſcale. in Latin. Serm. Obſervat. in verbo VALE. Sveton. in ejus Vit.

PROSDOCIONIS. OSSA
HIC. SITA. SVNT. VIXIT. ANN. XXV
SINE CONTVMELIA. DAT. DONVM
HORESTES. BENEMERENTI
HAVE NVMQVID VIS VALE

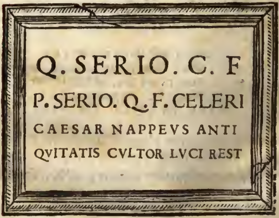
Accedente praeſertim eleganti ſuo metro Catullo:
Accipe fraterno multo manantia fletu,
Atque in perpetuum, *frater*, *AVE*, *atque VALE*.

CAPUT. III.

Marmoreum Coronidis fruſtum,
in cujus medio ſcalptum juvenile caput;
olim apud DD. Sacchios:
nunc in meae Turris Suburbano.

Supra januam domus olim de Nappis, nunc DD. de' Sega,
in Via S. Felicis,
penes Officinam Monetariam.

In

In Studio D. Comendatoris Conſtantii Vizani.

M. SIRSIVS. L. F. ARN BASSVS. VIX. ANN. XIIII EMPTA. DE. C. MARCIO. C. L. RVFO

NOn minori incertitudine, eâ quâ laboraſſe modò vidimus *Muniam Coenem*, afficiuntur in praeſens OSCII, SERII, & SIRSII, in quorum Tribus nunc Lapidibus, quis nam fuerit, qui verè inſcripſerit, minimè noſcitur. Quicquid ergo ex iiſdem elicitur, eſt Trium harum Familiarum, alibi, & hactenus ignoratarum, Boboniae propagatio, OSCIIS exceptis, quorum bis à Grutero fit mentio, in OSCIA ſcilicet itidem PRIMIGENIA, & in OSCIO *Felice*, utroque pariter eadem humili (quâ noſter) Liberti notâ inuſto. DCLXII. 5 DCCCLXX-XIII.3.

Ab ipſius ergo ulteriori commemoratione me tempero, eòque lubentiùs ab eâ me ſubtraho, quòd ejus non benè oleat denominatio; ex quo OSCI *Italiae populi antiqui in Campania* (à quibus fortaſſe OSCII noſtri majores ortum duxerunt, & hinc è loco nativo, ut ſaepè evenit, nomen traxerunt) fuere dicti. *Vnde oſcena verba, ideſt impudica, quia frequentiſſimus fuit OSCI libidinum ſpurcarum uſus.* Stephan. in hoc verb.

Quòd ſi ab hac ignominiâ praeſentem hunc OSCIVM vindicare lubeat, dicamus potiùs ipſius Genus ortum ab OSCO, Etruſcorum Rege, de quo fit mentio anno ante V. C. DXL, quòd ſanè haud inconvenit Civi Bononiae illius, quam ante V. C. fuiſſe Etruſcorum Regiam aliàs demon-

monſtratum eſt, totieſque aſſertum.

Nulla prorſus ergo Sequentium duarum Gentium, SERIORVM, inquam, & SIRSIORVM apud Autôres reperitur mentio. Irrequietus olim & nunquam ſatur Inſcriptionum Collector, Gruterus ipſe, vix hanc unam noſtram de SERIIS edidit; quapropter, ut opituler ego ſolertiſsimo Reineſio, qui in ſuo ſupplemento ne primam quidem attulit, has binas edico, quarum primâ, beneficio amoeniſsimi Reginae Antiquarii Franciſci Camelli, compos ſum factus; alterius verò exemplar decerpſi ego Romae è culinâ hoſpitii Ciſtercenſium, & hae ſunt:

D . M
SERIAE'
EXPECTATAE
C. SPELLIVS'
FVNDINIANVS CONIVGI. B. D. M
D. M

D . M
SERIAE
TIGRIDI
CONIVGI
BENEME
RENTI. SVIS
IMPENDIS *ſic*
FECIT

Nil propterea de hoc nomine recenſendum occurrit, praeter ejus denominationis originem, quam derivatam dicere poſſem à vaſis fictilibus, quae dicta ſunt SERIAE, in quibus carnes ſalſae conditae ſervantur, quò reſpexit Cato quum ait; *pernas ſic ſaltre oportet in dolio, aut in* SERIA, ſeu quibus vina quandoque recipiuntur, de quibus Columella: *Dolia quoque &* SERIAE, *caeteraque vaſa ante quadrageſimum vindemiae diem picanda ſunt*; quandoque
Lib. 12. Cap. 18. oleum, ad quod refertur illud Varri: *Vaſa vendemiatoria aut* SERIAS *olearias, aut trapetias &c.*

Quòd ſi à loco potiùs originario, quàm ab his externis & accidentalibus idem derivare placeat, prout eruditiſſimè ac pleniſſimè, more ſuo, uſuvenire ſaepè docet, atque exemplificat Reineſius pluribus locis, dicamus illud deductum à SERIA, Hiſpaniae ulterioris urbe, quae Fama
Lib. 2. cap. 4. Iulia dicitur, ſeu urbs Turdetanorum, de quâ Ptolomaeus
Lib. 3. cap. 1. & Plinius.

Quòd

Quod de SERIORVM penuriâ hactenus dictum, pleniori fiduciâ in SIRSIIS venit aſſerendum, qui adeò à Grutero ignorantur, ut ne unam ipſorum exhibeat Epigraphem, niſi tamen eſſent qui ab eodem appellantur SISII, è quibus ideo extritâ in medio, & abjectâ, (veluti per ſyncopen) aſperâ literâ R, ob ſuaviorem verbi prolationem, pro SIRSIIS SISII dicti fuerint, id quod in pluribus vocibus hodiè familiari dialecto contingit Romae, praeſertim in foeminis, quae ob quandam ſermonis mollitiem, ut ita dicam, & lenocinium, quaſdam elidunt literas: *anate* pro *andate*, *ſcenete* pro *ſcendete*, *ſciaurato* pro *ſciagurato*, *propio* pro *proprio*. Sic apud Antiquos *frago* pro *frango*, *tago* pro *tango*, *pago* pro *pango* & ſimilibus. De quibus Reineſ. alicubi.

Quandocunque ergo SIRSII idem ſint ac SISII, Inſcriptionum non omnino ſe praebebunt expertes, & quibus eos floruiſſe Romae, Gruterus indicet; non diſſentiente Tribu ARNienſe, more militari & nobilium ut plurimùm apponi ſolitâ, & quae hoc caſu vice Laemoniae huic adoleſcenti tributa, indicat, eum fuiſſe exterum, nec adhuc ſolidè apud nos firmatum. Non enim habens locum ubi ſepelliretur, EMI debuit à CAIO MARTIO Caii Liberto RVFO.

BASSVS, cognomen SIRSIO additum, non eſt inſuetum Bononiae. BASSVS fuit, quem toti Felſineorum exercitui imperantem, obſeſſam Claternam in deditionem recepiſſe, ſupra vidimus Sect. Tertiâ Cap. I. & BASSVS cognominatus eſt noſtras C. Percernius ſupra Sect. Octavâ. Cap. XII.

CA-

CAPUT. IV.

Extra portam Civitatis, quam la porta di Strà Maggiore *vocant; è regione Eccleſiae vulgò* la Madonna di Strà Maggiore.

Ex

Ex Alidoſio pag. 78.

Nel Commune di Medola &c.

POMPONIA. D
V. POLIA. VXOR

Ex eodem. pag. 81.

Nel Commune di S. Alberto di Piano.

C. VAT. MX. D BON

B*aſſo* jam viſo jure ſuccedere videtur praeſens GAVIA, ſi GAVIA etiam alibi fuit, quam ad pedes *Baſſi* flexam, adeò efficaciter oraſſe alibi audivimus, ut Claternatibus ſuis concivibus pacem ac veniâm impetraverit, ut aliàs dictum: Quapropter non injuriâ haec reputetur eſſe è tot hujus Heroinae Sculptis Imaginibus, quas per totam Aemiliae viam poſitas, ſunt qui propriis oculis ſe inpexiſſe teſtentur, priuſquam iniquâ Vetuſtatis injuriâ funditùs deſtruerentur; ut ſenſim huic noſtrae, ob lapicidinarum nativarum, undè exciſſum exiit Saxum, teneritatem evenire cernimus. Sect. Tertia Cap. I.

At ſi GAVIAE perierunt Imagines, remanſere GAVIORVM Inſcriptiones, quae de hac inclytâ Stirpe, non ſolùm per regiones noſtras, ſed alibi etiam longè lateque diffuſâ fidem faciant. Quandoquidem ſi dictam Aemiliam petimus, hae duae ſe ſe nobis offerunt:

Imolae, in Abbatia S. Mariae.

GENIO
COLL. CENT
GAVIVS FEL
PET RON
....

Faventiae,
In D. Georgii in Ceperano.
invent. à D. Antonio Camillo Bagnara Archipresbitero,
ac mihi tranſmiſſa ab eruditiſs. P. Porporino à Faventia.

ARRIAE. IONIDI
C. GAVIVS. THALES
CONIVGI OPTIM.

Si verò oppoſito prorſus itinere, Mutinam tendimus, hae pariter binae, quae Vidrianum latuere, fiunt obviae:

Mutinae in tabella marmorea.

B . M
M. GAVIVS M. L. DAMASVS
SIBI ET SVIS

Brixilli Mutin. fortalit. extra Eccleſiam S. Gineſii. In grandi marmore ſeptem figuris ornato.

Adduc. ſup. Sect. Quinta Cap. XXIV.

SALVSTIA. M. L. APIGVLA
SIBI. ET. Q. GAVIO Q. L. PRIMO
FILIO
IIIIVIRO ET AVGVSTALI. D D
GRATVIT
T. E. I

ipſis conſonante baſis fragmento, aliàs à nobis adducto Sect. Quintâ Cap. VIII. & exhibente:

L. GAVIVM SEVERVM MVTINA

Si tandem alibi eam quaerimus, non parùm in Inſcriptionibus, quas Gruterus edidit, & in non adhuc editis, quas alibi adduximus, eam dilatatam cernimus, ſi praeſertim hiſce reliquis aſſocientur: pag. 377. col. 2.468. col. P. 489. col. 2.

Romae, apud Mazzantes.

GAVIA. Ɔ. L. PRIMA
FECIT SIBI ET L. APVLLEIO
PHILLINO
CONIVGI SVO

Extra Romam, vinea Macarana.

GAVIAE DOMATAE FILIAE DVLCISSIMAE
QVAE VIX. AN. II. M. V. D. XI
GAVIVS QVINTILIANVS ET
ELBIA DOMATA PARENTES

Eſche-

E ſched. Vatican.

SEPTIMI SEVERI PERTINACI
AVGVSTI PARTICI ANTICI
PROPAGATORI IMPERII
P. GAVIVS SECVNDINVS
OB HONOREM DECVRIONATVS
OBLATVM
A SPLENDIDISSIMO ORDINE PAR
L. D. D. D

Ex iiſdem.

Q. GAVIVS Q. L
ANO-

ANOPTVS. V
SIBI ET
Q. GAVIO. Q. L
AGATOCLI

Ex Antiquario P. Ferrarini. Veronae in Eccleſia S. Salvatoris.

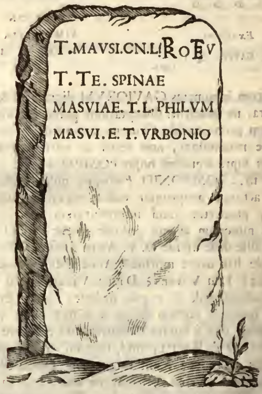
GAVIO ONE
SIMO CEIA
SEVERA. B. M

Caeterum innumeras GAVIORVM dignitates & publica munera, in praeſenti diſceptatione praeterire ſtatuo, ex quo eadem primo ac ſolo Gruterianarum Inſcriptionum intuitu ſe ſe manifeſtant, non ſecus ac paribus redundaſſe viderimus ſupra ſequentis hujus POMPONIAE inclytos Proceres in ... POMPONIO *Fortunato* milite Felſineo, de quo ibi actum; quapropter eadem repetere fruſtraneum exiſtimo, praeſertim quòd intermixtas in Inſcriptione ſiglas me nunquam aſſequi potuiſſe fateor; quid ſcilicet indicent illae duae literae D. V. An ne forſan Dolente Viro? ſupple hac uxore mortuâ? Anne potiùs Dum Vixit? Diu Vixit? Diu Vivens? Digna Vivere? Diu Virgo, quod nimirum tardè ſe nuptui dederit? An Dierum V. hoc eſt quinque tantùm diebus VXOR? quod videlicet poſt quinque dies à contracto matrimonio exceſſerit? Num De Vota? Diis Votata, quod, inquam, Sacerdotali munere fuerit inſignita? Num Digna ſeu Docta Virago? Seu Dicta dum vivebat Vrbana, ex quo Minerva POLLIAS, quaſi Vrbana appellata fuit? Sed quare non in fine potiùs has apponere? Sect. Quinta Cap. XXI.

Non abſimili abbreviatarum vocum, & ſimplicium notarum obſcuritate involvitur Tertia Inſcriptio, plùs etiam anteriore mihi ignota. Quid alii de utràque ſentiant, libenter audiam.

CAPUT V.

In Angulo Porticus, Plateam verſus, Noſocomii Sanctae Mariae de Morte.

Alidoſ. etiam pag. 62. errato tamen numero.

In Inſigni antiquiſſima Baſilica D. Stephani.

INNOCENTIS
SORORIS

L.VA-

L. VASEL. AV
A C V A I. V I X
ANN. DVOBS
MENS. XII
DEPOSITA IIII
K. IVLIA
CONCORDI
N. GVAFVI

Aliidoſ. pag. 65.

DEſideratus poſtremis duabus Inſcriptiunculis aliquis Oedipus, qui eas interpretaretur, pleniori voto in hiſce Binis aliis declarandis venit exoptandus. De prodigio enim hujus Primae quis non deſperaret? quum modò incautâ literarum ommiſſione, modò indecenti earundem adjectione, modò cerebroſâ ipſarum luxatione adeò cuncta turbaverit atque implicaverit ore bleſus, & linguâ haeſitans latomus, ut commodum ſaltem, ſi non genuinum ſenſum hinc ſcrutari ac elicere minimè valuerint de Nigris, Montalbanus, Caponius, & ſi qui alii Antiquitatum Noſtrarum Scrutatores eximii.

Ab hac tamen tam enormi vocum depravatione quati ac ſubverti ne patiamur. Non adeò, inquam, monſtruoſum reputare velimus hoc Saxum, quin Gens ſaltem in eo enunciata innoteſcat ac ſe manifeſtet; quod facilè ſiet, ſi una vix deſiderata literula interſeratur, quae mancum repleat & integret ter repetitum in eo gentilitium nomen.

At quae erit huic MASVIAE huic MA S V I addenda litera? Et profectò, quum prima ac praecipua in quâ haerere ſolet, & à quâ retunditur bleſorum horum & mediolinguarum pronunciatio ſit litera R, ſi haec addatur poſt ſecundam ſyllabam iſtius vocis MASVI, MASVIAE, en tibi ſtatim MASVRI, MASVRIAE: MASVRIAM, inquam,

Gen-

Gentem cuique notiſſimam, de quâ non deerunt exempla in amplâ Gruterianâ meſſe.

Hujus porrò MASSVRIAE Gentis reminiſcentiam, me non ſecus Iuridicae Facultati debere fateor, ac eidem acceptum referam quicquid me aliàs divinaſſe praeſumpſerim in perdifficilis *Aeliae Laeliae Criſpidis* Patrii Aenigmatis expoſitione. Quum enim à primis uſque Legum incunabulis, in inſignem incidiſſem pugnam MASSVRII *Sabini* & *C. Longini* ex unâ, *Nervaeque & Proculi* ex alterâ, de dominio rei unius ab alio ſpecificatae contendentium, me adinveniſſe memini de hoc MASSVRIO *Sabino* (quem antiquiſſimum ſuae aetatis Conſultorum facile principem vocarem, ex quo ejus auditores, ſcholaeque ſectatores Sabiniani appellantur, & libri ab eo ſcripti Sabiniani vocantur) ſic loquutum Pomponium, *Lib. ſingular. Enchiridion*: *Maſſurius Sabinus in equeſtri ordine fuit, & publicè primus reſpondit, poſteaquam coepit hoc beneficium dari. A Tiberio enim Cæſare hoc tum illi conceſſum erat &c.* & infra: *Ergo Sabino conceſſum eſt à Tiberio Cæſare, ut populo reſponderet, qui in equeſtri ordine iam grandis natu, & ferè annorum quinquaginta receptus eſt. Huic nec amplae facultates, ſed plurimum a ſuis auditoribus ſuſtentatus eſt.*

in §. ſi quis ex aliena. Inſt. de rer. divis.

l. ſed interim §. idem ait ff. de donat. inter vir. & ux. l. pupillus ff. de acquir. rerum dom. l. quod certatũ C. de poſth. hęred. inſt. l. ult. C. de uſufr. & habit. l. ult. C. de acquir. & retinend. poſs. l. ult. C. de indict. viduit. tollen.

Nomen ergo praecipuum in hoc Saxo erit MASSVRIAE Gentis, etſi primo verſu, balbus iſte & atypus inſcriptor, MAVSI pro MASVI dictitaverit. Caetera (VRBONIO excepto, quod elogium claudit, quodque à gentilitio non abhorret) ſunt cognomina, SPINAE inquam, & PHILVM ellae, ſeu PHILVM enae, ſeu PHILOM uſae, & ſimilium, à Grutero haud praetermiſſorum. Idem aſſerendum de ROEV primam lineam complens, quod nimirum cognomentum ſit & ipſum praecedentis Titi MASVuri, ſive à loco deductum, unde ejus Progenies fluxerit, ſcilicet ab Inſula PROTE, de quâ Plinius: ſive à PROTEA Macedone, immaniſſimo Alexandri Magni bibone: ſive à notiſſimo PROTEO, Marino Numine, de quo Maro:

Lib. 3. cap. 1.

Eſt

Eſt in Carpatio Neptuni gurgite vates
Cæruleus PROTEVS; Georg. lib. IV.

ſive à PROTHEO è Graecorum ducibus, qui ex Magneſiâ Troiam venit, de quo Homerus: ſiue à PROTEO Aegypti Rege, de quo idem Vergilius: 6. Iliad.

Atrides PROTEI Menelaus ad vſque columnas
Exulat. Aeneid. lib. XI.

Has porrò ſuppetias à carminibus mendicare cogor, ex quo nullam hujus cognominis hactenus mihi datum eſt offendere Inſcriptionem tali cognomine dotatam. Gruterus non ſemel in ſuis exhibet pro cognomine PROTVM, quod à PR O TE V non diſcedit; ſi enim in PR O TE V hoc admittatur, quod ſcilicet idem ſit ac PROTVS, en penes dictum P. AELIVS PROTVS. DCXCI. 3. ALFIVS PROTVS SAC. LXVI. 4. T. IVLIVS PROTVS. CCXL. P. MANILIVS PROTVS. DCLXXXIII. 4. SCANTIO. PROTO DCCLXXII. 1. L. PROTVS. DCCXLIV. 4. P. CAECILIVS PROTVS. DCCCCLXIIII. 9. Q. SALVSTIVS PROTVS. DCCCCLXXXXII. 7. ARRIA PROTIS. DCLXX. 7. P. NONIA PROTO. DCCCCLXXXXIV. 1. queis addam hanc per me repertam & exſcriptam Romae anno 1683. ad D. Mariae in Porticu, in fragmento maximi lapidis convexi, grandibus & optimis litteris ita inſcripto:

M. GALLI
MENTO
PROTI. L

A deformitate pariter depravatae locutionis, quae ſcatet in altero Lapide, quis non terreretur? Monſtra ſunt quandoque, non verba, quibus componitur Elogium iſtud, vel eâ forſan aetate conſcriptum, quâ Latii loquela primò Bononiam invecta, expulſorum denique Bojorum ſoloecis ſe miſerè commiſcuerat, vel eâ poſtremâ compactum, quâ Imperio Romanorum peſſumdato, ejuſdem Latini ſermonis puritas, Barbararum Nationum deformi dialecto turpiter

piter foedata, non ampliùs reverſura à nobis abiit.

Quis enim erit qui divinari valeat quid ſibi velit τὸ VASEL, niſi Genti ASELLiae, CASELLiae, ſeu MASCELLiae illud tribuat, de quibus ſuis locis Gruterus? Quid τὸ ACVAI, ni ad gentem ACVVIAM illud, ingenioſè magis quàm veridicè, alludere diceret, de quâ Romae in D. Alexii, in pavimento, inciſum Marmor, aliàs allatum, extare diximus ſup. Sect. Octava. Cap. II? Seu ad ACVIAM, de quâ aequè noviter aliud adductum ſupra eadem Sect. Octava. Cap. I?

Quis tandem totius thematis vim & ſignificationem aſſequi poterit, quod informem ſeu inanimatum magis ſonitum, quàm articulatam orationem refert ac ſimilat?

Potuiſſet quidem, qui SORORIS buſto hunc Titulum poſuit, quempiam è doctis peritioribuſque conſulere, eidemque illum à tantâ labe abſtergendum, atque ad purae Latinitatis leges revocandum tradere; ſed, aut piam & optimam hanc ſuam mentem Gentilibus, in Chriſti Fideles nimiùm ſaevientibus, ita aperire timuit, aut deditâ operâ inconditae dicturitionis huius emendationem contempſit, quò ita ſimplicitati ac humilitati primitivae Eccleſiae ſe conformaret, quam in pari errato deturpatove primaevorum quorundam Chriſtianorum Epigrammate, laudibus effert, ſuo in Opere Magno, Reineſius.

Claſſe Vigeſima CCXXVIII. & alibi.

Chriſtianam ſiquidem Pietatem redolere hoc Saxum, ſicuti neminem latere crederem, ita idem plura manifeſtè docent. Et primò Epitheton INNOCENTIS, quod Puellae huic, CVAI, hoc eſt QVAE, VIX it ANNis DVOBVS MENſibus XII (fortaſſe X aut XI) additum ab initio cernimus. *Innocentis* enim, immò *Innocentiſſimi* attributum Chriſtianis infantibus apponi ſolemne fuiſſe, neminem fugit, cui Romana Coemeteria luſtrare quandoque contigerit, Priſcillae praeſertim, è quo meo tempore lepida quondam erupit annominatio: INNOCENTIVS INNOCENTIO FILIO PRO INNOCENTIA SVA. &c.

Iiii vul-

vulgatae Bononienſi conſonans paronomaſiae: SI PROCVL A PROCVLO PROCVLI &c.

Secundò Chriſtianum olet cultum IIII. KAL. IVLIA, hoc eſt QVARTO KALendas IVLIAS ſeu IVLII, quandoquidem *iduum*, *nonarum* & *Kalendarum* ut plurimùm mentionem haberi à Chriſticolis in ſuorum calce Epitaphiorum, quilibet colligere poterit, etſi Sacras Arenarias Romae nunquam inviſerit, ex earundem Inſcriptionibus à Boſio regeſtis, nec non à ſapientiſſimo Reineſio ubique allatis.

Tertiò denique veram Fidem noſtram ſapit vox haec DEPOSITA, phraſis & formula, poſt frequentiorem illam in PACE, in Chriſtianorum Caenotaphiis frequens, ut ex eodem Reineſio Claſs: vigeſimâ LXI. LXXXIV. LXXXVII. CXLII. CLIV. CLXV. & aliis, è quibus colligimus ſic intelligendam eſſe ſimplicem D. uti in XXIX. LXXVII. & eò magis D P. uti in XX. XXVII. XXXI: DEP. I. XI. LXXIIII. LXXV. LXXVIII. & ſimilibus.

Quod autem tali pacto hìc ſcrutamur, ac ritè divinare nitimur in praeſenti ac praeſumptâ tantùm, id omne in hac quae ſequitur, evidenter Chriſtianâ, confirmari poterit:

In eadem prima ac perinſigni Baſilica D. Stephani, apud Portam Sanctam.

B A ☧ ω M

HIC REQVIESCENT
DVO. FRATRES INNO
CENTES CONSTANTIVS
NIOFITVS. QVI. VIXIT
ANNIS. OCTO. M. II. D. VI
DEPOSITVS. III. ID. NOB
C c c c CONS.

☞ affert. etiam Alidoſ. pag. 66.

CONS. DD. NN. ARCADI
ET. HONORI. AVGG
IVSTVS. FIDELIS. QVI
VIXIT. ANNIS. VII

Clarè ſiquidem ex unâ ſe nobis offert & ipſa, iiſdem duabus immo tribus, quà INNOCENTium, quà DEPOSIT i quà ID uum NOB, hoc eſt NOV em B ris vocibus interpuncta, quum ex aliâ Chriſtianam, non occultè ac praeſumptivè tantùm prout ſupradicta, ſed manifeſtè aliquantulùm & oculariter ſe praebeat. Id enim indicant ab initio in primâ lineâ, inter B. & M. hoc eſt Bene Merentibus verè Chriſti ſignum ☧ ab Α λφα & Ω μεγα hinc & illinc aſſociatum, ſicque eleganti Muſarum praeſidio, à Caſtalioneo egregiè expoſitum:

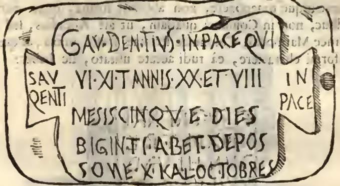
Antiq. Mediolanê. var. p. faſcicul. p.

Circulus hic ſummi comprehendit nomina Regis,
Quem ſine Principio, & ſine Fine vides:
Principium cum fine ſimul ſibi denotat Α *&* Ω
X. & P, XPI nomina Sancta tenent.

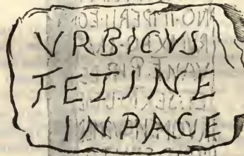
Conſentit aequè tempus, DD ominorum ſcilicet NNoſtrorum ARCADII ET HONORII, & quo horum DVO rum FRATR um, CONSTANTIVS erat NIOFI, ideſt NEOPHI tus, ſub exercitiis adhuc Chriſtianae Fidei, neque emiſsâ profeſſione; & IVSTVS erat FIDELIS, hoc eſt inter FIDEL ium numerum jam cooptatus; quippe Sacrâ Baptiſmatis Lymphâ ablutus, atque à labe originali purgatus.

Dicuntur ambo HIC REQVIESCE re, priſcorum Fidelium ritu, REQVIESCENTES, DEPOSITOS, ac praeſertim IN PACE, pro mortuis eſſe jure ponentium; ut è ſequentibus Binis Lapidibus, è Sacris Romae Coemeteriis ad nos tranſmiſſis, ac intra Eccleſiam Omnium Sanctorum *nella Braina* honorificè collocatis:

Quan-

De! hiſtoria tranſmiſſorū horū ad nos Lapidū, *Maf. Bologna Perluſtrata: pag. 385. & 461.*

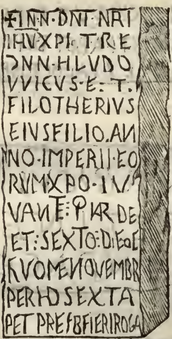

Quandoquidem ſi Idololatrae in Coenotaphiis mentionem mortis horruiſſe comperimus, multò magis id Chriſtianos decuit, verè poſt mortem victuros, ex quo Redemptor noſter *Mortem noſtram moriendo destruxit, & vitam reſurgendo reparavit.*

At quoniam *in claris non eſt opus conjecturis*, ut Lex praecipit, hae cunctae ceſſant ſucceſſivis temporibus, qui-

 bus

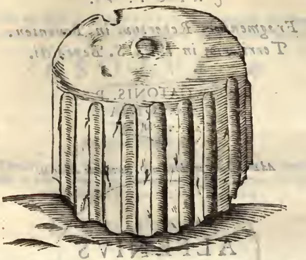
bus datum eſt, palam & publicè Sanctiſſimum & ſuaviſſimum Domini Noſtri IESV CHRISTI Nomen cunctis qualitercunque praeponere, non abſimili formâ, quae durat adhuc, non in Columnâ quadam, ut ait Alidoſius, ſed in Cruce Marmoreâ, Columnae ſtriatae fruſtò infixâ, & quae informi charactére, eâ rudi aetate uſitato, ſic habet:

Hoc eſt LVDOVICVS ET LOTHARIVS. qui floruere ab A.D. 814. ad 854.

Hujus tandem Striatae Columnae (de quâ caſu occurrit mentio) figura ſeu forma, eſt quae ſequitur, & minimè praetereunda:

Ea

Simile prorſus huic affert. VVelſerus in ſuis Monumentis Auguſtae Vindelicorũ, & quod fuit in cauſſa, ne has & ego quiſquilias ſpernerem.

Ea veluti, quae quondam fortaſſe fuerit inſignis portio ſeu reliquum magnae alicujus porticus, baſilicae, ſeu alterius admirandae molis eo loco antiquitùs inaedificatae; quoties è Civitate potiùs illuc non fuerit tranſvectum, ut praedictae Cruci (è fragminibus marmoreis aequè compactae) vicarias baſis partes impleret. Dixi è Civitate illuc tranſvectum, quum ſimilia non deſint Bononiae grandia Columnarum fruſta variis locis ſparſa; & quarum unum adhuc viſitur è regione D. Petri in Archiepiſcopalis furni angulo: alterum ad plateolam D. Pauli, in angulo domus DD. de Groſſis; & quae duo mirum eſt, quomodo in tantâ nos apud marmorum penuriâ, neceſſitati, ne aviditati dicam, quadratariorum ſe ſubtrahere valuerint.

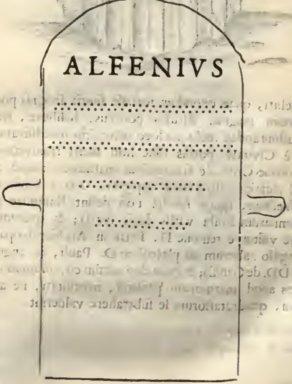
CA-

CAPUT. VI.

Fragmentum Repertum in Bononien. Territorio, in Villâ S. Benedicti.

Ad Eccleſiam Parochialem D. Nicolai de Albariis.

Ex Alidoſio, pag. 73.

In Caſa del Signore Aſtorre Volta, in un' ornamento di Marmo, con dentro una teſta di rilievo, con queſte lettere ſotto:

A S O T V S. Θ

fù trovato a Caſaralta.

Ex eodem Alidoſio pag. 63.

Nel Clauſtro della Chieſa di S. Stefano, una pietra longa trè piedi, e larga uno, con lavori attorno, e dentro vi ſono queſte lettere di grandezza di tre oncie.

D I V E R O N

E ſotto vi è ſcolpito un Cavallo, e ſotto a quello un Pavone, & a queſto un Cervo, con lavori ſotto.

COmeſtionum more quotidianarum, quarum in fine colligi ſolent analecta ne pereant, in praeſentis Sectionis termino fruſta quaedam marmorea, quae, non ſolùm nunquam ſaturae Temporis edacitati, ſed etiam aliis fragminibus, per totum Librum diſſeminatis, ſuperfuere, nunc in unum jungimus. Horum primum eſt inſigne Fragmentum, de quo aliàs in noſtrâ *Aelia Laelia Criſpide* actum, & quod ideò jure omittimus. Succedit ingens hic Cyppus à me detectus anno 1687. & qui vices fungebatur liminis oſtio Parochialis Eccleſiae D. Nicolai de Albariis: quocirca domeſtico multitudinis inceſſu, accedente praeſertim nimiâ lapicidinarum noſtrarum, unde exſciſſus exiit, teneritudine, attritus, integram amiſit Epigraphem. In neceſſariâ ipſius remotione, ob nuperam & inſignem Templi à fundamentis reaedificationem, ſub dextero latere antiquae

Cap. V. pag. 75.

quae

quae januae tectum & abſconditum, denuò apparuit ALFENII nomen, ſed caeteris ſequentibus olim verbis exutum, quae ſtatum ſaltem ſeu conditionem hujus apud nos Familiae adumbraret. Aliquantiſper ſiquidem conſtare potuiſſet, an nativi nobis fuiſſent ALFENII, an aliundè huc profecti. Quid habuiſſent cum ALFENIO *Senecione*, Subpraefecto egregioque Iureconſulto, cujus ſententiam ſeu juriſdictionem loci, ſeu agri publici integram deſcripſit Gruterus totâ paginâ CCVIII. Num iſtud nos penes praeſentis Stirpis germen, ab eo ALFENIO fluxiſſet, qui non longè hinc diſtans, Cremonâ ſcilicet, ortus, Romamque profectus, ſubulâ in ſtylum versâ, è vili ſutore ſeu coriario, in eximium Iurepraeditum evaſit, adeò ut Conſulatu adepto, in ſuo tandem obitu, à Pop. Rom. publicè efferri meruerit.

Quid ſibi velit ASOTVS, quid DIVERON, minimè divinari valeo. Mihi videre videor has eſſe potiùs Aenigmatum, quàm Inſcriptionum micas & quiſquilias, ex eo praeſumptas, quòd primum repertum fuerit *Caſaraltae*, eâ inquam regione, quâ nulla nos apud Aenigmatibus illuſtrior. Alterum ejuſdem eſſe generis, non mentiri me ſinunt Trium Animalium, quibus aſſociatur, figurae ac ſymbola, poſt Aegyptios, Etruſcis noſtris ſolemnia, ut aliàs dictum, & mox clariùs viſuri ſumus.

SE-

SECTIO DECIMA

Inſcriptionum Aenigmaticarum, Apocripharum, ac tandem Adventitiarum, hoc eſt aliunde ad nos profectarum, niſque ad rem Bononienſem facientium.

CAPUT I.

Aenigma Bononienſe à Caſaralta, *primo à Bononiâ Lapide.*

DVbiis & incertis Inſcriptionibus, de quibus hactenus dictum, Aenigmaticas ſubjungere conſilium eſt, quippe dubiae & incertae apparent & ipſae, non caſu quidem, ut antedictae, ſed deditâ operâ, ad acuendum ſimul & oblectandum ingenuorum & argutorum hominum ingenia compactae. Has inter principem ſemper obtinuiſſe locum AELIAM LAELIAM CRISPIDEM, quam ratione excellentiae, & per antonomaſiam, *l'Enimma Bologneſe* vocant, nemo eſt qui non agnoſcat & non fateatur, toto praeſertim applaudente Literatorum Coetu, uno vix excepto Spon, qui de eâ perperam ſcribere haud timuit: *que cette inſcription n'etoit pas antique, quoy qu' ils ſuppoſent tous ſon antiquité, & j aurois tâché de leur perſuader qu' on ne doit pas s' alimbiquer le cerveau à des penſées ridicules de*

Voyag. d'Ital. de Dalm. pag. 69.70. Tom. 3. pag. 58.

quelque moderne qui à voulu faire le bel eſprit. Auſſi ce que l' on montre n' en eſt qu' une copie, & je ne puâ apprendre ce qu' etoit devenu l' original &c.

Vt ex ejus epiſtola MS. penes me.

At quoniam ab evanidis ſolertiſſimi alioquin hujus Viri objectionibus, quas ad me miſit, ab ipſius expoſitione me abſtinere ſuadens, elapſis annis me illud plenè vindicaſſe crediderim; quam haud aſpernandam ſolidiſſimorum vim argumentorum, ad adverſa quaecumque eliminanda ſophiſmata congeſſerim, inofficiosè non repeto, ſed horum vice geminas clariſſimorum Virorum in eandem Epigraphem animadverſiones, à toto Literatorum orbe expetitas, ſubjicio. Primae ſunt ſolertiſſimi Canonici de Nigris: Alterae ſunt argutiſſimi Prioris Mengoli, mihi eas nuncupare, antequam proprias publicarem, non dedignati. Et ſanè quoad primum, non neſcius ego, quàm maximè praeſtitiſſet vir ille emunctae naris, eruditâ *Maniliani Lapidis* Expoſitione jam editâ, nil magè mihi in votis erat, quàm compos fieri interpraetationis à ſe habitae celeberrimi hujus Epitaphii, quam quidem ad umbilicum perduxerat, ſed acerbâ morte praeventus ineditam reliquerat. Quum enim mihi renunciaretur quotidie, quod ipſe pariter, arbitratus hanc eſſe puram putam Inſcriptionem Sepulchralem (etſi aenigmaticè conceptam) ejus declarationem, non ab idealibus, ſed à domeſticis à communiter accidentibus deduxiſſet, non injuriâ verebar, ne in eandem prorſus ſententiam, quae ipſi arriſerat, incidiſſem; quocirca ſolâ anterioritatis praerogativâ, in meam prius editam, ſolatus, acquieſcere deberem.

De qua ſup. Sect. Quinta Cap. XIII.

Sed timorem abſtulit intempeſtivus eventus, ſera, inquam, poſt jam typis traditam interpraetationem noſtram, Manuſcripti iſtius communicatio, ſeu, ut veriùs dicam, ab haeredibus venditio, è quâ mihi denique colligere licuit, in Aenigmatis ſolutione nos toto diſtare Coelo, quamvis in eſſentiâ ac identitate perſonarum, in Inſcriptione memoratarum, convenerimus, ut hîc infra patet.

HI-

Hiſtorico-Miſtica Interpretatio
CELEBERRIMI EPITAPHII
AELIA LAELIA CRISPIS

AVCTORE

Alexandro de Nigris Ioannis Franciſci filio.

„ QUæ ſtudia ad ſepulchralia ſtatuenda priſcæ inſumpſerint ætates, ſat ſuperque patebunt, ſi cum apud Romanos pretioſiora pro ijs fabricandis euiſcerata montium metalla; tum apud Aegyptios cæterarum rerum neglectam ſtructuram, omne opus (quaſi voluiſſent ſempiterna defunctorum domicilia) ad ſublimandas indeficienti ſumptu, ac ter ſuperba magnificentia Pyramides conuerſum proſpexerimus. Ego quidem ſæpenumero me arbitratum fateor, quod ſicuti ab ipſis & Gentibus nullæ occaſus neceſſitati humani ſpiritus ſubeſſe credebantur, ita ſepulchra condita nonniſi, ut digna nomina, quæ momento cadebant, monumento ſtetiſſe cognoſcerentur. Oblectatus ea propter nunquam ſatis in ipſis ſpectandis, cum ad inclytam Civitatem Mutinam præ cæteris attendendum legerem Epitaphium:

Mutinæ in Platea maior.

CLODIA PLAV
TILLA. SIBI. ET
QVERCONIO AGATHONI
MARITO OPTIMO
ET. LVCIFERAE. LIB
IN. FR. P. XX. IN AGR. P. XX
H. M. H. N. S

„ ſum opinatus QVERCONII prænomine inibi memoratum AGATHONEM, non memoria minus quàm ſanguine propinquum LVCIO AGATHONI PRISCO, qui in ſuburbano Bononiæ ſolo vivens, ænigmaticum plantaverat Cenotaphium:

p. lapide ab Vrbe Bononia.

D : M
AELIA LAELIA CRISPIS
NEC VIR. NEC MVLIER. NEC ANDROGYNA
NEC PVELLA. NEC IVVENIS. NEC ANVS
NEC CASTA. NEC MERETRIX. NEC PVDICA
SED

SED OMNIA
SVBLATA NEQVE FAME. NEQVE FERRO. NEQVE VENENO
SED OMNIBVS
NEC COELO. NEC TERRIS. NEC AQVIS
SED VBIQVE IACET
LVCIVS AGATO PRISCVS
NEC MARITVS. NEC AMATOR. NEC NECESSARIVS
NEQVE MOERENS. NEQVE GAVDENS. NEQVE FLENS
HANC
NEQVE MOLEM. NEQVE PYRAMIDEM. NEQVE SEPVLCHRVM
SED OMNIA
SCIT ET NESCIT CVI POSVERIT

» Neque citra clariſſimum fulgorem procederet diſcur- »ſus, ſi pro AELIAE LAELIAE CRISPIDIS forma, ad »ſenſum Ethnicorum conſiderata, caliginoſum dilucidaret »documentum, ipſis eandem formam perficientibus conſi- »deratis membris, VMBRA ſcilicet, MANIBVS, CAR- »NE, atque SPIRITV.

» Quid autem imaginarentur pro VMBRA, tradam ex »Theodoreto Oratore pariter & Poeta, aſſerente ipſam pro »re quadam circa ortum ac interitum maxima, circa ve- »ro conſiſtentiam & vigorem minima, cum in his, quæ »de Iſocratis diſcipulis ſcripſit, cecinerit:

Naturæ quæcunque parit tellus, neque pontus,
Nec ſimilem membrorum auctum mortalibus affert:
Eſt hæc quando ſuo natali maxima primo:
Dum medius vigor eſt illi parua: inque ſenecta
Redditur aſpectu maior, proceraque nimis.

Ideo cum VMBRAE ſacra facientibus, ut plurimum „ apparerent (ita enim omnes Poetæ, omnes ferè Hiſtori- „ ci indicant) crederem vel in ſacrificiorum vigiliis, vel

in

„ in ſubſequentibus prope aram conſuetis obdormitionibus, „ varias AGATHONEM PRISCVM pro AELIA LAE-„ LIA modo ſub annoſo phantaſmate, modo ſub iuuenili, „ aliquando modeſta, alias inuerecunda obueniente ima-„ ginationi expertum fuiſſe illuſiones.

„ Sed ad præmiſſam firmandam comprobationem circa „ allegatas de VMBRIS traditiones præmonitum volo, „ quod Ethnici mortuorum phantaſmata æque in oblecta-„ mentum ac in terrorem habuerunt, vt de fratricida Ro-„ mulo aſſeuerabat Poeta:

Vmbra cruenta Remi viſa eſt aſſiſtere lecto

„ & pro furente verba faciens Didone:

Et cum frigida mors animæ ſubduxerit artus,
Omnibus vmbra locis adero: dabis, improbe, pœnas.

„ Panthaſmata igitur ad conſeruandum falſorum Deo-„ rum cultum ſæpe ſæpius à Dæmonibus mouebantur ſub „ Geniorum ſiue mali ſiue boni ratione, ita vt interrogati „ reſponderent, etiam vaticinando, quod apud Plutar-„ chum Bruto contigiſſe legitur ante prælium in campis „ Philippicis.

Plutar. in Vita Cæſar.

„ Rarum vt alia prætercam, ecce exemplum de illo, „ qui pulcherrimæ foeminæ ſpecimen gerens, ad inclina-„ tam diem in Adrumentana Ciuitate Africæ, non modò „ hilarem aſpectum obtulit Quinto Rufo, ſed euentura pre-„ dixit gratiſſima: eum ſcilicet, etiam ſi obſcura gladia-„ toris patris origine, Legatum Tiberij Claudij Cæſaris, „ ac Proconſulem ad Germaniæ populos futurum: Quæ-„ ſturam, & mox præturam, ipſo fauente Principe, aſſe-„ quuturum, exinde Conſulares Faſces, ac Triumphalia „ ornamenta A. C. V. DCCXCIX, non diu poſt Cor-„ bulonem adepturum, tandemque Africano Conſulatu „ obtento, in ipſa Prouincia dies experturum eſſe vltimos. „ Quæ omnia eueniſſe ex antiquis tradit Pighius, & mor-„ tuum refert ad A. V. C. DCCCVIII. De conſimilibus „ Spirituum apparitionibus tam apud Iudæos, quam apud Gen-

VVinandus. Pigh Annal. Rom. tom. 3. ſub. V. C. 799.

,, Gentiles & Chriſticolas requirantur Tyreus, Alexander ,, ab Alexandro & alij Hiſtorici. Tyr. lib. p. cap.26. Alex. ab Alex. Genial Dier. c.19.

,, Sed quid circa MANES? Vel ex Apuleio rationalium ,, melioris meriti GENIOS adhuc in ſede membrorum re- ,, ſidentes Idololatrica dixerit ſuperſtitio, vel cum Plato- ,, ne malos GENIOS è corpore dimanatos, inque imis ,, terræ, ob reatus purgationem, incolatum ducentes, ad ,, ſenſum, de quo ſermo; vel cum Seruio Animos, vt ille ,, perperam aſſeuerabat, nouas formas, medio regreſſu ad ,, lucem, expectantes, communiter tamen loquendo, quos ,, libet è compedibus carnis ſolutos hominum ſpiritus, nec ,, dum (vt miſeri cæcutientes iactabant) in Coeleſtibus ag- ,, gregatos, ſub MANIVM vocatione comprehenſos cer- ,, no: illamque frequentiſſimam conſuetudinem DIIS MA- ,, NIBVS, hoc eſt MANIVM, ſeu Animorum Tutelari- ,, bus dicandorum Sepulchrorum ex eadem opinione pro- ,, creatum, mihi inumeræ propalare videntur marmoribus ,, diſeminatæ traditiones.

,, Nec eſt cur adijciam de priſcorum obſequio allega- ,, tiones Mortam Lacedemonicam atque Hiſpanicam, Par- ,, cas & Fata Nemauſiorum, Libitinam Nouiam, Orcum, ,, Plutonem, Sumanum, & ceteram MANIBVS tutelarem ,, Turbam apud Romanos veneratam quam eloquij Prin- ,, ceps longa ſerie deſcribit; & cui (heu tunc nimiùm mi- ,, ſeri) ſuperſtites pro vita functis ſolemniora dirigebant ,, vota, vel vt pro noxijs pacatiorem pænam intercederent ,, per malos GENIOS infligendam, quos Empedocles ea- ,, propter ablutores delictorum & maris incolas deſcribe- ,, bat: Cicer. de Natur. Deor. 3.

In mari namque illos adigit vis ætheris ingens
Expuit in terræ pontus ſola: terraque in almi
Lampada propellit Solis; Sol ætheris illos
Vorticibus celer immitit, ſic ordine longo
Vnus poſt alium exoſos ſcelerum excipit vltor.

,, Neque latet Gentiles etiam moribus barbaros, pietatem

tar-

Tull. de Somn. Scipion.

„ tantam exercendam fore duxiſſe, vt Romanus ipſe Orator docuerit: primum ad religionem gradum eſſe eorum, qui nos præceſſerunt reminiſci, deque ijs integram ſeruare memoriam, qui naturæ tributum, quod & nos pendere debemus, perſoluerint. Cui tamen facem præferens Philoſphus tradiderat, æquius eſſe mortuis quam viuentibus auxiliari: & hinc eſt quod Lacedemonij, inter leges à Lycurgo receptas, venerabiliorem duxere, quæ defunctos nonniſi cum ramis oleaginis tumulari mandabat in ſymbolum miſericordiæ & purgationis, vt firmarunt Voconius & Vergilius:

Vacon. Declarationum Lib. ſub c. 8. n. 7. Aeneid. in 6.

Idem ter ſocios pura circumtulit vnda
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ.

„ Albani pietatis ergo, integras defunctorum opes cum cadaveribus ſepulchris inferre conſueuerunt, nec infrequens apud Romanos extitit vſus, vt quæcunque mortuus in delicijs habuerat, licet pretioſiſſima forent, in ignem vna cum eius exuuijs conijcerentur, ſeu ſaltem floribus & frugum primitijs eorum coenotaphia exornarentur.

„ Quas tamen Gentilium conſuetudines de conſpergendis floribus, & vino ſuperſtitum ſtatuis, æque ac viuentium ſepulturis, deque ſerto caluis iſtorum componendo, tanquam ſuperſtitioſas & vanas, abieciſſe nos teſtabatur tali ſermone Minutius. *Sanè quod caput non coronamus ignoſcite: auram boni floris naribus ducere non occipitio, capilliſue ſolemus haurire. Nec mortuos coronamus: ego vos* (Idololatricos alloquens) *in hoc magis miror, quemadmodum tribuatis exanimi aut non ſentienti coronam, cum & beatus non egeat, & miſer non gaudeat floribus.*

Minutus Felix. in Octauio.

„ Sed ne propoſitæ de GENIIS materiæ obliti credamur, ob floribus ornandam CARNEM, hoc eſt corpus iam mortuum, indeque Sepulchrum CARNEM continens, Seruium advocemus interpretem ſuper carmine Vergilij.

In-

Incertus Genium ne loci, famulum ne parentis
Eſſe putes? &c.

„ GENIVM (dat enim hæc verba) *putauerunt antiqui Nu-* Seru. ad Vergil. com.
-men, quod nobis naſcentibus datur, Tutelarem ſcilicet An-
„ *gelum*; Vnde Heſiodus bonos & commodos GENIOS di-
„ xit:

Caſtos cuſtodes hominum, rerumque datores
Lautarum, quod ſint regalis honoris adepti.

„ De GENIORVM interitu in Heſiodi libello De Ora-
„ culorum defectu ad Tiberij Cæſaris tempora, lepidum
„ refert exemplum Plutarchus adiectis non paucis traditio-
„ nibus circa ipſos Semideos creditos.

„ GENIO ſacra dabantur ex mero & floribus, ſi vera
„ edidere Vates; nam Perſius:

Funde merum Genio, non tu prece poſcis emaci. Satyr. 2. ad Macrinum. In 2. Epiſtolar.

„ Horatius:

Floribus, & vino Genium memorem breuis horæ.

„ Tibullus:

Huc ades & centum ludos, Geniumque choreis Elegiar. in p. eleg. 7.
Concelebra, & multo tempora funde mero &c.

„ Et alibi:

Ipſe ſuos adſit Genius viſurus honores, Elegiar. in 2.
Cui decorant ſanctas florea ſerta comas.
Illius è puro diſtillent tempora nardo,
Atque ſatur libo ſit, madeatque mero.

„ Tandem inferius:

Rure puer verno pulchram de flore coronam
Fecit, & antiquis impoſuit Laribus.

„ Flores oblatos non cruenta pinguium, referebat Cen-
„ ſorinus, eo quod GENII non venerandi ſanguine ſint
„ viſi; ne quo die vitæ donamur, ac tutelæ pacatiſſimæ,
„ animantibus, licet irrationalibus, violentam mortem
„ indiceremus titulo deuotionis; quæ adeò impolluta ſer-
„ uari conſueuit; vt nec iureiurando permitteretur obno- Iure Conſulti in ff. de Iure iuran.
„ xia: unde teſte Ammiano Tertullianus: *citius per omnes De-*

[Ammian. Marcell. in lib. 21.] „*os quàm per GENIVM peieratur.*
„ Venio tandem ad rationalium SPIRITVM, de quo
„nunc verba facturus, referam, ipſum ab Idololatricis
„ſumptum pro Anima ob omni labe ſoluta; atque Cæ-
„lis donata ob æternam cum Dijs tanquam quid Diuinum,
„& ipſis affinitate coniunctum. Cui ſententiæ, imò commu-
„ni hominum exiſtimationi Princeps Philoſophorum vide-
[Ariſtot. lib. 10. Ethic.] tur adſtipulatus; dum ait: *Intellectiuum licet minimum ſit
in nobis relatione ad ſenſitiuum, nihilominus à nobis con-
temnendum non eſſe, ſed maximi faciendum, vtpote quod
ſolum quid Diuinum eſt, & nos affinitate quadam Dijs im-*
„*mortalibus coniungens*; vt Pictorius canebat ex Trimegi-
„ſto:

Diuinum Trimegiſtus ait doctiſſimus author
Eſſe hominem, ſanctum, miraculumque Dei.

„Licet præcitato, alijſque locis fuerit Ariſtoteles plurali
„dictione vſus in Deo memorando, vixit tamen acerri-
„mus impugnator Gentilitatis quoad vanam Deorum mul-
„titudinem: dum veritati & noſtræ fidei conſentiens, vni-
[Ariſtot. Phiſicor. in 8. Laertius in Vita Ariſtot.] „uerſorum vnicum Principem, Primam Cauſam, hoc eſt
„Deum increatum ſummis rationibus determinavit.
„ Talibus diſcuſſis, cur mihi de AELIA LAELIA L.
„AGATHONI prædefuncta fœmina apertiſſimum, om-
„nique ſolida moralitate concinnatum ſuadeam Epitaphium?
„non vt ludens præmittebam aenigmaticum Sphingis im-
„plicatum figuris, ſolidè propalaſſe tenebo, ſtatimac ex
„vetuſtiſſimo Patauino lapide, circa nuper explicatas hu-
„manæ eſſentiæ partes adduxero carmina:

BIS DVO SVNT HOMINI MANES CARO SPIRITVS VMBRA
QVATVOR HAS PARTES TOT LOCA SVSCI PIVNT
TERRA TEGIT CARNEM TVMVLVM CIRCVMVOLAT VMBRA
ORCVS HABET MANES SPIRITVS ASTRA PETIT

„AELIAM LAELIAM eapropter ſibi præmortuam, vna
„ſimul cum hiſce partibus, NEC COELO, NEC TERRIS,
NEC

„ NEC AQVIS dixerat LVCIVS AGATHO exiſtentem;
„ ipſis verò quadripartitis & VBIQVE IACENTEM aſſe-
„ uerauerat, licet ſui ipſius incapacem AMORIS, CO-
„ NIVGII, vel NECESSITVDINIS: vnde animum pru-
„ dentia componens, dum ſperabat melioris vitæ in cha-
„ ra fortunam, NEQ. MOERENS vexabatur, NEQVE
„ GAVDENS erat, quoties meditabatur amiſſam; NE-
„ QVE FLENS irrecuperabilem inaniter lamentabatur,
„ quaſi animum habuiſſet inclinatum precibus Ennij canen- Guid. Pan. cirol. memo-rab.p.p. ti.62
„ tis:

NEMO ME LACHRIMIS DECORET NEQ. FVNERA FLETVM
FAXIT. CVR? VOLITO VIVVS PER ORA VIRVM

„ Nec immerito: ſi enim felices ſunt mortui, iniuria eſt
„ eorum mortem deflere; ſi miſeri, quid fletus illis pro-
„ deſt? Cumque NEQVE FAME, NEQVE FERRO,
„ NEQVE VENENO, ſed placida morte ſciret PRI-
„ SCVS fuiſſe ſublatam CRISPIM, faciliùs locum dabat
„ ſolatio, quaſi nouiſſet famis, ferri, & veneni periculis
„ ſublatam, licet priuationis experimentum ſibi aequè imò
„ magis durum foret, quàm ſi vnitim & ferro, & fame,
„ & veneno partum fuiſſet. Prout etiam ijs OMNIBVS
„ partum dicere potuiſſet: dum quicunque non violenta,
„ vel repentina morte interijt, morboſus regulariter mi-
„ grat è vita, obque pellendos morbos ſæpenumero adhi-
„ beri ſoleat ferrum ad venæ ſectionem, vt dempto nimis
„ accenſo ſanguine, calor ad opportunum gradum rediga-
„ tur. Sumpta verò ab ægrotante purgantia (quorum ple-
„ raque eo tempore deleteriæ qualitatis non erant exper-
„ tia) Veneni locum habent. Ex quibus, ac vi morbi dem-
„ pta omnigena guſtus ad cibos appetentia, addita quoque
„ dieta, ideſt exquiſita victus ratione, quæ tunc temporis
„ ad inediam ipſam quandoque extendebatur, non ne di-
„ ci poſſent hæc in cauſa, vt aliquis famelicus deficiat?
„ Venæ igitur ſectione, Pharmatia, atque Diæta, tribus
„ nempe medicis inſtrumentis, in morbi curatione exagi-

 tata

„ tata miſella AELIA, ac ſubinde, mortua, SVBLATA di-
„ citur NEQVE FAME, NEQVE FERRO, NEQVE VE-
„ NENO, SED OMNIBVS.

„ Cum tandem in AELIAE decus, humilem AGATHO
„ poſuiſſet caſam & aram altulam (quod nomen in loco eo-
„ dem vbi extat Monumenti vſque in præſentia tempora re-
„ manſit impreſſum prædium illud *Caſaralta* vulgariter di-
„ ctum) HANC NEQVE MOLEM, NEQVE PYRA-
„ MIDEM, NEQVE SEPVLCHRVM ſcribebat, & cum
„ illam iſtorum omnium loco ſtatuiſſet, fatebatur SED OM-
„ NIA. Conſciuſque ad propriæ mentis decretum, ſe pro
„ AELIAE LAELIAE à parte rei non amplius inter morta-
„ les cognoſcibili forma perennem formare voluiſſe memo-
„ riam, negando prius de ipſa, quatenus ſublata forma,
„ VIRVM, MVLIEREM, ANDROGINAM &c. deque
„ therſophica eius allata doctrina affirmando SED OMNIA,
„ aptiſſimo vſus eſt concludendi termino SCIT ET NE-
„ SCIT CVI POSVERIT.

„ Licet ex iam deductis, ſententiæ meæ qui diſſentiat è
„ Sapientibus non habiturum ſperem, ad pleniùs tamen ab-
„ ſoluendam orationem de AELIAE LALIAE CRISPIDIS
„ Prænomine nomine, Nomine, atque Agnomine hiſtori-
„ co ordine nonnihil adieciſſe optimum duxi: Priſcos ſi-
„ quidem, ac præcipuè Quirites, ijs, & pluribus aliquan-
„ do fuiſſe vſos ſatis conſtat.

Vrſin. in Roman. fam. antiq.

„ Aelia Gens, Ailia pariter, ac Allia ſcripta, ab Lamo
„ Neptuni filio Læſtrigotorum Rege deriuata fertur à Ve-
„ nuſino:

Horat. lib. 3. Ode 17.

Aeli vetuſto nobili ab Lamo
Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtos
Auctore ab illo ducis originem
Qui Formiarum mænia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ.

Li-

Litoribus tenuiſſe Lirin
Latè tyrannus &c.

„ Primus ex Lælijs, cognomento Lamia, homo deformis „ adeo fuit, vt cum in iudicio contra Aculeonem ſtaret, Cic. de Oratoria lib. 2. „ iſtius patronus Lucius Craſſus ſuauiter ludens, riſum in „ aſtantibus excitauit, illum puerum pulchellum, ac diſ„ ſertum appellando.

„ Lucius poſterior, Eques Romanus is fertur, qui dum „ Ciceronis ſalutem enixiùs propugnaret, à Piſone & Ga- Cicer. in Epiſt. ad Q. Fratrem. „ bino relegatus eſt: qui præturam poſt aedilitatem à mor„ te Cęſaris petijt, cumque Domitius dixiſſet: *veſtra cul„ pa hæc acciderunt*, *Equites Romani*, *diſſolutè enim indica„ tis*, ferociùs reſpondit: *nos indicamus*, *vos laudatis*. De „ ipſo Valerius, & Plinius.

„ Tertius Lucius Conſularia dirigens cum Marco Ser- Val. Max. in p. c. 8. „ uilio Gemino An. V. C. DCCLV. Vir ſapiens fuit, ille in- Plin. in 7. c. 52. „ quam, quem Horatius propagatum ab Lamo Antiphatis „ genitore, Leſtrigotorum Rege; cui Formij ſubiecti, „ Campanię populi, quos Plinius humana carne victitaſſe Plin. in 7. „ tradebat.

„ Quartus huius ſtirpis, & nominis, Prætorius vir fuit, „ cui è rogo vocem viguiſſe tradebat Plinius. Plin. in 7.

„ Lucius in ordine quintus, Conſularis, ſubque Flauijs „ Principibus clarebat, Triumuir extitit Auri Argenti Ae„ ris flandi feriundi. Longinam vxorem ac vitam innoxiè, „ Domitiano mandante, perdidit, vnde Iuuenalis: Iuuenal. Satyr. 4.

Sed perijt, poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cæperat, hoc nocuit Lamiarum cæde maderet.

„ Neque integram ex Aelijs Poëtis hic accenſebo ſeriem, „ ſed præcipuos tantum qui fama claruere.

„ Publium ſcilicet, Quæſtorem conſtitutum Anno poſt V. „ C. CCCXLV. cum ij primò ex plebe ſunt creati. Liu. in 4.

„ Publium ab eo natum, Caio Sulpitio Longo Collega „ Conſulem Anno CDXVII.

„ Caium Publij filium, Publij nepotem, qui Anno CDL-

XIII.

Vinan. Annal. Roman. tom. 1.

» XIII. Tribunalia Plebis agens, legem tulit de Lucanis
» perſequendis, eo quod Thurinos Romani Populi ſocios
» infeſtaſſent, qui ideo Caium ipſum ſtatua, & Corona au-
» rea donauerunt.

Plin. in 34. c. 6. atq. 8.

» Caium inquam, Anno CDLXVII. cum M. Valerio Ma-
» ximo Portio ad Conſularia munia vocatum, dum Plebs
» Ianiculi occupatrix, à Quinto Hortenſio Dictatore pacata
» ceſſit.

Liu. in 22. & 23.

» Publium primodicto Publio nepotem, Pontificatu, ac
» Prætura decoratum, qui Caio Terentio Varroni in pe-
» tendo Conſulatu extitit, & Canenſi acie occubuit.

Liu. in 29. 30. 31. 32. ac 41. Plutarch. in Africano. App. de Bello Punic.

» Ambos per eum genitos, Publium ſcilicet ac Sextum;
» è quibus prior An. C. V. DL Aedilitiam Plebis aucto-
» ritatem vna cum Vrbanæ Præturæ in iuriſdictione tenuit:
» & in ſequenti Caio Seruio Dictatore Comitiorum crean-
» dorum gratia Equeſtria geſſit. Conſulque ſuffectus cum
» Cneo Cornelio Lentulo An. DLIII. quo bellum Puni-
» cum ſecundum finiuit, pace Carthaginenſibus data, Cen-
» ſor in ſequenti cum Pub. Cornelio Scipione Affricano;
» bienniöque relapſo Prętor iterum, & tandem poſt di-
» uerſa munia mortalibus dempto ſub anno DLXXVIII.

Ennius in Cic. Tuſc. p. de Senectut. Liu. in 32. ac 34. Pomp. de orig. Iur.

» Sextum Aelium Poetum agnomento Catum, eo quòd
» Ciuilis ſententię omnibus præſtantior haberetur. Cum
» Tito Quinctio Flaminio An. DLV. Conſulem Italiam ob-
» tinentem Prouinciam, dum Collegę Macedonia obtigiſ-
» ſet. Cenſorem cum Caio Cornelio conſtitutum An. DLX.
» & Iuri Aeliano Tituli datorem.

Liu. in 44. Plutar. in Paulo. Valer. in 4. c. 3. Plin. in 33. c. 11. Vbbo Emmius in Chronol. Rom.

» Quintum Cati, An. DLXXVIII vita functi, ex fratre
» nepotem, ex bello Macedonico Pauli Legatum: Conſu-
» lem cum M. Iunio Penno An. DLXXXVII: Augurem pa-
» tri ſuffectum, nouennio ante obtentam Galliam, vbi
» cum ab Aeolis in fictilibus prandens eſſet inuentus, mi-
» ra liberalitate cumulatus eſt argenteis vaſis; quorum v-
» ſus à Subſequenti cęna remotos volens, inter ſuos fertur
» deriſus, vt acutè Marianus noſter ...

Cum

Dum paro fictilibus cenam, riſere Quirites: Mariã. Star. Romę lib. p. Epigram. 37.

Qui ſcit, an appoſitas mallent conſumere menſas?

„ Quintum eiuſdem filium, licet è deſcendentibus Caij Pu-
„ blij per alios aſſertum.

„ Sextum ab hoc Quinto natum, qui cum Caio Sentio Emmius.
„ Saturnino An. DCCLVI. Conſul creatus, Gettarum quin- Strab. in 7.
„ quaginta millia in Thraciam habitatum traduxit. Horum Vbbo vbi ſup.
„ Conſulum ſuaſu, Lex Aelia, Sentia de teſtamentis Lata.

„ Ex Aelijs Paetis Tuberonibus nec prætereribo Publium,
„ qui ſui ipſius, imò vniuerſæ Familię ſpreta fortuna, hanc
„ licet feliciſſimam ſaluti Publicę à priuatis poſponendam
„ eſſe voluit teſtificari, cum Prętor pro Tribunali iura red- Vrſin. in Aelia Genr.
„ dens, Picus ad eius caput à volatu ita placide ſiſtit, vt Liu. in 40.
„ facili digito ab ipſo potuerit apprehendi: Auditis ſiqui- Varro. in 3. Valer. in 5. c. 5.
„ dem Aruſpicibus firmantibus, quod voluere ſeruato Pu- Plin. in 10. c. 18.
„ blij perſonę ac ſtirpi toti omnia forent ſummè fauſta,
„ Reipublicę verò miſerrima; illico Senatu ac Populo ad-
„ ſtantibus, Picum contriuit; & ſi quę Hiſtorici tradide-
„ runt vera fuere, Vir tantus ſeptemdecim conſanguineos
„ eximij roboris An. DXXXVIII. in Canenſi prælio ami-
„ ſit, aliaque eſt expertus & ſibi, & ſuę Gentis omnino
„ grauia. Reſpu. procedente tempore ad ſummum Impe-
„ rij faſtigium exceſſit.

„ Publium filium An. DLIII. Siciliam Prouinciam te-
„ nentem, & in DLXXVII. Vrbanę Prętutę ſceptrum ge- Liu. in. 30. & 40.
„ ſtantem.

„ Quintum, Tribunitiæ Poteſtatis An. DLX. qui ad Ple-
„ bem tulit, ipſaque ſanciuit, vt ex Latinis Colonijs al- Liu. in 38.
„ tera in Brutios Italorum, altera in Thurinos Græcorum
„ agros deducerentur.

„ Quintum, Lucij Pauli Aemilij generum, qui locuple-
„ tiori animi generoſitate maximam ſuſtinens paupertatem, Liu. in 45.
„ ſubque Socero Macedonico bello An. DLXXXIII. inſu-
„ dans, Perſarum Regis captiui promeruit cuſtodiam, &
„ quinque argenti pondo cumulatus eſt.

Præ-

Val. Max. in 7. c. 5. Cic. pro Murena. „ Pręfati Quinti filios Publium, & Quintum Stoicum, ob „ſordes à Prętura reiectum. Contra Africani Auunculi „teſtimonium, ob ſolidiorem iuſtitiam, iudicantem in Triumuiratu, & Gracho ſuperque moleſtum.

Cic. in Brut. „ Ab ipſo procreatum Lucium Hiſtoricum, qui Latinis & „Gręcis literis admirandus, grauiſſimus Tullio Ciceroni „factus, eaquepropter Aſiaticę Legationis munere, per „Quintum Ciceronem ab Italiae eſt amotus manſione.

„ Quintum ab Hiſtorico prædicto natum, Iuris Conſultum percelebrem, cui vxor Sulpitia Ser. Sulpirij I. C. „filia, maſculum peperit eodem nomine dictum, qui Coſ. „An. MCCXLIII. cum Paulo Fabio Maximo creatus eſt, & „foeminam nomine Aeliam, Lucio Caſſio Longino nuptam.

„ At ſicuti ex paterna ſobole (quę Aeliorum fuit) tan„tum decoris ſibi acquiſiuiſſe ex hucuſque dictis agnouimus, „hanc AELIAM LAELIAM CRISPIDEM noſtram, ita è „materno latere (quod Laeliorum fuit) non imparem glo„riam eidem contribuiſſe videmus, qui ſequuntur Laelios.

„ Caium ſcilicet Laelium Caij filium Caij nepotem, Pu„blio Scipioni Africano in claſſe adeo clarum, vt noua „Carthagine ſubacta, aureo ſit diademate donatus, do„noque triginta bobus Dux captiuorum Romam ſit remiſ„ſus. Caium inquam qui, regreſſus ab Vrbe, nauali cer„tamine ſuperans Magonem, Conſul creatur, ab ipſo „Publio prędatum. Africam expeditur, ſummis Cartha„ginenſes afficit terroribus, Siphacem Regem alioſque pri„mates Quiritibus exhibet deuictos, poſt Triumphalia Sci„pionis Aedilitatem, ac Pręturam ſortitur, & Conſul cum „Lucio Scipione Publij fratre An. VC. DLX. IV. meritis cla„ret cumulatus.

Liu. in 27. 28. 29. 30. 37. ac in 41.

Cicero. de Orator. lib. 2 „ Ambas Laelias à nuper memorato Conſule genitas, „maiorem ſcilicet Quinto Mutio Auguri nuptam, quam vt „ſocrum ſuam Marcus Craſſus commendabat *facilius*; inquiens, *mulieres incorruptam antiquitatem conſeruant, quod multorum ſermonum expertes, ea tenent ſemper quæ prima*

di-

„ *didicerunt*. Fuit ſiquidem ſapientis patris ſapiens filia, vt „ noſter cecinit Marianus:

Laelia ſum germen ſapientis, germen amici
Nomen amo doctæ, ſed reſpuo nomen amicæ.

Andr. Marian. Epigram. Statuarum Romæ.

„ Minorem, quæ Caium Fannum ſortita eſt in maritum.

„ Aulum Laelium Creſcentem, de quo monumentum „ obſeruabam olim in Muſeo Dominorum de Caſalibus in „ Vrbe.

L. AELIO APRO V. A. VII. M. X. A. LAELIO PIETATI
V. A. IIII. M. V
A. LAELIVS CRESCENS. ET CLAVDIA PIETAS
FILIIS PIENTISSIMIS FECERVNT. SIBI. ET. SVIS
LIB. P. Q. E

In regione Campi Martij.

„ Decium Laelium Pompeo Hiſpanicam ob Legationem expeditum, à Sertorioque inibi cæſum.

Val. Max. in 8. cap. p. Cæſ. comment. in 3.

„ Decium eiuſdem Legati filium Plebis Tribunum, qui „ Gabinium reum dimitti iuſſit: Duxque Pompeianus ad „ bella Ciuilia Aſiaticis eſt præpoſitus nauibus.

Ap. Alex. in 4.

„ Laelium à iuniore Decio Progenitum, qui Legatus „ Cornificij, in Libya poſt Cæſarem ob res perditas ſibi „ necem conſciuit.

Ap. Alex. vbi ſup.

„ Laelium prænomine Druſum Druſi fil. Druſio nep. cognomento Balbum haud præteribo, ipſum Ann. Cond. „ Vrbis DCCXLIX. Conſulem, prudentia ciuili conſpicuum „ cernens, Collega Caio Antiſtio Vetere, vt habet etiam „ Capitolinus Lapis:

Quintil. in 10.

D. LAELIO BALBO. COS
C. ANTISTIO VETERI
C I L. IXI. NORBANI
D. D. D. S

„ Nec Laelium nominis clariſſimi Poëtam, qui Erotopænia „ perpetuis nomen tradidit ſæculis.

Gel. lib. 2. c. 24.

„ Marcum Augurem eutrapelia carum, qui de Galba
„ gibboſo dixiſſe fertur: Ingenium Galbæ male habitat.

Macrob. in p. Saturnal.

„ Laelium cognomento Felicem, ad Quintum Lucium pro
„ Labeonis ſententia citatum.

Gel. in 15. cap 22.

„ Caium de Romanorum geſtis ſcriptorem veridicum,
„ atque celebrem.

Cic. de Orat. in p Liu. in 27.

„ Marcum Laelium Strabonem, inter Equites Romanos
„ inclytum, qui Auiaria primus inſtituens, vniuerſo auium
„ genere vnum completum liquiſſe traditur.

Plin. de rerũ Iuvent. in p. c. 50. Varro de re Ruſtica. in 3. c. 5.

„ Lucium Laelium Syrum, de quo in Vrbe Aldus ſumpſit
„ tit:

Ald. Man, in Ort. pag. 253

„ Laeliam Baſſam Poſthumij vxorem, incomparabili ca-
„ ſtimonia famoſam.

Proper. in 2.

„ Caium Laelium cuius glorias Heluetij è ſepulchro cer-
„ nunt perennitati concreditas, vt conſtat ex Lipſio in au-
„ ctis pag. 26.

„ Decimum Laelium, qui (P. Licinio Gallieno Vene-
„ rem & Bacchum, Marti, atque Palladi poſponente) dum
„ Pannonijs præſſet a Meſineis Legionibus conteſtatus eſt Im-
„ perator, propter inſtantes Sarmatas, vt deſtitutis rebus
„ ſua virtute occurreret, vt quidem feciſſet, ni fato victus
„ ab eo, nullo diſcrimine ſæuiente, & vrbes virili ſexu ſpo-
„ liante, ad effugiendam nimis crudelem ſæuitiam, pugio-
„ ne ſe transfodiſſet, generoſo actu demendo Reipublicæ vi-
„ rum neceſſarium, militi ducem peritiſſimum. A. V. C.
„ MLXXIV.

„ Sed coeterorum ommiſſa Laeliorum acie copioſiſſima,
„ potius enim deficeremus mente, quàm ipſa deſineret;
„ cum circa cognomen CRISPIDIS ſufficiat non obliuiſci,
„ quod inter Romanos, non modo fuerit Aeliorum, ſed
„ Bæbiorum, Iuliorum, Martiorum, Hæuiorum, Paſſie-
„ norum, Saluſtiorum, atque Vibiorum; concludamus de
„ AELIA LAELIA orationem, publicæ luci donandam, ne
„ ſoli LVCIO AGATHONI lucidum remaneat perpetuò
„ Epitaphij ſecretum, ad honorarium ſemper regredior

CLO-

„ CLODIAE PLAVTILLAE & QVERCONII AGA-
„ THONIS ſuperius à principio memoratum Tumulum. Et
„ licet de huius poſtremi perſona indiuiduam nondum po-
„ tuerim reperire notitiam; dum hoc è Bononienſi Lapide
„ PRISCII ſecundo cognomento lego inſignitum; quod in-
„ ter alios Acij geſſere, Aelij, Anearij, Ceſonij, Fulci- Vinand.in Idea Rom. Hiſt.pag.705 col.2.
„ nij, Heratij, Helvedij, Iabolenij, Iulij, Iunij, Seruilij,
„ Statij, atque Tarquinij: ex Mutinenſi verò Sarcophago
„ iunctum Auguſto Claudiorum, à Clodio Aeneæ ſocio
„ emanato ſanguine, qui vtramque in Vrbe animabat Gen-
„ tem, Patritiam ſcilicet, à qua Pulchri, & Plebeiam, à
„ qua prouenere Marcelli, & qui Claudium Tiberium Ne-
„ ronem, Caium Caligulam, ac Tiberium Druſum dedit
„ Imperatores: Claudiorum inquam ipſorum qui, cui pri- Domin. Niger 7.Comēt. Georg.
„ meua inſiſtebat, vt inquit Niger, ſplendidiſſima, & fe-
„ liciſſima Romanorum Colonia Mutina, Viæ nomen li-
„ querunt, deque Victoriatis Nummis, qui antea ex Illy-
„ rico aduecti pro merce recipiebantur, vt Romæ percu-
„ terentur ipſa Victoriæ imagine optimam ſanciuere legem,
„ de qua Roſinus, tanquam inuiolata vſque ad extremos
„ Publicæ Libertatis limites tunc enim paſſi fuere, qui mo-
„ netæ cudendæ præfecti ſtabant Triumuiri, domeſticæ am- Cic.pro Fonteio.
„ bitionis gratia, priuatarum actionum documentis, non
„ autem priuatorum ipſorum ſuperſtitum imaginibus (cum
„ id ſolius priuilegium eſſet Imperatoris) nummos inſigni-
„ ri:

„ AGATHONICES quoque non modo Mutinæ, nobis
„ adeo proximæ, ſed in alijs noſtræ Ciſalpinæ Galliæ par-
„ tibus, imò in ipſa Romana Curia olim viguiſſe præno-
„ biles non pauca oſtentant Monumenta, & ſi de Muti-
„ nenſibus loquimur aliud habetur, quod ipſe legebam:

AVRELIAE . AGATHONICES
SALINIANVS DOMINAE B. M

„ Pro Marco Aurelio forſan Proceſſano, cui Bononia
„ vxor in ipſa ciuitate perennauit memoriam.

D . M
M. AVRELIO
PROCESSANO
VE. COHORT. VI
PROT. DVCENARIO
BONONIA METRODORA
CONIVGI. KARISSIMO
QVM QVO VIXIT ANN
XI. M. X. D V
B. M

„ Sed ad AGATHONICES reuertentes, memoremus a-
„ pud Comenſes, Anno poſt Romam conditam DCLXV. Qui-
„ ritum Municipes conſtitutos, vt ex infraſcrip.

D · M
ANNIAE AGATHONICES
VITA . BREVIS. LONGO MELIOR. MORTALIBVS. AEVO
NAM. PARVO. SPACIO. FLORVIT. HAEC. ANIMA
BIS. DENOS. PERFVNCTA. ANNOS. SINE. CRIMINE. MORVM
VITA. BEATA. FVIT. SPIRITVS. NEC. NITVIT
AT. PATRVM. MISERANDA. AETAS. ANIMA. CRVCIATVR
POENAQ. DE. LONGO. TEMPORE. LONGA. DATA. EST
DE. SENIO. LVCTVS. SENIVM. FLETV. RENOVATVR
VTRAQ. RES. MORTIS. DVLCIOR. EXITIO
DAT. TAMEN. HAEC. PATRONAE. PIETAS. SOLATIA. FIDAE
IVGERA. QVOT. TERRAE. DEDICAT. HIC. TVMVLVS

Franc. Ballarin. in Chronic. Comenſium p. 1. c. 4.

„ Et hæc iam ſatis, quæ ſi omnino, cui fuerunt oblatæ,
„ ter Maximo Virtutum fautori minime arriſerint, non
„ me in omnem culpam, ſed vetuſtatem rerum, & edax
„ tempus conſueta Clementia conijciet ſpero, illius metri
„ memor:

Tempus fugaci vulnerat impetu
Rituque Parthorum feriens ruit
Verſis ſagittis hoc theatra

Philom. in Muſis iuuenil. Ode 1.

Ar-

Arma, duces, opulenta regna.
Vrbeſque totas, cuncta ſilentijs
Immergit altis; impatiens diu
Quidquam manere &c.

» Vel Auſoniaci Epigrammatis:

Truncatis conuulſa iacent elementa figuris,
Omnia confuſis interiere notis.
Miramur periiſſe homines; monimenta fatiſcunt
Mors etiam ſaxis, nominibuſque venit.

Quoad Mengolum noſtrum, in reconditis, atque abſtruſioribus diſciplinis, tantâ omnium admiratione ſuique nominis laude expoſitis, nouum Sydus, à longinquis uſque regionibus admiratum, haec quae ſequitur eſt Interpretatio:

Ad Maiorem Dei Gloriam.

Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Domino.

CO. CAROLO MALVASIÆ

Metropolitanæ Bononiæ Canonico. D. D. D.

PETRVS MENGVLVS

Prior S. Magdalenæ Bonon. 21. Iunij 1681.

„ ÆNigma Caſaraltæ, Regulam Caſtitatis à Fr. Eo-
„ doringo Andalao, Fundatore Religionis Mili-
„ taris Equitum S. Mariæ ſibi, & ſucceſſoribus Religioſis
„ propoſitam, & in prima Sacra Domo expoſitam.

D. M.

» Dira Mania luxuriæ tentatio.

ÆLIA.

» Implacabilis, ſine ſequentis regulæ vſu.

LAE-

LAELIA. λαιλια

„ Maximè placata per vſum regulæ.

CRISPIS

„ Cuius apparens ingenium, quaſi frons attrita, omni
„ riam morum indirectione criſpatur.

NEC VIR NEC MVLIER NEC ANDROGYNA
NEC PVELLA NEC IVVENIS NEC ANVS
NEC CASTA NEC MERETRIX NEC PVDICA
SED OMNIA

„ Repræſentat enim imaginationi non eundem ſem
„ ſexum, ſed ſexum omnifariam; nec eandem ſe
„ per ætatem, ſed ætates omnifariam, ut alliciat ad o
„ nifarias turpitudines. Sed & per omnifariam more
„ etiam bonos, ſubintroducitur: tum ſub ſpecie caſtita
„ augendæ: tum ſub ſpecie alius diſparatæ virtutis acq
„ rendæ, pro cuius deſiderio quaſi pro mercede condu
„ tur vt meretrix: tum denique ſub ipſa ſpecie exterio
„ pudicitiæ conſeruandæ.

SVBLATA
NEQVE FAME NEQVE FERRO NEQVE VENEN
SED OMNIBVS

„ Hæc eſt prima pars regulæ ſubtripartita: Nam ten
„ tio luxuriæ non ſolum tollitur gaſtrimargia; non ſ
„ carnis maceratione per catenulas, & cilicia ferrea,
„ que ad ſanguinis effuſionem; nec ſolis medicamentis
„ ſubigendam gulam adhibitis: ſed ſimul omnibus. Q
„ parte regulæ inſtruimur, quoad corporis noſtri gub
„ nium.

NEC COELO NEC TERRIS NEC AQVIS
SED VBIQVE IACET

„ Hæc eſt altera pars regulæ, qua inſtruimur quo
ani-

„animi noſtri exercitationem. etiam ſubtripartita. Nam „luxuriæ tentatio proſtrata iacet, non per ſolam noſtram „in cælis conuerſationem, ſcilicet orationem; aut in ter-„ris, per humilitatis exhibitionem; aut in aquis, per la-„chrymarum effuſionem: ſed VBIQVE, per regularem in „OMNIBVS huiuſmodi permanſionem.

LVCIVS AGATHO PRISCVS

„ Duobus puris anagrammatis (Iouthatigeus Puſcius) & „Phruſcius Aigetalous) quæ Græcè leguntur: Lutaringus „Paſſius, Fruſcius Aingdalous Fundator religionis 1261, „vulgò, *Lodoringo Aindalò*: vir maximæ auctoritatis, à „Senatu Bonon. præpoſitus Magiſtratui Pacis inter ciues „Ghelphos & Gibellinos conciliandæ de anno 1265, ideo „Paſcius nuncupatus; item Phruſcius nuncupatus à S. Phru-„ſcio Heremita, cuius ipſe ſibi propoſuerat imitationem.

„ Aliter, & melius: LVCIVS diuina luce inſtructus. „AGATHO, puritatis profeſſor ex voto, & religioſæ Mi-„litiæ inſtructor. PRISCVS, ſecundum regulam à priſcis „Patribus, & à S. Auguſtino acceptam, & in primitiua „Eccleſia vſitatam.

NEQVE MARITVS

„ Nulla læthalis peccati obligatione ad luxuriam affe-„ctus.

NEC AMATOR

„ Nullaque venialis peccati propenſione.

NEC NECESSARIVS

„ Quippe qui omnem deuitauerat occaſionem, ex qua „poſſet neceſſaria ſequi luxuriæ tentatio.

NEQVE MOERENS

„ Nullam habens veræ mæſtitiæ cauſam, peccati con-„ſcientiam.

NE-

NEQVE GAVDENS

„ Quippe qui vſque tunc viuens, non habebat certitu-
„ dinem caſtitatis conſeruandæ vſque ad mortem.

NEQVE FLENS

„ Non auerſans diuinam voluntatem, quæ huiuſmod
„ tentationem permittit, non ad labefactandam, immo ac
„ confirmandam Caſtitatis virtutem.

HANC

„ Caſtitatis regulam.

NEQVE MOLEM NEQVE PYRAMIDEM NEQVE SEPVLCHRVM

SED OMNIA

„ Molem, pro domo habitationis religioſorum. PY-
„ RAMIDEM, pro turri eidem domui appoſita: SEPVL-
„ CHRVM; electione in loco ipſo, Vel rurſum non quid-
„ quam corporale, ſed veriùs Molem ſpiritualem, ad im-
„ morandum, & quieſcendum, & redeundum quotidie ad
„ ipſam regulam: & Pyramidem pro vſu regulæ, ad di-
„ uinarum contemplationem; & Sepulchrum, pro vſu, ad
„ nouiſſimorum recordationem.

SCIT ET NECIT CVI POSVERIT

„ Quia ſibi poſuit diutius tentato, & per hanc regulam
„ victori effecto. Item poſteris religioſis & ſucceſſoribus,
„ quos, qui, & quales futuri ſint NESCIT.

CA-

CAPUT. II.

Ex Reineſio Claſſe Decimanonâ XLI.

Bononiæ in porta majore D. Petronji.

DIutiùs haeſitare nequeo, nunquid verè inter caeteros alibi viſos Affectus Superſtitum erga Mortuos collocare debuiſſem, an ritè magis in praeſentiâ *Aenigmaticis* annumerem egò Monumentum iſtud, quod, poſtquam primus omnium eruditiſſimus Reineſius, à Langermanno eluſus, in ſuo Opere Magno depravatè nimis edidit, adinvenire mihi contigit inter Vaticana MS. à Populari meo Iacobo Lilio, ex ipſo archetypo fideliùs, ut patet, exſcriptum. Quanquam enim in uno atque altero horum exemplo ſcripta Epigraphe meridianâ luce clarior appareat, numeris tamen Platonicis obſcuriores ſe praebent, quae ſubjiciuntur illicò Belluinae Icunculae, non caſu pro quadratarii atbitrio, ad ornandum Marmor, ſed feriò, ad ſenſum aliquem reconditum tacitè innuendum, additae.

Lib. ſignat. ab extra 52-38

Ut enim priſca Bononia (quae, non ſecus ac hodierna, cunctos etiam tunc temporis docuit) oſtenderet, omnigenam ipſius Sapientiam nullum pariter metaphoricè ac myſticè loquendi genus latuiſſe, non tantùm in antecedenti *Aelia Laelia Criſpide*, mirabilem formam tradidit Aenigmatum vocalium, hoc eſt quae nudâ dumtaxat voce, ſoliſque verbis conſiſtunt, ſed in praeſenti typum aequè mutorum propoſuit; eorum ſcilicet, quae ex oppoſitò voce carent, ſilentibuſque potiùs ludunt imaginibus.

Nunc verò quid ſibi velit effigiatus ibi Canis, qui Vulpem Gallo inſidiantem impetit, alteri definiendum relinquo. Nam ſi dicerem, in Vulpe adumbrari virum è vivis ereptum, poſtquam circumveniſſet uxorem, non diſſimili fraude, exempli cauſsâ, quâ TITINIVM quendam alium uxorem impudicam callidè ac de induſtriâ duxiſſe, ut eam dote ſpoliaret, refert Valer. Max. quapropter noſtra quodammodo laetari videretur duobus illis verbis ET TV, quaſi diceret: & tu quoque morte interceptus, periiſti tandem; retorqueri poſſet ſenſus, vertique Mulieris ejuſdem laetitia in commiſerationem erga innoxium maritum, ſeu in moralem quandam ſui ſtatus expenſionem; quaſi

Lib. 3. c. 2. Plutar. in Mario.

quaſi ſibi ipſi ita alloqueretur: ET TV quoque, infelix uxor, praefinito tibi tandem tempore morieris, in hoc tandem felix, quòd Manes eris dilecti conjugis apud Eliſios reviſura.

Si verò dicamus ET TV conſuetam fuiſſe tacitam defunctorum reſalutationem iis, qui tumulum reſpicientes, dicere conſuevere: Vir bonus erat, in pace quieſcat, & ſimilia; quaſi, inquam, ex illo Monumento ſibi remurmurari tacitè, & dramaticâ quaſi fictione (ut loquitur Reineſius) ſubaudirent: ET TV quoque pace fruaris, felix vivas, ut latè perpendit & doctè exemplificat idem, Gruteri Epigraphum praeſidio fultus, praeſertim CCCLXIX. 5. & DCCCV. 10. & quibus addere potuiſſet itidem DCCCXXVI. 9. in quid huic effictae defunctorum reſalutationi ſeu praecationi conſonat, Belluarum harum effigiata hîc ira, fraus, vindicta, altercatio? Claſſe undecima I. Claſ. Sexta CXVII. 5. & firmius d. Claſ. Vndecima I.

Captu ſunt difficillima hujus generis Emblemata, ſeu Hieroglyphica, quae non Aegyptiacorum more ſint aliquâ communi ac certâ regulâ definita, ſed ab irregulari & cerebroſâ cujuſvis libidine producta; Quocirca peritiori Oedipo hiſce relictis, me confero ad diſcrimina, quae inter utrumque exemplar cedere dignoſcitur; quorum primum apparet in apice Lapidis, in quo, ubi Lilius delineavit, ſi non alatam Gorgonis faciem, communem tot aliis, Caput idem, quod in Maniliano Saxo ſupereminere vidimus; Langermannus truncum Caput Humanum, Aſininis Auribus, Mydae ad inſtar, deformatum effinxit. Ubi TITINIVS & TERENTIA à Lilio noſtro Pineâ intermediâ ſejunguntur, à Langermanno reduplicatarum frondium quarundam ignotarum faſciculo dividuntur. Ubi ſuis aptatus veſtibus eorum quilibet ab Lilio amicitur, ambo à Langermanno denudati oſtenduntur. Super caput Mulieris detegitur ſcriptum à Lilio FRACTVS. SER. nomen fortaſsè SERVI, qui, ſive juſſu Mulieris tunc viventis (ut ſatis liquet è verbo VIVIT ſub eâ ſcripto) ſeu juſſu Mariti mor- Sect. Quinta Cap. XIII.

tui parvum quidem, ſed elegans hoc Mauſoleum excitavit, à Langermanno verò hae voces poſthabentur. Lilius in ſecundo Epigrammatis verſu habet ADELPHVS, Langermannus ADELPVS.

De Fam. Rō. in hac Gēte.

Caeterum, ſicuti TITINIORVM dignitatibus, ab Urſino recenſitis, haec nuperrima ex eodem doctiſſimo Reineſio ſubdi poſſet, ab hoc Lapide emanans:

Claſ. Quarta III.

IV. K. APRILEIS
FASCEIS. PENES. LICINIVM
FVLGVRAVIT. TONVIT. ET. QVERCVS. TACTA. IN
SVMMA. VELIA. PAVLLVM. A. MERIDIE
RIXA. AD. IANVM. INFIMVM. IN. CAVPONA. ET
CAPO. AD. VRSVM. GALEATVM. GRAVITER
SAVCIATVS
C. TITINIVS. AED. PL. MVLCAVIT LANIOS
QVOD. CARNEM. VENDIDISSENT. POPVLO. NON
INSPECTAM
DE. PECVNIA MVLCTATITIA. CELLA. EXTRVCTA
AD. TELLVRIS. LAVERNAE

ita paucis admodum ejuſdem Gentis Epigrammatis à Grutero collectis, quae bina non excedunt, haec octo è meá Lapidariâ penu depromenda, addere non renuam:

Praeter L. TITINIVM SILONEM, & M. TITINIVM MARTIALEM, de quibus ſup. pag. 70. col. 2. & pag. 438. col. pri.

Romae, Villa Cinquinia, Via Nomentana.

L. TITINIVS. L. F. SABINVS
L. TITINIVS. L. F. CLAVDIA
MARSVS
TITINIA SABINA. ET
TITINA VAPVCIA
DISTIG. FECERVNT

Extra Romam,
In quadam Vinea.
Elegantiſs. imaginibus repraeſentatur Sacrificium inſtaurandum, & ſupra:

D. M.
L. TITINIVS. L. LIB.
ALEXANDER

E ſched. Vatican.

TITINIA C. F
ATTICE

C. TITINIVS. C. L.
IVCVNDVS

Ex iiſdem.

M. FAVONIVS

PHI-

PHILEMO
TITINIA. C. Ↄ. L.
CLEOPATRA

Ex iiſdem.

TITINIAE. C. F
RVSTICAE
C. TITINIVS. C. L
SECVNDVS

Ex iiſdem.

C. TITINIVS
FI-

FILIO DVLCI

E ſched. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretti.

M. TITINIVS | M. MINVTIVS
M. L. FELIX | M. L. FELIX

Ex iiſdem.

DIS MANIBVS
SACR
A. TITINI. A. F. CN
PRISCI

ut proximae & conterminae Mutinae ſuperſedeam, hoc exhibenti; quod nobis Caſtelvetrus ſubripuit; ac inter tot alia ſuarum aedium collocavit:

M. AVRELIO MAXIMO VE.
CONIVGI, QVI VIXIT ANN. XXXX.
M. V. D. XX. ET AVRELIO SATVRNINO
FILIO, QVI VIXIT M. VIII. ET AVR
MAXIMIANO FILIO. QVI VIXIT
ANN. III. AVRELIA MAXIMA CON
IVGI. ET FILIIS DVLCISSIMIS. ET
AVRELIO TITINIO VETERI ET
NEPOTIBVS FACIENDVM CVRAVIT

Habet etiam Vidrian. pag. 114.

Addam citiùs ſequens SAXVM, uno ac altero dictorum jam Aenigmatum genere quodammodo ſcatens; non enim adeò puris putis Verbis concipitur & clauditur, quin Belluinam Icunculam proferat: BONAM, inquam, & DVLCEM ASPIDEM, ſi non ſcalpro effigiatam, eloquio, ut patet, memoratam:

Inter

E77E FILIVM FERRI 7VDA PRODV
CI7. LA7IVM AVGE7. LO7ARIVS PER
DI7. 7 HEOSIVS 7VRBA7. ADRIA VIN
CI7, SED ANNO CLAVSO BONVS ET
DVLCIS SOCIABI7VR ASPIS ET 7V
NC 7IBI ERI7 HONOR ET GLO
PRIMA OLIMPIA
VZ RSO

Inter alia mirabilia copioſiſſimi Muſei Caeſiani promi- net ipſum & ſuperbit, non ſecus ac munus praeſtantiſſi- mum Reverendiſſimi Patris Magiſtri F. Pauli Hieronymi Giaconii, meritiſſimi Inquiſitoris Generalis Bononiae, im- plicatiſſimum hariolandi objectum, ſagacioribus ingeniis, nullo Allatiani Leonis rugitu territis, proponendum.

In TERENTIIS tandem, quorum haec mulier Liberta fuit, non moror; ſiquidem, non tantùm fuiſſe Bononien- ſes & ipſos, ſed militari laude claruiſſe, conſtitit ſupra Sect. Quintâ Cap. VIII. in noſtro TERENTIO *Leone*; qua- propter quae de hac inſigni Progenie ibi plenè diſputatum eſt, ſit fruſtraneum repetere.

CA-

CAPVT III.

Fragmentum Iſiacum, adductum ſupra Sectione Primâ Cap. IV.

EXpreſſis non tantùm verbis, ſed mutis etiam Emblematis Aenigmatizandi formam in antehabito Lapide *Titinio* ſatis deſignatam, non ab aliis quàm ab Aegyptiis traxiſſe priſcos olim Etruſcos noſtros, atque nullâ unquam Dominorum mutatione intermiſſam, in eorum poſteros, Romano vel Imperio addictos, tranſmiſiſſe, à veriſimili haud alienum conjectabamus. Modò id clarè liquet è ſequenti Fragmento Iſiaco, quod myſticam eorundem Aegyptiorum Sapientiam eos nullatenus ignorare potuiſſe, manifeſtè evincit. In hujus noſtri Voluminis initio, in quo ubi, quando, & à quo repertum fuerit inſigne Fruſtum iſtud aperuimus, idem plenè quidem retulimus, in impiam religionem Iſiacam, apud nos tunc temporis florentem, demonſtrandam; ſed iterum in hoc preſenti Capite repetere cogimur. Sive namque fuerit Marmor iſtud Statuae Iſidis baſis, ut Montalbano placuit; ſive potiùs ejuſdem Signi pars poſtica, ab integro thorace exciſa, ut Kircherus voluit, ſemper reconditis iiſdem ſcatet characteribus ſeu ſimulacris, eadem ingenioſâ egentibus indagine, quâ caetera ac vera obſervamus enodari conſueviſſe Aenigmata.

At quoniam ſorte proſperâ contigit, ut in manibus incideret hoc mirabile Fragmentum eruditiſſimi ejuſdem Kircheri, atque inter tot alia eidem conſentanea collocaretur, nec non unà cum caeteris interpretaretur; ideo, & quae in majus Bononienſium Antiquitatum decus, & quae in opportunum meae ignorationis levamen ediderit doctiſſimus iſte Pater, hîc ſubjicio:

Sce-

I.

1 Sceptrum.
2 Brachiũ cum Capreolo vitis.
3 Amuletum.
4 Sceptra oppoſita.
5 Accipiter.
6 Piſcina ſacra.
7 Serpens vitę ſignum.
8 Oculus.
9 Serpens cornutus.
10 Cœleſtia.
11 Mundus.
12 Ibis.
13 Vas Niloticum.
14 Triangulum rectangulum.
15 Hydroſchema.

II.

1 Tres termini
2 cum penna.
3 Hydroſchema.
4 Duo ſegmenta.
5 Corona.
6 Penna.
7 Tres termini.
8 Circulus.
9 Segmentum.
10 Laqueus.
11 Caput Canis.
12 Hydroſchema.
13 Serpens.
14 Quadrangulum.
15 Penna.
16 Oculus.
17 Laqueus.

III.

1 Sceptrum oculo inſignitum.
2 Symbolum Piſcinę ſacrę cũ duob. annexis pedibus.
3 Brachium Capreolo vitis inſtructum.
4 Calathus.
5 Figura altaris.
6 Segmentum ſuperius.
7 Accipiter.
8 Sceptrum oculo inſtructum.
9 Serpens.
10 Oualis figura, quę
11 Vterum Signific.

IV.

1 Brachium cum Capreolo inſtructum
2 Scutica.
3 Canalis ſacrę piſcinę.
4 Sceptrum.
5 Brachium cũ manu extenſa.
6 Hydroſchema

Si quis modò pleniorem horum Terminorum intelligentiam aſſequi cupit, Ghiſianum Obeliſcum, quod jam typis editum cunctis proſtat, adire ne gravetur, eruditam ſitim ſuam opiparè reſtincturus. Me per haec aliena, praeſertim communia omnibus facta, vagare nunc prohibet ad umbilicum jam perductus hic Liber, qui plus aequo forſan, magiſque quàm ab initio propoſueram, in molem auctus, me tacitè admonere non deſiſtit, Pag. 122. & ſeqq.

Ne nimius videar, ſeraque coronide longus. Martial. lib. 10.

CAPVT IV.

Inſcriptiones Fictitiae ſeu Apochryphae.

INſcriptionibus Aenigmaticis, quae Poëmatum inſtar, falſa quandoque veris commiſcent & contegunt, Fictitias ſeu Apochryphas jure atteximus, quippe & ipſae, quae verè non ſunt (& ſi quondam fuerint, vel eſſe potuerint) adhuc eas exiſtere effingant. Has inter primum ei tribuimus locum, quam ad Lavinum noſtrum aliàs ſtetiſſe, vidimus ſupra Sect. Quartâ Capit. II. ſed quam nimiâ Temporis diuturnitate conſumtam, ita renovavit P. Painus Servita, teſte Alidoſio pag. 74. 3.

Alli Forcelli, fra il Lavino:

M. ANTONIVS. LEP. ET. OCT.
CAIO. CAESARE. INTERFECTO.
HVC. AD. LAVINVM. FLVMEN
IN. TERRARVM. ORBIS. ROMANI. DIVISIONE
TRIVMVIRATVS NOMINE
AN. AB. ORBE CONDITO. M. XC.
AB VRBE. DCCXLIII
ANTE PARTVM VIRGINIS XLVI
CONVENERVNT
F. APPOLLONIVS PAINIVS M. D. C

Siquidem illa, quam è nativo ac primo Lapide deſumpſerat Langermannus, eam tradens Reineſio, immo quam Lilius noſter deſcripſit in ſchedis, quas toties diximus in Vaticanâ aſſervari, cujus tenor eſt: Reineſ. pag. LXVII.

In agro Bonon. fracta & diſſipata tabula.

HEC INSVLA QVAM AMNIS LAVINVS
ADLATRAT BONONIENSIS TABVLA
PROH

PROH TRIVM SCRIPTA EST VIRALIVM
ANTONII LEPIDI ET OCTAVII HEV
DISCIPVLORVM SYLLÆ INEST LOCO
LABES INELVIBILIS SAEVA PARRICIDARVM

meritò ita exploditur à dicto Reineſio: *Ex Appiano, qui L. IV.* ιμφυλ *congreſſum IIIVirorum, pactionem de Imperio, & exercituum conſalutationem deſcribit, narratione Lavinum fluvium accepit, quiſquis eſt autor iſtius tabulæ, ſanè minimè antiquus. Errorem autem illius de eo Bononiam adlaterante, inſulamque conſtituente, prorſus proſtituit (Cluver. I. L. antiq. Ital. c. 27. p. 287. locum autem inſulam Rheno Bononiam paeterlabente, circumfluam deſignat. Dubitaſſe jam olim Antiquarios Italos de vero loco intelligas è Leandri Alberti* deſcriptione Romanulę, *qui cum Blondi de eo conjecturam refutaſſet, ipſe quoque cum ſua exploditur à Cluverio. Recentior Geographus Gallus dictam inſulam ad confluentes Rheni & Labini, duobus à Bononia paſſuum millibus conſtituit, eique credam ſi Bononienſes adſenſerint: alter autem Hiſpanus,* vitæ Mecenatis *ſcriptor, qui confluentibus Lavini, Girondæ, & Rheni eam includit, in Italia hoſpes eſt. Diſcipulos Syllæ è Iuven.* Sat. II. v. 28. *adſcivit faber hujus tabulæ; acta inter IIIViros etiam recenſet Plut. in Antonio f.* 924. Poſtremò irridetur ab eruditiſſimo Autore *Emiſſarii Lacus Fucini.* pag. 405. *ei naſum adeſſe negatutus, cui Inſcriptionis hujus ineptia & falſitas primo olfactu non ſuboleat.*

At ſi à veris ac legitimis Inſcriptionibus noſtris hanc eleganter etiam effictam averruncamus, eò magè ab iiſdem Tres ſequentes eliminare tenemur, quas nebulones quidam & ſycophantae, ut nobis os ſublinirent, intrudere ſtuduerunt. Quum enim auditum eſſet, me ſaepe ac ſaepius conquaeſtum de totali penuriâ nativi alicujus apud nos duri lapidis, cui ad perpetuitatem antiqua facinora conſignarentur; quò evenit ut Epitaphiorum noſtrorum pars non infima, fragili gypſo inciſa, perierint; nil mihi

gratiùs ſe facturos exiſtimarunt, quàm ſi bina, quae ſequuntur, inſcripta Gypſa, veluti meae hujus ſententiae teſtes, ſubminiſtraſſent; poſt aliquod tempus audaciùs tertium Marmor ſubjungentes, quod Aenigmati Aeliano à me tunc temporis exponendo, tam mirificè quàm mendaciter reſponderet:

Inventa in Communi Miſerazzani. anno 1686.
Ex Gypſo incocto.

D . M
L . G . PORT . F . L
POR.:.:.:FVN
CAS. PA.:.:.:.
PORTII. BO.:.:.

In fruſto Gypſi incocti grandes hae literae.

T . AMBASIO
CARIS. LIVIANA SI.:.:
ET
LIVIO.:.:.TORI
CONIVG.:.:
AMBASIAE SOROR.:.:
.:.:.:.:B M.:.:

Ad

Ad Turrim noſtram.

D M
P. AELIO LAELIO
CONIVGI KARISSIMO
FILIATIA
PRISCA

Nam revera duae primae nullo munimine hiſtorico nituntur, nullâ veriſimilitudinis ſaltem, ſi non veri, iuvantur conjecturâ; & quod caput eſt, cunctarum Trium inciſi characteres adeò novitium olent ſcalprum, ut non antiquiori tempore quàm paucorum menſium, in ſui elaboratione, novum *Steropem Brontemque laſſum reliquiſſe* videantur.

CA-

CAPVT V.

Inſcriptiones Adventitiae, ſeu aliunde ad nos deportatae, nilque ad rem Bononienſem facientes.

IVriſconſultorum exemplo adventitia vocantium ea bona, quae non in patrimonio noſtro ſunt, ſed aliunde nobis provenerunt, adventitias mihi pariter appellare juvat ſequentes poſtremas Epigraphes, huic Libro ſilentium impoſituras; quippe non hujus ſoli nativae ſint, ſed alibi adinventae, hucque advectae, hanc Patriam, Inſcriptis Lapidibus hodie non admodum refertam, haud parum ditaverint.

Tales profectò ſe manifeſtant hae Romanae, quibus, unà cum aliis opportunè per totum hoc volumen recenſitis, Eminentiſſimus Cardinalis Bevilaqua, hujuſmodi lautitiarum ter cupidus, caeteras Bononienſes, Tuſculanum ſuum illuſtrantes, adauxit:

De hujus Tuſculani laudibus extat elegās epiſtola Illuſtriſs. ac Reverendiſſ. Io: Baptiſtae Cāpeggi, Majoricenſiū Epiſcopi, primi hujus elegantis Villae poſſeſſoris. Et cujus etiam meminit Iul. Iaconius in Appendice ad Fonteium de Priſca Caeſiorum Gēte, pag. 201.

Habet Grut. CCCCLXX. 3.

Tabula extra Oſtiam.

C. SILIVS IVCVNDVS VIVIR AVGVSTAL FECIT SIBI ET LIBER. LIBERTABVS POSTERISQ. EORVM IN F. P. XVI	TI. CLAVDIVS VITALIS FECIT SIBI ET TETTIE HOMONOEÆ CONIVGI LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQ. EORVM IN AGR. P. XXV

HOC MONOMENT. COMMVNE EST CVM TI. CLAVDIO VITAL. R

P. XV. habet Grut.

Poſtremus hic verſus deeſt in Grut.

Exhi-

Exhibet Gruterus. DLXXVIIII. 1.
Romae, in S. Iohanne ante portam Latinam.
Et referunt Commentatores ad Petron. Arbitr. in not. variorum.

CINERIBVS HAMILIAE
ALPIONIAE QVINTAE
ORNATRICI
FESTVS M. SEPTIMI
GALLI DISPEN
CONTVBERNALI. B. M. FECIT
ET SIBI

Hanc imaginẽ vocat ſpeculum Grut.

Habet Grut. DCIV. 5.
Romae, apud Matthaeos,

D M
TI CLAVDIO VITALIONI FILIO
KARISSIMO. QVI VIX. ANN. XI
M. VII. D. XIII. FECIT
P. AELIVS AVG. LIB. IANVARIVS PATER
ET CLAVDIAE SVCCESSAE CONIVGI
BENEMERENTI ET INCOMPARABILI FEMINAE
CVM QVA VIX. ANN. XXXI. CVIVS NVLLA CVPIDITATE
EST EXPERT. ET TI. CLAVDIO AVG. LIB. CENSORINO FILIO
KARISSIMO ET SIBI ET SVIS LIB. LIBERTABVSQVE POSTER
EORVM

In Grut. iſte AELIVS IANVARIVS caret praenomine.
XXX. habet Grut.

Pe-

Penes Grut. DCXLII. 8.
Romae, in aedib. D. Gariemberti.

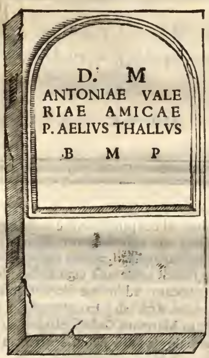
EX DOMO CAESARVM
LIBERTOR. ET SERVOR
QVOD EST COLLEGI
TABERNACLARIORVM

Eam refert Grut. DCCXIX. 4.
Romae, in vinea quadam, ſupra ductum aquae Virginis, qua iter ad Vineam Carpin.

D M
L. ANTISTI THREPTI FECERVNT
ANTISTIA THREPTE PATRI
PIENTISSIMO ET L. ANTISTIVS
ARTERMISIVS PATRONO OPTIMO
ET COCCEIA FIRMINA CONIVGI CARISSIMO
ET LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE
OMNIVM QVI HOC MONVMENTVM
FECERVNT

Reperta

Reperta anno 1671. in quadam agro Communitatis Montis Sancti, Ditionis Ferrarien. Bononiae conterminae: Nunc in eadem Villa Tuſculana.

Reperta Romae,
in fundaminibus Aedium Eminentiſſimi olim Cardinalis Caeſii;
donoque miſſa Illuſtriſſimis Herculanis, Bononiae Patriciis:
nunc verò
in eorum Curia, ut refert Comes Franciſcus Amadus
in Libro cùi titulus:

Medaglie della Nobiltà di Bologna, *Impreſs. Cremonae*, *pag.* 121.

D. M
L.SEP.BER.HEL. VITALIANVS
AVR: HERCVLANVS
AMI. INC. B. M

Hiſce concinunt Tres ſequentes, neſcio quando & à quo Romae acquiſitae, ad nos profectae, & è quibus modò laudata toties Villula mea non parum decoris ſibi foeneratur, parvo praeſertim addito Sarcophago, per me pariter Romae empto, Bononiam tranſvecto, atque unà cum Tribus iiſdem Lapidibus aptè inibi collocato: Additiſque eleganti Inſcriptiunculà, mihi Romae dono datâ ab Excellentiſſimo Don Leone Strozzio; & digito Marmorei Coloſſi, elargito ab Illuſtriſſimo Co: Marco Antonio de Iuſtis, nobili & patricio Veronenſi.

Grates utrique eorum carminibus per me ſolutas jactabundè non repeto; quum jam typis editae cunctis pateant.

Eam refert Grut. DCCCCXXXIV. *6. Romae, apud Porcarios.*

D . M
BVBALO BENE
MERENTI
SVLPICIVS IONICVS
PATRONVS

IONICV habet Grut. & in fin. poſtremae lineae addit, de Suo FEC

Eam

Eam refert Grut. DCCLXXXV. 5.
Romae, apud Iul. Porcarium.

D. M
TIRCTVLCO
IVLIA FRACLEA
CONIVGI
B. M. F

FRETVL-CO habet Grut. & in 3. verſu ERA-CLEA.

In Sched. Vaticanis ita enuntiata:
Romae, in Aedibus Alteriorum.

DIS. MANIBVS
PVLLAIENO
CAERIALI
PLARIA
AEPIGONE FECI
CONIVGI. SVO
BENEMERENTI

Imaginem huic prorſus ſimilem vide penes Grut. pag.DXCVI, 2.

L. STLACCIVS. PHILEROS
STLACCIA. L. L. MOSCHIS
PATRONO SVO FECIT

Et

Et haec ſunt denique Inſcripta Saxa, & alia Antiquitatum Fragmenta, *per varios caſus, per tot diſcrimina rerum* ad nos aliunde profecta; & quae, ſicuti unà cum quatuor

aliis

aliis ejuſdem cenſus opportunè exhibitis Sect. Quintâ Cap. IX. Sect. Septimâ Cap. IX. & Sect. Nonâ Cap. V. hanc noſtram MARMORVM FELSINEORVM Seriem non parùm illuſtrant & augent, ita nunc eandem non otiosè complent & claudunt. Ut enim ab hiſce caducis Mundi rebus, ad Coeleſtia & Aeterna nos vocent ac evehant, repetito in ſe parirer tot Monumentorum excidio, tot Gentium interitu, uti tandem clariùs etiam Marmoreus hîc indicat Digitus, tacitè nobis iterare non deſinunt:

Nil manet ut ſteterat, ſic fortia conterit Aetas:
Grandia ſic proprio pondere preſſa ruunt.

SOLI DEO HONOR
ET GLORIA.

AMICE LECTOR.

GRaecis characteribus plumbeis, qui reſponderent Latinis, recentibus quidem, & hac in Editione tantùm adhibitis, carens Typotheta, ut eos ſaltem ab alio chalcographo mutuos acciperet, ob ſomniatam in hoc ſibi propriae exiſtimationis jacturam, nullis unquam precibus flecti potuit. Quum igitur à communi, immo neceſſario quandoque praeſidio nonnullas Graeci ſermonis particulas per totum hoc Opus opportunè inſerendi mihi vacare opus fuerit, ut me excuſes obſecro, atque ſinas, cum Iuriſtis noſtris, hanc *culpam* haud meam, *non alium quàm ſuum ſequi debere Autorem*.

Idem aſſero de ſequentibus, grauioribus etiam, neque alii, quàm eidem Impreſſori adſcribendis: Quòd nimirum pag.21. Inſcript. 6. nòn addiderit (ut ei praeceperam) hunc integrum verſum:

I. CALPVRNIO LL. RVFO

ut è ſchedis olim Leonardi Auguſtini, dantibus ulteriùs STATORI non STRATORI, EGALE, non EGLE, prout patet infra pag. 62.

Quòd è Fragmento Baſis, de quâ pag. 245. haec duo integra nomina ſibi excidere paſſus ſit:

TI. IVLIVS RESTITVTVS
L. RABVLEIVS PRISCVS

ideoque collocanda, primum immediatè ſub lineâ 36. col. primae: alterum ſub lineâ 22. col. ſecundae.

Non propalaverit in Inſcriptione penultimâ pag. 315. errata, quae irrepſerunt in eadem ſuperiùs adductâ pag. 251. ſed in rubricâ indefinitè, eam exiiſſe *Errat* am, praemonuerit.

Pag. 430. poſtremum Lapidem mutilum non repleuerit ad formam ejuſdem ſup. habiti pag. 362. exhibentis

PVBLICIAM SEX. F. PAVLLAM MATREM

& ſimilia.

Cae-

Caetera, uti leviora, atque Typographiis inevitabilia, miſſa facio, quòd exempli cauſsâ ab eo editum ſit:

Appelpelari	pro	Appellari	Iſcriptione	pro	Inſcriptione
ARTERMISIVS	pro	ARTEMISIVS	L. FIL.	pro	Ver
bembus	pro	Bembus	L ngermanus	pro	Langermannus
Ciſtercenſis	pro	Ciſtercienſis	LIBertabut	pro	LIBertabus
Cocremoniae	pro	Caeremoniae	Litteris	pro	Literis
Dapnae	pro	Capuae	Manuia	pro	Manutiæ
Dilegere	pro	Deligere	Perexit	pro	Perrexit
Divinarl	pro	Diuinare	Philoſphus	pro	Philoſophus
Erruperit	pro	Eruperit	PROCurator	pro	PROCuratori
Etnhici	pro	Ethnici	SENECIA	pro	SENECA
Et ſi	pro	Etſi	Sepulcrali	pro	Sepulchrali
Hæ	pro	Hae	Tarracone	pro	Tarraconae
Huc	pro	Hic	Terami alibi Terrazzo	pro	Therami
Impexiſſe	pro	inſpexiſſe	TRABVL	pro	TREBVL'
Inedificata	pro	Inaedificata	Vergilius	pro	Virgilius
Interpraetationes	pro	Interpretationes	Veſtuitatis	pro	Vetuſtatis

Iſcri-

Haec Typographi errata ſunt. Mea modò, quot & qualia? Non pauca quidem, nec gravia minùs. Haec verò humanitati non ſecus ac caſtigationi tuae pleniſſimè reſerventur. Si prae caeteris, priſcum Romae Pomoerium aliter à recto cum nonnullis Recentioribus fortaſsè collocauerim: Si Romandiolae Provinciam, ſub praeſenti ditione Eccleſiaſticâ, Flaminiam potiùs Viam quàm Aemiliam appellaverim: Si denique, Antiquarum more Inſcriptionum, B & P non rarò alternantium, obbrobrium, non opprobrium ſemel, ad quandam innovandi libidinem, ſcripſerim, benevolè corrigas, non ſeverè carpas velim; phraſimque totiès claudicantem, puro puto leguleio, Bartolum, nimis oſſibus infixum, exuere minimè valenti, condones. Vale.

IN-

INDEX

Nominum & Cognominum ex adductis Inſcriptionibus, praeſertim exteris, & adhuc ineditis, prodeuntium.

Charactere Romano diſtincta, vel noſtra ſunt, vel apud nos hodie reperiuntur: reliqua extera ſunt, & alibi extant.

A

A BONONIA. pag. 238
A Caſſa. 420
L. Abucius Hermes. 230
Abutia Melitinæ. 439
M. ACCELLIVS BONONIA. 76
Accuia quae & Ychia. 460
Acilia Helias. 243
Sex. Acilius Severus. 314
Acilius Capito. 500
Actius 368
Acuia Polla. 455
C. Acutius Severus. 334
L. Acutins Romanus. 534
ACVTVS VILIC. 105
Adamius Succeſſus. 510
Aebutia Criſpa. 243
Aebutia L. 308
Aebutia Lib. 231
Aebutius Carpus. 243
Aebutius Felix. 308
Aebutius L. 308
L. Aebutius Karto. 244
L. Aebutius Plotus 244
M. Aebutius Eros. 68
M. Aebutius. Eros Calliſtratus. 68
M. Aebutius Hermes. 231
M. Aebutius Lucumonis. 244
M. Aebutius Macedo. 68
M. AEBVTIVS VERVS. 253
AEL. ABASCANTVS. 414
Ael. Perſeus. 482
T. Ael. Dionyſius. 482
T. Ael. Ti. nep. 344
Ælia 308
Aelia Arcte. 306
Aelia Aphroditenis. 481
Aelia Ariſtobules. 378
Aelia Artemidora, 308
Aelia Capitolina. 522
Aelia Caſſia. 541
Aelia Chreſtina. 439
Aelia Collytycenis. 482
Aelia Doris. 230
Aelia Epicteſis. 307
Aelia Felicula. 495
Aelia Gall. 304
AELIA LAELIA CRISPIS. 577
Aelia Lesbia. 430
Aelia Lucia. 463
Aelia Maximilla. 308
Aelia Moderata. 481
Aelia Nicomedia. 231
Aelia Olimpias. 226
Aelia Puſilla. 438
Aelia Rufina. 229
Aelia Sabina. 327
Aelia Satria. 469
Aelia Saturnina. 467
Aelii 353
Aelius Artemidorus. 418
Aelius Feſtus. 481
Aelius Trophimus. 327
C. Aelius Hermes. 230
L. Aelius Aprus. 593
L. AELIVS AVRELIVS COMMODVS 152
L. AELIVS DOROTHEVS. pag. 72
M. AELIVS MESTRIANVS. pag. 253
P. Aelius..... Sacerdos. 469
P. Aelius Andron. 482
P. Aelius Eraſinus. 482
P. Aelius Eſuchus. 423
P. Aelius Eutictes. 424
P. Aelius Hermes. 231
P. AELIVS IANVARIVS. pag. 615
P. Aelius Inachus. 308
P. AELIVS LAELIVS. 613
P. Aelius Menophilus. 435
P. Aelius Muſicus. 482
P. Aelius Pontianus. 302
P. AELIVS THALLVS. 617
Sex. Aelius Saturninus. 314
T. Aelius Epaphroditus. 495
T. Aelius Fauſtus. 306
T. Aelius Hermes. 229
Aemilia Aem. 406
Aemilia Cupita. 434
Aemilia Firmina. 433
Aemilia Helene. 482
Aemilia L. Menelaini. 433
Aemilia Montana. 434
Aemilia Pale. 434
Aemilia Plancina. 434
Aemilia Reſtituta. 434
Aemilia Silbana. 525
II. Aemilius. 433
Aemilius Alcimus. 433
Aemilius Zoillus. 433
C. Aemilius Antoninus. 434
C. Aemilius Secũdus. 315 & 433
D. Aemilius Aemilianus. 433
M. AEMILIVS AEVIANVS. 432
M. Aemilius Chreſtus. 433
M. Aemilius Marcellus. 434
M. Aemilius Mevanas. 434
M. AEMILIVS PHOEBVS. 9
M. AEMILIVS VALENTINVS. 432
PAVLVS Aemilius Regillus. 434
Q. Aemilius Amocenus. 21
Q. Aemilius Maximus 434
C Afinius Clemens. 245
Sex. Afranius Proc. 314
AGATHEMER AVG. N. 512
Agatho. 543
Agathonius 438
AGGAEVS 228
Aghena Ianuaria. 426
Agnes F. 439
AGNIA GRATA

AGRI-

AGRICOLA 228
L. AIATVS PROCVLEIA-NVS. 516
M. AIMILIVS LEPIDVS, pag. 145
Aitius Apronianus. 245
Albia Melitana. 63
C. ALBIVS CARINATES COS. 145
C. Albius Ingenuus. 476
C. Albius Philodavus. 476
D. Albius Frontinus. 545
L. Albius Rufus. 354
Alcimus 510
Alexander 378
ALFENIVS....... 574
T. Alfenius Phileros 407
T. Alfenius Primigenius. 407
Alfieius. 68
C. Alfius Diocles. 550
L. Alfius Priſcus. 245
L. Alfius Prothum. 68
M. Alfius...... 256
Alia Sabina. 69 & 328
Allia Benigna. 436
Alliacius Severus. 328
ALPIONIA QVINTA. pag. 615
Alvidius Rom. 362
Amanda Amabilis. 302
T. Amandus Amicus. 428
AMBASIA 612
T. AMBASIVS 612
....AMBLASIVS M... 266
AMBROSIA 509
P. Amicus Manſuetus. 433
L. Ampius pater. 362 & 430
L. Ampius Severus. 362 & 430
Ampliatus lib. 409
C. Amurius Tacunus. 377
Analenus Felix. 416
Anchialius. 302
Ania Fortunata. 71
Ania Plaria. 345
Anicetus 368
ANICIVS LIB. 11
Anicius Zoſimus. 481
M. Aninius Fortunatus. 408
Q. Ann. Furianus. 344
C. Annejus Oneſimus. 439
Annia Alexandrina. 482
Annia Daphne. 345
Annia Epicardia. 344
Annia Fauſtina. 343
Annia Fortunata. 71 & 345
Annia Geneſis, 307
Annia Irene. 245
Annia Peregrina. 345
Annia Plaria. 345
Annia Quartilla. 345
Annia Romana. 334 & 344
Annia Trophimae. 345
Annia Tyche. 334 & 344
Sex. Annidius Montanus. 440
Anniodorus. 334
Annius Coſſutius. 345
Annius Hermes. 231
Annius Orfitus. 345
Annius Paccius Ariſtanetus. 346
C. Annius Campeſtris. 346
C. Annius Chreſtus. 346
C. Annius Nepos. 245
C. Annius Pra.. 344
C. Annius Primigenius. 345
C. Annius Priſcus. 245
C. Annius Saeverus. 345
L. Annius Arpajus. 307
L. Annius Genetivos. 307
L. Annius Marcellinus. 307
L. Annius Pius. 346
L. Annius Rufus. 346
L. Annius Secundus. 315
L. Annius Trecida. 337 & 344
L. Annius Valens. 343
M. Annius Droſerus. 344
M. ANNIVS PAVLLINVS. 340
P. Annius Acaltus. 344
P. Annius Apollonius. 344
P. Annius Carus. 345
P. Annius Terenis. 344
Antia Creſime. 333
Antigonus Liviae. 471
ANTISTIA TREPTE. 616
C. Antiſtius Veter. 593
L. ANTISTIVS ARTEMISIVS. 616
L. ANTISTIVS TREPTVS. pag. 616
Antonia Anatolia. 69
Antonia Rufina. 488
ANTONIA VALERIA. pag. 617
ANTONIVS 611
Antonius Primus. 436
Antonius Repomus. 541
L. Antonius Epitynchanus. 530
M. ANTONIVS. 145, 610
M. Antonius. 530
M. Antonius Carpophorus. 430
M. Antonius Gordianus. 405
M. Antonius Modianus. 430
T. Antonius Chreſtus. 69
T. Antonius Chotiſcus. 69
Antonphilina. 523
Anthus Aug. lib. 426
Aphroda nepos. 428
Aphroda. 428
Apollonius. 19
Appallius Proculus. 245
Appius Claudius Caecus. 93
Aprodiſius. 20
APRODISIX. 515
L. Appulejus Empolus. 378
APRONIVS 368
APRVS. II. COS. 253
L. Apulleius Philinus. 562
Aqullia Galla. 63
M'. Aquilius. 510
ARCADIVS ET HONORIVS AVGG. 570
C. ARCVSINIVS AGRICOLA. 258
C. ARCVSINIVS GAVDENS. 258 & 259
Aria Faruſcinia. 525
Ariſtia Daphne. 68
Ariſtides 21
L. Ariſtius Lucrio. 68
L. Ariſtius Tyrannus. 68
Arpius Salvius. 245
Arria Faruſcinia. 525
Arria Ionis. 562
Arria Pacata. 467
ARRIVS VIR. 368
C. ARRIVS FIRMVS. 380
Arruntia Munnia. 521
Arruntia Petale. 314
Arruntia Proba. 521
ARRVNTIVS MALLVS. pag. 518
ARRVNTIA ROMANA. 517
ARRVNTIVS ROMANVS. 517
L. Arruntius Stacchius. 332
L. Arruntius Veruſtus 521
Artidia Cominia. 227
L. Aſellius Catulus. 545
L. Aſicius Reſtitutus. 245
ASOTVS 575
ASPER 368
P. Aſperatus Formio. 345
Aſpernas 25
L. Aſprus Col. 368
Aſtemia 463
L. Atcilius Miles &c. 241
Atias. 20
Atilia 243
Atilia Maxima. 475
Atilia Moſchis. 419
Atilia Quarta. 475
Atilia Suavis. 475
Atilia Vrbica. 241
Atiliu Paullu. 245
C. Atilicus Pollio. 244
Atilius Feſtus. 241

Atilius Paullus. 345
C.Atilius Creſcens. 341
C.Atilius lib. 343
C.Atilius Po. 343
L. Atilius 343
L. Atilius Creſcens. 341
L. Atilius Eutyches. 341
L. Atilius Philenus Med. 343
L. Atilius Prophimus. 341
SP. L. ATILIVS TERENTIANVS. BONONIA. pag. 339
M. Atilius Lamo. 345
M. Atilius Sabinus. 343
Q. Atilius Feſtinus. 341
Sex. Atillus Silenus. 344
Atinatia Septimina. 356
Atinia 339
A. Atinius Hermes Demetrianus. 339
Atria Phyllis. 428
Attia 368
Attia Sabina. 328
Atticilia Prenome &c. 456
Atticus Firminus. 227 & 426
Attilia Moſchis. 419
Q. Attilius Moſchis. 419
AVFLDIA FELICVLA. pag. 442
C. AVIASIVS SENECA. pag. 111
T. AVIASIVS SERVANDVS. pag. 111
Avidia 338
Avidia Romana. 334 & 379
AVFIDIA ATHENAEIS. pag. 442
Aufidia Venuſta. 444
SEX. AVIDIA PRIMA. 62 & 376.
AVIDIA SEX. L. FAVSTA. 62 & 376.
Avidia t. Lucinia. 338
Avidia Vrſula. 379
Avidius Hymnus. 378
Avidius Rom. 362
L. Avidius Nilus. 378
L. Avidius Philogenes. 72
SEX. AVIDIVS PATIA. 62 & 376
SEX. AVIDIVS THEOPHILVS. 62 & 376
T. Avidius Romanus. 334 & 379
Avilia Philuſa. 62
C. Avilius Leſchus. 549
P. Avilius Anteros. 62
P. Avilius Felix. 62
P. Avilius Hilarus. 62
.... avius Felix. 425
Avonius Proculus. 227 & 339
Sex. Avonius Proculus. 227 & 339
AVR. AMMA. 301
Aur. Criſpinus. 304
Aur. Felicitas. 438
Aur. Iuſtus. 489
AVR. GALLVS. 301
Aur. Glauc. 310
Aur. Generoſa. 438 & 481
Aur. Heliodora. 437
AVR HERCVLANVS. pag. 618
Aur. Hermadion. 523
Aur. Maximianus. 605
Aur. Quintus. 304
Aur. Sabinus. 327
Aur. Salvianus. 310
Aur. Sentia. 526
Aur. Soror. 304
Aur. Theodora. 304 & 436
Aur. Valens. 304
Aur. Victoria. 304
.....liu Teleſporius Contus. 525
M. Aur. 304
M. Aur. Achilleus. 524
M. Aur. Dubitatus. 304
M. Aur. Feſtus. 304
M. Aur. Gall. 304
M. Aur. Iuſt. 489
M. Aur. Philoccalus. 523
M. Aur. Surus. 265
Aurel. Antiochian. 307
Aurel. Antonius. 523
Aurel. Arethuſa. 526
Aurel. Artemidorus. 308
Aurel. Aug. l. 523
Aurel. Felix. 308
Aurel. Fortunata. 482
Aurel. Sabina. 327
Aurel. Secundinus. 481
Aurel. .....ta 308
Aurel. Victor. 466
M. Aurel. Tileſphorus. 437
Aurelia 63
Aurelia 522
Aurelia M. 524
Aurelia Anatola. 526
Aurelia Annia. 489
Aurelia Aquilia. 489
Aurelia Caſta. 525
AVRELIA CAVINA. 521 522.
Aurelia Chryſis. 309
Aurelia Cubulis. 522
AVRELIA DECIA. pag. 517
Aurelia Dionyſias. 439
Aurelia Dionyſias. 525
Aurelia Feliciſſima. 522
Aurelia Flauia. 522
Aurelia Hermione. 305
Aurelia Ianuaria. 436
Aurelia Ianuaria. 526
Aurelia M...... 524
Aurelia Maxima. 605
Aurelia Meſſia. 524
Aurelia Nice. 304
Aurelia Philumena. 69
Aurelia Primigenia. 525
Aurelia Priſ..... 524
Aurelia Sabina. 327
Aurelia Salvia. 489
Aurelia Statilia. 438
Aurelia Valen. 307
Aurelia Veronilla. 524
Aurelia Vibia Creſcina. 310
Aurelia Vidia. 523
Aurelia Zoſimem. 69
Aurelices Protogenes. 439
Aurelius Achilleus. 524
Aurelius Alexander. 489
Aurelius Ampliatus. 522
Aurelius Antigonus. 524
Aurelius Antiochus. 379
Aurelius Apollonius. 327
Aurelius Apollonius. 526
Aurelius Baſſus 72 407
Aurelius Bellius. 489 & 525
Aurelius Criſpinus. 489
Aurelius Dionyſius. 525
Aurelius Felix. 308
Aurelius Glaucus. 309
Aurelius Hermas. 522
Aurelius Ingenuus. 305
Aurelius Iovin. 523
AVRELIVS LVCIVS. pag. 517
Aurelius Marcianus. 310
Aurelius Mucianus. 463
Aurelius Philander. 305
Aurelius Philumenus. 69
Aurelius Pius. 525
Aurelius Polychronius. 524
Aurelius Pompejus. 524
Aurelius Priſcus. 524
Aurelius P.....tianus. 439
Aurelius Sabinus. 328
Aurelius Saturninus. 605
Aurelius Simplicius. 439
Aurelius Sylectinus. 523
.......lius Teleſphorius. 525
Aurelius Theophilus. 437
Aurelius Titinius. 605
Aurelius Valens. 304
Aurelius Valentinus. 304
Aurelius Valerianus. 524
Aurelius Vereccundus. 359

Aurelius Vetus. 524
C. Aurelius Feſtianus. 210
C. Aurelius Orcilius. 525
L. Aurelius Cotta. 523
L. Aurelius Philoſtra. 523
L. Aurelius Pius. 359
L. Aurelius Primus. 523
M. Aurelius 522
M. Aurelius Achilleus. 524
M. Aurelius Apollonius. 526
M. Aurelius Barba. 265. & 310
M. Aurelius Bithius. 265. & 310
M. Aurelius Commodianus. 526
M. Aurelius Criſpinus. 489
M. Aurelius Epagathus. 522
M. Aurelius Evareſtus. 523
M. Aurelius Facundus. 524
M. Aurelius Liaeus. 310
M. Aurelius Maximus. 605
M. Aurelius Polibius. 526
M Aurelius Ponticus. 522
M. Aurelius Romanus. 333
M Aurelius Severus. 525
M. Aurelius Valerianus. 524
M. Aurelius Veroſus. 522
Marcus Aurelius Iuſtus. 524
T. Aurelius Calliſtratus. 481
T. Aurelius Lucianus. 315
T. Aurelius Quintus, 315
T. Aurelius Secundus. 315
VV. Aurelius Severus. 455
L. Autronius Demetrius. 406
Axianus, 438

B

BAebia Aſia. pag. 62
Baebia Criſpina. 335
C. Baebius Regillus. 62
M. Baebil. 335
L. Balerius Ortugio. 307
Baliola Niphas. 510
L. Balus Reſtitutus. 245
BARBATVS EPISC. 189
L. BASSENNIVS FELIX. 353
BASSVS 368
Bebia Criſpina. 335
Bebius Iunius. 545
Benedicta. 524
C Betu 256
T. Billienus Dexter. 245
Blandus Cos. 23
M. Blaſſius Severus. 245
BOIONIVS EPAPHRODITVS. 493
C. Bruteus Dionyſius. 439
BVBALVS. 618
M. BVR. SIC. Q. 103

C

C...... Feſtus. pag. 245
Caecilia 486
Caecilia Cinamis. 485
Caecilia Coſinia. 485
Caecilia Eupoſia. 485
Caecilia Irene. 485
Caecilia Italia. 486
Caecilia Iucunda. 486
Caecilia Iuſtina. 304
Caecilia Liberalis. 485
Caecilia Macaria. 485
Caecilia Marcellina. 422
CAECILIA MAXIMINA. 411
Caecilia Precula. 485
Caecilia Primilla. 308
CAECILIA PROFVTVRA. 484
Caecilia Secunda. 485
Caecilia Sempronia Satyra 437
Caecilia Syneta. 486
Caecilia Trahis. 334
Caecilia Tuticana. 437
Caecilia Zoe. 486
Caecilius Alexander. 486
A. Caecilius Reſtitutus. 486
C. Caecilius Hilarus. 486
C. Caecilius Plotinus, 486
C. Caecilius Pudens. 486
Cn. Caecilius Zethus. 486
D. Caecilius Seleucus. 486
L. Caecilius Aquilius. 455 & 490
L. Caecilius Maximus. 486
L. Caecilius Primus. 68
P. Caecilius Elpidius. 485
P. Caecilius Fauſtus. 62
Q. Caecilius Anthus. 308
Q. Caecilius Benivolus. 485
Q. Caecilius Cerdo. 485
Q. Caecilius Reſtitutus. 486
Sex. Caecilius Quietus. 485
T Caecilius Philoxenus. 486
Caelia Romanilla. 338
Caelia Sabbatis. 419
Caelia Sophe. 337
Caelia Tertulla. 378
Caelius Quadratus. 338
CAELIVS THIAMINVS. pag. 336
C. Caelius 338
C. Caelius Glycon. 338
C. Caelius Sophos. 337
L. Caelius Eperaſtus. 70 & 338
M. CAELIVS 336
M. CAELIVS PRIVATVS 336
P. CAELIVS 307
Q. Caelius Elianus. 338
Q. Caelius Veſper. 338
Tib. Caepio Hiſpo. 227
L. Caeſt. 529
Caetronia Procula. 489
CAIVS 228
Calena Aucta. 69
L. Calenus Alſilo. 69
L. Calenus Felix. 69
T. Calenus Herilcus. 69
CALINIVS. 470
Calleſtratus Verna. 227
Calliſtianus Sabinianus. 474
Calliſtus Fil. 338
Calliſtus Libertus. 140
L. Calp. Mit. 344
Calpurnia 19
Calpurnia Apollonia. 20
Calpurnia Cleopatra. 21
Calpurnia Deutera. 22
Calpurnia Donata. 23
Calpurnia Egale. 22 & 68
Calpurnia Eupoſia. 21
Calpurnia Flora. 21 & 71
Calpurnia Fortunata. 20
Calpurnia Grapta. 21
Calpurnia Hermione. 22
Calpurnia Hilara. 22
Calpurnia Macrina. 25
Calpurnia Meſſalla. 20
Calpurnia Nat. Vernac. 19
Calpurnia Nices. 20
Calpurnia Optata. 21 & 407
Calpurnia Procula. 22
Calpurnia Reſtituta. 21
Calpurnia Scuntura. 17
Calpurnia Sodia. 70
Calpurnia Thaluſa. 22
Calpurnia Varia. 489
Calpurnia Vernacula. 19
Calpurnia Volreſa. 21
Calpurnius 20
Calpurnius Caeſonius Gallus. 23
Calpurnius Felicianus. 22
Calpurnius Marſus. 21
Calpurniu Maximu. 245
Calpurnius Torquatus. 22
Calpurnius Trigetis. 22
C. Calpurnius Cupitus. 22
C. Calpurnius Locius. 22
C. Calpurnius Quarmon. 19. & 332
C. Calpurnius Sciathus. 20
Cn. Calpurnius Piſo. 17

L.Calp.

L. Calp. Mit. eſs.... 344
L. Calpurnius Anthus. 23
L. Calpurnius Antiochus. 21 & 68
L. Calpurnius Dextrus. 22
L. Calpurnius Feſtus. 22
L. Calpurnius Iocundus. 23
L. Calpurnius Memor. 21
L. Calpurnius Paulus. 23
L. Calpurnius Rufus. 21 & 68
L. C lpurnius Squillio. 16
L. Calpurnius Stator. 21 & 68
M.CALPVRNIVS PHOEBVS. 515
M.Calpurnius Seneca. 17
M.Calpurnius Sergius. 20
M.Caipurnius Sextio. 21
M.CALPVRNIVS TIRO. 13
P. Calpurnius Armonicus. 23
Q. Calpurnius Flavus. 17
Q.Calpurnius Voluſio. 20
Ser. Calpurnius Helius. 20
Sex. Calpurnius Aemilianus. 23
CALVEDIA VETTIA. pag. 484
L. CALVEDIVS EVDOPVS. 484
Calventia.....tina. 371
CAMPANVS VIL. 103
Caninia Galla. 302
L. Caninius Galla. 302
M.CANIVS RESTVTVS. 253
Canuſius 467
Capito. 7. 255
L. Carclius Proculus. 226
Caria Sabina. 328
Carpophorus 430
Cartilia Felicitas. 481
CAS. PA.... 612
L. CASINIVS LEGITIMVS. 253
Caſſia 19
Caſſia Charis. 333
Caſſia Daphne. 332
Caſſia Feſta. 332
Caſſia L. 332
Caſſia mater. 332
Caſſia Prima. 332
Caſſia Prima. 332
Caſſia Priſca. 192 & 332
CASSIA VENVSTA. 330
Caſſius Trophimus. 332
C.CASSIVS CASSIANVS. pag. 330
C. Caſſius Primus. 245
C.CASSIVS ROMANVS. 330
Cn.Caſſius Pamphilus. 232
L. CASSIVS VERVS. 103 104
P. Caſſius Longini. 332
Q.Caſſius Theophilus. 332
P. Catienus Feſtus. 472
T. Catius Coſ. 368
M.Cattius 250
Caccilius... Filius. 468
Ceja Severa. 563
Cejonia Loliana. 334
Cejonius 334
Celer. 368
P. Celer Coſ. 368
A. Cennius Menopho. 62
A. Cennius Orens. 62
Cercenia Criſpina. 549
M.Cerceuius Calipus. 549
Q.Cercenius Candidus. 245
M.CERELLIVS CLETVS. 369
C. Certius Heronianus 23 & 71.
CERTVS LIB
Cervolonia Maria. 526
CERVONIA CORINTHIA. 518
CERVONIVS CORINTHIVS. 518
L. Ceſt......... 256
Ceſtius Proculus, 227
Chione Thalia. 412
Chryſanthus. 468
Cincia Pia. 230
Cl. Bacchis. 461
Cl. Paterna. 231
T. Claudia Seclaris. 344
Ti.Cladius Valerianus. 461
Clatia Megiſte. 255
Claudia Agele. 473
Claudia Amunia. 482
Claudia Auge. 424
Claudia Bacchis. 461
Claudia Civitas. 309
Claudia Epigone. 426
Claudia......erat. 309
Claudia Erae.... 344
Claudia Hermiona. 95
Claudia Oda. 309
Claudia Pietas. 593
Claudia Priſca. 315
CLAVDIA ROMANA. pag. 496
Claudia Samaris. 423
CLAVDIA SVCCESSA. 615
Claudia Thetis. 540
Claudia Tyche. 540
Claudia Tychenis. 423
CLAVDIA VENERIA. 496
CLAVDIANVS 496
CLAVDIVS AGRESTIS. pag. 496
Claudius Alexander. 408
Claudius Heſperus. 424
AP. CLAVDIVS CENSORINVS. 254
Q.Claudius Heſychius. 309
SECVNDVS CLAVDIVS AVSPICALIS. 317
T. Claudius Fauſtus. 489
T. Claudius Penigenes. 455
T. Claudius Primigenius. 439
Ti. Claudius Attic. 377
Ti Claudius Bioticus. 543
Ti. Claudius Buccius. 549
TI.CLAVDIVS CENSORINVS. 615
Ti. Claudius Hermes. 231
Ti. Claudius Oneſimus. 427
Ti. Claudius Phaſis. 440
Ti. Claudius Rhodo. 539
Ti. Claudius Secundus. 315 & 420
Ti. Claudius Suavis. 475
Ti. CLAVDIVS VICTORIN. 253
Ti. CLAVDIVS VITALLO. pag. 615
Ti.CLAVDIVS V LTALIS. pag. 614
Cliſſa 437
Clodia Amoris. 540
Clodia Apate. 541
Clodia Munia. 377
CLODIA POTESTA. 76
Clodia Roſcia. 489
Clodia Siricia. 463
Clodia Zoilla. 433
Clodius 368
Clodius Florentinus. 471
C. CLODIVS ZOSIMVS
M.CLODIVS MIL. SABINVS. 319 & 322
M. Clodius Reſtitutus. 486
Q.Clodius Clemens. 219
Q.Clodius Niger. 219
Q.Clodius Frontonus. 219
Q.Clodius Salvius. 219
Cluvia Iu...... Primigenia. pag. 510
Cn.Coſ. Feliciſſimus. 344
Cocceia 7cliona. 425
COCCEIA FIRMINA. pag. 616
Coelia Agathe. 227 & 339
Coelia Hepona. 337
Coelia Libua. 338
Coelia Primigenia. 339
Coelia Profutura. 339
Coelia Rhodine. 338
Coelia Romula. 544
C.Coelius 338
C.Coelius Glycon. 338
C.Coelius Publicius. 338
C.Coelius Servatus. 337
L. Coelius Concerio. 338

I.Co-

L. Coelius Victor. 338
M. Coelius Narciſſus. 338
P. Coelius Timotheus. 338
COERANA TYCHE. 319 322.
COMINASIA ASTEROPE. pag. 508
Cominia uxor. 227
Cominia Iovicenis. 456
COMINIA IVCVNDA. pag. 373
L. Cominus 409
L. Cominius Artemidor. 419
L. Cominius Anteros. 20
Quart. Cominius. 409
T. Cominius Proculus. 227
COMMODVS COS. 252
COMMODVS L. AELIVS AVRELIVS. 152
Comodia Donata. 526
P. Conſidius Signinus Pomadius pag. 550
Conſtantinus Turmarcus. 466
CONSTANTIVS. NIOFHITVS. 569
L. Coradius Poſſidomius, 489
Cordia Tryphena. 473
L. Cordius Euporus. 473 & 490
P. Cordius Fructus. 377
Cornel Iulian. 419
Coridia Iuſta. 461
Cornelia 419
Cornelia 455
Cornelia Ammia. 71
Cornelia Amentini Materniana. 419
Cornelia Anthuſa. 419
Cornelia Atticilla. 541
Cornelia Calethiche. 71
Cornelia Caſta. 420
Cornelia Cethegilla. 434
Cornelia Corinthias. 419
Cornelia Cryſis. 419
Cornelia Eliſia. 420
CORNELIA EVRESIS. 417
Cornelia Fauſtilla. 494
Cornelia Felicia. 329 & 420
Cornelia Nice. 420
Cornelia Olympina. 419
Cornelia Pia. 434
CORNELIA PRIMA. 41
Cornelia Primitiva. 418
CORNELIA PRISCA. 57 60. 81.
Cornelia Procla. 334
Cornelia Romana. 418
Cornelia Rufina. 305
Cornelia Sabina. 329 & 420
Cornelia Thaluſa. 315 & 420
Cornelia Tima. 308
Cornelii Tres: Georges, Clemens & Philippus. 419
Cornelius Epafruitus. 418
Cornelius Eugenianus. 305 & 418.
CORNEIVS HELIVS 417
Cornelius Maſurtus. 420
Cornelius Philippus. 419
C. Cornelius Blaſtus. 420
C. Cornelius Cornutus. 418
C. Cornelius Cotta. 418
C. CORNELIVS HERMIA. 57
C. Cornelius Polibio. 420
C. Cornelius Reſtitutus. 418
Cn. Cornelius Alexander. 308
Cn. Cornelius Demoſtenes. 308
Cn. Cornelius Philoſtorgus. 418
L. Cornelius Doretus. 418
L. Cornelius Giſia. 71
L. Cornelius Maternus. 329 & pag. 420
L. Cornelius Nundinalis. 353. & 418.
L. Cornelius Reſtitutus. 419
M. CORNELIVS HELIVS. 417
M'. Cornelius Carpus. 419
M'. Cornelius Carpus. Neg. Olearus. 419
M'. Cornelius Hiero. 419
P. Cornelius Antonius. 419
P. Coroelius Cicatricula. 318
P. Cornelius Iaſo. 427
P. Cornelius Philodamus. 419
P. Cornelius Pictor Scenarius. pag. 420
P. Cornelius Placidus. 420
P. Cornelius Priſcus. 420
Q. Cornelius Nicephor. 418
Q. Cornelius Olympus. 434
Q. Cornelius Piſtus. 418
Sex. Cornelius Chryſanthus. pag. 420
Cotedius Helix. 540
C. COTTIVS BLESVS 218
COVIA SABINA. 508
COVIA SECVNDINA. pag. 508
CREPEREIA SABINA. pag. 454
Cryſeros 537
Criſpina Homphale. 549
Crotis l. 362 & 430
C. CRISPIVS SECVNDINVS. 253
C. Cullius Tertius. 251
CVRIVS PAT. 445
L. CVRIVS 435
T. CVRTIACVS VET &c. 235
M. CVSPIVS QVIETVS. 357
Cutius Euplus. 558

D

DAmaſus. pag. 437
DECIMIVS Priſcus 174. & 177.
Decius 510
Decumus Hilinus Eros. 243
Demetria Severina. 328
Demetrius Augg. lib. 469
Demoſtenes Fil. 308
Dexſia l. f. 377
Didia Lauris. 485
L. Didienus... 245
Dioniſius. 463
Dionys. fil. 463
Dionyſias. 20
Dionyſius. 437
Dionyſius Herm. 377
Dionyſius Pat. 440
DIVERON 575
Cn. Domatius Nico. 426
Domitia. 362
DOMITIA FELICISSIMA. pag 516
Domitia Vitalis. 433
Domitius Avonculus. 362
Cn. Domitius Demetrius. 219
DRACO PHILIPPVS COS. BONON. 89
Druſilla 523
Dryſmans 541

E

ECinius Paldaſius. pag. 70
Egnatia Apollonia. 62
Egnatia Auge. 62
Egnatia Clymenes. 339
Egnatia Nebris. 510
Egnatia Pia. 510
Egnatia Pieris. 510
Egnatia Primitiva. 510
Q. Egnatius 510
T. Egnatius 256
Egnatius Fronto. 542
Egnatius Oneſimus. 510
Egnatius Verus. 510
C. Egnatius Clymenus. 339
C. EGNATIVS EPIGONVS. pag. 508
C. Egnatius Felicis... 510
L. Egnatius Ianuarius. 510
Sex. Egnatius Neico. 62
Elbia Domata. 562
Elia coniux. 423
ELPIS CONIVNX. 516
C. ENASTELLVS EXORATVS. 253
Q. ENEIVS MONTANVS. 355

EN-

ENTICVS 172
Edoringus Andalaus. 597
Epaphroditus f. 539
Eperaſtus. Orant. 544
.....Epigone. 334
Epigonus. 251
Epithyncanus Filiaſta. 530
Epius Iſauricus. 489
M.Epulius Proculus. 227
T.Eredius Galus. 302
Eros 544
Ertius 304
T.ERVSIVS POLLIO. 76
.....Eſinianus 334
C.Etub. 529
Eugenius maritus. 436
Euhodus 490
Euodus 490
Euporinas 422
Euryalus fil. 456
Eutiche 332
Eutrophus 473
Euvenus 302

F

Fabia Athenaei. 422
Fabia Chryſis. 231
FABIA EVPLIA. 442
Fabia Primitiva. 542
Fabia Spica. 314
Fabia Verecundia. 95
Fabius Celer. 321
A.Fabius Oneſimus. 456
Q.Fabius Augurinus. 328
Fabuleja Optima &c. 243
Fadia Bonoſa. 437
Fadia Sabina. 329 & 363
C.Fadius Clarus. 375
T.FADIVS PRIMVS. 373
Fannia Stratonice. 550
M.Fannius. Velox. 245
M.FARRAX. SATVRNIN. 253
Q.Farſius. Firmus. 245
M.Favonius Philemo. 604. 605
Fauſtina 418
Fauſtinus 377
Sex.Fauſtinus 472
Felicitas 21
Felicula mater. 427
Felix. 368
Felix lib. 409
Felix lib. 368
Felix ſeru. 471
Felixs 440
FESTVS CAES. N. TABEL. 513
FESTVS DISPEN. &c. 615
Feſtus [Turmarcus. 467
C.Feſtus 245
FETINA 521
Filetenis Vernacula. 245
FILIATIA PRISCA. 613
Filiſtia Paulla. 510
FILOTERIVS h. e. LOTARIVS. 572
Filutia Procula. 226
Filutius Rufinus. 226
Firmius Fortunatus. 345
T. Fl. C....icns. 344
Fl. Rufinus VP. 423
FL. TIGRIS. 512
T. Fl. Hermes. 425
Ti. Fl. Calliticyanus. 423
Fla. Libanus. 428
Titus Flabius Coſandrus. 482
Q.FLACCINIVS VERVS. 357
M.FLAMINIVS PRISCVS. 518
FLAV. VICTOR. 165
Flavia Anthuſa. 424
Flavia Athenais. 424
Flavia Baſſa. 426
Flavia Briſh. 423
Flavia Capitolina. 427. & 461
Flavia Chryſopolis. 423
Flavia Clementilla. 226 & 425
Flavia Chryſis. 428
FLAVIA COMINIA. 513
Flavia Dionyſia. 371
Flavia Eutiche. 424 & 427
FLAVIA FLACILLA POLLA. 429
Flavia Felicula. 422
Flavia Grapte. 308 & 428
Flavia Herais. 424
Flavia Heſperis. 306
Flavia Horea. 424
Flavia Ianuaria. 426
Flavia Ianuaria. 428
Flavia Leda. 328 & 427
FLAVIA LV.... 237
Flavia Marciana. 422
Flavia Nice. 423
Flavia Oneſima. 229 426 & 424
Flavia Opheſime. 422
Flavia Palla. 468
Flavia Pelloris. 424
Flavia Prima. 426
Flavia Primigenia. 425
Flavia Procla. 327 & 424
Flavia Proclen. 226 & 425
Flavia Ptolemais. 308 & 426
Flavia Reſtituta. 427
Flavia Saturnina. 227 & 427
Flavia Secunda. 305
Flavia Succeſſa. 422
Flavia Succeſſa. 428
Flavia Theopuſa. 428
Flavia Tertia. 424
FLAVIA TIGRIS. 512
Flavia Treptenis. 425
Flavia Veſtilia. 422
Flavia Victoria. 427
Flavia Vitalis. 423
Flavia Zoſima. 428
Flavius 2. 472
Flavius Abſcantus. 306 & 425
Flavius Aithaletus. 305
Flavius Felix. 425
Flavius Libanus. 328
L.FLAVIVS LVCANVS. pag. 245
L. Flavius Saturninus. 227 & 427
L. Flavius Sedatus. 427
P. Flavius Chreſtus. 428
Q.Flavius Menophilus. 425
T. FLAVIVS ALEXANDER. pag. 421
T. Flavius Alexander. 426
T. Flavius Apollonius. 423
T. Flavius Athenaeus. 422
T. Flavius Blaſtus. 427
T. Flavius Capito. 307 & 426
T. Flavius Carpus. 422
T. Flavius Citturuſus. 425
T. Flavius Dapnus. 424
T. Flavius Earinus. 428
T. FLAVIVS EPGATHVS. pag. 421
T. Flavius Eulether Servius. pag. 371
T. Flavius Eutyches. 424
T. Flavius Eutichus. 423
T. Flavius Hermes. 425
T. Flavius Hilarus. 308
T. FLAVIVS LICINIANVS. pag. 255
T. Flavius Lupus. 422
T. Flavius Martialis. 428
T. Flavius Nigrinus. 427
T. Flavius Nicoſtratus. 422
T. Flavius Optatus. 426
T. Flavius Pagiſillatus. 423
T. Flavius Palatina &c. 427
T. Flavius Primigen. 426
T. Flavius Primigenius. 427
T. Flavius Primitivus. 423
T. Flavius Priſcus. 426
T. Flavius Proculus. 227. & 425 426
T. Flavius Proculus. 226 & 426
T. Flavius Sabinus. 328 & 427
T. Flavius Sticas. 428
T. Flavius Symacus. 426

T. Fla-

T. Flavius T.F. 427
T. Flavius Theodorus. 425
T. Flavius Veſtianus. 422
T. Flavius Vetonus. 422
T. Flavius Zmaragdus. 422
Flauſus Eutyces. 465
Floren. 245
Florus 544
Fonteja quae Cl. Bacchis. 461
FONTEIA FAVSTILLA. 493
T. Fontejus Spedianus. 358
Fortunata. 420
FRACTVS SER. 601
Fronto 63
FVLLONIA OFFICIOSA. 57 60
C. Fundanius Sabinus. 328
Furfania Virgula. 481
FVRFANIA PAVLINA. 479 & 480
M. Furfanius Lariſculus. 481
M. Furfanius Marcellus. 480
M. Furfanius Velox. 481
Furia ↄ. L. 405
Furia... p... 406
Furia Chryſarioni 405
FVRIA DIOGENIA. 404
Furia Donata 405 & 544
Furia Quinta. 406
Furia Regilla. 405 & 436
Furia Sabina. 405
Furia Thetis. 406
Furia Thiria. 406
Furinia Sabina. 328
A. Furius Doriphorus. 405 & 436
A. FVRIVS PHOEBVS. 404
A. Furius Thymolte. 405 & 436
C. Furius Octavianus. 406
L. Furius.... 406
L. Furius Fructus. 405
L. Furius Narciſſus. 405
M. Furius Hilario. 405
M. Furius Pothus. 406
M. Furius Rufus. 406
P. Furius Pl. 405
Pa. Furius p.l. 406
Q. Furius Corinthus. 406
Sex. Furius Chilo. 406
Furnia Eromena. 545
C. Furnius Pancarpus. 545

G

Gajanus pag. 2. 304
Vel Gajanus Vet. 434
GALLITA FILIA. 301
...GATONIS 574
GAVDENTIVS. 571
GAVIA 461
Gavia Domata. 562
Gavia Iulia. 489
Gavia Prima. 562
GAVIA PRIMA 621
Gavius Fel. Petron. 562
Gavius Maximus Alexander. 377
Gavius Mercurius. 468
Gavius Oneſimus. 563
Gavius Quintilianus. 562
C. Gavius Thales. 562
L. Gavius Luſius. 245
L. Gavius Seuerus. 245 & 562
M. Gavius Damaſus. 562
P. Gavius Secundinus. 563
Q. Gavius Agatocles. 563
Q. Gavius Anoptus. 563
Q. Gavius Primus. 562 & 562
Sex. Gavius Vindex. 245
A. GELLIVS SECVNDVS. 496
L. GELLIVS VESTAL. 103
Sex. Gellius Feſtus. 332
C. Geminus Ionicus. 540
Genialis. 245
Georgius. 468
Geruollonia Maria. 526
Glaucus Mutinenſis. 63
C. Gramphicius Firmus. 245
P. Granius Clemeſtianus. 337
Q. Granius Epaphroditus. 485
Gratia Diona. 524
Gratus 69
C. Greſſius Apolauſtus Greſſius Mercator. 426
GRISIDIVS SABINIANVS. 222. 223
Griſſana 420
GVAFVI. 565

H

HAgna Conſerva. pag. 338
HAMILIA ALPIONIA QVINTA. 615
Hedibius 438
HEL. VITALIANVS. 618
Helenus f. 482
Heliodora Conjux. 437
Heliodorus 255
Helpis 486
T. HEREC. 105
Herennia Marcianes. 469
P. Herennius Chreſtus. 332
Herenulcia Helpis. 231
Herenuleja Olimpia. 231
A. Herenulejus Hermes. 231
Hermadiou. 523
HERMES 422
Hermes lib. 377
HERMES LIB
Hermes pater. 440
Q. Herminius Magnus. 245
Hermophilus alumnus. 539
HILARA CYRILLA. 266
Hilarinus 422
HILARION. CAESARIS CVBICVLARIVS 533
Hilarus. 68
Hilarus 455
Hilaruſ 308 & 438
Hira 219
Horatia Cornelia 231
Horeſtes 555
Q. Hortenſius Hermes. 230
Horteſia Primigenia. 230
Hygia 438
Hygia Verna. 332
Hypnus Serv. 231

I

IAnuaria pag. 543
Ianuarius Caſs. Aug. ab Epiſtulis. 545
Ianuarjus, cui & Conſtantius. 460
.....ICIVS BONONIA. 239
Illuſtrius Celadianus. 219
ILPRANTES REX &c. 189
Tur. Ingenua. 362
Ingenuina Iunia. 63
Inſteia Areſchuſa. 68
M. Inſteius Euſychus. 68
Inuentia Epiſteſinis. 22
L. Iſocroſes. 407
C. IVL. OCTAVIANVS. 145
C. IVL. EVPHEMVS 535
M. Iul. Serno. 544
Ti. Iul. Creſces. 539
Ti. Iul. Teleſphorus. 306
Tib. Iul. Hebanus. 308
Iulia 544
Iulia Acchilia. 305
Iulia Albina. 337
IVLIA AFRODITE, quae & IVLIATIA. 458 459
Iulia Aphrodita. 307
Iulia Aphrodite. 543
Iulia Artemiſia. 305
Iulia Augurina. 542
Iulia Auguſta. 420
Iulia Baſilia. 539
Iulia Berenice.. 68
Iulia Bonifia. 490
Iulia Calenis. 540
Iulia Campana. 570
Iulia Chreſta. 543

Iulia

Iulia Chriſeros. 539
IVLIA COETONIS. 421
Iulia Donuſa. 543
Iulia Epheſia. 541
Iulia Ephoebe. 422
Iulia Eutichia. 545
Iulia Eutychi. 542
Iulia Eutyches. 542
Iulia Fauſta. 545
Iulia Fortunata. 537
Iulia Fortunata. 539
Iulia Fortunata. 545
IVLIA FRACLEA. 619
Iulia Fullita. 24
Iulia Helias. 542
Iulia Helpis. 544
Iulia Hermiona. 229
Iulia Higia. 542
Iulia Hila. 544
Iulia Ioles. 538
Iulia Irena. 544
Iulia Lambas. 308
Iulia Larcia. 488
Iulia Laurilla. 338
Iulia Leda. 538
Iulia Lena. 539
Iulia Lib. 544
IVLIA LYCE. 533
Iulia Ma. 538
Iulia Maria Eureſis. 541
Iulia Marcella, quae & Romana. 334
Iulia Marcia. 545
Iulia Maxima. 540
Iulia Maximina. 537
Iulia Meletina. 95
Iulia Meliſſa. 306
Iulia Metha. 545
Iulia Paulina. 546
Iulia Paezuſa. 544
Iulia Philetis. 539
Iuliæ Phyllis. 546
Iulia Pithuſa. 539
Iulia Placroria. 546
Iulia Polinyces. 538
Iulia Prima. 546
Iulia Procula. 546
Iulia Sabina Medica. 542
Iulia Salviola. 544
Iulia Secunda. 377
Iulia Secunda. 543
Iulia Selene. 68
Iulia Severa. 305
Iulia Severa. 483
Iulia Seulecis. 456
Iulia Stratonica. 483
Iulia Thaemulia. 407
Iulia Thais. 539
Iulia Trophime. 304
Iulia Tryphoſa. 539
Iulia Victoria. 306
Iulia Victoria. 489
C.Iuliae Primitius.&c. 542
Iulianus 532
IVLIANVS COS. 253
Iulius Aelianus. 305
Iulius Aciva. 539
Iulius Antonius. 538
Iulius Antonius. 542
Iulius Ariſtodemus. 538
Iulius Diadumenus. 437
Iulius Eutactus. 540
Iulius Glycer. 546
Iulius Ianuarius. 540
Iulius Martianus. 541
Iulius Martinus. 526
Iulius Maximinus. 537
Iulius Mercurius. 305
Iulius Oneſimus. 541
Iulius Pho... 314
Iulius Primio. 541
Iulius Priſcus. 545
Iulius Privatus. 545
Iulius Severus. 328
Iulius Theophilus. 540
Iulius Verecundus. 362
Iulius Vinbrus. 538
C.Iulius. 405 & 544
C.Iulius Abaſcantus. 540
C.Iulius Africanus. 542
C.Iulius Agatho. 377
C.Iulius Alexander. 483
C.Iulius Annianus. 481
C.Iulius Apollonius. 306
C.Iulius Appadion. 538
C.Iulius Aprilis. 354
C.Iulius 7Aratus. 540
C.Iulius Attic. 544
C.Iulius Baetranus. 481
C.Iulius Barbarus. 362
C.Iulius Celadus. 306
C.Iulius Cerealis. 543
C.Iulius Chius. 538
C.Iulius Corinthus. 540
C.Iulius Creſcens. 245
C.Iulius Donatus. 539
C.Iulius Epaphroditus. 424
C.Iulius Epaphroditus. 542
C.Iulius Ephebus. 544
C.Iulius Etruſcus. 436
C.IVLIVS EVPHEMVS. 533
C.Iulius Fabatus. 543
C.Iulius Faber. 544
C.Iulius Fauſtus. 542
C.Iulius Felix. 543
C.Iulius Fortunatus. 542
C.Iulius Fortunatus. 544
C.Iulius Hermes. 229
C.Iulius Glaus. 541
C.Iulius Hoſpitalis. 546
C.Iulius Iulianus. 429
C.Iulius Iulianus. 541
C.Iulius Lucius. 327
C.Iulius Maritimus. 539
C.Iulius Moderatus. 539
C.Iulius Mucro. 544
C.IVLIVS OCTAVIANVS. pag. 544
C.Iulius Oneſimus. 541
C.Iulius Oresbius. 541
C.Iulius Otthinus. 546
C.Iulius Philetus. 306
C.Iulius Philetus. 488
C.Iulius Primio. 541
C.Iulius Princeps. 546
C.Iulius Proculus. 362
C.Iulius Rufus. 543
C.IVLIVS SABINVS. 253
C.Iulius Sabinus. 546
C.Iulius Semnus. 544
C.Iulius Silanus. 541
C.Iulius Silvanus. 377
C.Iulius Soter. 307
C.Iulius Stacchyus. 546
C.Iulius Succeſſus. 544
C.Iulius T. 541
C.Iulius Teleſporus. 539
C.Iulius Thalamus. 545
C.Iulius Tyrannus. 485
C.Iulius Valerianus. 538
C.Iulius Verecundus. 544
C.Iulius Victor. 544
C.Iulius Vitalis. 540
C.Iulius 7aratus. 540
Cn.Iulius Picens. 545
Cn.Iulius Theagenes. 545
L. Iulius Ariſteas. 438
L. Iulius Attilianus. 545
L. Iulius Baſſus. 539
L. Iulius Faventinus. 540
L. Iulius Hermes. 231
L. Iulius Peregrinus. 538
L. Iulius Philippus. 438
M.Iulius Dionyſius. 425
M.Iulius Fronto. 543
M.Iulius Leander. 539
M.Iulius Menander. 545
M.Iulius Metulus. 541
M.Iulius Paulinus. 473
M.Iulius Severus. 21
Q.Iulius Atimejus. 542
Q.Iulius Ianuarius. 543
Q.Iulius Octavius. 543
Q.Iulius Secundus. 537
T. Iulius Demetrius. 466
T. Iulius Natalis. 422
T. Iulius Probianus. 538
Ti.Iulius Aburrius. 545
Ti.Iulius Creſcens. 539
Ti.Iulius Chreſimus. 545

Ti.Iu-

Ti.Iulius Hermes. 542
Ti Iulius Licinianus. 546
Ti.Iulius Maternus. 541
Ti.Iulius Paetinus Baſſianus. pag. 426
Ti.Iulius Pullaenus 539
Ti.Iulius Simphorus. 542
Ti.Iulius Teleſphorus. 306
TI.IVLIVS VERECVNDIANVS. 537
Tib.Iulius Hebanus. 308
Iunia 438
Iunia Livineja Priſcilla. 489
Iunia Neda. 426
Iunia Pia. 438
Iunia Primigenia. 408
Iunia Thaluſa. 308
Iunia Venuſia. 438
Iuuius. 7. 255
Iunius Perſus. 438
A.Iunius Marinus. 304 & 436
C.Iunius Aptus. 308
C.Iunius Felix. 308
M.Iunius Iuſtus. 438
M.Iunius Satyrus. 438
IVSIVS FIDELIS. 570

K

K Aninia Triphema. 231

L

L. L Aberius Felix. pag 71
Laco. 307
Lacutulana Gemella. 307
M Lacutulanus 307
M.Lacutulanus Laco. 307
A.Laelius Creſcens. 593
A.Laelius Pietas. 593
C.Laelius Atrox. 245
D.Laelius Balbus. 593
Q.Laelius Eros. 486
LAETA SOCERA. 301
C.LAETILIVS SPLVS. 253
Laetorius 7. 379
Laetus Publicus. 371
L. Lajanus Ve. 325
Larcius Venuſtus. 245
C.Laronius Annalis. 408
C.Laronius Baſſus. 408
C.Laronius Menophilus. 408
L.Latinius Apollonii. 70
M.LATINIVS HERMES MEDICVS &c. 218
LAV......... 304
Cn.Landius Thallus. 255
Lectotius 7. 334
Leivia Galatea. 623
C.LELEDIVS PRIMVS. 76
Lelius 490
Leontius Fil. 539
LEP. 610
LEPIDVS 611
Lesbia 71
Leucanorus Naſo. 71
M.LEVCONIVS MARCELLVS. 360
Libertus Succeſſus. 542
Libia Iuca. 418
LIBIVS BIBVLVS. 509
Licinia. 231
Licinia Fauſtina. 524
Licinia Mater. 363
T. Licinia Mater. 378
Licinia Sextilia. 489
C.Licinius Faſcinius. 363
L. Licinius Daphnus. 69
L. LICINIVS PRISCVS. 442
L. LICINIVS SEVERVS. 442
M.Licinius Hermes. 230
M.Licinius Hilarus. 230
A.Ligurius Etychius. 328 & 427
Lirius Libertus. 377
Livia Euphroſyne. 439
LIVIANA 612
M.Livinejus 489
LIVIVS....TOR.... 612
M.Livius Antigonus. 471
M.Livius Caſſius. 333
LIVTHPRANTES REX. 186 & 189.
Lodia uxor. 258
A.Lolliana 334
Q.LOLLIVS CAESIANVS. pag. 253
Loncinus Turmarcus. 265 & 310
.....LONIA. 74
Lorania Fortunata. 543
Lorenia Pacata. 333
Q.Lorenius Romanus. 333
LOTARIVS. 606
C.Luccejus Veteranus. 529
C.Lucentinus. 345
Lucia. 307
Lucia Helpis. 231
Lucid. 338
Lucilla mater 539
Q.LVCILLIVS PRAESENS. pag. 253
Lucinia Sabina. 327
Lucius 482
Lucius Bolumnius. 482
Lucius Lajanus. 525
Lucius Nonius Verus. 478
Lucius Stejus Aemilianus. pag. 482
M.Lucius Hermeros. 455
M.Lucius Nalvianus. 245
N.Lucius Hermeros. 455
Lucretia Bonitas. 495
Lucretia Marulla. 23
Luctetius 7. 420
Q.Lucretius Epaphroditus. 495
A.Luculla 378
LVDOVICVS 572
C.Luptus Aug.lib. 466
Luria Iuſta. 428
Luria Philotis. 544
Luſius Maximus. 439

M

M Aebia Romana. 334
M. MAELIVS IVSTVS. pag. 253
Maeſia Titiana. 353
L. MAGIACVS SEVERIN. pag. 253
Q.Magios Euttapelus. 231
L.Magius Stalius. 245
M.Magius Iuſtus. 510
Q.Magius Aeſimus. 465
TI.MAGIVS 509
MAGNENTIVS &c. 159 160
MAGNVS MAXIMVS. 164 165.
L. Malconius Mahes. 486
A.Mamilia Cardonis. 22
A.Mamilia Chatitonis. 22
Maneja Chreſtenis. 230 & 371.
M.Manejus Hermes. 230 & 371
Manilia Faventina. 535
Q.MANILIVS CORDVS. 269 & ſeq.
T. MANL ATAL. 553
Manlia Artemiſ. 425
Manlius 368
P. Manlius Pamphilus. 543
M.MAR. Q. 103 104
A.Marcanius Reſtitutus. 245
MARCELLVS 240
Sex Marcellus 463
Marcia Apta. 71
Marcia Baſilla. 455
Marcia Chreſtina. 455 & 490
Marcia Danae. 456
MARCIA FVSCA. 447
Marcia Galeſina. 456
Marcia Galla. 456
Marcia Helpis. 456

MARCIA MYRTALE. 447
Marcia Phoebas. 456
Marcia Priſca. 455
Marcia Repentina. 488
MARCIANA 442
A.Marcius Athenodorus. 455
C.Marcius Cel.... 245
C.Marcius Euhemerus. 456
C.MARCIVS RVFVS. 557
L.Marcius Fortunatianus. 456
L.Marcius Nicephor. 72
L.Marcius Phileros. 456
M.Marcius Agathopus. 455
M.Marcius Ianuarius. 456
M.MARCIVS LEBINTHVS. 447
P.Marcius Carpophorus. 456
P.Marcus Maximilianus. 456
Q.Marcius Maichio. 455
T.MARCIVS PAVLLINVS. pag. 454
T.MARCIVS SABINIANVS. pag. 454
MARCVS 441
Maria Ammia. 250
Mária Modia. 472
Marius 7. 500
Maronia Materniana. 436
Martia Nympha. 456
M.Martia Spes. 455
Martialis 368
Martialis f. 438
C.Martius Saturninus. 456
Marvana Lupera. 469
MASVI 564
MASVIA PHILVM. 564
Mattia Maximina. 463
Mattia Moſcheis. 428
C.Mattius Lygdamus. 428
T.MAVSI PROTEV. 564
A.Memmius Romanus. 334
C.MEMORIVS MESSOR. pag. 253
Menenia Iunia Tyche. 437
A.Menenius,qui Capitius. 437
L.Menenius Demetrius. 90
Menia Thalluſſa. 510
Mercator Servus. 321
Mercurius Verna. 538
Meſia Titiana. 353
Meſſia Procla. 315
M.Meſſius Proculus. 226
Meſtria Tryphena. 424
C.Meſtrius Altylus. 424
L.METELLIVC. VERIANVS. pag. 253
Metilia Doris. 415
Metrodorus. 422
MEZAEA IVLIA. 435
T.Minius Lupus. 423
Minuccia Suavis. 475
Q.Minucius Salvittonus. 485
M.Minutius Felix. 605
....miſius Rufianus. 423
Mitattius Secundus. 315
Modaſius Lucius. 307
Modianus. M. Antonius. 430
MOGVLNIVS NENOPHANES. 442
Moncia Fortunata. 539
Montanus 72
Mucia Acipis. 482
Munia Adjecta. 344
MVNIA COENE. 547
L.MVNIVS GNOMON. 547
Murdia Sabina. 328 & 378
C.Murdius Felix. 328 & 378
M.Mutius Secundinus. 251
Muttienſus Prudens. 348
Myrtillus. 368

N

NAtciſſus. 338
Naronia Fortunata. 227
P.Nemeſius Liberalis. 423
Nemeſius Rufianus. 423
Nepos 7. 362
Nevia Antonia Rufina. 488
Nevia Caſſia. 333
Nevia l. 488
Nevidia Priſcilla. 487
NICEPHORVS 496
Nicoſtratus Firmanus. 338
Nigidia Cobruna. 244
Nimfe Mater. 440
Nimphe 543
Nimphidia Erotis. 72
Q.Ninnius Oppianicus. 545
NO. NEPOS 104
NONIA RESTITVTA. 532
Nonia Tiche. 535
Nonius Atticus. 534
Nonius Maximus. 535
L.Nonius Cultianus. 535
L.Nonius Verus. 355. & 472
L.Nonius Veſtalis. 535
M.Nonius Cornelianus. 535
P.Nonius Euangelus. 535
T.Nonius Marcellinus. 534
C.NOVELLIVS VERINVS. pag. 253
Q.Novellius Decumus. 243
M.Numeſius Nemeſianus. 372
Nummeja Peducea. 538
Nummia Sabina. 328
M.Nummius Euhodus. 328
Nurii Lunenſis & Montanus. pag. 71
Nuſius f. 468
NYMPHODOTVS. 175

O

O.....o Pithuſa. 430
OCT. 615
D.OCTACILIVS FRONIMVS. 435
D.OCTACILIVS PAVLINVS. pag. 435
D.OCTACILIVS PAVLINVS. pag. 435
Octauia Antiochis. 416
Octavia Arches. 415
Octavia Cojux. 416
Octavia Euhodia. 490
OCTAVIA FELICITAS. pag. 414
OCTAVIA SATVRNINA. pag. 414
Octavia Secundilla. 416
Octavia Semna. 415
OCTAVIANVS 145 611
Octavius Cerialis. 416
Octavius Hermes. 229 & 416
Octavius Succeſſus. 415
C.Octavius Clytus. 416
C.Octavius Graccinus. 415
Cn.Octavius Anthus. 456
Cn.Octavius Primigenius. 456
L.Octavius Firminus. 416
L.Octavius Verus. 490
P.Octavius Creſces. 416
Q.Octavius Colibertus. 416
Q.Octavius Paternion. 416
T.Octavius Hilarus. 416
T.Octavius Thallus. 415
Occonomus 332
Offillia Pithuſa. 430
L.Offillius Fauſtus. 377
Olympius marit. 526
ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΝΗCΕΙ. 441
ΟΝΗCΙΜΟC 441
Opimia Dioniſia. 488
Optatus 489
Optatus Euneti. 523
L.Orbius 302
L.Orbius Gallus. 302
ORFITVS COS. 253
L.Oriſcus 542
M.OSCIVS PRIMIG. 556
Oſtilia Ilena. 485

P

PAconius 256
L.Paconius Pater. 256

Pau-

Pantomimus 168
Pantonius Hilarus. 472
Paramonus 469
P. Patratus 145
Paulla Mater. 362
C.Peda..... 245
C.Pedanius Theodotus. 438 & 459.
C.Pedanius Valens. 438 & 459
C.PERCERNIVS BASSVS. 527
C.PERCERNIVS MINERVALIS. 527
M.Percernius Succeſſus. 416
L. Percernius Laſcivus. 461
L. Percennius Pollio. 461
M.Perelius Neo. 549
PERPENNA 72
Peſcennia Aucta. 69
Peſcennia Militiae. 69
Sex. Peſcennius Pirata. 69
Sex. Peſcennius Rhodo. 69
Petillius Heraclida. 550
PETR. PRESB. 572
Petronia Antiochis. 334
Petronia Marcella. 349
Petronius Ianuarius. 315
Petronius Primus. 525
Petronius Romanus. 334
Petronius Zoſima. 549
C.Petronius Certus. 245
P. Petronius Hoſpes. 334
P. Petronius Ianuarius. 334
P. Petronius Socrates. 334
Q.Petronius Tenax. 71
Pharnaces 475
Phidia Erotis. 69
Philetena Marita. 437
Philetus Pudens. 338
Philiſtia Paulla. 510
Philodamus Dotiae. 368
Philomenus 69
Philotera mater. 426
Phoſphorus 526
Q.Picarius Heliodorus. 20
P. Pinarius Chryſeros. 550
L. Pipedius Tyrannus. 69 328
Sex. Piſonius Saturninus. 245
L. Placidius 362
PLARIA EPIGONE. 619
A.Plaut. Coſ. 368
Plautia Chelidonis. 542
Plautia Prima. 309
A.Plautius Fortunatus. 309
L. Pliminius Eutychius. 70
Q.Pliminius Neſtor. 70
Plotia Hilara. 72
Plotia Maxima. 63
PLOTINA PRIMA. 431
L. Plotius Daſius. 72
L. Plotius Secundus. 315
Q.Plotius Anteros. 62
Q.Plotius Felix. 62
Q.Plotius Nicepor. 62
Man. Poblicius Primigenius. pag. 540
Man. Poblicius Merops. 540
Pola 460
Polimena coniux. 526
POLLA DONATA. 77 431
Pollio Coſ. 23
POLLIO COS. II. 253
Pollius Anteros. 69
L. Pollius Hilario. 69
Pompeja 407
Pompeja Aphrodiſia. 408
Pompeja L. 408
Pompeja Mar. 525
Pompeja Maxima. 406
Pompeja Maxima. 407
Pompeja Pithuſa. 408
Pompeja Prima Laroni. 408
Pompeja Succeſſa. 408
Pompeja Valentina. 407
Zabinia Pompeja 407
Pompejus Apelles. 406
C. Pompejus Celadus. 407
Cn.Pompejus 407
Cn.Pompejus Bithus. 21 & 407
CN.POMPEIVS EVCARPVS. 404
Cn.Pompejus Iucundus. 21 & 407
Q.Pompejus Marcianus. 407
Q.Pompejus Phoebus. 407
Qu.Pompejus Rhodo. 407
Sex.Pompejus Abaſcantio. 407
Sex.Pompejus Onomaſtus. 407
Sex.Pompejus Perennis. 407
T. Pompejus Alexander. 408
T. Pompejus Aſclepius. 408
T.Pompejus Attalus. 408
T. Pompejus Vitalis. 408
M.POMPON. STORIANVS. pag. 253 & 354
Pomponia Cleopatra. 69
Pomponia Daphne. 354
POMPONIA D. V.POLIA. pag. 561
Pomponia Doris. 353
Pomponia Fidicula. 353
Pomponia Fauſtina. 353
Pomponia L. 354
Pomponia Marcella. 353
Pomponia Preſſilla. 226 & 253.
Pomponia Rubea. 353
Pomponia Rufa. 354
Pomponia Saturnina. 354
Pomponia Secunda. 353
Pomponia Tyrannis. 354
Pomponius Demetrius. 353
POMPONIVS FORTVNATVS. 350
C.Pomponius Apollonius. 354
C.Pomponius Cupicus. 354
C.Pomponius Firmus. 245
C.Pomponius Miſertus. 353
C.Pomponius Severus. 354
L. Pomponius Epus. 354
L. Pomponius Gratus. 353
L. Pomponius Maximus. 353
L. Pomponius Saturninus. 353 & 418
L. Pomponius Sextio. 69
M.Pomponus Storianus. 354
P. Pomponius Epitynchanus. pag. 353
Sex.Pomponius Balbus. 354
T. Pomponius Dexter. 354
T. Pomponius Felix. 354
Pompuſidia Eutycha. 486
M.Pont Fla.... 344
Pontia Iuſta. 416
Ponticus lib. 522
C.Pontius Sodalis. 550
Sex. Pontius Communis. 69
Popilia Priſca. 309
Popilius Secundus. 309
C.Popilius Victor. 345
POR....FVN. 612
L.G. PORT. 612
C.PORTENSIVS FRONTO. pag. 76
P. RTIVS BO..... 612
Poſthumus Tuſſanius. 226
C.Poſtumius Secundus. 245
P. Poſtumius Florentinus. 245
P. Poſtumius Fortunatus. 538
Praeneſtina Contubernalis. pag. 378
Primigenius 415
Primipius 463
Primitius 542
Princeps 332
Priſcilla Flaminica. 345
Procla 439
Proclamus lib. 377
S. PROCVLVS MILES. 225
Proculus pater. 226
Aui.Proculus. 226
Proſdocio 555
Protus f. 407
Protus L. 567
L. PVBLIC. ASCLEPIVS. 85 & 103. &c.
Publicia Paulla. 362
Publicia Puſina. 535
L. Publicius Secundus. 315
Publilia Helias. 542
C.PVBQ. 106

PVL-

PVLLAIENVS CERIALIS, pag. 619
L. Pullajenus Creſces. 539
Pupia Reſtituta. 319
Pupillus Romanus. 335
P. Putius Mentoi. 211
Pyramus. 418

Q

Q Varta Voltregis pag 63
QVINTIA GLYCONIS. 411
Quintia Rufa. 354
Quintia Sabina. 319
QVINTILIVS-COS. 253
Quintius 412
C.QVINTIVS LVNIANVS. pag. 411
C.QVINTIVS SALVIVS. 411
L.QVINTIVS SORANVS. pag. 411
P. QVISENTIVS. SPHYRIO. pag. 77

R

P. Rabonius Iuſtus. 437
Sex. Racilius Rufus. 71
M. RADVSIVS MARCIAN. pag. 253
M.Raecius Roſcius. Claudianus. 489
C.Rafidius Sabinus. 319
P. Rectus Victor. 339
Regeja Sophe. 71
L. Regejus Rufus. 71
C.Rejus Celer. 545
RENVS 552
Rhodinus filius. 415
Cn.Ricinius Perſa. 354
Rodinus filius. 344
P. Rufinius Ephiſtron. 328 & 428
RVFVS POETA. 218
Rupilia Blandale. 314
Rupilius Calpurnianus. 221
Rupilius Teleſforianus Medicus. 221
L. Rupilius Diadumenus. 314
L. Rupilius Secundus. 314
C.RVSTICELLVS. 218

S

Sabidia Fortuna. pag.416
Sabina Felicitas. 461
Sabinia Procula. 226
Sabinianus. 522
C.Sabinius Proculus. 226
Sabinus. 63
Sabinus 7. 327
Salacius f. 440
Salluſtia Allmeta. 70
Salluſtia Apigula. 362.& 563
C.Salluſtius Dexter. 545
L. Salluſtius Teſcus. 70
L. Salluſtius Tryphoſus. 70
Q.Salluſtius Hermes. 550
Q.Salonius Baſſus 545
Sex. Salonius Zoſimus. 440
Salvianus filius. 523
SALVINIA 554
Saluſtia Apigula. 362
Sarinus infans. 440
C.Saſſonius Laurus. 545
Satira Filumena. 525
Satria Mater. 256
Satria Nice. 255
Satria Prepuſa. 255
P. Satrius 256
Satrius Fauſtinus. 256
Satrius Prepo. 255
C.SATRIVS MAXIMVS. 253
L. Satrius Amandus. 256
L. Satrius Baſſus. 255
L. Satrius Proculus. 545
P. Satrius...... 256
C.Saturius Sabinus. 235 & 327
Saturninus. 354
Saturninus 456
A.Saufejus Aſphales. 487
L. Saufejus Scurra. 72
L.Scaeninius Quadratus. 69
Scipio Orfitus. 20
Scolpenius 487
Cn.Sejus Criſpus. 538
Semp. Pudens. 358
Sempronia Montana. 353
Sempronia Moſchia. 61
Sempronia Sabina. 328
M.Sempronius Homuncio. 545
C.Sentius Coſ. 368
L. Sentius Herma. 544
L. Sentius Reſtitutus. 544
L.SEP.BER. 618
Septembrius lib. 525
SEPTIMIA CRESCENTINA. 493
Septimius Severus Pertinax. pag. 563
Septimia Triophima. 309
C.Septimius Gemellus. 425.426
C.Septimius Marrucinus. 309
M.SEPTIMIVS GALLVS. 615
P. SEPTIMIVS HERMA. 620
Serg. Feſtus. 473
Seria Expectata. 558
Seria Tigris. 558
P.SERIVS CELER. 556
Q.SERIVS 556
Servanda mater. 329
Servatus Verna. 329
Servilia Lares. 455
Servilia l.l. 68
C.SERVILIVS VITALIS. 246
P. Servilius Aprilis. 250
P. Servilius Capiton. 250
P. Servilius Felix. 250
P. Servilius Heliodorus. 250
P. Servilius Iuntanus. 250
Q.Servilius Agathopus. 455
T.SERVIVS SECVNDVS. 76
SEX.VAL. VICTOR. 104
Severa Doris. 550
Severus II. Coſ. 245
L. C.Severus Paconii. 256
Sextia Pſyche. 498
SEXTILIA HOMVLLA. 11
Sextilia Secunda. 314
Q.Sextilius 409
L. Sextilius Secundus. 314
P. Sextilius Campanus. 475
Q.Sextilius Barbula. 426
P. Sextius Curſor. 530
Signus Lupus. 524
M.Silanus Syrus. 473
C.SILIVS IVCVNDVS. 614
SIMPLICIVS MARITVS. pag. 508
C. Sinſo........ 344
M.SIRSIVS BASSVS. 557
C.Solius Severus. 315
Sopa Didia Galla. 302
T. Sophronius Melſius. 345
Soſia Amarylis. 240
Soſia Herenia. 240
Soſia Irene. 240
Q.Soſius Evangelus. 240
Q.Soſius Heliodorus. 240
Soſius Felicianus. 240
Soſius Ptolomeus. 240
SOSSIVS BONONIA. pag. 239
Spatalus f. 20
C Spellius Fundinianus. 558
Sporus Caes. 95
C.Squaternius Tranquillus. 500
L.Squaternius Narſinus. 500
Staberia Tyche. 309
L. Staberius Pudens. 545
T. Staberius Epagathon. 309
L. Staejus Aemilianus. 483
Staja Maxima. 62
Staja Thalia. 62
Cn.Stajus Caſtus. 62
Cn.Stajus Servius. 62

Statia Athenais. 306
STATIA MARCELLA. 384 385. & 388.
T. STATILIVS BONONIEN. COS. 89
Statiria Filumena. 525
STATIVS 368
Statius Zoſimas. 306
Stertinia Reſtituta. 468
STLACCIA MOSCHIS. 620
L. STLACCIVS PHILEROS. pag. 620
STRABONIA VENVSTA. pag. 515
C. Strius Maximus. 345
STROFILVS 553
Suavitia Glucinna. 486
Suaviti Macaria. 486
L. Sveſtilius Epivyme. 436
L. Sveſtilius Euthychius. 436
Svettius lib. 334
Sex. Svettius Romanus. 334
L. Svii Coſ. 368
Sulp. Aume.... 344
L. Sulp. Coſ. 368
Sulpicia Eubia. 538
Sulpicia Salma. 62
Sulpicia Secundina. 426
Sulpicia Triaria. 472 & 535
L. Sulpicius 550
SVLPICIVS IONICVS. 618
C. Sulpicius Agatangelus. 472 & 535.
C. Sulpicius C. L. 405
SVLLA
Superinia Superba. 63
Supernius Ruſticus. 63

T

C. TAlaſius Aptus. pag. 430
L. Tampius. 345
TE. SPINA. 564
Teleſphorus. 407
M. Tenatius 363
M. Teren...... Coſ. 368
Terentia f. 251
Terentia Ampliata. 251
Terentia Ampliatiana. 315
Terentia Capitolina. 251
Terentia Fauſtina. 315
Terentia Ianuaria. 252
Terentia Melitina. 250
Terentia Prima. 251
Terentia Prima. 251
TERENTIA PRISCA. 601
Terentia Secunda. 250
Terentia Valentiniana. 251
Terentianus ... 545
Terentianus Areſpicus. 545
Terentius Bacchus. 251
A. Terentius Teophilus. 252
Terentius Terentianus. 251
A. Terentius L. 251
C. Terentius Actus. 251
C. Terentius Capella. 251
C. Terentius Cerinthus. 251
C. Terentius Epigonus. 251
C. Terentius Philomuſus. 250
C. Terentius Priſcinus. 252
L. Terentius Creſcen. 250
L. Terentius Firmanus. 250
L. Terentius Firmus. 250
L. Terentius Iuvenis. 251
M. TERENTIVS LEO. 245. & 246.
T. Terentius Secundus. 315
Tertia Catonis f. 409
Tertia Cominia. 409
Tertia Petronia. 409
Tertius Aug. lib. 466
A. TERTIVS P. TROTEDIVS. pag. 409
K. TERTIVS ſeu TERENTIVS. pag. 77
Tertulla Saufeia. 487
TETTIA HOMONOEA. 614
N. Tettius Rufus. 359
Thais 402
Thalus 510
C. THARSIDIVS FORTVNATVS. 464
Theagenes 463
Theodora 304
Theodotus. 438. & 459
M. Thiareus Major. 345
Thoria Avia. 354
Thychenis. 490
Tima Vxor. 308
P. Timinius Aedibius. 438
P. Timinius Elpiſtus. 438
P. Timinius Verneus. 438
Timoclea 433
C. TIPHERNIVS SACERDOS pag. 222. & 223
TIRCTVLCVS. 619
Titia Lepida. 20
Titia Poſtuma. 250
M. Titienus Martialis. 438
Titinia Attica. 665
Titinia Attice. 604
Titinia Cleopatra. 605
Titinia Ruſtica. 605
Titinia Sabina. 604
Titinia Vapuccia. 604
A. Titinius Priſcus. 605
C. Titinius 605
C. TITINIVS ADELPHVS. 601.
C. Titinius Iucundus. 604
C. Titinius Secundus. 605
L. Titinius Alexander. 604
L. Titinius Marſus. 604
L. Titinius Silo. 70
M. Titinius Felix. 605
M. Titinius Martialis. 438
P. Titius Proculus. 337. & 427
P. Titius Sabinus.
Titus Labienus. 546
Tratia Verecunda. 329
L. Tratius Sabinus. 329
Q. Tratius Veſtinus. 329
E. TRE. 105
C. Trebius Herma. 539
C. TREBIVS LONGVS VETERANVS. 235
Treptus 439
L. Triarius Hermoge.... 377
P. TROTEDIVS. L. PATER. 409
Triphon Hermia. 425
Tuccia Mneme. 69
Tullia Achryſa. 529
Tullia Agraſia. 529
Tullia Helpis. 529
Tullia Ianuaria. 530
Tullia Papiria. 302
Tullia Primigenia. 540
Tullia Thalusa. 529
M. Tulliu........ 256. 529
Tullius Alexander. 540
C. Tullius Maximinianus. 529
L. TVLLIVS CLEMENS. 527
L. TVLLIVS EPITYNCANVS. pag. 527
M. Tullius Antiochus. 529
M. Tullius Eutychius. 529
M. Tullius Stephanus. 529
M. Tullius Tertius. 245
Tur. ingenua. 362
TVRELLA FORENSIS. 76
Turranius Rufus. 245
Turſinius Adauctus. 327
Turſinius Valentinus. 327
C. TVSCILLIVS ROMANVS. pag. 526
Tutellia Fortunata. 416
C. Tutilius. 377
Tycha 460
Tycha lib. 230

V

C. VACELLIVS IVSTIANVS. pag. 253
Val. Victoria ſive Zmarna. pag. 481
L. Val. Flavianus. 344
SEX. VAL. VICTOR. 304
S. Valen. 245

Va-

Valeria Capriola. 306
Valeria Dubitata. 471
VALERIA LAIS. 171
Valeria Laſciva. 231
Valeria Oebas. 307
Valeria Severa. 250
Valeria Thetis. 305
Valeria Trepte. 523
Valeria Valentina. 307
Valeriae Capriolae. 306
Cl. Valerius 362
Valerius Auguſtalis. 231
Valerius Corinthus. 437
Valerius Felix. 472
Valerius Hermes. 231
Valerius Ianuarius Axianus. 438. 439.
Valerius Paternus. 358
A. Valerius Pater. 227
A. Valerius Proculus. 227
C. VALERIVS MASCVLIN. pag. 253
C. Valerius Vacenus. 473
Cl. Valerius 362
D. Valerius Butiches. 461
FL. VALERIVS CONSTANS. pag. 155 & ſeqq.
FL. VALERIVS CONSTANTIVS. 155. & ſeqq.
L. Valerius Gratus. 71
L. Valerius Glycon. 482
L. Valerius Hermes. 229
L. Valerius Quietus. 419
L. Valerius Ruſinus. 245
M. Valerius Aſters. 438
M. Valerius Axianus. 438
M. Valerius Fauſtus. 306
M. Valerius Hermes. 231
M. Valerius Stefanio. 205
Q. VALERIVS PLOCLAMVS. pag. 171
M. Valgius Daphnus. 61
M. Valgius Hilarus. 61
M. Valgius Rufus. 61
Valia Paula. 335
M. Valius Primus. 335
M. Vallius Baſſus. 335
M. Vallius Romanus. 335
T. VALLIVS M. MAR. Q. 103. 104.
L. Vaputius Sabineus. 545
Varenia Eleuteris. 549
M. Varenius Maximus. 549
M. Varenius Eutychius. 230
M. Varenus Herma. 230
M. Varenus Hermes. 230
Varius Opelentius. 345
C. Varius Clemens. 245
C. Varius Felix. 245
Q. VAR. CERT. 103. 104
L. VASEZ AV. ACVAI. 565
C. VAT. MX. D. BON. 561
Vectia Hoſpita. 487
Vel. Gajanus. 434
Velinia Fauſtilla. 21
T. Vellius Tertius. 21
Q. Venantia Saturnina. 354
Q. VENEIVS PROCVLVS. 384. 388
T. VENEIVS PAVLLVS. 385. 388.
C. Vennonius Primus. 349
L. Vennonius Oneſimus. 349
T. VENNONIVS AGRICOLA. 347
T. VENNONIVS SECVNDVS. pag. 347
P. VENTIDIVS BASSVS. COS. pag. 545
Venuleja Piralis. 418
Venuleja Primigenia. 418
C. Veratius Severus. 245
Vergilia Celſa. 335
Vergilia Elice. 335
Vergilia Tryphena. 335
M. Vergilius Euphemus. 335
M. Vergilius Romanus. 335
Verginius Nus. 71
L. Verginius Niger. 71
Veitiaria Severa. 475
L. Veitiarius Suavis. 475
T. VETERANIVS. 76
VETERANI BONONIAE. 233
Vetia Vitalis. 339
M. VETILIV PVDENS. pag. 253
P. VETIVS VICTOR. 484
Vettia Diocila. 488
Vettia Hilara. 70
Vettia Natalis. 487
Vettia Pallas. 488
Vettia Prima. 487
Vettia Priſca. 488
Vettia ecunda. 487
Vettia Secunda. 488
Vettia Severa. 307
Vettia Sozuſa. 488
Vettia Victoria. 434
P. VETTIVS 106
L. Vettius Centurio. 487
L. Vettius Antiochus. 70
L. Vettius Nymphius. 487
L. Vettius Serg. 487
L. Vettius Statura. 487
M. VETTIVS AVFIDIVS. pag. 253
M. Vettius Marcellus. 487
P. VETTIVS C. PVBQ. 106
P. Vettius Gallus. 302
P. VETTIVS PERENNIS CARNVTINVS. 56. & 173
T. Vettius Aedilis. 488
T. Vetulejus Primus. 245
C. VETVRIVS PROFVTVRVS. pag. 253
C. Vibullius Arrenipus. 487
Vibia Actes. 436
Vibia Agatha. 473
VIBIA CALINI. L. 470
Vibia Eufroſina. 473
Vibia Hermodia. 472
VIBIA IVCVNDA. 470. 474
Vibia Materna. 473
Vibia Nebris. 325
Vibia Poddia. 471
Vibia Prima. 473
Vibia Rhode. 415
Vibia Rufin. 272
Vibia Secunda. 473
Vibia Trophime. 472
Vibia Veneria. 440
Vibia Vibiana. 472 & 535
C. Vibius 471
Vibius Abitus. 472
Vibius Epithyncanus. 472
Vibius Frutus. 473
Vibius Marcellinus. 472
Vibius Rufus. 473
A. Vibius Habitus. 471
C. Vibius Caepulus. 472
C. Vibius Dona Felix. 471
C. Vibius Fauſtinus. 474
C. Vibius Felix. 473
C. Vibius Octavianus. 474
C. Vibius Octavius. 416
C. Vibius Primus. 471
C. Vibius Saturninus. 474
C. Vibius Valens. 472
C. VIBIVS VERECVNDINVS. pag. 169
C. Vibius Verus. 245
L. Vibius Alcimo. 473. & 490
L. Vibius Aſpras. 472
L. Vibius Carixenus. 473
L. Vibius Faventinus. 474
L. Vibius Fortunatus. 550
L. VIBIVS MARCELLVS. 261
M. Vibius Anthimus. 474
M. Vibius Caepulus. 472
M. Vibius Epaphroditus. 473
M. Vibius Reſtitutus. 472
Q. VIBIVS NEOPTOFEMVS. pag. 253. 474
T. Vibius Catienus. 473
C. VIBREN. SVAVIS. 470
VIBRENVS 470
C. Vibulius Arenus Vettius. pag. 487
Q. VICCIVS PVDENS. 253

Victoria 440
VICTORINVS 7. 347
Victorius 265
Villius Tertius. 315
Viminaccius. 304
VINICIA PRIMIGENIA. pag. 532
Virginia 362
Virginius nus. 71
Cn.Virginius Aquilo. 243
L.Virginius Niger. 71
Viridia lib. 526
Virilius Breu. 416
VIRIVS CAESII. 368
Virius Colonicus. 439
C.Viſellius 487
Viſinius. 7. 21
C.Viſtilius Annaeus. 325
C.Viſtilius Miles. 325
T.VISVLANIVS APOLLONIVS. 479.& 480
M.Vit. Anticon. 244
D.VITALIS 228
C.VITRASIVS PRIMVS. 253
Vivenia Helpis. 499
Vl. Demetria. 467
Vlp. Maternus. 466
Vlp. Max. 467
Vlpia Aeliana. 468
Vlpia Athenais. 466
Vlpia Baſilia. 466
Vlpia Briſeis. 465
Vlpia Camilla. 467
Vlpia Clementina. 467
Vlpia Daph. 469
Vlpia Eglog. 466
Vlpia Fauſtina. 251 351
Vlpia Felicitas. 469
Vlpia Felicula. 469
Vlpia Higia. 468
Vlpia Kapuenis. 466
Vlpia Muſa. 306
Vlpia Nice. 466
Vlpia Paramone. 467
Vlpia Patavione. 541
Vlpia Prima. 468
Vlpia Primigenia. 307
VLPIA PSYCHES. 464
Vlpia Reſtituta. 469
Vlpia Sabina. 309
Vlpia Sabina. 328 & 428
Vlpia Secundina. 468
Vlpia Synoris 466
Vlpia Trophima. 469
Vlpia Trophime. 472
Vlpia Veneria. 468
Vlpia Vitalis. 467
VLPIAN. 7. 340
Vlpias. 468
Vlpius Alexander. 465
Vlpius Flavinius. 466
Vlpius Floridus. 467
Vlpius Ireneus. 469
Vlpius Lector. 466
Vlpius Macero. 466
Vlpius Martialis. 466
Vlpius Satrius. 469
Vlpius Simplex. 466
Vlpius Venerius. 439
L.Vlpius Alexander. 465
L.Vlpius Calus. 468
M.Vlpius Abaſcantus. 468
M.Vlpius Antas. 465
M.Vlpius Aphrodiſius. 467
M.Vlpius Aracinthus. 468
M.Vlpius Arromius. 306
M.Vlpius Calliſtus. 469
M.Vlpius Clemens. 467
M.Vlpius Critonianus. 354
M.Vlpius Dionyſius. 425
M.Vlpius Dionyſius. 425
M.Vlpius Docimus. 469
M.Vlpius Aepictetus. 309 & 329
M.Vlpius Epiterpes. 405
M.Vlpius Epitynchanus. 465
M.Vlpius Euphroſinus. 469
M.Vlpius Eupor. 422
M.Vlpius Faor. 466
M.Vlpius Fauſtus. 465
M.Vlpius Fauſtus. 467
M.Vlpius Florus. 423
M.Vlpius Gamus. 307
M.Vlpius Hermes. 229
M.Vlpius Hermes. 230
M.Vlpius Marcianus. 469
M.Vlpius Maximus. 467
M.Vlpius Nedimus. 430
M.Vlpius Paterius. 265
M Vlpius Penon. 465
M.Vlpius Philetus. 467
M.Vlpius Philo. 468
M.Vlpius Philoculus. 469
M.Vlpius Philota. 468
M.Vlpius Talion. 439
M.Vlpius Teleſphorus. 467
L.VMBRICIVS SECVNDVS. 171
C.Vmidius. 368
VNVS VETERANORVM BONONIAE. 233
Volerix. 63
Volumnia Calliſti. 69
Volumnius Iuſtus. 466
Cn.Volunillius Speratus. 549
Voluntilla Prima. 542
VPIVS VRT. 105
Vran. Draco. 489
Vrania Apulia. 489
Vrbanilla 538
VRBICVS 571
T. VRBONIVS. 564
L. Vttedius Alexander. 71

Z

Zabinia Pōpeja. pag.407
Zephirus Limae lib. 545
M.Zethus Frater. 469
Zoa Heſperis. 546
Zoſima Apollonis. 440
Zoſima Coniux. 549
Zoſimus. 440
Zoticus Aug. lib. 427

INDEX

Rerum & Verborum memorabilium; Locorumque non tantùm, ubi hodie reperiuntur Inſcriptiones noſtrae,

Sed etiam Autorum recentium, & aliorum, quorum beneficio hoc Opus Illuſtratum & auctum.

A

A Et V ſaepe alternant,& altera pro alterâ uſurpatur à tranſcriptoribus ſeu quadratariis. pag. 519.

A. Gellius, non Agellius, in Inſcriptione Bononienſi legi debet. 501. & ſeqq. & hac de re elegans & erudita diſſertatio R. P. M. à Monteleone, ibid. & idem de Agellio Noctium Atticarum Autore, de quo magna quaeſtio apud Scriptores. ibid.

Abraſiones literarum in Inſcriptione Balnei publici Bononiae, quomodo ſuppleantur à Caponio. 113.116. quomodo à Can. de Nigris. 130.& ſeqq.

Accia, Auguſti mater, in Apollinis Templo obdormivit, & quare. 278.

Accipiter, animo non minùs quàm unguibus armatus, gratitudinis repraeſentat ſymbolum, & quare. 280. figurabat Solem. 281. naturam totam ſanguine & ſpiritu conſtantem habet. ibid. eâ eſt commiſeratione erga Hominem, ut jacentibus cadaveribus ingemiſcat, & lumina ad terram defigat. 281. ejus naturae abſoluta deſcriptio. 280. in monumentis effigiatus quid importet. ibid.

Achillinorum domus. 56. 171. 254.

Achillinus Philotheus. 417.

Accurſius à Gloſſatoribus Bononienſibus gloſſas deſumpſit, & eas ſibi fidenter nimis adſcripſit. 224. ejus error in declarandis uſuris centeſimis, ritè perceptis ab Hermolao Barbaro. 124.

In Accie deſideratus, quid connotet in militaribus. 310. 311.

Acuai vox quid importet. 568.

Acdiles Curules, aquae diſpertiendae, ſeu vendendae jus habebant. 94.

Aegyptiacum Fragmentum ubi, à quo, & quando Bononiae repertum, & ubi collocatum. 33.35.36. à P. Kirchero, à Legato, & à Montalbano celebratum & expoſitum. ibid.

Aegyptiis Diis ſacra fieri intra pomoerium, ab Auguſto vetitum, & quare. 29.

Aegyptiorum uſus exprimendi, ſeu mavis tegendi Religionis myſteria variis imaginibus animalium, fructuum, & ſimilium, per totum Orbem diffuſus. 274.

Aelia gens à quo traxerit originem. 588.

Aelia Laelia Criſpis à Spon impugnata. 577. 578. ipſius accurata & ex omni parte abſoluta expoſitio Canonici de Nigris. 579. & ſeqq. Prioris Mengoli. 597. & ſeqq.

Aeliorum variorum nobilitas, munera, officia, ſtatus, & accidentia à 589. ad 592.

Aemilia gens olim Bononiae 432. quando, & quâ de cauſsâ ad nos profecta, ibid. ipſius ubique affluentia, praeſertim Romae, Inſcriptionibus aſſerta. 433. & ſeqq.

Ex Aemilia gente fuit Lepidus. 432.

Aeneas Ventorum irae ſubtractus. 27.

Aenigmatum quot genera reperiantur. 602. 605. 607. verbis non ſolùm, ſed mutis quandoque imaginibus concipiuntur, & exprimuntur. 602. 607.

Aequivocatio Alidoſii de Lavino Latii cum Lavino amne Bononienſi. 49.

Aetas longaeva frequens & domeſtica in Octavâ Regione Italiae, atque Bononiam continente. 76. Eam experti ſunt praeſertim Parmenſes, & Placentini, quibus tamen Bononienſes longè anteunt. 76. 77. & ſeqq. unde aetates quamplurimae nos apud annos centum excedentes. ibid.

Aetas T. Fullonii Bononienſis fuit centumquinquaginta annorum. 75. 76.

Aetatis adeò prorogatae cauſſam in Liviâ Auguſti uxore, quamnam eſſe crederet ipſa. 80. in Bononienſibus, quaenam eſſe dici poſſit. ibid. puellarum anhelitus in ore à ſenibus receptus, irridetur. 80. 81.

Agape vocabulum quid ſignificet. 212.

Agathemer, vile cognomen, & ſervorum proprium, 514.

Agatho, Peruſiae Dux, Bononiam capere intentans, eamque ſurripere Liutphranti Regi, à Bononienſibus fractus. 194.

Agricola, Sanctus Martyr noſter, forſan è gente

Vennoniâ, & quâ veriſimilitudine. 348.
Agricolae cognomen, Militibus Bononienſibus frequens. ibid.
Agucchius Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Io: Baptiſta, Amaſiae Archiepiſcopus 43. in poſtill. 110.
Ai pro ae ſcribebant Graeci, adque eorum exemplum eodem modo Romani. 449.
Ajatia gens olim Bononiae. 516.
Albanorum uſus in ſepelliendis mortuis. 584. per Deos potiùs quàm per Genium ab ipſis pejerabatur. 585. 586.
De Albergatis Bononiae, Patritia Senatoria & Cardinalitia Familia. 131. Achilles & Fratres. 111. Fabius. 110. Marchiones, 147. horum immane aedificium rurale loco vulgò *Anzola*. ibid.
S. Alberto di piano, Bononiae Communitas. 561.
Alboinus, Longobardorum primus Rex, totam ferè invaſit Italiam. 193
Aldrovandus Vlyſſes. 186. & ſeq. 516. ipſius Muſeum. 411. 435.
Alfeniorum dignitates & munera. 576.
Allatianus Leo. hoc eſt Leo Allatius, in Etruſc. Antiquit. Inghir. 606.
Alpha jota, ideſt ai, ſcribebant Graeci, quod nos ae dicimus. 449. qui Graecorum uſus uſurpabatur ſaepè à Romanis. ibid.
Alpium Cotiarum donatio Sanctae Sedi factae, confirmatur Gregorio Secundo Pontifici à Liuthprando Longobardorum Rege. 207.
Alterius Excellentiſſimus Don Gaſpar. 226. & ubique.
Amadus Franciſcus Comes 617.
Amblaſiorum genus Bononiae olim exiſtens, & militari laude nitens. 266. & ſeq. horum penes Autores reticentia. ibid.
Ambroſia gens Bononiae antiquitus. 509.
Amiterni ruina Aquilejae Civitatis incrementum, fuit. 279.
Amor Patriae ad ardua quaeque vel imbelles urget ac impellit. 89.
Amun ſeu Mendes in Tẽplo Iſidis, & ejus figura. 4.
D. Anaſtaſio Templum nobile aedificatur à Liuthprando Gothorum Rege. 207.
Antuſo, nepoti ex ſorore Liuthprandi, mors praedicitur à S. Baodolino. 207. ſagittâ caſu transfigitur. 198.
Angues implicati, ſceptroque additi Mercurii, quid indicent. 299. 300.
Anius Gallus, Othonianas partes adverſus Vitellianas per hanc Galliam Ciſalpinam eſt ſequutus, 343. ipſius virtus ac in re militari induſtria. ibid.
Anni magni converſio, quando ſequuta. 292.
Anii paternum ſanguinem à Numa Pompilio, maternum à Salentino Rege traxerunt. 342. eorum dilatatio per regiones etiam nobis conterminas. ibid. & eorundem alibi propagatio Lapidibus Inſcriptis comprobata, à 344. ad 346. eorum nobilitas & praeſtantia. 341.
Anniorum Bononienſium, militari laude micantium, dignitates & munera. 340. & ſeq. quo pacto Româ ad nos proficiſci potuerint 342. 343
Antiquarium R. P. M. Michaelis Ferrarini Regienſis Carmelitae. M S. quantivis pretii, Inſcriptionibus totius Orbis refertiſſimum, longè ante cunctos alios Inſcriptionum Collectores compactum. Hodie a R. P. M. Gaudentio de Robertis poſſeſſum. 234. 235. 258. 343. 432. 445. 484. 494. 509.
Antoninus Philippus, Antiquitat. Saſſinaten. collector doctiſſimus. 443.
M. Antonii ſimulacrum, quod nam eſſe potuerit, & cur à Bononienſibus eidem poſitum. 151.
Antoniorum ſub clientelà Bononienſes poſiti. 24. 151.
Anubis in Templo Iſidis, & ejus imago. 4. 5.
Ap. Claudii Cenſorini Imperium breve. 154. ejus ſepulchrum olim Bononiae, & quo lemmate Inſcriptum. ibid.
Apis in Templo Iſidis, & ejus figura. 4.
Apol. vox Apollinarem, hoc eſt Apollinis Sacerdotem indicat. 475. & ſeq. vox frequentiſſima conterminae & proximae nobis Mutinae, è quâ ad nos derivare potuit. ibid.
Appius Claudius, agnomento Caecus, & qui in Cenſurà collegam ſibi adſcivit C. Plautium, primus omnium Aquam exteram Romam advexit. 92. viam ſtravit, cognomento Appiam. ibid. bis Conſul fuit cum Volumnio Flammâ Violente. 93
Aproſiana Bibliotheca. 86.
Aqua Luſtralis ubi, & quomodo antiquitus ſervaretur, & cunctis exhiberetur. 211.
Aquae ad Caſtella confluebant primùm. 93. deinde per Caſtellarium menſurâ erogabantur in commoda praeordinata. ibid.
Aquae diſpertiendae, ſeu ejus vendendae jus erat penes Cenſores, ſeu Aediles Curules. ibid. tandem Curatores earum creati, quorum primus Meſſala Corvinus, nominatus ab Auguſto. 94. gratuità tantùm Lavationis commoditate, aut fullonicis permittebatur. 93.
Aquae ſalubres olim, & adhuc etiam Bononiae. 107. earundem inibi copia antiquitus. 84. & 107.
Aquaeductus Aſclepiani Bononiae, hiſtoria & expoſitio abſolutiſſima Canonici Alexandri de Nigris. 87. & ſeqq.
Aquaeductus Marii olim Bononiae. 84. 108. à Saxo Gloſſinae per decem milliaria ſubtus terram olim perductus 108. etſi Caponius id neget, & velit eum ab Auguſto extructum. 119.
Aquaeductus primus Romae excitatus, fuit Apii Claudii, cognomento Caeci. 92.
Aquaeductus in Legibus Auguſtorum, vocabulo Formae appellabantur. 93.
Aquaeductuum violatores graviſſimis poenis ſubjiciebantur 94. idem de iis, qui aquas alior ſum, quàm leges, vel juſſa Cenſorum, Aedilium, ſeu Villicorum indulſiſſent. ibid.
Aquarum jus ſemel obtentum, neque emptorem, neque dominum ſequebatur. 94. publicis balneis exceptis. ibid.

Aquarum uſu, quas Tiberis putei ac fontes miniſtrabant, fuere contenti Quirites ab initio Vrbis uſque ad annum CCCCXLI. ibid. earum penuriâ laborare coeperunt aucto Vrbis ambitu, & ob creſcentem Populi multitudinem. 92. & tunc derivatis aliunde aquis, tanta earum copia redundare coepit, ut nulla eſſet domus, quae ſuos non haberet fontes. ibid.

Aquila, Triumvirorum tentorio ſuperſedens, & duos corvos hinc & inde infeſtantes affligens, quid portenderit. 146.

Aquila Imperialis, quare duorum capitum. 114.

Aquilae amiſſae à Quintilio Varo, à Germanis recuperatae fuere per Germanicum. 113. quare nullum jus tribuere Germanis in Imperio. 114.

Ara militaris, ad uſum Aquae Luſtralis verſa, in D. Petri Bononiae, & quomodo detecta, licet abraſa. 257. 259.

Arae militares quamplurimae per Gruterum allatae. 258.

Araricus Rugorum Princeps. 216.

Arbitratu alterius quid exequendum in teſtamento relictum, divitias & nobilitatem legantis arguit. 430.

Arcovegio, Communitas Bononiae, & unde ita dicta. 84. 154.

Arcus Imperialis marmoreus, ad Caſtrum Galleriae à Bononienſibus Commodo poſitus. 152. quâ de cauſsâ 153. ejus fragmenta & quiſquiliae ubi reperiantur. 153.

Arcuſinia gens olim Bononiae. 258. 259. ſiletur ab Autoribus. ibid. an eadem ſit ac Arcoſinia è Grutero. ibid.

Aries unde dictus, quare in monumentis ſculptus, & quare cum accipitre commixtus. 281. ſub Leonis unguibus in monumentis effigiatus, quid ſignificet. 280.

Arietis cornu, accipitrino capiti junctum, foecunditatem, ac aerumnarum profligationem praenunciat. 280.

Ariperto Regi, à Rotarito Bergomi Duci capto, in ſpretum raſa fuit barba. 202.

Aripertus Longobardorum Rex ſuſtulit de medio Sigiprandum, Liuthprandi fratrem majorem, & quare. 197.

Arma Literis, quo tempore, & quare praevaluerint. 217. 218. 224.

Armis cedere cogebatur ſubmiſſa toga, & quare. 217.

Armis quantùm praeſtiterit Bononia, Romanorum tempore. 217. & ſeqq.

Arria gens dignitatibus minimè vacua. 382. olim Bononiae 380. & 382. quando Bononiae & à quo primùm detecta. 381.

Ex Arriâ gente prodiit Antoninus Imperator. 382.

Arriae uxoris Paeti virile facinus, à Martial. ac Plin. celebratum. 381.

Arrio, Alexandriae Philoſopho, quantùm tribuerit Auguſtus ipſe. 382.

Arrius quidam, in pronunciatione quarundam vocum, carptus à Catullo. 381.

Arruntia gens, conditionis non contemnendae, & ſi inter plebejas enumerata. 520. ejus copia etiam in Vrbe, Inſcriptionibus authenticata. 521.

Artes & Scientias poſt Antoninos exaruiſſe. 32.

Artes, ante Auguſtum, puerilitate quadam non exutae. 151.

Arx, Romano milite cuſtodienda, propè Soteriam portam extruitur à L. Publicio Aſclepio. 91. hujus argomentum numiſma, Gratiani juſſu percuſſum. ibid.

Aſprandus, alter Liuthprandi Regis nepos, Spoleti Dux creatus loco Traſimundi. 198.

Aſtronomica volumina, latinis verſibus à quo conſcripta, & cui Imperatori dicata. 292.

Atilia gens Bononiae, & militaris. 239. ejus in Mediolanenſi ditione & per Inſubriam copia. 243. 244.

C. Atilii & M. Atilii Glabrionis facinus, & militare ſtratagema. 242.

M. Atilii, Reguli à Carthaginienſibus torti, invicta conſtantia ibid.

Atiliorum militare decus è Marmoribus deductum. 241. eorundem facinora & egregia facta, à 141. ad 144.

C. Atilius victus, barbam ſibi permulceri à victore Gallo, non eſt paſſus. 242.

Sex. Atilius Serranus, à S. R. miſſus, litem de finibus compoſuit Ateſtinos inter & Vicentinos. 241. & ſeqq.

Attendolus Manzolus Co: Alexander. 512.

Audacia, ſeu audax provocatio ad dimicandum, à Liuthprandi Regis Longobardorum, cum conſpirantibus in ejus occultam necem. 196.

AVE & SALVE, ſeu HAVE & VALE, voces frequentes in Monumentis, & earum ſignificatio. 554. & ſeqq. differentia inter has duas voces. 555.

De Aufidiâ gente (Bononiae & ipſa quondam) non pauca memorant Scriptores. 443. fuit militari laude coruſca. ibid.

Aufidius, cognomento Lurcus, pavones ſaginare aggreſſus, quantùm pecuniae hinc coegerit. 443

Aufidius, Matronarum Romanarum corruptor. ibid.

C. Aufidius, Hiſtoriarum Autor, à Cicerone laudatus. ibid.

AVGuſti Noſtri formula ad ſe trahit ſervum ſeu libertum, quoties non officium aliquod in aulâ Principis indicet. 514.

Auguſti memoria, quare à Bononienſibus Inſcriptionibus teſtata. 119. anne ob Balnea Publica ipſis liberaliter elargita? ibid.

Auguſti ſuperſtitio omnia in Diis colendis. 51. Apollinis vetus Templum ampliat. ibid. Iovi Tonanti Templum ſacrat. & quare. ibid. locum Caſtrorum Neptuno ac Marti conſecrat. ibid.

Auguſti tempore ac Neronis, uſque ad Antoninos, meliores Artes, & Studia floruere. 149. 150.

D. Auguſtini Corpus Papiae, quando & à quo collocatum.

catum. 196. 197. 206.
Auguſtus Iani Templum tertiò claudit. 52. Iſiacae Religioni averſus. 29. Aegyptiis Diis ſacra fieri intra pomoerium vetuit, & quare. ibid. Aedificationum recentium immoderatè cupidus. 143. 144. 147.
Auguſtus, quare Parens à Bononienſibus appellatus 134. Pater Patriae quare & quando dictus. 133. 134. Tribunitiam Poteſtatem quando acceperit. 133. Domini titulum reſpuit, & quare. 26.
Auguſtus Coenâ domeſticâ & hoſpitali à Bononienſi Veterano recipitur. 133.
Auguſtus gratiam fecit Bononienſibus conjurandi cum totâ Italiâ pro Antonii partibus. 151.
Auguſtus, ad Lavinum noſtrum, quare Paci imolare debuit. 52.
Avidia gens Bononiae. 376. in Caſſiorum familiam migraſſe. 378. de eâ pauca habent Scriptores. ibid. de eadem multas affert Inſcriptiones Gruterus, quaſdam Reineſius, & quinque ineditae adducuntur. 378. 379.
Avidius Caſſius in Antonini necem conſpiravit. 378.
AVR. nomen eſſe, non praenomen quandoque, Inſcriptionibus nedum vulgatis, ſed nuperrimis aſſentientibus 303. & ſeq.
Aurelia gens Bononiae olim. 301. 517. ejus virtus bellica & ſtrenuitas, etiam alibi. 310. 522. ejuſdem dignitates & munera ex Inſcript. Grut. emergentia. 303.
Aureliorum crebra nominatio in Inſcript. Grut. & aliorum. ibid. & è nuperrimis Inſcriptionibus, à 522. ad 526.
Aurona, Ducis Beneventi uxor (ut ſuſpicatur) neci dedit Sigiprandum, fratrem maiorem Liuthprandi Longobardorum Regis. 197.
Axia gens, ſeu Axſia, militaris. 264.

B

BAcchinus R.P. Benedictus Caſſinenſis. doctiſſima ipſius expoſitio ad Sarcophagum nuperrimè Parmae detectum, & Bononienſem virum continentem. pag. 175. & ſeqq.
Bacchi Templum Bononiae olim, & quâ de cauſâ ibi cultum hoc Numen. 41. 42. & ſeq.
Bacchus idem ac Oſiris. 42. Iſidi germanus. ibid.
Bagno Marino, via ſic dicta Bononiae, unde & quare ſic appellata. 84.
Baldus Bernardinus. 140.
Balnei Publici & Gratuiti Bononiae Inſcriptio, quando erecta fuerit. 136. ab Auguſto excitatum iſtud Balneum, quando quomodo & qua de cauſâ demolitum. 137. deſtructum, & ſub Nerone refectum. 108. de quo pleniſſima & erudiſſima diſſertatio Doctoris Caponii. 109. & ſeq.
Balneis publicis & Fontibus abundavit Bononia, primis temporibus. 84 85. &c.
De Balneis qui ſcripſerint. 94.
S. Baodolinus Anacoreta, à Liuthprando Longobardorum Rege veneratur, & quare. 207.
A Barbâ abſtinuit ſe Eccleſia Occidentalis, ut teſtatur Greg. Septim. 203. 204. & 205.
Barba auferetur ad ignominiam Ariberto Regi, victo & capto à Roterito Bergomi Duce. 202.
Barba raſa, uti quid ignominioſum reputabatur à Longobardis. 202.
Barbae varium fuiſſe uſum, juxta Regionum & temporum diverſitatem. 202. 203.
Ob Barbae uſum, undecimo ſeculo, diſtinguebantur Sacerdotes à Secularibus. 205.
Barbam ſibi auferre, ſolemne fuit Romanis Proceribus. 203.
Barbam ferre ac colere, an fuerit in uſu apud Eccleſiaſticos Longobardorum tempore. 202. 203. &c.
Barbam nutrire, num eſſet in uſu penes Galliarum Cleros, an potiùs genas radere. 203.
Barbam nutrire, moderatum fuit quoad uſum penes Gallos ſtirpis Meroveae, eorum tempore. 203.
Barbam à victore Gallo ſibi permulceri in ſpretum, non eſt paſſus C. Atilius. 242.
Barbanus, frater patris appellatur. 200. ex quo vocabulo apud nos remanſit nomen *di Barba al Zio* 200.
Barbarum raſuram irriſam à Fozio, diluitur à P. Chriſtiano Lupo. 204.
Barbati nomen non eſt totaliter barbarum. 201. qui nam è Romanis Proceribus eo uſi fuerint. ibidē.
Barbati nomine, variis in Civitatibus Epiſcopi appellati. 199. 200.
Barbati olim uocabantur Monachi Laici illi, quos hodie vocamus. i *Converſi*. 205.
Barbatus, Bononiae Epiſcopus, olim ignoratus, nuperrimè detectus. 191. & ſeqq. Longobardorum Regum tempore. 199.
Baronius Caeſar Cardinalis. 276.
Bartolus, Lucerna Iuris, in Laureâ Doctorali ſuſcipiendâ Bononiae, priuſquam approbaretur, reprobatus. 224.
Baſſi cognomen, Bononienſibus familiare. 559.
De Baſſis. DD. 105. 106.
Baſſus, Dux Exercitus Bononienſis, Claternam oppugnat, ac ad deditionem cogit. 89. 90. &c. obtruncatur in pugnâ. 91.
Bellini D Ioſeph Maria. ejus doctiſs. diſſertatio 458 & ſeqq.
Bellorus D. Io: Petrus, Reginae & Pontificum Antiquarius; nec non plurium Operum inſignis Autor. 455. 466. 534 &c.
S Benedicti, Bononiae Communitas. 574.
Benzonianae olim aedes Romae, 340.
Bertalia, Communitas Bononiae. 155.
Bevilaqueorum Tuſculanum Bononiae, vide Tuſculanum &c.
L. Bibulus Trib. Pl. Coſ. Publicio Cornelio Scipione. 98. utriuſque temporis vir dictus, & quare. 99. Tribunus Militum Legionis Secundae ex pugnâ Canenſi. ibid.

Bizantium Sedes Imperatorum facta.88. cauſſa Rebellionum erga Romanos Principes Coloniarum ac Municipiorum. ibid.

D.Blaſii Eccleſia altera in Caſtro Panſani noſtro. 380.

Bocca di Lupo, Via Bononiae ſic dicta. 137.

Bocchius Achilles. 109. ejus carmina in ſigillis aeneis, Bononiae repertis. 47. & ſeqq.

Bodinus, qui voluit, Longobardos à Langonibus & populis Bardis fuiſſe dictos, exploditur & irridetur à Ciuverio. 200.

Bojon oppidum Cyrenes, ſeu Doridis in Graecia. 495. unde dictum, & ejus nobilitas. ibid.

Bojonia priùs dicta Bononia, & unde & quare. 9. ibid. 43.

Bollandus, Acta Sanctorum. 214.

De Bologninis, Patrit. Bonon. 415. 516.

Bona Ioannes Eminentiſs. Cardinalis. 212.

Boldonius Illuſtriſs. & Reverendiſs. Octavius, Teani Epiſcopus. 163.

Bonfiolus Sylveſter Doct. Medic. Muſei Aldrovãd. cuſtos, de Autore egregiè meritus. 3.

De Boncompagnis Hieronymus Eccleſiae Bonon. Archiepiſcopus olim Cardinalis & Princeps. 254

Bononia Armis quantùm praeſtiterit Romanorum tempore, probant triginta circiter Milites: & de quibus agitur à 224. ad 363.

Bononia, Colonia Romanorum priùs, poſtea Municipium. 87. 117. 134. 248. 386.

Bononia à Boiis Gallis Boionia prius dicta. 43. 495.

Bononia in aedificiis, Vrbis magnificentiam aemulari ſaltem, ſi non aequare ſtudebat. 83. 84. & ſeqq.

Bononia ſub Clientelâ Antoniorum poſita. 24. 251.

Bononia, in Coloniam Latinam quando, & à quo deducta. 117 & ideo non in militum praedam miſerabiliter abiit, ſed recepti in eâ amicabiliter fuere milites Antonii, cui contigit Italia, & praeſertim ab eo dilecta Gallia Ciſalpina. 117.

Bononia Habitatorum quot millibus conſtaret olim. 128.

Bononia igne hauſta. 120. 137. hinc à Claudio Imperatore impetrat centies ſeſtertii largitionem. 120. 121. 137. 149.

Bononia Colonia deducta, in quantitate, & qualitate colonorum, & terrae jugerum, ei aſſignatorum, Mutinae & Parmae praefertur. 170.

Bononia à Liuthprando Longobardorum Rege capta. 193.

Bononia, Magni Maximi tempore, cum Placentiâ, Regio, Claternâ, Mutinâ, Brixillo, & aliis devaſtata. 138.

Bononia memoriis caret antiquiſſimis, ſuis viris doctis poſitis, & quare. 217. 386.

Bononia Sacrorum Rituum & Caeremoniarum Mater & Magiſtra. 1. 217. & paſſim.

Bononia ſub Tribu Lemoniâ, non ſub Stellatinâ poſita. 263. 264. 506. 507.

Bononia Tuſcorum olim Regia, Bojorumque Metropolis. 43. 53. 386. 557. 558.

Bononienſes Imperatoribus etiam poſterioribus conciliati, & quomodo. 167.

Bononienſes, Marcello Auguſti nepoti quare inſcripſiſſe potuerint. 143.

Bononienſes non coactè, ſed voluntariè intra moenia receperunt M. Antonium, obſeſſurum Mutinae Brutum, ut è contra perperam ſcripſit Vidrianus. 234. vide ſup. Caponium. 117.

Bononienſes, Tributorum immunitatem, & militiae vacationem obtinent à Valentiniano Iuniore. 90. 91. Caeſareum Praeſidium bonis omnibus ſpoliant, & ejiciunt. 91. ad id flagitii Mutinenſes, Regienſes, Parmenſes, alioſque ſollicitant. ibid.

Bononienſis cujuſdam, pluribus Artibus inſtructiſſimi, Inſcriptio, à Reineſio primùm publicata, ſed antea à Lilio noſtro relata. 222. 223.

Bononienſium priſcorum modeſtia, in Balneorum Publicorum uſu adumbrata. 128. 129.

Bononienſis ager, vitibus plantandis & colendis aptiſſimus. 43.

Bordocchius D. Franciſcus Maria. pub. Lect. Advocat. & Iudex. 167. 216.

Borgo Panicale, Communitas Bononiae 330.

Boſellus D. Co: Bonaventura. 414. 516. de Autore benè meritus. 471.

Boſellus D. Co: Hieronymus, in Legalibus olim diſcipulus meus, & in Poetica Facultate celebris, poſſeſſor hodiernus Inſcriptionis M. LATINII MEDICI OCVLARII noſtri, hucuſque deperditae, neque priùs adinventae quàm hic Index praelo ſubmitteretur. 218.

C

C Et T non rarò in Inſcriptionibus alternant, & exempla. pag. 519.

Cadavera, quo tempore humarentur, quo verò cremarentur. 399. & ſeqq. 401. & praeſertim 403. & quo tempore reaſſumpta humatio. ibid. & 400. 401. & ſeqq.

Cadavera ſpoliantes poenis ſubjiciebantur. 402.

Cadini pro Cadmi filios, ſcribere auſus eſt Ioannes Menna. 93.

Caducei Mercurii ſignificatio. 299. 300.

Caecilia gens olim Bononiae, ejus Bononiae, & ubique locorum propagatio. 484. & ſeqq.

Caelia gens Bononiae fuit, & militari laude coruſca. 336. & ſeqq.

Caelii milites Bononienſes occubuere in Varianâ Clade. 336. Eorum coenotaphium repertum in Germaniâ, in agro Clivenſi, eo loco ubi Vetera fuiſſe fertur. ibid. tertio nomine in eorum Inſcriptione, & aliis ſolitis militaribus qualitatibus inique fraudati 339.

Caeliorum nonnullae dignitates. 339. eorum propagatio, Inſcriptionum teſtimonio comprobata. 337. & ſeqq.

Caelius Primipilaris, ſuperſtes in Clade Varianâ; quid generosè egerit, teſte Frontino, 337. Bononien-

nienſis num & ipſe eſſe potuerit. ibid.

Caeſii Cardinalis donum Inſcriptionis, Romae repertae, factum DD. Herculanis Patritiis & Senatoribus Bononienſibus. 617.

Cajadus Hermicus. 53.

Calderinus Co: Federicus, in Cathedrali Eccleſiâ Bononiae Autoris olim Concanonicus, Bononiae Archidiaconus, & Archigymnaſii noſtri Magnus Cancellarius. 322.

Calenii declamatio contra Ciceronem, ad M. Antonii defenſionem. 478. efficta tamen à Dione. ibid.

Caleniam & Caliniam, unam ac eandem fuiſſe gentem ſuſpicari datur. 477. & ſeq.

Caligula nullum Italis beneficium contulit. 114. quot aureorum millia, à Tiberio coacta, unius anni ſpatio conſumpſerit. 114. 115. 135. quaenam aedificia excitaverit, ſeu perfecerit. 135.

Caligulae nomen abraſionis ignominiâ damnatum 134. unde raritas numiſmatum ipſius. 136. ſicque eraſum etiam ipſius nomen à Balnei Publici Bononienſis Inſcriptione, juxta mentem Nigri 134. & ſi Neronis, in ſententiâ Caponii. 116.

Caligulae cum Iove efficta familiaritas. 136. Iovis ſignis, amputato capite, ſuum imponi jubebat. 136. Ejus ſtultitia, immanitas, libido. 136. & ſeq. Sorores quomodo in nummis temerè exprimi juſſerit. 137.

Calinii aliquando Milites Emeriti. 477. quare Bononiae praeſertim eos propagari decuerit. 478.

Callegarius Ioannes Maria. 155.

Calliditas Liuthprandi, ſibi aſſumentis in Regni ſocium Ildprandum nepotem. 194.

Calpurnia gens Bononiae olim. 11. 12. Nativa Romae origine Sabina. ibid. à Calpo, Numae Pompilio Regis filio, denominationem traxit. ibid. ejuſdem divitiae & dignitates. ibid. & 15. 16. 17. in Hiſpaniâ praeſertim, in quâ pro Rom. Rep. ſunt dominati. 16. & ſeq. 296. & ſeq.

Calpurnia filia L. Piſonis, altera Caeſaris uxor. 19.

Calpurnia Tito Tiranno deſponſata. 19. ejus merita laudes, divitiae, & honores 19.

Calpurnii militari laude conſpicui. 17. Oratoriâ Facultate, Latinis Graeciſque literis ornati. 16. 17. quapropter Cicero ab ipſis edoctus. 18.

Calpurnii quonam tempore, quâve occaſione ſedem fixerint Bononiae. 23. 24. Antonianae parti haerentes, Ciceronianae adverſabantur; & quare. 24. ſequuti ſunt Antonium in bello. 25. 151. eorum virtuti ac fidei ſe commendabat Antonius. 25.

Calpurniorum foecunditas & numeroſitas. 19. & ſeqq.

Calpurniorum devotio erga Bacchum. 41. eorum in Numina, praeſertim in Iſidem, religio, cur adeò frequens & conſtans. 25. ab horum ſobole provenit L. Bibulus, qui Antonianae Claſſis praefecturam geſſit. 25.

Calpurnius Galerianus, Zelotypi juſſu Muciani, occiditur. 18.

Cn. Calpurnius Piſo Cn. Pompeii Legatus. 15.

L. Calpurnius Piſo, inter triginta Tyrannos annumeratus. 19.

L. Calpurnius Piſo Licinianus, ut ſibi in Imperio ſuccederet, adoptatus à Galbâ, ſed cum adoptante occiſus. 16.

Camellus Franciſcus, doctiſſimus Reginae Bibliothecarius. 112. 230. 558.

Campo de' Buoi, Bononiae via, vndè dicta. 84. 365.

Canis impetens vulpem gallo inſidiantem, in monumento effigiatus, quid ſibi velit. 602. 603.

Capitilavium, quid & quo tempore in uſu. 212. 213. quando uſitatum, quando prohibitum, & quare. ibid.

Capitula varia columnarum Iſiaci Templi, & eorum diſcrimina, à differentiis temporum petita. 36. ad fin. 37. 38. 39. 40.

Capitulorum eorundem tria genera, Etruſcorum tempore, tempore Romanorum, & tempore Barbarorum. Primorum duorum effigiata dantur exempla. Omittuntur Barbara, veluti ineptiſſima & prorſus informia, ut videre eſt in D. Stephani Baſilicâ. 37. 38. 39.

Capitulum Iſiacum, myſteriosè effigiatum apud DD. *de' Monti*. 4. 5. conſimilia ſed minoris formae. 6. 7.

Capitulum elegans Romanorum tempore, in illius mendacis Deitatis Templi reſtauratione ſcalptum. 39. cui conſonat fragmentum ſequens, Auguſteum ſeculum plenè olens. 40.

Caponius Ioannes Baptiſta Medicus & Lector Publicus. 59. 565. ejus pleniſſima diſſertatio in Balneum Publicum Bononiae, cujus Lapis in Aedibus DD. de Albergatis. 109. & ſeqq.

De Carboneſiis Patric. Bonon. 103.

Carmina antiqua Longobardorum tempore. 197.

Carmina, nominibus celebratorum aeternitatem donant. 381. 382.

Carolus Martellus à Liuthprando adjutus contra Saracenorum invaſionem. 196.

De Carpo Iacobus Doctor. 150.

Caſaralta, Villa Bononienſis. 575. 577.

Caſoni, Communitas Bononiae. 512.

Caſſia gens Bononiae olim, & militaris. 330.

Caſſiorum, nec non Caſſianorum Lapidum per Galliam Ciſalpinam redundantia. 331. idemque in Romano ſolo. 332. 333.

De Caſſiis multa Scriptores habent. 378.

Caſſiorum audacia, & propenſio ad aliorum effundendum ſanguinem. ibid.

Caſtagnoli majoris Bononiae Communitas. 373.

Caſtitatis Regula, ex Aenigmate *Aeliae Laeliae Criſpidis*, à Mengolo deducta. 597. & ſeqq.

CASTNAS. Communitas Bononiae, ſic dicta quaſi Caſtra Naſicae, Bononiae quondam, & ubi fuerint. 84.

Caſtellum Aquarum, quid eſſet. 93.

Cededa ſenex, ignarus, & incapax, ad Epiſcopatum fraudolenter promotus. 204. poenam luit. 205.

Cenſoribus Aquae diſpertiendae, ſeu vendendae

ius competabat. 94.
Cenſorini. Ap. Claudii Inſcriptio, olim in Bononienſi agro. 154.
Centies ſeſtertii largitio Bononiae à S. R. conceſſa pro aedibus inſtaurandis, igne conſumtis. 120.
Centuriones qui nam eſſent, & quot eorum genera 294.
Cerellia gens, Bononienſis olim. 369. ab Romanis ortum traxiſſe à veriſimili non abſcedit, & quâ ratione. 370.
Cerellii a Severo Imperatore occidi juſſi. ibid.
Cerelliorum praeſtantia & dignitas. 371.
Ceres Provinciarum Tutelaris. 275. cur pinus ei dicata. ibid.
Cereri Templum, ab Arcadibus ſub Evandro primò, conſtructum. 278.
Cereris ſacra à Graecis aſſumpta fuere. 278. per mulieres eidem ſacra fiebant nocturno aeris ſono, ſummâ religione. ibid.
Characteres Aegyptiaci à P. Kirchero declarari. 35. 36.
Characterum elegantium, hoc eſt Auguſti tempore, ſeu abeo parum diſtante, veſtigia, ſeu exemplaria, ubi reperiantur Bononiae. 15. 28. 52. 74.
Characterum forma docet tempus, quo Lapides inſcripti fuerunt. 21. 22. 122. 398. 399.
Characterum abbreviatorum & decurtatorum exempla, inferioribus ſeculis. 189. 190.
Characterum complicatio fuit uſitata Longobardorum temporibus. 191. Teutonici potius vocãtur hodie. ibid.
Characterum incomptorum tempore Longobardorum, varia lectio & interpretatio. 186. & ſeqq.
Characteres in ollis urnis. & aliis fictilibus, quando ſuſpecti ſint, & quando ſuſpicione careant. 553. 554.
CHRISTI adorabile nomen, quomodo ſcribebatur antiquitus. 570.
Chriſtianae Inſcriptiones quomodo ab illis Gentilium diſtinctè dignoſcantur. 568. & ſeqq.
Ciattus F. Felix. 140.
Cicarellus Antonius. 165. 167.
Cicero à Calpurniis inſtructus & edoctus. 18.
Cinquanta, Villa Bononienſis territorii. 385.
Civitates variae ſummo Pontifici reſtitutae à Liuthprando Longobardorum Rege. 207.
Civitates Romano ſubditae Imperio, in aedificiis excitandis Vrbis magnificentiam aemulari ſtudebant, ſi non eam aequare poterant. 83.
Claterna Civitas, decimo à moenibus Bononiae lapide diſtans. 88. à Bononienſibus, cum Mutinẽſibus, ac Regienſibus percuſſo foedere, invaditur. ibid.
Claternates victi à Bononienſibus. 89. 90.
Claudia gens Bononiae quondam. 496. ejus dignitates & munera. ibid. 451.
Claudii & Clodii ſunt una gens ac eadem. 320.
Claudiae gentis cognomen frequentius, fuit Sabinus. 326. tractum ab Appio Clodio Sabino &c. ibid.
Clivenſis ager in Germaniâ ubi vetera fuiſſe creduntur. 336.
Clodia gens Bononiae. 447.
Codibò Fulvius, Aotiquitatum ſtudioſus. 186. 187. 218. 493.
Coelia gens, vide Caelia.
Cognomen, quod in antiquorum nominum oeconomiâ eſt tertium nomen, non poteſt evadere in primum, quod praenomen dicitur. 314.
Cognomen, quo vocabantur antiquitus Chriſti Fideles, in ipſorum nomen proprium tranſiit, & exempla. 228. & ſeqq.
Cognomen Germanici, quiſnam è gente Auguſti induerit. 113.
Cognomina trahebant quandoque Familiae à Numinibus. 101.
Cognomina dubia & incerta, è ſimilibus integris & claris, eidem genti attributis, deduci poſſe. 9. 377.
Cognomine ſolo contentae erant gentes, inferioribus temporibus. 225. 228.
Cohortem inter & Turmam diſcrimen. 261. 264.
Cojux pro conjux paſſim in Inſcriptionibus, & exempla. 481. & ſeq.
Collegia Sacra olim Bononiae. 44.
Collegia, ſeu Scholae Sacerdotum ac Magiſtrorum, falſis Idolis miniſtrantium, ac miniſtrare docentium Bononiae olim. 55. & ſeqq.
Collegium Tabernaciorum. 616.
Colonia Latina olim Bononia. & quando, & à quibus deducta. 117.
Colonia Militaris Civilis Romanorum erat Bononia. 87.
Coloniae jure Romano ſe ſe regebant. 118. quocirca, loco Senatorum, à Decurionibus propriis regebantur. ibid.
Colonis caeteris Galliae Togatae, quot jugera aſſignata fuerint, quum eorum Civitates in Colonias fuerunt deductae. 120. 170.
Coloniarum ſeu Municipiorum praecox nimis quãdoque ſtudium in inſcribendo Imperatoribus, acclamatis ab Exercitu. 161.
De Coloniis latiſſimè VVilhelmus Gondelevæus in adnot. ad Tit. Livii. Sigon. lib. 3. de Antiq. Iur. Ital. 274.
Columella Militaris, Romae inventa, & Bononiam advecta. 253. & ſeq.
Columna Marmorea Conſtantio poſita, primo à Bononiâ lapide. 155. & ſeqq.
Colomna marmorea Magnentio à Bononienſibus poſita. 159. & ſeqq.
Columna marmorea Magno Maximo Bononiae inſcripta. 164. & ſeqq.
Columna Trajani ab Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Fabretto mirificè expoſita. 67.
Columnarum ſtriatarum magnifica fragmenta non pauca Bononiae, quid connotent, earumque figura. 573.
Cominaſia gens olim Bononiae. 508. eam non memorari ab Autoribus, arguit eandem fuiſſe Bo-

noniae peculiarem. 509. ob matrimonia tamen cum Egnatiis, nobiliſſima effecta.ibid.
Cominia gens, Bononienſis. 373.
Cominiorum dignitates & munera ex Inſcriptionibus Gruterian. erumpentes. 375.
Commune Sepulchrum. ſibi condunt quandoque amici & Contubernales. 322. 323.
Commodus Imperator Naturae monſtrum. 152. Bononienſibus cur adeò conciliatus, ut ei Imperialem Arcum poſuerint. 153. ejus nomen in Inſcriptione cur abradi noluerint. ibid.
Conditio cujuſvis, ab ejus indumento dignoſcitur. 64.
Confinium inhiata dilatatio mutua inter Bononienſes & Claternates, ingentis inter eos belli cauſſa fuit. 88.
Conſtantii Imperatoris tempore, peſſimi characteres. 155. 156.
Conſtantio Imperatori Columna à Bononienſibus inſcripta; & ubi hodie reperiatur. 155. an ipſi ſoli, an etiam Conſtanti ejus fratri poſita. 157. & cur à Bononienſibus erecta. ibid.
Conſtantius, ad vindicandam necem Conſtantis fratris, Magnentium bis vicit, atque ad ſpontaneam necem adegit. 157.
Conſtantius, cur in Inſcriptione Bononienſi Valerius dictus, non Iulius, ut habent antiqua numiſmata? 158.
Conventus Iulius Caeſar, ſtatuarius. 46.
Cordi, qui nam dicerentur. 287.
Cornelia Gens Bononiae mirificè propagata. 417. ejuſdem alibi copia Inſcriptionibus aſſerta. à 418. ad 420. è Romà fortaſſe ad nos tranſmiſſa. 417.
Corneliorum in falſis Numinibus colendis nimia propenſio ac ſtudium. 45.
Corſus Lucas. 254.
Coſpianum Muſeum. 3. 58. 59. 365. 516. 550. & ſeqq.
Coſpius Marchio Ferdinandus Senator, Baiulivus &c. 3.
Coſpius Thomas Senator. 108.
Coſpius Marchio Philippus Senator. 387.
Coſtatius D. Ioſeph. 226.
Cottunius Ioannes, Eminens in Archigymnaſio Bononien. Et ejus explicatio Cyppi militaris tunc Bononiae detecti. à 322. ad 325.
Crematio mortuorum corporum, quo tempore in uſu. 400. & ſeqq.
Creon Thebanorum Rex. 491.
Cruciferorum olim Monaſterium. 172.
Crux marmorea, Columnae Magni Maximi infixa à quo, & quo tempore. 166. 167.
Crux marmorea antiquiſſima in Plebe Butrii. 572.
Curia gens Bononiae olim. 445. ejus paucae Inſcriptiones. 446.
Cuſpia gens Bononiae indigena. 357.
Cybeli Pinus dicata. 275. de hac deitate longè lateque, à 275. ad 280.
Cyppus Iſiacus Bononiae repertus ad Civitatis moenia. 28.

D

D. M. in calce Inſcriptionum poſitas, quid importare dicat Vrſatus. pag. 171
D. & V. ſimul junctarum, variae interpretationes. 568.
Decimia gens olim Bononiae. 176. & ſeqq.
Decimii nomen, unde deductum. 177.
Decuriones in Municipiis, Senatum repraeſentabant. 168.
A Decurionibus antiquitùs rectã fuiſſe Bononiam, docent Inſcripti Lapides. 169.
Decurionum Collegium, uti in caeteris Coloniis, immo Municipiis, ita Bononiae, vices fungebatur Romani Senatus. 168. 169. 170.
Dedicationes Imperatoribus Publice fiebant. 143.
Deitates quae nam cultae olim Bononiae. 53.
Delphin, in Monumẽtis effigiatus, quid deſignet. 283 284. 452. ejus qualitates, inſtinctus, mores, copioſiſſimè. 284. Homini amiciſſimus. ibid. Pluribus in numiſmatibus conſpici figuratum, & quã ratione. 284. 285.
Denarius cujus eſſet valoris antiquitùs, & egregia ipſius diſcuſſio. 127.
Denominationes Viarum à priſcis Romanorum facinioribus ſaepè deductae. 84.
Depoſitus in Pace, fraſis, & formula in Chriſtianis Inſcriptionibus ſolemnis olim. 569. & ſeqq.
Devotio erga Romanos in Bononienſibus, reſtituitur a L. Publicio Aſclepio. 88.
Diana & Iſis erant unum, & idem. 9.
Diana, ſub Iunonis Lucinae nomine, invocabatur inter puerperii dolores. 9.
Dies in Inſcriptionibus diſcriminantur quandoque in Artificialibus, & Naturalibus. & quà notà, quomodo, & exempla. 457. 458.
Diminutivè quandoque pronunciantur, non ſolùm filiorum nomina, ſed vel ipſorum parentum, & exempla. 413.
Divus, quando & quare praenominatus Auguſtus. 131.
Domina quare dicta Iſis. 25. 26.
Domina Iuno, Dominus Iupiter. 26.
Domini titulum reſpuit Auguſtus, & quare. 26.
Domitia gens olim Bononiae. 516.
Domitianus ante Solis ortum Sacrificantium plebi ſe commiſcens, litabat Iſidi. 31. alia non ſecus crudeliter quam ſuperſtitioſe & ſtultè agebat in ipſius cultu. ibid.
Donatio Sanctae Sedi Alpium Cotiarum, confirmatur a Liuthprando Longobardorum Rege. 207.
Dondrologia Doctoris Montalbani. M. S. & à quo poſſeſſa. 35.
Dormientes, viſiones & Oracula à Diis ſe obtinere credebant Gentiles, & hujus rei exempla. 278.
Droctulfi Svevi militis ſtrenui, inter Longobardos aſſueti. deſcriptio. 200.
Dubiae & incertae Inſcriptiones. 531. & ſeqq.

Dul-

Dulcinus Bartholomeus Canonicus 55.109.110.
Dulciſſimi titulo uſi ſunt promiſcuè inter ſe conjuges, ſibi inſcribentes, & exempla, ab Inſcriptionibus petita. 436.& ſeq. ſed frequentiùs Ita vocati ſunt filii mortui à parentibus.437.& ſeqq.
DVM. in Inſcriptionibus Tribum Dumiam deſignat.505. cur non poſſit ſic interpretari aptatum Civi Bononienſi. 506. & an ſit potiùs in eo error quadratarii, dantis Dum pro Lem. ibid. & ſeqq.
De Dumiâ Gente diſquiſitio.505.
Dumia Tribus de illis eſt, quae Bello Sociali ſupra numerum additae fuerunt.506.
Duumviri in Coloniis quid eſſent, & quodnam eorum munus.177.178.
Duumviri, an Quatuorviri, an Seviri imperarent Bononiae.168.169.è Collegio Decurionum feligebantur.168.177.178. ipſis primae deferebantur in Coloniis ſeu Municipiis.178.Conſulum, Tribuni Plebis, Praetoris locum obtinebant.ibid. rationes ob quas potiùs à Seviris, quàm a Duumviris regi debuit Bononia.170.
Duumviri vel à S.R. ſubditis Coloniis mittebantur, vel ab ipſis Coloniis eligebantur, hoc eſt à Decurionum Collegio.177.178.

E

E In I & L in E facilis permutatio 478.
E, i, o, & u confundebantur ſaepe apud Romanos,& exempla.450.
Egnatiorum ſoboles. 510. ejus praecipuè Copia Mutinae.ibidem. ejuſdem alibi dilatatio & numeroſitas Lapidibus comprobata.ibid.
Eis pro ibus Graecorum more, queis pro quibus, treis pro tribus &c. 449.
Eneja gens non reperitur apud Antiquarios.336.
Eneiae gentis, Bononiae olim degentis, rara eſt commemoratio penes Scriptores. 355.356.
Enniae, ſeu Enniae gentis mentionem habent Autores, praeſertim Gruter.de eorum militari virtute plura afferens Epigrammata.356.
Ennius Poëta, Ennius Grammaticus.491.
Entius Rex, Bononienſium captivus.216.
Epaphroditi cognomen,quod venuſtatem & leporem redolet, reperitur ſaepe in Inſcriptionibus, & exempla.495.
Epigoni cognomen quid importet, & unde dictum. 509.
Ad Epiſcopatum callidè promotus Cedada, ſenex ignarus, & incapax, quomodo punitur.205.
Ad Epiſcopatum Viri probi, pii, ac docti admittebantur ſolùm à Liuthprando Longobardorum Rege. 206.
Epiſcopus Bononienſis à Sigonio ignoratus.& quomodo, & à quo detectus. 180.181.& ſeqq. ſed praeſertim.185.
Epiſtola Conſularis Bononiae edita à doctiſs.P.Noris. 256.
Epitaphium Regis Liuthprandi, Papiae.197.
Epitome Genealogica D. Valerii Co.de Zanis in dies edenda.184.
Epitynchani cognomen, clariſſimis Viris quandoque impoſitum,quàm ſit frequens in Inſcriptionibus. 530.
Epula, Agape dicta,quo tempore in uſu,& quo abolita.211.212.
Epulum in die Coenae Domini, inter Chriſti Fideles fieri aſſuetum.210.à D.Patre Auguſtino damnatum in deſuetudinem abiit. 212.
Equites Bononienſes, quot è Lapidibus Inſcriptis appareant. 225.& ſeq.261.
Equites Romani quot eſſent, atque in quot genera dividerentur.323.
Erroribus tranſcriptorum & amanuenſium milliès decepti Gruter.Reineſ.& ſimiles Inſcriptionum Collectores.213.
Etruſci expulſi à ſuis apud nos ſedibus à Gallis Boiis, quando, quomodo, & quâ de cauſsâ. 43.
Etruſci, poſt Graecos, Sacrorum peragendorum Magiſtri.53.342.
Etruſcorum, noſtras regiones inhabitantium, Caput & Regia Felſina.ibid.
Exarchatus, quo pacto, quando,& quare Romaniae nomen aſſumpſerit.196.
Expoſitio communis Inſcriptionum peculiari antelt. 72.

F

F. In calce Inſcriptionum, Filium, & Fecit importat, & quonam diſcrimine.448.
A Faba DD.Patritii Bononien.464.
Fabrettus Illuſtriſs. ac Reverendiſs.Raphael,à Supplicibus Libellis S. D.N. &c. doctiſſimorum librorum editorum, ac in dies edendorum eruditiſſimus Autor; & cui, ob humaniſſimam Schedium, etiam propriarum,participationem,non parùm debent quicquid hoc in Opere conantur literulae noſtrae. 20.22.23.70.71.246.304.308.309.&c.in Column.Trajan. 67.316.443.&c.in ejus Epiſtolâ eleganti & eruditâ de rite collocandâ Tribu.498.499.& ubique paſſim.
Facies juvenilis alata, in monumentis ſculpta,quid indicet.272.
Fadia gens olim Bononienſis.373.& ſeq.
Fadiorum dignitates & munera.375.
Falleonus. Don Celſus Abbas.188.190.
Felſina Etruſcorum olim Regia.43. 170.342.364.386.nec non Gallorum Bojorum Metropolis.ibid à Bojis ideo Bojonia,dein Bononia dicta.43.
Felſina praècipua Romanorum Colonia. 117.386. immò Municipium: ibid. &c. 87. & clariùs. 168.
Felſina quare & quomodo Sacrorum Rituum & Caeremoniarum Magiſtra.53.55.57.& ſeqq.342. quapropter ab exteris Sacerdotibus eas mendicare minimè debuit. 65.66.72.

Felſina quate ſub Palladis imagine effigiata.21.quare togâ ſagoque junctim amicta ibid.& 217.
Ferrarini R.P. Michaelis Carmelitae Antiquarium MS.rariſſimum & quantivis pretii,ab adm.R.P. M.Gaudentio de Robertis, ejus hodierno poſſeſſore, mihi humaniſſimè participatum. 26.63. 64.70.172.&c. Vide Antiquarium R.P.M.&c.
Ferrarius Octavius, Patavii copioſiſſimus & amoeniſſimus Lector.64.401.
Fiſtulae plumbee variis temporibus Bononiae repettae à DD. de Baſſis.106.de Carboneſiis. 103. 104.de Ghiſileriis, ſub titulo. *Praeſidiarium Aquaeductum L.Publicij Aſclepij*. ampla & erudita diſſertatio D.Canonici de Nigris. à pag.85.ad 102.de Petramellariis.105.106.
Flacciniagens olim Bononienſis.357.
Flaceius Matthias Illiricus confutatus.113.
De Flamenghis Ioannes.167.
Flavia gens Bononiae indigena. 421. 512.513. ejus ibidem copia, è tribus ſeu quatuor Inſcriptis Lapidibus emanans. ibid. ipſius ubique affluentiam aſſerunt Inſcriptiones quamplurimae.à 422 ad 424.
Floribus & vino aſpergebantur ſepulturae, qui mos damnatur à Minutio.584.
Foeminae Bononiae à Balneo Publico & Gratuito excluſae, & quare.129.
Foeminae,duobus quandoque gentilitiis nominibus dotatae. & exempla è Lapidibus.488.
Foemininum genus pro maſculino. & maſculinum pro neutro in ſcriptionibus uſurpatum,quo tempore, & à quibus.209.
Fomeja gens olim nos apud.493.
Fontejorum fidei & virtuti ſe credebat M. Antonius.494.495.& ideo ejus cum dicto Triumviro conſuetudo.494.& ſeq.
Fontium & ſalubrium Aquarum, Bononiae olim ſcaturientium, copia.ab 85. ad 138. ſed praeſertim.107.
Formae quid eſſent.93. Forinae ridiculè appellatae. ibid.
Fornix lateritius ſub aedibus DD. Patritiorum. & Senatorum de Petramellariis.105.& ſeq.quando & quo pacto detectus. & ejus deſcriptio.ibid.
Fortuna Auguſti, initium habuit Bononiae,& quo pacto.49.
Fortuna pacem, pax Imperium peperit Auguſto. 52.
Fortuna carminibus deſcripta à Bocchio noſtro. 49.50.& ſeq.
Fortunae Sigillum Duplex inventum Bononiae. 47. 48.
Fortunam noſtri Seculi ferendam, quanvis malam. ibid.
Fortunae Templum Bononiae ſacraſſe, ſeu ſaltem in eo immolaſſe Auguſtum, & quâ ratione, conjecturae.49.
Fragmenta Felſinearum Inſcriptionum. 574. 575. &c.
Fragmentum Iſiacum literis Romanis ſcriptum.11.
Fragmentum Iſiacum Aegyptiacis characteribus ſignatum, Bononiae inventum, & ubi nunc repoſitum.33.35.
In F ronte in A gro, ſeu in FR onte in AGR o P &c. quid importet in ſepulchralibus, egregiè declaratum. 298.325.
Frumentarii munus, an militibus, an extra militiam demandari conſueverit.357. & ſeqq.quodnam eorum eſſet officium.359.
Fullonia gens Bononiae indigena.67.ab Arte fullonum dicta & derivata. ibid.non vulgaris Bononiae, ſed conſpicuae conditionis. 74. praeſertim ob Sacerdotale Miniſterium, immo Magiſterium 57.& ſeq.
T.Fullonii Bononienſis longaeva aetas.75.76.
Fullonum Ars è quodam effigiato Lapide Bononien. perperam deducta & praeſumpta.66.67.
Furſania gens olim Bononiae.479.
Furiae gentis nos apud memoriae.404. ejus dignitas,& propagatio.404.405.ejus copia,Inſcriptionum teſtimonio aſſerta.405.406.
Fuſcae nomen quid importet.451.
Fuſcorum geſta varia.451.

G

GAlleriae Via Bononiae, quare & unde ſic dicta.84.
Galleriae Caſtrum.152.
GALLI. ſaepè Gallus, non Gallius integrè legi debet; ſicque non nomen indicare, ſed cognomen. ut ex Inſcript. nedum Grut.ſed.ex ineditis. 302.
Galli Boii, dulcedine vini noſtrarum regionum allecti, Alpibus tranſactis, expulere ab hac ſuâ ſede Etruſcos.43.
Gallia Ciſalpina, cujus Metropolis olim Bononia, Flos Italiae à Cicerone appellata.262.
Gallia Togata, ſicuti reliqua Italia, ex Triumvirorum decreto, libertatis jure gaudebat.273.
Gallus cognomen eſſe,non nomen,probatur Inſcriptionum teſtimonio.302.
Ganumarus Thomas, Inſcriptionum antiquarum Collector. eius M.S. indicibili benignitate mihi dono datum ab Eccellentiſs.D.meo Ludovico de Laurentiis Artium & Medicinae egreg.Doctore 80.173.215.534.&alibi.
Gavia gens Bononiae olim.560.
Gavia, Baſſi genibus advoluta, veniam impetrat concivibus Claternatibus.89.90.
Gaviae oratio ad Baſſum, pro implorandâ veniâ Claternatibus.90.
Gaviae imagines marmoreae, per totam Aemiliam olim ſparſae.561.
Gaviorum Inſcriptiones plurimae.561.& ſeqq.
Gelatorum Archiacademia. 108. 180. quando,& à quo mirificè inſtaurata, & aucta.180.
Gellia gens Bononiae olim.496.
Gellia nupta Ceſtifero, Martialis.497.
Gellius in Inſcriptione Bononienſi, an A.Gellius an

Agel-

Agellius legi debeat, Eruditiſs. & elegantiſs. diſſertatio R.P.M. à Monte Leone, à pag. 503. ad 507

Genetivo caſu cōcepta nomina in Inſcription. quid antecedenter ſupponant, & exempla. 376. & ſeqq.

De Geniis quampluta eruditè. 584. 585. quare ipſis ſacra darentur ex mero & floribus. ibid.

Genii boni & mali in quo diſcrepent. 583. malis etiam litabant Ethnici, ut eos pacatiores redderent erga mortuos. ibid.

Gentes ſeu Familiae, ut digniores & conſpectiores appareant, è Romanis Proceribus ortae oſtendi ſolent. 350.

Germain P. Michael. doctiſſimarum Operum Autor. 210.

Germanici appellatione, quinam Imperatores cenſeri ambierint. 114.

Germanici cognomen in familià Auguſti quinam geſſerint. 114.

Germanici numiſma elegans poſt Germanorum Triumphum, recuperatis Aquilis, à Varo amiſſis. 113.

Gherardaccius P. Cherubinus, Hiſtoriae Bononien. Scriptor. 52. 109.

De Ghiſileriis Patritiis antiquiſs. Bononien. 85. & ſeqq.

Giaconius Reverendiſs. P.M.F. Paulus Hieronymus meritiſs. Inquiſitor Generalis Bononiae. 606.

Gladiatoriae teſſerae Bononiae olim repertae. 367. aliae exterae earumque forma & explicatio. ibid.

De Gladiatoribus Bononiae. 364. & ſeqq. cur militibus à nobis additi. ibid. cur eorundem copia Bononiae. ibid. Eorum ludus ſeu certamen à quibus & ubi primùm adinventum. ibid. eorum certamen a cerdone Bononienſi ſaepè exhibitum. ibid.

Gladiatorum ſpectaculum Vitelio, à Caecinâ Cremonae, à Fabio Valente Bononiae paratum & actum. 115.

Gladiatorum ſpectacula non in Thermis, ſed in Theatris repraeſentabantur. 115.

Gladiatorum variae imagines aeneae, & marmoreae Bononiae deteguntur. 365. à quibus hodie nonnullae poſſeſſae. ibid.

Gloſſinae Saxum, ſub quo per X. milliaria Aquaeductum monſtruoſum a Mario excitatum. 108. 119. ubi potiùs Auguſto tribuitur.

Gnomon horarius. quo pacto, à quo, & quo tempore fuerit inventus & exhibitus. 292.

Gradus Stephanus Abb. Vaticanae Bibliothecarius, ficto nomine Marinus Statilius. 208. Schedae ipſius Vaticanae eidem relictae, & à me perluſtratae. 338.

De Graſſis March. Achilles, de Autore benemeritus. 471.

Grati animi ſignificatio Bononienſium erga Auguſtum, & Neronem, ob aedificationem & reſtaurationem Balnei Publici Bononiae donati. 112.

Gratiani Imperatoris in Bononienſes indignatio, & minae, & quà de cauſsâ. 91.

Gregorius, alter Liuthprandi Longobardorum Regis nepos, ab eodem Liuthprando ſubſtituitur Romualdo cognato in Beneventano Ducatu. 198.

De Grimaldis Marchiones. 108.

Gruter. Remeſ. & alii à fide eorum qui Inſcriptiones exſcripſerunt, millies decepti. 213.

H

Hallebardae quid importent. pag. 201. Hallebardae ab hall, vel haell, quod eſt palatium, aula, & bard. hoc eſt bipennis dictae, quaſi aulicae lanceae, vel bipennes. 201.

Harpocratis effigies. 6.

Hecate quid eſſet, & quomodo effigiata. 277.

Herma ſaepè eſt cognomen additum gentibus. 73.

Hermes, Aggaeus, Vitalis, & Agricola, pro nominibus cognomina ſunt. & exempla. 228. 229.

Hermes eſt cognomen ſaepè additum nominibus. 73. Bononiae frequens. 73.

Hermia, cognomen & ipſum. 73.

Hira Rex Titi. Hira Urbs maritima. 491.

Hiſtoriae Bononiae quamplures Decades MS. ab Achille Bocchio. 109.

Hiſtorici Bononienſes patriam hiſtoriam caeperunt poſt mille, non ab inſcriptis Lapidibus, 109.

Hiſtoriam Bononienſem qui ſcripſerint, à quo tempore, & quomodo. 109. 110.

Hominem mortuum in Vrbe neve ſepelito, neve urito, ex l. 12. tabull. quomodo accipiendum. 401.

Humari intra Vrbium moenia quando prohibitum 298. & quibus vetitum, & quà de cauſsâ. 298. quinam intra Vrbem ſepulti, & de hoc plura. ibid. & pag. ſeq. apud priſcas gentes, & ante l. 12. tab. quiſque mortuus domi ſuae ſepeliebatur. 299.

Homullae Bononienſis animus & liberalitas. 12. 14.

Huic Monumento Dolus Malus Abeſto, precationis formula in calce Inſcriptionum apponi aſſueta. & exempla. 371. 372.

Humatio corporum mortuorum quo tempore uſitata, quo dimiſſa, quo reaſſumpta. 400 & ſeqq.

Humprid Prideaux. 64.

Hyllus Herculis filius. Hyla Herculis comes. Hylea regio Ponti. 491.

I

I Et E ſaepiſſime commutantur. pag. 478. I. Ipſilon, o, & u, apud Romanos quandoque confundebantur. olli pro illi, ſilva pro Sylva, Sulla pro Sylla, lubet pro libet, vorto pro verto, volgus pro vulgus, volt pro vult &c. 450.

I pro L ſaepè arripitur. & quare & quomodo. 462.

Ianus Nicius Erithreus, Ciceroniani eloquii inſtaurator, quis nam (detractâ larvâ) verè fuerit. 457.

Idola in Iſidis Templo culta quot, qualia, & quomodo effigiata. 2. 3. 4.

Iduum, Nonarum, & Kalendarum mentio ſolemnis

erat in Inſcriptionibus Chriſtianis tantùm.569.
Ignis excitatur ex mutuâ colliſione oſſium.280.
Ignobilis ad Conſulatum evectus, admiratione omnium.290.
Ilprandus, Liuthprandi nepos, cujus fuerit filius: à quo & cujus cauſsâ è vivis ereptus.197.
Ilprandus, Aldeprandus etiam, & Ildeprandus vocatus, & à quibus.199.
Ilprandus Ravennam capit, & ſibi ſubmittit; ſed quàm infauſta fuerit hujuſmodi victoria. 198. ſuccedit Liuthprando, ſed è throno ejicitur, cum omnium, etiam ſuorum, gaudio. 198.199.
Immanitas Bardonis, Tuſciam ingreſſi.210.
Imperatores Bononienſibus conciliati, & magè ipſis accepti.149.
Imperatorum propenſio & ſtudium erga Bononienſes: nedum antiquorum, 112.119.149.151. ſed etiam poſteriorum.167.
Incendio accidentali hauſta Bononia.120. ſed *centies ſeſtertii largitione*, ab Nerone in S. R. impetratâ, ſubventa. ibid.
Incendiis Vrbis Bononiae periere, nedum monumenta, ſed ſcripta omnia.270.
Ingratitudo quandoq; libertorũ erga dominos.339.
Inſcriptio Gruteri, perperam Bononiae enunciata ab Alidoſio.49.
Inſcriptio Caeſarea in hyperthiron ianuae verſa. 148.
Inſcriptio in Cupidinem à marmorario verti coepta, ſed vetita.41.& 46.
Inſcriptio dimidiata, & in oſtii' lateribus ineptiſſimè verſa. 11.12.
Inſcriptio dono data Autori ab humaniſſimo Don Leone Strozzio.620.
Inſcriptio in cerdonis ſedile indignè verſa, ab Autore redemta.28.29.
Inſcriptio Marcello dicata Bononiae, de quo Marcello reputari poſſit.141.& ſeqq.
Inſcriptio Entio Regi, Bononienſium captivo, carminibus erecta.216.
Inſcriptio Triplex, ſimul juncta mixta & confuſa. pag.57.59.60. ideo à nemine aſſecuta. ibid. quomodo tandem reconcinnata, & ad ſuum verum ſenſum redacta.60.61.
Inſcriptio Triumviris, poſt Vrbis diviſionem, ad Lavinum Bononienſem poſita, quaenam vera ſit, & quae apochryphae.145.
Inſcriptiones apochryphae perperam Autori ſuppoſitae, & ab eo irriſae.611.& ſeq.
Inſcriptiones Conſulibus, Imperatoribus, Seviris &c. poſitae.139.& ſeq.
Inſcriptiones deſtructae, & everſae. 145.172.173. 175.340.350.355.360.& ſeqq.
Inſcriptiones Depravatae ſaepiſſimè ab Alidoſio noſtro. 12. & paſſim à Langermanno. 316.602. 603.& ſeq.
Inſcriptiones Etruſcae, & Gallicae penitus amiſſae 139. à nemine noſcuntur, legive ſciunt.140.
Inſcriptiones gypſo fragili inciſae, quamplurimae olim Bononiae, ob duri Lapidis olim penuriam. 611.& ſeqq.
Inſcriptiones Imperatoribus inversè poſitae, quando, & quare.155.162.164.
Inſcriptiones Imperiales Bononiae, ſunt num.8. habentur à 111.ad.165.
Inſcriptiones militares Bononienſes, ob temporis injuriam nomine militis vacuae.236.237.238.
Inſcriptiones Militum Bononienſium ſunt numero. 29.& habentur à 225. ad 361. quare longè excedant poſitas doctrinâ praeſtantibus. 217. nunc hae numero militaribus praeſtant.218.
Inſcriptiones plures, ſeu plurium in uno ac eod: marmore inciſae, quomodo ſejungantur, ne in legendo oriatur confuſio.61.
Inſcriptiones publicae, ſacrae reputabantur. ideoque devaſtationi minimè ſubjiciebantur.122.
Inſcriptiones Bononienſes recentes ab Excellentiſs. Bordocchio collectae, & in dies edendae.167.216.
Inſcriptiones Regibus poſitae, quot Bononiae.215.
Inſcriptiones ſurreptae Bononienſibus, à quo & quando.8.432.605.
In Inſcriptionibus Imperialibus erigendis, ſollicitudo nimia, & ſtudium praecox Coloniarum ſeu Municipiorum, & exempla Bononiae.161.
Inſcriptionum Bononienſium raritas hodie, & quae ejus ſit cauſsà. 236.386.& ſeqq.
Inſcriptionum Chriſtianarum ſigna praecipua.568. & ſeqq.
Inſcriptionum earundem à diverſis traditarum ſaepe diſcrepantia & diverſitas.222.223.
Inſcriptionum laudes, & beneficia. 182.183.184.
Inſtrumenta Artis in vitâ exercitae, in mortuorum artificum monumenta apponi, ſeu effigiari conſueta. 66.67.451.
Inſidiae paratae Zachariae Pontifici à Rege Stephano &c.195.
Inſtrumenta ad ſacrificandum neceſſaria, parieti affixa & prorſus otioſa, quid indicent.66.81. inſtrumenta Fullonum perperam reputata.ibid.
Inventionis ſeu detectionis duorum Sarcophagorum antiquorum in curiâ Coſpiâ, hiſtoria, & deſcriptio pleniſſima Illuſtriſs. ac Reverendiſs. Abbatis Marſilii, Bononiae Archidiaconi & magni Archigymnaſii Cancellarii &c. 387.& ſeqq.
D. Ioannis in Monte Bononiae Eccleſia.37.
Iovinianus carminibus carpitur ab Ennodio Papiae Epiſcopo, eo quod more Gotthico longam barbam nutriret &c.202.
Iſiaci Templi Bononiae duplex aedificatio, Aegyptiorum prius, poſtmodum Romanorum tempore.36. hujus duplicis aedificationis argumenta & demonſtrata diſcrimina.37.38.39.40.
Iſiacum fragmentum, Bononiae repertum, & à Kirchero, Montalbano, Legato celebratum & expoſitum.33.& ſeqq.
Iſiacus Cyppus, ad labrum foſſae Civitatis repertus.28.& ſeqq.
Iſiacorum Sacerdotum probra & delicta. 31.
Iſiacus cultus cur fluctuaverit, & penè perierit apud Romanos. 30.

Iſia-

Iſiacus cultus, quo tempore viguerit, & quando è Româ ejectus. 24. 30.
Iſidem prae caeteris colebat Domitianus, ante Solis ortum ſacrificantium turbae ſe commiſcens. &c. 31.
Iſidis fautores: Tiberius Imperator, cultum ejus reaſſumens. 31. Commodus. 153. Domitianus. 31
Iſidis imago, immo imagines. 5. 8. ejus ſignum olim Bononiae, & quânam ex materiâ. 35.
Iſidis & Oſiridis ſimul junct. quaenam perperam reputatae imagines. 58. 59.
Iſis à cunctis nationibus culta. 1. Bononiae praecipuè. 1. 2. 3. & ſeqq. 24. 35. & quare à Bononienſibus praeſertim adorata. 1.
Iſis DOMINA quare appellata à Calpurniis in Inſcriptione Bononienſi. 25. 26.
Iſis idem erat ac Diana. 9.
Iſis navigationibus etiam & têpeſtati praeerat. 25. morbo etiam laborantibus. 9. ad prolem pariter obtinendam, & quare. ibid.
Iſis velificia primùm invenit. 25.
Iſis & Venus differunt nomine, non eſſentiâ. 27.
Iſmara urbs. Iſmarus mons Thraciae. 492.
Iulia gens Bononiae indigena. 458.
Iuliae gentis Bononiae propagatio, & quare. 536. Lapidibus comprobata. 532. 533. 534. ejuſdem ubique copia, ex Inſcriptionibus ferè innumeris ſcatens. 537. & ſeqq.
Iuliorum nomen Agrippae, Iudeorum Regi, & ejus uxori fuiſſe olim tributum, & ſi à Ioſepho Hiſtorico ignoratum. 184.
Iuno Regina, Bononiae olim culta. 169.
Iupiter ab Iſide ſanitati reſtitutus. 8.

K

Kircheri R. P. Athanaſii expoſitio Iſiaci Fragmenti, Bononiae reperti &c. 33. 35. 607. 608.

L

L. Ideſt Lucius, praenomen, quàm frequens Bononiae. pag. 179.
L. ſaepiſſimè, baſi deperditâ, in I mutatur à quadratariis, ſeu tranſcriptoribus. 462.
L. D. D. D. Locus Datus Decreto Decurionum. 169.
L. L. etſi quandoque Laurent. Lavinat. ut plurimùm tamen Lucii Libertum ſeu Libertam indicat, ut ex quamplurimis Inſcriptionibus ineditis. 68. & ſeqq.
Lac pluiſſe, terram cum mugitu tremuiſſe, triplicisque ſphaerae imagine Solem apparuiſſe, quando. 291.
Lacrymae erga mortuos ſunt inanes, & quare. 587.
Lacus Fucini Emiſſarium à doctiſs. Praeſule Fabretto egregiè deſcriptum & doctè examinatum. 611.
Laeliorum dignitates, munera, caſus, & accidentia à pag. 592. ad 594.
Langermannus depravat ſaepè Inſcriptiones dum eas deſcribit. 316. 602. 603. & alibi.
Lapidum Inſcriptorum aetas, quo ſcilicet tempore fuerint inciſi, quomodo & ex quo dignoſcatur. 81. 82.
Latini Sermonis amiſſio, & barbararum vocum intruſio. 180. 209. 213. & ſeq.
Lavinus amnis Bononiae. 49. 52. 145. & ſeqq. 610. & ſeq. de Triumvirorum Inſcript. ibi. variae ſentẽtiae, & quaenam legitima, quae apocripha. ibid.
De Laurentiis D. Ludovicus Doctor, de Autore optimè meritus. 80. in poſtil. & alib.
Lectiſternia unde dicta, 278. quid eſſent, quando, & quâ occaſione introducta. 277. 278.
Legata tertiam partem haereditatis excedere nequeunt. 124.
Legatum T. Aviaſii Servandi, ad lavationem publicam & gratuitam Bononiae factum. 122. 123. 124.
Legatus Laurentius. 34. 35. 59. 550. 551.
Legionem XXI. Rapacem, ſtationem egiſſe in Municipio Bononienſi, quae conjecturae ſuadeant. 273.
Legionarios inter nemo adſcribi poterat, qui ingenuus, Civis Romanus, ac ſaltem in quinque claſibus recenſitus non fuiſſet, ac ludicrae artis expers. 293.
Legionariis militibus, quaenam commoda concedebantur. 294.
Legionis Vigeſimae Primae Rapacis, quamplura ſcitu digna. 295. 297.
Legum praecipuè Magiſtra Bononia noſtris temporibus. 224.
Legumperatorum Bononiae hodie copia. ibid.
Sub Lemoniâ Tribu Bononienſes adſcripti; quicquid perperam ab aliis ſcriptum fuerit. 263. 264. 361. & alibi.
Leo in Monumentis effigiatus quid indicet. 453. hac de re plura. 280.
Leonis Iſaurici contra Sacras Imagines, & earum cultores perſecutio. 193.
Leuconia gens Bononiae. 360. 361. militari laude conſpicua. ibid.
Liberalitas & munificentia Maometani cujuſdam in Inſcriptione acquirendâ. 183.
Libertatis in ſtudium quando erectae Romanorum Coloniae & Municipia, inter quae Bononia. 88.
Libertino Milite uſi quandoque ſunt Romani: & quomodo & quando. 263.
Libertorum quorundam ingratitudo erga proprios olim dominos. 339. 341.
Liberti, quando & quo pacto militiae adſcripti. 263.
Libia gens antiqnitus Bononiae. 509.
Licinia gens olim Bononiae. 442.
Lilius Iacobus Bononienſis, & ejus MS. Inſcriptiones in Vaticanâ. 169. 222. 494. 602. 610. & alib.
Literae ſeu characteres Inſcriptionum eleganter efformatae. 11. 29. 140. 319. 384. 385. 399. 429.
Liuthprandi mors quando fuerit. 195. ejus potentia

& do-

& dominatio. 207. 208. ejus prudentia & calliditas in aſſumendo ſibi ſucceſſore dum adhuc viveret, & quomodo. 194. ejus Religio & Pietas. 206.
Liuthprando Carolus Martellus mittit Pipinum filium Galliae Regem, ad quid, & quare. 208.
Liuthprandus Longobardorum Rex, Aemiliam, Bononiam, & alias Civitates ſibi ſubegit. 193. An Liuthprandus, an Liutprantes appellandus. 193. & ſeq. cujus fuerit filius, quomodo ad Regnum pervenerit, & ejus geſta. 193. & ſeqq. infirmatur, & quis ei ſucceſſor deſtinatur à Longobardis. 194. ſanitati reſtitutus cum deſtinato ſibi ſucceſſore caute regnat. ibid.
Longaevorum Bononiae, priſcis temporibus, ſeries è Flegonte Traliano. 76. 77. non minor eorum copia noſtris temporibus, memorata ab Autore à pag. 77. ad 80.
Longobardi à barbae longae uſu denominati. 200.
Longobardi Regni olim confinia. 195.
Longobardi quibus nam characteribus uterentur. 185. verba eorum nonnulla inſolentia, & nunquam audita, expoſita. 214.
Longobardorum etymologia & derivatio accuratè, plenè, & eruditè examinata, & aſſerta. 200. 201.
Longobardorum Memoriae rarae ſunt in Ciſpadanis regionibus. 185.
Longobardorum Regia & reſidentia fuerunt, in Lombardià Papia & Monza, item Beneventana Civitas. 192.
Longobardorum natio ſuperſtitionibus plena. 194.
LONIAE terminatio nominis (quando COLONIAM non indicaret) non aliud Bononiae quàm gentem Ful LONIAM importare creditur, & rationes. 74. 75.
Loth Franciſcus Bononien. Antiquarius. 368.
Loti ſeu perſici frondes, Harpocrati dedicatae. 8.
Lucii praenomen, Bononiae, & circumjacentibus Civitatibus frequens. 179.
Lucius Ioannes. 275.
Laurentius, ſeu de Laurentiijs Ludovicus Philos. & Medic. de Autore praeclarè meritus. 89. in apoſtil.

M

MAbillonius Ioannes. doctiſſimus aequè ac piiſſimus Pater. pag. 210. 211.
Macropogones Populos à longâ barbâ appellat Strabo. 200.
Magiſtralis vox, quid importet. 45.
Magia gens olim Bononiae. 509.
Magnavacca Ioſeph, Pictor & Antiquarius Bononiae. 104. 365.
Magnentii Inſcriptiones rarae, & quare. 163.
Magnentii tempore peſſimi characteres. 159. 160. 162. 163.
Magnentio Columna inſcripta Bononiae, cui alia eì conſimilis extra Forum Livii. 159. 162. & ſeq.
Magnentius bis victus à Conſtantio, ad ſpontaneam mortem adductus. 157.
Magnentius impiè ſe gerit cum Romanis Senatoribus. 161. Conſtans ejus dolo de medio tollitur. 161. Coſtantii parti Imperii inhiat. ibid. hinc Tyrannus potiùs, quàm Imperator. ibid.
Magni Maximi clades ingens per totam Galliam Ciſalpinam. 138.
Magno Maximo Inſcripta Columna, Bononiae poſita, quae, & ubi reperiatur. 164. 165. & ſeq.
Magnus Maximus à Bononienſibus, prae caeteris, beneficiis & honoribus proſecutus, & quare. 167.
Malaca, notiſſima Vrbs Hiſpaniae nec non Indiarum, pro tribu perperam recepta, & interpretata. 498.
Malliorum gens. 98.
C. Mallius Dolabella in Aſià quaeſtor. 98.
Malpertuſo, via ſic dicta Bononiae, quare, & unde ſic denominata. 84.
Malvaſia Co: Caeſar Albertus, Autoris germanus frater. 381.
Malvaſia Turris, ad planitiem Suburbanum Autoris. 28. 253. 254. 319. 330. 381. 470. 513. 527. 532. 533. 539. 547. 556. 613. 620. 621.
Manes Dii, qui nam eſſent, & eorum differentiae & officia. 583. per hos erga mortuos ſuos pietas, ex Ethnicorum ſententià. 584. de iis quamplura eruditè ac ſcitu digna. 583.
Manilia gens unde fluxerit. 287.
Manliorum dignitas, hiſtorià, marmoribus numiſmatiſque probata. à 287. ad 293. eorundem propagatio. 274. & ſeq.
Q. Manilius Cordo. Tributorum Exactor in Galliarum Civitatibus, quando & quâ occaſione ad nos profectus. 117.
Manliorum genus olim Bononiae. 553.
Manumiſſi, Domini manumittentis nomen aſſumebant. 72.
De Manzolis, Senatores & Patricii Bononienſes. 512.
Marcellus, cujus inſignis Inſcriptio Bononiae, quiſnam eſſe potuerit. 114. & ſeqq.
Marcellus M. Claudius, quantis laudibus à Plutarchio celebratus. ibid.
Marcellus Gallorum infeſtiſſimus inſectator, ac pluriès victor. 141. Romae Triumphator, ad Iovem Feretrium de Virdumaro victo opima ſpolia defert. 142. ejus aetate characteres elegantià carebant. ibid. ejus aetate non erant inducti Auguſtales. ibid.
Marcellus alter Auguſti nepos ex Octavià, Auguſti ſorore. 142. ab Auguſto in ſucceſſorem deſtinatus, adque Imperium omni ſtudio promotus. ibid.
Marcia gens olim Bononiae. 454. unde profecta, & quâ occaſione apud nos commorata. 553. ejus nobilitas, dignitates, munera. 450. & ſeqq. ab ipsâ propriam originem ſe traxiſſe, gloriabatur

Cae-

Caeſar. 454. à duobus Regibus emanavit. ibid. ejus propagatio Inſcriptionibus aſſerta. 455. & ſeqq.
Marcii & Caii praenomina conſpicuis praeſertim gentibus tribuebantur à Romanis, & exempla. 450.
Marciorum dignitates & facinora. 450. 453. 454.
Marcius & Martius idem ſunt. 451.
Marianus Andreas Phil. & Medic. Doct. Colleg. Pub. Lect. & Ruinarum nec non Statuarum Romae inſignis Autor. 144.
S. Maria de Pace Romae. 350.
S. Mariae de Morte Noſocomium. 564.
Marii Aqueductus Bononiae. 108. 151. à Caponio tributus Auguſto. 119.
Marii ſimulacrum ſeu ſignum; quod nam eſſe potuerit Bononiae, & quâ de cauſsâ ei poſitum. 151.
Marmora Oxonienſia. 66.
Marſilii Ab. Antonius Felix, Bononiae Archidiaconus, Archigymnaſii Magnus Cancellarius. &c. 192. ejus plena diſſertatio doctiſs. & elegans de binis Statiorum Sarcophagis. 385. & ſeqq.
Marti & Merc. Victores ſacrare conſueverunt. 271.
D. Martini in *Soprazano*, Eccleſia. 512.
Martyres Bononienſes, ſub Diocletiano & Maximiano. 225. 228.
Maſſuria gens Bonnniae. 564. 565. 566. unde traxerit originem. ibid.
Maſſurii Sabini I. C. dignitates, ſcientia, & munera. 566.
Medicae Artis definitio ab Hippocrate tradita. 221.
Medici Ethnici medicamina ſupplicibus votis, alicui Deitati porrectis, admiſcebãt, & quare. 220.
Medici Liberti non ſolùm, ſed etiam ingenui quandoque erant. 219. 221. immo Seviri, ibid.
Medici Ocularii Bonnnienſis Inſcriptio. 218. adhuc amiſſa credita, ſed dum Indicem hunc texo adinventa penes D. Co: Hieronymum Boſcillum, Antiquitatum ſtudioſum, & Poetam egregium. 218.
Medicorum Oculariorum copia priſcis temporibus, è Gruteri Inſcript. ibid.
Medicorum antiquorum diverſa genera, ſicuti diverſae infirmitatum ſpecies. 218.
Mediobarbus Franciſcus Co: Numiſmatum Antiquorum Collector ſolertiſſimus, ut ex doctiſſimo Opere edito &c. 19. in apoſtil.
Medola, Bononiae Communitas. 561.
Mendes ſeu Amun in Templo Iſidis cultus, & ejus figura. 4. 5.
Mengolus Petrus, S. Mariae Magdalenae Prior, Pub. Lect. &c. 597. ejus expoſitio Aenigmatis *Aeliae Laeliae Criſpidis*. ibid. & ſeqq.
Menſura ſeu terminus ſepulchris aſſignari aſſuetus, & quid in Fronte, quid in Agro importet. 298. 325.
Mercurii munus, quale eſſe cum mortuorum animis antumarent Ethnici; abundè. 285. & ſeq. ejus officium erga Deos & homines, ibid.
De Mercurii Anguibus, Caduceo implicatis, plura. 299. ejuſdem rei explicatio, nummorum praeſidio roborata. 300.
Mercurio cur Caduceus alatus aſſignatus, angues, & alia. 282.
Mercurius quare Cyllenius dictus. 271. quare Camillus ab Etruſcis appellatus. ibid. quomodo effigiatus. ibid. pro Deorum maximo excultus à priſcis bellatoribus. 271. humanis oſtiis ei litandum putabant, ac libamine temperato, & quare. 272.
Merlani Communitas Bononiae. 360.
Milienſes erant Monachi. 205.
Milites Bononienſes quamplurimos, ſequutos fuiſſe M. Antonium in ſuis Militaribus Expeditionibus, eſt credendum. 234. & hos inter praecipuè Calpurnios extitiſse, & quare. ibid.
Militum antiquorum Bononienſium copia, majorem hujus Libri partem occupat. tot. Sect. Quintâ. & 369.
Militibus Gladiatores cur à nobis additi. 364.
Miniſtrorum antiquorum aviditas. 122. 123.
Miſtrigus Ioannes. 184.
Mogulnia gens Bononiae antiquitus, 442. nulla mentio de ipsâ penes Autores. 443.
Monita Auguſto data à Panſâ antequam animam efflaret Bononiae, quàm utilia Octaviano. 49.
Montalbanus Ovidius, utrobique Doct. Colleg. pub. Lect. &c. 34. 53. 59. 85. 86. 110. 145. 525. 565. 607. & alib.
De' Monti D. Io: Iacobus. 4. 41. ejus munificentia erga Autorem. 528.
Mores optimi Romanorum, ob Barbarorum irruptionem in Italiam, exaruere. 202.
De Morte Noſocomium. 564.
Mortis cogitatio erat apud Ethnicos. 570. & ſeq.
Mortis mentionem horruere in Inſcriptionibus Gentiles. 571. tantò magis id licuit Chriſtianis, & quare. ibid.
Mortuorum ſuorum in ſepulchra inferebant Albani eorundem defunctorum opes, & ſic quondam Romani. 584. floribus eos aſpergebant, uſus à Minutio damnatus. ibid.
Mulieres à Balneo Publico & Gratuito Bononiae excluſae, & quare. 128. 129.
Munae vox barbara, quid connotet. 214. abeâ deducta muna, munia, munera. ibid.
Mundus, quâ ſpecie deceperit Paulinam matronam & quâ arte. 31. & quid inde contigerit. ibid.
Muniae gentis & Vennoniae commixtio Bononiae. 548.
Muniorum dignitas & praeſtantia. 547. 548.
Municipali jure regebatur Bononia. 87. 117.
Muſeum Caeſianum, cunctis amoenitatibus eruditis refertiſſimum. 606.
Muſeum Coſpianum. 3. 58. 365. 411. 435. 550. 559. &c.
Muſeum Metallicum R. P. M. à Monte Leone. 553.
Muſeum DD. de Nigris. 266.
Muſeum Strozzium Romae, cunctarum mirabilium rerum copioſiſſimum. Vide inf. Strozzius D. Leo.

Muſ-

Muſivi ſtrati fruſtum Bononiae adinventum, & quid fuerit olim. 54.
Myſticum ac metaphoricum loquendi genus priſcos Bononienſes nunquam latuit, & exempla. 602.

N

De NAppis Patritii Bononiae. 556.
Naſcenti homini quatuor praeſides aſſignabant Aegyptii, & qui nam hi eſſent. 282.
Nati, quandoque ab utroque parente compactum traxere nomen, & exempla. 413.
Nelva Ioannes. 105.
Nero orat in Senatu Romano pro Bononiâ incendio hauſtâ, & quid impetret. 120. 121.
Nero Senatus inimicus declaratur. 121. abraſionis ſuimet nominis ignominiae ſubjicitur. 121.
Neroni tribuitur refectio Thermarum Bononienſium à Caponio, & quare. 116. 122.
Neutra Latini ſermonis excluſa fuiſſe in quotidianis locutionibus & ſcriptionibus Barbarorum tempore, exempla in 208. 209.
D. Nicolai de Albariis Eccleſia. 574.
De Nigris Alexander Canonicus. 59. 115. 266. & ſeqq. ejus integrae diſſertationes, de Maniliano Lapide 270. & ſeqq. de praeſidiario Aquaeductu Aſclepiano. 87. & ſeqq. De Publico Balneo Bononiae &c. 130. De *Aelia Laelia Criſpide*. 579. & ſeqq.
De Nigris D. Blanchi, dicti Alexandri fratris germani, erga Autorem liberalitas. 496.
Nomina alterantur quandoque in ſpretum & irriſionem. 460.
Nomina gentilitia non ſemper à Romanis familiis fuere tracta in Coloniis, ſeu Municipiis, ſed quandoque caſu & ex accidenti fuere impoſita. 414.
Nomina gentium è praenominibus quandoque deducta & efformata. 127. 409. 411. 412.
Nomina dimidiata, ſeu ſeminomina quamplurima, quae cognomen referunt, verè nomina quandoque ſunt, & qualia. 302.
Nomina propria h. e. gentilitia deſumta antiquitus fuere quandoque è cognominibus à primâ numerorum decade efformatis. 409.
Nomina Romana ſaepè aſſumpſere municipia & coloniae, creſcente Romano Imperio. 414. A Libertinis Romanis perſaepè fuerunt tranſlata aliò haec Romana nomina unà cum libertate ab iiſdem conſecuta. 415.
Nomina Viarum, praeſertim à Priſcis Romanis ſtratarum, ab iiſdem deducebantur. 84.
Nomine gentilitio duplici quandoque dotatae foeminae. 484.
Nomine tertio, h. e. cognomine, uti validiori nobilitatis indice, gaviſi fuere Priſci. 541. 431.
Nominis, praenominis, & cognominis differentia & exemplificatio. 391. 392.
In Nominibus permutandis, corrigendis, reconcinnandis, falli quàm ſit facile, & exempla à 490. ad 492. & in hoc renitentia Autoris. ibid.
Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. 370.
Nonia gens Bononiae, ſed frequentior Mutinae. 534.
Noniorum variorum caſus, ſors, interitus. 534.
Noris R. P. M. Henricus in Coenotaphiis Piſanis. 184. ejus mirabilis Epiſtola Conſularis. 256.
Numerus habitantium Bononiae, Romanorum tempore, è legato quodam ingenioſè deductus, 127, 128.
Numiſmata Romae percuſſa, habent. S. C. In Coloniis impreſſa. DD. h. e. Decreto Decurionum. 118. 119.
Numiſmatum antiquorum utilitas. 112. 113. 122. 126. 127. 133. 137. 158. 274. 275. 352. Series dignitatum Auguſti, quomodo egregiè deſumatur & veridicè. 133. & ſeqq.
Numina falſa olim quot & quae culta Bononiae. 2. 28. 41. 47. 52. 53. 169.
Nymphae Marinis Equis inſidentes effigiatae, quid connotent. 551.

O

OEt V in nominibus & cognominibus perſaepè commutantur, abſque eorum alteratione, & exempla. 410.
Obeliſcus Ghiſianus P. Athanaſii Kircheri. 33. & ſeqq. & 608. & ſeqq.
In Obſcuris opus eſt conjecturis. 370.
Octacilia Gens, Bononiae quondam. 435. à nemine memoratur. 436.
Octavia gens olim Bononiae. 414.
Octaviae gentis dignitas, & ubique locorum, ſed Romae praeſertim propagatio, Inſcriptionibus quamplurimis comprobata. 415. 416.
Octavianus ferè demerſus, quoties & ubi. 26. 27. Nepotes natare docuit, & quare. 27. a Plebe irriſus, & ſcommate carptus. 27.
Officium Divinum linguâ Slavâ recitari fuit vetitum. 204.
Ollae & Vrnae re conveniunt, etſi nomine differant. 550.
Ollarum mentio in Inſcriptionibus, quibus praeſertim temporibus in uſu fuerit. 549.
De Ollis Cinerariis, ſeu Vrnis à 551. ad 554.
Omen, quale acceptum ab Auguſto pro totius Orbis futuro dominatu. 146.
Optio quid importet, & quot modis accipiatur. 316.
Optionis in Militaribus & optionis in Eccleſiaſticis quaenam differentia, 316.
Optius pro optio à Langermanno ineptè ſuppoſitum & ſubrogatum. 316.
Orbis totius diviſio à Triumviris facta in Bononienſi, non in Mutinenſi ſolo. 146.
Oſca gens ab Oſco, Etruſcorum Rege, dicta. 557.

quare Civibus & Bononienſibus haec gens olim commixta. ibid.
Oſcorum non benè olens denominatio. Et obſcaena verba ab ipſis dicta. & quare.557.
Oſiris in Templo Iſidis, & ejus imago. 4.5.
De Oſteſanis Muſeum.527.

P

P. Et B & B & P. ſaepè commutantur, & alternant in Inſcriptionibus, & exempla. 98. 462. quibus motus ego unà tantùm vice auſus fuerim cujuſdam libidinis ingenii gratià obbrobrium pro opprobrium ſcribere. 152.
Paci & Fortunae, ad Lavinum noſtrum adeò ſibi propitiis, Auguſtum imolare, & templa excitare decuit.52.
Pacis Templum Bononiae quondam, & quare.ibid.
Painius F. Apollonius Servita.610.
Palatina Tribus, cur Bononienſi cuidam quandoque tributa. 318.
De Paleottis, Patritii Illuſtriſſimi & Senatores Bononien. 409.
Paleottus Gabriel Cardinalis,185.
Sub Palladis imagine quare efficta Bononia ſeu Felſina.217.
Panſae, ſeu Panſani Caſtrum à quibus reſtauratum, & hodie poſſeſſum.262.
Parens, quare appellatus Auguſtus in Inſcriptione Balnei Publici Bononiae. & non Pater, quum Pater non Parens habeant antiqua numiſmata.112.
De Paſellis.D.Aſtorgius.508.
Patin D.Carolus Phil. & Medic. Lector Patavii.& quamplurimis editis operibus clarus. 378.476.
Pater Patriae quando, & quare dictus Auguſtus. 131.& ſeqq.
Patera,cultri, ceſeſpita alicubi effigiata, quid indicent.66.81.
Patritia gens quaenam dicatur, & eſſet. 395.
Paulina generoſa, & pudica Matrona dolosè a Mūdo cognoſcitur in Templo Iſidis.31.
Paullum duplici ll. ſcalpi in antiquis Inſcriptionibus, uſitatiſſimum.389.
Pelvis Marmorea circum ſcripta, in Atrio D. Stephani.181. & ſeqq. eius Hiſtoria & deſcriptio elegans & eruditiſſima D. Co: Valerii de Zanis 182. & ſeqq. Inſcriptionis circum ipſam poſitae, variae lectiones, & quaenam vera & germana.187.& ſeqq. Quo tempore inibi erecta. 195. ad quemnam uſum poſita variae opiniones. 209.& ſeqq.quòd ad illud epulum, quod ipsâ die Coenae Domini à Fidelibus erat in uſu,inſervierit, exploditur ab eod. & ejus optimae rationes. 210.211.
Percennia gens olim Bononiae.527.
Perſici mali frondes Harpocrati dicatae.8.
De Petramellariis D. Io: Antonius Senator & apud S.D.N. Nuntius. 105.388.
D.Petri Eccleſia Bononiae.257.& ſeqq.315.;22.
D.Petronii Bononiae Baſilica.56.602.
D.Petrus in Caſali, Caſtrum Bononiae.411.
Phantaſmata, ad quem finem moventur à Daemonibus, & exempla apparitionum eorum.582.
Phantaſmata mortuorum aequè in oblectamentum & in terrorem habuerunt Ethnici, & exempla. 582.
Phryne reſtaurare Thebarum moenia propriis impenſis eſt auſa. 121.
Picus in monumentis effigiatus, quid indicet.452.
Pinea quadrigâ triumphali vecta, à quo euſa, & quid ſignificet.275.
Pineus fructus cui Deitati ſacer.274.275.
Pieve di Paſtino,Communitas Bononiae,464.
Plebejus & de Plebe in quo differant. 289.290.395.
Plumatii Caſtrum in Bononien.territorio.457.
Plutonem Proſerpinam rapuiſſe, quid connotet. 282.283.
Poëtarum carmina aeternant nomina, & exempla. 381.
Poëtae vera fictis ſaepè miſcent.49.
Polla Argentaria doctiſſima foemina, Lucani uxor. 431.
Polla Donata Bononienſis, annorum centum novem 431.
Polla Veſpaſia.ibid.
Pollae nomen ſeu cognomen, Flaviae genti haerens & conſentaneum,quare. & exempla.431.
Pompeja gens Bononiae olim indigena. 404. ejus ubique propagatio.à 406.ad 408.
Pomponia gens à Pompone, Numae Regis filio,derivatur.351.
Pomponii, Literis aequè ac Armis praeſtitere.351.
Pomponii conterminae nobis Mutinae floruerunt. 352.397.
Pomponii Romani, à Pomponio Bononienſi oriundos ſe jactare, non ſunt dedignati.352.
Pomponius Muſa, cur Muſa appellatus.ibid.
Pomponius Secundus, Vates egregius.coenam dedit Caio Caeſari Germanico magnificam.352.
L. Pomponius Bononienſis, Attellanarum Autor,in ſui admirationem & laudes cunctos traxit, Ciceronem, Macrobium &c.351.397.
Pro Pontificis immunitate & defenſione conjurat tota Italia, ſed compeſcitur tale conſilium ab eodem.207.
Porecta, Iuriſdictio. DD.Com.de Ranutiis.365.
Praecationis formula in Sacrificiis,erat ad unguem ſervanda.65.66.
De Praefecturâ militari, plenè.294. ad quam antiquitùs provehebat non favor, ſed virtus & robur.294.
Praelatura,ſeu Praelati à Plumbo, unde dicti,& quinam ad eorum ſimilitudinem creati.97.
Praenomen an haberent Mulieres.393.& ſeqq.
Praenomen, unicâ literâ,de more, indicatum,adeò quandoque nomini affigitur à lapicidis, ſeu deſcriptoribus, ut unum tantùm nomen videatur, & exempla.480.

Praenomina apud Romanos, proceſſu temporis in cognomina quandoque evaſerunt. 451.

Praenomine antiquis temporibus carnere foeminae 391. 392. quo tamen diſcrimine procedat regula, & diſcrepantia in hoc Autorum, & reconciliatio. 393. quâ etiam diluitur objectio contra triplex nomen in foeminis, ſaepiſſimè obvium. 394. 395.

Quo Praenomine vocatur Pater, eodem nt pluri-mùm appellatur & filius, & exempla. 313. etſi quandoque ciandicet tegula. ibid.

Praenominis, nominis, & cognominis diſcrepantia in Antiquis Inſcriptionibus. 389.

Primigenii cognomen unde deductum, & quare appoſitum. 536. 537.

Ad Principis Apoſtolorum Sepulchrum flexis genibus deponit paludamentum Regium, enſem, coronam, Crucem argenteam, & armillas Liuthprandus Longobardorum Rex. 207.

Priſci cognomen qui geſſerint. 595.

Privilegia Voluntariorum Civium Romanorum ordini conceſſa. 318.

D Proculi Eccleſia Bononiae. 517.

D. Proculi, Militis, Equitis, & Martyris Bononienſis Inſcriptio, renovata tamen. 225.

D. Proculus è quâ gente fuerit, ignoratur. ibid. de ipſius Martyrio Divus Gregorius, & D. Paulinus ſcripſere. 225. paſſus ſub Diocletiau. & Maximiano. ibid.

Proculus cognomen eſt non nomen, & unde derivatum. 226. & quòd ſit cognomen, probant nuperrimae etiam Inſcriptiones plurimae. 226. 227.

Proprietatem verborum attendendam eſſe; praecipitur à lege. 9. 10. eandem attendendam in Inſcriptionibus. ibid.

Proteu cognomen, unde derivatum. 566. & ſeq.

Proteu, idem ac Proteus, cognomen, de quo Inſcriptiones penes Gruter. 567.

PVB. non ſemper Publiciam Tribum refert, ſed Publicii officium; longa & docta hac de re Epiſtola erudititiſ. Praeſulis Fabretti. 498. & ſeqq.

PVBLICE, formula in Inſcriptionibus Imperialibus uſitata. 143.

Publicia, Poblicia, & Puplicia, ex uſu fraequenti permutandi B in P. & V in O ſcribebatur. 98. 462.

Publicia Tribus nullibi copioſior, quàm apud Veronenſes. 98.

Publiciae gentis dignitates, officia, facinota, & alia quamplurima ſcitu digna, à pag. 97. ad 101.

Pucinellus P. Placidus. 243. 272.

Pugnae inter Bononienſes & Claternates origo, hiſtoria, & plena deſcriptio Canonici de Nigris. 88. 89. & ſeqq.

Putei, cujus marmoreus margo erat quondam inſcriptus Sarcophagus. 174. & ſeqq.

Q

QVadrans, erat Balneatorum merces, à Seneca res quadrataria dicta. pag. 125.

Quadrans, Veſpaſiani, Domitiani, & Traiani temporibus, cujus eſſet ponderis; & rei hujus rationes egregiae, & exempla è numiſmat. deducta, 126. 127.

Qui cum pro quo cum, ſeu cum quo, ſaepe uſurpatum ab Autoribus, tam Recentibus quàm Antiquis, & exempla. 457. etiam in foeminino genere. ut vult Voſſius. ibid.

Qui &: ſupple vocatur: formula declarativa, uſitata quandoque in Inſcriptionibus, & exempla. 460.

Quo Quo Verſu Pedes &c. formula conſueta in Lapidum Sepulchralium calce, ut in. 319. in principio quandoque, & ſi raro. 374.

Quintia gens Bononiae indigena. 411. & ſeq.

Quintia gens à cognomine Quinti fuit deducta, 411. 412.

Quintiae gentis dignitas & decus. 412.

R

R. Saepè in nominibus eliditur, ob ſuaviorem pronunciationem, & exempla. 559.

RA. EX. idest Rari ſeu Rariſſimi Exempli, paſſim in Inſcriptionibus. & exempla. 485.

Radere ſibi genas, an eſſet in uſu penes Clerum Galliarum. 203.

Radere ſibi genas, erat ſolemne Romanis Nobilibus. 203.

Radere ſibi vultum, nunquam deſtitit Scipio Minor, etiam quadragenarius, & etiam reus. 203.

Ranutius Co: & Senator Annibal. 365.

Rapacis Epitheton, Legioni hujus nominis tributum, unde deductum, contra Robertelli ſententiam. 295. & ſeq.

Rapacis Legionis ſtrenuitas & virtus, à Tacito cōmendata 297.

Rapacis nomen, huic Legioni tributum, quâ de causâ. 295. & ſeqq.

Rapina anteae cujuſdam ſtatuae in conflictu, ditat Militem Bononienſem. 233.

Ravennam, à Faroaldo Spoleti Duce captam, Romanis reſtitui voluit Liuthprandus Longobardorum Rex. 207.

Recentia nullatenus ſunt deſpicienda. 183.

Reges Duo Longobardi, Bononiae dominati, detecti. 180. & ſeqq.

Reineſius (toties hic citatus) Thomas doctiſſimus, Epiſt. ad Hoffman. 191.

Reni vox in urnarum anſis inciſa, quid ſibi velit. 552.

Riolo, Bononiae Communitas. 108.

Robertellus Franciſcus. 393. impugnatus. v. ſup. 295

De Robertis R. P M. Gaudentius. 175. de Autore egregiè meritus. 445.

Rogum aſciâ ne polito, ex l. 12. tab. quo pacto intelligendum. 401.

Romae magnificentiam, in aedificiis aemulari ſtudebant Coloniae & Municipia, & conſequenter Bononia. 83.

Romani, adjectivum, cognomen, non patriam indicat. & quod cognomen potiùs ſonet, Lapidum teſtimonio probatur à 333. ad 335.
Romani cognomen, non infrequens Bononiae. 520.
Rotarius Dux Bergomi, victo & capto Regi Ariberto, ad ignominiam, tondere barbam jubet. 202.
De Rubeis Admod. R. D. Bonaventura. 147.
De Rubeis Ioannes Victor, ficto nomine Ianus Nicius Erythreus. 457.

S

S. Litera poſt X. ſuperfluè addita, quodnam tempus arguat, & exempla. 122.
SA. ſeu SAC. SACerdotem indicat. 65.
SA. R. Sacerdotem Romanum importat. 65.
Sabinus, cognomen eſt, non patriam indicat quandoque. 327. & ſeq.
De Sacchiis Doct. Medic. Lapidum Collector. 45. 527. 528. 556.
Sacellum Coſpiorum in D. Petronii. 108.
SA. cerdotii nota in fine tantùm & poſt cognomen collocatur, non inter nomen & cognomen. 65.
Sacerdotum Gentilicium figurae ubi habeantur Bononiae. 57. 58. 59.
Sacrificantium indumentum. 64.
Sacrificium doceri tantùm non fieri, quae figurae oſtendant. 57. 58.
Sadoletus Bononiae Praetor. 8.
De Salarolis DD. 108.
Saletto, Communitas Bononiae. 447.
Salicetti Communitas Bononienſis. 414. 517.
Samodia, Bononiae Communitas. 471. 475. 533.
Sampiera, Suburbanum Autoris. 471. 513.
Sanctorum Omnium Eccleſia. 441. 570.
Sarcophagorum duorum in aedibus DD. de Coſpiis, inventio, hiſtoria, & deſcriptio abſolutiſſima Illuſtriſs, ac Reverendiſs. Archidiaconi Marſilii. 387.
Sarcophagus unde dictus. 388.
Sarcophagus Parmae nupetrimè detectus, Ejus hiſtoria & expoſitio elegans, & erudita doctiſs. P. M. Bacchini. 175. & ſeqq.
De Sardis Alexander. 531.
Satria gens Bononienſis, militari laude micans. 253. & ſeqq.
C. Satrii Maximi, Militis Bononien. Memoria, quando Romae detecta ac Bononiam advecta. ibid.
Satriorum propagatio, & bellica virtus, ex Inſcriptis Lapidibus emergens. 254.
A Schelestrate Illuſtriſs. & Reverendiſs. D. Emanuel. S. Petri de Vrbe Canonicus, Vaticanae Cuſtos, & quamplur. Operibus editis clarus. 63. 169.
Schola Sacrorum Rituum ac Caerimoniarum fuit olim Bononia. 56. 57. & ſeqq. 65. 66.
Scitum dicta cujuſdam Veterani Bononienſis, dantis coenam Auguſto. 233.
Secundus, adjectivum numericum, & quod cognomen eſt, non poteſt evadere in praenomen. 314.
De Sega, Patritii Bononiae. 556.
Sepelliebatur quiſque mortuus intra Vrbem domi ſuae, quonam tempore? 298. 299.
Septimia gens Bononiae. 493.
Sepulchra quo pacto, & quibus legibus antiquitus conſtruerentur. 325.
Sepulchri privati honore non fruebantur plebeii. 389. 390.
Sepulti intra Vrbem ob propria merita, quinam fuerint. 298.
Seria gens unde denominata & dicta. 558.
Servilia gens Bononiae indigena. 248. per Galliam Ciſalpinam frequens. ibid. & 249. militari laude conſpicua. 245. quâ occaſione ad nos profecta. ibid.
Serviliae gentis cum Terentiâ comparatio, & inter etiam utramque diſcrimina. 249. 250.
Serviliae gentis nimius ardor in effundendo aliorum ſanguine. 249.
Servilia fuit mater Bruti. ibid.
Servilii fratres P. & C. in Caeſarem cum aliis conjuravere. 249.
C. Servilius Ahala Sp. Melium, principatum appetentem, morti dedit. ibid.
P. Servilius Rufus legem Agrariam tulit, quâ res Italiae dirigerentur. 249.
Seſtertiorum qualitas, diſcrimen, & valor egregiè declaratus. 124. 125.
Seviri Auguſtalis & Seviri juridicundo differentiae & munera. 172.
Seviri in Municipiciis unde ſeligebantur. 168. 323.
Sextilia gens Bononiae. 11. 12.
An Seviri an Duumviri regerent Bononiam antiquitus, & quòd fuerint Seviri. 168. & ſeqq. 170. & ſeqq.
Sigillum Aheneum Fortunae, inventum Bononiae. à Bocchio carminibus deſcriptum. 49.
Sigillum Aheneum Malae Fortunae ab eod. carminibus illuſtratum. 50. 51.
Sigonius Carolus, Bononiae Lector. 8. 109. 165. 393. in ſuis Epiſcopis Bononienſibus ignoravit Barbatum. 185.
De Simeonibus R. P. M. Thomas, à Monteleone dictus, Auguſtinianus. 553. integra ejus diſſertatio doctiſſima 501. & ſeqq.
Sirſia gens Bononienſis, an eadem ſit quae Siſia; & conjecturae. 559. è blandâ quadam vocum decurtatione abjectâ aſperâ literâ R. & ſimilia exempla. ibid.
Sol accipitris formâ pingebatur. 281.
Sol autor caloris & lucis, eſt humanae vitae genitor. 282.
Sol Hori nomine ab Aegyptiis dicebatur, & hinc horae nomen ſunt mutuatae. 280. inferior Sol Pluto appellabatur. 282.
Sol cur pro ſummo Numinum adoratus ab Aegyptiis ac Perſis. 283.
Soprazano. Bononiae Communitas. 512.
Spartianus damnatus. 184.

Solio Phoebi cur Leones ſuppoſuerint priſca ſecula. 280.
Soſſia Gens Bononiae. 239. Mutinae frequens. 240.
Soſſius, claſſis maritimae M. Antonii ad Actium praefecturam geſſit. 240. 241.
Soſſius inter cognomina penes Grut. non reperitur. 239.
Spanhemius Ezechiel inſignis Autor. 42. 393.
Spon Iacobi Doctoris Medici evanidae objectiones in *Aeliae Laeliae Criſpidis* Aenigmaticam. Inſcriptionem. 577. 578.
Spon idem doctiſs. Scriptor. 103. 104. 161. 219. 221. 443. 461. 465. in poſtil.
Statia gens olim Bononiae. 384. 385. & ſeqq. Mutinae pariter incola. 397. è quâ veriſimiliter ad nos profecta, ni ea ad eandem ſe contulerit proximâ urbem. ibid. ipſius praeſtantia, & laus. 395. & ſeq.
Statii alibi celebres apud Scriptores. 396.
L. Statius Quadratus Conſul. 397.
Sex. Statius, Procurator in Aſiâ Cn. Pompeii, de quo Cicero ad Atticum. 390.
Tit. Statius Trib unus Plebis. 395.
Status alicujus, ab ejus indumento conjectari ſolet 64.
D. Stephani Baſilica Bononiae. 1. 2. 9. 11. 37. &c. 171. 172. 458. 459. 517. 521. 564. 569. 575.
Stifonte, oppidana Communitas in montanâ Bononiae, unde & quare ſic vocitata. 84.
Strabonia gens olim Bononiae. 515.
Stratagemma militare M. Atilii Glabrionis, ad revocandos fugientes milites. 242.
Strozzius D. Leo, de Autore adeò benemeritus; & cujus Regium verè Muſeum cunctis anteit. 332. 405. 618. 620. &c. ut dictum eſt 332. in Inſcriptione pag. 538.
Studia Antiquorum, non ſolùm Aegyptiorum, ſed & Romanorum in ſepulturis hominum. 580.

T

T. Ante nomen gentis, Titum ſignificat, ubi Ti. Tiberium denotat. pag. 389.
T. nomini proprio in Militaribus antepoſitum, connotat quandoque Tribum. 264.
T. & C. non raro alternant, & exempla. 519.
T. & C. ante I. ſaepè apud Romanos aequaliter & promiſcuè adhibebatur. 451.
Tabernaclariorum Collegium. 616.
De Taſſis DD. 347.
Templorum antiqua ſtructura & Baſilicarum. 211.
Templum Fortunae Bononiae praeſumtum, & quare. 48. 49.
Templum Iſidis olim Bononiae, ab Etruſcis primò aedificatum; eiuſque ſtructura & forma. 2. 9. 11. 12. &c. Quaenam Idôla in eo adorarentur, horumque forma & imago. 2. ejus veſtigia etſi funditus ferè everſa, adhuc apparentia. 2. in Templum D. Stefano dicatum quomodo, & quâ formâ commutatum. ibid. aliud ſimile praeſumtum ad moenia Civitatis, & quibus conjecturis. 28. 29. &c.
Templum Pacis Bononiae extitiſſe creditur, & quare. 52.
Tempus, quo inciſae fuere Inſcriptiones, & ſculpta ſigna, ex eorum concinnitate & elegantiâ dignoſcitur. 149. 399.
Terentia gens Bononiae, militari laude clara. 245. & ſeqq.
Terentia gens Bononiae, longaeva. 77. 248.
Terentia gens innumeris ſcatet Inſcriptionibus. 250 & ſeqq.
Terentiae gentis cum Serviliâ ſimilitudo, & diſcrimina. 249. & ſeq.
Terentii in Galbam immanitas. 247.
Terentiorum egregia facinora. 246. 247. & ſeq. eorum propagatio per regiones noſtras. 248. ubi, quare, & quando. 250. & ſeqq.
Terentiorum officia, in Hiſpaniâ praecipuè geſta. 247. 248. eorum religio & pietas ex Inſcriptis Lapidibus occurrens. 247.
Terentius Varro Conſul, ac Propraetor pro Cn. Pompeo: Praefectus ipſius claſſis maritimae adverſus Piratas. 248. coronâ roſtrali decoratur. ibid.
C. Terentius Tr. Pl. ad libertatem Conſulum comipeſcendam legem edixit. 246. 249.
L. Terentius Bononienſis, centeſimum aetatis ſuae annum exceſſit. 77. 248. M. Terentii Leonis militis potuit fuiſſe filius. ibid.
Tertia gens Bononiae olim. 77. 409. ſed magis Mediolani floruit. 410. à Tertiorum cognomine (& erant qui poſt primum & ſecundum filium naſcebantur) derivavit, & denominationem traxit. 409. 410.
Tharſidia Gens Bononiae nativa, 464. ſiletur ab Autoribus. 465.
Tharſidia & Traſidia anſit gens eadem. ibid.
Tharſidiae genti Gens Vlpia matrimonio fuit juncta. ibid.
Theodoricus Oſtroghotorum Rex. 215.
Titinia gens Bononiae olim. 601.
Titiniorum in uxores proprias calliditas & fraus. 602. & ſeq.
Toga, ad indicandum nobile exercitium, eſt inepta. 67.
Traſimundus Spoleti Dux, Romam veniens, obſeditur à Liuthprando Longobardorum Rege. 207. ejdem ſubſtituitur Aſprandus Liuthprandi nepos. 198.
Trebia gens militaris olim Bononiae. 235. ejus Inſcriptio in Domo DD. olim de Achillinis, nunc DD. de Riariis. ibid.
Tria nomina nobilitatem indicant. 123. 341. 390.
Tribunus militum Bononienſis. 301.
Tribus, cui adſcripta Bononia, quaenam fuerit. 118 & ſi Lemonia, cur ergo cuidam Bononienſi aſſignata Arnienſis? 559. & cur alii Stellatina? 118
Tribus non ritè aſſecutae, ſeu à recto detortae interpretatio quandoque doctiſſimorum virorum, & exem-

& exempla.497.& ſeq.

Tribus inter nomen & cognomen locari ſolet, non poſt cognomen, & exempla. 263. 498. & ſeq. & doctiſſima hac de re Epiſtola eruditiſſimi Fabretti, à ſupplicibus libellis Sanctiſſimi D.N. ead pag. 498.& ſeqq. Duabus tamen vicibus poſt cognomen in Inſcriptionibus poſita. 500.

Tributorum immunitatem,& militiae vacationem obtinuere Bononienſes à Valentiniano Iuniore. 90.91.

Trichetus du Freſnè Raphael.271.

Triumviri ad Bononiam Coloniam deducendam miſſi antequam fieret Municipium, qui nam fuerint.248.

Triumvirorum diviſio totius Orbis, ubi verè contigerit. 146. non in Mutinenſi ſolo, ut perperam credidit Appianus, & poſt eum Vidrianus, & quibus rationibus ibid.

Trotedii Bononiae antiquitus fuere incolae. 409. 410. Mediolani itidem floruere.ibid.

Truncus humanus marmoreus, penes, DD. de Fabrettis, cujuſnam Imperatoris imaginem repreſentare potuerit. 146.151.

Tulliam gentem olim Bononiae extitiſſe decuit, & quà ratione. 528. Mutinae frequens fuit.528.529.

Tumulari intra Vrbem, quando coeptum.298.398. & qui in Vrbe primùm tumulati fuerint ob ſua merita. 298. & qui, & quando intra aedes proprias.298.299.

TVR. quando Turmam, quando Turmarcum importet.265.& ſeqq.

Turma erat Equitum, Cohors peditum.261.264.

Turma conſtabat è tribus Equitum decuriis.264.

Turris Campanaria D.Iacobi de Plumatio in Caſtro Plumatii Bononien Dioec.453.

Tuſcillia gens olim Bononiae.516.

Tuſculana Villa DD.Marchionum de Bevilaquis, à quibus olim, & nunc poſſeſſa, Inſcriptionibus Bononienſibus ditata 229.357.369.421.435.441. 442.464.464.515.614.615.616.627. & alib. exterae, è Romà praeſertim deportatae, ſejunctae ſunt, à pag.614. ad 617.& ideo, uti non noſtrae, non examinatae.

V

V. Litera ſignificat Vivens, ſicuti ex oppoſito litera graeca Θ indicat mortuus.pag. 61.62.

V. F. in Monumentis ſaepè uſitatae ſiglae, quid importent, & exempla. 373.374.& quot modis, ſeu quot diverſis ſitibus apponi aſſuetae. 6. 62. 63.376. Mutinae praeſertim uſitatae.ibid.

V & O. in nominibus, ſeu cognominibus, quandoque commutantur abſque eorundem nominum & cognominum alteratione,& exempla.259.260 410.

Valeria gens olim Bononiae. 171. Seviratus dignitate conſpicua.ibid.

Valetudinarii ab Harpocrate filio, non ſecus ac ab Iſide matre ſanitatem praeſtolabantur.7.8.

Valetudinariorum eorundem, ad eam confugientium, formae & imagines.7.

Variana Clades.336.

Vas, ſeu Pelvis in atrio D.Stephani, plenâ diſſertatione eruditiſſimà elegantiſſimè expoſita a D. Co: Valerio de Zanis. ut ſupra à 182. ad 215.

Vaticanae Schedae, beneficio Illuſtriſs. ac Reverendiſs. DD. meorũ D. Canonici à Schelestrate ejuſdem Vaticanae Cuſtodis, & Abb. Zacagnae Subcuſtodis, à me plene luſtratae. Paſſim per totum opus.

Venus, Victrix appellata, praeſertim in Imperialium numiſmatum poſticâ parte, & quare. 27. eod titulo inſcriptum Templum ei dedicatum Romae à Pompeio, & quare ibid.

Venus, Victrix etiam in Inſcriptionibus nominatur. ibid.

Venus & Iſis ſunt una ac eadem, diſſidentes non re, ſed nomine tantùm. ibid.

Veneja gens Bononiae antiquitus. 384. & ſeq. 388. &c. ejus nulla mentio ſit ab Autoribus.389.

Vennonia gens Bononiae olim, & militaris.347.&c

Vennoniorum bellica Virtus.ibid.& 349. gentis hujus potentia.ibid.

Vennoniorum forſan fuit D. Agricola, Martyr noſter, & quâ ratione.348.

De Veroneſiis D. Bonifacius.380.

Veteranorum Militum Bononiae olim affluentia. à 233. ad 235.260.

Veteranorum Vicus Bononiae à Plinio memoratus, quis eſſe potuerit.233.234.

Vettiae gentis Bononiae olim copia. 56. 106. 484. eius militaris laus.253.

Vghellus Ab. Ferdinandus.188.

Via Aemilia perperam Flaminia à me appellata. 107. Quandoque enim bonus dormitat Homerus; nam eam alibi Aemiliam appellavi, ut 561.&c.

Via in Aquilenſes una ac altera, ad Ceſenatum terminos ſtratae fuerunt. à M. Aemilio Lepido, & C.Flaminio.87.

Viae amplae ſtratae, & Aedificia magnifica conſtructa fuerunt à Quiritibus per noſtras regiones. 87.

Vibia gens frequens olim Bononiae.261.262. quomodo Romà ad nos veriſimiliter profecta. ibid. 476. ejus munera & dignitates.477. Latii indigenam demonſtrant Inſcriptiones.476.

Vibiorum ubique copia, Inſcriptionibus comprobata.471.& ſeqq.

Vibrenia gens olim Bononiae, ab Autoribus ignoratur.471.

Victoria Bononienſium de Claternatibus.89.

Victorius D. Ioannes Antonius Doctor & Archipresbyter. 553.

Victrici Veneri olim dedicatum Romae Templum à Pomoejo. 27.

Victricis Veneris ſimulacro effigiata ſaepè, atque inſcripta Imperatorum, & frequentiùs, eorum Vxorum numiſmata.27.

Victrix quare appellata Venus.ibid.
Vilicatum inter Auguſtae domus miniſteria, non ultimum eſſe creditur. 92.
Vilici ii forſan dicti qui per recentes Imperatores Faeudis cum gladii arbitrio decorati dicuntur: vulgò *Villani*.92.
Vilicos praeſediſſe creditur ornatui, & aquarum commodo.ibid.
Vilicatus nobilitas.96.97.
Vilicatus è contra ignobilitas.104.
Vilicus unico l.eſt ſcribendus.91.92.
S.Vincentii Villa,ſeu Communitas Bononien.Diaeces.429.
Vini noſtri dulcedine apprimè capti Galli Boi, Alpes tranſicere,numeroque trecentorum mille in noſtras regiones irruentes, Etruſcos Dominos expulerunt.43.
Vintimiglia R.P.M. Aproſius. 86.
Virgines Veſtales ad Athletarum ſpectaculum à Nerone invitatae.279.
Virginii & Virginiae epitheton quid importet inter conjuges,& exempla.462.& 463.
Viſulania gens olim Bononiae. 479. 481. unde dicta.ibid.
Vitelius Imperator nunquam ad curas adeò intentus, ut voluptates oblivisceretur. 115.296. Cremonae & Bononiae Gladiatorum ſpectaculo delectatus.115.296.cognomê Auguſti diſtulit.115. Caeſarum gentem adeò oderat, ut cognomen Caeſarum in perpetuum recuſaverit. 116.
Viventes Ethnici, de ſepulchro cogitabant.370.
Vizanius Commendat. Conſtantius.557.
Vizanius Pompeius.Hiſtor.Bononien.Scriptor.109.
Vlſi fraus erga Alexandrum Secûdum. 204.205. detecta tandem & vindicata.ibid.
Vlpia gens Bononiae.464.ipſius copia alibi & propagatio, Inſcriptionibus aſſerta.465.& ſeqq. cognomen prius in nomen verſum.488.
Pro Vmbrâ quid imaginarentur Antiqui.581.
Vmbrae quid eſſent,& quomodo deſcribantur.581. quando apparerent viventibus. ibid.
Vmbricia gens Bononienſis.171.
De Vmbris, ſeu Phantaſmatibus, plura ſcitu digna. ibid.& 582.
De Volta D.Aſtorgius.575.
Voluntarii Cives Romani qui nam eſſent, ac dicerentur.317.Privilegia iiſdem conceſſa.318.quàm conciliati Auguſto,qui in morte iiſdem legavit. ibid.
Voſſius doctiſſimus Gerardus. 393. 457.
De Vrnis, ſeu Ollis cinerariis,per tot. Cap.XI. Sect. Nonâ, à pag.547.
Vrſatus Eq.Sertorius.60.118.235.476.
De Vrſis, Nobilibus & Patritiis Bononien. 301.
Vſurarum quot genera,plena & egregia diſcuſſio, 124.de his quot & quales Autores ſcripſerint. 124.
Vvarum praetioſiſſimarum copiâ luxuriat Bononienſis ager.42.
Vxores in inſcribendo maritis mortuis, iiſdem ſtudio ac pietate non cedunt; & exempla è Lapidibus.518.& ſeqq.
Vxores in viri traductae poteſtatem, ejuſdem viri nomen ut plurimùm aſſumpſere,eodemque nomine uterque vocitari conſuevit. 305. & exempla ex Inſcriptionibus.à 305.ad 309.

Z

De Zanis Co: Valerius. 60. in apoſtil.77.78.in apoſtil.161.233.337.ejus integra diſſertatio eruditiſſima ad Pelvim D.Stephani.à 182. ad 215.
Zaratinus Caſtellinius Ioannes. 272.& paſſim. & cujus ſchedae hodie apud nos.
De Zanchettis Excellentiſs.D.Ioſeph Maria Doctor & Advocatus.373.
Zola Perdoſa. Bononienſis Communitas, ubi à Triumviris diviſus Orbis.147.
Zacagna D. Ab. Laurentius Vaticanae Subpraefectus. 63.
De Zanettinis DD.8.

ADDEN-

ADDENDA

Indici Nominum & Cognominum.

A Cilia Argvris. pag. 371.
Aelius Eutyches. 307
P. Aelius Fortunat. 231.
Ammurius Hermes. 230
Anthuſa uxor. 424
Atilia Lactilla. 244
T. Aufidius. 444
P. Avilius Menandrus. 62
Aurelius Canartha. 522

Blandus libert. 302

Caſſia Grata. 332
L. Caſſius Celer. 332
T. Cladia Seclaris. 344
Claudius Eutychetus. 229
Clodia Antiocis. 68
P. CORNELIVS SATVRNINVS. 41

Demetrius filius. 219
Domitia. 523

ENTIVS REX. 216
Evandradus. 437

Sex. Fauſtious. 472
Fauſtus. 455
Flavia Succeſſa. 428
T. Flavius Miles. 472

....M. Galli mento.... 567
....genius Primig.. 425
Gratilianus. 7. 541

A. Helpis. 472
Hermonia conjux. 95
Hilarus filius. 439

IVCVNDVS LIB. 56
Iulia Euphroſinae. 439
Iulia Natalis. 540
K. IVLIA CONCORDI. 565
T. Iulius. 522
IVLIVS SECVNDVS. 7. 355
C. Iulius Alexander. 540
C. IVLIVS EVPHEMVS. 533
C. Iulius Virilis. 439

L. Lamatus. 344
Larcius Mercurius. 406
C. LEONTIVS ANTIOCHIANVS. 458
C. Licinius Fuſcinius. 363
M. Licinius Hermes. 231
Livia. 471
Lucania Maximina. 524
Lucinia mater. 338

Magnus Tatulus ſuus. 526
Marcella f. 307
Marcella propinq. 315
Q. Marcius....Decurialis. 456
Maxima. 372
Mundicius. 368

Nicoſtratus lib. 422

Pharnace lib. 438
Phoebus. 22
C. Piſo. 20
Polla Atilia. 243
Pompeja Sex. l. 407
Pomponia Heuresis. 354
Poſtumus Libertus. 68
Priſcus Turmarchus. 467

Seneca. Sa... 245
T. STATILIVS CLARVS. 515
L. Stator Silvanus. 377
Sura. 315

L. Titinius Sabinus. 604
Titurius Valens. 245

Valerinus Sophe. 461
Q. Venonius Benegeſtus. 483
Vettius Lupercianus. 307
M. Vlpius Hermes. 230

Corrigenda.

A Emilius Amoenus. pag. 22
Afrodiſius. 20
A. Aonius Hermes. 231
L. Artidia Cominia. 227
Atilius Pollio. 244
Aurelia Valeotina. 307

M. CAELIVS THIAMINVS. pag. 336
Ti. Caepius Hiſpo. 227
P. CAERVONIVS CORINTHIVS. 518
L. Calpurnius Stator. 21
Calpurnius Trigejus. 22
Caſſia Priſca. 19. 332
Claudia Gra. 344
L. Coradius Poſſidonius. 489
A. Cullius Tertius. 251

Euporina. 422
Euſesb. 308

T. Flavius Hermes. 231
Furia Chryſarionis. 405

GAVIA PRIMA. 561
Georgius. 467
P. Granius Clementianus. 377

Hagna Conſerva. 378
Hermophilus alumnus. 539.

Inventia Epictesenis. 22
Iulia Campana. 550
Iulia Eutichia. 541
C. Iulius Baetranus. 482
C. Iulius Etruſcus. 456

Leivia Galatea. 523
Licinia mater. 378
C. Licinius Fuſcinius. 363

Mamilia Cerdonis. 22
Marcia Galeſine. 456

Petillius Heraclida. 550
Phidia Lerotis. 69
Pompeja Mar. 523
Plotius Maximus. 63
Pollius Anteros. 69

P. Rufinius Epheſtron. 328

Seneca. Sa... 245
Septimia Trophima. 309
C. Servilius Vitalis. 245
T. STATILIVS CLARVS. 515

L. Stator

L. Scator Silvanus. 377
Sura. 315
Thallus. 415
P. Timinius Hedibius, 438
Ti.I.Pullaenus. 539
M.Valerius After. 438
Vibius Eutropus. 473
Villic. Tertius. 315
M.Vit. Anticon. 344
Vlpia Fauſtina. 315
Vlpius Alexander. 467
M.Vlpius Nidymus. 430
Vlpius Philota. 468

Abjicienda.

C. A Ebutius L. 308
Aelius. 338
Aurelia. 63
Aurelius Iuſtus. 489
Avidius Romanus. 362
Cejonius. 334
Claudia....cra, 309
C.Coelius. 338
COMMODVS.COS. 252
Euodus. 490
Flavia Eutiche. 424
Iulius Acıva, 539
Terentianus. 545
Titinia Attica. 665
Vibius Abitus. 639
Vlpia Trophime. 472

TAndem hìc omitti non debet, Imperialibus aliis, nimirum ſub pag. 151. omnino annectenda haec Inſcriptio, hiſce diebus tantùm, & Opere jam abſoluto, primùm detecta, & mihi humaniſſimè ſequentibus verbis communicata ab Illuſtriſſimo D. Maximiliano de Bologninis, Nob. & Patric. Bononien.

Ritrovataſi
nel rifarſi di nuovo il pavimento della Chieſa di S. Martino in Manſiumatico, quattordici miglia lontano da Bologna, e convertitaſi in uſo di ſportello alla Sepoltura de' RR. Sacerdoti in detta Chieſa.

M. AVRELIO
CAES.
IMP. ANT. ONINI
AVG. PII. P. P. F.
DIVI. HADRIANI
NEPOTI
DIVI. TRAIANI.
PARTH. PRONEP.
DIVI. NERVAE
ABNEP.